## Ioannis Seldeni

# UXOR EBRAICA.

Nuptils & Divortils.

Iure Civili, id est, Divino & Talmudico, Veterum Ebraorum,

## John

# Libri Tres. MORFIS.

Stupenda & Christianis quasi inaudita Karxorum seu Judzorum Scripturariorum del ncessu Dogmata interseruntur.
Accedunt non pauca de Contrahendis Solvendisque
Matrimoniis Paganorum, Mahumedanorum, atque Christianorum, idque ex Jure tum Casareo aliarumque Gentium complurium, tum Pontificio tam Orientis quàm
Occidentis, quà sive ex Ebraorum moribus dessuxerint,
sive eis cognata videantur.

Ingenium Probitas, artemque Modestia vincit.

Typis RICHARDI BISHOPII.
MDCXLVI.





Hieronymus, Epistola 1 3 8. Marcellæ.

HEc nos de intimo Hebræorum fonte libavimus, non Opinionum rivulos persequentes, neque Errorum, quibus totus mundus repletus est, varietate perterriti, sed cupientes & Scire & Docere quæ Vera sunt.

b3 Capitum



Libri Primus.

#### CAP. I.

Peris Designatio. Et de Personis quarum
Conjugia sive Consanguinitatis sive Affinitatis nomine pro vetitis ex lege Sacra
apud Talmudicos babentur.

Pag. r

#### CAP. II.

De Fæminis Secundariis, seu quarum conjugia ex majorum instituto, extra legis Sacræ verba ac vim, juxta Talmudicos, vetita sunt sive Sanguinis sive Assinitatis nomine. Et de Consanguinearum. Assinium ratione in Sponsalibus dubiis. pag. 6

#### CAP. III.

De Karxorum seu Seripturariorum ludkorum disciplina, in conjugiorum, sive sanguinis sive affinitatis causa, interdictione ex lege Sacra decernenda. Quinam Propinquorum nomine eis veniant. Vetustiorum ex bisce sententia de personali Cojugum unitate.

pag. 10 CAP.

## Capitum Elenebus.

#### CAP. IV.

Disciplinæ de Incestu apud Karæos novatio, autore Rabbenu Joseph & Fundamenta seu Regulæ ejusdem ea de re Quinque, quibus etiam Vetustiorum Karæorum de Incestu scita (verbis aliquot in regulis illis aliter ab ipsis intellectis) cernuntur.

#### CAP. V.

Rabbenu Jehosua Karæo & Rabbenu Joseph discipulo introducta. Karæorum plerique & Rabbenu Joseph seguaces. Nec præter binos celebriorum quisquam R. lebosuæ sententiam est amplexus. Mutilus Eliæ Ben Mosch Codex de Incessu percurritur. pag. 28

#### CAP. VI.

Summaria & emendatior Karxorum, in materia Incessus, discipline explicatio, juxta Rabbi Jehudam Ben Elizzar Kareum celebrem. pag.36

#### CAP. VII.

Vetita Pontifici & Sacerdotibus conjugia. Qualisnam Virgo Pontifici ducenda. Proles è Nuptuis licitis, illicitis, irritis, susceptæ conditio seu status. Inquisitio solennis de Puellæ Matribus Aviisque, ubi Sacerdos aliusve genere Judaico uxorem erat ducturus.

## Libri Primi

#### CAP. VIII.

De Uxorum numero. Pontifici neutiquam unicâ plures, nec Regi ultra octodecim ducendas. De Sacerdotalium nuptiarum iterationis interdicto Levitico apud Tertullianum. pag.55

#### CAP. IX.

"Polygamia; & Monita & Consilia de uxorum numero Quaternatio non excedendo. Is numerus in Mahumedanorum legibus etiam prefinitus. Temporale de Binis simul non ducendis interdi-Etum. Alia ad Polygamiam Ebreorum attinentia.

#### CAP. X.

Qualenam ob Dignitatem Regiam, tum Regi tum Vidux Regix, Conjugium sit petitum. pag.73

#### CAP. XI.

Conjugium iteratum uxoris divortio ejectæ seu repudiatæ, ob secundas ejus sive nuptias sive sponsalia, unde pollutionem contrabi decernebant, marito priori vetitum. Meretricis item conjugium, apud Josephum, interdicto Mosaico probibitum.

#### CAP. XII.

De Conjugio Fratriæ Leviro, ubi frater sine liberis demortum est, imperato. Ea de re Interpretamenta illustriora Magistrorum. pag. 79 CAP.

#### CAP. XIII.

De Fratriis eodem in conjugio Copulatis cum formina Leviro, sive Incessus nomine sive ex Negativo simplici præcepto sive ex Majorum institutis, interdicta. Et de Fratriæ, cui renunciatum est ex lege sacra, Propinquis, non minus ac Secundariis, probibitis.

#### CAP. XIV.

#### CAP. X V.

De Presbyteris, Senatu, Topusia, seu Presbyterio quod Leviri Renuntiationis actui præerat. Obiter de vario Topusias & Presbyterii in Ebræorum rebus nominis usu.

pag. 111

#### CAP. XVI.

De Virginum vitiatarum Nuptiis ex sacro pracepto sive ineundis sive mulch redimendis ab eis qui vitiassent. De adjecto insuper ex instituto Majorum genere mulctarum beie Triplici. Atque obiter de Israelitidum innuptarum atque Israelitarum coitu stuprique pœnis.

pag. 117

Liber

## Libri Secunds

## Liber Secundus.

#### CAP. I.

Sponsalium ac Nuptiarum Nomina ac Discrimen. Atque Libri bujus institutum. Pag.128

#### CAP. II.

De Sponsalium sive pecunia seu Nummulo ejusve valore, dato, sive Libello, sive Coitu initorum, Formulis. Qualitas Bonorum varia qua, si nummuli arræve loco darentur, irrita plane sierent Sponsalia. Sponsalia Dubia. pag.131

#### CAP. III.

De Minorum Sponsalibus, maxime Puellarum; sive in patria essent potestate, sive emanciparentur, sive alias potestatis sue. De Internuntiis sen Proxenctis. Sponsalium à puella minore initorum Renuntiatio, ejusque Formula. Testes. pag.138

#### CAP. IV.

De Vi ac Metu; & singularibus aliquot sonsalium contrabendorum speciebus; quà valida, quà irrita. De Surdo, Muto, Fatuo, Viragine, Hermaphrodito, Genitalibus obstructo. De sponsalibus initis cum incestus nomine interdictis, Secundariis, cum aliis que vetentur. De Apostatis Ebrxis.

CAP. V.

De Sponsalibus Conditionaliter initis; & de Singulari

Singulari Conditionum in contractibus, maxime Sponsaluis, Jure ac Natura. pag. 146

#### CAP. VI.

Siplures, quarum aliqua ita interdicta est ut irrita plane essent cum ea Sponsalia, unico libello,
seu unico dato nummulo quis sibi simul spoponderat. De incerto pesonarum; ac de Procuratore
demortuo, de quo in dubio erat, utrum vivus
Sponsalia contraxisset.
pag.151

#### CAP. VII.

De folenni Sponsalium Benedictione. pag. 154

#### CAP. VIII.

De Præstituto seu permisso Puellis desponsatis ante deductionem Moræ tempore, ac Castitate interes obserpanda. pag. 156

#### CAP. IX.

De Pactis Dotalibus. Virginis, Vitiatæ, Viduæ, Repudiatæ, Renuntiatæ à Leviro, aliarum, Dos taxata. Singulare Virginum genere sacerdotali beie jus. Et de Jure Dotali ame Deductionem.
pag. 159

1

.

1.

is

ri

#### CAP. X.

Dotis constituendæ Formula, Virgini, Viduæ, Repudiatæ, Fratriæ à Leviro juxta legem ductæ. pag. 164

#### CAP. XI.

De Temporibus tum Sponsalibus tum Dedub 2 ctioni

#### Libri Secundi

ctioni seu Nuptiis ex more majorum prestitutis. De Latitia epulari que Deductionem sequebatur. De tempore nem intra quod nec Vidua, nec Repudia, nec Libertina nova seu Proselyta ritè nubebat. Etiam de Vidua gravida, & tempore lactandi.

#### CAP. XII.

Benedictio Deductioni in thalamum atque ipsis Nuptiis prævia. pag. 177

### CAP. XIII.

Deductio in Thalamum; cujus tam in Novo quam Veteri Federe Vestigia non obscura. Inde Nupriæ undiquaque persectæ. pag. 181

## CAP. XIV.

De Annulo apud Ebræos Sponsalitio sen pronubo. pag. 189

#### CAP. XV.

De Sponsorum Coronis, Myrto ac Palmarum ramis præserendis, & Frumento sive serendo sive spargendo in ritibus Ebræorum Nuptialibus. De Velaminibus item quibus obtecti Sponsi. pag. 192

#### CAP. XVI.

De Paranymphis Ebreorum Sponsi Amicis, in Viroque federe dictis, & in Novo, filiis Thalami Nuptialis. pag. 198 CAP.

#### CAP. XVII.

Sponsus Virginis à deductione usque ad concubitum à praceptorum alierum affirmativorum observatione immunis. pag.203

#### CAP. XVIII.

De Contractu Sponsalitio seu Nuptiali Gentilium (secundum mores juraque sua) qui possed Proselyti sierent seu in Judaicam Ecclesiam seu Rempublicam transirent. Omninò legitimum sirmumque bunc, nec iterandum, voluere Ebræi, quorum mores Sponsalitii ac Nuptiales tum Paganorum tum Christianorum moribus ejusmodi perquam congeneres. pag.205

#### CAP. XIX.

De Sponsaliorum ex Jure Naturali atque inter Paganos Formulis, qua Ebræorum mori aut consonæ suere aut non ita dissonæ ac ab eis admissæ, juxta capite superiori dista. Et de Arris Sponsalitiis & Annulo, apud Paganos, pronubo.

pag.211

#### CAP. XX.

De Nuptiarum apud veteres Romanos genere triplici, Coemtione, Usu, Confarreatione. Coemtio

## Libri Secundi

Coemtio & Usus mori Ebraico non ita dissonus. Uxores alibi item emi solita; etiam & mariti. pag.218

#### CAP. XXI.

De Confarreatione que tota in Sacris Nuptiali Cele. alibus consistebat. Ae de Sacris Nuptiali Cele. britati alias tum apud Græcos tum Larinos Paganos aliosque propriis, ut Benedictio Sacra erat apud Ebræos. pag. 223

#### CAP. XXII.

De Temporibus quibus Nupriæ aut non permisse aut pro inauspicatis babitæ apud Piganos, id est Deductioni ac reliquæ celebritati Nupriali non idoneis, qualia & jam suisse Ebrais supra est ostensum.

pag. 229

#### CAP. XXIII.

Coronarum Nuptialium usus apud Paganos un apud Ebraos. pag.232

#### CAP. XXIV.

De Ritibus ac moribus tum Sponsalitiis tum Nuprialibus qua sive ex Judaismo sive ex Paganismo in Christianismum admisi sucrint; & pr.mo de Gracorum seu Orientalis Ecclesiz usu, item

## Capitum Elenebus.

coronis Nuptialibus, Poeulo Communi; atque obiter de editionibus Euchologii depravatissimis. Ethiopum Ritus Nuptiales. pag. 235

#### CAP. XXV.

De Ritibus Nuprialibus ac Sponsalitiis aliquot in Christianismo Occidentis, qua consoni free Judaicis free Paganicis videantur. Maxime de Annuli ac Coronz usu, Consarreationis item, Coemtionisque in eis reliquis. pag.250

#### CAP. XXVI.

De Formulis tum vetustis tum recentioribus, in Occidente Christiano, Sponsalia Nuptiasque contrahendi, celebrandi, Benedicendi, ut eum Judaicis & Paganicis atque eis que Orientis sunt componantur. Et primo de eis que in Ritualibus Romanis. De aliis item aliquot. pag.257

#### CAP. XXVII.

Formula Ritusque veteres recentioresque in Anglia (alibi item) & de dotandi in ipsis Sponsalibus in Anglia jure vetusto singularia quadam De Ecclesiarum item que jugum Pontisicium exuerunt aliarum more. Etiam de Mahumedanorum.

pag-170

## Libri Tertii

#### CAP. XXVIII.

De Benedictione Nuptiali Sacrorumque in matrimonio celebrando Ministrorum sive Jure sive Usu, qui sive Patrum testimoniis, sive Sanctionibus Pontificiis aut Synodicis subnititur. pag.291

#### CAP. XXIX.

De Benedictionis Sacræ in re Nuptiali Jure Usuque, quatenus in Legibus Cæsareis sive Orientis sive Occidentis, alusve locum babuerit.

Pag. 304

#### CAP. XXX.

De Temporibus quibus celebritas Nuptialis interdicta apud Christianos, qualia apud Ebræos Paganosque. pag.312

## Liber Tertius.

## CAP. I.

De Nova Nupta pracepta Virginitatis accusata. Formula Actionis in eam; Poena, Testes Virginitatis signa, seu testimonia. Benedictio solennis ubi ea reperta.

pag.317

CAP.

## Capitum Elenobus.

#### CAP. II.

Possulatio, de prærepta Virginitate, quâ in nopam nuptam ita uti lieuit Marito ut pro ejusce assertionis & Uxoris sive negationis sive confessionis & probationum vi, aut rescindebatur Dos Virginea aut saltem ad Vitiatæ summam minuebatur. pag.326

CAP. III.

Novi mariti Sponsive immunitas à deductionis tempore annua, seu vacatio ab omnimodo sive militari sive civili munere. Obiter de recens extructæ domus seu vineæ recens plantatæ domini immunitate parili.

pag.331

#### CAP. IV.

De mutuis Conjugum Officiis ac Juribus; Decem quibus Maritus Uxori, Quatuor quibus ipsa Marito obligabatur. Et quomodo lura illa ad Uxores interdictas attinerent. Obiter de Donationibus inter Virum & Uxorem. pag. 335

#### CAP. V.

De Alimentis Uxori prestandis, ac Vestimentis; Domicilio, Utensilibus. Et de Mariti in eam potestate, quà sive domi eam retineret, sive in alias cum ea migraret sedes. pag. 342

#### CAP. VI.

De Conjugali Debito, prefinitis eidem variatim vicibus, & praxi forensi ubs id sive Voto

#### Libri Tretii

que Contumacia Mariti aut comperendinaretur aut plane negaretur. Obiter de Votis rite laxandis.

#### CAP. VII.

Uxoris debitum conjugale marito pressandum. Praxis bac de re forensis. De sterili viroque generandi impotente. pag. 354

#### CAP. VIII.

De Medicinæ in uxorem ægrotantem sumtibus, Captæ Redemtione, de mortuæ Funere, & Civili ejus, præ marito sapius Dignitate. pag. 356

#### CAP. IX.

De Uxoris Bonis, Dote, incremento Dotis. Plurium Viduarum Dotes qua ratione prassanda. pag.359

#### CAP. X.

De familiari Uxoris opera, que sive ab ipsa sive ab ancillis ejusce vice prestanda. Et de prole lactanda sive ab Uxore, sive à Repudiara; atque de hac gravida.

pag. 363

#### CAP. XI.

Adulterii apud Ebraos Pœnæ capitales diversæ. De Periocha in Evangelio Joannis de in Adulterio deprehensa. pag-367

#### CAP. XII.

Philonis Judzi Alexandrini, de Meretricum

qualiumeunque pœna apud Ebræos capitali sententia, à Talmudica Sebola alienissima, expenditur; uti & ejusdem de ultimo supplicio ubique gentium Adulteris præstituto. De in Adulterio deprebens ac ejusdem pœna in veteri Jure Cæsareo, alibique. Ea de re Leonis & Majoriani Augustorum Novella Constitucio emendatius ex Codice Mseditur. Leges bac de re Alcoranica exhibentur.

#### CAP. XIII.

Lex de Zelotypia. Mariti Præmonitio. Uxoris cum eo, de quo præmonetur, Occultatio, seu Congressus qualiscunque clancularius; Vnde Justa suspicio. Alia ad legem illam attinentia. pag. 394

#### CAP. XIV.

Vxorum, & Præmonitarum & Occultatarum, genera non pauca aquis amaris libera; que tamen tum Maritis tum eis de quibus Præmonitio fiebat dem perpetuo vetita, ac sine dotibus ejicienda erant. Et de Innocentia que exigebatur in Marito qui Uxorem boe jure ad Examen Aquarum adigeres.

pag.399

#### CAP. XV.

Examinis suspectiva adulterii uxoris, per Amaras Aquas, Formula ac Ritus; Et quo seculo in desuetudinem abierit Examen bujusmodi. De suspectis aqual Mahumedanos uxoribus.

A 2

CAP.

## Libri Tertis

### CAP. XVI.

De Adultera (ubi Morte puniri nequibat) ae merito suspecta Divortio ejicienda, esque tum Marito tum Adultero seu Amasio pariter interdicta. Ossicium estam bac in re Fori. pag.41 I

#### CAP. XVII.

De Uxore ob Impudicitiam leviorem infami ac offensis ejus sive in Molaica sive in Judaica ita signantius dicta Instituta. De sœminis velandis, Iactura Dotis, alterutrius conjugum corporis vitiis.

pag. 418

#### CAP. XVIII.

De Repudio seu Divortio, seu uxoris toties antè memorata Ejectione. Duplex Uxorum genus quod diportio non ejici, ut alias, licuit. Lex Sacra ea de re. Scholarum item Sammæanæ & Hillelianæ atque & R. Aquibæ, de Divortii causis sententiæ. Ex bisce quamnam receperint Magistri. pag. 428

#### CAP. XIX.

De Usu atque Exemplis Divortii, quà à lege sacra de eo lata usque in recentiora respublica E-braica secula, corundem mensio seu vestigia reperiantur. De Libeliis Divortii à prosecturis in militiam dari solitii. Josephi locus de Divortiis sensui suo, à summorum interpretum vi vindicasus. pag. 434

#### CAP. XX.

De Scholarum seu sectarum Hillelianorum & Sammæanorum disidii circa Divortii causas Or-

eu ac Ætate. Hillelianorum sententiæ quibus Sammæanis adversabantur, Oraculi Cælesti seu Filià (ut appellitant) Vocis sirmatæ stabilitæque. pag.444

## CAP. XXI.

Triplicis de Divortiorum Causis sententiæ recensio. Monita ac Consilia Magistrorum de Primæ Uxoris seu Uxoris adolescentiæ beic prærogativa; aliis stem ad Divortia stetantibus. Mahumedani Ebræorum beic serè sequaces. Alcoranus & Avicenna ea de re explicati. pag. 457

#### CAP. XXII.

Juris, juxta Ebreos, Naturalis ac Paganorum veterum, de Divortiis, recapitulatio. De eorum usu apud priscos Orientis. CL. Ptolemæi in Tetrabiblo locus de Conjugiis & Divortiis ab interprenbus male babitus obstèr explicatur. De locis in Evangelistis occurrentibus de Divortiis, quatenus lucem forsan ex jam ostensis accipiant, mutuoque dent.

#### CAP. XXIII.

De Exceptionibus illis in Evangelio maparte aby u Hoproias & mi off Hoproia (que reddi solent extra causam fornicationis seu adulterii) in Divortiis admittendis. Et de varia Hoproias significatione. De Josephi item dum Mariam Virginem sanctissimam repudiare voluit, inito consilio. pag 479

#### CAP. XXIV.

Libelli Dovortii Formula ac Effettus; & De

#### Libri Tertii

singulari in eo vocabulorum aliquot Scriptione.

#### CAP. XXV.

Decem Res singulares quas, velut ipsa lege sacra subnixas, stricte observare voluere ut legitimus exiret Libellus Divortii. Alia quadam ex superinductis Majorum Institutis, ad Divortiorum jus inprimis attinentia.

pag. 508

#### CAP. XXVI.

Eorum, quæ de Divortio tradidimus Summarium Quintuplex; ut sculcet inde, aut ex ratione congenere, juris Divortiorum variatim in Christianismo propagati natura rite intelligatur. Et primò de Moscorum seu Ruthenorum & Æthiopum, qui Habasseni dicuntur, Divertendi jure liberrimo. De Habassenis eorumque Christianismi initiis. Eorum in Mabumedismum mutatio Europæis bactenus nullibi rulgata, ex Mahumede Ben Abdalbachi Mecano. pag.519

#### CAP. XXVII.

Tria, velut Principia seu epocke à quibus simul de à Summario Superioris capitis Quintuplios, Mores & Sententie variatim in Christianismum oirea Divortia desfuxerint. Ju aismi et in re Retentio inter Christianos primitiva Paganismus en mendem assueverant ex Geness. Etristani. Vertione illustriores altaque aliquot vocis normas (que Fornicacio plerunque vertitur) in Evar gelica de Divortus Exceptione.

Pag. 5 9

CAP.

#### CAP, XXVIII.

Morum ac Ulus Christianssmi Primitivi circa Divortia Roliqua, ac Constitutionum de eisdem Casarianarum à Christianismo primim in Imperium Romanum sub Constantino, recepto, usque in seculum Justinianaum, seu annos à Christo nato amplius quingentos sexaginta Historia. Adeque per intervallum illud, Jutis heic Casarei petustoris, facies quasi integra.

pag 557

#### CAP. XXIX.

Jus Cæsareum quod post Justiniani seculum in Imperio Romano, maxime in Oriente, circa Divortia obtinuit usque in Tempora recentiora. pag. 575

#### CAP. XXX.

Leges Moresque circa Divortia in Christianismo Ostrogothorum & Wisigothorum (per Italiam, Hispanias, Galliam) Burgundionum veterum, Alemanorum, Imperii Carolini seu Occidentis populorum, Britannorum veterum, Anglorum, Scotorum, Hibernorum.

#### CAP. XXXI

Canonum Pontificiorum ae Theologorum sententiarum de Divortiorum jure, primò a temporibus Apostolicis usque in Constantini quasi media seu Concilium Nicænum primum, & dein usque in Justinianum, Historia.

Pag. 598

CA P.

## Libri Tertii

#### CAP. XXXII.

De Canonibus Pontificiis ac Synodicis Patrumque sententiis circa Divortii seu matrimonii solutionis jus in Oriente post Justiniani initia, usque in secula recentiora. pag. 610

#### CAP. XXXIII.

Occidentalium de Divortiis Jus Pontificium & Sententiæ, eis lustiniani tempora, Theologicæ.
pag. 616

UXOR



# UXOR EBRAICA

## NUPTIIS & DIVORTIIS

EX

FURE CIVILI

Veterum Ebræorum.

## Liber Primus.

## CAP. I.

Operis Designatio. Et de Personis quarten Conjugia sive Consanguinitatis sive Assinitatis nomine pro vetitis ex lege Sacra apud Talmudicos babentur.

Es apud Ebræos Uroria seu Connubialis (uti & aliæ nonnullæ momenti gravissimi ) Jure in corum commentariis subnituntur Triplici. Naturali, Gentium, & Civili. Na-

turale heie aliud non appellamus quam quod ab ipfo Natura audore seu Numine sandissimo in B ipsis

ipsis rerum primordiis cordi humano inditum præscriptumque eft, adeoque posteritati Universa regulariter perpetuò erat semperque est observandum ac immutabile. Gentium Jus heic vocamus tum quod Gentibus reliquis five omnimodis, id est universo generi humano, five aliquibus tantum simul cum Ebrais postmodum est à Numine Imperatum, tum quod five ex Pacto five ex More invicem Uluque, iplis ac Gentibus conterminis, vicinioribus, aliifque quibufcum commercium qualecunque haberent, Intervenit; unde Jus Gentium in Imperativum & Interve-

Nat. & Genti-

Libris de lure niens etiam alibi \* tribuimus. Quod & ita partim tium juxta Dif-Divinum esse, partim Humanum nemini non siplinam Ebrae- palàm liquet. Civile demum Jus heic est quod Ecclesiæ seu Reipublicæ Judaicæ erat, saltem habitum est, peculiare, non aliter atque Romanum feu Cafareum olim Romanis (quatenus scilicet à Naturali & Gentium discriminatur) seu Atticum Atheniensibus, hodieve Anglicanum Anghis, Gallicum Gallis, Hispanis Hispanicum, Civile rece nuncupatur. Quod quidem apud Ebræos partim in Lege Sacra, partim in Moribus avitis Sanctionibusque ab eis qui rebus præerant superinductis continetur.

> Jam verò quicquid ad Rem Uxoriam seu Connubialem ex Jure sive Naturali illo (quod & Noachidarum juris nomine venit, atque in Matris, Novercæ &, in proxima post rerum conditum atate, Sororis Uterina, ac Uxoris alienæ seu generali Adulterii interdictione, liberrima

aque matrimonii ex arbitrio folvendi potestate maxime versatur) sive Gentium alterutro attinet (veluti Conjugia nomine Gentis Exteræ, Profelytismi, Servitutis, Captivitatis five Interdica five Permiffa) id universum fuse tradidimus in libro Quinto de Jure Naturali & Gentium juxta Disciplinam Ebrzorum. Quantum autem ex Ture ipsis, quale diximus, Civili hanc ad rem spectat, nec jam dicto libro alibive ex re nata à nobis est osteusum, id seorsim heic damus. Rem totam satis habebimus explicatam, fi Caufas fingulares quibus ex hoc jure five Vetita, five Imperata, five Permiffa fuerint Conjugia, Formulas contrahendi folennes circumffantiafque, Nuptiarum Ritus, Mutua conjugum Officia, ac Demum Divortiorum materiem (quà scilicet ex lure hoc Civili cunda hæc pendent) ritè dispiciamus.

Vetita sunt ex hoc Jure Comubia, Primò ob Consanguinitatem aut Affinitatem; Secundò ob Natalium desecum, ut Mamzerum; Tertiò ob desecum corporis, ut Exsector ac Eunuchorum; Quartò ob Dignitatem Sacerdotalem; Quintò ob certum Uxorum Numerum præstitutum, Sextò ob Digintatem Regiam; Septimò ob Divortio ejectæ seu Repudiatæ pollutionem; Octavò ob sominei sexus hæreditatem seu Diversitatem Tribuum. Imperata verò ex hoc Jure sunt Conjugia, sive ob Prolem pristino marito ac demortuo suscitatadam, sive in Ereptæ Virginitatis compensationem. Atque ex hisce etiam corum-

B 2

que

que interpretatione ac superinductis circa ea institutis Vetantur aliquot alia, de quibus suo loco. Et demum ex horum explicatione nemini non erit manifestum, quanam fint Conjugia heic generis Tertii seu Permissa. Quoniam verò quæ in Conjugiis Vetitis, seu Genere heic primo, locum occupant Secundum & Tertium, fatis ex re nata à nobis libro jam antè citato ostensa funt, uti & quæ Octavum habent locum, in libello \* de Successionibus in Bona Defuncti; ideo pratermiffis quæ ad Tria hæc pertinent capita, Quinque reliqua duntaxat heic exequemur.

Cap. 18.

Quod ad Speciem Conjugiorum Vetitorum Primam, seu corum quæ Sauguinis aut Affinitatis nomine interdicuntur, attinet; alia funt Talmudicorum Placita, alia Karzorum. Talmudicis ex disertis Legis Mosaicæ verbis atque eo quod ipsis ita necessariò consequitur ut non admitti nulla cum ratione queat, pro Vetitis, partim Sanguinis, partim Affinitatis seu Propinqui-1. Maimonides tatis nomine, Fæminæ habentur tantum octodecim '(in quibus etiam Mater, Noverca & Soror ex Jure ipsis Naturali seu Noachidarum antea pariter vetita) ut in schemate sequenti; de quo etiam consulas, si placet, libri quinti nostri de Jure Naturali & Gentium caput decimum.

" Mifna tit. Cerithoth,cap. balach. Shagigoth, cap. 1. Mofes Mikoti pracept. Affirm.



Scilicet Turpitudinum harum revelatio in lege Sacra adeoque Concubitus & Matrimonium Rubeni heic Mariæ conjugi (quem ut contingunt five Sanguine five Affinitate fic nominantur heic fæminæ cunæ) ut tot Incestús genera interdicuntur. Ita tamen ut Quindecim tantum disertis legis Sacræ verbis, Tres reliquas ex necessario consequenti aiant vetitas. Quindecim illæ majus culis in Schemate exhibentur literis. Reliquæ tres, nimirum Prosocrus utraque ac Filia minori-

bus; ideo tantum adjectis intereà charactere diverso, Avorum, Patrui, Patris, Soceri, Fratris, Filii ac Privigni nominibus, ut relationum connexio faciliùs intuenti appareat. Locis in notisfimis Legis facræ a occurrunt hæc incestûs in-Levit. 18. a terdica. Quali autem ratione utantur Talmuverfu 6 ad 18. 6 30, 14, 17, dici, dum reliquas illas Tres, seu Prosocrum 19,20,21. Deut. utranque ac Filiam, ex lege Sacra fatis vetitas \$2,30,27,20,12 afferunt, quidnam item ex avita disciplina fentiant de co quod est utrum interdica illa incestàs Sacra, quatenus in Pentateucho habentur, ad genus indifcriminatim humanum univerfum an tantum ad Ebragos, id est an ad Jus Gentium heic Imperativum an ad Ebraorum Civile spectent, uti & alia non pauca inprimis huc attinentia, fusius etiam explicavimus libro superius citato de Jure Naturali & Gentium. Itaque ea heic iteratò congerere & intempestivum foret

23.

#### CAP. II.

& supervacaneum.

De Fæminis Secundariis, seu quarum conjugia ex majorum instituto, extra legis Sacra perba ac vim, juxta Talmudicos, vetita funt five Sanguinis sipe Affinitatis nomine. Et de Confanguinearum & Affinium ratione in Sponfalibus dubiis.

Ræter Affinium & Consanguinearum conjugia ex lege Sacra, ut capite oftendi-tur superiore, prohibita, sunt Fæminæ alix ,

1.

6-

1-

1-

m

15

1.

1-

r,

n

n

le

IC

2-

IC

et

4

ne

7-

i-

j-

2 x

mara Hierofo.

lym.ad tit, labi-

Babylon ili fol.

halach, lihoth, cap. 1. Mofes

aliæ (quas - pro fen fecundarias vocitant) ex Scribarum scitis & majorum instituto tum Affinitatis tum Consanguinitatis tatione vetita, idque בור לערות מוד לערות t fiat feres feu munimentum quo conferventur inceffas interdicta, feu שהרה שבחורה עד longins arceatur quisque seu procul intereludatur à violatione ipfius legis facra. Vocantur Secundaria ided quod funt form derie feu proxime feminis primariis nomine inceffes in sacro sermone diferte voiris. Numero funt hæ viginti; ita tamen ut corum nonnullæ fint pop ut loquuntur, seu fine termino, adeoque univerfas que ejufdem aut fimilis nature fuerint in linea recla five ascendente five descendente pariter complectantur. E libris Talmunicis b carum re- b Miffact Ge. censio ad hune modum se haber.

I. Avia Materna feu Matris Mater. Neque moth,cap. 2. fol. in ea terminatur interdicum. Sed univerfæ quæ 3. col. 4. hal. 4. rectà ab ea ascendunt & Matrum Matres funt 21. Maimonid. æque pro vetitis habentur.

11. Mater avi Materni folum.

Mikotzi prec. III. Avia Paterna, feu Patris Mater. Nec folum Negat, 110 Peilla fed universæ quæ reda ab ea ascendentes tha, sol. 1. fol. matrum itidem matres funt; veluti aviæ mater , 24. hujufque mater & que furfum fequuntur.

IV. Avi paterni mater folim.

V. Quæ fuit Vxor avi paterni; uti & cuncorum afcendentium avorum paternorum uxores; adeo ut Jacobi Patriarchæ uxor (exemplum fic afferunt) Ebræorum nemini effet permittenda.

VI. Oux fuit Vxor avi materni, tantum.

VII. Quæ fuit Vxor ejus qui Patri frater of uterinus, id est patrui ita conjuncti, tantum. Scilicet patruum cujus uxor diferte in lege facra ve-Maimonid. tatur intelligunt e qui Patri eft Frater germanus. Neque enim affinitatem hujusmodi paternam jure communi ex sexu tantum fæmineo nasei vo-

halach.MuriBia 60P. 2.

> lunt. VIII. Quæ fuit Vxor ejus qui matri frater eff, five ex patre feu germanus five ex matre feu uterinus. Adjicitur in Mose Cotzense Poon 15 PM id est neque in Patre seu fratre ejusmods germano finitio est seu terminus; aliis heic idem de Matri seu fratre uterino substituentibus. Adeo ut, pro varietate sententia, velint cam qua uxor fuerat ejus qui aviæ, proaviæ maternæ, & quæ furfum asceudunt ejusmodi ceteris erat sic conjunctus. duci jure nequire.

IX. Filii Nurus, uti & cuncorum nepotum ex eo & nepotibus continenter descendentium; adeo ut Jacobo cujuslibet Ebræi uxor מנייה feu

Secundaria effet.

X. Nurus filie tantum.

XI. Proneptis ex nepte ex filio, tantum.

XII. Proneptis ex nepote ex filio, tantum. Sed & heic fententiarum discrimen este nonnullis etiam ceteras que descendunt pariter adjicientibus.

XIII. Proneptis ex nepte ex filia, tantum.

XIV. Proneptis ex nepote ex filia, tantum.

XV. Neptis privigni ex filio, tantum.

0-

114

no

tri

D7

at

m

s,

m

ne

eu

m. lis n-

T.

XVI. Neptis privigne ex filia, tantum. Sunt verò qui & heic velint, uti etiam in numero XIX, universas descendentes conditione pari censendas.

XVII. Avia materna foceri, tantum. XVIII. Avia paterna focrus, tantum. XIX. Avia materna focrus, tantum.

XX. Avia Paterna foceri, tantum. Scilicet intra gradus omnes alios præter eos qui difertis legis Sacre verbis atque Scribarum feu Majorum quæ diximus seitis ita sunt prohibiti, nuptias apud Ebrxos, juxta Talmudicos, contrahere licuit. Adjiciunt, si dissensus effet de Sponsalibus adeo ue affirmaret Simeon se Mariam spopondisse, negaret verò Maria, interdicas esse a Simeoni nuptias cum aliqua ea- a Maimonides rum que ratione five confanguinitatis five affini-Hal. Ishoth, tatis Mariæ, si ca uxor ejus revera suisset, interdicerentur. Eandem etiam rationem, fed inverfam, si assirmante illa, negasset ille, ubi nimirum de re non facis constarer. Et Repudii libellus, Dubii causa, heic necessarius erat ut libera fierent puelle vota. Jus parile aliàs obtinuit de quo plura inferius.

GAP.

#### CAP. III.

De Karzorum seu Scripturatiorum Iudzorum disciplina, in conjugiorum, sive sauguinis sive assinitatis causa, interdictione ex lege Sacra decernenda. Quinam Propinquorum nomine eis veniant. Verustiorum ex bisce sententia de personali Conjugum unitate.

Ic quidem Talmudici, ut ante oftensum est; ipsis legis Sacræ de Incestu seu vetito ob propinquitatem matrimonio vocabulis preffius inhærentes, nec quid prætered quod non palam & necessariò ita confequitur, ut fit tantum non expressum, in ca contineri heic admittentes, sed demum ejusdem interdicta, adjectà de Secundariis prohibitione, ut dictum eft, ampliantes. Multo autem aliter fecta altera Judzorum, feu Karzi a qui יפרטו את התירה בפשוטה בלי יתורה מעיטה לא חווה לו מש אחד כפי שכלו Legem explicant juxta sensum literalem ac simplicem, nec augentes nec minnentes. Quifque scilicet pro intellectu suo neque extra eum interpretationem petentes, quod ait Rabbi Jehuda Ben Elizzar, Poki item dictus, in præfatione ad librum fuum שער יהודה nuncupatum feu Portam lebudo, Constantinopoli ante sexaginta abhinc annos exculum, qui totus est בעבק הערות feu de materie Inceffus juxta doctrinam Karxorum, quorum pars Jehuda heic infignis. Ac recensens quidem

quidem ille illustriores aliquot feda fuz Scriptores priscos, veluti R. Japhet, Levi ejusdem filium , Joseph Karkesanium , Sahel Sacerdotem , David Principem , Selomo Ben Jerocham, Beniamin Ben Mose, quamplurimos ejusdem generis alios extitisse ait qui Arabice plerunque conscripsere ipsi quæ Rabbinice ab aliis versa. Quin & in Ægypto multos corum libros fe vidiffe ait, ibique à primariis fingularis cujufdam illius fectæ societatis didiciffe ex una apud cos Synagoga propè Trecenta illiusmodi Scriptorum volumina à pradatoribus olim esse direpta. Jam verò post verba superius allata rythmicè pergit Jehuda ille Elizzarides ווטפנו על דוכים טלשה כתוב וחקשה וסבל הירושה וכל היתנש מכח מאמר פרושה זעם כר זה נפלה חלוקה ביניהם בחכי כח אדח חכשתו הראשתים בעלי הרכוב מחבנים חזהי דעתם קימר נכחברה תחומרה קרוב לטש מאורה עינר. שך טבארה הסזרה האודונרה אטר בטלו דעורן הראטונים ויבודו דרך אחרה באיפן אוד מסתירה Et subnituntur (Karzi) viis seu Fundamentis Tribus. Scriptura ipsa, Argumentatione, & Hære-ditaria interpretationum Transmissione, adeoque omni co quod exsurgit è potestate explicandi. Sed in cunctis bifce evenit inter eos controverfia- feu fententiarum discrimen circa materiem Inceftas. Setta etiam nostrorum (Karxorum) altera eft eorum que vetuftiores seu antiqui sunt, Magifire Culicet Cz

#### CAP. III.

De Karxorum seu Scripturariorum Iudaorum disciplina, in conjugiorum, sive sauguinis sive assinitatis causa, interdictione ex lege Sacra decernenda. Quinam Propinquorum nomine eis veniant. Vetustiorum ex bisce sententia de personali Conjugum unitate.

Ic quidem Talmudici, ut ante oftensum est; ipsis legis Sacræ de Incestu seu vetito ob propinquitatem matrimonio vocabulis preffius inhærentes, nec quid prætered quod non palam & necessariò ita confequitur, ut fit tantum non expressum, in ca contineri heic admittentes, fed demum ejusdem interdicta, adjectà de Secundariis prohibitione, ut dictum eff , ampliantes. Multo autem aliter fecta altera Judzorum, feu Karzi a qui יפרטו את התירה בפשוטה בלי יתורה תעיטה לא חודה לו מד אחד כפי שכלו Legem explicant juxta sensum literalem ae simplicem, nec augentes nec minnentes. Quifque scilicet pro intellectu suo neque extra eum interpretationem petentes, quod ait Rabbi Jehuda Ben Elizzar, Poki item dictus, in præfatione ad librum fuum שער יהודה nuncupatum feu Portam lebudo, Constantinopoli ante sexaginta abhinc annos exculum, qui totus est הערות feu de materie Incefins juxta doctrinam Karzorum, quorum pars Jehuda heic infignis. Ac recenfens quidem quidem ille illustriores aliquot feda fuz Scriptores priscos, veluti R. Japhet, Levi ejusdem filium , Joseph Karkesanium , Sahel Sacerdotem , David Principem , Selomo Ben Jerocham, Beniamin Ben Mose, quamplurimos ejusdem generis alios extitisse ait qui Arabice plerunque conscripsere ipsi quæ Rabbinice ab aliis versa. Quin & in Ægypto multos corum libros fe vidiffe ait, ibique à primariis fingularis cujufdam illius fectæ focietatis didiciffe ex una apud eos Synagoga propè Trecenta illiusmodi Scriptorum volumina à prædatoribus olim esse direpta. Jam verò post verba superius allata rythmice pergit Jehuda ille Eliazarides כתוב וחקשה ווטפנו על דוכים טלשה וכל היתנש מכח מאמר פרוטה וסבל הירשה זעם כר זה נפלה חלוקה ביניהם בווכי כח אחו תכמינו הראשתים. העריות חלופיחם חהי דעתם קימר בעלי הרטב מחכנים סרוב לשש באורה עינר שר טבארה הסורה האדונרה אטר בטלו דעורן הראטונים באופן אחד מסחרר ויבודו דרך אחררה Et subnituntur (Karzi) viis seu Fundamentis Tribus. Scriptura ipsa, Argumentatione, & Hæreditaria interpretationum Transmissione, adeoque omni eo quod exsurgit è potestate explicandi. Sed in cunctis bisco evenit inter cos controversia- seu sententiarum discrimen circa materiem Incestus. Setta etiam noftrorum (Karxorum) altera eft eorum que petuftiores seu antiqui sunt, Magifire (cilicet

seilicet Conjunctionis seu Conjuncti aut Infitt dici foliti, quorum fententia firmiter obtinuit fexcentos ferme per annos; ufque dum nempe orta fuerit fella recentior qui funt Sapientes nofiri pofteriores qui rejecere Priorum fententiam, aliamque viam (seu fundamenta ) elegere altoque modo ordina. sam. Adeoque non folum à Talmudicis heie mirum in modum Karai fed nec fere minus inter fe idque diversimode discrepant , ut in fequentibus liquebit. Præter Scripturam autem atque Argumentationem, Hæreditaria interpretationum (licet non traditionum, quà traditionum) Transmissione, id est avitis explicationibus, quas nuncupant utuntur; ita tamen ut quicquid in genere hoc tertio reperiatur quod posteri subtiliùs argumentando corrigendum aliterve definiendum censuerint, id pariter velint ita tite correctum atque inter ipfos, pro fectarum fuarum varietate, similiter novandum. Horum universi Talmudicos graviter reprehendunt quòd Argumentationi heic locum non tribuant ampliorem, maxime cum eam aliquantenus admittant in Filiz & Socruum, ut fupra liquet, interdictione ex ipla facra lege cujus tamen in verbis expression ez non habentur. Neque dispari aiunt Karzi ratione Secundarias ilforum (quas scitis Scribarum, non lege facra vetitas illi volunt ) etiam ex ipsa lege sacra interdicendas. Argumentandi verò Genus heic duplex maxime in ufu. Alterum quod mo max feu à Pari vocatur, alterum quod 10m Seu:

feu à Fortieri. Utrunque adhibuere Karzi omnes, tum prisci tum recentiores. Sed modo dispari. Prisci illi ita tum Srriptura tum Argumentationibus heie usi funt, ut quemadmodum ex Scriptura Argumentando hanc vel illam, exprefsim non interdictam, pariter nihilominus vetitam conclusere, ita etiam ex Argumentis inde fecundario fumtis alias non impari jure prohibitas voluerint. Posteriores vero Argumentis ex Scriptura sumtis pariter innitentes, Secundariis inde que sumi poffent Argumentis omninò volunt abstinendum ; scilicet - TON הכתוב וער ההקש לא הקש ער הקט Quibus ratio ejusmodi est ut Scriptura & Argumentatione inde proxima subnitantur, non Argumentatione ab Argumentatione deducta. In Posteririobus primum heic locum & vetustissimum obtinet Rabbenu Joseph merr videns seu propheta quem secutus eft Rabbi Jehosuah discipulus ejus, ita tamen ut Magistri fui disciplina hac in re non undiquaque acquieverit, ut infra videbimus. Conscripsie ille librum - fen de Incestu Arabice; unde Rabbinice eadem de re tractatum contexuit seu plerunque porius transfulit Rabbenu Aharon in opere quod men To lignum vite inscripsit, uti & Rabbenu Eliah Tros Byzantinus in in the libro Presbyterorum. Atque ex hifce traduxit que eadem de re fuse in commentario fuo jam dico docet Rabbi Jehuda ille Ben Elizzar; qui nec vetustiorem aliquem de incestus materia inter suos ait se reperisse. Quo tempore autem vixerit

vixerit sive Josephus ille propheta, sive Jehuda ejusdem discipulus sive Rabbenu ille Aharon nondum mihi habetur compertum; uti nec unde Sexcenti illi anni, qui apud Elizzaridem jam di-Aum occurrunt, sint putandi. Hujus verò Ætas inde satis cognoscitur, quod Porta ejus superins memorata ante sexaginta abhinc annos Constantinopoli typis mandata est à Rabbi Isaac ejussem silo

ejusdem filio.

Lex facra de Incestu ad hunc modum loqui-אוש אוש אם כם שאר בשרו לנה חקרבו " Levit, 18.19. tur מחרבו בשרו לנה אבי יהוח אבי יהוח Nullus ad propinguum carnis suæ accedat ad revelandum turpitudinem ejus &c. Scilicet of my fic in Vulgata nec male vertitur, uti & Græcis agnuovin, quod idem fonat. Nuditas item (quæ primaria est vocis fignificatio) Verenda, pudibunda, pro codem heic subflituitur; unde were Rabbinis tum pro omnimodo incestûs genere tum pro fæminis hoc nomine heic interdictis ulurpari folet, uti & pro carum qualibet, ut matre, forore, amita, materrera, nuru. Judæi heic Hispanienses Varon Varon à todo caronal de su carne no lleguedes pur descubrir discobertura. Atque passim me vertunt descobertura. Sequitur in lege, Turpitudinem patris tui, & Turpitudinem matris tue non revelabis &c. Turpitudinem uxoris patris tui non revelabis, & reliqua antè in schemate capitis primi designata. Interdictum autem illud Generale Nullus ad propingnum &c. sic pro ipsa lege heic capiunt Karzi omnes, ut que sequuntur,

quuntur, pro exemplis tantum seu explicationibus fingularibus fumant, non pro omnimodis ibi interdictis, aut pro ipso legis de incestu corpore quod in versiculo ante citato plenè contineri volunt, adeoque מש שאר להיותו שאר להיותו שאר שאר שאר על עקר לכר האסורים feu Propinguum (in lege illa) effe fundamentum seu Radicem omnium que vetantur ; quod de Recentioribus Karais fignantiùs ab Eliazaride dicum verustiores item amplexos esse palam est. Unde & tantum abest ut cum Talmudicis, juxta Schema jam oftensum, consentiant illi, ut tum corum Vetustiores tum Recentiores (ipsi inter se etiam, ut flatim oftendetur, non leviter diffidentes) quamplurimas alias personas velint ex ipsis Legis verbis atque Argumentatione inde adhibita pariter vetitas. Vestustiores corumque fequaces præter Argumenta alia quibus in designanda heic interdictione, quemadmodum & Recentiores, utuntur (quæ mox cum personis juxta utrosque vetitis dabimus) ajunt Virum & Uxorem esse Personam seu corpus Unicum, adeoque ex generali illo Propinqui Turpitudinis revelan-לא interdicto מארי משחו בשארו לאיש שארי יאסרו interdici ajunt marito propinguas uxoris pariter atque suas. Quin & hoc quod de Marito & Uxore in Unicam Personam conflatis habent, coufque extendunt hi, ut tametsi divortio ejecta fuerit uxor aliique nupta, nihilominus ex eo quod ante divortium unica fuisset cum marito prioripersona, jam verò cum posteriori unica itidem effet,

effet, priori marito interdicantur similiter propinquæ omnes mariti secundi. Scilicer ob pristinam prioris unitatem personalem, & similem jam cum ea unitatem mariti secundi. Verba funt, ים אם נשאה האטה בנו אם בים אם מו אם אחד ויאכרו שאר הבער" האדיון לראשון כשאיו Et sic si nupserit famina bac (uxor jam dica di-vortio ejecta) marito alteri, spsi itidem in unam personam coalescunt, unde interdicebant marito priori propinquis posterioris, non aliter atque pro-& fiftunt ad quartas personas ; id eft, fi fæmina hæc divortio iterum ejeda Tertio, dein similiter Quarto nupferit, tam Quarti ac Tertii quam Secundi propinquis Primus interdicitur. Ulterius ex hac ratione non progrediuntur, quatenus ad maritum harum Quatuor Primum res actinet: quasi post quartas nuptias finitas, personalis cum primo mariro unitatis effectus omnimodus evanuerit. Cum verò in interdictis haberent tum tum שאר שאר tum שאר id eft perfonz Propinquas & Propinquarum illarum Propinquas (ut fusius videbimus capite proxime insequenti) advertendum est nomine Propinquarum simpliciter fic dictarum apud cos venire Personas cantum Sex feu Patrem, Matrem, Fratrem, Sororem, Filium & Filiam, adeoque mariro primo interdici tam uxoris ac maritorum qui succedunt (juxta jam dica) quam sui Novercam, Matrem, Fratriam, Sororem, Nurum & Filiam. Nimirum quoties

quoties prohiberi dicitur masculus, seu Turpitudinis masculi revelatio, ca que uxor ejus fuerat intelligitur, ut mox pleniùs ostenditur. Personalem autem illam conjugum unitatem, unde dogma hoe de propinquis utriusque pariter & modo jam dicto vetitis natum, in facro fermone sæpius indicari aiuns ; veluti in illo Et a berebit cum uxore a Genef.2,24, sua, eruntque in carnem unam : & ubi Turpitudo uxoris patris vocatur ipfius patris b, ut ejufdem Leuitic. 18.9. persona, turpitudo, & in versu fequente quo filia uxoris patris nuncupatur & filia ipsius patris & foror ejusdem filiz, quod inquiunt fieri non oportet nisi pater & uxor ejus pro The at seu persona unica sumatur ; & in illo, ubi fratris patris feu patrui (quem 717 vocant) uxor feu filii amita, appellatur nor, quali patrus ejus, quod ob personalem patrui & amitæ unitatem dicum afferunt, & demum in illo, non revelabis turpitudinem uxoris fratris tui, turpitudo fratris tui eft: quasi inde frater ejusque uxor pro unica persona ibi sumerentur, eo quod hujus turpitudo etiam illius effe, veluti persona unica, dicitur. Ad hunc modum Karzi vetustiores de unitate ejusmodi personali; unde puto nomen apud recentiores fortiti funt הרכוב ותר Magifiri infiti seu unione conjuncti; quoniam conjugum personam alteram in alterius fic inferi feu utranque in unicam conflari voluerint. Unde & - inferentes aut unione conjungentes fæpius dicuutur. Horum autem sententia in reliquis huc spectantibus statim cernitur in ets que Recentiorum dogmata tum in personali hujusmodi unitate rejicienda.

enda, tum in aliis, quæ Vetustiorum itidem fnere, five retinendis five corrigendis statim exhibentur.

## CAP. IV.

Disciplina de Incestu apud Karzos novatio, au-tore Rabbenu Joseph & Fundamenta seu Regula ejufdem ea de re Quinque, quibus etiam Vetustiorum Katæorum de Incestu scita (verbis aliquot in regulis illis aliter ab ipsis intellectis) cernuntur.

Atio superiore in capite de Unitate conjugum personali (unde quamplurimarum personarum conjugia vetita nemo non videt quæ non Talmudici folum sed mortalium reliqui permittunt puto universi) Karzis recentioribus ita displicuit ut cam omninò velut frivolam, ac Scripturæ nimis dissonam nec ad-Levitis. 18.6. mittendam plane rejecerint. Generalem autem illam i feu propinquorum carnis in lege facra interdictionem etiam feorsim hi fumunt סוג כולל לפרסים שיאחריו טהם pro co quodeft ערות פלוני וערות פלוני וערות פלוני וערות פלוני fontem particularibus que seguuntur, seu Turpitudinibus bujus vel illius particulariter ibi vetitis; adeo ut quæ parili ratione subniti ipsis videantur pro vetitis non minus haberi velint. Sumtis scilicet Argumentis five à Pari five ab co quod est à Fortiori ab ipfa lege facra proximè deducto, fed non ab Interveniente aut Medio aliquo Argumento, ut ante monitum est. Rabbenu autem ille Joseph qui primus erat heie novatorum seu qui Unitatem il-Iam

& vide caput sperius.

vii expressis

etiam facre legia verbis, Levilic.

31, 2, 0 3.

lam conjugum personalem primus rejecit, totam incestus ex facra lege interdictionem in -Fundamentis, Regulis seu Principiis Quinque hisce consistere docuit, modo infra indicato intelligendis. Neque alia puto funt quam qua Vetustioribus etiam receptissima fuerant ipsa, aliter tamen ob dogma illud de Unitate personali passim intellecta.

I Pater. 2 Mater, אסור האיש על שאריו 3 Frater, Interdicutur bomini 4 Soror. propinquis suis, qui 5 Filius, funt 6 Filia.

Scilicet hi Sex tantum nomine fimplici & DI WO feu propinquorum venire volunt".

Avus Paternus. 2 Avia Paterna, 2 Avia Materna, 4 Avus Maternus, 5 Patruus,

6 Amita,

7 Avunculus.

8 Matertera,

9 Nepos ex fratre, 10 Neptis ex fratre.

11 Nepos ex forore,

12 Neptis ex forore,

13 Nepos ex filio.

14 Neptis ex filio.

15 Nepos ex filia, 16 Neptis ex filia.

D 2

MOR

Interdicitur bomini propinquis propinguorum suorum, qui funt

III. ז Foemina & Pater ejus,
ביר האיש לסני Foemina & Mater ejus,
ביר האיש לסני Foemina & Frater ejus,
dicitur bomini Foemina & Soror ejus,
Propinquis binis, qui funt foemina & Filius ejus,
nis, qui funt foemina & Filius ejus.

Adeoque non dubitant Karæi quin Uxoris Soror,

2 Videlib. 2091. tam câ demortuâ quam superstite, in vetitis ha5. de lure Nat. benda. Quod non admittunt Talmudici 2.

6 de internat.

IV. מסת האים לגוף וסאר מארו לגוף Interdicitur bomini persona o propingua propinguæ ejusdem personæ, veluti

1 Fœminâ & avia ejus materna,
2 Fœmina & avia ejus paterna,
3 Fœmina & patruo ejus,
4 Fœmina & avunculo ejus,
5 Fœmina & nepote ex fratre ejus,
6 Fœmina & nepte ex fratre ejus,
7 Fœmina & nepte ex forore ejus,
8 Fœmina & nepte ex forore ejus,
9 Fœmina & nepte ex filio ejus,
10 Fœmina & nepte ex filio ejus,
11 Fœmina & nepte ex filia ejus,
12 Fœmina & nepte ex filia ejus,
12 Fœmina & nepte ex filia ejus,

quæ in regula secunda propinquorum sunt propinquæ. Sequimur enim heic vestigia Elizzaridis quem heic vertimus. על טני טארים של טני טארים Unterdicuntur propinqui bini binis propinquis, veluti

1 Homo & pater ejus, fœminâ & filià ejus.

2 Homo & pater ejus, fœminâ & filio ejus.

3 Homo & pater ejus, fœminâ & fratre ejus.

4 Homo & pater ejus, fœmina & forore ejus.

5 Homo & frater ejus, fœminâ & fratre ejus.

6 Homo & frater ejus, fæminå & filiå ejus.

7 Homo & frater ejus, fæminå & filio ejus.

חשתה feu reliqui, id eft cetera personarum paria paribus, que juxta regulam primam ipsis respondent, interdieuntur. Ad hune modum Principia illa Regulz seu Fundamenta Quinque Rabbenu Joseph exhibentur, quibus subjungitur ab Elizzaride (ut scilicet Josephi il ius mentem expli-רבהמגש אי זה פרט מכל אלה העסרים זכר בבקבה (cet במוד האסור ההפגש זכר בזכר יועד האסור לאשתו quoties in borum aliquo fæmind interdicitur masculus,inter dictum in ea terminatur. Quoties autem mafculus masculo interdicitur, transfert se interdictum ad ejusdem uxorem, seu pro uxore ejus interdicta Statim autem subjicitur warm == > נקבח עד נקבה לנה חייב טיתער חאסור לבעליחן Attamen quoties interdictum occurrit, quasi fæminæ fæmina interdiceretur (ratione vocabuli Hominis, quod utrunque sexum continet) id ad maritos

maritos earum inde non extendendum. Ratio red-שאסור אשה על אשה חקש מאסור זכר ע- ditur זכר שהוקש מהכחת חה הקש על הקש ואבחנו מתנהגים עם כחוב הקש היוצח מהכחוב לא על הקש כיוקט ממקט כי זאת רוערה היש דעה המרכנים תבר אלה שני החכמים בטלחה לוארם הסברה quoniam interdicta illa quibus fæminæ beic fæminis ( fi quis ita cum vetustioribus illis rem accipiendam velit) interdicantur, nascerentur ex interdictis quibus masculi probibentur masculis (in lege scilicet facra, ut ubi patris, patrui, fratris turpitudo revelari prohibetur; quod ad uxores corum attinet ) adeoque effent ex argumentis è Scriptura sumtis (nec in Scriptura ipsa reperta) unde fieret ut argumentum illud de Maritis esfet Secundarium seu ex argumento prævio è Scriptura sumpto. Nobis autem jam in more est recep. tum, Scriptura ipfa & Argumento inde proxime deducto niti, non Argumento alio ex codem Argumento sequente. Que nempe disciplina eft veterum illorum qui conjugum instionem ( qualem ante diximus ) docuere. Et pridem Sapientes illi bini (Rabbenu Joseph & Rabbenu Josuah) illud argumentandi genus ob banc causam adbibendam noluere. Nimirum in Regulis Quinque seu Fundamentis illis Rabbenu Joseph, pro Homini interdicitur in nostris,usurpatur, ut vides, שמור דאים א & pro bomine in reliquis on quod quidem ibi ab ipsis sumtum pro sexu tantum virili, quasi in-Leinis, 18.6. terdica incestus facra quorum in præfatione . Dis www adhibetur, ex ipforum verbis fexum fequio-

n lequio-

rem non contineret. Quoniam verò ex Karais alii, id est vetustiores illi, איש איש ibi fexum voluere utrunque pariter denotari, quod admitti noluit Rabbenu Joseph magis atque Unionem Mariti & Uxoris (qualem suprà diximus) Personalem, ideò heic monetur, tametsi, quoties in regulis illis interdicitur masculus masculo, in uxorem ejus quo interdicitur transeat interdicti vis. nihilominus ctiamsi in eisdem regulis ex notione illa no was seu Hominis (qua sexus uterque contineri possit) videatur sominas sominis pariter interdici, non inde sequi ad maritos spectare interdicum. Nam masculus masculo, sensu jam dico, prohibetur in expressis scriptura verbis; unde si quis Argumentando similiter sominas sominis interdici concludere velit, is tamen non inde probare rite posset, harum maritos sic interdici. Nam Argumentum hoc Secundarium esser, quale omnino, ut suprà dicitur, rejiciendum ex sententia tum Rabbenu Joseph tum Rabbenu Jehosuah, id est binorum disciplinæ heic de incestu apud Karzos novatorum illustrium. Atque ita non minus quid Novatores hi quantum ad hanc rem voluerint, quam quid Vetustioribus fuerit receptum, fit fatis manifestum. Perfonas autem quæ Regulis fen Fundamentis jam ostensis continentur, interdici ostendunt ad hunc modum. Illarum Sex quæ Prima sub regula nomine Propinquorum veniunt, tres priores seu Pater & Mater & Soror expressim vetantur in a lege 2 levilic.18.7, facra. Quarta feu Frater ex eo quod legitur b Turpi- b Ibid, 16.

tudinem

d #113.10.

tudinem fratris tui non revelabis. Quinta ex cillo Nurus tue turpitudinem non revelabis. Et demum fexta feu Filia בקל חובר feu ex argumento à Fortiori. Prohibetur scilicet expressim in lege d neptis five ex filio five ex filia unde sequi non dubicant etiam Filiam, utcunque non expressam, multò magis prohibitam. Atque de his aiunt Novatores hi, id quod ad reliquas pariter regulas juxta fuperiùs dicta attinet; שום הנקובות כן בעצמן ועל הזכרים יצער על נטיחם טאטת האב ואשת האח ואשת הבן אסורות משום חלותן באנשיהן טהם שארה ואסורם ישוב לנטיהם Ita interdictum fæminarum, in ipsis terminatur. Masculorum autem, transit in uxores corum, scilicet uxor Patris, uxor Fratris, & uxor Filis fic interdicuntur quoniam pendent è maritis suis qui (in regula hac prima) propinguorum suorum nomine veniunt, quorum interdicta recidunt in corum Vxores. Quæ in Regula continentur Secunda seu quæ Propinquis funt Propinquæ, interdici volunt ex eo quod in lege facra habetur e Turpitudinem fororis patris tui feu amitæ non revelabis, nec turpitudinem fororis matris tue feu matertera, fubdita utrique interdicto ratione hac seu causa TIN NO propingua est Patris tui & NO To propinqua matris tue eft; atque ex illo Turpitudinem filie filii tui, aut filie filie tue non revelabis &c. Causam scilicet illam pariter spectare volunt ad personas universas quæ sunt Propinquis (prima in regula nominatis) Propinquæ; quales funt Sedecim illæ quæ regulæ fubjun-

e Levitic. 18.

subjunguntur. Huc etiam illud trahunt quo interdicitur a cuique propinquis quibusdam propin- Levit. 18:17. quarum uxoris fuz, veluti nepte uxoris five ex filio sive ex filia. A fortiori igitur personis quæ funt ipsæ propinquarum propinquæ. Quod de Propinquis binis dicitur in Regula Tertia, habetur ex illo b Turpitudinem fæmmæ seu uxoris & bidem filia sue non revelabis &c. cui subjicitur muo דנה זה הוה Propinque funt; fcelus eft. Unde . concludunt propinquis binis, id est personarum que sunt invicem propinque (ut in Regula prima) revelatione turpitudinum abstinendum. Sic enim-planè se res habet; tametsi typorum incu-ria in Elizzaridis enumeratione prætermittatur & vide cap. 49 nunc fæmina & frater ejus, nunc etiam fæmina folis. o filius ejus. Etiam illud huc afferunt quod de propinquis propinquarum uxoris ad Regulam fecundam dicitur. A fortiori, inquiunt, interdicitur binis invicem propinquis. Persona item & propinqua propinque ejusdem persone (quod in Quarta occurrit regula) interdici volunt partim ex illo d de Uxore & nepte ejus five ex filio Levinic, 18.174 five ex filia interdictis. Ibi enim prohiberi personam in uxorem duci & propinquam ejusdem propinque, id est five filii five filie ejusdem filiam; parilique dum argumentantur ex scriptura, modo, fœminam & filiam fororis fuz, fœminam & filiam fratris sui, & quæ funt id genus personas reliquas. Partim autem regulam hanc fumunt ex illo non revelabis turpitudinem fratris patris tui. Levitic, 18,14. איש עם אוו אבין סוב און ושא ושו שיו ואים אוו

Penit. 12. 11.

ביות אסורים לאשה אחר Ruben & frater patris ejus seu patrum ejus qui sunt persona & pro-pinquus propinqui ejus dem persone interdicuntur sæmina eadem. Quintum demum fundamentum seu regulam probant ex co quod dicitur, Turpitudinem filiæ uxoris patris tui non revelabis, quo interdicitur fæmina & flia ejus patri & ejusdem הווס, id eft ושרו על עקר ופרח של עקר ופרח filio, id eft ושרו של עקר ופרח mus ramo & radici, qui funt propinqui bini. Inde autem binis prohibentur propinquis, quia funt bini pariter ipfi propinqui, adeoque reliqui fic conjuncti, seu collaterales propinqui fimiliter prohibentur. Nam quoad propinquitatem feu propinqui nomen, ut se habet mater ad filiam, fic foror ad fororem &c. Aiunt scilices מה אשה תחה מה אשה דבה אשה ואחחה & heic החחה יאשה האביה אשה דאחיה האסור עם הבקובירה בן בעצמן וער הוכרים יצעד ער נשיהם Eadem est ratio fæminæ seu uxoris & filiæ ejus quæ ejusdem & filit ejus, ejusdem & sororis ejus, ejusdem & patris ejus, ejusdem & fratris eius. Et terminatur interdictum fæminarum in feipsis, mafculorum pero transfertur in corum uxores, juxta superius dica. At verò lex illa sacra sic legitur שרוח בת אטח אביה מולחרה אביד אחוחך התquod verbo tenus fonat, faltem fonare potelt, Turpitudinem filie uxoris patris tui genite ex patre tuo que foror tua eft, turpitudinem ejus non revelabis, quasi soror germana heic solum interdiceretur, ut & commate nono- Atque ita Cheldzi vertunt, vulgatz autor, Arabs Romz pridem: pridem editus, aliique; uti & Judæi Hispanienses ad hunc modum, Descobertura de bija de muger de tu padre engendrada de tu padre tu bermana ella : no descubras su descobertura, que funt Talmudicorum heic disciplinæ consona. Sed interea verborum ordo fert ut sic etiam transferre liceat, Turpitudinem filie uxoris patris tui (que autem ex patre tuo nata est foror tua est ) non revelabis, (quasi in parenthesi tantum illud de germana ante interdicta accederet;) cui nec diffonæ funt versiones Arabicæ illæ Saadiæ ac Erpeniana, nec Persica Tawasii. Neque enim relativum habent quod filiam uxoris & natam ex patre expressim copulent. Et Graci interpretes Aggusovilus Superele perantis marede où in imnanifere, ipermarela abragi ou bie, ix amoranifas the agreeniste autis, Turpitudinem filia uxoris patris tui non revelabis : ex eodem patre foror tua eft, nec revelabis turpitudinem eins. Ubi terminatur interdictum filiz uxoris pattis antequam verba fiunt de sorore germana. Quod satis est Karzis heic consonum qui Novercz liam etiam ex marito priere genitam pro interdida habents qua de re vide plura in capitibus proximè sequente & sexto. Que autem sic in Fundamentis seu Regulis Quinque Rabbenu Joseph continentur eadem, quantum video, ipfa amplexi funt Karzi vetustiores, ita tamen ut tam personalem qualem diximus conjugum unitatem admitti ac maritos interdici pariter ex TryT feu tranflatione ubi fæmina interdicitur velint, quam uxorem: ubi interdictio est nomine masculi. Que omnino nolvit Rabbenu ille Joseph.

## CAP. V.

Fundamentum seu Regula de Incessu Sexta d Rabbenu Jehosua Karæo ñ Rabbenu Joseph discipulo introducta. Karæorum plerique ñ Rabbenu Joseph sequaces. Nec præter binos celebriorum quisquam R. Iehosuæ sententiam est amplexus. Mutilus Eliæ Ben Moseh Codex de Incestu percurritur.

X antè dictis liquet tum qualifnam Karzorum veterum sententia fierit de Incestu seu de vetitis ratione five sanguinis five affinitatis conjugiis, tum quanam fuerit eiusdem sententiæ novatio à Rabbenu Joseph introducta; qua scilicet amputata sunt illa vetustiorum dogmata de personali coniugum unione & interdictorum à sexu sœmineo seu uxore ad masculum seu maritum translatione (qualis habetur à masculo ad fæmineum seu à marito ad uxorem) & de Argumentorum Secundariorum ufu. Discipulus autem ille & Rabbenu Joseph, seu Rabbenu Jehofuah (de quo supra) magistri vestigiis haud usquequaque inhæsit, sed tum Sextum Fundamenzum seu Regulam Quinque illis quas jam ante exhibuimus adjecit, tum interdictorum à fexu foemineo ad masculum seu maritos translationem quam ענידה vocitant, à magistro reiectam, restitui voluit. Huius Fundamentum seu Regula adiecta quæ Sextum sic locum occupavit, huius-שמור סבי טארם על אף ושאר שארו ,As ibom Inter-

Interdicuntur Propinqui bini Persona & propinquo propinqui ejusdem persone, linea scilicet in recta non in collaterali, feu quod aiunt -בתמים כולים quod idem fonat. Veluti interdici voluit Rubeni & eiusdem ex filio nepoti (qui nempè propinguus est propinqui seu filii eius) matrem & filiam (quæ funt invicem propinquæ) uti & matrem & filium, id eft, matrem & nurum seu filii matris uxorem. Translato scilicet interdicto in uxorem à filio. Rationem huius Regulæ petit ille ex lege illa facra o quas Levit, 18, 14; Turpitudinis Tan The fratris patris tui revelatio vetatur; qua de re plura statim. Ad collaterales autem regulam hanc ait non omninò extendendam, quoniam liquet ex ipsis seripturæ verbis Numer.36.11. Zelophcadi filias nuptas esse etiam patruorum fuorum filiis, adeoque licitam esse coningium ubi quis filiam acceperit patrui seu consobrinam, aut pater & filius matrem duxerit & matris ex forore neptem. Hic enim Persona reperitur & propinquus propinqui eius (veluti patruus & nepos) atque etiam binz propinque veluti consobrina mater atque ipsa consobrina. Sed quia in linea collaterali, non recta, persona & propinquus propinqui habetur, regula hac fexta contineri huiusmodi coniugia noluit Rabbenu Jehosuah. Translationem autem interdicti à fœmineo sexu ad masculum seu maritum, iuxta superiùs dieta, ideo restituendam voluit ac reducendam' Rabbenu hic quoniam, ut voluit ille quemadmodum & יכמר שהוכרים מחורבים, yetuftiores huius feda, בצחיי

.....

בצחי הלחוב כן הנקובות בחויינורים בצור הכחוב כי תנח כחוב נאט ישרפו אחו ואחן ואם אין חבכים מעם codem modo חדרה חצחי איך יעניטן הכחוב masculi sunt pracepto obligati, obligantur item fæminæ in Scriptura. Nam & ibi a legitur comburant igne eum & eas (eum scilicet quis matrem & filiam duxerit; pariterque eas) & nifi fæmine interditte continerentur, qua ratione pæna beic eis subeunda. Magistrum autem heic, id est Rabbenu Jofeph, & Discipulum ejus seu Rabbenu Jehosuam ita sequuti funt Karzorum plerique ut vix repertus fuerit inter celebriores qui horum alterius sententiam non amplecteretur. Ita tamen ut ex eis paucissimi essent discipuli seu & Rabbenu Jehosuah sequaces, nec quidem ultra duos, ut refert Elizzarides noster. Ii sunt Rabbenu Aharon autor libri = m Ty feu Ligni vitæ dici & אליהו בעייני Eliab Bifitzi feu Byzantinus (qui ipse est Eliah Ben Moseh, de quo plura habes in Dissertatione nostra de Anno Judzorum civili) quorum uterque amplexi funt sententiam Rabbenu Jehofuah הבקרם ובצעחה הבקובה tum in Fundamentorum seu Regularum ( superius oftenfarum) numero, tum in translatione interdicts à sexu fæmineo ad masculum seu maritum. Libro autem acephalo jam dicti Eliz quem in differtatione illa citavimus titulus est (ut ex Elizzaride hoc discimus) ישני seu Presbyteri, quoniam Presbyterorum seu qui ordinatione solenni seu Manuum Impolitione in presbyteratum, id est, jurisconsulti simul & Theologi dignitatem evecui Sunt

funt continet. In exemplari ejusdem quo utimur Ms. quod mutilum nimis eft, habetur quidem titulus Seder innon feu tractatus de Inceffu: fed & ipfe mutilus. In præfatione, fequacem se fore profitetur Rabbenu Jehosuah ac disciplina ab illo tradita in no libro de Rectitudine seu lufto, quo hanc rem complexus eft. Capite dein primo, quod eft PIDD TIMES ונו'. בטרו ונו של בטרו ונו' de explicatione persus illius 2, bomo bomo non seu Nemo bominum Levitic, 18,6, accedat ad propinquum carnis sue &c. ait interdico non folum contineri Ifraelitas fed man DX exterum seu quoscunque alios (sic enim accipio ibi n' non pro Proselyto solum five Justitiæ five Domicilii) adeoque in eo jus esse humano generi b præscriptum, & paritèr, ut expressim b Videlib. nost.
ille ex Rabbi Jehosuah, sexui utrique, contra quam & Gent.cap. 11. שאמר שהאחודה היש בסים בלבד Rabbi Joseph כאבר cuius sententia est illud ex ipsa præcepti vi ad masculos duntaxat attinere. Capite fecundo, difputans de vocabulis legis facræ que ad materiem Inceftus fpectant, tandem concludit most יחת מעלח השאר וטכו מאמר אוש איש אל כדי טאר בסדו סוג גבוח וחמסוקים הנסטכים אחרו מרטיו חקישו מהם עד דרך טפם עלת הטאר ואסתי העפים אשר לש נכתבו בכתוב בכתוב de Incestu pendere ex nomine illo Propinqui; dictum illud, Nemo bominum ad propinguum carnis sua accedat, genus effe supremum, & que sequentur effe eiufdem fecies, unde Argumensando ex ratione non difimilis propinquitatis interdicere (Karzos fuos)

cius.

fuos) personas in ipso sacro sermone non memorotas. Tertio capite Interdici species & que inde argumentando à Karæis eliciuntur tractat, & non folum matrem ac novercam fed & à patre utrunque constupratam aut compressam pariter ait in-מן החכבים הוציאו אסור ,inquit הדיאו בין החכבים המותח והאנוסה והמפוחה מן מאמר ולנים יגלה כנה אביו שאלה הנשים נכנסורה חחרה מלרה כנף O quidam ex sapientibus interdici volunt flupro vi aut illecebris (à patre ) compressam ex eo quod Deut. 22.30. dicitur a non revelabis alam aut oram patris sui; scilicet ejusmodi fæminas nomine alæ seu oræ satis contineri. Aliis dein, juxta superiore in capite ostensa, ordine suo quem in sacro habent sermone explicatis, ubi ad illud b deventum est Tur-. Levit. 18.11. pitudinem filiæ uxoris tuæ &c. (de quo recole quæ dicuntur capite heic proxime superiori) ait verfum illum יד בחברי כחיברין חי codicibus facris Manuscriptis ad hunc modum legi - -אטח אביך לנה תגלה מולדרה אניך אחוחך הינה מבלח שרחה Turpitudinem filia uxoris patris tui non revelabis. Ex patre genita, foror tua eff, nec revelabis turpitudinem eius. Quod certe omnind eft Græcis interpretibus consonum. Sed lectionem illam in codice aliquo manufcripto nondum vidi ego. Nec sane codex Samaritanus ab editis heic discrepat. Vocabula autem illa TEN TOTO genita ex patre & Toron foror tua

in versu hoc sumere Karzorum plerosque ait Eliah hic pro eo quod est, velut genita ex patre est, velut soror est; ideo nec repelabis surpitudinem

eins. Addit item Rabbi Salomonem Tom fett Principem dicum in Epistola ad R. Aharonem conferipta expressim affirmasse זכר זה הפסוק הכי ווה מלרים והיה ראל לחיורים הפסוק מנה עוורים ברים verfum אטרין אביך לא תגלה מלחדו אביד וגו hunc murilum effe, atque ad hunc modern legendum, Turpitudinom filie uxores patris tui non revelabis; genita ex patre &c. Ex hoc autem vetfu vides in jam ante oftenfis Quintum fumi Fundamentum seu regulam de propinquorum binorum binis propinquis interdictione, ut patris ac filii, fœmina ac filia ejus; per inquit Eliah heie חמרש בן שיקור האצ ארו האכו החלה ובין שיקה חולה וחולה חולה וחולה והבר וחולה חולה ter primo matrem, five filme primo filiam accipiat-Quemadmodum autem genitam ex patre & for6rem in versu jam dicto sumi volunt pro ea que velut genita eft seu instar sororis sen genita, seu fororis nomine item vulgo cognita, sic in commate 14 ubi legitur אל האל האל האל דיים אביך לביי האלח הגל Turpitudinem fratris patris tui non revelabis &c. tum Fratris nomen, tum Amitæ & pro ipfis revera ex ratioue fanguinis fratribus ac fororibus ac amitis & pro aliis vulgò ita sumtis seu quasi fratribus, fororibus, aut amitis intelligendum. Unde Fratrum aiunt ( uti & Sororum ) Species effe quinque,

r. Ex Patre feu germanum.

3. Ex Matre feu uterinum.

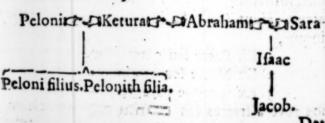
3. Ex utroque parente.

Quos revers fratres feu - TN vocitant



4 Noverce filium.

Soceri filium. Quorum uterque vocitatur - IND TH quasi frater. fen frater metaphoricus, & בעבר חא feu adjectitins, utpote in qubus nulla confanguinitatis ratio. Jam verò ob ervant commatibus binis proximè in Levitico præcedentibus, expressam fieri ne propinque seu consanguinea mentionem, ubi nimirum amita & matertera interdicuntur, adeoque ibi veras tantum forores innui: heic verò vocem illam non haberi, unde aiunt ex discipli-חם Rabbenu Jehofua חבר שלט שולם שלים שלים הכתוב עלרה טאר ראוי לקחת אותו ער אבתי ועל quoties in bisce non memoratur vocabulum. No feu propinquus aut propinqua feu confanguinea, seu propinquitatis causa, locum capiendum esse tum de eis qui revera sanguine conjunguntur, tum de reliquis qui vulgari notione sic dici solent, seu de quasi frattibus aut sororibus. Unde elicuit Rabbenu Jehosuah fundamentum illud Sextum seu de propinquis binis Persona & propinquo propinqui ejufdem personæ interdictis, ut in hoc Schemate,



Detur Keturæ fuisse ex priori marito filium & ra Isaac filius, & ex filio nepod Jacob. Aiunt quifundamentum illud amplecustur, Isaac Jacobi patrem, & Peloni filium Ketura effe men שנברם binos quasi fratres eosque nomine fratris contineri in lege ante laudatas adeoque inter-dictum Jacobo Peloni filium Leturæ id est uxorem ejus interdici, uti & confequenter filiam, quæ quasi foror patri. Atque hinc eis nascitur ipsum fundamentum quod cernitur in eo quòd Abrahæ ac Jacobo id est avo & ex filio nepoti, feu Persona & propinquo ejusdem propinqui interdicantur binæ propinquæ id est Keturah feu Mater & Filius (nempe filii uxor in quod trafffertur, juxta jam dica, prohibitio) & Mater & Filia; qua de re etiam à nobis paulò ante afferuntur quæ itidem heic habet, præter alia of Rabbenu Jehosuah consona, Eliah Ben Moseh. Capite demum quarto agit ille בחילוס בענין חשרית de sententiarum discrimine quod inter Sapientes babetur circa inceffus genera. Atque eos air distribui בחלור מול in binas feetas celeberrimas. Alteram effe חלבלה Tra-שאמרו: טאת הקט בערורת אמנם דרבי , ditionales קבות לבד quorum sententia eft Argumenta: tionis seu Deductionis rationalis usum non admittendum in materie inceffis, sed sola Scriptura feit verbis facris simplicater nitendum. Si enim Argumentationi locus, quorfum post amitam venitam, vetatur etiam matertera, que (fi heic argumentari licuerit) ex parili vetaretur, sine verbis expressis, ratione? Alia id genus Traditionalium habet, præter Secundariarum eorum enumerationem capite secundo antè à nobis exhibitam. Nec plura hac de re codex ejus Ms. quo utimur, qui heic mutilus est.

## CAP. VI.

Immaria & emendatior Karxorum, in materie Incestus, disciplina explicatio, juxta Rabbi Jehudam Ben Elixzar Karaum celebrem.

Ræter jam ante memoratos, Rabbenu feilicet Aharon, autorem libri = To Ligni Vita dicti, & Eliam Byzantium, inter Kargorum celebriores neminem repertum esse qui & Rabbenu Josuah sequax suerit, ex Rabbi Jehuda Ben Eliazar ante oftendimus; plerifque Rabbenti Josephi fententiam, qua vetuftiorum non pauca amputata funt, amplexantibus. Elizzarides autem ille fimulac & Traditionalium & Karzorum tum vetustiorum tum recentiorum dogmata compendiose enarravit אולד ב inquit ב אחלך אוריות אבר בעקבותיותם סיי וחוכם ויבנו יוסף חרואה חורכם דבנו אחון בעדי המבחר במספר העקורם ובנטורי Ego qui post illos venio, in ipsis Sapientis Rabbenu lofeph Propheta & Sapientis Rabbenu Abaron autoris libri qui dicitur Electorum (ut scilicet sie discriminetur Aharon hie ab altero illo Aharone autore libri Ligni Vita dicti, qui cum Eliah Byzantio fequax est & Rabbenu Jeho-

3 Fol. 13.4

Ichofush ) in recensione Fundamentorum seu Regularum, & in translatione interdictorum à fæminis ad maritos suos abolenda seu rejicienda. Adeoque planè R. Jehosuz placita fingularia admittenda non vult, nec Regulam illam seu Fundamentum Sextum; de quo capite proxime superiori. Sed verò & suam introducit tum à veterum tum à binorum illorum, quos aliàs sequitur, fententiam discrepantem, quam verbis proximes fubjunctis fic compendiofius tradit made made להוסף חבטול בצעיורה אסור וכר עד וכר כאטיר נבר מדרך המטט שאינו כן. פי decrevi adjicere refutationem translationis interdicti quoties masculus interdicitur masculo secundum id quod vulgo accipitur, quoniam ita revera se res non babet. Ea de re pluribus agit, que universa in hoc unum recidunt; quoties my feu Turpitudo feu Nuditas masculi veluti patris, patrui ( ut in lege facra) aliorumve (ut in eis quorum Turpitudines argumentando pariter interdictas velint Karai juxta ea que capite superius quarto ostenduntur) interdictum occurrit, medi translationis feu הצעודה usum non esse nec interdictum ipsum, qua grammatice sonat, ad masculos sic attinere ut inde in fœminas seu uxores propriè dici debeat transferri; fed ipsam Turpitudinem feu interdicam effe ipfam Foeminam feu Turpitudinem ejus quæ itidem dicitur Turpitudo mariti qui foeminæ turpitudinifque ejus pariter erat possessor & dominus. Aded ut, quantum ad rem ipfam cum Rabbenu Josephi sequacibus con-



tibus

cors sit ipse Elizzarides, in hoc unico tantim discrepans, quod notionem illam in mer feu translationis interdici à masculis ad fœminas. quali interdictum ipfum minus ex fe terminaretur ubi turpitudo Masculi quam ubi Fœminæ vetatur, prorfus rejiciat, & Turpitudinem ipsam fen masculi pro ipsa masculi uxore etiam primariò sumendam velit, id est pro Turpitudine quam revelando suam fecit masculus. Certè & hisce perquam consonum est Graca versionis exemplar vetustissimum, in bibliotheca ad S. Jacobi Regia, ubi commate 16 capitis 18 Levitici post revelationem turpitudinis fratriæ prohibie tam, subjungitur pro Turpitudo frairis tui eft junt 38 abage en im uxor fen fæmina fratris tui eft , quasi iplo nomine mu feu Turpitudinis seu Nuditatis (quam agrusovilus vocant alias Graci ibi) fratris, fœmina feu uxor ejus expressim significaretur. Hinc explodendam vult Elizzarides disciplinam א בעלי הצעדה magifrorum translationis (ut iple eos vocat) primariaque vocabuli toties dicti fignificatione interdicta æque pariterque terminari quando turpitudines mafculorum atque quando fœminarum prohibentur. Et Quatuor capitibus integris, seu septimo octavo nono ac undecimo hac de re fusius disputat, Decimo capite agit de Dubiis & Sententiis variis ad Regulam seu Fundamentum quintum (ut capite superius quarto habetur ) specantibus ; quod scilicet ortum eft ex interpretatione interdici Levils 13. 11. filiæ uxoris paternæ de quo non semel in capi-

tibus proxime antecedentibus dicum est. Ait verò Eliazarides hic noster b Israelitas universos in b Videitem eum varias distrahi sententias, dum interdictum illud cap. 12. fol.62 b eunt explicatum; maxime autem in fex quas fic fiq. recenfer. Primam ait effe בעלי חכםי בעלי [ententiam fratrum noftrorum Sapientum qui sunt Traditionales seu Talmudici sælicis memorie, fororem nempè ibi memoratam esse ex utroque parente conjunctam, quod probari volunt ex eo quod dicitur genita ex patre &c. Secunda tribuitur vetustioribus Karæis; fororem ibi non aliam intelligi præter cam quæ peperit אטה שתכשר לחיות אשח לאביד והיום אשת בריתו fæmina que legitima effet patri uxor eique juxta fædus suum seu legem sacram conjuncta, adeoque non ancilla, aut extera necdum proselyta facta. Quod firmari vult R. Jehosuah ille ex eo quod dicitur e de fervo Ebrao, cui herus ancillam in Exelat. uxorem dederit, anno septimo libertate donando, uxor scu famina & liberi (ex ea nati) erunt domini. Scilicet non patris, nec inter cos qui à patre geniti, fed qui a matre tantum editi funt, numerandi, quoniam ex ancilla suscepti. Item ex co quod legitur d de exterminandis fœminis ex-dE 274 10 3. teris seu in sedere sacro non contentis una cum earum liberis. Unde non vult ille genitam à patre proprie dici, quæ ex ancilla seu extera genita. Sententiæ Tertiæ autor eft Rabbenu py Enan didus fen Princeps, quæ ita fe habuit, filiam uxoris patris tui genitam ex patre denotare בת אחדש ואביו וכן גבתש אחתנש כד הוי לר-

יותר בן אביו היד בא אביו ולד בן אביו filiam uxoris parii eius feu patris in interdicto memorati genitam en viro alio, quando seilicet proles en endem est itidem à patre suscepta, nec aliam. Quarta fententia eft, genitam heic à patre fignificare 1754 1000 100 אביר בעד לקוחו אבוה אביה לקוחו אבוה tempore quo matrem ejufdem acceperit & deinceps. E : Sam. 21.8. Exemplum affertur ex co quod dicitur e de Mi-

chala filia Saulis. Davidem nempe cepiffe quinque filios Michala quam peperit Adrieli. At verò Mi-

da Sam.6.3. chalæ nulla d omninò reverà proles fuisse dicitur. Filii nihilominus hi quinque ei tribuuntur, qui naturales quidem filii fuere Merabæ fororis Mi-

e 15am.18.19. chalæ ac uxoris e Adrielis. Sed quoniam Michala ביו אייחה משלה בני אייחה בחב educaron פיים trivit nepotes hosce ex sorore Meraba, ideo volunt qui hanc amplectuntur fententiam dictos eos Mil chalæ filios. Huc affertur & illud Rahelis la-

f Genes. 30:3. cobo; Habeo f famulam Billam, ingredere ad il-

lam ut pariat super genua mea & babeam ex illa 5 16id 50.23. filios, uti & locus alter de Josepho 8; Filii quoque Machir F. Manasseb nati sunt in genibus lofepb. Que dici volunt - איז חשל feu ratione educationis ac nutriffonis. Perinde ac fi alterius proles ab altero educata, educantis propriè fatis vocaretur adeoque etiam in lege hac facra. Quinta Sententia de filia uxoris patris ab alio viro suscepta legem vult omnino capiendam, ac vocabula illa genitam en patre & fororem metaphorice inferta esse, quin & personalem conjugum feu Patris & Noverca unitatem fic innui,

qua de suprà, prolem scilicet alterius etiam alteri veluti non diversæ personæ tributam. Hæc apud vetustiores Karzos viguit. Sexta demum est Rabbenu lehosuæ toties laudati, quæ, demto quod habuere Quintæ autores de Unione conjugum personali ac metaphora, eidem plane est confona. Vult enim ille filiam uxoris patris ab alio viro susceptam heic quidem tantum innui. Adiici autem vocabula illa genitam ex patre & foro-להחיעד שכר הקרב חשר non alio fenfu quam משבחים באדות בה בקריבוו באדות האבחים האבחים ad eam accedat now minis peccare quam qui accedat ad fororem revera germanam. Quo trahitur & illud ubi patrui uxor, qui m dicitur, vocatur etiam amita tua; scilicet perinde ac si ipsa amita effer, coitus ejus evitandus. Hisce sententiis Sex cum rationibus uniuscujusque fusius recensitis, fubjungit dein Rabbi Jehuda Ben Elizzar וארן הדערן נמשכו כל חכמינו האחרונים הנאים now at que banc sententiam (seu Sextam, id est Rabbenu Jehosuæ) amplexi sunt univers Sapientes noftri qui eo posteriores fuere. Ipse verò carum quamlibet seorsim impugnat, veluti non satis ab autoribus suis probatam. Et nemo non videt apicibus fatis dubiis eos niti. Concludit vero ille שאק המע ודא לאוד מן הדעורת non effe satis ponderis in sententiarum allatarum aliqua. Quoniam verò quicquid habetur in Regula illa seu Fundamento Quinto capitis superiùs quarti ex hujus interdicti fenfu pender, ideo & ipfe non ita à sectæ suz ducibus discrepare vult, quin quotics

Po!.74.

quoties quisquam uxorem duxerit aliter atque permiffum est juxta disciplinam ejusdem regula, velit adhiberi Paon va seu Divortii libellum dubii causa (de quali libello plura inferius) ne scilicet forte violaretur lex illa facra, quam adeo admittit obscuram & difficilem, ut juxta regulam illam conjugia simpliciter illicita inde pronuntiari nolit. Differit dein Eliazarides, juxta fuorum quorum fequax est fententiam (excepta interdicti translatione à masculo in uxorem qua ita recepta est; quam omninò improbat ille, ut est ostensum) capite duodecimo de singulis incestús interdictis & corum præfatiuncula illa de qua suprà. Es decimotertio capite' ad hunc modum doctrinam hac de re fuam exhibet, id eft באסות ביים personas utriusque sexus (nam ad utrunque legem sacram pariter vult attinere) interdictas, quas in Quinque שקרש feu regulis illis aut fundamentis sic vult contineri.

ו. חוש על שארה או Interdicitur Viro Pro-

האשה האשה Interdicitur fæminæ Patre ejus, Fratre, Filio, qui ejusdem propinquorum similiter nomine veniunt.

II. אסור האיש לשארי שארי Interdicitur piro propinquis propinquorum ejus, ut Aviâ paterna, aviâ Maternâ, Amitâ, Materterâ, Nepti ex filio, Nepti ex filia, nepti ex fratre, nepti ex forore, quæ funt propinquorum propinquæ.

אסמה האשה Interdicitur famine fimiliter Avo paterno, Avo materno, Patruo, Avunculo, Nepote

ex filio, Nepote ex filia, Nepote ex fratre, Ne-

pote ex forore.

ווו באט לכני טארם Interdicitur piro binis propinguis, ut Maria & Matre ejus, Maria & Sorore ejus, Maria & Filia ejus.

Interdicitur item foeminæ Joanne & Patre ejus,

Joanne & Fratre ejus, Joanne & Filio ejus.

IV. אסור האיש לגוף ושאר שארו Interdicitur viro persona & propingua propingui ejusdem per-Sone, ut Maria & Avia ejus, & paterna, & materna, Maria & Amita ejus, & Matertera, & Nepte ejus ex fratre, & Nepte ex forore, & Nepte ex fi-

lio, & Nepte ex filia.

אסור שני שארים לשני שארים בעקרים. V. זבפרחים ובכנפים יפור כפק וצריך גט מספק Interdicitur binis propinquis, propinquis binis tam à latere quam in radicibus & ramis: Qua res quoniam adeo est in dubio, libellus divortii dubii causa adbibendus est, quoties conjugium contrà initur. Sic Joanni ac patri ejus, uti & Joanni ac fratri ejus, & Joanni ac filio ejus interdicitur Maria & ejusdem matre, Maria & sorore ejus, uti & Maria & filia ejus. Item Joanni & matri ejus, Joanni & sorori ejus, Joanni & filiz ejus interdicitur Maria & Patre ejus, Maria & fratre ejus, Maria ac filio ejus. Quoties autem propinqui ascendentes, ut pater ac mater, aut descendentes ut filius ac filia memorantur, intelligendum est ( fic ille \* ) de ascendentibus in eadem li- Fol. 59. 4. nea reliquis, uti & descendentibus כוף כל מיף כל ידור ורדו ufque in finem omnium seculorum.

Quod

Quod fatis est item consonum Karzorum alio-

rum disciplinæ.

Atque ad hunc modum compendio ostendit Elizzarides nofter fecte fue circa Incestus materiem disciplinam receptissimam, nec interim fine singulari sua in nonnullis censura & animadverfione. Cum autem interdictorum de Incestu violatio ex ipsa lege, pœnâ Excisionis illà, qualiscunque demum fit, cœlitus expectanda, fuerit plectenda, & proles ex coitu sic interdicto sufcepta pro Mamzere seu spurio, cui ingrediendi " p'ide linnoft. in Ecclesiam domini (id est, Ifraelitidem \* puri ande success. in sanguinis ducendi) jus non erat, sumeretur, pa-

làm fant fequitur, adeò discrepantes hasce quas hactenus exhibuimus Talmudicorum & Karzorum de coitu incestuoso sententias (scilicet mirum in modum & multifariam invicem discrepant) his maxime illos necessario reddere tum impictatis nomine gravissimæ tum natalium impuritatis invisissimos. Quicquid enim heic admittit vetitum Talmudicus, pariter admittit Karæus. Sed Karæi tum inter fe discrepant, tum immane quantum cunci à Talmudicis ut ex oftenfis liquet. Quæ proximis in capitibus sequuntur reliqua, Talmudica funt omnia. Neque enim ad rem quam tractamus alia in scriptis quæ hactenus ad nos pervenere Karzorum reperimus. Si quis autem aliarum Gentium five vetera five recentiora de incestis ratione propinquitatis Nuptiis inflituta receptasque sententias (que proculdubio legi facræ ejusque interpretamentis diverfimode

fimode acceptis originem fuam inprimis debent) inspicere velit, præter notissimos in Jure Cæsareo titulos commentariosque alios fatis obvios, confulat fi placet caput XI libri nostri Quinti de Jure Naturali; quam ad rem etiam notatu digna sunt quæ ex Astrologorum scitis de Incestu Mathesees ibb. tradit Julius Firmicus . Observandum autem est cap. 1. tum Philonem b tum Flavium Josephum c, Judæos b Lib. de fecias pariter ipsos, Talmudicis ferme heic concordes libus legibus. esse, nec omnino Karzorum de Incestu dogmata corig. Iudaie. amplexari.

## CAP. VII.

Vetita Pontifici & Sacerdotibus conjugia. Qualisnam Virgo Pontifici ducenda. Proles e Nuptiis licitis, illicitis, irritis, susceptæ conditio seu status. Inquisitio solennis de Puellæ Matribus Aviisque, ubi Sacerdos alius ve genere Judaico uxorem erat ducturus.

Equitur juxta institutum, ut de Conjugiis ob Dignitatem Sacerdotalem vetitis dispiciamus. Dignitas ea aut Sacerdotum Minorum seu vulgarium fuit, aut Pontificia. Sacerdotibus Minoribus conjugia זוכה Zona (quod scortum vulgo vertitur) Profana, ac Repudiata interdicta funt ex lege facra . Atque ex inflituto . [evilin.21] majorum etiam à Leviro renuntiata. Pontifici maximo præter has, etiam & vidua qualiscunque & vitiata. Qued intelligendum est de Pontifice dum dignitate gaudet pontificia. Nam fi antequam



ginitate

quam in eam succedebat aut evectus eft, viduam feu vitiatam duxisset, aut eum ca sponsalia iniviffet, retinenda erat. Mifna a, האלמנה את אירם את "Tir.labim th ונחמנה להיורד כהן גדור יכנום ובעשה ביהושע במ הבק.6. להיורד בהושע במ בן גמלנה שקידש ארה מרתש ברה ביתום ומינהו bylon. fo . 61. 2. & Sepher Si-המלך להיור כ"ג וכנסרה Deffonfat fibi Sacerphra fol. 47. dos viduam, qui posteà constituitur Pontifex. Eam C-1.4. in domum deducere fas eft. Quemadmodum etiam evenit in Iosua Ben Gamla qui desfonsarat Martham filiam Betholii, & dein à Rege factus est Pontifex maximus. Scilicet eam domum ducebat. Jofua Ben Gamla heic est Jesus filius Gamalielis ab Agrippa Rege in Pontificatum evectus, apud Iob Lib. 20. eap. 8. fephum b. Et quoniam vidua Pontifici interdicta est, ideò nec lege de fratria fratri fine liberis demortuo superstite ducenda tenebatur, ut diserte legitur in Misnac. Neque vero cujuscunque gec Tit. Sanheneris virgo ei permissa, sed duntaxat ea quæ 7% drincap.2. feu Minoris atatem egreffa, feilicet annos d De atalibus bis duodecim d præter diem unicum, nondum plenam w de lib. de Succeffionibus in bo. pubertatem seu annos XII & sex menses attigerat (id est nondum erat בוגרים, quo nomine па сар.9. puellam plenæ pubertatis denotant) sed intra 706 feu luvenculæ feu fex quæ excrescebant, ut diximus, mensium atatem constiterat. Maimo-ביצות עשה כהן גרול ; Halach. Ifuri nides ad veterum f mentem bia cap.17. שושו בערה בחולה ומשחבגור העסר עליו שנאמר בחולה ומשחבגור העסר והוא אשה בבתוליה יקח אשה לות קטנה בבתוליה -lon.adtit.labi ולש בוגררת הש כיתר יצאת מכלל קטנות ולכלל motheap.6.fel. ולש \$9. 6 60. באד זו נעיה ex affirmatione præceptum est Pontifici maximo ut Iuvenculam ducat in vir-

ginitate sua. Que verò plenam attigerit pubertatem ei permissa non est, quoniam dicitur a & 15 . Levit, 21,13. Ceminam accipiat in virginitate sua. Fæminam & non Minorem. In virginitate sua ( seu atate tenera) non in plena pubertate. Scilicet ejusmodi effe debuit, que è minoribus atate egressa plenam nondum attigerat pubertatem, que scilicet luvencula nominatur. Nimirum virginitatem in plena pubertate perfectam esse aiunt, sed in prioribus fex mensibus, qui à minoris ætate finita incipiunt, ita veluti crescere b, ut intereà puella diceretur be Ghadias Baresse in virginitate sua. De ceteris quæ ad nam tit. Iabigenus sacerdotale heic attinent, satis alibi cdixi- moth cap. 6.5.4 mus. Nuptias autem quæ Ifraelitis reliquis Le- De fucceff. in vitisque vetitæ sunt, pariter & sacerdotibus suisse sap. 3. vetitas, manifestum est. Summa erat, Sacerdotes, Levitas, Ifraelitas invicem nuptias rite contrahere, quemadmodum etiam Ifraelitas, Profelytos (integros, Justos, seu persectos semper intellige) Libertinos ac Profanos. Sacerdotibus autem nec Proselytas d, nec Libertinas, nec Profanas conjun- d Missatit, Kigendas, nedum Mamzeras, quibus etiam Ifraelitis doschim cap.4. est interdidum, præter Ancillas gentilesque reliquas, ut in libris de Jure Gentium oftendimus. Filiabus autem sacerdotalis generis idem erat in conjugiis jus quod Ifraelitidibus ceteris. Excipiunt verò Magistri facerdotem castratum seu ennuchum. Eum enim rite potnisse sive Proselytam, Maimonides sive Libertinam, non aliter ac Israelitas ceteros balach Isuri bia castratos seu Eunuchos ducere. Et rationem ad-cap. 6. Gemer. iciunt " שאינ" בקדוניתו Babylon ad tia, iciunt אינ" בקדוניתו Babylon ad tia, Cancitatefol.76.

Sanctitate sua, seu Sanctitate sua carebat. Nam ab altari arcendum cum fuiffe certiffimum eft, ob corporis defectum. Et, si generationi esset ita impar, posteros seu genus sacerdotale ex nuptiis ejusmodi inquinare cum nequivisse nemo non videt. Jam vero si sacerdos Proselytam, Liber. tinam, Profanam, Mamzeram aliamve generi facerdotali interdictam, vel Pontifex maximus viduam duxisset; aut Profana fuisset proles ejus aut Mamzera, aut alio nomine ita facerdotali conjugio arcenda, ut neque licitè neque fine posterorum inquinamento sacerdoti, cui posteritatis spes, conjungi potuisser. Si etiam Israelita aut Levita è Mamzera, Nethinæa, aut Ancilla filias suscepisset, hæ facerdotibus conjunca genus inquinassent sacerdotale & profanum reddidissent. Et observandum est heic quod regulariter in Misna f traditur de prole nuptiarum Ifraeliticarum fol 65. b videsis qua hæ sive licitæ sive illicitæ sive irritæ omnino כל מקום שיש קידושין ואין עבירה הולד fucrint חולך אחר חוכר ואיזה זו זו כהנת לוירה וישראליות Abea hazzer שנשאו לכהן לוי וישראל וכל מקום שיש קדושין ויש עכירה הולד הולך אחר הפגום ואחה זו זו אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיום ממזרת ונתינה לישראר בת ישראל לממור ולנחן וכל מי שאין לה עליו קירושין אבל יש לה על אחרים קירושין הוולד ממזר ואיזה זה זה הבא על אחת מכל העריות שבתורה וכל מי שאין לה לים עליו ולא על אחרים קירושין הולד כמותה ואיזה זה ולד שפחח וגכרירים cunque nuptiæ fiunt fine peccate y proles fequitur patrem

f Tit. Kilof. chim cap.3: in Talmud.Banton etiam Shulcan Aruch lib. cap. 8. & Mijnam tit. labi. moth cap. 6.

patrem ( quod de Israelitis ipsis, non Proselytis aut Libertinis intelligendum ; scilicet Proselyti ac Libertini proles ex Israelitide suscepta matris conditionem induebat, ut alibi a oftendimus) ut a Lib, s. d videre est, ubi famina genere sive sacerdotali sive " Natura Levitico sive Ifraelitico nubit Sacerdoti, Levite, 14.00. Maelita. Quandocunque verò cum peccato seu illicité ineuntur conjugia, proles sequitur partem deteriorem, quemadmodum ubi nupta est vidua Pontifici maximo seu repudiata aut à leviro renuntiata Sacerdoti vulgari sen minori (scilicet ex matris conditione, profana fit proles ) seu ubi Manzera aut Nethinea Ifraelite fuerit nupta, aut Ifraeluis five Mamzeri five Nethineo; Quandocunque autem plane irritum est inter parentes conjugium, quibuscum tamen alsos (cives Israeliticos) nupriis conjungi fas est, proles est Mamzer, quemadmodum. ubi conjunguntur qui nomine Turpitudinis seu Incestus ex ipsa lege sacra non debuerant. Vbicunque vero fæmina ejusmodi fuerit, ut nec cum ipso quocum concubuerit, nec cum alio (cive Israelitico) conjugium aliquod iniri quod non plane irritum effet, potuerit, ibi proles sequitur matrem, veluti si ancilla fuerit seu extranea, id est, pagana. Ex hisce palam est atque ex eis que alibi b de Sacerdo- in Pontificat. tum natalibus enarravimus, Sacerdoti uxorem [ib.s. cap. s. ducturo inprimis suisse prospiciendum ne sceminam acciperet que profanaret aut deteriorem redderet prolem ejus, maxime masculam. E familiis autem aliis præter congeneres seu Sacerdotales, Leviticas, aut Ifraeliticas, id est præter origine H

origine Judaicas, Uxorem fibi fumere his fas non

bant,

erat. Neque ex hifce Profanam aut Mamzeram; nedum extraneam necdum Proselytam factam, aut ex gentibus ancillam. Ut autem Ifraelitis ceteris, ita & Sacerdotibus inprimis fuere ex more Laterculi feu Tabulæ genealogicæ quibus parentum stemmata custodiebantur; idque maxime ut ex hisce stirpem suam ab illicitarum nuptiarum inquinamentis puram demonstrarent. Tabula hujusmodi etiam diserte in facris literis a & apud Tosephum b memorantur. Ubi igitur ex hujuscontra Apia. modi tabulis aliisve testimoniis omni exceptione nem lib.1. albiq majoribus de legitimis puellæ Ifraeliticæ nec inquinatis natalibus fatis liquebat, fidenter Sacer-

ion, ad tit, Ki-Maimonid. ha-

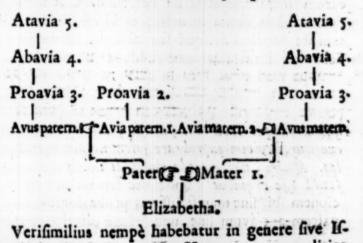
tach Liuri bia cab.ra.

E Z'A 2.62. Nebemia 7.5.

C 64.

dos uti alius quicunque Ifraelita uxorem ducturus rem peragebat. Et tabulis hujusmodi ac testimoniis, nisi fama, præsumtio, aut controversia de parentibus aliqua in contrarium interveniret, Gemar, Baby- fides habebatur. Unde & aiunt, c minburn to doschim cand בשרור הן עומדור De familiis quas rectas Jol. 76. b. vide seu legitimas fuisse prasumebatur aut satis olim probatum eft (illustrioribus scilicet ) controversia non movenda. At verò ubi suspicio de obscuriori aliqua fuborta erat ( ejusmodi vocant - noun עליה ערור (familiam de qua oritur dubium Mamzeram aut Ancillam, verbi gratia, fuiffe inter parentes Israelitidis vel Levitidis ducenda, aut Mamzeram, Ancillam, Profanam, Libertinam, aliamve Sacerdoti non ducendam, inter parentes puellæ quæ Sacerdoti in uxorem seligeretur, dihigenter, antequam matrimonium contrahi volc-

bant, sursum inquirebant de materno in puellæ profapia genere, ita tamen ut aliquantulo diversa effet inquirendi ratio, ubi puella erat ex genere Sacerdotali, ab ea quæ fiebat ubi ex genere erat five Israelitico sive Levitico. Sic enim se nominibus distinguere folent, ut tametsi sanguine suerint universi pariter Israelitæ, nihilominus Sacerdotes, Levitæ ac Ifraelitæ quafi tria faciant genera; Ifraelitis sic pro co quod Laicos vocitamus solummodo sumtis. Priori in specie, surfum inquirebant de octo in genealogia Matribus; quatuor è puella materno genere; totidem è paterno. Ubi autem è genere effet puella sive Israelitico sive Levitico, de quinta utrinque matre fen de Atavia etiam inquirendum erat. Rem schemate exhibemus. Elizabetha heic puella eft, quam, de familia ejus ac parentibus suspicione seu controversia exorta, ducturus est Josephus.



H 2

raelitico

libus

raelitico five Levitico quam in Sacerdotali natalium maculam heic evitandam iri compertum. Ideo etiam de Atavia seu Matre quinta utrinque in co inquirebatur. Si igitur in sacerdotali genere matres hæ utrinque quatuor (ubi res in dubio erat) seu in Israelitico aut Levitico utrinque quinque reperiebantur fuisse quales posteros non ita vitiabant quin filia patris hujus legitima fieret uxor, fequebatur matrimonium; aliter (adhibitis quas statim damus, exceptionibus) ut quod profanaret genus facerdotale feu Ifraelitico generi effet illegitimum, respuendum. Et in facris literis a legitur, quesierunt scripta seu libros genea-Nebemia 7.64. logicos. Sed non funt invents. Ideo rejecti funt à Sacerdotio. Proculdubio igitur & filiæ corum à sacerdotalibus nuptiis. Nam ibi suspicione seu in contrarium præsumtione aliqua orta, inquisitione res finiri nequibat ob tabularum genealogicarum majorumque seriei desectum. Cur autem de Matribus duntaxat aviisque, id est, exoribus, non de patribus avisque seu maritis, solennis ea שמני שהאנטים ל Meimonidha- fiebat inquifitio? Rationem reddunt כל עת כיריבו זה עם זה יתרף ארם חבירו בפסור זה עם זה יתרף שוש ביוחוסו ואילו חיה עים פסוד היה נטמע to quod סי אבר תבשים אין בחרפורה בייחוכין quandocunque inter ess, ut fit, aliqua contentio exoritur, invicem exprobrare solent natulium maculas. Quare, ubi macula ejusmodi in eis erat, obscura effe nequibat (unde nec famam nec suspicionem ibi, fine manifestissimis probationibus quæ

patrem aut avum fine inquisitione ulteriori nata-

E 274 3,62.

sap.19.

libus inquinatum oftenderent, locum habere volebant) de fæminæ natales suos invicem exprobrare non felent. Illine fieri cos fæpiùs in obscuro fuisse, adeoque suspicioni ac famz obnoxios. Scilicet de patribus avisque palam satis constare semper præsumebatur. At verò in hujusmodi inquisitionibus sæpiùs ob insigniorem patris avorumque dignitatem aut ministerium publicum cujus ritè capaces fine puris natalibus esse nequibant, inquirere de matribus superioribus aviisque desitum est. Ex hujusmodi nimirum dignitate aut ministerio, de eis que sursum aliter erant inquirenda res fatis habebatur ex præsumtione certa. Verbi gratia, si in schemate superiùs allato, avus Elizabethæ paternus ex genere sacerdotali, ad altare sacro usus fuisset ministerio, idque inter inquirendum liqueret non ultra de matre ejus seu Elizabethæ proavia (nedum de Abavia) inqui-וכיה רבנה טמש ער גבי המובח בידוע rebatur. חשותם Nam quoniam (ut ait Rabbi Obadias Bartenorius 2) filius ejus ad altare ministrabat 2 Ad tit. Kidospalam est cam puris natalibus babitam. Simili mo- chimcap.4.8.5 do de avo Levita, de quo compertum est inter נחדה משור על הדוכק , inquirendum de matribus eum in locis Levitico ministerio propriis cantaffe. Nam si in matribus ascendentibus Mamzera aut Ancilla fuiffet, is plane non fuiffet admiffus. Eadem ratio ejus qui in Synedrium Magnum LXXI virorum, aut minus aliquod XXIII virorum fuisset cooptatus. Nam sanguine Israelitico coque purissimo oportuit quemque fuisse in Synedria cjulmodi



ejulmodi cooptatum. Verba Milnæ funt, pri in לא מן המזנח ולמעלה ולא מן דדוכן ולמעל - ווו אם לא כל 10:76.2.

Talm. Babylon. ולשם מן חסנחורין Inquirendum non erat ab Altari & sursum, nec à locis Leviticis, nec à Synedriis. Sed in Misna Talmudis Hierosolymitani prætermittitur illud de Synedriis. Quin & minores dignitates heic enumerant, perinde ac si neminem ad eas obenndas rite potuisse admitti vellent præter eum cujus natales satis puri. Adeo ut surfum in matres inquirere effet inde supersedendum. Depravate etiam nimis in Talmude Hierofoly-

Tit. cod cap4. mitano b, tam Cracoviensis quam Veneta editionis, hac de re legitur, דרים אטה כוהנח דרים לבדוק אחריה ארנע איבחורה שהן סיבונה אמה ואם אמח ואם אני אניה ואמה ולויה ויטראליה מוספין דרו שני Dbi quis ducturus est puellam genere facerdotali, oportet eum inquirere de quatuor ejus matribus utrinque, ita ut fiant octo; matre ejus, & matre matris ejus ( feu avia materna ) de matre patris patris ejus (seu avi paterni matre) de matre ejus, quibus adjicienda est insuper utrinque ascendendo unica alia, ubi puella suerit ex genere five Levitico five Ifraelitico. Marrum enumeratio que se pessime sic ibi habet ad hunc modum ex Talmude Babylonio restituenda, ואם אמה ואם אבי אמה ואמה ואם אבירה שביה ואכוה ואכוה ואכוה ואכיה ואכיה ואכיה ואכיה ואכיה jus matre (feu avia materna) avi materni matre & ejus matre (seu proavia & abavia) de patris matre & bujus matre, de avi paterni matre ejufque matre ( seu proavia & abayia.) Nec sane

obadiæ Bartenorii, aliorumque Magistrorum biacap.19.

commentariis b sine mendis sit hæc enumeratio. Ad Misnam tit. Kideschim Inquirendæ autem rationem hanc memorat Jo-cap.4.

sephus, uti & alibi susius costendimus.

Pontificat lib.2

## CAP. VIII.

De Uxorum numero. Pontifici neutiquam unica plures, nec Regi ultra octodecim ducendas. De Sacerdotalium nuptiarum iterationis interdicto Levitico apud Tertullianum.

Ræstitutus Uxorum numerus, adeò ut plures non effent ducendæ (illuc enim inftituti ratio deduxit) aut ex ipfo jure Ebræis civili habebatur, aut è majorum monitis seu confilio. Nam ex lege Noachidarum seu hominum communi, uxorum numerum minime alicui finiri volebant. Juris facri à Numine illis dati interpretamenta reperiuntur apud Talmudicos, quibus nec Pontifici Maximo, nec Regi uxores quot vellent seu pro libitu erant ducendæ. Quod ad Pontificem attinet; ex co quod in præcepto de ejus uxore dicatur d my mon faminam (feu uxorem) a Levit. 21.13. accipiat, nempè singulariter, designari volunt unicam ei duntaxat ducendam. In Gemara Baby- e Ad iit. Iabilonia c, במי נמי מתר אטה אורם ולב טחים mothcap.6. 60'. Scriptum quidem est beic , uxor seu sæmina una, f Halach Isuri seu singulariter, or non binæ. Unde etiam Mai-videsis Pes. Comonides f de Pontifice, שמים מושל ואינו נושא סות נשום Non Hebresrum lib.

אינו פוף אינו פוף שתו שתו שתו שתו בי שתו אינו שתו שתו בי אינו ולש

omnino ei ducendæ erant uxores binæ simul; Nam dicitur (in lege de eo lata) uxor seu sæmina singulariter, & non binæ seu plures. Forte & hoc voluit 1 163. ca7.16. Flavius Josephus, ubi wielu 3 aund, inquit a, NAm papeir maptiror & ravilus podátier folam seu unicam ei concessit virginem ducere atque eam servare. Id verti folct folum virginem ducere concessit; feu ut perperam Ruffinus b, buic foli dedit ducere pir-\* Lib.z.cap.14. ginem. At verò legitur in Paralipomenis de Jehoiada Pontifice, Et fecit Ioas ( Rex ) id quod rectum erat in oculis Domini, cunctis diebus leboia. de Pontificis לו ידודע נשים טורם חולד בשים לו quod fonat & duxit fibi ( feu ei) leboiada uxores binas, & genuit filios filiasque. Hellenistæ ibi & inacer ladas die peranas, & accepit Iodae binas uxores, adjecto in exemplaribus nonnullis aure, quod fane tam et quam fibi potest denotare. Vulgata, accepit autem ei loiada duas uxores. Adeò ut ex diversa interpretatione pronominis 15 quod tam fibi quam ei fonat, tam binas ibi uxores à Pontifice Regi desponsatas locus innuat, quam ab ipfo sibi Pontifice. Quin & Josephus uxores illas Regis suisse non Pontificis diferte afferit e, fed sille vi apassion conjugium conciliante Pontifice. Talmudici verò, licet unicam esse debuisse statuant Pontificis uxorem, verba nihilominus illa facra de Pontificis non de Regis nuptiis capiunt, atque ad hunc modum interpre-אלטר שיהחדע נשנון אחר מיחם ע או או both בשנו אלטר שיהחדע נשנון אור מיחם ע

גרוסיה או שהיחרה לו קיום שנתמנרה להיווה

כחן גדול ולדעת הר"ו ז'ל בכל שרב יום הכיפורים

c Lib. 9. cap. 7.

d In Magid. Itu i bia Maimonidis cap, 17. 10.34:0

חדה מגרש אחום מהן Intelligi potest leboiadam Pontificem alteram earum altera demortua duxiffe, aut divortio separatà; aut alteram fuisse ei in uxorem tantum antequam in Pontificatum est eveclus. Et, juxta sententiam Rabbi Abraham piæ memoriæ, pridie festi Expiationum libello repudii semper earum alteram ejecit. Certè ex eis quæ Magistri hi docuerant pronuntiavit Nicolaus Mongeorgius 3, Seniores populi Ifrael prababito maturo : in Codice de consilio ac deliberatione decrevisse Magnum Sa-Mosaico & vecerdotem unica uxore fore contentum. Etiam ex hacekandopag. 1610 Magistrorum de unica Pontificis uxore sententia male accepta credibile est manasse illud Tertulliano fingulare de facerdotalium Nuptiarum iterationis interdicto facro. Ecce, inquit b, in pe-b In Exportat. tere lege animadverto castratam licentiam sepius ad Castitatem nubendi. Cautum est in Levitico: Sacerdotes mei cap.7. non plus nubent. Seu, ut in editione Rigaltiana, nubunt. Alibi item c, Probibet lex, sacerdotes de-c De Monoganuò nubere. Atqui in Levitico alibive in Pentateucho, quacunque lingua lecto, ne vestigium extat interdicti ejulmodi, nisi ex eo quod ad Pontificis duntaxat uxorem singulari numero memoratam & male acceptam attinet, perperam eliciatur. Nec folum Sacerdotibus ceteris, verum etiam ipsi Pontifici summo connubia iterare fas fuiffe tam certum eft, ut nihil certius. Scripfit autem Tertullianus librum utrunque quo jam dica profert, ut Montanista ac adversus Orthodoxos, secundarum nuptiarum ofor acerrimus. Numerus autem uxorum peramplus Regi habe-



batur undiquaque legitimus, fed interim, uti vo-Dont 17. 17. lunt, certo præfinitus. Lex facra c de Rege eft, שים לו נשים uxores fibi non multiplicet; à mindura ut Graci ibi. Ratio item adjicitur חבר לנבו ne avertatur cor ejus. Vulgata ibi, non habebit uxores plurimas que alliciant cor ejus. Interdictum heic plane habetur de non multipli-

drin eap. 2. Tam. Eno, lon. 101,21,2

candis Regi uxoribus, sed de numero certo quem excedere non debuit Rex, lex non loquitur. Is autem certus fit in receptis Magistrorum sententiis, atque uxoribus Octodecim circumferibitur. לא ידנה לו נשים אלא שמונה Sanhe- In Mifna diegitur אלא שמונה עסדה ר' יחודה אומר מרבה הוא לו ובלבד שלי יהו מסירות את לבו ר' שמעון אומר אפילו אחרה חמסירה את לבו הרי זה לא יכיאנה אם כן למה ומור לא ירבה לו נשים דאפילו כאביגרד multiplicet fibi axores ultra octodecim. Atqui liquisse ei eas multiplicare voluit Rabbi Iebuda, modo cor ejus non averterent. Quin ex sententia Rabbi Simeonis etiam unica que cor ejus averterit es ducenda non eft. Si ita sit, cur dicitur, Non multiplicet sibi uxores? Certe multiplicanda non funt ctiamsi fuerint velut Abigales. Firmant, more fuo, hune numerum ( nam quod habet heie, five Rabbi Jehuda five Rabbi Simeon, neque minuie neque auget numerum apud ceteros qui veruftiffima hac de re traditione nituntur) ex ipfius De O. M. explicatione seu indultu de Davidis uxoribus. Illi fuere in Hebrone uxores fex 2: Achinoama, Abigal, Mahacha, Chaggitha, Abhitala,

2 2 Samuel 3.2. 1 Paral p.3.1. etc.

& Ægla, quæ eadem ipfa habetur nonnullis cum Michala,

Michala, de qua suprâ. Nam quòd Ithreamum Æglæ filium fuisse, Michalam verò non habuisse prolem busque ad diem mortis suz legitur, id ita b 1 Sam. 6.23. interpretantur illi e ut ipfo die mortis habuerite R. chafda in (Ithreamum scilicet) partuque obierit. Alii di-tit. Sanhedrin versas suisse volunt. Adjicitur autem Hierosoly. c. 2. fol. 21. 4 fed mis Davidem uxores & concubinas fibi junxisse Kimchiam ad plures; quod de octodecim capiunt è Natha. 2 Sam. 6.23. 6 nis Prophetæ verbis posteà Regi factis. Et ait ad cap. 12. 68. Nathan e ad David, Tu es vir ille; sic dicit Dominus Deus Ifrael, Ego unxi te in Regem super If- 0 2 Sam. 12.70 rael, & ego eripui te de manu Saul. Ego dedi tibi domum domini tui, at que uxores seu fæminas svideinsta domini tui (Æglam & Rizpam intelligunt alii, cap.10. alii aliter \*) in smum tuum, dedi insuper tibi domum Hierofilmit ad Ifrael & lebuda. Et si parum est boc זה ואוסיפה tit. Sanhedria quod adjiciam tibi multo maiora col.2. balis. vertitur in vulgata, opin zi mora adjiciam fecundum bac feu ratis mira ficut bec Græcis interpretibus, & יכאילין וכאילין וונה ifta & ficut ifta Chaldro ; fen ut Judais Hispaniensibus como effas y como effas. Sed Magistri intelligunt 8 per- EGloffad Deut. inde ac si suisset dictum, Adjiciam tot quot fuere citat. Bartenstot quot fuere; seu totidem & totidem. Uxo-riusad Missam res nempe seu fœminas domini tui præter alias ali. ad numerum Senarium tibi olim dedi, quod fi parum videatur, adjeci etiam bis totidem unde octodecim conflantur. Gemara Babylonia h מונה המני לה המני כרי המני כרי דרוו להו המני להו המ cim indicarentur. Fuere, ut fit, qui majorem ex

I 2

loca

gistri

60 loco illo numerum extrahere conabantur. Sed præfinitus quem diximus numerus receptissimus eft. Inde Paraphrastes ille, Jonathanis nomine Denter 17-17. circumlatus, ipfam legem facram ita reddit a with חבנסר וסגק ליה נטין עם חבנסר non multiplicet fibi uxores ultra octodecim. Legem autem ac numerum hunc tam de Concubinis capiunt quam de Uxoribus. Nimirum ritè sumi à rege sibi fœminas octodecim five uxores five concubinas. Ita ut genus utrunque octodecim non excedat. Gemab Ad tit. San- ra Babylonia b ad locum illum Samuelis c & acc hedrinfol 21.4 cepit David concubinas & uxores, adjicit illud בולה בבות בות בות שמתה עשר factum effe שמתה שמתה של ut impleretur numec Lib.z. cap.c. rus octodecim. Hinc est quod habet Moses Mai-15.16. חבל בים הבל י"ח Ex eo quod legitur, Non multiplicet fibi uxores, docetur tamen licuisse Regi accipere fibi octodecim five uxores five concubinas sta tamen ut simul octodecim non excederent. Sed earum quameunque divortio separare ejusque loco רבו אסרו על פי הקבלה בם' ב' Et Mofes Cotzenfis , ים הקבלה בים הקבלה בים ו בהן גדול שבוחר ליטוח עד שמנה עסד נטום defav.cl. Guil. Schhart, de lu- = 2 2 2 2 2 Rabbini nostri aiunt ex re Ebreorum re. Cabala seu Maiorum traditione in capite de Pontifice summo ( qui locus est suprà è Misna & Gemara rem. 9. Babylonia citatus) licuisse Regi ducere uxores ufque ad octodecim, five sculicet revera uxores effent s Peralip, 11. sive concubinæ. Certè Rehoboamo Regi octodecim fuere f uxores, ipliffimus quem volunt Magistri numerus. Sed præterea, sexaginta concubinæ, ut sacræ testantur literæ. Triginta tantum concubinas ei ait suisse Josephus, contra sidem originis Ebraicæ ac Græcæ Latinæque versionis, quibus cunctis sexaginta habentur. Sed de uxoribus apposite ille. Eize, inquit & ris se ripp orrentione g Lib.8. cap. 3.

auti peraixa andoratistaa, babuit lege sibi conjunctas (ut vertit Russinus) seu legitimas uxores octodecim, qui Talmudicorum numerus est. Atqui legitur in Eutychii Annalibus de Ibzane Judice;

وكان له ثلثين واد دكر ثلثين

lii & triginta Filiæ & triginta Vxores; quod ex malè acceptis seu perperam memoratis verbis sacris h natum est, quibus uxores illas filiis suis h India, 12.9. eum accepisse, non sibi, palam est. De Concubinis, quà sive Regem sive subditos specabant, consulas, si de eis plura velis, quæ alibi de ea- i De Successi in rum atque uxorum discrimine afferimus. Et de bona cap. 3. & præstituto uxorum numero è Magistrorum ipsius de lure Naturali Legis sacræ interpretamentis hactenus.

I3 CAP.

ברט:

pag.631.

101.6: 2

#### CAP. IX.

Polygamia; & Monita & Confilia de uxorum numero Quaternario non excedendo. Is numerus in Mahumedanorum legibus etiam præfinitus. Temporale de Binis simul non ducendis interdictum. Alia ad Polygamiam Ebraorum attinentia.

Uemadmodum ex ipsius Legis sacræ interpretamentis Pontifici ac Regi numerum præstituunt uxorum, ita è majorum Confilio & Monitis, interdum etiam non fine poena Excommunicationis atque Anathematis, unicuique reipublicæ Ifraeliticæ civi. Verum quidem est cos regulariter maximi facere observationem præcepti de multiplicando humano genere in Gea Lib 5 de live nesi dati, uti etiam alibi a ostendimus. Quin & מל אדם חייב ליטא אשח כדי aiunt Talmudici b כל אדם חייב ליטא b In Shulcan לפרות ולרבות וכר ישראר שאינו עוסק בפריה מאונה לפרות ולרבות וכר ורביה כאלו שופך דמים וממעט דמות וגורם .ו Gemar Babylen. א לשכינה שחכחלק מישראר Nemo eft hominum qui adut. labimoth esp.6. jol.64,2 non obligatur ad uxorem ducendam ut crescat & multiplicetur genus kumanum. Etiam & quicunque Ifraelita (modo vir revera fuerit) liberis operam non det (fed exceptio habetur de Eunuchis à se factis propter regnum cœlorum; de quibus clib.s. de lute nos alibi c) est velut bomicida. Quin & simili-Natura'i cap.16 tudinem (qua creatus est homo) minuit atque in \*Kalbain Gem. causa est ut Majestas divina seu Spiritus sanctus Babylov, tit. la- ab Ifraele recedat. Etiam & illud habent de unibimoth cap.6. versis, præter Regem & Pontificem, receptum;

נוסע ארם כמה נשום עד אשתו והוע ליה למיזיינינהי ducere cuique licet quotcunque pro libitu uxores, modo babeat unde alantur, seu ut alii d ביים ליח לביים ביים משפטר בחדה d Alphesins pare. modo babeat que eis sufficiant. Unde 2. fol. 425." Maimonides בושא אדב כמה נשים אפילו מאה בישא אדב כמה נשים אפילו מאה בישא אדב בין בבת אחת כין בזו אחר זו ואין אישהו יכולה בין בבת אחת כין בזו אחר זו ואין אישהו יכולה לעכב והוא שיהיה יכול ליתן טאר ככות ועונה בראח לכל אחת Licet bomini ducere quot voluerit uxores; etiam centum, idque five fimul, five alteram post alteram. Neque impedire potest eum uxor ejus ( quam ante habuerit ) modo feilicet ei Suppetat quo singulis victum, vestitum ac debitum conjugate praftet. Nihilominus non defuere qui ex ipfa lege etiam binas uxores Ifrachtam fimul retinere fas non putarent. Rabbi Ami f, i Gemar Baby-ויהן מתבה ויתו יוצעה ויהן מתבה ויהן מתבה ויהן מתבה moih cap.6.fel. quisquis uxore uxorem superinduxerit oportet cum 65.4 priorem divortio ejicere cum dote. Alii etiam ex videsis 1. illa de binis sororibus lege idem probare vole. Dinsum ad dijbant. Sed velut hareticos hosce explodebant fici. localevit. Magistri, nec numerum è lege præfiniri volebant. 6kthaZotertha Ne tamen deeffet certus heic aliquis finis quosol, 24.0611. præscripto quamplurimis, quæ numerosam uxorum catervam fequerentur, incommodis domesticis viri degerent immunes, ideo ita monebane Sapientes Quaternatium uxorum numerum à nemine (præter Regem) excedendum, ut qui contra faceret imprudens nimium atque Majorum confilio monitisque inobsequens haberetur. Numeri ratio habetur è tempestiva seu menstrua Debiti Conjugalis

g Lib.3 ca) 6.

£22.14.

galis præstatione, quam infra s ostendimus. Quin & hoc velut Majorum præceptum memorat Mai-\* Hal. Ishoth monides ; fic enim ille \*, של של של של ווות ארם יחר על ארבע נשים אע"ף שיש לו ממון הרבה præceperunt Sapientes, ut nemo duceret plures quam quatuor uxores tametsi effet opulentissimus. Scilicet tametsi ita opulentia abundaret ut victum cuilibet & vestitum, quoteunque haberet, commodiffime posset præstare; ne tamen Debitum Conjugale ritè non folveretur aut minueretur (juxta ea quæ infra dicentur) numerum hunc nolebant

h In Shulcan Aruch lib. Aben hazzercap. 1. 6. 9. & vide litate illa uxorum, quæ apud Orientales atque Gem. Bab. ad tit. Iabimoth cap.4. fol.44.2 i Ptolomaus in Tetralible lib.2. alis.

k Azoar.4. in Latin.8.

Africanos i Christianismum nondum amplexos tot seculis obtinuit, etiam & numerus hic Quaternarius reperitur. Mahumedes in Alcoranok, فانكدوا ما طاب لكم من النسا مثني ودلاث وم بلع فان خفتم ألا تعداوا فولددة او ما ملكيت ايمانكم دلك ادنى الى لا تعوا\_وا

excedi. Quod verò heic ille velut præceptum

memorat ab aliis nuncupatur tantum עצה טובה

conslium h seu monitum bonum? Certe in plura-

Accipiatis seu ducatis pro libitu Uxores seve Binas froe Trinas sive Quaternas. Quod si timueritis ne positis aquo jure agere, etiam & Unicam, aut ex eis in quas vestrarum dextrarum potestas est (ex Ancillis.) Hoc institutum mibi est, ut non inique agaus. Ancillarum permittit concubinatum seu po-

tius

tius contubernium, utpote quibuscum ex Jure Mahumedico Civili justa nuptia initi nequeunt, uti ibi paraphrastes optimus Mahumedes Ben Achmed; qui etiam locum illum capit & docet intelligendum esse de uxorum simul habendarum numero quaternario prassinito; المنابع المناب

cipiendis quatuor tantum (id est aut intra hunc numerum) aut unica aut concubina. Retinensis ibi, nist timueritis eas nullatenus pacificare posse. De Orbis con. Tunc enim vel unam, vel quod sua manus casti-cordialibia.eap. gare quiverit ducat. Nec meliùs Gulielmus Po-12. pag. 178. sed stellus 2, on nist timueritis, ne pacifice una regere ibid cap. 10. on poteritis, quot poterit edomare potentia vestra. Sed vides Guil. pessime Arivabenius Italus; e sinalmento quanti sebicharide su vi basti l'animo manutenere è contentare è tenere in Regiocap. 3, pace. Ille autem more suo, quod è sermone Retinensis latino perperam transferebatur, pejus reddidit. Neque solum hi sed & alii, iique viri doctissimi, præter mentem Legislatoris illius per tanta orbis terrarum spacia dominantis, locum mara 33. Arab. 43. illum vertunt. Sed in lingua Alcoranica phrasis Las. quam vida.

illa

e Videfis Peadverf. Indeos tit. 5.in Biblioth. 10 0 17. apud Ph. Gua. cap.10.5.3. jim vita Alceraejus, videsis lib. s.cap. Io 33. verba babes degnolum in Apolog. Trait. 2. ALM cap.5. 5.3. & 1.b.2. paga17. a Nicolius de Alcorani lib. 2. cap.19. b A 700r. 20

illa quas dextræ vestræ gubernant (aut id quod trum Alforfum idem fonat) non rarò pro ancillis fumitur. Quin Poftellus ibi, Hac eft, inquit, Sententia legistatoris, Patrumtom.12. quam etsi interpretes moderantur ad quaternarium. part,t. pag. 380 numerum e, tamen eft arbitraria, & ita eft in usu fer at.lib.3.cap apud Magnates. At verò Mahumedi ipfi uxores, ut aiunt alii, fuere undecim d, ut alii quatuora Lib. Assimail decim e; quod mirum non est, cum non solum dagnolum in 1. quoteunque vellet ipse, sed & qualescunque, eti-Religione Trail. Acigione Ivact. Undenam verò duodecim uxores ex jure Mahue Anonym de e- medico permitti didicerit Septemcaftrenfis nonno subjuntla, dum mihi est compertum. Neque verius est id cap.de fudicitia quod alii . habent de numeri libertate non co-Guil. Pollell, de hibita, ex alio Alcorani loco male intellecto. orbis concordia Latina citant; Mulieres vobis subjectas penitas pro modo vestro, ubicunque volueritis, parate. Inde f Ayear Arab, numerum indefinitum eliciunt. Atqui Arabica. دساوكم حرث لكم فاتوا حر دكم الماوكم حرث الكم فاتوا (3) Vxores vestræ sunt aratura vobis, Guil Peftell. de feu ut ager colendus cui pro libita inferatis; feu Orbis concerdia ut reddit è Richardo Monacho Demetrius Cydonius de pusaixes ius aprepar iuas. apreparadole de duras cufain Cibrat. de de Risens quod idem fonat. Euthymius Zygabenus vertit, rasmis vijur. eiendere eis mie radie vijur Der Bined babitaculum vestrum. Intrate in vestrum babitaculum undicunque vultis. Cette & in Mahumedanorum commentariis 🖰 > heic expli-

catur

catur per well peons dan babitaculum

seminis vestri seu prolis. Sed ad uxorum numerum res non omnino attinet. Quod verò diximus de Quaternario apud Ebræos uxorum numero, erat id quod generatim & regulariter in monitis & confiliis majorum obtinebat. Nam accessit interdum exceptio, ubi pro re nata atque ex circumstantiis loco & tempori peculiaribus it qui ex ipsis rebus suis præerant aliter se rem habere volebant. Nempe, numerum illum minui-Aiunt enim etiam & unicam duntaxat ex præcepto quodam temporali no Rabbenu Gamalieli tributo, quod nec ubique obtinuit, ducendam fuisse; idque non violandum fine pœna Excommunicationis & Anathematis. Etiam & ubi ex more loci pluses Ebrzis conjuges jungi non foleant ibi nec plures à quopiam rite duci. Rabbi Joseph Karo שנהגו שלא לישא אלא במקתם שנהגו שנהג שלא לישא אלא Aruch, Aben משחר אות אינו רשאי לישא אשה אחדה על אשהו אלא שהורה על אשהו אותה של אותה ש ולא סיונ אבל ביבמה לא Turim cod. ביבמה לא Turim cod. וכן בארוסה ולא פססה חקנחו בכל ארצות בינה בכל ארצות - ubicun ולא החדים אלא עד סוף ואלף חחמיטי

que loci mos obtinuerit ut uxor ducatur tantum unica, non licet aliam uxori superinducere. Rabban Gamaliel etiam Anathemate interdixit ne quis uxort aliam superinduceret, niss tantum ex lege de ducenda fratria fratri sine liberis demortuo superstite. Quod idem obtinere voluit etiam in sponsalibus. Sed constitutio ejus passim vim non babut. Nec ultra sinem Chiliadis quinta interdictum boc obtinere voluit.

voluit. Id eft ultra finem annorum mundi chiliadis quintæ juxta Ebræorum calculum. Ea autem finern habuit anno Christi 1240. Et pro vario 48, Mofes Ifer-locorum a, feculorum, hominum commodo vis

foco citato.

les in Addit. ad ejuschem interdicti aut recepta mansit aut rejecta Saulcan Aruch est. Quin adjicitur citatis è Josepho Karo verbis, טוב לעשות חקנה בחרמות ונידויים על מי שישות אנדטא לא חבו Bonum eft, ut anathemate atque excommunicatione vetaretur, ne quis uxori alteram b Shulcan A- Superinduceret. Etiam & illud habent b, neuti-

5,11.

quam in diversis provinciis seu regionibus longiùs invicem diffitis quempiam fingulas habere שאסרפא debere מבוא יודוגו הבנים זה לוה ונמצא יודווגו הבנים אח נוטא אחותו ואדם גדה" טטמו קוע הרעו חבריו בוחר חוחר חברים אחדיו בוחר בוחריו בוחר liberi earum matrimonio (inscii) conjungantur, adeo etiam ut frater sororem ducat. Ceterum piro illustri cujus nomen notissimum & posteri clari bec licitum eft. Nam ibi id quod alias de liberis verentur locum non habet. Que omnia ex confilio, monitis, aut præscripto corum qui pro tempore & loco præfuerint, non è legis facræ interpretatione manarunt; qua nullum præstitui uxorum numerum, est sententia receptissima. Ita tamen ut ubi ex ejusmodi temporali præscripto plures uxores simul ducere non liceret, cogendus effet maritus qui plures duxerat, omnes præter unicam divortio ejicere. Neque uxorum pluralitati vetustiorum seculorum omnino obstat quod legitur in Historia Ruthæ Autoribus gravissimis ita interdum explicata perinde ac si vin-

dex ibi, seu is cui jus proximum hæreditatis ex Lege a redimendæ competeret, & juri suo ces- a Levit,25,25. fiffet & Ruthæ nuptias (fine quibus, ne deficeret prorsus Machlonis mariti ejus demortui nomen, nolebat forum in quo res ibi agitur redemptionem fieri, idque proculdubio, ex jure, quod tunc obtinebat, aliquo fingulari) ideo refpuisser, quoniam jam antea uxorem haberet. Cessionis formula in sermone sacrob, ita tantum b Kuth 4.6. se habet, Non possum uti jure propinquitatis seu redimendi, ne minuam seu corrumpam bæreditatem meiipfius. Sed ibi paraphrastes Chaldz-לית אנצר יכול למפוק לי על דאית לי אחתא , מו לות לי רשו למיכב אוחרניתא עלהא דילמא חהי למצר בבתי ואהא מתבל ית אחסנתי פרוק לך את ארום דלית לך אחתא ארום לית אנא יכיל למפרוק Ego non possum mibi redimere, quoniam jam ante mbi uxor est. Neque licet mbi aliam ei fuperinducere, ne inde rixa in domo mea oriatur, ac ne lædam possessionem meam. Redime igitur tu, quoniam tu neutiquam uxorem babes, & ego redimere nequeo. Et in Midrash Ruthe, fin- c Parafeba 7. gitur Boazus dixisse vindici seu redemptori, fel. 49. col. 1. Si non redimes, indica mibi ut sciam, nec dicas, יש לי אשח חש לי בנים הרינו כתסה לחוד ביתי prolem, teque eamin familiam tuam libenter recepturum, ea tamen conditione, ut matrimonio tibi non conjungatur. Quod cum audiret redemptor, palam respondit, abeat igitur Rutha, id est, ut explicat

ibi R. Ifachar Ben Nepthali חלכה לה הלכה לה משפ כי לוש אוכל לגאור איחוז עם נחלחה abeat à me, discedat Rutha, quoniam nequeo ego ipsam simul cum bæreditate ejus redimere. Quin Flavius

d Archeolog 1. Josephus d redemptorem ait & hæreditatem & 5. cap. 11. vide. fis fib. nostr. de Rutham Boazo renuntiasse, ovy soi pir vole nai auto Successin bond, Tay Tragurunotay, D & zi popaina abyay auto zi maidas ning

C. 15.

utpote ei qui etiam cognatus effet defunttorum, atque adjecisse fibi liberos iam ante esse & uxorem. Quæ verba tamen postrema ac si ad Boazum, non ad priorem redemptorem attinuissent, & signife pro Myer legisset, vertit vetus interpres Ruffinus. At ille inquit Booz, & bereditatem & uxorem cesit, quim & ipse cognatus effet defuncti, qui & uxorem jam fe babere dixiffet & filiot. Certè si Ibzan, qui Judex erat Ifraclis, non alius, a Boazo effet (ut quidem volunt Ebræorum Magiftri celebres) fatis numerofa etiam, ei erat pro-& David chim- les, minirum triginta filii, filizque totidem. Ceterum redemptori anonymo vides heic uxorem jam ante ductam in causa haberi cur alia non acciperetur. Sed verò recte intuenti, non jus aliquod unicam duntaxat ducendi aut plurium fimul confortii interdictum aliquod respiciunt veterum verba que attulimus, fed domeffica tantum incommoda, veluti procaces inter lares rixas, difficiliorem liberorum jam susceptorum educationem, vidusque, aucha familia, præflationem, Hareditatis distractionem, id genus alia que cordate in animo habuisse redemptorem, qui Ruthæ nuptias heic respuit, æquum fatis est ut credamus.

e Salom, Iarch. chiad Indic. 12.9.

damus. Quin ad verba ejus illa, ne minuam aut corrumpam bereditatem meupfic, interpretatur Salomon larchius hareditarem meiiphus, quod eft more per Wit femen meum, seu posteritatem meam. Nam femen, seu liberi etiam Domini bareditas f appel- f Pfal. 117. 3. lantur. Quafi dixiffet, ait ille, ne labes inde posteritati mez contrahatur, ducta in uxorem Moabitide (qualis Rutha erat) quum gentis ejus \* Dem. 23.3. nuptiæ nobis interdicantur. Sed verò etiam hoc fensu hallucinatum effe ait Jarchius, uti & vetu g Midrash stiores 8 multo alii, redemptorem, dum legem il- Ruth Parash. lam de Moabitide non ducenda, juris recepti im- + 2. peritus intelligebat. Nam ex receptifima fentennia, de fexu heic distinguune. Ammonitas & Moabitas ab Ifraelitidum nuptiis lege ea arceri volunt, non Ammonitidas aut Moabitidas (de Profelytis harum gentium loquimur) ab Ifraelitarum. Qua de re, plura nos alibi a. Duravie a Lib. 5, de inte apud Ebræos Polygamiz sive usus sive jus, abs-cap. 14. que ullis, præter ea que memorantur five interdictis five temperamentis, a Principibus Christianis adjectis, usque ad tempora Theodosii, Arcadii & Honorii A.A.A. quorum rescripto, ad Infantium Orientis Comitem dato, b fancitum eft, b L.7. C. de ne deinceps (annus erat reparate falutis Humana rudiis & Cali-CCCXCIII.) quis ludeorum morem fuum in con Dionyf. Gothojunctionsbus retineres, noe juxta legem fuam Nuprias fredum. fortiretur, nec in diverfa sub uno tempore conjugia convenires. Unde illud in Synopsi Basilicon, c Kera CLib. 1. tit. nes ludes matrimonia contrabunto. Certe vicennio

d Socrates bift. ecclef. l.b. 4. cap. 16.

nio circiter antè Valentinianus Augustus (si Socrati fides ) legem tulerat d ass itil) To Conquiro No rousurs ixer gurainas, Vt cuilibet prolibitu fas effet duns babere uxores. Ipfe nempe Justinam Severæ superinduxerat. Hoc ne contra legem facere videretur eam ita novari voluit, tum Christianismi de nuptiis scita tum mores Majorum e nimium impugnans. Ita scilicet Socrates qui sub annum post Valentinianum hunc septuagesimum scripsir. Quin & legem hanc de binis simul uxoribus

oeribnes, inquit, nard wones, singulis in civitatibus promulgavit. Socratem heic secuti sunt Cassio-

dorus in Historia Tripartita 2, Paulus Diaconus b,

e L. g.C. de in. ceflin & inutilib. maptilis.

2 Lib. 8.cap.11. b Hift. 13.

c Lib. 11.c.33.

qui tamen Græca male vertens ait eum legem protulisse per Civitatem dispositam, quasi Romæ eam folum obtinuisse voluisset) Nicephorus Callistus c, recentiorum alii. Zonaras item aliique tantum binarum ejusdem simul uxorum non legis meminere. Sed verò ob egregiam rei infolentiam, & quoniam non omninò reperitur in autoribus ztatis illius reliquis (veluti Ammiano, Zozimo, Orosio, Patribus item Christianis, qui de re matrimoniali toties disputant ) in quibus si ita se res revera habuisset, vix credibile est eos silentio eam prætermisisse, ided ut fabulam seu figmentum planè rejiciendum pluribus contendit Barod Annal Tom. nius d, nec magis binas ejusdem simul uxores illas quam ipsam ejusdem legem de pluribus simul uxoribus ducendis admittens. Hodie verò apud Europæos Judæos, veluti, qui Italia ac Germania degunt, infœcundæ uxori alia, prolis gratia, idque,

4. anni 370. 5. 125.

idque non fine Pontificis Romani indulto interdum superinducitur, quod ex R. Leonis Mutinensis, Venetiis Archifynagogi, de moribus Ebræorum libello seu Historia de gli Riti Hebraici didici. Manu scripto scilicet illo ; quem a alibi Lib. de Succes.

uti & virum præstantissimum qui mecum com-cap.t4. municavit memero. Nam in codice Parifiis b du-b Anno 1637. dum impresso id quod de Pontificis Romani in-in 8. dulto heic habetur consultò ut videtur est dispunctum. Et quod de polygamia ibi in ejusdem archetypo olim legebatur, id est in exemplari meo fideliter in Italia transscripto, ita e fe habet. riti Hebraici Gl' è lecito pigliar più d'una è quante moglie von-port. 4.cap. 2. no, pure in Italia è Alemagna non usano pigliare 5.2. piu d' una se non in caso che non babbia con la prima figlioli, che si conosca che lo faci per questo, e in Italia banno usato chiederne licenza e pigliare dispensa del Papa. Et sanè ab exemplari meo haud paucis nec momenti levioris discrepat editio illa, eui & Ebraica quibus sæpius utitur Leo passim desunt. Sed de Vetitis ob uxorum numerum Conjugiis diximus.

### CAP. X.

Qualenam ob Dignitatem Regiam, tum Regi tum Viduæ Regiæ, Conjugium sit vetitum.

B dignitatem Regiam (quæ proxima est causa heic vetiti conjugii) tum Regis viduæ seu Reginæ, sive Regi superstiti, sive ab eo divortio ejecæ, tum Regi ipsi conjugia alia quot

etiam

a Tit. Sanhedrin cap. 2.

quot interdicebantur; ex majorum scilicet scitis. Regis vidua nemini, faltem fubditorum, ritè nubebat. Mifna ; י יהודה ב אל מנחו אל מנחו ר אומר נושא המלך אלמנחו של מיד שכן מנינו בדוד סנטא אלמנחו טל עואול טנ' ואתנה לך את בית אדניך ואח נטי ארוניך בחקד Nemini Regis viduam ducere licet. At Rabbi lebuda sentemia est, RegemRegis viduam ducere rise poffe. Nam & Saulis viduam duxit David, quod fermus ex eo quod dicitur b, dedique tibi domum domini tui, & uxores (seu fæminas) domini tui in sinum tuum. Sed de sententia hac Rabbi Jehudæ plura statim. Gemara item Hierofolymitana; אן נושאן לא אלמנחו ולש e Adtit San-ברוסדו של מלך על שום וחייבה צחרות עד יום אכונות חיירה Nec viduam regis, nec eam hedrin cap. 1. quam divortio ejecerat Rex, cuiquam dusere licet, unde etiam necesse est ut ad supremum diem Ditam fine nuptits he transigant. Atque ut nec Equo Regis, nec Sceptro, nec Corona aliifve rebus regiis, fubdito uti licuit a; ita nec fervis ejus nec bal, Melacim, ancillis. Sed res ejufmodi univerfæ, præter supele lectilem in funere regio b ex more comburi folitam, ad regem qui successit tantum attinebant. jure Regio, cap. At verò de vidua regis, qua successorem seu regem alium spectabat, diffensus eft inter magiftros. Sunt enim qui exceptionem faciunt, juxta illud quod Rabbi Jehuda superius vult. Nempe Regis viduam regi alteri rite nupfiffe, tametfi non subdito euiquam. Expressim ad Misnam illam Rabbi Obadias Bartenorius; בתכה מדני יחדה בחבר

Sententia bac in re Rabbi lebuda recepta est, cui

2 Maimonides cap. 1. b Videfis Guil. Schikart. de & thear. 19.

cal. 1 . hal. 3.

etiam alif aliquot adstipulantur. Sed verò receptius multo est nec Regis viduam, ob digni- c Ha'ath. Metatem, regi alteri rite fuiffe ducendam. Maimo- e vide R. Iom חולכה, כשות לפול הינה נבשלה לאור לפולם אינה נבשלה לאור לפולם "Tob in Comment. Bartenor.
של הינולד הינולד אינה נושה אלפנחו או גרושחו של Ba que uxor ef Regis, alters nunquam din cap. 2. 5. ef ducenda. Quin nes Rex rite ducit viduam al ram Hiceofig. terius Regis seu divortio ab eo ejectam. Alii mitanam ad it. tantundem. Et quod habet R. Jehuda ex sacris Sanhedrin, cap. literis de Davide, ita interpretantur ut non Saulis bal. 3. uxores ibi designentur, sed, uti aiunt d, Gemar. Baby-וראריות לו חדשותה ( ex aula ) que hedrin cap. ב. nuptus Davidis idonee ac legitime fuere. Hinc e- folio de glof. rat ut lege illa e de frattia fratti fine liberis de bid. Most Mimortuo superstite ducenda viduz Regum habe- Affirmat. 116. rentur folutz. Quin & Reges ipfos, dignitatis videfis, R. Dacaufa, cadem folutos habebant. Mifna אולק לא sam 3.2. בשוון, כשפון למשוו לא מייבש ולא מייבשון לא מייבשון לא מייבשון בא מייבשון לא מייבשון בא מייבשון לא מייבשון בא מייבשון בא לייבשון בא לייבשון בא לייבשון בא לייבשון לו היהוד מור לו אין שומפין לו Rex nec calced drin, cap. 2.

מור לשוב אברו לו אין שומפין לו Rex nec calced drin, cap. 2.

מור לשוב אברו לו אין שומפין לו extracte renuntiat uxori demortui fine liberis fra-mid: bal, Mctris. Neque alii id faciunt uxori ejus. Ex lege illa lacim cap. 2. nullam ducit. Neque ex lege illa conjunx ejus vi- pracept. affirdua nubit. Et tamets voluit R. lebuda Regem ni-mat. 116. bilominus pro suo arbitratu posse sive renuntiare sive fratriam ducere, idque vite fatts fieri, responsum eft ei, id non permettendum. Etenim regula erat, neminem ex illa lege in virum accipiendum nif cui renuntiare fas itidem fuiffet, exceptione una & alteta admiffa; de qua capite duodecimo. Renuntiasse autem turpe nimis dicebatur Regi, digui-

lacim cap, 2.

hedrincap. 2.

bal. 3.

c Ibid.

dignitatique ejus non tolerandum. Nam in renuntiationis folennibus (de quibus mox ) fputum & calcei detractio erat : quorum regiz dignitati neutrum fatis habebant consonum. Unde ad illud Rabbi Jehudæ jam è Misna citatum Geb Adiit. San- mara Hierofolymirana h narca 13 700 18 בר דמלך Si ita vis, plane dignitatem re-Fel. 20. col. 1. giam minuis. Et Bartenorius ch min wa דעיר בשניר Turpe fuiffet & rege indignum, si calceus ejus ita extraberetur, & fæmina renuntianda coram eo sputum ejiceret. Adeo ut fratriæ conjugium (ubi frater fine liberis demoreretur) ceteris, nisi folennis intercederet renuntiatio, imperatum, Regi, dignitatis causa, illegitimum haberetur. Certe quod Ebræi ita de Regum viduis statuêre, id voluit etiam Mahame-

Agen. 33. in des de suis. Sic enim loquitura, wie Avalice.

لكم أن تونوا م سول الله ولا أن تلكخوا المواجة من بعدة أيدا أن عنل كان عند الله عظيمة

permissum non est injuria afficere Apostolum Dei, nec ducere uxores ejus quas reliquerit omnino. Ne ita gravis nimis sit vestrum apud Deum connolus b, unde uxores Mahometi post ejus mortem in viduitate tabescere coalta sunt; fueruntque

numero novem ipsi Mabumeto superstites.

D. In Apolog. Tralle, cap. 10. 5.3.

# CAP. XI.

Conjugium iteratum uxoris divortio ejedæ feu repudiata, ob fecundas ejus five nuprias five sponsalia, unde pollutionem contrabi decernebant, marito priori vetitum. Meretricis item conjugium, apud Josephum, interdicto Mosaico probibitum.

E Divorcio ejecta uxore lex facra eft Si fecundus qui eam duxerir vir & caperit . pent. 24.54 eam odio babere, & scripferit ipse ei libellum repudii, tradensque in manum ejus dimittat eam de domo sua; aut si vir ille posterior mortuus fuerit qui illam duxit uxorem, non poterit maritus ejus prior qui illam à se dimisit reverti & recipere eam fibi in uxórem ( השטרו אשר אחרו אשר דו שובה על דו אחרו arolum avilu ut Graci ibi) postquam illa polluta est. nam abominatio est in consfectu Domini; seu ut vulgata, quia polluta & abominabilis facta est coram Domino. De loco hoc plura in libris sequentibus. Sed verd ex hac lege divortio ejectam atque alteri nuptam priori marito non recipiendam effe videmus tametli fecundæ nuptiæ fuerint five morte five divortio folutæ. Rationem b Gem. Babylon. petunt Magistri ex verbis illis, postquam illa pol- adit, labimoth luta est, seu è pollutione contrada. Scilicet pol- cap. 1. fol. 11.6 lucam fuisse aiunt, planeque ex hac lege priori Girushin. cap. marito interdictam, fi fponsalia secunda inierat, 11.0 10. Mofes tametli b nec cum novo sponso coivisset, nec in ment. 82 videft thalamum fuiffet deducta. Nec discrimen heic lib 3.ca 314 fib

Mihotzi prac:

faciunt inter nuptias secundas & secunda sponfalia, aut inter prioris mariti nuptias & sponsalia. Aded ut uxoris divortio ejeda & fponferepudiatæ par omnino heic esset ratio. Quin ex ipfis duntaxat heic sponsaliis secundis tantam contrahi aiunt pollutionem, ut minime ita polluta haberetur ex stupro post divortium commisso. Nam constuprata rite satis priori marito redux

e Shulean A- nubebat. Joseph Karo e ad veterum mentem, חמברש את אשתו ואחר כך זינחת מוחרת לחזור ruch lib. Aben harzercap.10. S. I.

לבעלה אבל אכם נתקדשה לאחר וגירשה או מת אסורה לחור לראשו Si quis uxorem diportio ejecerit, que pofleà confluprata fuerit, fas est ei rursus eam accipere. At verò si alteri fuerit nupta cui aut diportio fuerit ejecta aut superfles, ad priorem maritum redire ei non licet. Que omnia de Justa uxore seu Sponsa capienda sunt, & non de Minore, cujus sponsalia aut irrita, aut nondum perfecta, seu ejusmodi aliis, de quibus plura in fequentibus. Uxorem ita alteri post divortium defponsatam marito priori illicitam fuiffe firmat Jeremias d Propheta. Tantum autem abest Mahumedem, qui sæpissime Ebræorum simia est, beic eos imitari, ut cum divortia liberrimè permittat, ejectamque semel iterumque urcunque aliis sponfalibus implicatam resumere, uxorem etiam velit \* Agen. & tertim ejectam priori marito, fi fola fuerit, rite videfis Demetri- copulari ; ita tamen, e ut tertium ejecta non re-

68.6 Ph. Gus. deat, nifi alteri ante reditum nupferit, aut comdernehmin d- mifta fuerit. Quod immane quantum heic ab Epolog. Trall. 1. bræorum placitis discrepat. Arque ita intelli-

d Cap. 3. 1.

gendus

6

gendus est Anonymus qui in Mahumedis rebus, eum permifife ait f qualibet etiam ex caufa uxo f Aleman Lat. rem repudiare, fed non nisi prius alteri viro jun-fabnexus. gatur cam revocare. Habet eriam fofephus 8 in- g tiha. cap & terdictum, velut Mosaicum, de meretrice seu prosibulo non in uxorem ducendo. Verba funt inter leges apud eum nupciales, in put impopine D piper is d'i com que migualo ris oni cu paper d'untar à dede in de gesonle. Neque meretricis fint nuptie (Gelenius neque meretrici sit jus nuptiarum) cujus propter injuriam suo corport factam nuptiale facrum Deus non admittit. Ruffinus ; fed neque fornicarie fequenda sunt nuptia, pro quibus corporis injuriis nuptiales bostias non suscipis summa divinitas. Sed undenam ille hanc habuerit legem, aut wie 23 % yaus Surias (fi hostias nuptiis proprias verbis illis velit innui) nondum habeo compertum. Et de Nuptiis Vetitis hac hoc loco sufficient. Aliz erunt id genus inter Imperatas opportunius explicata; de quibus proximè.

## CAP. XII.

De Conjugio Frattia Leviro, ubi frater sine liberis demortum est, imperato. Ba de re Interpretamenta illustriora Magistrorum.

Mperatum conjugium, ob prolem pristino marito suscitandam, visitur in lege illa sacra 3, 2 Deul, 25,5.

qua temperatur interdictum de fratria ducenda, quod habetur inter leges b de Incessu. Si ba-b Levit, 18, 16; bitaverint fratres simul, & mortum suerit unu eo-

rum.

De Successin rum absque prole, non nubet uxor defuncti foras vire extraneo. Sed Levir ejus ingrediatur ad eam, bona cap.14. d Gem Babylon. & capiat eam in uxorem, & praflet officium Lev: tit.Bafa Bathra tit, Bafa Bathia ri, & erit primogenitus quem pepererit, furget nolach. Gedaloth. mine fratris ejus defuncti, ut non deleatur nomen Milotzipracep. ejus de Israel. Sed in imperato hoc, vetitum mam, 31. Moles etiam, quod quidem aliter fieri nequit, contineri a Simsi. e Ajud Euseb nemo non videt. De fratte qui superstitum est

chrifti.

Ichom Vecha- fuere didicisse. Sed ea de re variæ sunt Christialitza cap.1.6c. cap. 156. 06. gefla.

hist. Eccles. I.t. primogenitus (fed modo inferius explicato) inmascen, de Fide telligunt Magistri, & de germano, seu codem pa-Orthodox, lib.4. tre genito duntaxat, non de Uterino, quod ali-Widesis Sixt, bi costendimus, præter alia ad hanc legem attisenen Biblioth. nentia , que iterare heic forer nimis intempefti-Baron, in Appa- vum. Advertendum autem est Talmudicorum ratu, Pet, Galat. sententiam illam d receptissimam qua fratres utede Arcanis Ca. rinos ad hanc legem non spectare docent, plalib.6.c.7. preter nissime adversari eis qui, in D. N. Jesu Christi Scriptores in D. genealogia, Jacob & Heli uterinos fuisse fratres ce initia de. o afferentes, alterum alterius fine liberis demormi Christoph. Hel-viciGenealogiam uxorem ex hac lege sumsifie contendunt. Id quod etiam Julius Africanus e affirmat se à Desposyg Maimon. hal, nis seu ipsis qui juxta carnem Christo cognati

Misna & Gem. norum patrum sententiæf, quæ huc non specant. tit. labimoth, Jam verò aiunt s Magistri non ex lege ipsa futse, con Aruch lib. ut levir cum fratria more aliquo solenni iniret Aben harzer matrimonium, quoniam, nisi renuntiatio interve-Mofes Mihotzi niret, pro leviri uxore habebatur, velut - 12 pracaf. 1. Ha- ex ipsus numinis autoritate & præscripto, seu di-11c. gedaloth. vinitus, idque tam ubi sponsa esset demortui

ben'ur beie con- quam justa uxor. Attamen ex receptis moribus matri-

matrimonium cum fratria contrahebat regulariter Levir coram duobus minimum testibus, idque dato Nummulo. Et contractum hune vocabulo folenni אמר feu collocutionem vocabant. Neque ance hujusmodi contractum licitus habebatur cum ea, ex Majorum institutis, concubitus. Quin & accessit sacra Nupriarum benedictio & instrumentum dotale, ut infrà loco suo h habetur. At h Lib. 2,cap 2. verò si Levir prætermissis his folennibus cum ea 6 10,10. rem habuerat, non exigebatur quidem ut contractus tunc adhiberetur aliqua formula; sed ob contumaciam in instituta Majorum, verberibus plexus cogebatur ei dotem constituere. Integrum autem erat Leviro five fratriam ducere five ci renuntiare. Neque enim aliter est ei imperatum. Verba quæ sequuntur facra funt; Et f vir ille noluerit capere uxorem fratris sui, ascendat affinis ejus (fratria) ad portam dicatque Senioribus, recusat Levir meus suscitare fratri suo nomen in Ifrael, nec vult me babere. Et advocantes eum seniores civitatis sue loquentur cum co, & fi perseveraverit, dixeritque, Non placet mibi ut capiam &c. Accedet illa ad eum in confectu Seniorum, & entrabet calceamentum ejus de pede ejus. spuensque coram eo ( ita 7) intelligunt ibi ; non in faciem ejus, ut vulgò accipitur) restondeat dicens, Sie fiat Diro qui non adificat domum fratris sui, vocabiturque nomen ejus in Israel domus ejus cui exutus est calceus, seu discalceati. Atque ita regulariter se res habuit. Sed exceptiones quamplurimæ ex receptissimis legis interpretamentis mana-

manarunt, quas inter fingularia non pauca ad legem illam spectantia exhibemus. Si prior maritus prolem reliquerat, tametfi Mamzerem aut apoflatam , lege hac non tenebatur vidua fraterve superfles. At tenebantur licet filius ei fuisset ex ancilla seu Gentili susceptus. Nam proles ejusmodi pro suo non habebatur. Si fratria gravida relicta abortum fecerat, lege tenebatur. Sed partus in hac specie vivus matrem liberabat; ita tamen (sic voluere qui rebus præerant) ut certo constaret tempus eum novimestre in utero perfecisse. Qua de re si esset incertum, tunc à spatio vitæ res dijudicabatur. Superstes partus ejusmodi riginta diebus liberabat matrem. At mortuus five in utero five intra illud tempus, five ex morbo aliquo casuve alio, pro abortu dubio habebatur, proleque dubia. Ideò hac in specie, id est dubii causa, renuntiandum quidem voluere à Leviro, nec eam in uxorem ab eo capiendam. Si ante partum gravidæ fuiffet renuntiatum, iteranda erat post partum renuntiatio. Quoniam nann רבושוברה אינה חליצה renuntiatio gravide pro nulla seu irrita babebatur. Scilicet renuntiatio. legitima non erat nisi tempore intra quod fratria in uxorem rite poterat, si omnino, capi. Quod illicitum, dum gravida erat. Atque ut satis confaret utrum gravida relica effet, ex more ufque ad diem nonagesimum seu tempus trimestre completum expectandum erat. Interea prioris mariti bonis, sed ita ut accederet etiam opisicii sui, fi quod erat, pretium, alenda fuit. Neque renuntiatio

tiatio neque nuptiæ ex hac lege interim admittebantur. Proselytorum fratres filive ita hac lege tenebantur, fi בקרוטה feu in fanctitate parentum tam concepti quam nati essent. Aliter enim fratres invicem in jure Ebraico non habebantur, juxta ea quæ de Profelytorum Regeneratione in libris de Jure Naturali observavimus. Viduarum ejusdem mariti plurium, si una à superstite fratre five caperetur in uxorem five renuntiaretur, ceteræ lege hac liberæ erant. Verba facra funt, qui non adificat domum fratris sui. Ut unica domus ædificetur non plures justit lex. Sic rationem reddunt. Hac verò in specie obtinuit, ut ubi inter eas aliæ effent sacerdotalibus nuptiis idonez, aliz minimè, veluti Proselytz, Prosanz, Libertinæ, his tantum renuntiare liceret (fi nollet cunctis renuntiare) atque illas fibi capere. Ne scilicet illarum, ex renuntiatione dum alias sibi accipiebat, conditionem sic vitiaret ut sacerdotali generi rite nequirent conjungi; juxta superiùs ostensa. Hoc nimirum ex institutis majorum accessit. Pluribus fratribus demortuis, sine prole, relictis uxoribus fingulis, Frater superstes arbitrio suo aut omnes sibi capiebat, aut renuntiabat omnibus, aut una & altera pro libitu fibi captis, ceteris renuntiabat. Defuncti fratris Bona alienare a Leviro vetitum. Si ante renuntiationem bal, lihotheap. alius quis fratriam duxerat, remque cum ea ha-22. Shu'can Abuerat, verberibus uterque plectebatur. Quin in ruch lib. Aben terdicto eis vitæ confortio, Levir ei folenni more 168.5.3. renuntiabat; quo facto aliis ei nubere (tempera-

mento

M 2

mento de Leviri qui renuntiarat propinquis, de quo infrà, semper adhibito) erat liberum. Si ducere fratriam renueret Levir primogenitus, antequam fiebat folennis renuntiatio, quam etiam in sequentibus oftendimus, ceteri qui fuere fratres ordine fuo cuncti rogabantur ( nam hoc modo ad cunctos lex attinebat) qui si itidem renuerent, ad primogenitum revertebatur quæstio, cui dicum בור או יכוב Ad te attinet praceptum; aut igitur renuntia more solenni, aut ut affinis Leic cape eam tibi in uxorem. Nec cogebatur Levir fratriam ducere; fed renuntiare cogebatur, ne aliter fratrig liberum non effet aliud inire conjugium. Ubi plures erant Leviri quorum primogenitus fratriam sibi ex hac lege petebat, integrum non erat fratriz alium fibi eligere, ob primogeniti heic prætogativam. At si primogenitus se fratriæ profesfus fuiffet, nec dudurum fe eam, nec renuntiaturum, & ad fratrem secundum eam relegasset, integrum erat ei five tertium five quartum five fecundum pro suo arbitratu eligere. Nam in hisce prærogativa nulla. Et nisi omnes respuerer, priftinarum nuptiarum dote non multabatur. Quæ scilicet poena erat heic fratria contra legem hanc quacunque in specie respuentis. Si autem primogenitus qui eam duxerat, prole ex ea non suscepta moreretur, superstitum primogenitus, atque

a Sepher Si. pta moretetur, superstrum primogenitus, atque phi fol.52. col. ita ceteri, quoties ea viro cui fratres superstites 208. D. Matth. essent esset superstes, ex hac lege ei aut mariti 22.24. D. Matt. siebant aut renuntiabant. Ceterum frater alius

ad has nuptias admittendus non erat præter eum qui tempore saltem fratris demortui obitus luce fruebatur. Firmant sententiam eam receptam verbis illis ; si babitaverint fratres simul & mortuus fuerit unus Oc. Ex eis qui habitaverint fimul nequit elle is qui post obitum fratris suerie natus. Arcebatur igitur fub pcena Excisionis & nomine incestûs frater ejulmodi à fratriz nuptiis non aliter ac si liberos reliquisset demortuus. Quamplurimas habent alias pro more suo de hac lege subtilitates quas præterimus. Sed de Illu-Arioribus que huc attinent exceptionibus, atque de receptis sententiis quibus plurimarum personarum, qua hane legem spectabant, nuptiz ex maforum institutis interdicebantur, monere erit forsan operæpretium. Quomodo ob dignitatem regiam, five Reges five corum Viduz, uti & Pontifices hac lege solverentur jam supra est ostenfin. Fratrum autem aliorum, erant alii quibus nec jus competebat ducendi heic frattiam nec renuntiandi five דקה כלל guibu non erat ulla omnino in fratriam potestas; Velut Eunuchus à natalibus & Hermaphroditus. Etenim finis erat legis ut proles susciperetur cui rei hi à natalibus impares habiti. Ideo per hosce liberum erat fratriæ alibi nubere. Atque in hisce sane leprofus b ac oris fætore aliisve pollutus rebus b Gem. Babylon. ob quas uxori fas habebatur repudium exigere, ad tit. Cethu-ut infra docetur. Aliis frattiam quidem du-77. Maimonid. cere permissum est, sed ei non renuntiare, veluti balach. Ishoth furdo, fatuo, minori. In hisce enim, judicium 42,25.

M 3

quo in renuntiatione mendum, desiderabatur. Sed in uxorem capiebant tantum hi coitu, atque co solo nuptie heic perficiebantur. Aliis renuntiandum erat, sed fratria non omninò ducenda, veluti castratis, senibus capularibus, sive quibus generandi, fed non a natalibus, deerat facultas. Etiam & genitalibus obstructis. Quod itidem dicendum de Sacerdote gregario leviro, ubi tratria five Repudiata antè, five ab aliquo antè Renuntiata, aut Profana, aut Scortum effet. Tunc enim plane renuntiandum erat, quia nuptiæ cum eis illicitæ, ut alibi ostenditur. Quin & distinctionem heic de fratriis adhibent Magistri quadruplicem. Aliæ ducendæ erant, sed non solenni more renuntiandæ; veluti fatua ac furda, quas tamen postca libello repudii (ut alias pro virorum arbitratu, etiam & hac lege ductas) ejicere licuit. Ob defectum autem rationis qua in ipfo renuntiationis actu etiam fratriæ utendum erat. renuntiari hæ nequibant. Aliæ tam renuntiari ritè quibant quam duci ; quales omnes illæ ad quas fingularis aliqua exceptio non attinet. Aliæ erant nec renuntianda nec ducenda, utpote qua ad legem hanc non attinere censebantur. Hujus generis fuere Eunuchi à natalibus, hermaphroditi, fatui, minoris uxor, virago sterilis quam אילונור nuncupant, atque ea quæ incestus nomine seu Turpitudinis revelatione, sub excisionis poena, leviro alias interdicta est. Ad Eunuchum scilicet & Hermaphroditum nolunt pertinere illud legis, ne deleatur nomen ejus, cum veluti per se species fint

c Maimonides balach. Ichom vechalitza, cap. 6.

fint ab humano genere alienæ, quæ nec per nominis propagationem omninò conservanda. Viraginem etiam excipiunt, quia generationi impar. Qualifnam ea fuerit alibi a ex corum commenta- a De successio. riis descripsimus. Uxor fatui & minoris excipi- nibus in Bona-tur, quia lex de uxore loquitur quæ omnimodò uxor aut sponsa sit. Sed horum nuptias & sponfalia ob rationis defectum adeò imperfecta habebant, ut uxor seu sponsa perfecta dici ea nequitet. Interdicas autem in Levitico incestus nomine (id eft ישרוה ערוה etiam in hac lege locum habere nolunt, quoniam verba funt, & capiat eam in uxorem; quod de ea intelligendum que aliter in uxorem capi potuisset, excepta duntaxat fratria de qua lex ipsa diserte lata. Aiunt scilicet de fœmina incestus nomine interdicta זו לו ביו לו matrimonialem contractum non omnino. posse cum es iniri; non magis ac cum alterius uxore. Contractum planissime esse irritum. Et de Fratria heic; ינמה מי שראויה לליקוחין וקידושין בח היש זקוקה ליבם Fratria que duci rite queat ex bac lege ea est que nuptialis contractus est capax. Ubi verò capax non erat nec potuit contractu nuptiali omninò conjungi, ibi nec Renuntiationis usum fuisse voluere. Nam ubinec vestigium Juris, ibi nec Renuntiationi locus idoneus. Et demum alias fuisse seu generis quarti aiunt quæ duci non debebant, sed tamen solenni formula erant renuntiande; veluti fratria divortio dubio à fratre demortuo separata. Ne scilicer contra legem de incestu committeretur.



Nam fi revera divortio effet ejecta, ad hanc legem non pertinuit sed ad cam de incestu. Hujus ge-

18.

\* Levitic. 21. 7,13,6-14. DCM1.23.2,

b 1bid. 23. 7. 6 8.

neris erant item omnes quarum nuptiæ non In-\* Vi is tevitic. cestus nomine scu sub poena Excisionis \* vetan. tur, sed tamen vetantur interdictis aliis five negativis ex cis quæ vocant mas mos feu Nega. tionis nota expressim in facris literis insignita (ut vidua Pontifici\*, repudiata, profana, scortum facerdoti gregario seu minori, Mamzera . Israelita, id genus alix ) five בעטה feu negativis ex affirmationis nota natis ( ut proles fæminea Ægyptiorum b Idumæorumque primæ & fecundæ generationis) five Majorum scitis, ut Secundaria, de quibus suprà. Rationem afferunt מתני שיש בחם ליקוחין הואיר וקידושין חוספין בחם שול היו דור היו קונחות ליב quoniam bæ quidem duct quibant; & cum capaces effent nuptiarum ( contractus scilicet nuptialis ) etiam Leviro jungi. Si verba nimirum pracepti de fratria ducenda tantum fpectemus; que ftrictius fumta, quum Affirmativa fint, Negativa illa quæ Excisionis pænam non habent, satis temperasse videri volunt, adeoque eis abrogaffe, ut nuptiæ cum hisce ex hac lege faltem viderentur licitæ; utcunque non effent plane irritæ sed divortio solvendæ. Atque כר מקום שאחה מוצא עשה ולא תעשה shuit של של העשה וידחה את לא תעשה ubicunque repereris præceptum affirmativum & negativum (fcilicet simpliciter negativum ) affirmati pum derogat negativo. Quod regulariter dicum, ita tamen hac in specie temperatum est à Majoribus, ut ne in Nega-

Negativum illud ex hujusmodi legis interpretatione temere committeretur, atque ut, quantum fieri potuit, similis sui semper nuptiarum ratio fervaretur, fœmina ratione ex Negativorum illorum aliquo illicita & Secundaria quælibet, alias item ex ipfa lege facra licita fed ex institutis Majorum interdicta, etiamsi fratria esfet, Leviro non minus fanè ac que incestus nomine prohibira eft, arceretur, nec tamen alibi (quod inceffus nomine prohibitæ fas erat) nuberet ante Leviri renuntiationem. Etenim è nudis legis facræ yerbis tantum habebatur in Fratriis quæ Negativís illis duntaxat vetabantur Leviro juris, ut nifi cederet primo Levir, reæ ipfæ viderentur ff alibi nuberent. Et de renuntiatione f qui actus erat arbitrarius) ii qui rebus præcrant pro libitu potuiffe flatuere, receptum eft. Etiam & fi fratria Negativis illis illicita à Leviro duceretur, cogebatur is à Foro divortio cam elicere. Quoniam scilicet matrimonium haud irritum, rametsi illicitum, habebatur. Adeò autem nihili erat jus Leviri aut veftigium juris in Fratriis quæ incestûs nomine ei interdicebantur, ut è priftini feu alterius juris vi, fine renuntiatione ab aliis licirè duci possent. Quod idem ipsum obtinuit, ubi incestus nomine quapiam interdica effer fratri demortuo. Ratione jam dica. Nam ejus uxor reverà non erat, unde nec fratri superstiti ex hac lege ducenda. Ubi verò in dubio effet an fratria incestus nomine sive marito mortuo sive Leviro esset yetita, renuntiatio, eò quòd in dubio res crat



erat posita, ut sieret necessum erat. Manisesta item adultera quæ ante mariti obitum divortio non est ejecta, neque renuntiabatur, neque ex hac lege à Leviro ducebatur ob immunditiem ex Numer. 5,13. adulterio a contractam. Scilicet ex receptis moribus habebatur velut incestús nomine prohibita, saltem non dispari jure censenda; cujus ratio in sequentibus, ubi de adultera b ejusmodiagitur, liquidius constabit.

### CAP. XIII.

De Fratriis eodem in conjugio Copulatis cum foemina Leviro, sive Incestus nomine sive ex Negativo simplici pracepto sive ex Majorum institutis, interdicta. Et de Fratrix, cui renuntiatum est ex lege sacra, Propinquis, non minus ac Secundariis, prabibitis.

Gregium igitur erat ex Majorum institutis discrimen inter fratriam incessus nomine Leviro interdictam, & eam quæ Negativis, sine Excisionis pœna, præceptis, quæ superiore capite memoravimus, interdicebatur. Quinetiam ut illa tam Renuntiatione quam Nuptiis hisce planè immunis ex lege erat, ita &, ejusce causa, erant immunes paritèr ceteræ viduæ demortuo fratri cum ea junctæ. Quoties scilicet plures Uxores is reliquisset. Neque hæ solum, sed & ejus harumque causa, quæcunque posteà cum illarum aliqua cuicunque Leviri fratri sine liberis demortuo essent nuptæ. Uxores illas alias seu simul eidem

eidem marito anteà junctas, respectu ejus de qua loquuntur vocant es seu cum ea copulatas. Missa est. Iabi-Verbi gratia, Simeoni, cui fratres funt Ruben & moth can. 1. Levi, uxores copulantur binæ. Altera Maria Maimonid. bal. Rubenis filia. Nam neptem ex fratre rite quislizacapa. 66. in uxorem ad eorum placita ducebat. Altera Jo- Bartenorius ad chabeda ex alia familia qualicunque. Moritur Si- Shulcan Aruch meon fine prole. Hac in specie, non solum Ma-lib. Abenhazria, utpote incestus nomine interdicta, sed & Jo-oc. chabeda quæ ei copulata erat & ארת ערות feu copulata ei que incessus nomine petita est vocatur, & quotquot essent viduæ aliæ in codem cum Simeone conjugio copulatæ, à nuptiis aliàs ex hac lege imperatis Rubeni pariter funt liberæ. Nec magis permissum erat ejusmodi in specie Rubeni Jochabedam aut viduarum illarum aliam quam Mariam sui filiam ducere. Rationem reddunt, quia legis b verba funt, qui non edificet b Dene, 15,9 domum fratris sui. His innui volunt legem tunc vim obtinere tantum quando potestas erat Leviro integra in domum seu familiam defuncti totam seu in viduas ejus pariter cunctas, adeo ut pro libitu ex ea, jure Leviratus, capere posset quamcunque vellet, etiam simul omnes, juxta jam ostensa. Quoniam igitur heic Maria incestús nomine Rubeni prohibita est ideo & ceteras universas itidem aiunt è Majorum interpretamentis ei itidem prohibitas, Unde evenit ut fas effet fratri proximo, scilicet Levi, sive Mariam neptem suam sive Jochabedam Mariæ copulatam, ex eadem lege ducere. Utraque scilicet Rubeni interdica. N 2



Jam verò, eligit sibi Levi Jochabedam, atque alia etiam uxore superinducta fine prole moritur, adeò ut nunc de Rubene quæstio oriatur, an demortuo Levi fratriefemen ex harum alterutra fit ab eo suscitandum. Non magis heic legem sacram ad eum attinuisse volunt quam in specie priore. Ratio eft חחי פוטרת פרטרת quia copulata ei que inceffus nomine interdicitur (veluti Jochabeda) etiam & sibi copulatam lege liberabat. Quale itidem fiebat quotcunque fratres Rubenis (si plures habuisset) sine liberis mortui Jochabedam aliis uxoribus copulatam reliquissent. Arque fi, alterutra in specie, Ruben earum aliquam duxerat, incestus reus habitus fuiffet ; utpote qui fratriam adversus legem de Incestu sacram duxisset, neque hac de fratria ducenda niti potuisset. Nam ubi defuit hujus fingularis obrogationis vis, ut altera illa de Incestu seu fratria simpliciter non ducenda locum haberet necessum erat. Atque hoc est quod in ipso limine tituli Talmudici labimoth legitur. פוטרות צרוחיהן וצרות צרותיהן כון החליצה וכן שוות העולם עד כוף העולם Quindecim funt formina que perpetuo liberant non solum sibi copulatas, sed & copulatis copulatas tum à Renuntiatione tum à Nupriis Leviri. Atque ibi enumerantur è Levitico. Regulariter autem hæc dicuntur. Nam Exceptiones non defunt. Nimirum si incestus nomine Leviro interdica fuisset sterilis virago, aut si defunctus ante mortem ejusmodi quampiam divortio ejecerat, nedum fi ante eum demortua fuerat,

fuerat, tunc copulatarum non alia quam aliarum quarumcunque viduarum ratio habebatur. Res manifesta est de Divortio & Morte. Et de Viragine sterili aiunt חליצח ובום מינה בה יבום וחליצה חרי זה כמו שאינה ונפלח זיקחו ער" צרחה בלבד Virage sterilis fæmina ejusmodi non est ut ad eam attinere possit lex ifta de Leviri five Nuptiis five Renuntiatione. Etenim velut nulla babetur. Adeoque jus illud totum quod ad eam beie videri queat fectare, in sibi copulatam cadit. Ceterum de copulatis hujusmodi jus locum habebat nullum, ubi non Incestûs nomine sed ex præceptorum quæ diximus . Negativorum fine Excisionis pœna ad- a capite praxijecta, interpretamentis aut è Majorum institutis me fuperiori. tantum (ut secundaria) altera viduarum Leviro interdicebatur. Cum hujusmodi quapiam copulatarum eadem quæ aliarum quaruncunque fratriarum, quà scilicet sive renuntiatio sive nuptiæ ex hac lege ad eas attinebant, ratio habita. Ma-שתי יביכות הבאות מבית אחד שתיתה אחת gifri; מהן שנייה על חיבם או מחייבי לאוין או מחייבי עשה שלו , חרי צרחה מוחרת ותולרצת או מחייבמרם, ubi fratrie sunt bine ex una domo, quarum altera Leviro aut secundaria eft, aut interdicta Leviro five praceptis (fine Excisionis poena) negativis, sive eis que ex affirmatione sunt negativa; Copulata seu altera rite five ducitur five renuntiatur. Nempe heic rationem de potestate integra atque parili in totam familiam frattiarum (quam adhibent ut diximus in lege de Incestu atque hac de frattia ducenda conciliandis) obtinere nolunt. Atque N 3 hæc



hæc pendebant omnia ex corum qui rebus praerant arbitrio. Quemadmodum autem Secundaria. ex institutis majorum, funt interdidæ, ut sub ini. tium hujus libri monftratum eft, ita etiam huic legi de fratria ducenda accesserunt de Secundariis aliis sententiæ receptissimæ. Scilicet ubi Levir fratriam ex lege hac femel duxerat, huic ante copulatæ qualescunque, id est uxores ceteræ fratris demortui, velut Secundaria, ei interdicebantur. Nec modò ipsi sed & ceteris defuncti fratribus. Scilicet ut uxores Leviro simplices duci nequibant, utcunque jure Leviratus alias permiffæ. Quin & ubi renuntiarat Levir, non folum ipsa cui renuntiatum est sed etiam ceteræ omnes eidem copulatæ, tum ipsi qui renuntiarat tum Leviris ceteris sic interdictæ sunt. Scilicet ita hac de fratrià ducenda lege fingulari, aiunt legi de incestu fratriæ latæ esse obrogatum ut demortui fine prole fratris viduæ universæ (ubi alio incestus nomine non vetarentur) ea liberæ essent. A majoribus igitur cautum effe, tum ut fratriz ceteræ (ubi una à Leviro, lege semel impleta, ducta eft) tum ut omnes, ubi renuntiatio unica fiebat, à simplicibus Levirorum nuptiis abstinerent. Etiam & post renuntiationem, fratriz cui renuntiabatur propinquæ, veluti mater, foror, filia, non minus interdictæ sunt Leviro ipsi qui renuntiarat (fed non fratribus ceteris) ac fi in uxorem cam cepisset. Simili modo & Leviri propinqui, veluti Pater, Frater, Filius fratriæ renuntiatæ funt interdica perinde ac fi ea ipfi nupfe-

rat. Nimirum ex ipsa lege sacra singulares (quoties impedimentum non interveniret ) nuptias fine solennibus aut alia contracus formula fieri heic statuebant quæ renuntiatione, veluti divortio, solvebantur. Adeo ut dissimilis renuntiatæ ab ca quæ uxoris erat divortio separatæ ratio non haberetur. Accessit etiam foeminam que propinquæ ejusmodi renuntiatæ copulata erat non Vide Abarminus interdici Leviro qui renuntiarat atque ipfi binel in Piruft fratriæ copulatam. Ratio adjicitur בצרת Torah fol.387. nativa quoniam pro copulata renuntiata seu vice Ligsum in Phyejus babetur. Magistrorum autem aliqui Do sologie Stoice. Causam & mysterium fingularis hujus Fra- sint. Senens. triæ & Leviri conjugii etiam ex metempfychofis Bibliothelib. 2. qualis Pythagorica est (nam eam uti & legem let.T. sub finem; hanc a ipfam vetustioribus receptam fuisse vo- Maimonidem in lunt) nescio qua opinione petendam b conten-More Nebodunt. Ad quos lectorem libentiùs ablego. Re-cap. 49. nuntiatio verò toties memorata peragi folebat b vide Genef. formula jam proxime indicanda.

CAP.



### CAP. XIV.

Renuntiationis Leviri seu Calcei ei exuendi coram Presbyteris Solennia ac Formula. Quid אנפוליוא ופע אונפוליוא Talmudicis, id eft דם בעודואום Helychio & Philoxeno ac Impilia Vlpiano in Pandectis Florentinis & Plinio, adeoque & Gracis & Latinis. Obiter item de Odonibus & voce Imperia pro Supellectilis parte in Pandectis eifdem.

" Mi na & Gemare tit. Sanhedrin cap. I. & tit. labimoth cap. 12. Halac. cap. 169. Sepher fequuntur. De Succest in Bona cap.14. 6-15.

Olennia Renuntiationis à Leviro ac Frattia peragenda erant coram Triumviris a minimum ut Judicibus, iisque optimo jure Ifgedaloth, fot raelitis, seu natalibus purissimis, id est ex Israebotgi pracept. litico genere tam materno quam paterno natis, affr. 72. Pesik- neque omninò aliis, ut scilicet plerunque recifol.81 Levi Ben pitur. Nam nec defuere qui Profelytum in Ju-Gersom in Pen- dicibus hisce locum habere potuisse legitimum col.3 Ma monid. existimarunt. Isti Presbyteri seu Seniores Talhal. lebom ve- mudicis sunt quorum in lege b hac de re mentio chality a cap. 4. ArbaTurim lib. & de quibus plura capite proximo. Necessario Aben hazzer adfuere item Bini minimum alii ut Testes. Com-Colbo fol. 91.2 parebant tum Levir tum Fratria, sed jejuna. Illa unde bac que rem integram aperiebat. Qualtione tunc facta, bifee item vide- an trimestre effluxisset tempus à morte mariti sis lib. nostr. de prioris, atque an Levir germanus esset, monebant Judices de lege ipsa aliisque aliquot superiùs narratis, item ut feriò utrinque de ætate, fi ita fe res haberet dispari reliquisque, si quæ intervenirent manifesta, incommodis considerationem

Deut.15.7.

tionem inirent. Et demum expressim rogabatur Levir, utrum frattiam vellet ducere & semen fratri defuncto suscitare. Eo renuente, fratria sacra in Deuteronomio verba, Recufat Levir mem &c. legebat ( nam utrique, fi ignari effent nec exci, docendi à Judicibus fuere ca legis verba, quorum solennis in Renuntiatione usus, legere; cæci verba ipsa auditu ediscebant; ad surdos autem & mutos lex non attinuit) dein calceum pedis eius dextri folvens exuebat, atque in terram ita adversa in eum facie expuebat ut sputum à Triumviris faciliùs conspici posset. Legens etiam dein ftatim subjiciebat, Sic fiat viro qui non edificat domum fratris sui ; vocabitur nomen ejus in Ifrael, Is cui calceus extrabitur. Eam voce excipiebat & triumvirorum & coronæ circum-חלוץ הנעל חלוך הנער חלוד הנעל הנער הבער calceus exutus eft, calceus exutus eft, calcens exutus eft. Unde & domus ejus nuncupabatur בית חלוד הבער domus ejus cui calceus eft exutus. Ea de re libellus forensis quem id est inftrumentum seu libellum calcei exuendi appellitant à Triumviris fratriæ conscribi solebat, ut inde constaret eam, ita renuntiatam, cuilibet alteri idoneam jam uxorem esse posse. Is ad hunc modum se habuit lingua (quæ post Captivitatem haud parum obtinuit) pene Babylonica.

Typus

# וה נוסח או טופס גט חליצה

ביום פלוני כך וכך לירח פלוני טנת כך וכך לבראת עלמא למיניינש דרגילנים למימני בה במקום פלוני אנחני דייני דמקצחנא החימין לחתוש במוחב חלתש כחדא הוינא יחבין בבי דינא וסליקת לקדמני פלנירת בררת ארמלת פלוני וקרברה לקדמנים גברים חד דשמיה פלוני בר פלוני וכן אמרת לנא פלנירה דא פלוני בר פלוני דנא אחוה דפלוני בעלי מאבוה חוח דהוינא נסיבוש ליה ושכיב וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ובר ובררה ירית ומחכין ומוקים שמא בישראל לא שבק והדין פלוני אחוהי חזי ליבובי יתי כעו רבנן

## Typus seu Formula Libelli de Calceo exuto.

Dle N. mensis N. anno Na creatione mundi juxta consuetum nobis calculum, in loco N. Nos Indices ex bac parte ut consessus triumpiralis fieres præfecti, in forma judicii consedimus. Venit coram nobis N. filia N. vidua N. & coram nobis adduxit quendam virum dietum N. filium N. & ad bune modum nobis effata est illa N. Ille N. filius N. frater germanus N. mariti mei dum ego ejus uxor fui. Maritus autem meus dormit. & vitam reliquit Rabbinis nostris & toti Israel. At filium filiampe sibi bæredem aut qui nomen ejus propagaret suscitaretve in Israel non reliquit. Ex lege verò attinet ad N. fratrem ejus jure Leviratus me ducere in uxorem. Dicant igitur ei Rabbini nostri

אמרו ליה אי צבי ליבומי יתי וובם ואי לא יטלפ לי רגליה דימינא קדמיכון ואשרי סייביה רגליה וארוק באנפוהי ואטחמודענוהי לפלוני דנים דאחוהי דפלוני מיחנא מאבוהי הוא ואמרנא ליה אי צבירה לייבומי יחה יבם ואי לא אטלע לה קדמנא רגלה דימינא וחשרי סינך מעל רגלך וחרוק נאנפך ועני ואמר לנא לירה אנאה צבי ליבומי יחרה מיד אקרינו. למלונית דא מאן יבמי לחקים לאחיו שם בישראל לא אבה יכמי ואף להאי פלוני אקרינא ליה לא חפצתי לקחתה ואסלע לה רגליה דימינא ושרורה סיניה מער רגליה ורקת דאיחחזי לנוש רוקח

noffri, si me velit ducere, ducat; sin vero, ut discalceetur mibi pes ejus dexter, solvam calceamentum ejus, & exfruam in confectu ejus, seu versus faciem ejus. Et manifestum satis es N. bune fratrem ese germanum N. qui demortuus eft. Et diximus ei, si vis jure affinitatis ducere eam, ducas; fin verò difcalecet ea pedem tuum dextrum coram nobis, & solvat calceum à pede tuo & in confectu tuo, seu versus faciem tuam exstuat. The vero respondens dixit, Nolo ego jure Leviratus eam ducere. Et flatim legit nobis illa N. renuit Levir meus suscitare fratri suo nomen in Ifrael, nec vult me ut Levir babere. Ille etiam nobis legit, non placet mibi eam accipere. Et discalceavit illa pedem ejus dextrum, Soluto ejusdem calceo, & exspuit versus faciem ejus מפומא ערש ארעים frutum (quod à nobis cernebatur )



וחוב אקרינזה לפלוצירה דא ככה יעשה לאיש אשר לא יכנה את בית ונקרש אחיר כישראל בית חלוץ הנעל נאנחנא דייני וכל דהוו יחבין קדמנא עניניה וחלוץ בחריה לחוץ ותלוק הנער חלרת זימניז ומדאיתענד דא קדמנא שריניה לפלוניות דיש למהד להתנסבים לכר מאן דתצבי ואינש לא ימחה מן יומש דגן בידה ולעלם ובעת מינני שלונים דא גיטא דחליצותא דא וכהבנוש וירבנא נחחמנא משה לזכר וישראר":

פלוני בר פלוני עד פלוני בר פלו עד

nebatur ) ex ore suo in terram. Et rursus legebat nobis illa N. sic fiet viro qui non edificet domum fratris sui & vocabitur nomen ejus in Israel, domus discalceati. Et nos ludices & ceteri universi qui coram nobis jam constuti responderunt post eam, Exutus eft calceus, exutus est calceus, exutus est calceus; tribus scilicet vicibus. Atque boe ad bunc modum peracto, integra datur ei potestas nubendi ubicunque voluerit, nec quisquam ei vir interdictus est (hoc nomine) ab boc tempore in perpetuum. Rogavit autem illa N. à nobis libellum bunc Renuntiationis seu calcei exuti , quam scripfimus , obsignavimus eique dedimus ut eo fruatur juxta institutum Mosis & Israel.

> N. filius N. Testis. N. filius N. Testis.

Locus etiam testandi legitimus heic suit Forminæ, Servo, Minori (modò per atatem fciens testaretur;) quod raro fatis aliis in rebus admiffum. Titulus Formulæ jam oftenfæ apud אם מושח אט חליצה שנהגו בו השם Maimonidem eft Exemplar boc est Libelli de Calceo exuto qui populo in usu. Moses autem Cotzensis expression ait hanc fuile formulam בנהגו הקומת ענהגו קעם שוני funt veteres, quemadmodum & utrifque his vetustior, autor # Halacoth gedaloth. Vocatur item שטר חליצר Shetar Chaluza, id eft Contractus scriptus de Calceo exuto. Et Judai Anglienses ex voce illa 700 fbetar, flarrum fecere, unde fexcenties in tabulis Henrici tertii ac Edward primi Regum publicis N. ludeus per Starrum fuum recognovit &c. Formula autem habetur hac ve- addit Sanhetustior & brevior in Gemara Hierosolymitana a. drincap 1. fol.

פלוני בר פלוני בפנינו סיניה מעילוי ריגליה רוקצו דמיחחי לנצו ער ארעיה ואמרה

ו בכוחב פלוני ופלוני ופלוני ופלוני ופלוני ופלוני ופלוני ופלוני הליצה פלונים בח של של בלונים ברונים N. illi N. filio N. coram folsa col 1, חסרבת לקדמנא וסררה nobis; feilicet coram nobis adduxit illa ıllum, & אוסת קדמנא ורקת קדמנא folvit calceum pedis ejus dextri & ex fruit coram nobis futum quod à nobis cernebatur, in terram, & לאיש אשר dixit, fic fiet viro qui non בירה ארו בירה מחודה לא יבנה ארו בירה : און אחיו:

De Calceo autem ipso hoc in ritu adhibendo, distinctiones. 03



1.t. 2 (4).4 co.

Mifnatit Ia- diffinctiones habent fubtiles, veluti in Mifnab חליצה במנער חליצה כשרה באנפיליש חליצחה האומים חליצה במנער חליצה במנער מסולה בסנדת" שיש לו עקב כשר ושאין לו עקר בסנדת פסור מן הארכובה ולמטה חליצה כשירה מז הארכובה ולמעלה חליצה פסולה חליצה בכנדר טאין שלו או בסנדל של עץ או בשל שמאל בימין חליצה כשירה חליצה בגדול שהוצה יכול להלוך בו או בקטן שהוא חופה את רוב רגלו חליצה כשירה rite peragebatur Calciamento, non Impilio. Rite etiam Sandalio cui solea effet. Neutiquam si deeffet Solea etiam si partes genu inferiores tegeret (ut ocrea seu cothurnus genu tenus) rite peragebatur res. Non item si supra genu extenderetur, ut octea scu cothurnus in crura ascendens. Sandalio alieno aut ligneo aut pedis sinistri in dextero rite satis peagebatur, uti etiam sandalio pede sive majori, modo incessui non esset impedimento, sive minori modò pedis majorem tegeret partem. Et de solenni calciamentorum in contractibus five folvendis five ineundis dominioque acquirendo, transferendo,

num in Calico

Ad Deut. 15. agnoscendo, usu apud Ebræos obiter Scriptores 2. e Ruth. 4.7. Quod autem impilium heic vertimus, in origine diflum Baldwi- Babylonia, unde citatam Misnam traduximus, מנפוליוש Inpilia (veluti nomen fingulare) quemadmodum expressim etiam plurale ~ Inpilium, seu ut malunt aliqui, Inpile, legitur in Pandectis Florentinis, pro eo quod est in libris editis nec inde fatis correctis nunc & pilea, nunc item pilea, & in correctioribus aliquot Im-

Auro, Argento, pilia. In loco scilicet illo Ulpiani b, non solum ec. legalis \$.4. à Grammaticis sed etiam Jurisconsultis politio-

ribus

ribus aliquot haud parum vexato. Fascie cru. rales (ubi libri non pauci pessime habent erinales; aliquique cerurules legerunt) pedulesque vide Hieron. & Impelia vestimenta funt, quia partem corporis Magium Mifvestiunt. Codex autem Hierosolymitanus tam in Gu d. Pane roll. Mifna heic fua quam Gemara, idque fæpius, ha- in lib. Rer. Debet moilia uti item à R. Nathan in A. Fibula & Hen. ruch & Philippo Aquinate exaratur. Etiam plu-ric. Salmuth rale habetur בפרלית Impilioth in Gemara Ba-ibidem. byloniad. Adeo ut ex Latinorum Impilia, voce d'Adit de Sabi plurali neutra ( quemadmodum item Græcis bato cap.16. fot. mi iumas) fecere Talmudici fæmineam fingularem, Gittin cap. 3. in linguam fuam vocabulum hoc uti & heic San-folia; . dalium alibique compluria alia recipientes. Sumitur illis pro calceolo seu socco sive laneo, sive lineo, five cilicio; fed plerumque pro laneo aut lineo, qualis scilicet, tametsi pedem seu partem cjus majorem integat, careat nihilominus folea materiæ robustioris firmiorisve veluti suberis, ligni, seu corii crassioris itave compacti ut plantæ pedis aut faltem calcaneo sustentaculum præstet, cui ut crepida innitatur. Nimirum rite peragebatur renuntiatio hæc caligà, qualis à Julio Nigronio e doctissime afferitur, perone, cothurno, ediffertatione ultra genu non ascendente, crepida; non socco de Caliga. qualicunque. Salomon Luria in critico de Talmude opere Sapientia Salomonis dicto, Misnam fic interpretatur דמכיליא כר כגד חס"ד verbum illud Inpilia denotat laneum vel lineum seu pannosum calceolum. Neque locus aliter intelligendus. Alii autem Magistrorum de corio pariter loquuntur,



vestimenta:

& Lib.s.

SIN NEXTA.

tur, aliis idem ipsum cum Salomone illo docentibus, ac plerunque קלצונש Chauffons gallice per Impilia intelligentibus. Certè calciamenta linea fingulari in usu fuisse facris antistitibus in Phanicia, adeoque in regionibus vicinis atque ut inde fieri amat ipfis quarum res tractamus, fatis fcih Lib. 19. cap. 1. Mi Mapalia in mus ex Herodiani f Heliogabalo. Vox autem Ins.

ampreffis.

Verbis Iuris. mili videlis Cu-10. 10. Olfar. Dion f. Petav. Lex. Chal. Talm. Cc.54g 144. 7.647.13.

pilia tum apud Gracos tum Latinos unde à Talila comment de mudicis, qui ea sæpiùs utuntur, desumta est, perk Preter Lexi- rarò occurrit. Sed ex Hesychio 8, Philoxeni Lecogra los juro xico, Plinii h manuscriptis, atque hoc quem ante (maxime Briffe attulinus Ulpiani loco in Florentinis, ejusmodi jacom 1.6.5. quid & Græcis & Latinis fignificare palam eft, Observat. 5.0 tametsi à viris doctis iisque jurisperitissimis avi 13. 617. Gui- proxime superioris perquam diversimode accipedum l'ancirol. retur. Neque enim inter Accursios, Bartolos, Tief. var. left. Baldos, Alexandros, Imolas, horumque similes Drus Quell & ullibi audita est. Alii fasciolas fuisse mulierum Refp. 1.3. quast. quasdam crinales credidere ( ut Franciscus Hoin Nomenclat.t- tomanus;) வுமைக்குவிக்கு feu pulvinos alii (causa stasac Casaub Ex- tim indicata ) capitis iniegumenta alii, alii ali-84. Animadvers. ter k. Sed optime ii qui pro pedum tegumentis ia Athen. ib 2 cap. 23. claud, sumunt ex lana aliave materie simili coacta, id Sumafad Lam- est foccis ejulmodi five circumvolutis five plantis prid. pag. 121. folum suppositis. Eadem ipsa Theophrasto vocanin Epiph. baref. tur wolfia ubi i de herba lanigera loquens voalrens 30 59. lo Buxtorf. inquit, & aure z's wolna z' ana ipana texuntur seu fiunt ex ea Impilia vestesque alia; unde illud suum ha-1 Histor. Plant. buit Plinius m ubi male legitur in impressis mapalia. Sed verò nec melior est Latina Theom Lib.19.00p.2. phrasti versio; Texuntur ex ea & Toga & alia

pestimenta; quasi wolna ibi toge fuissent; que foccos feu calceolos laneos denotent, quemadmodum & Impilia. Quod sanè ex jam ostenso Talmudicorum usu haud parum confirmatur. Graci etiam (quibus iumanir est condensare seu coactilia facere, uti & man, eosdem ipsos mass vocitabant, "In Epy. 2] qua voce codem fensu usus est Hesiodus ", Hely- oi de rouide. chius, Cratinus o, alii. Et vir summus Isaacus & vide Etymo-Cafaubonus in collectaneis de Re Vestiaria Mss, wind. minos inquit. Escarpins, impilia. Differunt materia . Apud 1. Pollunofiri Escarpini à veterum impilibus. Vsu non cem in Onodifferunt ullo modo. Dein locum affert illum ex meni Titorion. Luciano P, il incas asso Sinunta miseis rois seuxois dampinala & lib. 10. quod Gallice sic explicat, q.d. Ayez, des belles pantoustes à la Sicyonene de beaux Escarpins blanes. Assanden. Ubi Bilibaldus Pirkimerus Luciani interpres habet solea Sicyonia ligamentis albis decorata. De crepida autem Attica simul cum hisce muliebribus 9 & amatoriis pedum tegumentis, quibus lu- 9 cic. de Oratore dendo ornari vult Rhetorem suum, loquitur ibi Benedict. Bald-Lucianus. Collectanea quæ dixi mecum perhu-winum in calmaniter communicavit vir dociffimus pariter & cep antique optimus Mericus Casaubonus tanto patre filius undiquaque dignissimus. At verò proximè post Superins citata ex Ulpiano sequitur, Alia causa est Odonum, quia usum Calceamentorum praftant. O. : Lib. 14. Epie dones ibi pro Udonibus, quales in Martialis A-140. pophoretis , plerunque sumuntur; licet nec de-cattain Memofuerint in Jurisconsultis qui Undonum ibi lege-ratibus verb. rint , & pro vestibus Undulatis fatis inscite ac- fis Turneb. Adceperint. Sed vero vestis nomine continentur versabilitate.

quam

Paleis crurales, falcie pedules ac Impilia, quia partem corporis vestiunt. Alia autem, adjicitur, causa est Odonum quia usum calceamentorum præitant. Ceterum, cum & Impilia ipfa calceo. los ac pedum integumenta qualiacunque esse nunc fit in confesso, adeoque vestes esfe, cur alia sic Odonum causa? Etiam quicquid ex lano, lino,

verb fignific.

D D. ad L. ferico, corio induitur a vestis est. Quin & expres-127 D. tit. de fim in Lexico Philoxeni Epilor redditur Vdo. Nec ferè inter se omninò differre volunt viri do-

cap. 17. a Thef. Var. Lett. lib. 2. (4, .99.

Jin 900,221.

ctissimi Udones Impilia & fascias pedules. Conoffervat.jo. fulas ante alios ea de re Jacobum Cujaciumb, Guidum Pancirollum c, & Claudium Salmafium d. Certe si non solum lectio vera sit, sed etiam ut vulgo sumenda, mens Jurisconsulti videtur satis d In Lampidi- inextricabilis. Unde audact ibi Dionysius Gothofredus Florentinas ipsas vult emendari. Legendum inquit videtur, Nec alia eft caufa Odonum. Nam cur Odones non fint vestimentorum numero, cum usum calceamentorum præstent ? Sic ille. At verò manifestæ lectiones Florentinæ haud temerè mutandæ; fed fenfus earum enixiùs extundendi, aut subsistendum antequam ad emendationem veniatur, quod optime monent viri cordatiores, e Pariarum ex maxime Emundus Merillius e Anteceffor qui tot earum adversus ipsum Cujacium doctiffime defendit. De autoritate autem Florentini codicis & scriptura ac usu consulas post Politianum, Taurellium, Antonium Augustinum & Contium, Albericum Gentilem in Disputatione de libris Juris Civilis. Neque ego quidem tantam lectioni

Cujacio lib.z.

quam tradamus ineffe difficultatem existimo, nec fenfum voeum illarum, Alia caufa eft Odonum, effe qualis vulgo admittitur. Scilicet quafi vestis nomen Odonibus inde ibi negaretur, seu notione fic discretiva ab antecedentibus. Sed sumenda verba illa notione aliam ob causam conjunctivà seu qua affirmatur Odones vestis nomine venire ctiam aliam ob causam; quia nempe usum prastant calceamentorum. Neque enim necessariò idem est pedem que pars corporis est vestire (quod de Impilibus & fasciis pedulibus ibi dicitur) & usum calceamentorum præstare. Nam & hoc faciunt obstrigilla ac corrigiz, uti & in aliis vestimentis ligulz, fibulz, tzniz, lemnisci, offendices, id genus reliqua que partem corporis non integunt, Et quod proxime sequitur apud Ulpianum, firmat verba fieri ibi continenter de rebus vestis nomine in jure contentis, non de eis quibus nomen illud negatum. Cervicalia, inquit, quoque vestis nomine continentur. Omnia jam dicta continentur ; fed alia eft Odonum causa seu ratio cur pariter contineantur. Atqui ita Odones ab Impilibus erant diversi. Certe qui vocem Odonis à Gracorum Osmie pro candido linteamine petunt, adeoque pro eo sumunt quod usum calceamentorum quomodocunque præstaret, nec tamen cal-ceus effet, non difficulter heic puto affensum præbuerint, quorum numero funt viri magni aliqui ante citati. Donatio que dicitur Conftantini a grace à Theodoro Balfamone reddita ut mecanent tit. 8. creditur ( nam & funt viri doctiffimi qui origi- 49.1.

tatis.

nem effe Græcam volunt) & os i ihurien oigranto cien imodinara nou oustana sia isorior &c. quod Agy. læus vertit. & quemadmodum Senatus noster calceamenta five sandalia ex linteis candida geffat, ita etiam illi seu Clerici Romani. Vetus autem fornundifi-6.cap. mula ejusdem Latina b, Et sicut noster Senatus 14. 6 Aloric. calceamentis utitur cum udonibus, id est candido Rofat . ad c. tit. de Profesto ur- linteamine illustratis, sic utantur & Clerici &c. Blaftares c verd of 3 & rd condition remer idention in bis & tom.I. Conciledit, Surian & Biniana munuéra deuns, atque ut eorum (Senatorum) salceae In Comment. menta sic & clericorum fiant ex linteaminibus can-Auon mi ad didis. Adeo Græcus uterque pro linteaminibus Constantini Docandidis, è quibus fierent ipsi calcei, asina Aure & nat, typis Vogelni 1610. in udones capit. Sed verò linteamen hoc candidum, 4. Marquardi Udonum seu Odonum nomine heic signatum, & Freberi dicto. ornamento fuisse calceamentis Senatoriis & usum item corum extra colligando, præfitiffe volunt . Vide Pancidocti aliqui \*, nec calceum fuiffe ipfum, aliis aliter rell, loco citato. fentientibus. Ex actis autem que vocantur Silvestri Papæ Vaticanis explicatio affertur William Udonum feu Odonum in donatione fictitia illa Constantini ; debiele 71, Tel' bet souverity boby del ra ist-Niuem zeiden, quod citat Josephus Stephanus in libello d de Osculatione pedum Pontificis Romani, & vertit, id est Vdonibus ex candidisimo lineo ad pedes uti. Et Benedictus Baldwinus e infelici

d. Cap. 18.

e In Calceo An-480 cap.4.

ELib.To.cap.TT selend. Salmaf. in Lamprid. P47.221.

ferens, pro linteis calceamentis sumit ibi n' Miron vocabulum etiam Julio Polluci f à viro s summo pridem pro id no restitutum. Sed in Donatione illa Latina Udones pro lunata Senatoria digni-

satis memoriæ lapsu verba illa Herodiani esse as-

tatis in calceis nota corrigiarum inflexione formata (de qua Plutarchus h, Juvenalis, Martialis, h Problem. Rom. Zonaras, alii obiter) sumendi omnino videntur, 76. nec pro calceamentis ipfis. Quod fane exigit ipfe verborum ordo. Nec fanè aliter quod ex actis Silvestri affertur. Id planè sonat candido linteamine circa calceos aut in calceis utic Neque aliter quantum scio, res intellecta ad Senatoriam unde petitur dignitatem poterit attinere. Vox autem illa Impilia, que adeo raro occurrit, seu Impelia (pro codem) forsitan, inquit Cujacius i, scriben. i Observat. to. da est apud Paulum, ubi enumerantur quæ con- cap.13. tinentur supellectile legata; scilicet Menfak, tra- k L.3. D. tit. de pezopbora, delfica, subsellia, scamna, lecti etiam supellectile legainargentati, culcitæ, toralea, imperia (sic Florentinæ) vafa aquaria &c. Imperia ait heic verti in Basilicis moreodana seu pulvinos quod & Impilia inde significare vult. Quin expressim ille, Imperia sunt Impilia. Pancirollo hoc displicet, Thes Var. lett. quoniam Impiliorum nomine aliud præter vestem venire non admittit. Adeoque nescio unde fuafus putat Imperia ibi denotare genus accubitalis. Pandeda minus correcta, saltem non ex Florentinis, habent ibi mappa villosa etiam ali- m Vide Akiat: qua m impanaliosa. Nec deest qui Impilia ait n esse Pratermiss. in. mappas fine villis, & Toralia cum villis ipfi Pau- , Iof. Laurenlo. Imperia autem veram esse lectionem non du-tius in Amalibea bitat Josephus Scaliger , nec aliud ibi esse onomastica, quam mi imparia. Ejusmodi nempe veteribus ad-neis ad lib. 1. missa scribendi variatione ut e vicem & a subinde Varronir de Re. haberet ; veluti in praperata , opiperata, opipera Ruffica.

pro.

pro praparata, opipara, opiparata. Et Imperia fic feu Imparia fignificare vult ille five toralia five vasa aliave in supellectile quæ patersamilias sibi fervat præter ea quæ funt usus quotidiani. Etiam ex Catone de Re Rustica a locum affert ubi Imparia sic sumi vult seu pro supervacaneis. Qua in

ma ibidem.

\* C47. 3.

gata.

Ausonius Pop- re non immerito dissentiunt qui pridem b Catonem accuratius edidere. Neque enim & Impar ejusmodi notionem hactenus compertam video, ne quidem apud Catonem alibive. Quin expref-L.6. 67.D. sim Alfenus & Tubero c supellectilis etiam defide Supellett, lea nitione venire volunt res ad usum communem paratas & ad usum quotidianum, quæ non satis quadrant cum Scaligeri heic fensu de Imparibus.

tit. 13.

( seu ut vult ille Impelia) apud Paulum, non ita Bafilie, lib. 44. facile est admittendum. Græca funt in Synopsi d, Latinorum nempe paulò ante citatorum (nec Basilicorum corpus ipsum hactenus vidi ) post vocem subsellia (que in Grecis Esciona eft, uti item in optimo Synopsis codice Ms. bibliothece Arundelliane) endura, zarvat, zar Serr injupopirat, spajuara, сентиралив, огин борила &c. Scamma, lecti etiamsi fuerint inargentati, firomata, (seu culcitæ) Pulvini, vasa aquaria &c. Nec satis liquet utrum pro eo quod est in Florene De Toralibus tinis Imperia heic, an pro Toralia e substitu-vide ssac. Ca- tum sit oconspanaia. Certe videtur pro Toralia, prætermisso omninò aut non lecto vocabulo illo altero quod à nemine ibi fatis intelle-

Quod verò ait Cujacius in Basilicis substitui oconsepana seu pulvinos pro co quod est Imperia

pridium.

aum

aum comperio. Sed nimis hæc extra callem. in quam redimus.

### CAP. XV.

De Presbyteris, Senatu, Topula, Seu Presbyterio quod Leviri Renuntiationis actui praerat. Obiter de vario repude & Presbyterii in Ebraorum rebus nominis usu.

Ed verd hoe inprimis est in lege faera ejufque interpretationibus Talmudicis, de Renuntiationis Leviri actu, advertendum. Textus eft . fi renuerit frater bu mount incom " Dein, 25-7. חומרים ואטרה afcendat fratria ejus ad portam, ad Presbyteros seu Seniores, dicatque &c. ubi expressa Seniorum seu Presbyterorum penes quos res hæc transigenda, mentio. Ii paulò post etiam זקני עירו Presbyteri civitatis ejus (id eft Leviri) & simpliciter item pr dicuntur. Grzci ibi & ascendet mulier & the winder, on the Topostar ad portam, ad Gerusiam seu Senatum. Et = upr; quod Seniores ibi sonat Ebræis (quibus neque vox inde ulla est unica que reposter seu Senatum denotat quatenus Corpus, Collegium, Curiam, feu Homines plures in corpus uno spiritu civiliter, ut dixit Pomponius b de rebus aliis natu- b.L.30. Rerum. raliter, contentum formatos fignificat) utroque pas. & vincain loco sequenti reposite item Græcis redditur seu pionibus. Senatus; uti & sæpius alibi ab ipsis in Pentateu-cho, & nunc pro Synedrio Magno sumitur, seu et. Senioribus aut Presbyteris fummi illius Confisto-

rii,

d Ibid. 19.12. rii, nunc pro Minoribus Synedriis d, nunc etiam 21. 11. O vide pro Tribuum e conventu. Vulgata autem heic, majores natu qui & postea Seniores dicti, voci-19.2.21.2. e Exed.3.16.18. bus illis Seniores civitatis (pro quibus habent 4.29.12,21.00. Graci i Tequola ris moneus cueins Senatus civitatis il.

lius) prorsus omissis. Paraphrastes Chaldzus Onkelus (cui & concors heic alter ille, Uzielides diaus) לחרע בית דינא לקד שו diaus) לחרע בית דינא מביבה ad portam domus ludicii ante Se. niores, & dieat &c. ut verbo tenus recte vertit finterp. Chald. Franciscus Cardinalis f. Sed Paulus Fagius ibi,

Antwerpie 1535. @ Dent.22.15.

ascendat affinis ejus ad portam Consistorii, dicatque Senioribus &c. Alibi & item Chaldais, Porta domus Iudicii fic usurpatur. Pro Senioribus autem civitatis sue, habent Judzi Manritanienses, عدل على Senieres seu Presbyteros provincia seu regionis ejus. Hispanienses, veios de su villa. In versione autem penes me Arabica veteri Ms. quæ ex Græcis plerunque fit, عرفع أمرك afcendat fratria ad portam, ad Senatum seu Seniorum collegium. Quemadmodum item habetur in versione Arabica Romæ nuper cum vulgata Pentateuchi edita. Et sapius pro Senioribus seu Presbyteris in Pentateucho usurpatur in versionibus illis, id est Senatus seu Seniorum qualecun-

que corpus. Saadias autem; ascendat بالي داب

الدكم

من ad portam ludicii في الشيود

ad Seniores. Josephus Thac de re, 22 760 popular a Originalista. indice i jom &cc. Eat ad Senatum feu Gerusiam cap.8. mulier &c. Igitur Judices heic feu coram quibus transigenda erat Leviri renuntiatio, Senatus diaus eft seu Gerusia, ipsique singuli, Civitatis seu Loci Seniores seu Presbyteri. Numerus minimum Tres erat præter testes binos. Nequeenim regulariter (quoties unicus non effet judex; quod in causis levioribus subinde obtinuit) paucioribus quam tribus aut numero non impari judicium aliquod exercere permissum, ob dissenfus paris utrinque numeri incomr odum. Inde in Mifna b legitur מצוח חליצה בשלשה דיינין Id quod b Tie labimoth pracipitur de Renuntiatione Leviri, legitime pera-capita. gitur à Tribus Iudioibus. Sed verò adjicitur, ושחדו שלטחן הדוטח idque etiamsi fuerint omnes conditionis private, idiote, in dignitatem nullam fingularem ante evecti, nedum munere ullo alias conspicui. Ita tamen ut optimo Jure essent Israelitæ, id est nec Proselyti e, nec natalium inquina- ciestam Missan mentis polluti, nec parti alterutri fanguine pro- & Maimonides pinqui, nec legendi inscii. Id enim, quantum ad bal. Iebom veperitiam, folum necessarium erat ut scilicet essent בעק דיינים legendi periti, velut judices, ut in Gemara legitur utraque. Hierofolymitana autem, הדיוטות אמר הדיוטות מינוה בוקנים מניין אפילו הדיוטורה ח"ל חלת בפעל מכל מקום Scriptura ait ad Presbyteros feu Seniores; atqui beie dicitur etiam ad Privatos seu conditionis



conditionis undiquaque plebeia bomines. Cum praceptum sit expressim de Presbyteris, unde evenit etiam Privatos pro judicibus heic admitti ? sensus eft, quocunque modo calceum exuendum, feu Rede ide Alphes nuntiationem faciendam. Gloffæ d ibi interpre-

part. 2. pag. 137 .

/ 2 cap.4.

a In Piruth Milnaiotheap.

tantur הדיוטה Privatos ממנחדרן qui מאינם מסנהדרי עירן & non fuerint ex Synedriis qui non fuerint ex synedriis urbis eorum. Maimonides c hos effe ait, שתו חכמים אלא שיודעין non Sapientes, קראית הלשון והחליצה מותרת בהן non Sapientes, bem vechalit- seu titulo illo insignes, sed qui lectionis lingue sancta satis essent periti. Et legitima coram illis erat Renuntiatio. Adeoque taemtsi verba legis fignantius fiant de senioribus seu Presbyteris & Presbyteris urbis ( quo nomine aut Synedros ibi constitutos, aut in singularem Presbyterii seu presbyteratús dignitatem, juxta ea quæ alibi de Eta Eutychia folenni Presbyterorum creatione diximus f, eve-

nis pag.19. cha fol 82.col. 2. 30. & Leonem Modena nella bifteria de gli piti Hebraici 9471.4. Cap. 7.

ctos folum contineri videatur; secundum etiam a Sepher Si- id quod alii g heic habent שיהו דין שיהו דין שיהו בבית דין שיהו איל שיל Pe- בגובחה שר עיר ושיהיה בוקנת praceptum effe Aktha Zoter- de domo Iudicii que preficitur urbi, & que ex item 10. Buxtorf. Presbyteris constituitur) nihilominus à Talmudi-Syn.Indaic. cap. cis heic intelliguntur non folum Presbyteri feu Seniores ita solenniùs creati, five Synedrii alicujus collegæ fuerint, five nondum cooptati, verum etiam Privati qualescunque judicio seu actui ejusmodi, ut dicum eft, neutiquam impares. Nec minus hi quam illi Gerusiam heic feu Senatum id est Seniorum seu Presbyterorum collegium (licet non dignitatis parilis) faciebant. Id est pla-

ne Presbyterium. Nam nemo non videt remeier non aliter effe cosqua pobrtor feu Senatum quam anoguriner ofsqua aproguriper seu Presbyterorum qualemcunque Coetum feu item Senatum. Et Hefychius expressim Tegerias & opensurios idem ipsum facit. Illud autem, ut vox Senatus Latinis, obvium satis est Gracis, Demostheni, Thucydidi, Aristoteli, aliis, pro quo dixere item Lacones mayie, ut videre est apud Aristophanem . Unde ! In Ly fistrata: & Interpretes Græci idem sumsere pro Presbyteris vocabulum, & semel etiam adhibuit Lucas in Actis b Apostolorum, ut subinde pro codem » cap. 5-21. etiam tum Philo tum Josephus. Vox autem mungurieur apud Gracos Interpretes nullibi, nedum apud Scriptores Paganos, puto occurrit, præterquam in Historia Susannæ quæ à Theo- commate sa dotione dicitur versa; nisi existimemus in Deuteronomii d exemplari Graco, unde facrum d cap. 31.9. transtulit quem affert sermonem Lucifer Calaritanus epostorpios Presbyteriis lectum fuiffe pro eo quod est angerieus in libris quos terimus. Sic enim citat ille in libro primo ad Constantium Augustum pro Athanasio versum jam indicatum. Et scripsit Moyses verba legis bujus in libro, & dedit eum sacerdotibus & Levitis qui tollunt aream testamenti Domini, & Presbyteriis Ifrael, & mandavit eis Moyfes &e. Lucas autem tum in Evangelio e tum in Actis e mediumple voce pro Sy-s cap.22.5.]
nedrio Magno usus est. Adeoque Tapuria & mario- g Vide Hugerigier punc pro Synedrio five Magno & five Mi- nem Greite nori aliquo sumebatur, nunc pro consessu Trium-Notis Evange-

copioliùs

virali, sive publice ex Presbyteris qui erant concernite feu manuum impositione solenniter, veluti apud nos Doctores Juris, creats (quales item in Synedriis fingulis universi ) constituto, five ex privatis in Presbyterorum vicem ritè ab eis quorum intererat, velut compromissariis judicibus, electis conflato, nunc pro qualicunque corum qui nec creati fingulari five Muneris five Dignitaris emmentia utcunque temporaria pracellebant; ut in causa quam jam tractavimus aliifque judiciis civilibus. Inde nunc perla ac Presbyterium totius Ifrael, nunc Civitatis, nunc & Midianitarum 2 & Moabitarum, uti & Presbyteri Gilead b, Presbyteri Iudac, Presbyteri Sac 2 Sam. 19.11. cerdotum d, id est Presbyteria. Et plane tam gentibus fere reliquis quam Judais nomen erat hoc d 2 Reg. 29.2: ufitatifimum, quale apud nos Curia, Affembly, Cour, Court, Parlament, Seffions, & quæ funt id genus alia alitèr atque aliter pro vario adjectorum & circumftantiarum discrimine fignificantia. Quod vero à nonnullis iifque alioquin doctiffimis obtruditur, Presbyterium fuiffe fingulare quoddam Forum apud Judæos quod de Religione & Rebus Sacris folum cognosceret, quale apud nos dicitur Ecclesiasticum, à doctrina Talmudica arque ab ipsa Veritate est longè alienissimum. Pro diversitate jurisdictionum amplitudinis, idem ipsum ubique in ea Republica seu Ecclesia Forum de Rebus Sacris ac Religione judicabat, quod de Profanis seu quæ Non Sacræ. Id quod, Deo volente, non citra demonstrationem

4 Nam 25.4.

1 Judic. 11.5. E zc:0.8.1.

Main 37.2. 1 grem. 19.1. copiosiùs asseremus, ubi Historiam Presbyterorum simùl & Presbyteriorum quæ ibi suere susiùs exhibebimus. Sequitur autem ut de Nuptiis in ereptæ Virginitatis compensationem videamus.

### CAP. XVI.

De Virginum vitiatarum Nuptiis ex sacro precepto sive incundis sive multià redimendis ab eis qui vitiassent. De adjecto insuper ex instituto Majorum genere mulcarum beie Triplici. Atque obiter de Israelitidum innuptarum atque Israelitarum coitu stuprique poenis.

Inæ funt leges facræ quibus, in Ereptæ Virginitatis compensationem seu quasi, vitianti aut vitiatæ Nuptiæ aut Mulca eo nomine folvenda imperatur. Altera de Illecta; de vi flu- Exod. 22, 16. prata altera. Prior eft, si quis persuaserit ( asarios, seduxerit, illecebris fefellerit; quod lingua facra dicitur mo ) virginem nondum de fonsatam (de sponsa scilicet alia best que hue non pertinet b Dent. 22, 22, lex) concubueritque cum ea, dotando dotabit eam 625. ( seu dotem ei constituet ) sibi in uxorem. Et si pater ejus renuens renuerit eam dare illi, ponderabit fen folpet (patri , addunt Hellenifta) pecuniam juxta dotem virginum seu quam consueverint accipere virgines. Postgrior c, si invenerit vir puellam e Deut. 22,28. virginem, seu juveneulam virginem, que non eft de fonfata, apprebendenfque eam (non, pro quo Substituunt Hellenista Ausine authi, seu Di opprimens cam | concubucris oum ca, or inventi fuerint, dabit. Q 3.

dabit vir ille qui concubuit cum ea patri puelle L. argenteos ( חסם בחסח) & fit ei in uxorem, ed quod oppresserit eam. Nec poterit eam dimittere cunctis diebus suis. Id quod in priori lege legitur, dotando dotabit eam fibi in uxorem, in fermone facro fonat מהר ימהרנה לו לאשה quod id ipfum eft. Atque ita vertunt Helleniftæ, scilicer greef greeff authi faund eie juraire. Vulgata autem, dotabit eam, & babebit eam in uxorem. Chaldaus paraphraftes Onkelus, קיימא ליה לאינתי quod verti Paulus Fagius, deffonsando deffonfabit eam fibi in uxorem, cui & consonus est Franciscus Cardinalis, uti & Arabica versio Romz pridem edita & Ms. quæ penes me est. Sed Targum tum Hierosolymitanum tum Uzielidi tributum, de ea tantum dotanda sibi in uxorem difertè loquuntur, uti & Rabbi Saadias Gaon in Arabica sua versione, cui etiam consonus est Arabs Erpenianus. Et Judæi Hispanienses dotar la dotara à el pur muger. Autor vetus Collationis Legum Judaicarum & Romanarum (five Licinius Ruffinus five quis alius, qua de re consulas Marquardum Freherum 2) ex Mose ad hunc modum hoc citat, Si aliquis seduxerit virginem non defonsatam & flupraverit eam, ducat eam fibi in uxorem. Quod fi renuerit, pater ejus &c. Versiones recentiores plerunque in hoc conveniunt, quod & dotandam & in uxorem ducendam puellam innuant. Et Anglica zvi superioris item versio, He shall endow ber, and take her to his wife, quod idem fonat. Sed recentior, qua jam utimur,

A Parerg. 1.

utimur, cautius, De thall furely endow her to be his mife, quali diceres, ita dotabit ut uxor eius esse possit legitima. Que omnia ideo notamus, quoniam lege ista non de uxore ducenda præceptum simplex contineri volunt magistri . fed duntaxat de mulca nomine virginitatis ereptæ Colvenda, perinde ac si dictum fuisset, tantum nomine dotis pendat quantum eam idoneam ei, dotis scilicet ratione, redderet uxorem; &, si uterque velit, nuptiis jungantur. Ita tamen ut, si aut is ipse aut puella aut puellæ pater renueret ( nam horum cuique hac in specie illud integrum fuisse volunt ) mulcam is, velut dotem virginalem, patri persolveret. Josephus a heic a Originum bo. generatim, velut à Mose sancitum; à posieus most- 4. cap 8. יסיף ביל או מון אור ל זה לה אור בער הער בער העולים, מון שורים אור או אור אור אור אור אורים עם אורים א שנו שושו ל שושו השונה שורות מוצושות שונים או ש Saniru. Qui virginem nondum de fonsatam construpraverit, ipse ducat. Patre autem quelle nolente ei nuptum tradere, quinquaginta siclos, injuriæ pre- b Misna & Grtium, numeret. Mulcam jam dicam seu dotem mara tit. Ce-Day appellitant Magistri b, & quinquaginta siclis theboth cap. 3. argenteis, ut Josephus, æstimant, idque ex poste- lat. Naira Beori illa lege quam de ea quæ vi stuprata est so- thula cap. 1. 6 lum intelligunt, uti priorem de ca quæ tantum ziprac. affirm. illecebris. Et argenteos nummos seu pecuniam 53.6 54. Shullegibus jam dictis memoratam Siclos semper de- Aben hazzer, notaffe ex vetuftifima habent e receptifimaque cap. 177. et. qui illecebris and Atque de hisce ita distinguunt, ut qui agro seu loco ab incolis longe dis-

can Aruch lib.

c Mofes Mikol



prac.6. 0 7.

"Videfis Philo fito puellam vitiaffet , præfumeretur " vi eam vinem lib. de spe tiasse. Qui verd in urbe oppidove, sibi illecebris cam conciliaffe, camq; sponte succubuiffe, nifi probaretur palam contrarium, veluti clamorem eum firico gladio, fuste, minis repressisse. Si illectam, adsentiente patre, is qui vitiaverat duxisset, nulla fequebatur mulcta. Sed cam, ut mos erat virgi. nes dotandi (qua de re libro proximo) dotabat. Ubi virginem quis vi compresserat, si aut puella ipfa, aut pater ejus in nuptias confentire nollet, solvenda nihilominus erat mulca, nec tamen ducenda puella. Nam verba illa, & sit ei in uxorem (quod etiam pro præcepto affirmativo habent) ad nuptias obligaffe nolunt, nisi pater simul & puella consensissent. Perinde acsi adjectum fuiffet, tantum in corum commodum & partem aliquam compensationis, cui renuntiare alterutri integrum. Qui autem vi flupraverat, tum ut is eam duceret exigebat sententia forenfis, si ipsa scilicet paterque id vellent, tum ut mulcam folveret, idque five caca effet illa, five clauda, five leprofa. Sed minimè ex sententia ejusmodi do-שלא הקנו חכמים כחובה לאשה אלו יכור בלא מלא חדה קלה בעיניו להרציאה הה אינו יכור guoniam Sapientes non instituerunt uxori Dotem aliam ob caufam, quam ne aliter deffecta ea minus marito levius divortiv ejiceretur. (Quod axioma ut receptissimum sexcenties apud Talmudicos occurrit.) lam verò in bac ffecie uxor divortio nequibat ejici. Etenim verba funt legis Deut, 21,29. facræ a de vi stuprata, non poterit eam dimittere cunttis.

cunctis diebus suis. Sed expressim Philo de hujufmodi puella, velut cui etiam ex fententia forensi dos esset assignanda. Quod verò de nuptiis heic dictum, intelligendum est de ca cujus stupratori nuptiæ non alias interdictæ. Nam fi Secundaria erat, aut aliquo præcepto five expressè Negativo, sive Negativo ex affirmationis nota (juxta superius dicta) nedum incestus nomine ei interdicta, non erat ducenda. Verba illa fit ei in uxorem interpretantur per לאטה דראתה לו uxorem qualis et ex lege alias idonea. Igitur tametli virginem vi compresserat Pontifex maximus, ducenda ei non erat. Quoniam jam virgo non erat ipsa. Et solum virgo ei ex lege, ut ostenfum est, ducenda. Ætas qua habebatur puella ejusmodi Dip na seu puella cujus nomine muleta quam diximus pendenda effet , annos tantim occupabat eos omnes qui à trimatu ejus usque ad duodecimum, præter tempus semestre, annum effluebant. De minore trimatu aiunt ביאחה אין ביאה concubitus ejus pro nullo babebatur. De Majore annis duodecim & fex menfibus, בא עליה משבגרה ו אין קנס שנאבר נער הכחולה לא העגרדים fi coiverit quis cum puella possquam plenæ fuerit pubertatis b, b Videsis de hac nulla sequitur beic mulcta; quia scriptum est c (in estate lib. desuclege posteriori) juvencula virgo, non pubertatis Bona, cap.9. plene seu adulta. Quin & nomine compresse que Deut. 22,28. intra dictam ætatem post nuptias divortio ejiciebatur, tametsi virgo maneret, mulca non solvebatur; quam tamen folvi debuisse volunt, si post sponsalia & ante Nuptias fuisset repudiata. Id quod



quod de vi compressa tantum dicitur. Nam fine vi stupratæ nomine, post qualecunque repudium, mulcam heic nullam tradunt deberi. Sed de puella plenæ pubertatis vi stuprata, plura infra. Ob Proselycam Justitia, Captiyam postliminio redeuntem, aut Libertinam flupratam quæ Profelyta facta, Redemta, manumiffa erat intra trimatum, mulca heic erat folyenda. Nomine Profelyte facte, Redemte, Manumiffe, post illam ætatem, non item. Scilicet præfumi volebant, hasce post illam atatulam à gentilibus, hostibus, servis vitiatas, dum in gentilibus, captivis, ancillis erant. Pro Virginibus itaque ex lege hac non habendas. Si coitus ejusmodi esset ut verberibus ex facræ legis vi puniri mereretur, veluti cum sorore aliave que poena tantum Excisionis expressim interdica, aut si mortem mereretur ex sententia forensi, veluti cum nepte ex filio seu id genus aliis, mulca hæc Virginalis locum habuit nullum, non magisatque ipix nuptix. Quia pœnis verberum ipsa lege sacra ejusve interdicto subnixis, nedum mortis supplicio, mulcam insuper jungi existimabant iniquum. Mulca hæc eadem ipla semper ex lege sacra erat, neque ob puellæ dignitatem auca, aut ob conditionem humilio-כל שיש לו קיצבה מן החורה Scilicet בל שיש לו קיצבה מן החורה lonia ad tit. ce שות בכל מדש Quicquid prestitutos babet ex ipfa thaboth cap.3. lege terminos aqualiter se babet ad universos. Un-לאמרו בעל בת מלכים חמשים, במוד מלכים מלכים מלכים יאמרו בעל בת Bar instent. in בעל בת הדיוטות חמשים dici folet, ejus qui cum Chi och Pret. filia Regum corverit muletam effe quinquaginta si-

clorum

clorum, perinde ut ejus qui cum filia privatorum. Tum ex hac igitur caufa, tum ne tam exili tantium pretio honor virgineus constare videretur, fiebat ut ex superinducto Legi sacræ Majorum instituto pro ratione dignitatis ac conditionis tam fluprantis quam stupratæ, aliæ accederent pænæ pecuniaria, ex sententia forensi, ubi ea de re aliter pacisci nequibant ii quorum intererat, astimandz. Nam mulctam quam diximus velut in oblectationis pretium dari tantum volunt. Itaque eum qui illectam puellam seu fine vi compresserat binis aliis mulcabant pœnis ; altera nomine Pudoris seu ignominia, quam - id est ignominiam appellant ; altera, nomine corporis vitiata, quam was nuncupant, seu vitium aut maculam. Præter hasce, qui vi compresserat ei indicebatur pœna tertia, pro dolore quo virginem in ipfo amplexu affecisset. Hanc wr id eft dolorem seu angorem nominant. Adeo ut ab hoc tum mulcta ex ipsa lege sacra indicta, tum tres aliæ hæ penderentur; ab illo præter mulctam ex lege facra, aliæ, ut dictum eft, binæ. Nam ubi confensus erat, ibi dolorem admitti nolebant. Æstimabatur autem pœna nomine Ignominiæ seu Pudoris, tum à Dignitate tum à Tenuitate tam stuprantis quam stupratæ. Ob vitiatum corpus pænæ æftimatio erat juxta rationes eorum qui ancillas foro emeuri pretium ob ereptam anteà virginitatem minuebant. Doloris denique virgiginei pretium, seu poena co nomine indita, ex habitu corporis, ætate, ceteris quibus commode R 2 dignosci

dignosci posset, astimabatur. Qui virginem illectam compresserat, binas adjectas mulcas folvebat tametsi compressam duxisset, sed non ex ipfa lege facra mulctam, si duxerat, ut ostensum eft. Qui autem vi virginem flupraverat, & tres hasce adjectas solvebat, & cam qua, ex lege facra, debita. Quin & compressam eum ducere oportuit, nisi adversaretur aut pater aut puella ipfa. Tametli autem nomine virginis quæ annum duodecimum præter semestre tempus excesserat, mulcta ex ipsa lege sacra juxta Magistrorum placita non indicebatur (ut suprà est ostensum) attamen ex instituto etiam Majorum, ob virginem cjusmodi vi stupratam tres illæ adjectæ mulcæ debebantur. Que si sponte fluprata fuiffet, neque illa ex lege mulcta, neque harum ulla locum habuit. Quin nec ex supratoris confessione, fine testibus, exigebatur mulca ex lege heic indica, At que Pudoris nomine & Corporis vitiati adjecta est, etiam ex sola ejus consessione exigebatur; & ex juramento puellæ etiam ea quæ Doloris nomine pendenda. Mulca hæ omnes ante, plenam puellæ pubertatem cedebant patri. Si deesset pater, ipsi puellæ. Quod tamen ita intelligendum, ut fi, antequam ipfa querebatur, five plenæ fieret pubertatis, sive nuberet, sive moreretur pater, cederent ipfi mulche ille omnes. Post querelam autem institutam, etiamsi antequam evicerat, plenæ fieret pubertatis aut nuberet, ad patrem attinebant. Quin & ad demortui ejus hæredes, yeluti virginis frattes. Regula erat nyo שעמרה

Cethuboth

בחן זכח בחן האב post actionem de eis ab es inflitutam earum jus patri cedit. Ceterum de mulctis illis, fatis superque. Monere autem intempestivum non est, ad prostibula tantum sen cjusmodi propudia, & ad eas quæ pro libitu amafiorum se cis crebrius permiserint, ex Magistrorum mente, attinuisse leges illas a de meretrici- 1 Levite 19, 29 bus seu scortis inter Israelitas interdicendis ( de Deut.23.17. quibus fusius nos b alibi) non ad virgines qua- b De lure Nales jam diximus obiter supratas, neque ad stu-turalib.s. cap. pratores. Et prostibulorum seu Meretricius ejus- monid, in prac. modi coitus verberibus plectebatur, uti & alia- suis Negat 355. rum fæminarum qui expressim interdictus ex forensi sententia capitaliter non esset puniendus. Vitiatarum autem ante memoratarum stupratores, mulcis jam enarratis puniebantur; vitiatis iplis impune (quantum ad fententiam aliquam forensem attinet) screntibus. Quod verò ad legem illam speciat, Filia Sacerdotis mit onn 's 'Al fi profanaperit fe ut scortetur, illa patrem c Levit. 21.9 (uam profanat , ideo igne comburetur ; ad eam notat Salomon Jarchius, בטחחחלל על ידי זנורה שהיתה-בה זיקה בעל חנחה או מן הארוסין או מן הנשואין ורבות' נחלקו בדבר והכל מודים שלו דבר הכחוב בפנויה את אביה היצו מחללח חללרה ובוחה את כבודו שאומרים עליו ארור שזו ילד ארור שזו גדר Si nempe profanetur ex scortatione, ubi fuerit viro conjuncta & scortatur, idque sive desfonsata effet sive nupta. Sed ea de re difsentiunt Rabbini nostri, cum interea sateantur ore uno, non de sfonsatam es in lege non contineri. Verba.

· Lib. 4. cap.8. bExtr.tit.de Adu'teriis, cap.t. C- 2. c Super 1.80. Tauri 6.7. d De Arbitrariis Caf 288, 00. e Sentent. 5. 6. Auprum. cif.98.5.68. Inflit, tit. de Publicis Iudiciis Criminibus, vide Menochium loco citato. 1 Vide lacob. Gutherium de

autem illa, illa patrem fram profanat, adjieinntur, quia profanat & ignominia afficit dignitatem ejus. Inde enim dicetur vulgo, maledictus qui banc genuit, maledictiu qui eam educavit. Et Aben Ezra ibi בעילה או בעילה וntelligendum est aut de nupta aut saltem desfonsata. Que funt ctiam satis confona eis que habet Josephus de Sacerdotis a filia præreptæ, post sponsalia & ante deductionem, virginitatis rea. Nam & de stupro post sponsalia plane intelligendus est, dum de aliis fimul ibi loquitur puellis capite ex lege facra, flupri causa, plectendis. Pœna illa alternativa stupri Indich Quest in virgine, quale diximus, fine vi commiffi, scilib. 2. Cest. 3. licet aut ducendi aut dotandi, ex lege quam tractavimus priori facra, recepta est in Jus Pontificium b, atque in Foro contentiofo perquam f Decif. Grana- ulitata, maxime in Hispania ac Italia; qua de tenf. part.z. de- re confulas, si placet Antonium Gomesium c, Jag Decif. Bonon, cobum Menochium d, Julium Clarum e, Jo. Baptistam Larream f, Antonium Monachum 8, is exlege Iulia alios ab ipfis citatos. Sed gravior ex Jure Casareo id genus supri pcena. Publicatio partis k L. I. S. 2. D. dimidiæ bonorum stupratoribus ejufmodi, qui sit de Extraord. ex honestioribus i, indicta; coercitio corporis & A'icat. Paradox, relegatio humilioribus; etiam & supplicium ullib. s.cap.10. o timum kextraordinarie, ut fingulare jus l'Vestalium hac de re prætermittamus. Raptoribus autem seu vi stuprantibus ex Lege Julia de vi publica pœna capitalis debita; uti & apud nos alibique Vet . Iure Pontificio, lib, 2. cap 2. puto in orbe Christiano passim nunc ex jure recepto, tametsi olim perquam diversimode punirentur. rentur. Nune, ut in posteriori quam tracavimus lege facra, mulcati a, nunc membris quidorici Regis cap. bus peccassent mutilati b, aliterque ac aliter pro 50. 6c. leg. Samorum discrimine coerciti. Certe tam rapto- ficetit. 14. teg. Frifionum tit.9. rem virginis quam fine vi stuprantem punivit teg, Alaredi Re-Solon c (qui alia etiam ex Ebræorum institutis gii Anglia, cap. 25.6 Canuti 49. traduxit) mula tantum pecuniaria. Hunc drach b Vide Henrica mis viginti, illum centum. At fororem & filiam de Bractona lib. in flupro deprehensam fratri at patri vendere per- 3. de Corona cap. 18. 0 commisit. Quod sane absurdum, inquit Plutarchus, plas Ludovivideatur, cum adeò dispar fit fervitutis & mulca cum à Pequera pecuniaria poena whi i ui muifor for vir vouiqual c Plutereb, in to The work purakas tabien ras agrecues Comias to Ameripesto nift, Solone. quia id temporis non abundabant Athenæ nummis, difficultas nanciscendi in causa esset quod pænæ ejusmodi pecuniariæ velut satis graves præscriberentur. Quale dicendum de Ebraorum heic lege aliifque congeneribus. Postmodum autem Raptoris pæna Athenis erat drachmæ mille. Etiam & raptam ducere is cogebatur, quod tum ex Syriano & Marcellino in Hermogenem liquet, tum è Planto & Terentio d. Sed hac obiter. Et de Con- d Vide Samuel. jugiis apud Ebræos, ex jure facro & juxta avitas ticas pog. 44%. corum interpretationes five Vetitis five Imperatis, adeoque Permiffis, que suprà dica sunt juxta institutum sufficiant.

Libri Primi Finis.



# UXOR EBRAICA Seu De NUPTIIS & DIVORTIIS

EX FURE CIVILI Veterum Ebræorum.

# Liber Secundus.

### CAP. I.

Sponsalium ac Nuptiarum Nomina ac Discrimen. Atque Libri bujus institutum.

Equitur ut de Matrimonii contrahendi Formulis, Ritibus, id genus aliis proximè dispiciamus. Ut verò apud veteres Romanos triplex erat contrahen-

di Matrimonii formula, Confarreatio, Coemptio, & Usus: ita Ebræis etiam ex legibus corum civi-" Mifna titulo libus formula erat triplex בפסף בשטר בביאה ar-Kidoschin cap. gento seu nummulo dato, Pattionis libello, atque Coitu. Contractus hisce formulis initos ליקוחין appellant

appellant, id eft funtiones, ab uxore fumta, fed & vocabulis ufitatioribus קירוסין atque זיריסין quorum utrumque sponsalia denotant ea saue notione, qua sponsalia jure Casarco a sunt mentio a Florentinus D. & repromiffio nuptiarum fueurarum, non qua in. De fonfei-Pontificio obligant interdum tantummodò ad bus, 1.1. futuri matrimonii pactionem, nondum confensu fatis firmati. Quemadmodum autem jure Cafareo, uti etiam plerumque Pontificio, Sponsalia funt ipfe matrimonii contractus scu flipulatio & in consuctudinem illam viræ repromissio; Nupria verò, quà à Sponsalibus distinguuntur, solennes illi ritus insequentes quibus matrimonium perficitur celebraturque; ita & Jurisconfultis Ebrais Sponfalia contractum ejusmodi, modò Dos etiam rite constitueretur (de qua infra) denotant. Nuprias autem ita à sponsalibus discriminatas ופיסה לחומה & nuncupant & ceu deductionem in domum aut thalamum, de qua mox plura. Ita scilicet post Sponsalia siebant Nuptiæ perfectæ ac absolutæ. Sponsa ita deducta, neque ante, vocabatur punto, id est nupta, tametsi ex sponsalibus plane matrimonium effet satis contractum initumque. Sponfum appellant onn & . Poft deductionem, per septem epuli nuprialis dies (de quibus infrà) hac b no ille pra ab omnibus, vocibus pra etiam & post illos expletos semper à parenti- o mo bus appellabantur. Inde etiam ipsum conjugium pavid ac Pomit mm dicunt, & interdum etiam 770, & nuprias 72. nann. Patres item conjugum inde fe mutuò

alia conjugata, his simila. Adeo autem ex ipsis sponsalibus siebat uxor, tametsi Nuptiæ nondum

בשנקנית האשה ונעשית מקודשר בשנקנית האשה ונעשית מקודשר אבים halech. Ishoth, בשלם שלא נבעלה ולא נכנכה לבית בעלה חרי היב

מטח איש והבא עליה חוץ מבעלה חייב מיהרד מיה משח שיים חייב מיהרד מיה משחקיות ביה דין ואם רצה לגרש צריכה גם quamprimum puella acquisita est & sponsa facta, citra coitum (ubi scilicet nummulo seu pactionis libello des sponsata est) citraque deductionem verè uxor esset, adeoque etiam ut quisquis præter sponsum cum ea rem baberet, is ultimo supplicio (ut adulter)

1 l'ide Deut esset puniendus d. Nec sine libello repudit, post

e Missa tit. Quæ verba sunt Maimonidis, cui adstipulantur Sanhedrin, ca. veteres e recentioresque f. Sed de hisce & quæ 7. Gemar. Ba. hùc spectant explicatiùs sussifique. Alia sunt ex lylon. ibid. sol. hùc spectant explicatiùs sussifique. Alia sunt ex ipsa Sponsalium Substantia, veluti Conventio & f Moses Mi- Testimonium præter Dotis Constitutionem, & assertation of sussification of sussificati

in Sponsalium Ritibus tantum numeranda, veluti Invocationes sacræ seu Benedictiones, Convivia, id genus cetera. Alia itidem è Nuptiarum
Substantia, ut ipsa Deductio in thalamum; Alia
ex ejusce duntaxat Ritibus, ut præter Benedictiones Deductioni proprias, Mora Sponsæ apud
parentes & præstituta, sed pro ævi morumque discrimine variantia, Deducendi Tempora etiam &
ritus minorum gentium aliqui. De singulis, suo
ordine.

### CAP. II.

De Sponsalium sive pecunia seu Nummulo ejusve valore, dato, sive Libello, sive Coitu initorum, Formulis. Qualitas Bonorum varia qua, si nummuli arræve loco darentur, irrita planè sierent Sponsalia. Sponsalia Dubia.

Ponsalia ex Pecunia seu Nammulo dato. quæ קידושן בככף feu sponsalia argento fa-Eta appellant, ita fiebant, si Nummulo aliove bonorum genere quæ Nummulum faltem valerent, velut arra, legitime dato, puellæ consentienti dixerat is, qui adstantibus testibus spoponderat, חרי את ביות מקודטת לי בוה feu את ביוה " Gemar. Bequæ pariter fonant, Ecce tu Kidofchin en; mibi ex boc fonfa fis, aut לי לאינחו Sis mibi 1. fol. 5 b. Mai-monid. tit. L. in uxorem, aut horum verborum quid fimile. At shoth cap 3. fi puella dixerat לך Ecce ego Mofes Miletzi הרי אני מקודטת לך Ecce ego Pracept. affir. tibi stonsa sum nummulum ei donans, aliisve mat. 48.00. quibuscunque conventionis matrimonialis verbis fuerat usa, res irrita erat. Quod iridem dicendum ubi nummulum donante illa, ille verba protulerat. Ita tamen ut ubi præcedente fermone 50 עסקי קידושין de re mairimoniali, viro nummulum dante, puella verba protulerat, firma velint suisse sponsalia. Minime verò si non præcesserat ejusmodi sermo, nisi responso legitimo ille annuerat. Aiunt hanc formulam facro legis fermone minime niti, sed à majoribus acceptam. Intereà tamen passim ubi de ea loquntur, exemplum

Mofes Mikotat pracept affir. mat. 48.

sap. 1. jag.6,1.

Machzor Germ. both ad Maimo-:befub.18.

f cap. 14. mar Ba'y'on. ad O 16 b. Maide halach. Memarim cap. 4. 48. & nigat.

exemplum petunt è fundo quem pretio appenso b Cont.23.9 emit ab Ephrone b Abraham; perinde ac fi ut e Mifiatitki- ille fundum, ita heic sponsus sponsam emeret. שיעור הככף בפרוטה ובשוח eft השוח בפרוטה שיעור הככף פרוטח estimatur argentum beie dandum nummulo dicto Prota, aut ejusdem nummuli valore, de quo & De lure Nat. fatis nos d alibi. Scilicet Nummorum genus erat & Gent, lib 6. minutiffimum. Et tanti valoris minimum oportuit

effe quod Sponsalium nomine heic donabatur. e Rituale Ma- Locum autem nummuli hujus ejusve valoris obhard, fol 83 . tinuit e feculis in recentioribus Annulus (ex alipart, 1. fol.336. arum gentium imitatione;) qua de re mox f plucol. 4. Thefu- ra. Sed vero non omnimoda bona in Sponfavid.lib.Nathim, libus contrahendis Nummuli locum legitime obtinebant. Nam si res, co nomine data 8, aut effet זכר שחוא אסור בחנאה id quod usibus apud eos a Missa & Ge- bumanis interdiceretur, veluti sermentum temtit. Kidoschin pore Paschatis, caro in lacte, id genus cetera, idcap. 2. fol. 526. que five ex lege five ex scribarum scitis vetita, monides ha'ach, itrita plane habebantur sponsalia. Parile jus ob-Ithoth cap. 5. tinuit ubi facerdos ex eduliis que Groro Sanctorum nomine generi facerdotali debebantur, par-Moses Mikerzi te sua desumta quampiam fibi desponsaret. אינח מקודשת מפני שלא חותרו אליש לאכילח . אינה מקודשת מפני שלא חותרו אליש בלבר Irrita erant , inquiunt, inde fponfalia, quas ea comedere, non aliter uti, ei lieuit. Idem scri-חמקדש את האשח בגול בגניבח תחמס bunt de eo qui desponsaret sibi uxorem dato eo quod raptu, furto aut vi possidebat. Scilicet, non fuo. Quod tamen sic temperatur ut si aut à pristinis domi-

nis velue derelietæ res ejufmodi haberentur,

aut ab ipsa quæ despondenda erat essent ablata, vim fortirentur sponsalia, modò posteriori heic specie aut pracederent inter sponsos verba contrahendi aut expressim fœmina, suo ita à sponso recepto, verbis sponsalitiis annueret. Alter enim. ubi bonorum aliquod genus legitimum, nummuli minimi valoris aut eo majoris, dabatur non fine formula jam dica verborum, fæmina, accipiendo tantum, sponsa siebat legitima. Alias habent hac de re subtilitates hujusmodi. Libello fiebant Sponfalia, ubi arra seu pretio, sive dato sive neglecto, verba ejusmodi à sponso corani testibus idoneis inscriberentur, ipseque libellus sponsæ ab eo traderetur, ita tamen ut nec sponsa insciente inscriptio fieret. Nam si insciente illa inscriberetur libellus, tametsi traderetur scienti, sponsalia irrita habebantur. Legis sermone hanc formulam niti volunt. Scilicet Divortium quo conjugia dissolvuntur libello ex lege a fiebat. Er- a Deut.24.1. go ut sponsalia quibus contrahuntur, libello itidem fierent, etiam fine arra feu pretio, aquum existimarunt. Inter Formulas b Libellorum seu b Sepher bob fyngrapharum à seculis vetustis in usu, hujus- you num.3. modi habent sponsalitiam, cui clausulæ item adjecta de dote futura ejusque prastatione ac futuris Nupuis.

Formula



# נוסח שטר

בכד לירח ימים שנת כך וכך לבריארת עולם למנין מונין וכו' איך פלו' בן פלו' אמר לפלונים ברם פלוני הווי לי ארוכה כדרה משה וישראל והבינגה ליכי בחולייכי זחי מאחן דחוי כסף ליכי מדאוריתא וצביאת פלונית ליה לארוכה. התנה לפלונירה וכן לכתוב לר ארוכתו בימי נישואיה כחובחה אמר פלוני דכן וכד שטר אירוכין אחריות זה קבלתי עלי וער אחרי יורטי שמר ארוסין מן גלימע ואפילו דער כתפאי נחיים

### Formula Contractus Sponfalitii.

TAli Feria, tali die Mensis N. Anno tali à Creatione mundi juxta supputationem qua nos utimur &c. Quo tempore Talis, filius Talis, dixit Tali puelle filie Talis, sis mibi Sponsa juxta institutum Mosis & Ifraelitarum, & dabo tibi dotem Virginitatis Tue argentum scilicet 200 zuzorum, qui summa competens est tibi exipsa lege. Et affensum prabuit Talis (puella) ut ejus jam effet fonfa. Ideoque sponsa buic sua promisit Dotem scripto ei confituere diebus corum Nuptialibus. Insuperque dixit, in me suscipio atque in bæredes meos posterofque, prestare quod in boc Libello Sponsalitio continetur, etiam ex pallio quod in bumeris meis, idque five vivam five moriar. Quin ובמורת וקבר עליו פלו' זה אחריות וחומר שטר ארוכין זר כאחריורה וחומר כר סטרי ארוסין די נהיגין בבנורה ישראל וכו'.

פלוני בר פל' עד פלוני בר פל עד פלוני בר בל עד

Quin & Suscepit in se Talis (sponsus) prestandi quod in libello boc Spon-Salitio continetur onus, juxta ea que ex more attinent ad alios ejusmodi Israelitidum libellos fon-Salitios ésc.

> N. Filius N. Teffis. N. Filius N. Teftis. N. Filius N. Teftis.

Coitu Sponsalia fiebant, peracto non fine binis minimum testibus, verbis sponsalitiis præeuntibus atque ipfo coitu arræ feu pretii locum occupante; ut זו בבעילח זו מאורסרה לי בבעילח זו ecce fis mibi fonfa ex boc coitu. Formulam hanc ex ipfo legis fermone haberi volunt כי יחק איש cripfo legis fermone haberi יוצו ובעלה ובעלה ובעלה ובעלה ובעלה וגו acceperit pir uxorem feu : thidem. fæminam, & coierit cum ea &c. Ceterum utcunque valerent hujusmodi ex coitu Sponsalia, etiam à tenerrima b ætate, attamen corum usus (ut b Mifra tit. clandestinarum nuptiarum fere Christianis ) à Nida cap. 5. majoribus interdictus est, idque sub pæna ver- fol 44.6. berum quibus inobedientes dicto ab iis qui rebus e Obadias Barpræerant coerceri solebant. Rationem reddunts, tenorius ad tit. חבר ישראל פרוצין ne boneftas publica ו.ק.ו. Maime inde ab Ifraelitis nimium violaretur. Unde fiebat nides ba'ach. etiam ut fratriam que, fratre fine liberis demor- d Vide Gemar. tuo, Leviro ex lege jungenda erat, idque fi ver- Babyl, & Mifn. ba tantum legis inspicias ipso d, sine solennibus, tit. Nidda cap.

pag.81. tit. labimoth.

e Lib. I. cap. 12. folo coitu (ut supra e oftensum est) fumi tamen rite nollent fine aut pecunia ejusve valore dato Gemar. Babyl. aut libello, modo jam dicto. Dos item & Be-63/.5.fol.52.2. nedictio accessere, de quibus infra. Formula autem verborum juxta quam five Libello five Nummulo Sponfalia fratriz fiebant, ad hunc modum plerunque fe habuit, אנים פלוני בר פלוני, קבילרה ית פלובירה יבמתי עלו לוון ולפרנסה בראוי Ego N. filius N. accipio mibi N. fratriam meam mibi ex lege ducendam ad alendam eam atque sufient andam ut decet. Peculiari autem nomine vocabatur contractus heic TOND feu collecutio potius quam perrop feu fonfalia, idque ob jus pracedens quod fratriæ & Leviro invicem competebat. Inprimis autem in contradu sponsalitio spectandum erat, ut ita sonarent verba, ut acquiri & possideri sponsam à sponso, non g Gem.Ba'y'on. hunc ab ea denotarent. Exempli caufa 8, חרוני פעליך הריני ארוסי הריני אישך Ecce ego mari-5. 6. Mai-tus tuiu fim, ecce Sponfus tuus, ecce Vir tuus, verba

chin cap. r. fol. Ithoth cap. 3.

monid. Lalach. funt è quibus nec dictis nec scriptis nata sponsalia. חרי את אשתי חרי את ארוכתי חרי את אשתי חרי את את קנויה לי הרי את שלי הרי את לקוחתי הרי את חרופתי הרי את ברשותי הרי את זקוקה לו Ecce uxor mea sis, mea stonfa, à me possessa, aut mibi adquisita, Mea, mibi sumta, addicta mibi, in mes potestate, mibi ut conjugalibus utamur amplexibus copulata, atque id genus aliis, contractus fiebant validi ac manifesti quos קירושין ודאי appellitant, id eft, Sponsalsa manifeffa. Quories scilicet five interroganti feu stipulanti five enuntianti

tianti hisce modis viro affensum præberet puella. חרו ארם מיוחדרם לו חרי Hujufmodi verò ארם מיועדרת לי חרי ארם עורתי חרי ארם נגדתי חרי את צלעתי חרי את סגורתי חרי ארם יחסום חו יחח שורתי הא עצורתי אח הפוטתי, Ecce mibi unita fis, mibi condicta, fen conflituta, auxilium meum, mibi alter ego, coffa mea, cuftodienda mibi , sub me, mibi cobibenda , à me capta seu mibi captiva, ubi fermo præcesserat matrimonialis, habebantur pro pood קידושין feu fonfalibus dubiis: Quod fi fermo Matrimonialis non præcesserat, nihili funt habita. Dubia autem Sponsalia seu ex incerta contrahendi formula nata ejulmodi erant, ut ante deductionem (si sponsus deducere & sponsa deduci vellet) manifesta & persecta verbis folennibus fierent. Sin verde, Repudii libello dubium illud vinculum i erat folvendum. Maimenides Si dixerat aut scripferat vir, Sponfa fis dimidio una 07. aut parti mei, valebat contractus non minus ac si dixisset, Sis tu mibi in uxorem quemadmodum alia est mibi uxor. Nam ubi uxores plures timul duci ac retineri quibant, carum nulla plusquam mariti partem habebant. At fi dixerat Tign ילי דיסודים Pars aut dimidium tui mibi in וחרי את מקודשת לי זלוח aut חרי את מקודשת לי זלוח fs mibi atque buic Sponfa, res irrita habebatur. Nam fcemina cui non erat, ut viro, Polygamia jus, ita dividi nequibar, adeoque nee yerbis ejusmodi confentiens teneris

### CAP. III.

De Minorum Sponsalibus, maxime Puellarum; five in patria effent poteflate, five emanciparentur, five alias potestatis sue. De Internuntiis seu Proxenetis. Sponsalium à puella minore initorum Renuntiatio, ejusque Formula. Teftes.

Ontractus autem Sponsalitii fiebant aut ex conventione fola Sponsi & Sponsæ (ut capite fuperiore ) ubi fuæ erant potestatis; aut ex affensu five patris five tutoris, si annis minores aut nondum pubertatis plenæ effent; aut per Internuncium seu Proxenetam. Puella usque ad annum duodecimum diemque insuper unicum (anni heie nec Solares nec Lunares; fed civiles, & ad intercalandi rationem putabantur) Maimerides 7307 & Topian feu Minor anuncupabatur, nihal Ishotheap si manisesta præpoperæ pubertatis signa nomen juvenculæ, quam חשש vocant, forte anticipalfent. Per fex qui fequuntur menfes נערה feu javencula dica est, pro nora feu annis majore habita. Dein בוגרר feu pubertatis erat plene. Mafculus annis erat pop feu Minor, usque dum præter diem unicum expleverat annum decimum tertium. Tunc Trans feu Major atque on feu Vir habebatur. Atque ante hanc gratem con-Kidofebim cap. tra deus fponsalitius masculi b irritus plane erat. Minores autem puellæ in potestate patria fuere non omnino sua; uti etiam Juvencula ab ipsis Natalibus ufque ad plenam pubertatem, tametsi Minor

Da Tim.

- Mifne tit.

Minor per sex postremos menses non esfet. Potestatis patriæ exemplum fumunt è legis fermone c. Filiam meam buic viro dedi in uxorem. Et quicquid bonorum filiæ ante plenam pubertatem & perfectas nuptias advenerat, patri de- bal. Ishoth cap. debant. Adeo ut quicquid labore seu industria 3.7.0 10. fua fibi intra ætatem illam comparasset, uti etiam & ipfa dos, si post sponsalia & ante nuptias plenamque pubertatem repudiaretur, aut vidua fierer, ad patrem folum attinerer. Neque intra hanc ætatem sponsalia aliter sive nummulo sive libello fiebant atque ex paterno duntaxat consensu conventioneque. Nullo à natalibus usque ad plenam pubertatem tempore filiam sic despondere non potuit pater. Formula erat hujus-חרי בחך פלונית מקודשרה לי בכסף זה modi; Ecce filia tua N. sit Sponsa mibi boc nummulo, aut Filiam tuam N. mibi boc nummulo spondes? eui Pater לך קידושתיה לך despondeo eam tibi; aut לה מחוח do eam tibi, aut fimile quid respondebat; fecundum ea que etiam Grecis & Romanis veteribus hodieque in usu. Coitu autem non despondebat, pater filiam ante trimatum ejus, adjecto insuper die unico. Scilicet & hoc modo חישא מדעה ex affenfu patris fui filia defpondi-potuit; sed juxta capite proxime superiori dica. Nam ab ztate illa coibilis, juxta corum scita, ut ex ante dicis etiam liquet, habebatur puella. Exacta pubertate plena, desiit potestas patria, suaque incipiebat; quod esse may mora id eft, in supfius poteflate appel-



cap. 3.

יוובו.

e Halach Lincth lant. Maimonides e; אין לאביה אין לאביה בת רשורת וחרי היא כשאר כרי חנשים מאינם מחקדשות אלש מדעתו Patri Dotestas non est in filiam plenæ pubertatis. Etenim eadem bujusce est conditio quæ aliarum fæminarum, que suo arbitratu tantum despondentur. Dein igitur ipfa, five Virgo, five Vidua, five Repudiata rite contrahebat. Per Internantium seu Proxenetam quem mor feu apofolum nuncupant, five vir sive pater ante finitam potestatem patriam, five puella postquam erat sux, sponsalia inibat. Nec solum Internuncii potestas, ubi nomen sive sponsi sive sponsæ futuræ ei designaretur, locum habuit. Etiam ut Sponsum sponsamve ipse pro fuo libitu feligeret, fi præscripta erat ei potestas, legitima habebatur; fed ftrictifime observanda. Instrumentum quo proxenetæ potestas mandari f Sepher 505 folita eft, nuncupant שידוכין הרשארה הרשארה finfirumentum sen libellum poteflatis conjugii contrabendi. Formula proxenetz viri erat - ארי ארד מקודטר לפלוני בכסף זה או בשטר זה Ecce tu sponsa sis N. boc nummulo, aut boc libello. Ubi fæminæ proxenera aderat, futurus sponfus חדי מלונית ששלחח אוחך מקאיסה לי dicebat

Ecce N. cujus tu internuntius es, sponsa mibi sit; aut spondesne eam mibi? Huic respondebat procurator קידוטחיה לפ despondeo eam tibi, aut מחיח do eam tibi, aut id genus aliud fimile. Quemadmodum autem minime insciente puella, ubi fuæ erat potestatis, scribendus erat libeltus sponsalities, ita nec insciente sive patre five

proxen-

LIR.2.

proxeneta, ubi corum alteruter partes puelle fuflinebant. Atque eadem ipfa formularum ratio que inter ipfum fponfum fponfamque fue potestatis habebatur, alias obtinebat quories aut pater aut proxeneta interveniret. Sponfalia autem cum puella minore five fux, per emancipationem, potestatis facta, five per patris mortem, ante annum ætatis fextum erant plane sir- g Idem tit. 1rita. Et Tutorum vicem præstabant heic Agnati shoth cap. 4. cognative adsciti. Nam tamets tutores nomine hæreditatis & bonorum pupillis dabantur h, & h Maimenid. confessus juridici ordinarii etiam passim locum loth capito. ejusmodi tutorum usurpabant, nihilominus in fponsalibus, tutorum ejusmodi autoritas quantum video non obcinuir. Si decimum puella compleverat annum, nuncupabatur מקודשת למאיון fonfa quidem, sed que posteà, si placeret, renuntiare foonfalbus & renuere posset, uti etiam, licet inter fextum finitum & decimum completum desponsata fuisset, modò intra hoc temporis intervallum cam rei matrimonialis non inscientem fuife fatis ex ingenio constaret. Aliter enim etiam irrita plane ipfa ejus qualiacunque ante annum illum sponsalia. Hujusmodi sponsa antequam major fiebas senuntiare potnit; quo, non fine duobus minimum testibus, facto, rejieiebatur etiam à sponso sine repudir libello, ed quod Sponfalia velue tantum in suspenso suerant. Vocabatur hujufmodi puella pofica mano feu que sponso renuntiarat. At verò si usque dum major effet, fponfi amplexus ei placerent, dein perfecta



i Mifnatit. Sanhedrin cap. I.

k Maimonid. halach Gerua thincap. 11. Sepher to YET num.30 er in Gemar. Hierofolymit, ad tit. Sanhedrin cap. 1. fel. 19. col, 1. & Babylon, ad tit. 12-שלובי ינו קומום bimothcap.13. fol 107. 0 108. ipfa fere formu. betur item apud Sam. Petitum in Var. lett. lib. 2. cap.g.

perfecta habebantur ipsa Sponsalia minori ut dictum eft atate contracta. Renuntiationem huiufmodi vocant מיאנין, quæ in Triumvirali mi. nimum consessu i peragenda erat. Formula ejusmodi Renuntiationis quam מש מיאון libellum Recufationis seu Renuntiationis appellitant, ad hunc ferè modum in lingua plufquam semibabylonica k fe habuit.

# מיאון

בכך בשבת כך יום לחדש וכך למנין -Ha- וכך שנת כד פלוני מיאנה פלונירה ברה פלוני ואמרה שאמי או אתי הטעוני קידושני ואני קטנרה לפלוני בר פלוני וחטתא ציליתי דעתי קדמיכון דלות צבינא ביח ולנה האימנא עימיה ובדקנא מלונית דא ואחברר לנות דעדין קטנה.

Formula Libelli Renuntiationis (puellæ scilicet Minorennis.)

EFria N. die N. mensis N. Anno N. juxta Computum N. Recufavit feu renuntiavit coram nobis N. Filia N. ad bune modum verba faciens; Mater mea, aut frater meus errare me fecit, & decepit me, & defponsavit me bactenus Minorem cuidam N. Filio N. Nune verò animi mei sententiam coram pobis aperio, illum mibi non placere, neque me cum illo man-Suram. Et inquisitione à nobis fatta manifestum fiebat nobis eam bactenus esse annis minorem. Teripfimus boc, & fubfignavimus,

ישות וכחבנא וחחמנים, לי fecundum jus ejus ליו לוכורים לח לוכורים testmoiniume dedimus.

פלוני בר פלוני עד בלוני בר בלוני עד

Testis N. Filius N. Teffis N. Filius N.

Adjicitur ex more majorum à nonnullis I רוהיבנא I R. Isac Ear לה רשת למחיף ולהיתנסבו לכר גבר דחצבי Ittur apud au-מו מוכש האינש לא ימחה בידה מן יומא דנן לעולם Magid e damus ei potestatem abeundi ut nubat cuicun- Misna in Ramque viro voluerit, nec quisquam ei interdicatur shinfol, 269. b. ab boc tempore in perpetuum. Quæ fere adjici folita libellis divortii, quorum formulam in fequentibus exhibemus. Puellæ quæ ita Sponfalibus in minore ætate inchoatis renuntiaverat, ratio non alia habebatur quam ejus quacum nulla omnino inita sponsalia, sive Sacerdotum conjugia spectes, five affinitatem , excepto tantum ubi fratria ejulmodi minor leviro ex lege eam capienti ita renuntiaverat, quod scilicet fas ha- m Misna tis. bebatur. Nimirum ea in specie m patri leviri in- labimoth cap. terdica est puella ita renuntians. Quoniam ex 13 6 Maimoipfa lege facra velut nurus, ante renuntiationem, ruthin cap. 11. habebatur. Hæc ferme habent de Minorum Sponsalibus atque proxenetarum in hisce potestate qua ex Jure fiebant frico. Ceterum ex Majorum monitis feu confilio (quod etiam velut præceptum prudenter amplectendum fuadent) nec per proxenetam fieri debebant Sponfalia, nisi sponsus sponsaque se invicem anteà essene contuiti,

patre collocanda, aut à viro contractu sumenda. Hoc scilicet, ut puella minime collocaretur dum sue conditionis esset nimis ignara. Illud verò ne non tam Nuptiarum solatium, quam uxoris imparis tædium & displicentia, adeoque repudii materies absenti compararetur. Adeo autem ex contractus sponsalitii substantia semper erant testes, iique idonei, ut si unicus duntaxat adesset, nedum nullus, licet sponsus sponsaque inita pariter saterentur ipsi sponsalia, irritus n plane

n Gemar. Baby- ta pariter faterentur ipsi sponsalia, irritus n plane

doschin cap. 3.

### CAP. IV.

De Vi ac Metu; & singularibus aliquot fonsalium contrabendorum speciebus; quà valida quà irrita. De Surdo, Muto, Fatuo, Viragine, Hermaphrodito, Genitalibus obstructo. De sponsalibus initis cum incestus nomine interdictis, Secundariis, cum alus que vetentur. De Apostatis Ebræis.

a Maimonid. Ishoth,cap.4.

aliud, utræque fponse ( modò etiam & heic nummulus ejusve pretium daretur) fiebant. Nifi autem nummulus nummulive pretium heic, juxta superius dicta adhibitum, acceptum fuisset puella, five fua manu, five ab alio in fui commodum, five in loco aliquo fuo in fui item commodum positum, idque ex manifesta animi ejus sententia, ubi suz erat potestatis, sponsalia valida inde non erant. Similis erat ratio, ubi in potestate erat patria. Sponsalia rite satis contrahebant Surdi & Muti ( hi scilicet fignis ac nutibus) atque ebrii, modo vino plane non essent sepulti; minime verò Fatui. De Eunuchis b alibi b Lib. 5. de Ture diximus. Sterilis etiam virago, feu אילונית, fatis Nat. & Gent. cap.16.pag.63 ... rite despondebatur. Atqui tum Hermaphroditi, tum Genitalibus Obstructi, quem = nuncupant, sponsalia sive masculi sexus nomine sive fæminei, dubia habebantur usque dum de præpollente sexu satis constaret. Contracta cum earum aliqua quarum coitus Incessus aut Turpitudinis nomine (præter fæminam mensibus laborantem ) interdicitur c, plane nulla erant. Ifta cle Levit.18. tantum excepta לערוח לערוח, ubi coitus Incessus esset aut Turpitudo (ita signanter dicta) fonsalia locum babent nullum, sed planissime irrita funt. Atqui ubi ex Secundariis aliqua, aut aliqua ex eis que preceptis negativis quidem, sed nec sub pœna Excisionis nec Mortis, veluti Vidua Pontifici maximo, Repudiata Sacerdoti gregario, id genus aliis, interdicuntur, aut ex eis que affirmationis nota, ut fupra



LIB.2.

pra oftensum est, veluti Vitiata Pontifici maximo, vetantur, aut ex Fratriz Copulatis aliqua despondebatur, sponsalia omnimodo valida habebantur; sed tamen libello repudii solvenda. Excipiunt heic vidua demortui fine liberis fratris cum extraneo ante Leviri renuntiationem sponsalia, quæ in sponsalibus dubiis censent, Cum Gentili five libera five ancilla Ebræi sponalis.s.detwe falia plane irrita erant, juxta ea quæ alibi d item ostendimus, uti & Gentilis aut fervi cum Ebraa. Ebræi Apostatæ non minus ac alsus cujuspiam Ebræi sponsalia valebant.

Natur. Gent. sep. 12.06.

### CAP. V.

De Sponsalibus Conditionaliter initis; & de Singulari Conditionum in contractibus, maxime Sponsalitiis, Jure ac Natura.

T Contractus reliqui, veluti Emtie, Venditio, Permutatio, & quæ fuere sipulationes, etiam & ipfa Repudia, ita & Sponfalia tam Conditionaliter quam Pure concipiebantur. Conditio autem (quam wan nominant) aut Præcedens eft aut Subsequens. Subsequenti heic conditione, juxta Magistros, Sponsalia aut Repudia infirmari nequibant. Sed velue futurus conventioni modus adjici potuit, co nomine folum censenda. Præcedens autem conditio (qua ipfe contractus ita nitobatur, ut illa non impleta, hic plane irritus fierer) nulla five Sponfalibus flye Repudio rite adficiebatur, cui qualitatum harum

rum Quatuor a ulla deeffet, admiffis interim qua a Maimonides item mox dabimus aliquot exceptionibus. Pri- balach. Ishoth, ma eft, Reduplicatio quam card appellitant. Se- sape, cunda, ut Affirmativa pars præcederet in ea Negativam. Tertia ut in ipsa verborum prolatione Conditio przcederet Rem cui adjecta est, Quarta demum, ut effet Poffibilis. Si harum ulla abeffet, nihili crat adjecta conditio, & contractus ipfe purus. Exempli caufa; si dixerat quis puella, si dederis mibi centum, sponsa mibi sis ex boc denario, quem accipit puella; pura erant sponsalia; nee conditioni locus, quoniam aberat Reduplicatio hac; & fi non dederis, fonfa mibi non fis. Neque in Sponsalibus solum contrahendis atque Repudiis, sed in quibuscunque aliis contractibus necessariam suisse ejusmodi Reduplicationem volunt Magistrorum nonnulli. Alii duntaxat in Sponsalibus & Repudiis necessariam esse contendunt. Et vetus est & insignis ea de re b contro- De ere vie versia. Reduplicationis hujus exemplum habent Tobalisseitatet ex illa Mosis formula, si transserint filit Gad & ad Maimonid. filii Ruben &c. si verd non transferint &c. Et prio cap.6. fol.238. ris fententiæ Magistri notant hanc nec ad Spon-«Numer,34.29) falia nec ad Repudía attinuisse, ideoque etiam in ceteris que circa bona itidem versantur exemplum esse sequendum. Si ad hune modum quis contraxerat; fonfa mibi fis en boe denario (quem accipit illa) ita tamen ut fi non mibi dederis bentum, fonfa mibi non fis, conditio nulla eft, quia res ipfa, scilicet Sponsalia, eam præcedit. Si non mibi dederis centum, fonfa mibi non fis , at f dederis



deris, mibi sponsa sis ex boc denario : Non valer conditio לפי שחקדים לאר לחז eo quod Negativa pars ejus pracedit Affirmativam. At Sponfalia ipsa valida & pura- Si ascendas in cœlum, aut in aby fum descendas, sponsa mibi sis ex boo denario; si non ascendas aut descendas, sponsa mibi non fis : Sponsalia itidem pura erant, quoniam Impossibilis Conditio. Si conditio esset Possibilis, at ex interdicto Legis illicita, veluti, Si comederis adipem & Sanguinem, carnem porcinam, aut ejusmodi quid aliud, ecce sponsa mibi fis ex boc nummulo; sin verò, &c. Valebat conditio, nec fiebant Sponsalia nisi impleretur : eò quòd non minus in puellæ erat potestate non comedere, quam non desponderi. At ubi conditio erat non solum illicita, sed etiam extra puellæ potestatem, inter impossibiles censebatur. Si verò licita esset, tametsi sine alterius assensu impleri nequiret, ex ea pendebant sponsalia. Ut, si fundum Rubenis emeret, aut si sponsalia inter Simeonem & Mariam faceret. Ceterum quandocunque Subsequens conditio, que sponsalitie conventioni ut modus adjiciebatur, facræ legis præscriptis adversaretur, ita tantum ea vim habuit quatenus ad ea Gem Bab. ad quæ in bonis a familiæve facultatibus erant dunit. Kidoschin, taxat spectabat. Si sponsalibus adjecus erat Cadut. Gittin modus futurus seu conditio subsequens, sponcap. 9. fol.84.6. fum nec ad alimenta, nec vestes, nec debitum halach, thorh, conjugale teneri; ab alimentis & vestibus sponsa præstandi immunis erat, non a debito conjugali. Lend 21. 10. Trium horum feilicet ex lege viro b impofitorum (de

cap. 1. fol. 19.5. & Maimonid. sap.12.

(de quibus plura inferius c) prima duo ad ea que c Lib.3.cap.4. in bonis funt attinent; non item tertium. Atque ita receptior est distinctio de regula illa -> המחנה על מה שכחוב בחורה הנאו נטר quis conditionem adjecerit que Legis prescriptis adversetur, irrita eft. Nam exceptio adjicitut מדבר שבמבון חוק מדבר שבמבון מדבר שבמבון censenda. In Sponsalibus autem quibus Conditiones quales diximus præcedentes adjiciebantur, statim implenda erat conditio, adeoque statim, eâ impletâ, vim suam illa habebant. Quod st tempus adjectum effet conditioni, ab ipsa conditione impleta, modo intra diem præsitutum impleretur, sponsalia firma erant, nec antè omnino sponsalia; veluti, si boe anno tibi dedero centum, fonsa mibi eris ex boc denario; sin verò, fonsa mibi non eris, ac denarium dedisser ille mense Nisan, seu Aprili, ac postmodum mense Elul seu Augusto aut Septembri centum folvisset, à solutionis tempore firma erant, nec ante, sponfalia; adeo d ut fi interim quis alia inierat cum d Maimon. bal. ea sponsalia, ejusce tantum sponsa facta suisset. Ishoth cap.6. Quod ita intelligendum en, nisi adjiceretur, יוצו ועכשור, id eft, ab inflanti boc tempore, feu amodo sfonsa mibi eris ex boc denario. Nam vis ejus vocabuli retrotractiva erat ac ejulmodi, ut sponsa למפרע משעת . הקידושין אף על פי ca effet טלות נעשה חנאי אלות: לאחר זמן מרובה toto tempere retroasto ab ipfo sponsalium momento, tametsi conditio diu possea non impleretur. Adeoque nec intervenientia sponsalia secunda primis obstabant.



obstabant. Atque eadem juris ratio in Conditionibus obtinebat, five Repudium haberetur five Contradus aut Stipulatio qualiscunque. At verò ubi שעכשיו ab boc tempore, feu deinceps adjiciebatur Contractibus qui in diem fiebant, nec Reduplicatio erat necessaria, neque necessarium ut Conditio ipsa in verborum prolatione contradus Substantiam præcederet. Et nisi impleretur conditio, contractus à toto tempore retroacto nulla habebatur. Integrum verò erat sponsis etiam sine testibus diluere conditionem ante diem in quem fiebat, & omnino pro arbitratu suo post cam sponsalibus adjectam, ita ut si sequeretur a dehalach. Ishoth, ductio seu coitus, desineret esse plane conditio, & sponsalia ipsa omnimodo rata in nuptias mutarentur. Conditio, si votis immunis effet sponfa, pro impleta habebatur si quolibet trium votorum quæ solenni fæminis in usu erant, abstinere scilicet à carne, abstinere à vino, nec vestium ornatu uti, tantum vacaret. Si votis omnibus effet im-Missa & Gem. munis ; nullum b voti genus excipiebatur. Si à vitus corporis effet pura; de omnimodo corporis . 675. Ad- vitio, quo Sacerdotes à sacris arcebantur, capiendum erat. Vitia ejufmodi sacerdotum enumeravimus libro secundo de Successione in Pontificatum. Sed & alia etiam erant quæ Sponsalia hac Conditione contracta folvebant; veluti Fœtor, Lingua impedita, disjuncta ad palmi spatium Ma-

millæ, vulneris ex canis morfu Cicatrix, Calvities.

a Maimon des cap.8. ad finem.

Babyl, tit. Ce. thuboth fol.72. de Maimonid. balach. Ithoth. Cap.25.

### CAP. VI.

Si plutes, quarum aliqua ita interdicta eft ut irrita plane effent cum ea Sponfalia, unico libello, fen unico dato nummufo quis fibi fimil fpoponderat. De incerto personarum; ac de Procuratore demortuo, de quo in dubio erat, utrum vivus Sponfalia contraxiffet.

Bi Plures, in quibus una aliquotye erant, quorum Sponsalia incessus nomine, ex ratione five confanguinitatis five affinitatis, aut ratione servitutis, aut quod gentiles effent, interdica funt, unico fponsaliorum libello, verbi gratia, pluraliter & omnium simul nomine tradito despondebantur, irrita erant omnino spon- Maimonid. falia; veluti fi spopondisset Ruben fibi ita unico bal lihotheap. libello binas forores feu marrem & filiam, aut Gem. Babylon. liberam & ancillam, Ifraelitidem & ethnicam. Ce- ad iit. Kidofterum fi nummulo rite dato, facta fuiffent verba, sob, ec. aut, dato libello, scriptura in hunc fensun minin -שי בשות מכום לביאה החי מקודשה לי bir mecum ticite possir coire, feu idonea ex lege mibi possit esse uxor, sponsa mibi sit, omnes prater interdictas sponsæ fiebant. Si cum binis fororibus ita concepiffet quis fponfalia - nras מקודטת לי בזה altera ex pobis mibi sponfa fit ex boc denario, quem aut utraque accipit, aut utrinfque nomine altera; aut cum patre fic (ubi in patria poteffate puella) auripo: primo ma חום יל aftera ex filiabus tuir fonfa mibi fie ex

boc, atque annuens accepisset pater; cousque cum utraque inibantur Sponsalia Dubia ut fine libello repudii neutrius fatis dirimi poffent. Ita tamen ut sponso jam nefas esset alterutram ducere. Nam utraque libello repudianda. Etenim re integra, alterutram seorsim desponsatam rite sibi sumere potuisset. Quoniam verò de quanam earum sponsalia illa dubia intelligenda essent non liquebar, ac dubium pariter ad utranque spectabat, idcirco, ne sponsæ sororem is duceret, ab utraque erat abstinendum. Et ne alienam uxorem duceret quicunque alius alterutram earum fibi sumens, utraque erat libello repudianda. Si Procurator filiam, ipfe matrem fibi spoponderat, nec fatis constiterat, quisnam eorum prior spoponderat, neutra itidem licita. Repudianda utraque, ratione jam dieta. Et in similibus jus fimile. Si puellæ procurator sponsalia cum quepiam ejusce nomine contraxerat, dum ipfa fibi alia inierat, adeo ut quanam præcederent effet in-Min. Ge cereum by aut sponsus uterque libello eam repudiabat, aut repudiante altero, alter eam ducebat. Quod tamen intelligendum eft ppirma feu ubi extraneus invicem effet Sponsus uterque, non feu ubi confanguinei effent ejufmodi ut ex lege interdiceretur alteri alterius uxorem, tametfi folutam, ducere. Tunc enim ut uterque libello eam repudiaret exigebatur. Ne scilicet ex Dubiis ejulmodi Sponsalibus eveniret, ut is qui duceret in leges de incestu committeret. Procurator Simeonis, cui potestas cum Maria con-

mar, tit. Kidofchin cap. 3.

contrahendi sponsalia, moritur, nec satis liquet, utrum contraxerit Actie; prafumitur eum contraxific. Ratio adjicitur c; לעשורה לעשורה מחוקח שליות לעשורה "Gemar, Baby: שליחותו quoniam prasumendum est procuratorem tin cep. 8. fetmandata es commissa fuisse exequitum. Unde fie-64. bat ut nullam earum quarum five confanguinitas five affinitas Maria, ex lege in causa effet ut marito ejus jungi nequirent, Simeon postmodum fibi rite spondere posset. Simconi quinque fint filii, Rubeni filiæ totidem. Fit Simeon procurator omnium fimul fliorum fuorum, qui cum Ru-אחת מבנותיך מקודשת לאחד bene ita contrahit Trana una ex filiabus tuis Sponfa fit uni ex filiis meis. Sponfalia cum fingulis nalcuntur hine Dubia. Nec cuipiam è filiis hisce ullam ex illis Ducere licebat. Sed à fingulis fingula repudian- lon. ad tit. Kiada. Filiabus igitur fingulis Quinque erant rin fpe- doschineap. 2. cie hojulmodi repudit libelli necessarite id est afelsi. quolibet filiorum unicus. Quoniam nempe ad fingulos aque tam hujus filios quam illius filias spectabant Sponsalia ita Dubia. Moritur ex filiis unus fine prole tum fingulis libellis repudii filiarum cuiliber & fuperfirum fratrum quolibet renuntiandum erat, rum ab corum aliquo renuntiatio alia fingulis filiabus fieri debuit nomine uxoris fratris fine prole demortui.

Co confecutionen confucilities.

vit five Spoulus soles are projected, five quit winding aday ones the X mimon soull Cary Sponialia contra la. Acceptò cam ferunt nel

### CAP. VII.

## De solenni Sponsalium Benedictione.

E lias res quas facturi essent, ita etiam Spon-falia contrahenda plerunque auspicaban-Gemer, Baby tur. Formula Sponsalibus propria ad hunc fermè

len adtit. Ce- modum erat a concepta.

thuboth cap. 1. fol. 7. b. fed & vide Maimonid. hala:b Ithoth, cap. 3. & adje. Elum commentarium.

ברוך אחה יהור אלחינו מלך העול אשר קדשנו במצוותיו וצונו ער העריורה ואסר לנו את הארוסות לנו ארם ווותיר הנשואות ער ידי מקדש עמו

ורוסין Benedictio Sponfalium.

DEnedictus sis domine Doeus Rex Mundi; qui Sanctificavit nos praceptis suis, & Incestu nobis interdixit, atque ut à fonfis abstineremus poluit, fed uxores tam thalamo quam Sponsalibus conjunctas no-ברוך bis permisit. Benedictus qui fanctificavit populum suum Israel per thalamum יקידושין. לי Sponfalia.

Postrema verba vertit Genebrardus b, permittens . In fubjunctis chronologia pet ductas in matrimonium interventu thori genialis 73. O' consecrationum conjugalium. Hac uti consuevit five Sponfus ipse, five proxeneta, sive quis alius adstans nomine sponsi, ante verba quibus Sponsalia contracta. Acceptò cam ferunt uti fere fere alias Benedictionum formulas Ezræ ejusque. Videfis Mai-Sapientum collegio fen vitis Synagoga Magna. monid. balach. Ubi, ejulmodi benedictione prætermilla, quis Kiriath Shecontraxerat Sponfalia, adjiciendam eam olim ex more non fuisse vult Moses Maimonides. Sed mos receptior Ebræorum Europæorum (qui tamen agnoscunt morem jam dictum in Oriente obtinuisse) etiam Sponsalibus jam contractis Benedictionem adjicere. Et Formula hæe in libris corum ritualibus hodiernis occurrit. Solitus benedicendi hic ritus ex majorum instituto fieri. adhibito Vini, si adsit, alteriusve potus qui in usu poculo, cui etiam sua, pro more, præit benedictio. Sed si absit ejusmodi poculum, sola Sponfalia benedicuntur. Solennis poculi vini pleni ברוך אחח יחוח אלתינו מלך benediaio est ברוך העולם בורש מרי הפגן Benedictus fis Domine Deus noster Rex mundi qui creasti fructum vitis. Utraque benedictione peracia, gustatum à benedicente poculum Sponsis traditur aut à sponso sponsæ, ubi is tam benedicit quam prægustat. Seculis etiam recentioribus, aut fieri volunt, aut iterari faltem five Sponsalia ipsa five testimonium corum proxime ante nuptias scu deductionem, idque in atriis synagogarum, ut Mahmil fol. videre est in Ritualibus b.

zot Germ.fd. 336. pertis 10.

it a trigine deniarat



### Supplied the Late of the Care of the Control of the Care of the Ca

De Præftituto feu permiffo Puellis desponsatis ante deductionem Mora tempore, ac Castitate interea observanda.

Ponsalia peracta sequebatur pactum Dotale. Deductio item atque ipfæ Nuptiæ, de quibus mox. Sed præftituta erant ex more majorum tempora Moræ qua ante ductionem utiª licuit. Minor in potestate patria desponsata, nisi tam ipsa quam pater adsentiret, deduci Babylon. ibi.fol. nequibat à sponso ante duodecimum annum seu antequam חזץ feu juvencula, quod idem eff; facta fuiffer. Etiamfi postea rogaret sponfus nt & vide Hugo- libenter deduceretur, ea per menses duodecim à die quo rogavit is putandos pro arbitratu fuo deductioni ac Nuptiis rite fatis obstare potuit; idque חשש חשו לפרנסאת עצמה interim fe futura vitæ communioni perornaret aptaretque. Si idem togaffet Sponfus postquam è minore atate Sponfa in pubertatem plenam feu in annorum duodecim (quod idem eft) & fex menfium ætatem exceffiffet, integrum ei erat non deduci per duodecim menses ab ipso plenæ pubertatis die. Ubi ipfo plenæ pubertatis exactæ die, aut posted intra annum ab eodem die Sponsalia inita erant, XII menses itidem à pubertatis die putandi. At verò si annus à pubertaris plenæ die præteriisset ante sponsalia, & demum deductionem postularet Sponsus, triginta duntaxàt dies, ab ipso quo postulatum

" Mifnatit. Cethuboth cap. 5 . Gemar. 57. 1. Maimo. mid. helach. Ithoth cap. 10. nem Grotium in Matth,1,18.

postulatum eft, tempus erat moræ legitimæ, qua sponsa pro suo uti poruit arbitrio. Quod itidem de sponsis universis dicendum que Virgines non erant, Eadem ipla ratio juxta fententiam receptiorem b obtinuit de sponso ubi rogaret sponsa videsis Magid deductionem. Quod si ultra tempora præstituta Misna ad Maideductione ipse abstineret, alimenta inde ab eo Ishoth cap, 10. sponsæ erant præstanda, nisi scilicet; aut corum fol.245. .. alteruter tempore quo ita fieri deberet deductio morbe laboraret, aut deductionis dies in corum aliquem in quibus deducere fas non erat (de quibus infra) incideret. Etenim tunc legitimum deductionis tempus usque ad integram valetudinem & dies deductioni idoneos comperendinabatur. Quin tametsi ex sponsalibus ipsis matrimonium seu conjugium verum initum erat, nihilominus ante deductionem, five durante legitima moræ tempore, minimè omninò licitus habebatur Sponforum Concubitus, ubi five Nummulo dato five Libello Sponfalitio juxta superins dica contraherent. Nam licet ex ipso legis sermone illicitus ejusmodi coitus non esset, attamen, ex institutis Majorum, verberibus, qualia eis qui receptis moribus essent inobedientes debita, quæ מכת מרדורים appellant, puniebatur. Etiam fi Coitu coracta effent sponsalia juxta antè memorata, denuò ante deductionem non impune coibant. Sed intereà adulterium Sponfæ non minus ultimo supplicio aliterve quam uxoris deducta, utpote alienz uxoris, erat puniendum. Deductio autem non ita heic intelligenda eft,



ut omnind necessum esset sponsam ex ædibus five fuis five paternis in sponsi aliasve, adeoque in thalamum aliarum ædium, deduci. Æquè fieri potuit deductio in ipsis ubi sponsalia inibantur ædibus ac in ædes sponsi aliasve. Qua de re mox fusius. Temporis autem duodecim, mensium seu Moræ quod diximus exemplum observant nonnulli ad illud de Samfonis sponsalibus ac nuptiis. Descendens autem e loquutus est ad fæminam c Indic. 14.7. que placuit oculis ejus. Et reversus post aliquot dies, ut illam acciperet declinavit ut videret cadaver leonis , &c. Videtur inquit Levi Gerso. שנחנו לה שנים עשר חדש לפרנס mides חשצים דא permifife eos puelle (quam profelytam fuisse volunt non gentilem, tametsi Palæstid De lure Ne- nam; ut alibi d oftenfum eft) duodecim menturali & Gen- ses quibus se adornaret, nuptiis scilicet apta-Ubi verò sponsa contumax deduci rite nolebat, eadem ipsa agendi formula sponso

competiit, que in usu ubi uxor contumax copiam sui marito denegaret; de qua, in se-

quentibus.

CAP.

De Pactis Dotalibus. Virginis, Vitiata, Vidua, Repudiara, Renuntiata à Leviro, aliarum, Dos taxata. Singulare Virginum genere facerdotali beic jus. Et de Jure Dotali ante Deductionem.

Oræ Tempore, seu ante Deductionem, Pacta etiam dotalia erant ineunda, & Dos sponsæ constituenda à sponso; ut ferè arlipiem seu Donatio propter Nuptias jure Casareo adhiberi solita. Dotem hanc appellant מרנה & תרן Hierofolymitane , כחובה ipsum est Græcum jun. Si sponsa virgo erat, tametsi alteri antea desponsata suisset (modò postmodum sive per repudium sive per viri mortem, five per leviri renuntiationem ante deductionem, sui fuisset facta juris) dos ei minor non a Missa tit. erat constituenda a quinquaginta Siclis seu ducen- cap. 1.4.05. tis Zuzis, quod & vides in futuræ dotis promif- Maimonid hafione que in formula Syngraphæ Sponfalitiæ cap. 10. 6 11. fuperius habetur. De Virginibus autem quæ Talmud, Baby-Proselytæ, Libertinæ, aut Israelitides, captivæ & fol. to b. 51. 12. redemtz seu postliminio reversa erant, jus heic & 14. b. & pro more obtinuit ut ita in Virginibus confe-videfis Halarentur fi ante ætatis annum tertium & diem uni- loth fol. 18.b. cum Proselyta aut Libertina facta fuiffent aut col.3.fen num. Redemtæ seu reversæ. Aliter ob coitus dum apud 30. gentiles aut in servitute agebant præsumtionem, pro Virginibus illa non habita; uti & alicubi antè

Cethuboth

ante eft monitum. Vitiatæ autem (eam femper excipias quæ sive illecebris sive vi compressa ex lege à comprimente dotanda erat , qua de re b Lib.t.cap.19. jamb dictum eft) ac Viduz factz, Repudiatz feu à Leviro renuntiatz postquam deducta fuisset c Mifna tit. ( nam tunc de coitu præsumtum est, nisi ubi 6. Ceihaboth ob immunditiem sponfæ, ut infrà dicetur, se res cap. 1. 6. item Gemara. Hierofolym.tit. aliter haberet) viginti quinque Sicli seu Centum Cethuboth, d. Zuzi è sponsi bonis pro dote adscribebantur, 1 fol. 25. col. 2. Babylen. Ce. quam & nan feu Minam vocant. Atque ut mithuboth, fo'. 6. nus non adscriberetur, exegerunt majorum instib & 67. b tit. Chagiga fol, c. tuta. Zuzum (171 fcribunt) denario Romano argenteo æqualem faciunt. Neque ita novum est er vide Baal Aruch in TT. & Philipp. A. vocabulum, utpote tum in Milna ac Gemara utraquinatem in ni- que c occurrens, tum in Syriaca Novi federis d Maimonid. versione d pro eo quod Drachma est substitutum. halach hoth Valoreme autem ejus ad receptam olim moneta cap.10. 0 /alach. Erubin, æstimationem supputans Maimonides, adeoque, 0ap.1.612.0 juxta veterem æris ac argenti commixtionem, vide infra lib. 3 cans. Zuzo seu denario ejusmodi cuilibet septem aris e D Matth.17. partes (quarum in calculo doris, qui ex argento 24.D.Luc.15.4. conflandus erat, ratio non habita (1) & ocavam f Videfis Moargenti vult ineffe; ita ut Zuzis CC fic commix-Sem Metotai Precept. offirtis ineffet XXV Zuzorum argenti pari valor, id mal.45. eft Siclorum feu coter quinquaginta. Nam Zuzus ita commixtus quarta ficli argentei parti g I Samuel 9.8. h Videfis R.Mo. æqualis erat, uti etiam fumitur puto Chaldeo Sem Iferles in prophetarum s paraphrasti. At si argenteus effet Shulcan Aruch lib. Aben haz. totus binis zquiparabatur fielis. Ita fere ratio-

zer cap. 65 6. nes ineum Magistri; qua ramen de re aliquan-Sed ad receptum monete

genus

genus Siclis mensurandum plerunque convolant. Et Quinquaginta Siclos Virginalem dotem, ex ipía lege qua virgo illecebris compressa dotanda erat, fuisse junta Magistros liquet ex eis quæ superiori in libro afferuntur de ejusmodi Virginis nuptiis. Sed verò ex Majorum inftitutis przfitutam taxatamque effe utranque jam memoratam in pactis dotalibus fummam, receptior videtur inter Magistros sententia (tametsi non defint qui . Videsis Gem. adversentura) non ex ipsa lege, in qua de dote Babylon. ad tit. duntaxat Virginis ut dicum est compresse cau- 5.6165.00 imtum diferte reperimus. Atqui interea ad illius primis commenexemplum L ficlos heic retineri est manifestum. bam bal. Ishoth Voluit quidem Sacerdotale genus duplicandam folists. 6 244. heic esse ipsam dotem filiabus suis Virginibus. Et novatio illa à Sapientibus seu Synedris qui rebus hujusmodi decernendis præerant, permissa eft, ut diferte legitur in corpore Talmudico . Au- » Mifa de Gemi geri igitur rite potuit minui nequibat. In id fci- tit. Cethuboth licet conventum eft à בית דין של כחבים Do- fol, Is. . פיו דין של mo Iudicii Sacerdotum (ut verba funt Mifnæ) quo de Alphef. part. plane Familiarum facerdoralium feu gentis A- R. Iom Tob ed haronice primorum cœtus rebus suis prospiciens del Aifa. innuiture non omnino Forum aliqued Sacerdotale Juridicum feu ftatum; quafi efulmodi aliquod forum, yelut nobis Ecclesiasticum, in republica seu Ecclesia illa fuisset. Et expression ibi Gemara Babylonia ait חמיוחח החשותה השולה משחדה החשותה החשותה החשים החשי THYO'S familias etiam reliques alimum tributon tantundem filiabus fuis legitime fatis constituere potuiffe. Sed de Domus ludiois apud Ebrzos VOCC.

teria ad Ram-



Tit. Cethu-

d Videfis Ram. bam in Pra.

e Mifica jam Citata.

voce, plura alibi. Adeo autem exigebatur jam dicta dotis constitutio & valor, ut sponsi qui non dotaverat aut minori dotaverat summa concubitus velut stuprum haberetur. Verba funt Misnæ & כל חפוחת לכתולה ממאתים ולאלמנה ממנה: 6cth cap.5.5: הרי זו בעילת זונרם Si quis minus ducentis (Zuzis) Virgini aut vidue minus mina dotis nomine dederit, concubitus ejus fluprum eft. Scilicet nondum justæ uxoris concubitus est habitus d. Non folim autem fyngraphâ fed & pacto non eept Negat. 355. fcripto aut bonorum, hypothecæ nomine, in vicem dotis, donatione, ita constui potuit post sponsalia dos, ut ducere & concumbere dein liceret. Sic tamen ut in scripta res redigeretur quamprimum tempus suppeteret. Integrum etiam erat Sponso, quantum vellet insuper, five centum five ducentis Zuzis pactis dotalibus , adjicere. Sed numerus ille taxatus à dotis hoc incremento, quod pro sponsi arbitratu fiebat, ita distinguebatur ut hoc mann noon feu incrementum dotis, ille עיקר כחובה dos principalis feu dos ipfa nuncuparetur. Atque pro dote principali sumitur dos passim simpliciter nominata; que & in libello dotali ab incremento erat semper discriminanda. Ubi fponsam ante dotis constitutionem Sponsus deduxerat, aut Syngrapha dotis deperdita erat, aut sponsa ipsam remiserat, si sponsalia infirmari nollet, oportuit eum denuò ei dotem constituere למי שאסר לו לאדם לשחוה קשתו שעה אאר בלי כחובה quoniam illicitum eft (regulariter) bominem manere cum uxore

uxore sua ullo temporis momento fine dote. Quam ideo Majores cum nuptiis perpetuò conjungi עסועפר שלא תחיח קלה בעיניו להוציאה volucre ne aliter despecta nimis marito levins divortio ejiceretur, quod & ante f notatum eft non fue Lib. eagil exceptione heic recolenda. Nam divortio ejecta dos comes erat, excepto ubi uxoris contumacia, vota, impudicitia, aut ejusmodi quid aliud in causa esser contrarii, ut infrà ostendetur, ubi etiam ex sententia fori regulæ quam de Dote jam memoravimus subinde derogatum iri lique-bit. Exceptio item habetur de sponsa surda 8, bar ad. tit. labiquam fine dotis constitutione deduci permitte- moth. cap. 14. bant , ne ob auditus ejus defectum res nimiùm monid. balach. impediretur. Sed postmodum dos ei constituen- Ishoth, sep. 11. da erat faltem minor, feu centum Zuzorum. Quemadmodum etiam, ubi ethnici vir & uxor Proselyti fierent. Nam non iterabantur eis Sponfalia aut nuptiæ, fed dos hujusmodi ad Proselytam ita ante in gentilismo nuptam, si eam retinere vellet maritus, ex more recepto attinuit. Si post Sponfalia, dote nondum constituta, nec sponsa deducta, sponsus eam repudiaverat aut obierat, nulla ad eam dos attinuit. At fi post dotis constitutionem secura suisset ante deductionem five mors sponsi five repudium, ipsa dos fed non incrementum doris (quod ante deductionem neutiquam debitum) five fponfe cedebat, five patri ejus. Nam fi juxta etiam fuperius di- hcap. 3. cta ea in patria effet potestare, ad patrem attinebat. Singulare autem dotis jus qued'frattiz 2 Leviro

fi Rettor provincia &c. L. unica.

164

Leviro dudæ competebat, habes capite proxi-\* 154m.18.35. mo. Dotem dici etiam Sponsalia interdum liquet \*c. Theodof.13. in Vulgata a, uti & in Jure Cafarco \* arras & tit. 6. & vide conata propter nuptias.

CAP. X.

Dotis conflituende Formula, Virgini, Viduz, Repudiatz . Fratriz à Leviro juxta legem ductz.

Nter scriptam dotis constituende formulam quæ Virgini in ufu, atque cam quæ Vitiatæ aut quacum concubuerat maritus prior. discrimen erat perguam exiguum, fi cam qua Levir fratriam ex lege ducens illam dotabat ex-April Maimocipias. Virgini ad hunc ferè modum lingua Balitzacap. 4. 6 bylonica concipi folebat dotalis fyngrapha; uti in Sepher 535 & hodie b.

TEN NUM. 4. Maharil in Minhag. fol. 84.6.

nidem balach.

Iebom vecha-

שופס הכתובה

ביום פלוני בכך לחדש מלוני כד וכד לם"ק למנין טאנו מונן וגו' ערב נחר מלנוי מלוני כן מלוני אמר לפלונירם ברה מלוני בתולתא כלתצה

Instrumentum Dotale.

Dle N. Menfis N. anno inxta calculum nobis in usu Ge. ad Flurium N. N. films N. dixit N. filie N. Virgini, Sponfa fis mibi in unorem , junta institutum Mosis & Ifraelitarum. Et ego, Deo volente, colam, bonorabo, suffentabo, cibabo, alamque & vestiam te juxta חור לי לשינחו כדרה morem maritorum ludeorum

משה וישראל ואנגן במימר דשמיא אפלח ואוקיר ואכובר ואחון ואכם יחכי ואפרנס כהלכת גיבורין יהודאין ומסוברין דמוקרין חנין ומפרנסין ומכסין ית נשיחון בקושפוא ריהיבינא בחוליה זרזי כסף דאינון מאחן כספים עשרי וחמשין דחור ליכי מדאורייתי וכיסותייכי וכוזוניכי וסיפוקייכי עליכי ארעי מלונית דא וחות ליה לאינחו לפלוני דנות ורצרה והוסף לרה תוספרה ער עיקר כחובחה עד משלכם כך וכך ודא נידוני דחנשלת ליח כך וכך

qui bonorant, suftentant, vibant, alunt, vestiunt que uxores suas, ut decet. etiam tibi, ut virginitatis tue dotem, argentum CC Zuzorum, id est XXV Zuzos argenteos qui tibi ex Lege competunt; præstiturus etiam tibi alimenta tua, vestimenta tua, & que tibi sufficiant, & concubitum tecum juxta morem univer-Se terre. Affensum item præbut illa N. ut effet illi N. in uxorem. Voluit etiam & adjecit ille illi in principalis dotis incrementum Summam N. Et Bona que attulit ipfa fonfa (Niduna vocant, quod idem eft cum dote in Jure Casareo) astimantur summa N. Totum autem Sponso buic acceptum, in ejus possessionem transit, d'illius fit potestatis, atque ut creditum ex ejufce fide pendet. Et sic nobis dixit Sponsus ille N. In me recipio prestare, in me recipio praflationem totius ipfius חוד תש לידו העסח Dotis etiam & bonorum

que

ברשוחו יוקף עצמו ורשו וכן אמר לננים פלוני חתנא אחריות כתובחה כולה עיקר כחובחה ונידוניא כחובה קבלתי עלי ועל ירתי בחראי ועל ככד MEL שפר וקניינין תחות דקנאי ודעתיד אנצה למיקנש ממקרקעי וממטלטלי MIL מקרקעי כולהוז יהון אחראין וערכאין לכחוב 77 ונידוניצ לאיחפרע מנהון בחיי כותי ובתר מגלימא דעל כחפאי וקנינן מפלו' דא מכר מאי לעילא

que secum ipsa fonsa jam attulerit aut posimodum fibi acquisierit, item & Dotis incrementi conditionumque qualiumcunque ad dotem attinentium, nec in me folum, sed etiam in haredes meos qui mibi successerint, & in omnem substantiam meam pretiosiorem , possessionesque meas qualescunque sub cœlo, que sive nunc mibi sunt, sive imposterum fuerint, idque sive res fuerint mobiles sive immobiles; que universa pignori sint atque bypothece doti jam dicte toti, ac rebus quas secum attutit, seu postmodum acquisierit stonsa & incremento Dotis ut exinde bec prestentur sive dum superstes fuero sive postquam sim mortuu. Quod & de pallio super bumeris meis dictum volo. Quin & obligatio omnium rerum que supra scribuntur memoranturg, implenda, non qua probatio suppetat deficiarve seu pro Libelli for-שלוש באסמכחא ודלא mule vi, sed juxta vim & effectum

כטופכא בחזוק ובחומר כר שטרי בחובות הנוהגות בישראל וכהוגן וכתיקון רבות' ז"ל וחתמנו ער שטר כתובה זו כזמן הנזכר לעיל והכל בריר

effectum omnium Libellorum dotalium qui in usu apud Ifraelitas & secundum id quod receperunt & ordinarunt Rabbini nostri piæ memoria. Et signavimus Libellum seu Syngrapham bane dotalem tempore suprà memorato. Resque tota fit . שוריר וקים manifesta rata ac firma.

In exemplaribus autem aliquot prætermittitur illud מדאוריית ex lege, ubi verba fiunt de fumma dotis; quod ideo fit, quia sententia etiam Magistrorum celebrium obtinet, non ex ipsa lege fed ex institutis Majorum Dotis manasse taxationem, qua de re capite monitum est superiore. Variabant jam dicum formulam sub initio, ubi viduz, Repudiatz, aliive in Virginibus non cenfitæ dos constituebatur. Nempe pro למלונית לפלונית אלמנתא N.Virgini, fubflitutum בחולחצי לשלונית N.Vidue, לפלונית הגרושת, N.Repudiate, לפלונית חשבוייה N. Captive & quæ funt id genus alia, ut scilicer etiam dotali instrumento Sacerdotes quibus fæminarum hujusmodi nuptiæ sunt interdica, de earum qualitate monerentur. Claufula item qua dotis summa taxatur, ita mutanda erat: (יחיבנא ליבי. מוהרייכי כסק זווי מאח דאינון מזווי כספצת חריסר ופלגצת דחוי ליכי וכו׳

Et dono tibi in dotem tuam argentum centum Zuzorum, id est duodecim Zuzos argenteos & dimidium qui tibi competunt, &c.

Levir

litza, capia,

Levir autem Fratriam ex lege ducens, formula hujusmodi eam dotabat; sed regulariter ex fratris demortui bonis a seu dote ipsa qua maritus 2 Videfis Meimonid. halach. pristinus eam dotarat, adjecto etiam pro Leviri Jebom Vechalibitu incremento.

יבמין.

ביום פלוני כך וכך לירח וגו' איד פלוני בן פלוני MAN לקדמנית וכן אמר לנא אחי דמן אבר שכיב וחיי לרבגן ולכל -ישראר שבק וברת ומורת ומחסין ימוקים שמא בישראל לוש שבק ושבק חחיא דשמה פלונים ברם פלוני וחוי לי מן אורייתצ ליבומי יחח בספר אורייחא דמשה יבוצה עלירה יבמה רצבואת פלונית די

החוברת בחובר Formula Dotis Fratriz à Leviro constituta.

Dle N. Menfis N. &c. N. Filius N. penit co. ram nobis & ad bune modum locutus est nobis. Frater meus germanus (seu ex sanguine paterno) dormivit, & vitam Rabbinis nostris & toti Ifraeli reliquit, at filium aut filiam que ei beres effet & suscitaret nomen in Ifrael minime reliquit. Sed reliquit uxorem bane cui nomen est N. filia N. Et ad me en lege attinet, ut ad Levirum, eam ducere, Secundum illud quod scriptum eft in libro legis Mofis, Levir ejus ingrediatur ad cam, & affensum prebuit illa ut jure Leviratus jungeretur N. filio N.Leviro ואחינמת לפלוני בר fufcitandum nomen פלתי יבמה לאוקימי שמא בישראל כדכתים והיה הבכור אשר חלד יקום על שם אחיו המה וגו' וכתב לרה פלוני יבמה לפלוניר יבמתיה כסף זתי מאחן יבמתיה לה וחוו כתיבין בכתובחה דכתב לרה בעלה קדמאה ואוסף מדיליה כך וכך ודנה נידוניא דהבעלת ליה

in Israel juxta id quod scriptum est & erit primogenitus quem pepererir, surget nomine fratris sui desuncti &c. Et adscribit dictus N. Levir dicta N. fratrie sue argentum Zuzorum ducentorum qui competunt ei utpote qui adscripti sunt ei in dotali instrumento à marito suo priori; & adjecit insuper ex suo usque ad valorem N. Et bona que secum attulit ipsa Sponsa &c.

Qua sequentur in formula Virginali etiam heic adhibebantur. Singulare autem jus fratriz hujufmodi fuisse necesse erat. Nam cum dos pristina ci, ita jam viduz, denuò à Leviro esset constituenda, fieri nequibat quin, si priori marito Virgo jungeretur, adeoque dotem acciperet Virginalem, eam itidem fibi instauratam à Leviro, tametsi vidua, haberet. Quòd si ita eveniret ut dotem haberet à marito prissino constitutam nullam, tunc à Leviro eadem ipfa summa erat quâ alia quæcunque vidua dotanda. Atque ita ex Jure dotabant Sponsas Sponsi, non Patres; qui tamen pro opulentia sua ex more ea quæ filiarum vestimentis nuptialibus ac ipsis deductionis folennibus sufficerent, impendere solebant. Inoleverat

b Mifna tit. leverat etiam ut quinquaginta Zuzi b hujufmoet Cethuboth ca. impensarum status effet modus, ubi nec rerum mar, Hierofo tenuitas impedimento effet, nec ampliorem fum-1) mitan ibid. fo's mam postularet dignitas. Sed hac res juxta bilon. fol.67.5. pacta conventa variatim fe habuit.

# CAP. XI.

De Temporibus tum Sponsalibus tum Deductioni feu Nuptiis ex more majorum prafitutis. De Latitia epulari que Dednetionem fequebatur. De tempore item intra quod nec Vidua, nee Repudiata, nee Libertina nova feu Proselyta rite nubebat. Etiam de Vidua gravida, 6 tempore lactandi.

Ote constituta, deducere Sponsam Sponfo licuit; ita tamen ut tum Temporis Moræ, juxta superius dicta, ratio haberetur, tum dierum Deductioni ex more præstitutorum. Scilicet nec Sponfalia, nec Deductio omnibus horis rite fiebat, uti nec Leviri renuntiatio. Profesto die quolibeta, ritè contraheban-Cethuboth,ca. tur Sponfalia, etiam & ipfo nono Ab Menfis, 1.fol.34. .col.4. quo jejunium ante alia infigne, ob ingentes quas Ithoth, cap, 10, perpeffi erant eodem die non semel calamitates, haberi solitum. Nullo scilicet tempore ejusmodi Sponfalia ex more interdida funt יקידימינו and ne propeniret eum qui fondere vellet alter, ut ratio redditur in Gemara Hierofolymitana. Quin tam nocht quam interdiù tunc rite contrahebantur. At verò nec Sabbato neque alio die

a Gemer, Hiero folym. ad tit. Maimonid. ba!.

die festo rite inibat quis Sponsalia. Misna b 3 Tit. Birza cap. לא מקדטין נלא מקדטין ולא מקדטין ולא מקדטין halach. Sab-מיבבין ולים מיבבין הלצין ולים מיבבין בבין בים מיבבין Festo nec Iudicia exercenda, nec Sponsalia contrakenda, nec fratrie renuntiandum, nec Leviro fratria jungenda. Gemara Babylonia ibi rationem fubdit; ne scriptione profanaretur sive Sabbatum, five dies alius festus. Verba funt אודה חווא ita fancitum est, ne Scriptio temporibus illis adhiberetur. Quod verò ad Deductionem attinet; alia erant tempora quibus nec Virgo rite deducebatur, nec Vidua, Vitiatave; alia quibus Virgo solummodo; quibus denique Vidua Vitiatave, alia. Ita tamen, ut qui hæc tempora, utpote à majoribus ob rationes mox indicatas non tam præstituta quam in monitis posita, none Mifra ift. observarent, corum Deductio seu Nuptie neuti- Moed Katon quam inde infirmarentur. Quod pariter dicen- Hierofolymit. dum de Sponsalibus sive Sabbato sive die sesto tit. Cethuboth fol. 24. & 25. initis. Neque Virginem, neque Viduam, neque sabylon. sol, 22. Vitiatam rite deduci volebant pridie Sabba- vide Mifia ibi. ti c aut postridie, nedum ipso Sabbato aut die balab. Ithoth alio festo. Quin nec intermediis sive Paschatis cap. 10. & bal, sive Scenopegiz diebus quos אולו של בועד pro- Tob cap.6. & fanam partem Feffs nuncupant. Scilicer die-7. bus d quinque qui inter Pascha & sequentem sep- 4 Levit. 23. timum, & fex qui inter fcenopegiam & ochavum Num. 19. Dent. habentur. Illud de Sabhato monuere majores 16. סבר בבוד שבר ob reverentium Sabbati, atque ne ex apparatu epulari, qui deductionem ex more pracederet, five initio Sabbati five fini proxi-

triclinum

proximante, fortè violaretur festum. Nam epulum à sponso sive cœlibe ante sive viduo sive uxori etiamnum supestiti conjuncto læte lauteque erat celebrandu per dies à deductione minimum septem, ubiVirgo erat Sponsa (exemplo vetustissimo sumto

e Picke Rabbi tum ex Jacobi & Rabelis nuptiis, e tum ex Sam-Elezercap. 16. fonis, de quibus nos alibi f:) per triduum minif De lare Nu mum ubi Vidua feu Vitiata ducebatur. Epulum vali & Gentium lib. 5. cap. 5. illud ejufque celebrationem ממוח חבט feu

Letitiam nuptialem appellitant. Adeoque hoc ex more exigi folitum, ut cui plures sponfe effent fimul deducenda, is fingulis uxoribus fingulas epulas per totidem dies celebraret, idque lætiffime, perquam pollucibiliter, & tum ab omni labore vacans, tum ab omimodo Solennis lætitiæ genere alio quod fortè genio tunc placere posset. מאין מערבין שמחח בשמחה Rationem adjiciunt; שאין מערבין שמחח quoniam non commiscenda eft Latitia (folennis ejusmodi & epularis) cum latitia. Alia scilicet cum alia non commiscenda, nec binæ confundende. Epularis hujusmodi lætitiæ manifesta funt in Evangelio Vestigia, ubi & Architriclini gui epulis præerat mentio. Qua de re etiam Gaudentius h Episcopus Brixianus; Nuptia apud ludeos cum fierent, unus (quantum ex traditione comperimus) dabatur de Sacerdotali ordine, qui morem disciplina legitima gubernaret; curamque pudoris ageret conjugalis, simul & conviviorum apparatum, minifiros atque ordinem difpenfaret; O' bos pro officio Architriclinus, boo est triclinit pra-

positus diceretur. Sed undenam didicerit Archi-

D . Ioam. 2. 9. b Traffat. 9. triclinum necessariò ex ordine suisse sacerdotali. non habeo compertum. Floruit Gaudentius ille fub annum Christi 400. Intermediis verò Pafchatis & Scenopegiæ diebus, tametsi velut profesti, non facri, haberentur, nihilominus Dedu-i-Gemer, Hieroctio eandem ob caufam rite non fiebat quam i foymit, ad tit. de alia cum alia lætitia folenni non commiscen-cantifol. 8.0. da afferri monuimus. Mifna k שין נשאין נשים hal. 7. במועד לנה בזולורה לא אלמנורה ולא מיובמין Katon cap. ז. לו Deducende non funt ux. ores in diebus illis intermediis, nec Virgines, nec Vidue, nec Fratrie, eo quod letitia folennis etiam ab initio illius festi usque ad finem celebratur. De folenni lætitia illa qua per regulam jam dictam excludi volunt lætitiam aliam folennem, intelli- 1 Deut. cap. 16. gunt verba legis, de diebus illis, quæ vide si pla- com.13.14.15. cet. Virginis autem deductioni feria quarta feu Mercurii ante alias sub templo secundo præstituta est, ratione ab affuetis Foro Sessionum diebus fumta. Etenim ex Ezræ collegarumque ejus seu fynedrii, dum rempublicam Israeliticam instaurabant, decreto, Sessiones Forenses que antea die profesto quolibet indiscriminatim haberi solebant, m Gemar. Eabyita in urbibus oppidisque plerisque, si non om bonad tit. Baba nibus, figebantur m in secundam feriam seu diem Komacap. 7. Lunz, atque quintam seu Jovis, ut hisce quoties tit. Cerhuboth, festi non essent, Judicibus necessariò esset consi-cap. 1. fol. 3. 2. dendum; ceteris verò pro re nata tantum fessio commentariis haberetur. Quoniam igitur ubi primis amplexi- Maimonid. hal. bus de Virginitate Nuptæ dubitabat maritus, Ithoth cap. 10. pro fuo arbitratu בחולים feu poflulatio



de prærepta Virginitate (de qua libro proximo

fusius) in foro proximo fiebat, atque ibi ea que objicerentur cognoscenda; ideo feriam quartam seu Mercurii diem deductioni Virginis maxime idoneam censebant. Ut scilicet postridie id est quinta seu Jovis postulare ei effet integrum, Neque postulandi tempus ultra quintam seu proximæ hebdomadis secundam feriam comperendi-

n Gemar. Babylon, ad tit. Cc. fol.g.b.

nari, quatenus fieri potuit, volebant, ne intereàn ante rem decisam odium inter conjuges utrinque, thuboth cap. 1. ut fieri amat ubi suspicio orta est, nimis ingravesceret. Feriam autem primam seu diem Solis, tametli etiam postriduana feria Sessionis itidem dies effet, haud pariter idoneam effe voluere, ne pracedenti epulari apparatu, ut didum eft, Sabbatum violaretur. Que inhilominus univerfa ita moribus receptisque sententiis temperata funt, ut, ubicunque locorum forenses sessiones feriis jam dictis minime, ex jure aliquo singulari, fic figerentur, & ubi apparatus cundus epularis ante Sabbati initium absolveretur, adeo ut de ejus violatione non effet cur inde quis dubitaret, neque ex singulari sessionum forensium dierum ratione fignorum Virginitatis prolatio hoc quam illo die commodior esse posset, ibi quolibet die profesto Virginem deducere ritè satis liceret. Ita tamen ut Lætitia solennis altera, ut monitum est, cum altera, minime commisceretur. Quemadmodum autem Virgini quarta feria seu dies Mercurii, ita Viduæ ac Vitiatæ deductioni quinta seu Jovis maxime idonea habita est. Rationem reddunt,

reddunt, ut Sponfus affuetos fibi labores, à quibus abstinendum erat tribus diebus epulatibus feria prima feu in ipso hebdomadis insequentis initio commodins redintegraret. Verba funt; כדי שיחיה שמח עמה חמשי וערב שנת ושנרת דאשון על דיוצי למלאכחו יום ראשון Vt laute leteque cum ea Sponsus epulum celebret feria quinta, pridie Sabbati seu parasceve, ipsoque Sabbato, & adsuetos repertatur ad labores feria prima. Quod tamen, ut cetera heic congesta, in confilio potius quam instituto fitum erat. Atque ad hunc modum intelligendum est illud Misnæ o, החולה o Tit. Cethu-שפעמים בשברה ביחי דינין יושבין בעירורה ביום חשני וביום החמושי שאם חיה לו טענרה בחולים חיח משכים לביר דין Virgo deducitur feria quarta, & Vidua quinta feria. Nam bis in bebdomade sessiones babentur forenses in urbibus oppidisque (scilicet ut plurimum) feria secunda & feria quinta, adeo ut si quid babeat Sponsus quod in Sponsa Virginitatem objiciat, Forum flatim ei liceat adire. Sed verò Tempora tam Sponsalium quam Nuptiarum heic ita intelligenda funt, ut (quemadmodum fu- P Lib.1.cap.17. prà P monitum eff de uxore demortui fratris à q Lib. s. de lure Leviro ducta, alibique 9 de Captiva) nec Vidua Nat. & Gent. nec Repudiata rite ducenda effet aut desponsanda, Mifna tit. las ante XC dies seu tempus trimestre , sive à mariti bimoth cap. 4. morte five à libelli divortii Scriptione elapsum Gemar, Baby-מעובררה שודע אם חיא מעוברת או אינה מעובררה לה (eq. Maimo-Aded thin cap. 11,



reddunt.

de prærepta Virginitate (de qua libro proximo fusius) in foro proximo fiebat, atque ibi ea que objicerentur cognoscenda; ideo feriam quartam seu Mercurii diem deductioni Virginis maxime idoneam censebant. Ut scilicet postridie id est quinta seu Jovis postulare ei effet integrum. Neque postulandi tempus ultra quintam seu proximæ hebdomadis secundam feriam comperendinari, quatenus fieri potuit, volebant, ne intereàn ante rem decisam odium inter conjuges utrinque, thuboth cap. 1. ut fieri amat ubi suspicio orta est, nimis ingravesceret. Feriam autem primam seu diem Solis, tametli etiam postriduana feria Sessionis itidem dies effet, haud pariter idoneam effe voluere, ne pracedenti epulari apparatu, ut didum eft, Sabbatum violaretur. Que inhilominus universa ita moribus receptisque sententiis temperata funt, ut, ubicunque locorum forenses sessiones feriis jam dictis minime, ex jure aliquo fingulari, fic figerentur, & ubi apparatus cunctus epularis ante Sabbati initium absolveretur, adeo ut de ejus violatione non effet cur inde quis dubitaret, neque ex singulari sessionum forensium dierum ratione fignorum Virginitatis prolatio hoc quam illo die commodior esse posset, ibi quolibet die profesto Virginem deducere ritè satis liceret. Ita tamen ut Lætitia solennis altera, ut monitum est, cum altera, minime commisceretur. Quem-

> admodum autem Virgini quarta feria seu dies Mercurii, ita Viduæ ac Vitiatæ deductioni quinta seu Jovis maxime idonea habita est. Rationem

n Gemar. Babylon, ad tit. Cc. folig.b.

reddunt, ut Sponfus affuetos fibi labores, à quibus abstinendum erat tribus diebus epularibus feria prima seu in ipso hebdomadis insequentis initio commodins redintegraret. Verba funt; כדי שיחיה שמח עמה חמטי וערב שנת ושנרת דאשון על דיוצא למלאכחו יום ראשון Vt laute leteque cum ea Sponsus epulum celebret feria quinta, pridie Sabbati seu parasceve, ipsoque Sabbato, & ad-suetos revertatur ad labores seria prima. Quod tamen, ut cetera heic congesta, in confilio potius quam instituto situm erat. Atque ad hunc modum intelligendum eft illud Mifnæ o; דתולה o Tit. Cethuboth בשארה ליום הרביעה ואלמנה לוום החמישי both cap. 1. §.1. שפעמים בשנה ביתי דינין יושבין בעירורה ביום השני וביום החמישי שאם חיה לו טענרה בחולים חיח משכים לבירה דין Virgo deducitur feria quarta, & Vidua quinta feria. Nam bis in bebdomade sessiones babentur forenses in urbibus oppidisque (scilicet ut plurimum) feria secunda & feria quinta, adeo ut si quid babeat Sponsus quod in Sponsa Virginitatem ob-jiciat, Forum statim ei liceat adire. Sed verò Tempora tam Sponfalium quam Nuptiarum heic ita intelligenda funt, ut (quemadmodum fu- P Lib.1.cap.17. prà P monitum est de uxore demortui fratris à q Lib.s. de lure Leviro ducta, alibique 9 de Captiva) nec Vidua Nat. 6 Gent. nec Repudiata rite ducenda effet aut desponsanda, Mifna tit. Ian ante XC dies feu tempus trimeftre , five à mariti bimoth cap. 4. morte five à libelli divortii Scriptione elapsum Gemar, Baby-כדי שיודע אם חיא מעוכרת או אינה מעובררה ל (cq. Maimo אחרון שר אחרון בין זרעו של ראשון לורעו שר אחרון Adeò

Adeo ut inde satis certum fiat an gravida fueris necne, at que an ex semine prioris posterioris pe mariti. Nova item Libertina ac Profelyta nova tot etiam

Labimoth car. & Maimonid. loc. eitat.

1 Gem v. 84- mensibus ab Israelitarum nuptiis arcebanturs, ut bilon od tit. feilicet distingueretur inter prolem conceptam 4. fol. אבקרושה בקרושה fanclitate, & cam que conciperetur בקדוטה extra fanttitatem, feu antequam fa-Cla effet Libertina feu Proselyta. Quin & ob eandem rationem ubi Proselyti uxor fieret Proselyta, à marito per tantum tempus separanda crat. Atqui nec ad Minorem quæ sponsalibus incheatis renuntiarat modo supra ostenso, nec ad Virginem que five illecebris five vi compressa est, nec ad meretricem, decretum hoc majorum de trimestri expectatione attinebat. Manifestò autem "Ilid, & Gem. è priori marito gravida, nec ante t puerperium rite nubebat aut despondebatur, neque post

Babylon, ad tit. Cethuboth ca. 5.fol.60. .

puerperium ante biennium inde elapfum, nisi intra id tempus denasceretur proles, aut ipsa lac non præberet. Nempe intervallum illud ablactationi præstitutum. Et ne proli lactenti novi mariti coitus fraudi effet, ita cautum est. Sponfalia autem intra hoc tempus inita, planè irrita non erant. Sed Deductio eousque illicita, ut à foro puniretur qui contrà veniret.

## CAP. XII.

Benedictio Deductioni in thalamum atque ipsis Nuptiis pravia.

Nte deductionem in thalamum (qua abfolutæ ipfæ nuptiæ) adhibenda erat Benedictio folennis; que ut prior illa Sponfalibus, ita Deductioni propria. Dica hac nona ברכת נישואין benedictio Sponforum, scu ברכת נישואין Benedictio Nuptiarum feu deductionis, ut illa חשום קידושין feu אירוסין, id eft, Benedictio Sponfalium. Rite adhibebatur tam in domo ubi epularis illa quam diximus lætitia feu convivium nuptiale celebrabatur, & ubi thalamus erat in quem sponsa deducenda, idque sive ea sponsa patrisve effer, five sponsi, quam in alio quovis loco ex more huic rei præftituto. Nam recentioribus Judais locus benedictionis fere est atrium a fynagogæ. Atque ita intelligendum est illud, to-fol. 336. b. Maties Talmudicis b dicum ברכון ברכת חחבים haril /ol.82.5. בבירו חתנים וברכת אירוסין בבירו האירוסין ad fit. Cethu-Benedictio fon forum adbibenda est in domo spon- both cap. 1. fol. forum, & benedictio foonfalium in domo foonfa-7. Maimonid. lium. Nimirum benedictio sponsalium achiben-cap, 10. Shulda in loco ubi fponfalia contrada, quemadmo- can Aruch lib. Aben harzer, dum hæc altera, quæ sponsorum est deductioni caper. in thalamum pravia, in loco five in quem, five unde deductio fiebat; five locus is idem effet cum priori, five alius. Et quoties unica in domo Sponsalia deductio in thalamum sequebatur Aa (quod

e Ad tit. Ce. (quod pro eorum quorum intererat arbitrio sieti thuboth/ol.8.º solebat) utraque benedictio câdem in domo sie-adde Maimonid. bat, quæ ita tam domus Sponsaliorum quam halach. Ishoth, bat Sponsorum ritè, sed ratione diversa, nuncupalach. Beracoth ta. Formula Benedictionis Sponsorum seu decap. 2. §. 9. 10. ductionis prævia ad hunc modum à c Talmudi-Aruch l. Aben cis exhibetur.

ברוה אתה יהור.
אלהינו מלך העול
שהכר ברא לכנידו
ברוך אתה יהור.
אלהינו מלך העול
יוצר האדם נא"י אמ"ה
אשר יצר את האד

ממנו בנין d Gloff.ad Gem. Bab. tit. Ce-thubothfol.8.4 e Rabbi Aben - ATT Tybbon in Ruach hachen feu mil בקיבוק עקרה Phylica Eires cap. 3. Videfis 7"NZ לתוכה בשמחה Genebrardum in fubjundis Chronologie fue 7122 משמח P48-73. 0 74. שמח חשמח ריעים

Benedictus sis Domine Dem Noster, Rex mundi, qui universa creavit in gloriam Suam. Benedictus fis Domine Deus nofter, Rex mundi, Creator bominis. Benedictus sis Domine Deus noster, qui creavit bominem ad similitudinem suam, & ad similitudinem imaginis archetypi sui, & praparavit ei ex seipso firucturam feu ædificium ufque in feculum (quod de fœmina dictum, ut volunt alii d; aliis e de ipfa חזורת הצרת feu creatione forme humanæ locum hanc capientibus) Benedictus sis Domine Deus noster, Creator bominis; Gaudendo gaudebit, & exultabit flerilis colligendo liberos suos in sinum (uum

כשמחך משמח ברצה ששון ושמחה וכלח חתן דיצה אהבה ואחווה שלום מהרה ה' אלהינו יטמע בערי יהודה ובחוצורה ירושלם קול ששון וקול שמחה חתן וקול כלה קור מחופת נא"ר משמח חחן עם

שוחאת Suum in letitia. Benedictus sis Domine Deus noster qui יצרך בגן פרן מקדם letari facis Sion in liberis TNI Sus. Latando latari fac par boc amatum juxta letitiam אשר אם"ה אם" a te donatam creature tue in borto Eden ab antiquo. Benedictus sis Dominus Deus noster, qui latari facis Sponsum & Sponsam. Bene-רינה dictus fis Domine Deus nofter Rex mundi, qui creavit gaudium & latitiam spon-וריעורה fo & sponse, exultationem, cantum, bilaritatem, jubila. tionem, amorem, fraternitatem, pacem & amicitiam. Confestim Domine Deus nofler, audiatur in urbibus ludee & in plateis lerufa- & vid fis lerelem vox gaudii t, & leti- mie cap. 7.34. tie, vox sponsi & spon- 16, 19.25. 1c. Sponsorum ex thalamo suo, Barach 2. 23. & pueri è choro modulationon nis sue. Benedictus sis Domine Deus nofter, qui latari facis Sponsum cum Spon.

Hæc ipsa serè formula item in Ritualibus Ju-Aa 2 dæorum

הכלח . fa.

dæorum hodiernis habetur, nec fine præeunte vini poculo ejusque benedictione, qualem in sponfalium benedictione suprà memoravimus. Etiam ברוך אחח י"ו משמח "" ברוך אחח י"ו משמח ו"ו משמח הור לי" כי מוב כי לעולם

His anicos - adjectent, הובר ליי כי טוב כי לעולם אות חתן וכלה ומצליח הודו לי"י כי טוב כי לעולם אנולם אנולים הודו לי"י כי טוב כי לעולם אנחות מסדו ירבו שמחור בישראל וינוסו אנחור Benedictus sis Domine, qui lætificas sfonsum & sfonsam, quique cos fortunas. Confitemini Domino

sponsam, quique eos fortunas. Confitemini Domino quoniam Bonus est, quoniam in seculum misericordia ejus durat. Multiplicentur gaudia in Israele,

Maimonid. Sugiant suspiria. Integras formulas tum hasce halach. Kiriath tum alias Ezræb accepto serunt. Quin ut edecem shemai cap. 1. minimum iique majores ætate atque ingenui (quo-

s.7.

Gemer, Bab; rum numerum complere sponso ipsi sas erat)
lon ad tit. Ge- adessent huic benedictioni ex more exigebatur.
thuboth cap. 1.
fol. 3.5. tol. est, ratio ejus postquam est receptus, sumitur ex
1. adde Maimo.
historiola Ruthæ, ubi hujus & Boazi nuptiis adracoth cap. 2. sunt decem Seniores. Horum autem qui maxis.9. & balath
Ishoth cap. 10. mus natu aut dignior, benedictionem præibat.
& Bartenor. ad Quoties autem durante virginis convivio septem
tit Cethuboth
cap. 1. § 1.

Ruth. 4.2. & 11. qui benedictionem audierant deductionis, toties

qui benedictionem audierant deductionis, toties iteranda erat post solennem mensæ benedictionem etiam & hæc deductionis integra. At quamdiu iidem tantum qui benedictioni deductionis assuerant convivæ manebant, postrema ejus dem pars duntaxàt mensæ benedictionem in virginis convivio nuptiali quotidie sequebatur. Quod itidem dicendum de convivio nuptiali ubi cœlebs viduam duxerat. At ubi viduus viduam, post deductionis

deductionis diem iteranda ritè non erat. Benedictionis autem nuptialis exemplum habent ut a Genef. 24.60.
ante legem datam in eo quod de Rebecca legis e Ruth. 4.11.
turd, ita post, Ruthæ & Boazi nuptiis. Etiam in. vide Gem. Hieter formulas actusque primarios legis studioso, id in. Cethuboth
est Jurisconsulto Ebraico, ediscendos, Benedictio. cap. 1. fol.25.col.
nis quam exhibuimus formulam non omnino
ignorandam suisse aiunt s nonnulli. Utrum be. R. Chananiab
nedictionem jam ostensam Nuptialem aliamve in Gemer. Baillam Sponsalitiam (de qua supra) san utranque Cholin cap. 2.
intellexerit Fl. Josephus ubi rac on para social social
social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social social

### CAP. XIII.

Deductio in Thalamum; cujus tam in Novo quam Veteri Federe Vestigia non obscura. Inde Nuptiz undiquaque perfectz.

ביכות לחומה בריכות לחומה בינות לביכות לחומה בינות לחומה בינות לחומה בונית לחומה בינות בינ

in quantum plane personale erat, ex ipsis sponfalibus seu pactione conjugali firmum habebatur ac ratum. Sed fi etiam dotis incrementum, fuccessionem unde vir etiam & concubitum aliave ejulmodi invicem conjugum commoda, jura, ac officia consideres, non cadem erat illis Sponsalium ratio ac vis ante que post deductionem. Ex-משתכנס לחומה Maimonid & ceptionem autem heic adjiciunt d חומה בקראה נשואה אע"ם שלא נבעלה וחוצש שחחים אע"ם שלא נבעלה

autor Shulcan Milna ad Mamonid. ibid. fol. Mikotzi pracept.affirm.48.

ראויה לבעילה אבל אם היתה נדה אע"ם שנכנסח bide Magid כיים לבעילה לחופה ונתיחד עמה לא גמרו הנשואין והרי חיצי בארוכח עדיין quamprimum deducta eft Sponfa in thalamum, pocabatur nupta, tametsi concubitus non sequeretur; ita scilicet, fi concubitui fuerit idonea. At vero si effet mensibus immunda, tametsi deducta fuerit, etiam & coitus fit fecutus, nuptie non perficiebantur, sed bactenus sponsa nomen duntaxat manebat. At diffensus eft heic magistrorum; aliis sponsæ hujusmodi immundæ eandem affirmantibus fuisse rationem generatim quæ aliarum quaruncumque nondum rite nuptarum; aliis, quoad dotis incrementum tantummodo cam pro Sponfa,non uxore undiquaque perfeca,neutiquam quoad alia conjugum invicem commoda, jura feu officia, censeri contendentibus. Consentiunt autem universi ante redintegratam munditiem neque benedictionem aut deductionem fieri debuisse, neque nuptias effe ritè absolutas. Quod si contra morem majorum benedictionem deductio force antevertebat, adhibenda ea erat tempore aliquo opportuno insequenti. Non obscura habentur Sponfa-

Sponsalium & Deductionis discriminis vestigia in lege illa militari ; Vir cille qui de fonfavit fibi e Dent. 20.5. uxorem, & nondum accepit eam, vadat & redeat ad domum suam, ne forte moriatur in bello, & vir alius accipiat eam. Quin præter ca quæ superius è federe Veteri obiter occurrunt de benedictione conjugali (cujus formulam aliter atque aliter pro seculorum discrimine se habuisse ambigendum non est) aliive ad matrimonium attinentibus, observandum est quod legitur de Tobia, Raguele, & Sara hujus filia, quam fibi in uxorem à Raguele cui, utpote patri, sui potestatem ea permiserat dari petit Tobias. Et f apprebendens i Tobitcan.7. dexteram filia sua (Sara) Tobia tradidit, dicens, &8. Deus Abraham & Deus Isaac & Deus Iacob vobiscum fit, & ipse conjungit vos, impleatque benedictionem suam in pobis. Et accepta charta fecerunt conscriptionem conjugis. Et post bæc epulati funt, benedicentes Deum. Ita Vulgata. Gracus verò codex, manu eam prebendens tradidit eam Tobie in uxorem, dixitque, Ecce juxta legem Mosis प्रमुख्ये बंगीकि, में बंग्यान कुनेड ने स्थिनिक वर्डे, में रंगर्भेट्र महार बंगीरेड deducito eam, & abducito ad patrem tuum, & benedixit eos. Et flatim fequitur; & vocavit Ednam (Anna in vulgata ca nominatur) uxorem ejus; zi nafir fichier exacte ovy gapli zi eoggazinale &c. [u. mens libellum scripsit Syngrapham & obsignavit. Et coperunt comedere. Et vocavit Raguel Ednam uxorem, & dixit ei, Soror (iroluano n' inen raphor) prapara alterum thalamum, & introduc eam. Coe. na item peracta, introductus est Tobias ad cam; quemadquemadmodum tam in Græca quam vulgata habetur. Er Sponfalia ita habes, corundem etiam Libellum, & intra easdem ædes Deductionem. non fine pravia Benedictione. Exemplar autem Ebraicum Screckenfuchsii heic haber, Tunc dixir Raguel, Accipe eam quoniam eft foror tua, & tu es frater ejus (scilicet consanguinei estis) en trado eam tibi in uxorem juxta legem Mosis atque Israelis. Sequitur etiam ibi Benedictio; & dein לאדנה אשתו להביא אליו גליה אחר ויכתב עליו את הכתובה ויחתם אותה בעדים & dixit ad Ednam uxorem suam, ut afferret ad eum cartam unam; & conscripfit Super eam pactum dotale, & obsignavit eam coram teftibus. Sed apertius hac exemplar Constantinopolitanum à Paulo Fagio etiam latine versum. Tobiæ puellam fibi in uxorem postulanti respondit Raguel חבה הבערה לפניד תחיח לך לאשה כתורה וכחלכה ואר שדי ירחם עליכם זיחיה אחכם מיד קרים לנשרה ותפשה בידה ואמר לנער ראה בני הרי זאת מקודשרה לך כדת יהודה וישראל ולך אל אביך ומיד קרא עדים וקדש אוחה בפניהם וכחבו וחתמו שטר כחובחה ומיד ברכו שבע ברכורה והיתחיל לאכול וקרא רעואל ארה אטחו ואמר לח חקני חדר חפניםי וגו' Ecce puella coram te eft, sit uxor tua ficut lex jubet & moris eft. Deus omnipotens vobis sit propitius, & vitam vobis conservet. Statim accersità puella apprebensaque manu ejus, dixit juvent; Ecce mi fili, tibi fonfa aft seu de fonfatur, ut mos aft in luda & in Ifrael.

rael. Et perge ad patrem tuum. Statim eriam, aos cerfitis teflibus, de fonfavit cam in confectu corum. Et scripferunt & obfignatunt Infrumentum dotale. Statim etiam, dictis septem benedictionibus, epulari coeperunt. Vocabit autem Raguel uxorem luam . dixit ad eam, Parato conclabe interius egri. Nimirum in conclave illud interius deducebaeur fponfa; idque planiffime i main Chappa feu that lamus nuptialis in quem fponfa deducenda ante nuptias, Juxta jath dicha, perfectas atque undiquaque absolutas. In versione sua doctiffimus Fagius heic tantum habet flatm dictis benedictio. nibus epulari coperunt, pratermillo, qui in Ebraico habetur, earum numero septenario. Qui vetustis Judzorum ritibus est adprime consonus. Nam in Benedictionibus Sponforum feu que : Halach, Be-Deductioni pravia funt, eundem ipfi agnofcunt racoth cap.2. 5 numetum, qua de re consulas Maimonidem , fhoth, cap. 10. Joseph Carob, alios de Sequencus ni historiola o Shulcan A. illa Tobiæ etiam nuptialis lætitiæ fen convivil ruch lib. Aben dies, ni fallor, quatnordecim, qui quidem ex hazzereap.61. moribus receptis intra tridum coerecti fole-c Hymn, Nuptibant. Nam Sara ibi vidaa cft. Sed ampliare al. in Mach zot nuptiale convivium nemini non licuit non mit fol, 317. nucre, abique motis majorum violatione: Primo itaque nuprialis convivil die deductio fiebat în thalamum unde absolute undiqueque nuptie. Sed triduum rotum, ubi fponfa erat vidua, atque fepriduam, ubi virgo erat, letitia fumma lautitiaque, pro fponforum fortemas criam & fingulari fponforum dignitaris observantia & convivis

11

cap. 16.

vivis erat celebrandum; retento intereà in officiosis compellationibus, etiam sponsi & sponsi nomine, usque dum finiretur ejusmodi nuptialis למלך , celebratio. Rabbi Elizzerd, למלך מח חמלך אינו יוצים לשוק לבדו כך חתחן אינו יוצא לשוק לבדו מח חמלך לובש בגדי כבוד כך החתן לובש בגדי כבוד ככ" שבערת ימים חמשתח מה המלך הכרש מקלסין אותו כך חחתן מקלסין אותו כרש שבעת ימי משתה מה חמלך פניו מאירורה כאור החמה כך חחתו מאירת כאור החמה שנאמר והוא יוצי מחופתו וגו' Sponfus eft Regi comparandus. Quemadmodum Rex foras non egreditur incomitatus, ita nec fonsus. Quemadmodum Rex vestibus utitur splendidis, ita & Sponsus etiam per Septem convivu nuptialis dies. Quemadmodum rex ab universis celebratur, ita etiam per id tempus Sponsus. Quemadmodum vultus regius lucidus est ut sol, ita & Sponsi vultus, juxta id quod e Pfal. 19.5.ibi scriptum efte, Et ipse tanquam Sonsus egrediens seu procedens è thalamo suo &c. Quod de Sole R.D. Khachi, dicum; cui Spons è thalamo suo tum splendidis vestibus sum nuptialibus comitum officiis, iifque lætissimis, durante nuptialis celebritatis tempore ornati progressus comparatur. Qua de consulas item virum summum Danielem Heinfium in Aristarcho sacro f. Thalamus ejusmodi sponsi memoratur etiam alibi apud Propheras & idque quatenus tempus nuptialis celebrationis Spedar. חחום חלו וכלח מחותה אצי Exeat feu exibit fonfus è cubicula suo, & fonfa è tha-Lamo 11111

f Pag. 879.

E loel.cap.2.

lamo fuo. Ubi Sponfæ tribuitur non Chuppa, quod vocabulum p'erunque, fere semper, pro thalamo in quem solennis fiebat deductio, à Magiftris usurpatur, & 7711 Cheder Sponso, quod idem sane sonat. Verum quidem eft Chappa, à verbo non deductum quod obtegere denotat, ex natura fui locum quo obteguntur seu occultantur Sponsi fignificare, adeoque thalamum seu racir (quod habent Hellenistæ) in quem ad concubitum Sponsorum deductio fiebat; Cheder autem cubiculum seu conclave denotare. Sed in idem plane ita recidunt. Alias scimus esse vis Chuppa apud Magistros notiones, qua ad rem attinet conjugalem, de quibus capite proximo. Sed primariam & quæ tum in ipsis complendis nuptiis tum in earum celebratione, principem plane habet locum jam exhibiumus. Etiam & hac solummodò notione occurrit in Benedictione Sponsalium, de qua satis supra\*. Ad de- « cap. 7. ductionem hujusmodi & solenne convivium specat illud in Evangelio h de decem Virginibus, h Matth, 25.10. Dum irent emere, venit Sponsus : & que parate erant intraverunt cum eo ad nuptias, & elaufa eft janua. Omnibus scilicet convivis futuris sponsus & sponsa, que jam deducebatur in nuptias, sollicite expectandi erant observandique. Id quod ibi ad nuprias eft, seu, ut in Graco in ris pipus, à Syro redditur mthon nit demum chori, i loann.cap.2. 1. letitie, seu Nuptiarum, cui etiam alibi sapius i 03.146.12.36. i sim, seu nuptie minnon quod ipsum est E-148. bræorum nom seu Symposium nupriale, nuncu-B b 2

Marc. 1, 19. Lu: . 5.34.

37.

parur. Atque eam esse vocabuli fignificationem in historiola facra de Nuptiis in Cana Galilaz, palam liquet. Citatum autem de virginibus decem locum de Sponso fimul & Sponsa venientibus, quemadmodum in deductione, capiendum effe, oftendit Vulgati & Syri comma primum eiusdem capitis, quo pro eo quod est in graco ne amdfluoir in roupie, habent, illi occurfum feu ob. piam Sponso & Sponse. Nonne etiam five de convivis sive de ministris, quorum officia nuptilia sponsis, durante illo sive tridui sive septidui tempore præstanda fuere, intelligendum illud, nunquid k possunt of viol & wupard warder fell rumber. 4 .datth. o. 15. filis thalams nuntialis lugere seu jejunare (filis fonsi habet vulgata & filii Nuptiarum) quandin oum illis eft Sponfus? Atque adjicitur, venient dutem dies cum auferetur ab eis sponsus, & tunc jejunabunt. Nec prætermittendum est, morem hunc letitie ac deductionis alibi item quam apud Ebræos, pariterque in oriente vicino, obtinuisse, ex Veteribus fieri manifestum. Legitur in 11 Maccab, 9. Historia Hafmonaica 1, filios lamri facturos magnas nuptias, duxiffe sponfam è Madaba, filiam unius de magnis Principibus Chanaan (oppidum seu urbem Gabatha vocat Josephus ac sponsæ patrem illustrem inter Arabas) cum pompa magna. -- Et ecco tumultus & apparatus multus, & Sponsus procesit, & amies ejus, & fratres ejus, obviam illis cum tympanis, & muficis, & armis

m Lib.13 cap.1, multis. Expressim etiam memorar Josephus m sponi sam ipsam deductam à sponso cum frequenti amicorum

micorum comitary, In wale is popule, ut fiere folet in Nuptits.

# CAP. XIV.

De Annulo apud Ebræos Sponsalitio seu pronubo.

Stensis, in superioribus, iis quæ illustriora ac præcipua fuere, in moribus Ebræorum, ab ipfis Sponfalibus usque ad Nuptias undiquaque absolutas persecasque, etiam de minorum gentium apud cos Ritibus aliquot non contemnendis, qui scilicer nunc adhibiti nunc omiffi pro vario feculorum locorumque difcrimine, paucis est monendum. Neque enim ejufmodi Ritus prætermitti folent à Scriptoribus qui res hujusmodi tradant. Visuntur ii potissimum in Annulo, Coronis, Frumento five ferendo five spargendo, Myrto ac Palmarum ramis præferendis Velamine quo obtesti Sponfi, & Paranymphis. De his, suo ordine. Quod ad Annulum attinet in Ebræorum Sponsalibus; verum quidem oft olim hodieque subinde apud eos adhiberi solitum, quod ex corum scimus Ritualibus, Subinde dico. Nam uccunque occurrat in Ritualibus alibique de Annulo in Nupriis Ebraicis qualecunque testimonium, expressim tamen afferitur à Leone Mutinensi, Archifynagogo Veneto, Annuli usum satis este suis rarum. Codex ejus a Ms. a De gli viti quem habeo ait, è alcuni usono alli bora (loqui- Hebraicipart. 4. tur de Gentis Ebraiez ritibus Nuptialibus) por-

gli

gli un anello en dito è Sposarla, ma per lo pin nen lo fanno. Sed qui typis est editus, adjectum habet, ma in Italia ? Tudeschi per ordinario nonlo fanno. Tantu abest ut Doctorum aliquot sententiam qua etiam ab avo Mosaico frequens Annuli Sponsalitii deducitur usus amplecti queam! Nituntur ii maximè

bus deducere, à ratione est nimis dissonum. Ner que sane in Talmudico corpore, si benè memini, mentio ullibi habetur Annuli Sponsalibus adhi-

b Exed. 35. 27. loco illo Exodi b ubi inter donaria sacra numeran-

tur annuli. Adjiciunt apud Prophetas e mulierum . Ifsie 3.21. Annulos item memorari. Sed manifestum est in cultu seu mundo tantum muliebri censendos esse Annulos illos, non aliter atque armillas, discriminalia, vittas, id genus alia. Neque apud Ebræos ipsos omninò pro Sponsalitiis ii sumuntur. Ornamenta etiam erant annuli virilia, ut videre est in historiola sacra de Juda & Thamar. Atque d Baros.ton. t. inde cum nonnullis d Annuli usum in Sponfalie

ann.57.alii.

biti. Res autem ita se habuit. Nummulum seu nummuli valorem, velut Sponsalitii contractus five arram five pretium Sponfæ antiquitus dari folere, superius eft oftensum; id quod sexcenties e Cap. 1. in corpore occurrit Talmudico. Cum igitur animadverterant Ebræi aliqui hujusmodi sive arræ seu pretii Sponsalitii seu alium qualemcunque locum apud alias gentes Annulum in Nuptiis occupasse ( qua de re mox plura ) visum etiam eis

eft eundem non raro adhibere, & quo fertunam precantur bonam f in eo inscribere. Sed & Munfter ad Genef. 30. adhibuere non qua Annulus est, sed tantummodo

qua pretii, quod diximus, seu mummuli locum occuparet. Id quod apertè liquet ex corum Ritualibus. Nam ibi g, post præviam Nuptiis g Maharil fol. Sponfalium benedictionem quam publice iterare 81 . Mackzor folent, Magister qui Nuptiarum Solennibus præ- Germ.par.1.fol. eft; קורא לשני עדים וחראה לחם מבער 336. 6. col. ב. נושין אי חוא שוח פרוטה ואמר חרב להן 18.ad Maimon. ואו זח חטבעת מסחמא חוא שוה פרוטה bb. Nashim. ואמרו הן Accersitis binis testibus, ab eis inquirit utrum Annulus Sponsalitius, quem eis ipse oftendit, sit aqualis cum nummulo valoris; iis affirmantibus, rogat etiam utrum Sponsalia rite fuerint peracta; fcilicet, utrum dixerit fponfus הרי מקודשת לי בטבעת זו כדרה משה וישראל והיה תוחב לה הטבעת באצבע שאצל האגדול ואם אינה טהורה אינו מגיע בה אך מניח ליפור מעצמו לאצבעה Ecce mibi Sponfa fis ex boc annulo, secundum justitutum Mosis & Ifrael, & annulum indici ejus seu digito pollici proximo induerit; aut & immunda tunc temporis effet, non tam induerit quam illabi permiserit. Nimirum non in Nupriis sed in ipsis Sponsalibus primus Annuli usus; de quo ideo quod nummuli seu pretii Sponfalitii locum occupabat (quod etiam ex ipfa Sponsalium substantia habent) ante nupriarum solennia quæstio ita fieri hodieque solet. Non igitur in locum annuli successit nummulus teruncius, aut aliud quid quo oblectaretur Sponsa in ipfo contractu Sponfalitio, quod volunt viri nonnulli docti, sed planissime in nummuli locum Annulus. Quod verò habent aliqui fidei fatis prodigi,



cft.

digi, five de Annulo argenteo in D. Anna Canobio Sanctimonialium Romæ servato, velut eo quo Joachim & Anna copulati funt, five de onychino illo qui ex fide nescio cujus gemmarii ex Hierofolymis Romam ante seculum unum & alterum profecti, velut D. Mariæ Virginis Deipara, Perusii reconditur, autoribus suis nos liben-& videsis ad- ter relinquimus. Qui vero de Annulis illis plane fictitiis plura velit, confulat imprimis Joannis Bap-Pontificinsixt, tifta Lauri libellum de Annulo Pronubo Deipara Virginis h, nec tamen fine eis quæ eadem de re doctiffime scripsit vir summus Andræs Rivetus in Apologia pro Sanctiffima Virgine Maria.

dit.ad .4/phenf. Ciaconii vit. 4.pag. 1280. 1 Lib. 2. Cap. 9.

pag. 283 .06.

h Rome 1623.

### CAP. XV.

De Sponsorum Coronis, Myrto ac Palmarum ramis praferendis, & Frumento five ferendo five (pargendo in ritibus Ebreorum Nuprialibus.De Velaminibus item quibus obtecti Sponfi.

Ponsorum Coronarum vetustissima est in Misna mentio. Harum usus in ipsa Deductione seu Nuptiis. Eis enim ornandi erant in nuptias olim Sponfi. Sponfi Corona \* erat Sota cap, 9. fol. five aurea, five argentea, five ex fale tofto formata atque sulphure depica, sive rosea, sive myrtea five oleagina. Sponfæ erat Corona aurea fen aurata, scilicet forma בחו שיר שיר שווא urbis aurea rius, ad tit. Sota feu turrità, qualis Deum matri vulgo tribuitur. Sed hac pro vario Sponforum conditionis difcar.9. 9 14. crimine aliter atque aliter fe habuiffe necession

a Gemar. Hierosolymit, ad tit. 24.col. 3. Baby . lon. fol. 49. . Gloff. ad tit. Gittin cap. 1. fol.7.2. Barteno-

est. Corona ha, sub Templi secundi excidium, Tie Sotacap. interdica funt. Milna a, סומשיתום של אספשיתום במולמום של אספשיתום adde Gemar. אורו על האירום מחנים ועל האירום אירום אורו על שטרות מחנים ועל האירום בפרום בפרלמום שר טיטום גורו ער עטרות עטרות עטרות שיטום גורו ער עטרות Tempore quo Vessassianus armis nos aggres. de iit. Semicoth sus est, interdicta sunt Sponsorum corona, uti estam tympana (usus fcilicet eorum in choris nuptialibus) atque Tito nos invadente, interdicte funt etsam Corone Sponfarum. Nolebant feilicet; exterorum armis hostilibus oppressi, splendidum illum majorum in nuptiis celebrandis ritum diutins retineri. Quale de ritu ramorum Myrti ac Palmarum cum cantu fponsis præferendorum est dicendum. Etenim legitur in eorum commentariisb, mortuo Rab, decretum fuiffe שלש Sepher Iumyrtum & ramos palmarum fronsis in pompa musica non effe preferendos. Neque autem Coronarum apud Ebræos nuptialium tantom' in Mifna feu Commentariis Talmudicis aliifve scriptis Rabbinicis meneio, fed etiam in ipfo codice facro, fi interpretibus magni nominis veteribus fides. Legitur in Isaia, Gaudens gaudebo in domino, & cap. 61. 10. exultabit anima mea in Deo meo, quoniam indust me vestimentis salutis, & indumento justitie cir-cumdedit me; חערת וכבלת חערת qua in Vulgata vertuntur, qual Sponfum decoratum Corona, & quali Spanfam arratam manilibus suis. Neque adoo differt versio seniorum; or Numble meilari un Mifar, &c. ficut Spanfo circumposuit mibi Mitram , que plane Corone species

E 7ecb.44-18.

eft. Verba ipfa Ebraica sonant ut Sponsum Sacerdotali ornavit decore &c. aut ut Sponfiu ecc. Aquila autem (inquit Hieronymus) transulit. iscanous & nodos quod in lingus noftra dicitur, Sa. cerdotii portans Coronam. Substituit igitur ibi Aquila as Nuppe incarrupiro stodio ut Sponfus Sacerdotii portans Coronam, id est, magnificam, splendidam. Et sane tam Theodotioni ac Symmacho quam Aquilæ sieu feu Corona ibi adhibitum eft pro TND quod decus seu Ornatum generaliter denotans pro Mitra, cidari, tiara, seu singulari ca-Exed. 39-17. pitis ornamento aliquoties alibi e fumitur. Et Davidi de Pomis n' TND explicatur per Coronam & Coronulam. Jonathan autem Chaldaius Jesaiiæ כחתנא דמצלח בגנוניה ובכהנא paraphraftes heic בחתנא רבות דמתקן בלבושוחי וככלחות דמתקשטות בחקונהש ut Sponfum gaudentem in thalamo fuo. & ut Sacerdotem magnum vestimentis suis ornatum, & ut Sponsam ornatu suo decoram; perinde ac fi legerat ina & Sacerdotem, non Tan Sacerdotali ornavit decore. Versio penes me Arabica Ms. habet ibi wall with lin ficut Sponfum gloriofus. Et Judzi Hispanienses; Como Novio engrandescera fermosura; adeoque Coronam Sponso non expressim ibi tribuunt. Sed Salomon Jarchius, משר ילבש לבושי inquit אשר ילבש בדור חכחן גדור ficut Sponfum qui veftitus eft veftibus Pontificis maximi gloriosis d. Utcunque verò locus fuerit vertendus, id interea est ma-

nifestum, yeteres illos interpretes Gracos, quos

Videfit ibi Bavid Kimchi.

& fecutus est Vulgarus, non dubitaffe quin in Sponsi apud Ebraos ornamentis Corona locum haberet proprium. Aliter enim nec res ipfa, quicquid de verbis fit flatuendum, versiones illo- e vide Paul. rum fatis tulerit. Atque ita interpretantur Cantic. Velligat. Scriptores ad eum locum præclari . Sed & a- 27.6 16. libi occurrit quod doctis habetur de Corona [ Cap. 3.11. apud Ebræos Nuptiali testimonium perquam : Pineda vie manifestum. Salomon in Canticis f Egredimini ib., cap. 3. 55. לי videte filia Sion Regem Salomonem בעטרה Paul. Sberlogue ים שעטרה לו אמו ביום חתנתו in Corona qua coro- gatione 17.5 16. navit illum mater sua in die Deffonsationis illius alii ibi citati o in die latitia cordis illim. Complures Scrip-Ramirez lib, z.in tores & heic Coronam Nuptialem intelligunt. Canticato vide Alia etiam in candem rem loca h è Prophetis lib 6. Elett. Satrahunt nonnulli. Atque hinc in Tertullianum crorum. cap. 44. disputat Paulus Sherlogus, quasi memoria lapsus h Thren. 5.15. temere affirmaffet is i Coronarum Ebræis usum Exechiel 16, 12. fuisse nullum. Quod ad Frumenti usum in riti-3.5. Es chaldabus eorum attinet nuptialibus; Hodiernus, qui ibi vide. in corum occurrit ritualibus, mos est, ut, ubi litiscap. Sponsus Sponsus manum, ante nuptiarum Benedicionem prehendit k, יורקין כל חעם ער א Mabaril fol. אבי ראשן חטין ואומרים פרו ורבו שלשח Germ. part. I. בי ראשן חטין ואומרים פרו ורבו שלשח Spargant omnes qui circumfant triticum fol.336.col.i. Super corum capita ter dicentes Crescite & multiplicamini. At in libris Talmudicis aliusmodi 1 Germara Ba-frumenti usus habetur. Nam ibi non semel men-bylon, ad tit, tio à Rab Papi fit temporis quo ישרה Cethubothea. quà scilicet nuptias spectat. Atqui interpretes zara cap. 1. fol. 8.2. 6

Cc 2 heic

heic dissentiunt. Alii tantum de apparatu ad potum in convivium nuptiale verba illa intelligunt.

שפר בערבור חורעין שם שעורין קודם ימי בערבור חורעין שם שעורין קודם ימי אחרופה ומביאין לפני החחן והכלה כשחן צמחדן אחרופה ומביאין לפני החחן והכלה כשחן צמחדו להשם ומביאין לפני החחן והכלה כשחן צמחדו להשם פרו ורבו כשעוריו הללו שמחריו להשם פרו ורבו כשעוריו הללו שמחריו להשם פרו ורבו כשעוריו הללו שמחריו האומרין להשם פרו ורבו כשעוריו הללו שמחריו האומריו להשם פרו ורבו בשעוריו הללו שמחריו המושא Ponebant terram in vafis est. 23.0 G off. החבואה המושה Ponebant terram in vafis ed tit. Cethic faligneis, ibique ferebant bordeum ante dies deboth esp. 1. fol. ductionis in thalamum; Afferebant autem, cum Aruch in verb. germinabat, coram sponso of sponsa, dicentes illis, Naud. Crescite of multiplicamini quemadmodum bordeum boc, quod citius quam ulle alia fruges provenit.

Velaminis autem duplex occurrit genus in Nuptiis adhibitum. Alterum quo sponsorum capita ut Flameo obtecta, alterum quod in ipsa benedictione nuptiali eos velut tentoriolum portatile obumbrabat. Genus prius memoratur eti-

ש Missatit, So. am in Missa. Paulò post verba illa superiùs de tacap. o. Talm. Coronis interdictis allata, sequitur n במולמוס במולמוס מולמו הלוח באמיריון בחוך בחוך העורון גזרו שלבי חצי הכלה באמיריון בחוך העור ורבוחינו החירו שחצי הכלה באמירין בחוך העיר ורבוחינו החירו שחצי הכלה באמירין בחוך העיר נותו המולח שו Temporibus bellicis qua funt infecuta decretum est, ne prodiret (in deductionem) stonsa velamine obvoluta intra Vrbem. Sed Rabbini nostri postmodum permisere ut etiam intra urbem vela-

o Gemar. Eat. mine obvoluta prodiret. Vocabulum quod heic sit. Sota cap.t. mine obvoluta prodiret. Vocabulum quod heic sit. Sota cap.t. vide sit usurpatur pro velamine hoc, seu promi, sumitabant.s. de lu- tur etiam pro ipso thalamo conjugali alibi o. renas. Macheor Atque ita etiam no man Chuppa quod primariò Germ. part. 1. in rebus nuptialibus est thalamu, in quem defel-316.3.

ductio

ductio facienda (ut supra est oftensum) usurpatur , vide D. Kimpariter pro velamine hujusmodi P, uti etiam pro chi ad leel, 2. tentoriolo illo quo obumbrari foliti in ipsa be- 16. Machior nedictione spons; quod genus velaminis heic est 101.336.0014. fecundum, & in atrio Synagoga 9 præparari nunc 9 Videfa R. folitum, fed an veteribus Ebrais in ufu, non- chenazi in Sedum est mihi satis compertum. Et sic Elias Le- pher 1728 vita. Sed inquit ille, חבגד קוראים קוראים ואנחנו קוראים הבגד לות לות לות שפורשין ער ראש החחן והכלה בארבע בדים vide חופרה Nos etiam vocamus ve- I. Buxtof. in stem illam seu pannum qui solet, expandi super synagog ludaic. caput fonsi & Sponse, ac tenetur quatuor vectibus tempore nuptials ( nam ita דל ibi intelligendum) Chuppam. Thalamum vero Sponsalitium בית גנון & גנון בית גנון בית גנון & גנון בית אנון litium בית גנון א Velamina autem fponfosita אוים צנילוא בייל עוד שנים עפי 9 fel.49. 5. כי recundia causa sobtegere solita, ex sindone aliave difficap.5.14. ejusmodi materie confeda : funt non fine, moni- : Genar. Hie. libus, lemniscis, aliisve ad genus pro utentium rosol, mit. ad libitu, hinc inde pendulis. Ipsum -autem tit. Sota fo'. 24. col 3. Eabylon. quod in loco è Misna citato sponsa prodeunti ibid. fol. 49. b. tantum attribuitur, velamen hujusmodi utrisque commune denotate manifesto liquet ex utraque Gemara. Hierofolymitana ibi, דומור הן חופורים אילו חתנים סדינים מצייורין וסחרוני זהב חלויין בחם Velamina Sponforum findones funt acupieta, quibus appenduntur monilia aurea. Et Babylonia, -> אורבים חחנים גורו decretum illud erat de Sponforum velamine. Et tam hac quam illa Gemara, pro utentium libitu, ait fieri folita hujufmodi velamina. Sed plerunque volunt fastigiata feu

Nephthali Af-





u Berterot, ad in conum u fursum desinentia quæ etiam figura ut. Sois es : 5. Tentoriolo tribuitur. Atque eorum usus solennis Maharil for in ritualibus hodiernis pro vario locorum more 82,5 & Mach- memoratur. 2 or Germ.vari.

1.101.336.001.4. C 3374111.

fol. 25. col. 1.

### CAP. XVI.

De Paranymphis Ebraorum Sponsi Amicis, in Vtroque federe dictis, & in Novo, filiis Thalami Nuptialis.

Estat ut de paranymphis videamus. Ii bini minimum fuere, שושבנים id eft focii, comites, amici Sponsoru dicti. Sed verò pro morum diversitate sive adhibiti sive prætermissi. Gemara אמר ר' יודת ביחורה בראשונה , Ad tit. Ce- Hierofolymitana היו מעמידין אוחן שני שושבנין אחד משר כלה .. .qua huboth cap. י ואחד משל חתן את על פי כן לוא היו מעמידין אותן אלא בשערה בישואין וכגליל לצה היו עושן כן ביהודה בראשונה חיו השושבנים מפשפשין במקום החחן והכלה וכגליר, לש היו עושין כן ביהורה בראשונה היו השושבנין ישינין במקוכ חחן ובמקום כלה ובגלים לא חיו עושין כן Observapit Rabbi Ioda morem antiquitàs in ludaa obtinus se ut constituerentur bini paranymphi, socii, seu amici; alter sponsæ, sponso alter. Quos tamen non constituebant nisi tempore Nuptiarum, seu deductionis. Neque in Galilea mos ille obtinuit. Antiquitus etiam in ludea paranymphi locum Sponsi & Sponsa perserutabantur i decubitus locum) quod in Galilea non solebat fieri. Quin in ludes ludea paranymphi pernoctabant in loco sponsi & loco sponse (juxta eos in thalamo) quod nec in Galilea sieri solebat. Certe & horum mentio hachzor alibi in libris Talmudicis, etiam & Ritualibus b Germ. part. 1. quibus etiamnum utuntur. Quin & pro eis qui sol. 3,7.60 fd. officio singulari nuptiis adsunt occurrit in paraphrasi c Uzielidi tributa; sed apertius Gemara so. Babylonia dex jam dicti Rabbi observatione, de Ad sit. Cequi, pro more, heic Jehuda, ut ibi Joda, nominatur, sol, 12.3.

ביהודה בראשונה היו מעמדין לחם שני שושבנין אחד לו ואחד לה כדי למשמש את החתו ואת הכלה בשעת כניכחן לחופה' וכגליל לא חיו עושין כן ביהודה בראשונה חיו שושבינין ישנין בבירה שחתו וכלח ישנין בה וגליר לים חיו עושין כן In Iudea mos obtinuit antiquitàs ut bini sponsis tatribuerentur seu constituerentur paranymphi, socii feu amici, sponso alter, alter sponsa, qui nimirim tempore deductionis in thalamum eis officia prestarent; auod tamen in Galilea non observari solitum. Quin in Iudea mos antiquitàs obtinuit, ut paranymphi eadem in domo (id est conclavi) pernottarent, qua sponsus & sponsa, quod nec in Galilea observatum. Id verò quod dicitur heic wown, quod ad officia sponsis prastanda vertimus, explicatur in gloffa per לפשפט ולמשמש במעשיחן נאוחו חלילה שלא יקלקלו זה את זה במעשיה בחרמים שלא יראה דם בחולים ואבד חו אליה חביצה מפה שיש עליה סיפי דמים Ad scrutandum & officiose observandum ea que sponfi illa notte (scilicet noche deductionis) fecerint.

Ne scilicet alter alteri dolo inferat damnum. Ne Sponfus, etiams agnoscat sanguinem Virginitatis, illum calet aut tollat. Et ne fponsa inferat secum pannum fen findonem fanguine intinctam. Scilicet in Gemara verba fiunt de sponsæ Virginitate, adeoque Officium paranymphorum ibi ad cam rem primariò spectat. In Judaa igitur paranymphorum usus erat tum in ipfa deductione, tum in cubili seu thalamo, idque tota deductionis nocte. Et tameth paffim ferme, pudoris caufa, in more fit positum ut concubitus etiam Dei lib. 14-cap. conjugalis (quod ait D. Augustinus e) remotum ab arbitris cubile conquirat, omnesque famulos at que ipsos etiam paranymphos & quoscunque ingredi qualibet necessitudo permiserat ante mittat foras quam vel blandiri conjux conjugi incipiat, in Judæa nihilominus, sed non in Galilæa, paranymphos vides non folum nuptiis, verum etiam ipsi thoro conjugali node prima officiose adfuisse, ne fraus alterntrinque de Virginitate seu floris Virginei testimonio (qua de re libro proximo plura) committeretur. De aliis etiam quæ ad apparatum lætitiamque sponsorum attinebant, cos prospexisse ambigendum non est. Jam verò, nonne è זהו שושבנין hisce seu paranymphis, amicifve alter qui sponso, ut amicus fidelissimus, ita tempore nuptiarum officium præstaret, innuitur in similitudine illa facra S. Joannis : Ipfi, inquitf, testimonium mibi perbibetis, quod dixerim. Non sum ego Chriffus, sed quod missus sum ante illum. Et dein; d'axor rlud repplus, reppie isir's 3

18.

f Cap.3.18.

gind vo roughe & icranic zi anior auro xara xalpes den rlui euslie to rougis. doli i yand i ind matipo). Qui babet fonfam, fonfus eft. Amicus autem fonfi qui flas & audit eum, gaudio gaudet propter vocem Sponfi. Hoc ergo gaudium meum impletum eft. Vocis sponsi sponsæque mentio tum in facris literis a 1 terem. 7. 34. folennis, tum in ipsa quæ Deductioni erat præ- 16, 19, 25, 10, via b Benedictione. Vocem mutuos conjugum lipf. 18. 13. Bafeu sponforum affe dus atque exhilarati animi in- rub 213. vicem effata indicantem denotati dubium non b vide suprà videtur. Eamque audire atque observare, etiam cap.12. inter primaria paranymphorum seu amicorum sponsi sponsæque officia fuisse, indeque more nuptiali lætari. Nonne igitur heic ex more jam memorato, se dixit, ut paranymphum seu amicum sponsi, vocem sponsi insignemque ejus erga sponsam, que Ecclesia est, affectum observaffe arque inde fumma perfusum effe lætitia? Certe omnia ita quadrant moribus Judez Nup- . Videlis Danid. tialibus. Et scimus etiam of olas seu Amici nomen, Heinfum in Aquemadmodum & Comitis, à diffusiori vulga-ristarch. sacre rique fignificatione delapsum, peculiarem non rarò apud veteres dignitatem aut officium denotasse, quemadmodum in illo de Zabudo Ben Nathan d; חמלך amicus erat regis in vulga- d i Reg.4... ta. Verba planissime fiunt de dignitate. Hel- vide Pinedam lenistæ habent ibi imies it Camins focius Regis , montib.s.cap. quod idem innuit. Et paraphrasis Chaldaa, 13.618. רמלכא מושבינא radicus feu focius Regis, abi codem pro amico utitur vocabulo quod paranymphum etiam, ubi de re nuptiali yerba fiunt, Dd figni-



lare

f Berefchith

E .od. 34.

fignificat. Et apposite ibi eodem similiter eft שושבינא דמלכא Pavid Kimchius שושבינא דמלכא חמר עמו חמר amiem Regis, qui ci perpetuò erat comes; uti etiam erat fponfo Amicus quem diximus feu paranymphus, unde & Judæi Hispanienses habent ibi companero del rey. Quin & in veteri federe pro eo quod eft למרעחו Samfonis feu focto ejus fubilituunt LXX w Nupagaya auri cui scilicer data est uxor ejus. Et Chaldaus ibie \* Iudic. 14. 20. whi vide R. Sale- haber חיות שושבינית que erat focius ejus teu amieus Nuptsalis, seu paranymphus. Eodem nomine apud veteres Ebræos f dicuntur Michael & Ga-Rabba parash.8. briel paranymphi Ada. Et ubi sponsalia, inter Deum & Ecelefiam Ifraeliticam memorant (juxta illa que & in federe veteri ca de re sæpiùs occur-FR. Salemon in runt) Mofem fuiffe aiunt B קשושבין paranymphum Deo & Ecclesiæ illius. Paranymphi ejusmodi seu h Matth 9, 15. Sponfi Amiei appellantur etiam vol so Nouser & Filis thalami Nuptialis; qua de re optime vir præstanvangeliris pag, tiffimus Hugo Grotius'. Singulare habetur & a. pud nos nomen ejulmodi corum quos 181106 185. & Dide lo. Buxtorf. in Lexic. Chald. Bnights, id eft Minifres Sponfalities qui Spon-Talm.pag. 2535. fam deducere folent, appellitamus. Etiam apud Græcos veteres sponsi Amicorum nomen & ufus. Julius Pollux : wall & TH A Naupis plans & Supupotes à rais Sugar epermoit & Liggar rais guraites Condeile Ti wung Brion Quidam etiam ex Sponft Amicis laniter dicitur qui janue adflans mulieres Sponfam

Clamantem juvare probibet. Alibi 1 ctiam Amiei

usus singularis in facris literis; ut que de ejuf-

dem notione, qua dignitatem fen officium fingu-

1 r.Paralip.27. 33 00.

k Onomaflic.

lib.3 cap 3.

lare denotabat olim in Augustali comitatu, occurrunt prætereamus. Quæ sunt alii usus hodierni ritus, pro locorum discrimine invicem satis diversi, è Ritualibus corum qui prostant libris, Joannis Buxtorsii Synagoga m, Leone Mutinensi, m cap. 28. Aloysio Novarino n petendi sunt.

CAP. XVII.

Sponsus Virginis à deductione usque ad concubitum à præceptorum aliorum affirmativorum observatione immunis.

Rætermittere autem heic vifum fion eft, quemadmodum Annalis erat novo matito. . cap. 3. Secundum ea que proximo libro " dicentur, à muneribus militaribus civilibufque immunitas, ita etiam Sponio Virginis fuille, ex cotum placitis, immunitatem fingularem toto rempore quod deductionem & concubitum interveniret nisi intra illud incideret exitus Sabbati; idque,ni fallor, ab omnibus præceptis affirmativis alias diligenter observandis. Solennem habent lectionem facram bis quotidie, feu mane ac vesperi, à Viris universis, qui conditione liberali, regulariter peragendam b; qui fuerint nempe officio hujusmodi mare,tit, Beranon impares. Eam ab origine seu majorum in. coth cap-1. flituto deducunt vetustiffimo you map Keriath Shemai dictam, id est lectionem Audi, desumtam : eq. 6.4.0 ex Deuteronomio e & Numeris d' arque ita nun-11,13. cupatam quia incipità vocabulo Audi. Audi Ifrael, Dominus Dem nofter Dominus unus eft &c. Et maximi faciunt officium hoe facrum, quia Dd 2

in eo fingularis est Numinis unitatis & omnium

f Halach, Keriath shemai de comment ibi. bylon, ad cap. 2 ti: Succi fol.

25.0

fimul praceptorum ejus memoria. In Ritualibus aliquoties integra occurrit. Jam verò de hac re ita ad veterum mentem Maimonides f; נסים ועבדים וקטנים מטורים מקרים יש ש.ו באום שמע ומלמדין ארו הקטנים לקרורו בעונחר -- פמע ומלמדין וכברכין לפגליה ולאחריה כדי לחנכן במצורם מי שהיה לכו טרוד ונחפו לרבר מצוה פטור מכר המצות ומקרות שמע לפיכך חתן שנשא בתולה פסור מקרית שבע עד שיבצא עליה לפי שאין דעתו פנויח שמא לא ימצא לה בחולים ואם שדוא עד מוצאי שבת ולא בעל חייב לקרורה ממוצאי שבת ואילך שהרי נחקררה דעמו ולב גם בה אף על פי שלא בעל אבל הנושא את הבועלה אף על פי שעוסק במצוח חייב לקרורה הואיר ואין לו דבר שמשבש דעחו וכן כרם כיוצא בורה Famina, Servi, at que Minores et ate immunes funt à folenni illa lectione. Minores autem docere folent simulac auditores fuerint idonei, & lectionem & benedictiones tum ante tum post commata lettionis interponendas, ut scilicet praceptorum observations ita instientur. Cujus autem animus continenter occupatur & follicitus eft de re aliqua præcepto subnixa, is ut ab aliis praceptis ita etiam ab bac lectione immunis est; unde fit ut etiam Sponfus qui Virginem deduxerat, lectione bac non tene. retur ante concubitum conjugalem; quoniam tota eo tempore præsumebatur ipsum solliettum se babuisse de futuris Sponse Virginitatis signis. At vero si nec ante exitum Sabbati proxime insequentem concubuisset, lectio ei erat deinceps adbibenda. Quoniam scilicet tameisi non interea concubuisset eum ea, dubitandum tamen non suisset quin sollieitudine ejusmodi jam vacans amore eam summo amplecteretur. Ceterum qui vitiatam seu devirginatam deduxerat, tameisi etiam pracepto legis occuparetur (scilicet sive propagandi generis humani sive fratriæ ducendæ aliterve) is lectione bac uti debuit. Quoniam nempe non babebat ejusmodi quid quod animum ejus conturbaret. Quod itidem de similibus dicendum. Tam ad alia, veluti praceptum de phylacteriis, quam ad lectionem hanc immunitatem sponsi intra tempus jam dicum, attinuisse ex verbis hisce est eliciendum.

# CAP. XVIII.

De Contractu Sponsalitio sett Nuptiali Gentilium (secundum mores juraque sua) qui possed Proselyti sierent seu in Judaicam Ecclesiam seu Rempublicam transirent. Omninò legitimum firmumque bunc, nee sterandum, voluere Ebrzi, quorum mores Sponsalitii ac Nuptiales tum Paganorum tum Christianorum moribus ejusmodi perquam congeneres.

X eis quæ hacenus ostensa sunt, satis liquet qualisnam viri & sæminæ conjunctio, secundum Jura Ebræorum ipsis simpliciter Civilia, legitimum esset ratumque Matrimonium; idque sive substantiam Contractus seu quod Vin-



Vinculum appellitamus, ejusque necessarias juxta eos appendices spectes, five Ritus ac Circumflantias folennes. Substantia illa seu etiam formalis caufa, habetur in mutuo aut sponsorum ipsorum, aut, pro casus discrimine, corum qui ut parentes aut tutores aut proxenetæ personas illorum hac in re sustinuere consensu sponsuque ut superius oftenditur facto; unde Sponsalia; & in Dote atque Deductione; unde Nuptiæ. Neque verò, quantum ad substantiam, à Sponsalibus Nuptiæ discrepabant aliter ferme atque Contradus seu Pactum aliquod instrumento seu syngraphà solenniùs signatum seu ritè insinuatum, ab eodem contractu antè fimpliciùs ac nudis contrahentium verbis inito. Ritus autem arque Circumstantias quæ fuere, fatis aperuimus. Atque ex federe conjugali sic legitime icto, ortam voluit Karæorum secta Unionem adeo plane personalem & veluti Naturalem ut quisquis conjugum alteri, pariter & alteri etiam sanguine conjunctus haberetur, juxta quæ superius a tradidimus. Aliud autem erat Jus Matrimoniale ad Proselylosi Justitiæ ac Libertinos id est eos qui ex Gentilismo in Judaismum rite transierant, attinens, quod quarenus Ebræis simul & Proselytis ac Libertinis hisce five Imperativum erat five Interveniens, luculenter sane oftendimus in libris de Jure Naturali & Gentium, b Sed verò inde heic non abs re puto fuerit nonnulla breviter recolere unde Ebræorum seu Ecclesiæ illius Reipublicæve divinitus institutæ Sententiæ receptæ de ipsa Matrimonii

a Lib.I.cap.3.

b Lib.5.cap.18.

trimonii qualitercunque à Paganis seu non Judais Initi Vi Natura ac Essentia faciliùs innotescant. Quatenus nempè vinculum seu obligationem connubialem inde natam tantum voluerint. Nam Officia conjugum mutua atque alia quæ contractum Nnptialem variatim consequentur, liber Terrius heic exhibebit Ex Jure Noachidarum feu Naturali, id est Ebrais ante legem Mosaicam aliisque pariter Gentibus seu Humano generi Imperativo quo fides servari jubetur (id quod aperre fatis continetur in eo quod est non furari aut alienum non invadere) Matrimonium ex mutuo Viri ac Fæminæ in vitæ communionem consensu, concubitu, velut traditione sequenti, e L'b. jam dille legitimum fieri flatuunt, ut alibi c oftendimus. cap.4. Interdictas autem volunt Matrem, Novercam, Sororem Uterinam, Uxorem alienam; neque à reru origine alias. Sic de Gentilibus. Jam verò Proselytum lustitiz ac Libertinum simulac è Gentilismo in Judaismum transierat, Baptismo scilicet solenni, Circumcisione ac Oblatione, plane aiunt fuisse Regeneratum & שנולד דמי Delut d Infan- d Gemar, Bab. tem recens natum, Judæum factum, adeoque om. ad tit. labimeth nimodam quæ pristina erat Consanguinitatem 97. nedum affinitatem exuisse; juxta id quod appositiffime Tacitus e de ejusmodi Proselytis ; nec quid- e Hills. quam prisis imbuuntur quam contemnere Deos, exuere Patriam, Parentes, liberos, Fratres vilia babere. Qua etiam de re nos alibi f fusius. Secun- De lure Nat. dum hac, Proselyto nec Mater jam crat, nec esp.4. Noverca Sororve. Adeo ut nec formina quapiam

piam hisce nominibus ei vetita. Quod sanè nec legi ipfi facræ, propter Regenerationis vim (id quod meritiffimò fateor, mireris ) adversari omnino voluere. At verò fi Gentilis Matrem, Novercam, Sororemve uterinam connubio sibi sociaffet & postmodum in Judaismum cum ea tranfiiffet fen Profelyti fuiffent utrique facti, ex jure à Majoribus, eis scilicet qui in Republica illa rebus præerant legi facræ superinducto obtinuit ut, nisi faceret ipse Proselytus, uxorem ejusmodi contra jus ipsis naturale sumtam semoveret Confessus aliquis, cui rebus in hujusmodi competiit jurisdictio forensis, veluti Triumvirale seu vigintitriumvirale Presbyterorum aliquod Collegium, ne quid de Synedrio Magno heic dicam, cui potestas ferme omnimoda. Ceterum חיח בשני לטאר עריות ונתגייר חול ואטחו אין מפריטין min quæ verba funt, ad veterum mentem, Mofis

R Halach. Isuri Maimonidis 8, Si quampiam aliam duxerat Genmar. Babylon ad tilis ex fæminis illis qui incestus nomine in Levitico iit. Iabinich interdicuntur, & postmodum uterque facts fuerant cap. 11. fol. 98. 4. proselyti, non separabant eos. Scilicet Matrimobi lore Dea nium ejusmodi ex sententia aliqua forensi non sem Mibatzi dirimebatut, quoniam pro vetita ex Jure NatuPracept. Assim. rali, quo solo in Gentilismo seu antè teneri volebant heic maritum, sæminam ejusmodi non habebant. Alibi item dum de vario dotis discri-

אר שנחגיירה אשחו עמר אינה הוא היירה אשחו עמר אונה היירה שנחגיירה אשחו עמר אונה הוא היירה שנחגיירה אשחו עמר בעובה שנחה ביירה בשנחה ביירה בשנחה ביירה בשנחה ביירה בשנחה שנחה ביירה בעובה ביירה שנחה ביירה שנחה ביירה בעובה ביירה שנחה בעובה ביירה שנחה בעובה ביירה שנחה בעובה ביירה ביירה בעובה ביירה ב

309

que scilicet prestituta ei est (donatione aliqua Doti Ebraorum respondente) à viro dum Gentalis erat in infis Sponsalibus seu Nuptiis. Et ut dos hujufinodi jam fieret Mina feu Centum minimum Zuzi, horumve valoris, juxta ea quæ superius i Pag 163. de Jure dotali ostenduntur, volunt Jurisconsulti k Ma monider corum celeberrimik. Consequens igitur est Ma- 149, 11 6 M2trimonia apud Gentiles inita, id eft Gentilium gid Milna bid more contracta celebrataque, pro legitimis, etiam postquam conjuges in Judaismum transferant, ab Ebrais habita. Et tameth Regeneratio Profelyti seu novi ejus ex Proselytismo natales ejusmodi censebantur ut velut denuò ac recens natus, quantum ad confanguineos ac affines spectat, existimaretur; nihilominus quantum ad fidem connubialem ante datam atque obligationem inde qualemcunque ortam, regeneratio ejusmodi seu novi natales non omnino obstitere quo minus pristinum maneret conjugium; quod etiam deinceps juri Ebraico feu Judaismi moribus, planè ex ipsa urriusque conjugum in Iudaismum transitione, suberat. Adeo ut contradus nuptialis, qui, ut volunt illi , ante feilicet in Gentilif. mo, pro conjugum alterutrius libitu (id eft ut dicunt Graci, five ancount qua vir uxorem dimifit, five andit, qua virum reliquit unor, qua de re plura libro proximo) folvi potuiffet idque fine scriptis, jam solum libello divortii à viro dato nec aliter ante mortem quiret dirimi. Id eff non aliter atque finerent leges Ebraica in quarum potestatem ut se ipsos ita & contradum ipsum

Nuptialem transfulerat conjux uterque. Arque inde alia quæ fuere jura prins conjugalia, in ea quæ Ebraica fuere, ex ipso conjugum Proselytismo, mutabantur. Et revera quidem Gentium faltem illustriorum, veluti Græcorum & Romanorum veterum, contractus Sponsalitii Nuptialesque adeo fuere Ebræorum hac in re juri moribusque consoni, ut meritò satis pro legitimis ratisque juxta ante dia in ipsa Ecclesia seu Republica Iudaica, fine iterato aliquo Proselytorum conjugio, contractuve novo, haberentur. Quin five id ex Imitatione, five ex Cafu, five ex Parili rationis Usu aliterve evenit, observatu haud indignum est nec intempestivum nedum injucundum, tum apud Gentiles tum apud Christianos Sponsalia Nuptiasque contrahendi, seu ut sceminz in potestatem usumve viri, sic viri in amplexum fœminæ conjugalem recipiendi Iura ac mores fuisse atque etiamnum esse veteri Ebræorum usui plerunque perquam congeneres. Atque hoc fane penitius simul cum discrimine quod, ut fieri amat, variatim satis ex Gentium ac Seculorű diversitate intervenisse manifestű est, ritéque ejusdem causam fensumque compendio intueri, haud exiguu operæ pretium opinor erit. Sic enim poterimus tum facilius inde dignoscere qualesnam in universum de ipfo contractu Matrimoniali qualicunque incundo Sententiæ essent apud veterum Ebræorum Theologos Jurisconsultosque recepta, tum clariùs ediscere, quid etiam nunc ea subinde de re, sive verba Sponsalitia seu Nuptialia sive Ritus actusve alios inter-

intervenientes spectaveris, fuerit aut statuendum aut admittendum. Ubi scilicet non eo suerit deventum vecordiz, ut nec Paganorum nec Ebrzorum nec Christianorum veterum aliarumve gentium aut seculorum omnino, sed novitatis tantum ejusque satis sebriculos etiam & subinde fanaticæ commentorum habeatur ratio. Synopsi igitur heic exhibebimus que huc sic specent tum ex seculorum, ante legem Mosaicam, moribus scu Iure Naturali coque quod Paganis etiam postmodum est receptum, tum ex Christianorum placitis usuque. Neque enim singularium hominum opiniones pro more nimis discrepantes, fed ipfum Gentium, Rerumpublicarum, Civitatum, Ecclesiaru integraru consideramus heic Usum ac Placita Recepta, quorum ut in aliis fic & in hisce præ fingularium, qualescunque fuerint, hominum sententiis ratio semper habenda est permagna.

### CAP. XIX.

De Sponsaliorum ex Iure Naturali atque inter Paganos Formulis, quà Ebræorum mori aut consonæ fuere aut non ita dissonæ ac ab eis admissæ, juxta capite superiori dicta. Et de Arris Sponsalitiis & Annulo, apud Paganos, pronubo.

E X Iure Naturali primis parentibus dato seu humani generis communi Matrimonium siebat legitimum ratumque consensu in vitæ societatem mutuo sive Sponsorum sive per-



fonas corum, ut capite superiori alibique dicum eft, fustinentium. Ac tum diffensu parili tum alterurius renunciatione, juxta ca que de lure Naturali tradunt Ebrzi ipfi, diffolvebatur. Fidei enim sic Sponsu mutuo datæ (quæ quà data ex eodem jure erat servanda) modus accedebat femper aut expressus aut tacitus, unde diffenfui ejulmodi seu futura pro libitu renuntiationi rite facta locus, ubi civile jus aliud non superinduceretur (fic illi) permittendus. Sed verò consensui hujusmodi Sponsalitio concubitum, etiam ante Matrimonium fieret, accedere ex eodem jure debuisse, quasi dicas mutuam corporum traditionem seu possessionem, ut in alienationibus solenne est, voluêre ; qua de re ut de reliquis heic breviter monitis nos alibia fusius. Et Concubitus a De Iwe Nata & Gent. lib. 5. heic aut idem plane est quod Deductio in thala. cap.4. 07.0 mum poftea dictum feu ipfæ Nuptiæ, aut harum locum omninò supplebat, id est Sponsalia seu Matrimonium legitime quidem fatis initum folenniùs firmabat. Sponsaliorum ejusmodi habe-

b Plautus in Panuloaft.5.

Lb.6. cap. 1.

fuam sie spondet Agorastocli. AG. Audin' tu patrue, ne dictum neges; Tuam mibi majorem filiam despondeas.

nis aliifque communes.

POE. Pattam rem babeto. AG. Spondefne igitur? POE. Spondeo.

mus formulas apud Comicum b Latinum velut

in paganismo tam Græcis Pœnisque quam Roma-

Hanno Pœnus filiam

AG. Mi patrue salve. Nam nune es plane meus. Nunc demim ego cum illa fabulabor libere.

Et Charmides senex in Trinummo Lysiteli ado. : AB. 5.

Filiam meam tibi desfonsatam audio. LTS. nifi

CH. Imo baud nolo. LTS. Sponden' ergo tuam gnatam uxorem mibi.

CH. Spondeo & mille auri Philippum dotis,

LY. Dotem nibil moror.

CALLICLES Si illa tibi placet, placenda dos quoque est quam dat tibi.

CH. Postremo quod vis non duces, nisi illud

quod non vis feres.

CAL. Ius bie orat. LTS. impetrabit te advocato atque arbitro.

Istac lege filiam tuam Sponden' mibi uxorem daris CH. Spondeo. CA. & ego Spondeo idem boc. LTS.

O salvete affines mei.

Sumitur illud Calliclis postremò dictum pro simili Sponsione filiæ suæ Lesbonico adolescentum ibi alteri. Neque enim Lysitelis est, ut citari solet. Item in Aulularia degadorus.

Quid & nunc etiam mibi desfondes filiam ?

EVCL10 illis legibus.

Cum illa dote quam tibi dixi. MEG. Sponden' ergo ? EVC. Spondeo.

Istuc dii bene vortant. MEG. ita faxint.

Alia sunt hisce consona apud Terentium, Diphilum aliosque Comicos Græcos etiam hac e Libro de Do. in re secutum. Et Sulpitius Severus e, qui uxo-tibus apud Agelrem inquit ducturus erat, ab eo unde ducenda tium lib. 4. cap 4. erat, slipulabatur eam in Matrimonium ductum

iri.

iri. Qui daturus eam itidem Spondebat. Is contractus stipulationum Sponsionumque dicebatur sponsalia. Tunc que promissa erat sonsa appellabatur ; qui sposponderat ducturum Sponsus. Et

f cyroped 8.

datis dextris, ut alia sedera solennia, inibantur Sponfalia apud Persas & Medos quod liquet ex Xenophonte f. Qualis autem hujufmodi Sponfionis ante deductionem seu Nuprias effectus ac jus apud Romanos veteres, statim ostendit Sulpitius. Sed fi post eas Stipulationes inquit uxor non dabatur aut non ducebatur, qui Stipulabatur ex Sponsu agebat; Iudices cognoscebant. Iudex quamobrem data acceptave non effet uxor, querebat. Si nibil lufte cause videbatur, litem pecunia aslimabat. Quantique interfuerat eam uxorem accipi aut dari eum qui fosfonderat aut qui Stipulatus erat, condemnabat. Atque hoc jus Sponsaliorum observatum dicit ille ad id tempus quo Civitas universo Latio lege Julia data est. Quin & eadem ipsa in Libro de Nuptiis scripsit Nora. tius, ut testatur Agellius. Postmodum autem inolevit, ut ex sponsalibus ante Nuptias civilis obligatio nulla alia oriretur quam quæ renuntiatigetit de Sjon- one solvi quiret g. Summa heic est, ubi fæminæ

Sponfaliluscap.

de Spon alibas.

fal tib. l. 1. 6 in aliorum potestate, Sponsalia ex illorum 2. Francije. Ho- consensu facta; ubi in sua, ex ipsarum Sponsu; toman, Difp. de ita tamen ut per Epistolam etiam seu internuncium h Sponsalia pariter legitime iniri potuissent. h L'b. 4 D tit. Atque hisce de rebus videsis Ulpianos, Pomponios, id genus reliquos qui Paganismi Sponsalia ac rem Matrimonialem tracant (neque enim hoc

in loco de aliis loquimur) in Digestorum titulis de Sponsalibus & de Ritu Nuptiarum; de quibus quantum etiam ad cetera que heic tractamus fuse i Genial, D'er. Alexander ab Alexandro & ad eum Andreas Ti- ibas cap. 5. raquellus alibique\* Carolus Sigonius L. Franciscus \* Gioff. ad LL. Hotomanus 1, Julius Scaliger m, Barnabas Brissoni- k De Antique us ", Antonius Gubertus , Theodorus Zwingerus o, lure Civ. Rom. Joannes Rossinus P, Thomas Dempsterus, Aloysius lib. 1, cap. 9. Novarinus 9. Accedere, ut justa esset Sponsa uxor, Disp. Iuris ci-Dos solebat, que apud Gracos & Romanos è bonis libus, & de Ritu erat aut Sponfæ aut eorum qui inter Spondendum Nuft. cam in viri commodum dotabant. Apud alias m Poetic.lib.3. autem aliquot gentes, ut Germanos t veteres & Lib. de Ritu Cantabros , quemadmodum & Ebræos, è bonis Nupr. viri seu qua ipse eam ditabat; veluti contrados + Lib.de Spons. seu donatio propter nuptias. Atque ut apud E. & Matrini. bræos sic & Græcis & Romanis priscis indotata, Hum, Vol. 20. non tam uxor quam Concubina, sed interim le-lib.s. gitima, utcunque inopiæ causa non ita honesta, P Antiq. Rom. habebatur, qua de re etiam nos alibi . Etiam apud lib. 5. cap. 37. Plautum " à Lesbonico Sororem petiit etiam in- factorum lib. 6. dotatam Lysiteles, ut dotem scilicet in egestatis cap. 39. 6 Seq. ejus sublevamen ei relinqueret, cui ille Tacit. de Mo-

Nolo ego mibite tam prospicere, qui meam egesta- i strabo lib.3.

Sed ut inops infamis ne sim, ne mibi banc samam Nap. & Gent. differant

Me germanam meam sororem in concubinatum tibi "In Trinummo.

Sic sine dote dedisse magis quam in Matrimonium.

Quis me improbior perbibeatur esse Hac famiferatio

Te

quam

Te bonestet, me autem collutulet. Si fine dote duxeris.

Tibi sit emolumentum bonoris; mibi, quod ob-

jellent, fiet.

Et confides DemoRbenem wat, n Naeram & Ifaum Oval.

Id genus funt alia \* in cadem comœdia ubi Megaronides & Callicles senes interloquuntur. Ne autem Testatione luculentiori carerent Sponsalia aut clandestina in publice honestatis detrimen. tum videreutur, præter Testes de Contradu Doteque adhibitos, accessere item sæpiùs Convivium folenne, Tabellæ legitimæ, munera Sponfalitia atque Arrhæ five datæ five miffæ in quibus primarium obtinuit locum Annulus pronubus. Arrharum

\* L.35.D.de Ri- mentio expressa in Paulo " habetur, quas tamen à tu Nuptiarum. Triboniano ex recentiori Gracorum more (nam

\* Amicabisum in codice Justinianeo cum Sponsalibus in titulo \* lib. 2.cap. 11.

> si apud Veteres Romanos seu in Paganismo earum usus fuisset nullus. Sed & manifestus est earum usus in Maximino Juniore Julii Capitolini; ubi inter infignia fonfaliorum memorantur. Unde & subarrare y verbum pro codem quod est arris Sponsalitiis datis desponsare. Scilicet ut arræ aliæ in argumentum Emtionis ac Venditionis dari atque accipi folitæ, sic & sponsalitiæ in manisestiorem certioremque Sponsionis mutuz confirmationem. Unde Hefychius, Mrismy & Nie ri papi appasara, Procus qui de fonfare velit, adeog, dat arram nuptialem; in futuras nempe ex Sponfalibus nuprias. Et quod fic datur Mrigor eidem dicitur. Atque de ipso Annulo pronubo, ut arra per-

junguntur) adjectas autumat Fr. Hotomanus, qua-

v Videfis Claud. Salmafiam in Iul.Capitolinum paz.254.



quam fingulari testimonia tum vetusta funt, tum quæ folennem ejusdem usum ipsis multo vetustiorem fuisse demonstrant, unde erroris Hotoma- . De Donat. num heic merito incufat Scipio Gentilis 2. Cer- inter virum & te Paulus ipse alibi Annuli Sponsalitii meminit Uxorem lib. 4. velut rei usitatissima, sed à Sponso quidem missi. Sponfus, inquit b, alienum Annulum Sponfa muneri . L. 36, D, tit. misit, & post Nuptias pro eo suum dedit. Quidam de Donat. inter O Nerva putant fieri eum mulieris, quia tunc fa virumo Una Elam donationem confirmare videtur, non novam inchoare ; quam fententiam veram effe accepi. Plinius item de Annulis, in universum verba faciens, qui ob legationem, inquit c, acceperant aureos, Hift. Nat. lib. in publico tantum utebantur, intra domos vetò ferreis. Quo argumento etiam Sponsa Annulus ferreus mittitur , ifque fine gemma. Et huic fatis coæyus Juvenalis d.

Conventum tamen, & pallum, & Sponsalia

nostra

Tempessate paras, idemque à tonsore magistro Pesteris, & Digito Pignus sortasse dedissi.

Quod plane de Annulo pronubo seu Sponsalitio intelligendum. Julius Scaligere, Ferreum, inquit, e Poetices lib.3.

Annulum sine gemma Sponse dabat vir. Gemma cap. 100.

aberat, ut rei describeret simplicitatem. Materia ad constantiam spestabat. Forma Annuli ad perpetuam vinstionem. Arra sic Sponse data Nummulo, cujus in Sponsalibus Ebreorum usus, omninò respondet, uti & Tabelle legitime, quas & memorat idem Juvenalis, instrumento Sponsalitio quod purio nuncupant. Ebreis

I Vide Suprà 64P.14.

autem tandem etiam Annuli fuisse subinde in Sponfalibus usum liquet. Sed ita solum ut Nummuli seu pecuniz datæ quâ velut emeretur Sponsa seu pretio qualicunque Sponso acquireretur. locum suppleret. Sic Annulum adhibuere Pagani non aliter fere atque arras feu pretium in Emtionibus aliis. Qui item digito gestatus tum perpetuum erat Sponsionis testimonium tum affidans velut fidei fervandæ monitor. Unde dubitandum non eft, nummuli seu pretii seu arræ locum apud Ebraos etiam illum tandem obtinuisse. utpote cujus acceptio gestatioque contractui Sponfalitio futuræque fidei fervandæ memoriæ accommodiffima.

# CAP. XX.

De Nuptiarum apud veteres Romanos genere triplici, Coemtione, Usu, Confarreatione. Coemtio & Usus mori Ebraico non ita dissonus. Uxotes alibi item emi folitæ; etiam & mariti.

T Sponsalia à Paganis inita Ebræorum moribus, ut oftenfum eft, admedum confona atque ab eis in Proselytis suis admissa fuere, ita & de Nuptiis Paganorum ferè omninò dicendum. In eis Deductio apud Seriptores tralatitia eft, uti & Auspicum & Paranymphorum usus, Hymni seu Epithalamia (qualia & Ebræis in usu effe afferitura) & folennitates epulares. Salomonis üb.5. Nec de hisce aliisve minoris note heic plura. Quemadmodum autem Ebrai ita & Pagani, in Nuptiarum

· Videfis Pinedem de Rebus cap.4.

Nuptiarum celebritate Sponsalitios qui præcesserant actus, ut de eis manifestius etiam convivarum cœtui constaret, aut folenniùs iterabant aut quod iterationem suppleret supponeretve faciebant. Atque ut Benedictionis, que facrorum quidem species eft, tum Sponsalitiz tum Nuptialis Ebrais, ut ante traditum eft, in ufu; ita & Paganis Sacra Nuotialia adhiberi folita. Quin & Tempora quibus Nuptialis Celebricas interdicta faltem inauspicata habita, eis fuere. Item & Nuptiales Corona, quemadmodum Ebrais. De Romanorum veterum Nuptiis notiffimum est illud: triplici modo eas olim fieri, Víu, Confarreatione, Coemptione. Servius Honoratus ad illud Vergiliib.

Teque sibi generum Tetbys emat omnibus undis. Georgie.1.

Quod ait emat, ad antiquem Nuptiarum pertinet ritum, quo se maritus & uxor invicem emebant, ficut babemus in lure. Tribus enim modis apud Veteres Nuptie fiebant. Vsu; si verbi gratia mulier anno uno cum viro licet fine legibus fuiffet. Farre, cum per Pontificem Maximum & Dialem Flaminem per fruges & molam salsam conjunge. bantur, unde Confarreatio appellabatur, ex quibus Nuptiis Patrimi & Matrimi nascebantur. Coemtione verd atque in manum conventione, cum illa in filia locum, maritus in patris veniebat, ut fid armbius quis prior fuiffet defunctus locum bereditatis ju advert Gentes flum alteri facerer. Alii d veterum triplices ejuf- in lib. 2. Topimodi memorant Romanorum veterum Nuptias, corum ciuro.



" V de 1. 24. Dit de Ritu Nuptiarum.

e Vit Incob. Revardum ad

Frament. tit de bis qui In poteffate funt.

2 Inflit Lit.4.

h Lib. 2.

Que heic ex Usu dicuntur sunt consone fatis eis que de Ebraico genere Sponfaliorum ex coitu Superius tradu tur. Scilicet folo coitu & Ripulatione fine tabulis Sponfalitia, fecuta deductione, Nuptiæ etiam illis perficiebantur. Sed annuus heic usus apud Romanos \* necessarius. Nec simplex sufficiebat in usum Matrimonialem seu coitum nubendi animo consensus, ut justa fierent 'Nuptiæ. Sponfalia ac Nuptiarum fo'ennia, qualia dica funt, adhibenda fuere. Et Ulpileg 12. Tab.cap. anus f luftum matrimonium eft, fi inter cos qui Nutias contrabunt connubium eft, id eft, uxoris jure ducenda facultas, ut ipse paulo post. At Gajus B, Legitima sunt Nuptia si Romanus Romanam Nuptiis intervenientibus vel consensu ducat uxorem. Anne igitur ex solo consensu Nuptiz legitimæ veteribus Romanis ? Certè refragatur triplex illa Nupriarum distinctio. Et verba illa vel confensu dispungenda uti & quamplurima alia apud Gajum typis editum si sides codici meo Ms. qui pulcher & pervetustus est. De Confarreatione dicemus statim, ubi de Sacris Nuptialibus. De Coemtione autem Boetius in Ciceronis h Topica ad verba ejus illa de argumento à forma generis, Si ita Fabie pecunia lega. ta est à viro, si ei viro materfamilias esfet; Si ea in manum non convenerat, nibil debetur. Genus enim est uxor. Due forme. Vna Matrumfamilias; He sunt que in manum convenere. Altera earum que tantummodo uxores babentur; ad hac inquam Ciceronis verba, Que in manum (inquit) per Coemti-

Coemtionen convenerant, be matresfamilias poeabantur. Que vero Viu vel Farrestione, minime. Coemtio verò certis solennitatibus peragebatur, & fefe in coemendo invicem interrogabant ; vir ita. an mulier jibi materfamilias effe vellet; illa reffondebat velle. Item multer interrogabat, an vir fibi paterfamilias effe vellet; ille respondebat velle. It sque mulier viri conveniebat in manum; & vocabantur bæ Nuptiæ per Coemtionem. Et erat mulier materfamilias viro loco filia; quam folennitatem in fuis Institutis Vipianus exponit. Sed hallucinatus Boetius dum uxorem in manum convenire non dici vult, extra Coemtionem. Plane tam que Ulu erat uxor quam que Farre, in manum conveniebat. De Farre liquet expressim i Tit de bis apud Ulpianum in Fragmentisi. De Ulu, apud mut. Ciceronem alibi k. Non vero in manum con- k in Orat, pre venit I fed uxor tantum habebatur illa quæ velut Flace. Concubina nullo nuptiarum genere hactenus 1 vide lacob. conjuncta loco tamen uxoris censita. Sed & sunt Revardum Va. viri , perdodi quos hac in re fefellit Boetius. riorum 4 cap. Fabir igitur heic, si tantum Uxor sic haberetur, legatum non debebatur. Aliter fi in manum convenerat, five Farre five Coemtione five Ufu annuo. Hæ enim legitimæ in manum conventiones nupriales. Et de matronis que in matrimonium cum viro convenissent, & de matribus familias quæ in mariti manu mancipioque, id est non in Matrimonium tantum sed in familiam quoque mariti & in sui hæredis locum venissent, apposite hie Agellius m ubi in Helium Melissum m Lib 18 eaps

grammaticum infulfum hisce de nominibus scribit. Coemtioni autem pretium intervenisse indi-

n Lib. de Ritu Nupt vide item Jacobum Gu-Iure Pontif. 45.2.647.6.

cat ipfa yox, uti & Sponfalibus apud Ebræos Nummo ejulve valore initis atque, in Nuptiis, iteratis. Et apposite heic Briffoniusa, Coemtionem imaginariis venditionibus peractam ut & Adtherium devet. optionem credibile eft, in eague facienda Nummos aliquot dicis causa intervenisse. Id enim in aliu legitimis actibus observabatur in quibus specie tenus mancipationum solennia repræsentanda erant. Atque emtas pariter uxores in ipsis Sponsalibus Nuptiisque notat ex legibus veteribus Burgundionum & Saxonum; qui mos & in Christianis. · De Vita Po- mo retentus ut mox dicetur. Certe & Varro puli Komani lib. ubi . Coemtionis ritus diligentissime percurre-2. Apud Nonium lib. de Do. bat, Nubentes ait veteri lege Romana affes tres Clorum indaziad maritum penientes ferre solitas ; atque unum quem in manu tenerent, tanquam emendi causa

marito dare, alium quem in pede baberent in faco Larium familiarium ponere, tertium in Saeciperio cum condidissent compito vicinali solere resonare. Legunt heic aliqui rezonare, alii resignare.

cellus illud Vergilii ante memoratum quo Te-

Sed malè à nonnullis hoc ipsum de Romanis P Theed. Zuin- traditum Atheniensibus P tribuitur. Emebat igiger in Theat. Ham, vila vol. tur, aut quasi, Sponsa Sponsum; quam ad rem ctiam affert, ubi Varronis hæc citat, Nonius Mar-20 46.2.

ne.

thys, nomine filiz, generum emere fibi dicitur omnibus undis. Apud Indos item pari boum 9 Strabolih.19. Sponsas mercabantur 9. Et de Germanis Tacit Libde Mo b. tus , Dotem non uxor marito, sed uxori Maritus Germattorum.

offert.

offert. Intersunt Parentes & propinqui ac munera probant; Munera non ad delicias muliebres quesita, nec quibus nova nupta comatur, sed bores & frenstum equum & Scutum cum Frames gladio. que. In bac munera uxor accipitur at que invicem iofa armorum aliquid viro affert. Hoc maximum vinculum, bec arcana facra, kos conjugales Decs arbitrantur. Heic plane Coemtio nuptialis. Et de phiala Sponso Sponsæve ex Gracorum aliorumque in Oriente populorum more dari folita, ibigcap.s. videsis quæ notavit Isaacus Casaubonus f ad A- t De Animathenæum. Equum item armis instructum peractis libus lib. 14. cap. nuptialibus factis dabat sponsæ sponsus apud . vile Arte-Theffalos, quod tradit Elianust. Summa eft, Do- mider, Onirocritem ant Contradorem feu Donationem propter tic. lib. 2. cap. Nuprias, aut utramque, ut Coemtionis \* pretium, u Orat. 1, in Nuptiis, apud Paganos, aut intervenire folitam Onetorom. aut præivisse. Græcus item mos obvius est in = In Anide. Solonis legibus, Demosthene ", Euripide , aliis Clytemneubi de Dotibus verba fiunt.

# CAP. XXI.

De Confarreatione que tota in Sacris Nuptialibus consistebat. Ac de Sacris Nuptiali Celebritati alids tum apud Græcos tum Latinos paganos aliosque propriis, ut Benedictio Sacra erat apud Ebræos.

T Benedictionum Sacrarum formulæ apud Ebræos ita etiam non eæ solum Paganis obitet in usu (ut in exemplo superius ex Plauti



Plauti Aulularia allato) verumetiam & Sacra Nup. tiis propria. Imò & tertium illud genus, Confarreatio dica, ex ipsis sacris constabat. Id quod satis liquet ex Servii verbis jam antè citatis. Quibus & consonus Boetius, Confarreatio, inquit, folis Pontificibus conveniebat id est, ut recte interpre-Adly.xi. tatur Jacobus Rayardusy per folos Pontifices peragebatur. Et Ulpianus ; Farre convenitur in ms-7 ab.cap.2 .. In Fram. num certis verbis & telibus decem prasentibus & tit. De bis qui solenni sacrificio facto, in que panis quoque farreus adhibetur. Certe de decem testibus in matrimo. \* Ad Virgi nio loquitur ut de avo suo Ambrosius . Sed nes Laplas cap. Consarreationem tunc in desuetudinem prorsus puto abiisse. Accessit autem Aqua etiam & Ignis. Atque sacrificio huic Nuptiali, seu ipsis per se Nuptiis facris præerant Pontifex Maximus & Flamen Dialis, cujus & Flaminica Nuptiab hoc Servius in ritu ut fierent olim necesse erat. Aneid.4. parentibus confarreatis nati Flamines ritè fiebant. Pliniusc; In Sacris nibil religiofius Con-C Hift.Nat.13 farreationis Vinculo erat, cujus & expressius mec:p. 3. minit Dionysius Halicarnassensis d. Romulone an d Lb.1. Numa initia Confarreationis tribuenda dubie laco'us Re- tant viri docti e, qui interim Coemtione vetuvardes in leg. fliorem volunt, & Sacrorum item simpliciter nomine à Tullio dictam. In desuetudinem autem . Orat. pro quandam abierat hoc nuptiaru genus Tiberii avo. Murana. Saltem rariffimum fuerat. Unde ille apud Tacitum' de Flamine Diali in locum Servii Maluf Annal.4. gunenfis defuncti legendo, simul & roganda nova lege, differens, patricios ait confarreatis parentibus genitos

O

genitos tres simul nominari, ex quis unus legeretur. petufo more; neque adelle ut olim cam copiam omiffa confarreands adjustudine aut inter paucos retentà. Plurefque ejus rei causas afferebat ; potisimam penes incuriam Virorum Feminarumque. Accedere ipsius Ceremonia difficultates que consulto vitarentur. Coemtione igitur & Usu annuo tunc temporis & deinde apud Paganos Romani Imperii plerumque acquifitz Vxores. Ita tamen ut Coemtioni folenniùs adhiberentut & Servius ad etiam Sacra quæ ex Auspiciis 8, Auguriis, im- Apuleius lib. 4. molationibus, oblationibus constabant. Hinc Sa-or. cra Nuptialia h, Sanctimoniæ Nuptiarum, & Living th. Nuptialia Sacramenta i dicta que fic firmabantur. 30. Præter Sacra ipsis nuptiis faciundis propria exillimant aliqui etiam à Parentibus seorsim, & à caselle lib. s. Maritis', Nuptiarum causa adhiberi solita alia, vide lacobam

quæ tamen, quantum equidem video, sunt ipsa 4. de Vet. sure Sacra Nuptialia primariaque. Insigne est in hanc ponissea. tem Euclionis apud Plautum exemplum qui exemplum qui est sulustia postquam Megadoro siliam despondisset Nupti-ast. asque instituisset cum Sacris Nuptialibus celebrandas omniaque in macello cara nimis, impensarum utpote tenacissimus, comperisset.

Deinde, inquit, egomet mecum cogitare inter vias Occepi, festo die si quid prodegeris
Profesto egere liceat, nisi peperceris.
Postquam banc rationem cordi ventrique edidi
Accessit animus ad meam sententiam.
Quam minimo sumtu siliam ut Nustum darem.
Nune Tusculum enim & basce Coronas Floreas.

bus Verb.

re Pontif. 1.4.

cap.6.

tidis.

Hee imponentur in foco nostro Lari Vt fortunatas faciat Gnata Nuptias.

Hinc colligas facra fieri folere ampliora lautio. raque in Nuptiis; que in Tusculum & Coronas floreas contraxit Euclio. Atque huc pariter 1 Tit. de con- Spectat illud Varronis à Nonio I citatum Viris treriis Generi- Nuptis Sacrificabantur in cubiculo Vidua, scilicet Sacrificabant, pro quo terminatio paffiva um Jacob. Gu- furpabatur. Legunt heic aliqui Viri Nuptiis m quod ther. de Vet. Iuin idem, quantum ad rem quam tractamus, recidit. Sed & hine facrum thoro Nuptiali prisci

voluere præesse Genium. Juvenalis n. . Satyr.f.

Antiquum & vetus est alsenum, Postbume, lectum Concutere at que facri Genium contemnere fulcri.

Scilicet Genio sternebatur lectus; quod scimus ex De Nuptiis Pe'ei & The Catullo . & Festo. Et Dii papianes seu Conjugales qui facris Nuptialibus invocati obiter memorantur, præter Hymenæum. Pronubæ Iunonis

o Adverfalovinian.lib.1.

mentio tralatitia. Et Gracis Jupiter erat papiale, tametsi Nuptialem Jovem Romanis negaverit fiife Hieronymus. Ridicule, inquit?, Chryfippus ducendam uxorem Sapients pracipit, ne lovem Gamelium & Genethlium violet. Ifto enim modo apud Latinos ducenda uxor non erit, quia lopem non babent Naptialem. At Juno etiam Interduca & Domiduca & Vnxia dicta & Cinxia & Socigena & luga feu Jugalis à deductione, unctione postium (unde & Vxoris quasi Vnxoris nomen volunt viri doctiffimi) cinguli folutione, societate ac conjunctione Nuptiali quibus præses, ut cui pinela lugalia cure, putabatur, dicta eff; quod è Martiano

Martiano Capella, Festo, aliis scimus. Etiam Numina quinque Nuptiis præfuisse adeoque in eis concilianda ait Plutarchus q, Jovem, Junonem- q In Papar-que, Venerem, Suadam & Dianam. Jupiter autem als. & Juno ibi rismo dicuntur quod adulti à nonnullis, ab aliis perfecti redditur. Vertendum plane Nuptiales cum & pipo seu Nuptiæ Græcis, Onemafic. etiam réaus ac reasus nomine appellitarentur ut ex-16.3 cap.3. Eupressim Julius Pollux r aliique & Jovi & Junoni flath. ed thind C. Tianien sacrificasse veteres alicubi prodat Diodo-desis cel. Rho. rus Siculus quoniam hos primos Nupriarum in-digia. Antiq. ventores ducesque existimabant. Quin & auspi- 614. 28. (ap. 13. ciis conjugalibus præsides habebantur Pilumnus Portices lib. 2. & Picumnus Dii, quibus & in zdibus le Qus cap. 1000. Andr. fternebatur ut teftis eft Varrof, è quo etiam me- Alex.ab Alex. morat Augustinus Nuptialium numinum turbam, andri Genia!, Jugatinum, Domiducum, Domitium, Mantur-r. nam, Virginensem, Premam, Subigum. Idem f Apud Noniinsuper Varro, Nuptiarum initio antiqui Reges dorum inda. ae sublimes viri , in Hetruria , in Conjunctione gine. Nuptiali, nova Nupta & novus Maritus primim e De civit. Dei porcum immolant. Prisci quoque Latini & etsam lib. 6. cap 9. Græcs in Italia idem factitasse videntur. Sic ille. "De Re Rustica Et proximo à Nuptiis die hostiam co nomine . Saturn, lib. immolandam liquet ex Macrobio \*. Aiunt item 1.cap.15. ad f. in Sacris Junoni Nuptialibus diligentissime ob-nem. fervari folitum t ut bilis à visceribus hostiz di- Aniq lett. 28, moveretur & juxta aram defoderetur loco abdi-capati. Alex. ab to & operto, ut signarent fine bile Matrimonia dex, Gen, Dier. esse oportere. Et apud Thessalos ut rem notis-. De Animafimam memorat Ælianus \* Sacra Nuptiis præ- Ebus lib.13.cap. Gg 2

via que Tapodusia ei dicta. Nec fine thymiamate Sacro Nupriæ apud Mexicanos celebrari folitæ, quod Mag. Etymo- in corum occurrit historia. Sacra item Nuptialia logic. in verb. apud Gracos operiana dicta feu Sacra Nuptiis pravia indeque conjuge vertilità dictos, & pertinu ip. Jaunala O vid: (.s 1021.7. fi, atque ipfum conjugium H'egrana, quà à Junone Meurf. Allic. led. 13.3 cap. 1. pronuba factum docet Pollux. Et Junoni, Veneri, 6 in Grat. Ft. Gratiis Sacra à Nupturis apud Gracos fieri folita riat. 1 b. 2. 6 Sent, de Puer- produnt scriptores \* jauna dica. Invidus item Petrum Caftel apud Libanium, Quid de Nuprialibus ritibus linum in Eero- omist ? nonne tædas accendi &c. in idon xt straus solgio.

nonne pro viribus sacra secis Et de sacris apud Ro.

peclameta, manos tum in Consarreatione, que plane ipsis-

sima sacra Nuptialia, tum in Coemtione satis liquet. Quæ Usu annuo siebant Nuptiæ sine sacris sibi propriis suisse credendum non est. Nam ut haberentur (tametsi expressiora hac de re non occurrant testimonia) satis exigit quicquid occurrit de Nuptiarum genere, Sacramento, Sanctimoniave apud paganos scriptores. Et Arnobius de nuptiis Deorum juxta Paganismi ritus verba saciens, Vxores, inquit , Dit babent a que in conjugalia sedera veniunt conditionibus ante que sitis. Vsu, Farre & Coemtione genialis lestulis Sacramenta conducunt. Sed & Benedictio plane

denterfis.4.

2 Satyr.1. & wide Libanium Declamat 15.

Conjugalis habetur in illo Juvenalis 2 Signata Tabula, dictum Falsciter; ingens

Cana sedet; gremio jacuit nova Nupta mariti. Nec verò actus aliquis solennis Gracis sere sine præsatione illa Apada róza aut Latinis sine illa Quod saustum selizque sit, aut Dii bene vortant. Et tami solennibus folennibus ac quotidianis Ebræorum actibus fere omnimo dis quam Nupriis Benedictiones propriæ habentur in corum Ritualibus. Et sane Paganis pariter ferme Sacra suere actibus civilibus aliis non paucis peculiaria, ut in Scriptoribus de Re Rustica, Festo, aliis obiter est videre.

## CAP. XXII.

De Temporibus quibus Nuptiæ aut non permissæ aut pro inauspicatis babitæ apud Paganos, id est Dedusioni ac reliquæ celebritati Nuptiali non idoneis, qualia & jam suisse Ebræis supra est ostensum.

Eligionem Paganis legitur fuisse nubere tam mensibus aliquot integris quam Festis diebus & quibusdam cujuslibet mensis, aliisque aliquot solum mensium, ut pro inauspicatis habitis. De Martio & Maio mensibus Porphyrio in Horatium . Romulum ait Lemuria, id eft " Lib. 3. Epif. Remo parentalia, instituisse, que mense Maio per Triduum celebrari solent, ante additum anno mensem Februarium; ob quam rem Maio mense religio est nubere, & item Martio in quo nuptiis babito certamine à Minerva Mars victus est & obtenta Virginitate Minerva Nerine est appellata. Certè de Maio item habet Ovidius Proverbium huc spectans, licet nuptias non tam per totum menfem ipse quam per Lemuralium triduum (id eft ix, x, & xi Maii) inauspicatas esse velle videatur.

Nec vidua tedis, inquit , eadem, nec Virginis apta b Fastorum c.

Tempora : que nupfit non diuturna fuit.

Hac

b tegunt aliqui

rroblem.

Hac quoque de causa, si te proverbia tangunt Mense malum o Maso nubere vulgus ast.

Quæ de re Plutarchus e expressim. Où popular in mi Maio mequiros à lino, Vxores non ducunt Maio, usque in lunium rem differentes. Ubi rationes affert ex Theologia Gentium varias. Quod ad Martium attinet, Festum in eo per dies aliquot erat quo durante Nuptiæ neutiquam copulandæ. Ancilium scilicet, seu quamdiù è Martis Templo à Saliis deprompta ea solenniùs cum carmine circumserebantur. Ovidius \*;

raft 3.

Nubere si qua voles, quamvis properabitis ambo; Differ: babent parvæ commoda magna moræ. Arma movent pugnam: pugna est aliena Maritis. Condita cum suerint, aptius omen erit.

Tempus autem integrum quo interdidæ fic nup. tiæ, Ancilium non conditorum nomine, satis est incertum. Et in Calendariis aliter atque alitet adnotatur. Ovidio ipsi quinto Nonas seu Tertio Martii dici tribuitur. Veterioribus quæ extant Kalendariorum fragmentis non omnino adjicitut hoc festum. In Constantiniano autem ab Joanne Georgio Herwartio edito septimo Idus seu die nono Martii habetur ARMA ANCILIA MOVENT & pride Idus scu die decimoquarto MAMURALIA que forsan tempus quo Ancilia condita. Nam & in carmine Saliari quod ad ea attinuit, Mamurii celebratio quæ festo fortè finis. Nec per Martium integrum nuptias non contrahendas, ut Porphyrio, sed diebus tantum quibus Ancilia in Templo Martis nondum condi-

ta funt seu reposita ait Alexander de Neapolitanus. d Gen. Dierun Sed ut Maium totum Lemuria, fic Martium An. lib.2 cap.g. cilium hoc festum nuptiis neutiquam idoneum reddidisse credebant alii ut Porphyrio. Scilicet nec adeo folennis Armorum celebritatis nec Lemurum Sacrificiorum tempora molliores conjugii ritus bene admittere, nec quidem ita vicinos ut eodem haberentur mense. Feriatis autem sen Fefis diebus nubere etiam nefas habitum; Virginibus scilicet non viduis. Nam Feriis e vim cui. e Marob. fapiam fieri piaculare erat. Hinc etiam cujuflibet tornal, 1.60p. mensis Kalendis & Idibus nuptiæ vetitæ ex Jure veteri Pontificio. Quia dies illi etiam feriati. Parile etiam Nonarum jus, fed alia ex ratione. Neque enim Nonæ feriatæ. Sed quoniam item Postriduani tum Kalendis & Idibus fingulis tum Nonis dies ex æquo atri habiti, ideo ne quæ proximo post nuptias die solennis erat immolatio in atrum incideret (qui itidem Nuptiis vetitus) Nonæ ipfæ nuptiis alienæ. Sic Macrobius ac Festus ; cui item quar. f Verb Nonatus Calendarum, Nonarum, Iduum fingulorum """. ater adeogne nuptiis aliisque actibus solennibus ex Pontificum decreto interdictus. Videlis locum ejus hac de re corruptum à Josepho Scaligero suppletum. Diebus item quibus patere dicebatur Mundus dilectum rei militaris habere, militem proficifci, navim folvere, uxorem liberorum quæren. dorum caufa (qua nota expressim Uxores à Concu & Orat in Nea. binis distinguit Demostheness) ducere religiosum 'am. erat, ut expressim Varro squoniam scilicet tune De h gend Macroorum triftium atque inferum quasi janua patere bum lib. 1 Sot.

Hac quoque de causa, si te proverbia tangunt Mense malum b Maio nubere vulgus ait.

b Legunt aliqui Malas.

Rom. 86.

Fel 3.

Quæ de re Plutarchus e expressim. Où pouver et ni Main requirers à l'uner, Vxores non ducunt Main, usque in lunium rem differentes. Ubi rationes affert ex Theologia Gentium varias. Quod ad Martium attinet, Festum in eo per dies aliquot crat quo durante Nuptiæ neutiquam copulandæ. Ancilium scilicet, seu quamdiù è Martis Templo à Saliis deprompta ea solenniùs cum carmine circumserebantur. Ovidius \*;

Nubere si qua voles, quamvis properabitis ambo; Differ: babent parvæ commoda magna moræ. Arma movent pugnam: pugna est aliena Maritis.

Condita cum fuerint, aptius omen erit. Tempus autem integrum quo interdictæ fic nup. tiæ, Ancilium non conditorum nomine, satis est incertum. Et in Calendariis aliter atque aliter adnotatur. Ovidio ipsi quinto Nonas seu Tertio Martii dici tribuitur. Veterioribus quæ extant Kalendariorum fragmentis non omnino adjicitur hoc festum. In Constantiniano autem ab Joanne Georgio Herwartio edito septimo Idus seu die nono Martii habetur ARMA ANCILIA MOVENT & pride Idus scu die decimoquarto MAMURALIA que forsan tempus quo Ancilia condita. Nam & in carmine Saliari quod ad ea attinuit, Mamurii celebratio quæ festo fortè finis. Nec per Martium integrum nuptias non contrahendas, ut Porphyrio, sed diebus tantum quibus Ancilia in Templo Martii nondum condi-

ta funt seu reposita ait Alexander de Neapolitanus. d Gen. Dierun Sed ut Maium totum Lemuria, fic Martium An. lib. 2 cap.g. cilium hoc festum nuptiis neutiquam idoneum reddidisse credebant alii ut Porphyrio. Scilicet nec adeo solennis Armorum celebritatis nec Lemurum Sacrificiorum tempora molliores conjugii ritus bene admittere, nec quidem ita vicinos ut eodem haberentur mense. Feriatis autem sen Fefis diebus nubere etiam nefas habitum; Virginibus scilicet non viduis. Nam Feriis e vim cui. e Marob. fapiam fieri piaculare erat. Hinc etiam cujuflibet turnal, 1. cap. mensis Kalendis & Idibus nuptiæ vetitæ ex Jure veteri Pontificio. Quia dies illi etiam feriati. Parile etiam Nonarum jus, fed alia ex ratione. Neque enim Nonæ feriatæ. Sed quoniam item Postriduani tum Kalendis & Idibus fingulis tum Nonis dies ex æquo atri habiti, ideo ne quæ proximo post nuptias die solennis erat immolatio in atrum incideret (qui itidem Nuptiis vetitus) Nonæ ipfæ nuptiis alienæ. Sic Macrobius ac Festus ; cui item quar-f Verb Nonatus Calendarum, Nonarum, Iduum fingulorum ater adeogne nuptiis aliisque actibus solennibus

C RREGULAR ci fu M PAGINATION pi de bi cr quan janua parere "um lib. i Set.

Orat in Nea-

crede.

roblem.

Rom. 86.

b Legunt aliqui

Hac quoque de causa, si te proverbia tangunt Mense malum b Maio nubere vulgus ait.

Que de re Plutarchus e expressim. Où popusor ès no Maio, usque in lunium rem differentes. Ubi rationes affert ex Theologia Gentium varias. Quod ad Martium attinet, Festum in eo per dies aliquot erat quo durante Nuptiæ neutiquam copulandæ. Ancilium scilicet, seu quamdiù è Martis Templo à Saliis deprompta ea solenniùs cum carmine cir-

cumferebantur. Ovidius \*;

· Fel 3.

Nubere si qua voles, quamvis properabitis ambo; Disfer: babent parvæ commoda magna moræ. Arma movent pugnam: pugna est aliena Maritis.

Condita cum fuerint, aptius omen erit. Tempus autem integrum quo interdica fic nup. tiæ, Ancilium non conditorum nomine, satis est incertum. Et in Calendariis aliter atque aliter adnotatur. Ovidio ipsi quinto Nonas seu Tertio Martii diei tribuitur. Veterioribus quæ extant Kalendariorum fragmentis non omnino adjicitut hoc festum. In Constantiniano autem ab loanne Georgio Herwartio edito septimo Idus seu die nono Martii habetur ARMA ANCILIA MOVENT & pride Idus seu die decimoquar. to MAMURALIA que forsan tempus quo Ancilia condita. Nam & in carmine Saliari quod ad ea attinuit, Mamurii celebratio quæ festo fortè finis. Nec per Martium integrum nuptias non contrahendas, ut Porphyrio, sed diebus tantum quibus Ancilia in Templo Martii nondum condi-

ta funt seu reposita ait Alexander & Neapolitanus, & Gen. Dieun Sed ut Maium totum Lemuria, fic Martium An. lib. 2 cap. g. cilium hoc festum nuptiis neutiquam idoneum reddidisse credebant alii ut Porphyrio. Scilicet nec adeo folennis Armorum celebritatis nec Lemurum Sacrificiorum tempora molliores conjugii ritus bene admittere, nec quidem ita vicinos ut eodem haberentur mense. Feriatis autem sen Feflis diebus nubere etiam nefas habitum; Virginibus scilicet non viduis. Nam Feriis ' vim cui. e Marob. fapiam fieri piaculare erat. Hinc etiam cujuflibet turnal, 1. cap. mensis Kalendis & Idibus nuptiæ vetitæ ex Jure veteri Pontificio. Quia dies illi etiam feriati. Parile etiam Nonarum jus, sed alia ex ratione. Neque enim Nonæ feriatæ. Sed quoniam item Postriduani tum Kalendis & Idibus fingulis tum Nonis dies ex zquo atri habiti, ideo ne qua proximo post nuptias die solennis erat immolatio in atrum incideret (qui itidem Nuptiis vetitus) Nonæ ipfæ nuptiis aliena. Sic Macrobius ac Festus ; cui item quar-f Verb Nonatus Calendarum, Nonarum, Iduum fingulorum "". ater adeogne nuptiis aliisque actibus solennibus ex Pontificum decreto interdictus. Videlis locum ejus hac de re corruptum à Josepho Scaligero suppletum. Diebus item quibus patere dicebatur Mundus dilectum rei militaris habere, militem proficifci, navim folvere, uxorem liberorum queren. dorum caufa (qua nota expressim Uxores à Concu-s Orat in Neabinis distinguit Demostheness) ducere religiosum 'am. erat, ut expressim Varro squoniam scilicet tune De h Aund Macro. orum triftium atque inferum quafi janua patere bum lib. 1 Set. crede.

i Feffus in Minidus.

k Lib.15.

credebatur, ut & Festus. Nec aliquid omninò tune administral dur nisi quod ultima necessitas admonebat. Ter autem in anno patere mundum air Capito Ateius bis diebus, Postridie Volcanali ely ante diem fextum Id. Novembris. Sed quantum video duos tantum memorat dies, non tres, nifi Volcani festum eique postriduanum innui velis. Vulcanalia autem ad xi Kal. Maii spectant. His puto accessere dies omnimodi atri. Persas item mos fuit Nuptias celebrare x nis agxas + ixunis ienunias sub initium aquinollis verni, ut Strabok. Sed non ait reliquo anni tempore non licuisse, I A'ex. Nespolit. Gen Dier. ut recentiorum aliqui 1. Veris initio illis erat lib. 2. cap. 5.0 دوروم uti hodieque est festum celeberrimum دوروم liger. Emend. Neuruz m id eft Nopus dies quem ut anni ini-

Temp lib 3. pag. 156. D. m Sca'ig ibid. & A wif. Kirc eius Lis. gua Copia cap.

3 pag 330.

## CAP. XXIII.

tium temporumque civilium epocham statuunt

epulisque & pompa prosequuntur.

Coronarum Nuptialium usus apud Paganos ut anud Ebraos.

Oronarum Nuptialium mentio occurrit apud veteres Paganos, quæ item in ornamentis Sponforum Ebraicis ut supra oftendimus. Vetus apud Ciceronem a poeta.

a D! Oratare lib. 3.

Sed mibi cum retult Coronam ob collocandas Nuptias,

Tibi ferebat, cum simulabat sese alteri dare Tum ad te ludibunda docte & delicate detulit. AndroAndromachæ item Corona Nuptialis memorari videtur Carolo Paschalio b ab Homèro c, ubi de liai x. Kenshuru loquitur quod ei dederat Venus ipso die c De Corona quo duxerat eam Hector ex ædibus Ectionis. Sed lib. 2. cap. 16. 2. cap. 16.

Σοί καταςί τασ' έρο νιν προν ώς γαμαμένω.

Attamen ego Coronans eam adduxi tanquam nupturam. Lucanus 8 item de Martiz nuptiis,

Turritaque premens frontem matrona Corona Tralata vetuit contingere limina planta.

Et apud Libanium h invidus, Quid de Nuptiali-h Deilamat. 8. bus ritibus omisi, nonne tædas accendi ? in isspanuosiulus &c. nonne Corollam gestavi? Etiam apud Artemidorum i palmæ & oleæ Coronæ in somnis gestæ i oneirærimulierum liberarum nuptias indicant sin the monte propter nexum. Habetur item apud Adolphum Occonem h Nummus Adriani Angusti cujus k 1m2. Rom. parte altera CON JUGIUM AUG. altera Numsspana. M.P. T.NOB. in Corona quadam, quæ Nuptialis esse videtur. Nec conjectura deest i du-i twent. Adplicem suisse sponsæ Coronam ex illo Vale-vers. 29. cap. 4.

o De Relut

1.1141.211.

lectorum lib.6. c10.4).

17.in Cantic.

Conjugalibus.

Cantico.

cap.3.

m Argonautic. 8 rii Flacci m in nuptiis Medaz & Jasonis, -ipsa suam duplicem Cytherea Coronam Donat .-

Ad hanc rem plura etiam ex veteribus habes congesta à Carolo Paschalio, Ludovico de la Cerda n, Pineda o, Pinto Ramirez P, Aloyfio No-Salomonis lib f. varino 9, aliis ab ipsis citatis; etiam ab ante memoratis maxime Paulo Sherlogo , cui fusius dif-P In Cantic lib. putatur qualefnam fuerint Corona ha Nuptiales. Alii enim ex Floribus, alii ex Auro, Gemmis, aliis 9 Sacrorum E. que ornamento esse solent, constitisse eas contendunt. Certè pro arbitrio putandum & varia r Vestigatione Sponsorum conditione materiem eis adhibitam. Et Brotarum Coronas hujusmodi, ex dosaggyusta (an asparago?) fuisse scribit Plutarchius & At f In Precept. que silymbrio Coronari solitos Sponsos eliciunt aliqui ex illo Aristophanis in Ayibus, ubi cum Epopis dixerat suos in hortis pascere alba sesama, myrta, papavera, & Sifymbria, respondet Euclpis,

Tuest il dea (its Numbias Bier-

Vos igitur vivitis Sponforum vitam. Scholiaftes quidem ibi Sifymbria interpretatur per wine de inpariero de Niquesos, folia quibus Coronabantur Spons. Brasm. chi- Sed intelligitur titem locus ille quasi molliorem & delicatulum procorum feu qui nuptias ambiunt vitam tantum defignaret. Et de sifymbrio quà Coronarium erat, vide Paschalium \*.

Trad. 2. Cent 6. adag.69.

. De Caronis lib.3.cap.16.

## CAP. XXIV.

De Ritibus ac moribus tum Sponsalitiis tum Nuptialibus quà five ex Judaismo five ex Paganismo in Christianismum admißi fuerint; & primo de Græcorum feu Orientalis Ecclesia ufu, item & Moscovitarum. De Annulis Sponsalitis, Coronis Nuprialibus, Poculo Communi; atque obiter de editionibus Enchologii depravatistimis. Æthiopum Ritus Nuptiales

Ascente Christianismo, qui velut Judaismus, unde natus est, erat Reformatus, dubitandum non eft, quin Mores Ritufque Ebraici circa Sponsalia & Nuptias, uti & scimus circa reliqua, five Religionem spectes sive publicam rerum administrationem, retenti fuerint ac plane obtinuerine. Idque per Annos triginta amplius post Afcensionem Domini nostri qua de re etiam alibi adiximus. Quod sanè tum heic tum civili Indeorus in aliis disceptationibus momenti gravissimi ob- cap. at. servatu est inprimis dignum, & quidem rite intellectum haud pauca extricaret, in quibus aut cæcutimus aut patienter nimis, ne gravius quid dicam, falli aut sudole nimis fallere solemus. Postquam autem tam à Gentibus aliquot quam à Judæis Christianismus receptus eft, & utrorumque mores, ut ipfi, invicem funt commisti, partim mores ritusque Judaici partim Paganici, quotquot scilicet cultui Christiano non omnino refragarentur, ut in aliis fic in re matrimoniali

Hh 2

variatim admissi. Jure Romano fere passim tum utebantur Gentes in quibus Christiani reperti: saltem non alio quam quod Romanis victoribus placuit. Confarreationis, quod fanctius fuerat Romanis ut dictum est Nuptiarum genus, solennia prisca in desuetudinem abierant etiam inter Paganos, & tandem evanuere. Coemtionis item ritus non ita observati, quin aliter atque aliter se habuerint. Christiani autem veteres omninò Confarreationem, quà saltem ex ipsis Paganorum facris conftabat, rejecere; tametfi inteteà ejufdem vestigia aliquot sacris Paganicis omninò carentia etiam nostra in secula heic illic apud Christianos reperiantur, qua de re plura in fequentibus. Coemtionem coufque admifere hi quò Vide Samuel, dotis donationisque propter nuptias interventu Petit. Observat. fimpliciori peragi posset. Asterius Episcopus Amaseæ (qui sub annum \* Christi 400, flotuit; fed de his ut paffim à priscis recentioribusque lioth. Patr, tom. atque inter Christianos receptis loquitur) Patta, inquit b in Divortii libertatem scribens, nuptialia "Vide Gratian. ac Sponsiones quomodo rescindes? Et quibus de 1.DD. ad lib.4. pactis loqui me cenfes. An de bis quibus foripta jam dote & manu propria subscripfist & figillum apposuisi tuum ? Valida quidem illa sunt ac firma Paginin. Gau- Satis. Verum ad pocem. Adam me converto. Hee caro ex carnibus meis & c. Quin & palam fatis est Christianos e Sponsalia ac Nuptias Paganorum, qui posteà Christo nomina dederant, pro conflant cantes. Latis firmifque habuiffe nec omnino iteraffe. Finest autem in feculis primitivis non pauci, qui Nuptias

3.cap. 7.

Homilia po-Arema, in Bib-

4.pag. 707. Cauf. 28. queft. fent. dift. 30. & DD. ad. I. Corinth 7. 6 dentium in sa. lebris Tertull. capist. oia lib. de visa Ciriffian. ante

e in Addend's

eap. 3.

Nuptias plane damnarent. Ut Saturninus, Tatianus, unde etiam Encratitæ; Marcionitæ, Manichai, Adamiani, Priscillianista, Saturniliani, Hieracitæ, Apostolici sic dicti, alii, quod videre eft apud Epiphanium, Theodoritum, Augustinum, reliquos qui Hæreses congesserunt. Sed verò Christiani veteres, qui Orthodoxi, tum initas à Paganis antequam Christo ii nomina dederant nuptias (ut de Proselytis fecere Ebræi, quod ante est ostensum) tum inter se contractas, ut hodieque, admisêre, ac fere tum Sponsalia fieri voluerunt tum Nuptias celebrari more quali usi Ebræi, qui nempè Sacris Paganicis ac superstitione omnino careret. De Consensu mutuo, Arris Sponfalitiis, contrahentium Ætate, Potestate Patria, jure Dotali, Donatione propter Nuptias (binis hisce respondent in Jure Ebraico Dos à Sponfo uxori conflituta & bona quæ בידוניא dicta afferuntur à Sponsa & in syngrapha dotali memorantur) & re integra matrimoniali apud cos perampla sunt & obvia in Codice Utroque ac Canonibus Sacris præter Patres Theologosque ac Jurisconsultos tum vetusos tum recentiores utriusque Imperii testimonia. Usu autem habuisse uxorem simplici, nec tabulis dotalibus nec Nuptiaru aliqua folennitate adhibita, nihil aliud censebatur quam Concubinam, id est heic, justam satis, licet non rite conjunctam, thori confortem habere, qua de re etiam nos plura alibid. Quoniam autem d De lure Nat. & Formulis vetustis moribufque Christianis plane & Gent. lib. 5. receptis commodius intelligi ut rebus in aliis

ita in re Nuptiali potest quid in universum apud

eos ftatutum fuerit admitffumve ; ideo & illorum Ritus Pracipnus heic perluftrabimus atque ita exhibebimus ut quà consoni quà dissoni suerint Ebraicis moribus ritibufque (unde scilicet simul & è Paganicis cos subinde manasse certum est) fatis dignoscantur. Præcipuos heic dico, Solennes contrahendi nubendique Formulas, Arrarum item ac Pretii Nuptialis, Annulique, ac Coronarum ufum, Benedictiones & Sacra Nuptialia, & demum Tempora quibus celebritas Nuprialis vetita. Solenniores Sponsalium ac Nuptiarum in Christianismo contrahendarum Formula, saltem integer earum fenfus, in celebritate Sacra qua & Sponsalia publice iterari solita, maximè cernuntur. Habentur autem apud Orientis Christianos aliz, aliz apud Occidentis. Orientis dico maxime Gracos, quibus Orientalis Beclesiz nomen tribui folet. In Gracorum formulis \* Sacris, binæ habentur potiffimum huc fpedantes; altera Sponfalium Sacrorum fine celebritate Nup-Herveto 1557, tiali, altera hujus Celebritatis. Prior dicitur Parifies pag. 207. Anunu Seia 3 sequera dai pubspose nour ve appaciero Ordo facer qui adbibendus in Sponsalibus, seu arrarum B Synopli tit. Sponfalitiarum, de quibus, quid flatuerint Graci Jurisconsulti elicitur maxime ex Basilicis , Harmenopulo \*, Attaliata 8, Leone & Constantino Augg. in Ecloga h legum, Bafilii Macedonis, Alexii Comneni, aliorum Novellisi de Nuptiis & Sponfalibus, aliis in Juris Graco-Romani Corpore Inte Greek " præter Zonaram & Balfamonem in fynodum in Trullo

\* Fuchologium fol.66. f Synaphili's. 2º .tit.1. & Eafilic. edit. ab Prochir. ib.4. tit I.

h Tit. 12.

i A ud Bal famonem in

I-bot. Namo-

CA 1,111,12, 18

16.2 0 ..

Trullo k, ubi de Osculo item agitur cum arrisk Ad Canol.93. conjungi folito uti etiam apud Matthæum Mo- 1 In Iuris Granachum in Quæstionibus & Causis | Matrimoni- 100.8. 145.510. alibus, alibiquem. Posterior formula nuncupatur o 511. Aruxodria m Segunonalo Ordo Sacer Coronamenti, m Basica aquo nomine ob Coronas, ut mos dicerur, in Turco gracia Nuptiarum celebritate folenniùs adhibitas iplas lib.4/43-331. Nuprias indicant. Priori autem , adstantibus qui tit de Donat. fic conjungi volunt ante Sacrarii fores atque ante Nupitas Annulis binis altero aureo, argenteo altero, in oTheodofilib. Sacra mense positis, hoc ad dextram, ad fini- Tertull. devefiram illo, à ispede σοραγίζω τος καφαλάς των αυτών γεονύμφων landes Virgin. cap.11. in fine. in 3. & disagn aurois appes andopines ter capita Sponforum fignat (feilicet cruce) & dat eis cereos accensos (de facibus Nuptialibus in Gentilium ritibus mentio est perquam obvia) atque introducit eos in facrarium. Ubi thymiamate in Crucis formam adhibito, Diaconus precati jubet chorum atque invocare primò cœlestem benedictionem tum cœtui præsenti tum omnimodis aliis tam Clericis quam Laicis. Ac dein with is San is Six rade & & duant to Der thede to ade universepar annances & f outuplas auto, to Kupla Sandajus pro fervo boc Dei ao Dei Ancilla bas qui nune Sponsalia invicem inituri funt, ac pro salute corum Dominum precemur. Item ut prolem eis det, amorem, pacem, concordiam, firmam fidem, thorum intaminatum, omniaque prospera. Et dum pluribus hæc distindis versiculis fundit Diaconus, Chorus adclamat Kope Minor Domine miferere. Aliis aliquot peractis benedictionibus, facerdos Annulos affert,

fert, & primò aureum dat viro, ac dein argenteum foemina. Viro autem dicit Appacorice) & ATAG To Der & Dara The States To Der Tieste de To orous To Talise के की पूरे के के बंदांत मार्थ्यावन कि की के बाले के लेह नहें बेंब्वियह नवा aioror, aului. N. servus Dei despondet boe arrhabone. N. ancillam Dei, in nomine Patris & fili & fpiritus fancti nunc & femper & in omnia fecula feculorum , Amen. Faminæ item AppaBoni() i Sen to Oil i Saina & Senor vo Oil These nie 70 Soqua &C. N. Ancilla Dei desfondet koc arrhabone N. servum dei nomine ere. Hisce utrique ter dictis, cruce fignans corum capita digitos dextris corum imponit. Tum Deum precatur ut Sponsis benedicat. Qui Abraba servo affuisti, à domino misso ut desponderet Isaaco filio suo uxorem, Kal Sia peoficias udivoros appasonicate the Pecanas arese-Aufas, aurde eurbynsor & appalora für denor or rule zi Thiste · Genes.2 4.45. & per interventum baustûs æque Rebeccam \* defpondendam ostendisti, tu ipse benedicas Sponsalibus servorum tuorum N. & N. Adjectis dein precum claufulis aliquot generalioribus, dicaelor, inquit, iti tor Jener of These nal The Jente of theirs. रांशर्टिक नके बेहेंबिटकाब कार्का देन काला हो केंप्रकार्य हु बंदेश केंद्र ajary. Di 38 Kupie imoseifas disont it appacava is suppled is merli Sia Jaxlunidia idion il iguota no Imeno de Arricolo. dia Saxluneslu isogadu Darehn de nieg Bacunaro Sid Saxlunesla icarepain i anionia i Oduap. Sia Santunifie i malto nuiv i vegirio oinsipuur piperer imi 4 yor aung x Simurles 4 moger 4 eileurdy papprres eunger Suiper aufit it d'effa ou xupse & Maudlu 

.

desir importante if i or adamete in i decir rive diame or to spane by the fir we der to welk for Branches or my בילותם. אנדלה לה בן שלם ללמשיות לנותלים עדם ל למצועתם שלים דבים adous ras nuispas & Cons auros. Intueare fer vum tuum N. & ancillam tuam N. Et firma fac Sponsalia eorum in fide, concordia, & veritate & amore. Nam tu domine docuiff arram dandam atque omnino firmam fieri. Per Annulum donabatur pote. flas losepho a in Aggpto. Per Annulum gloriam Genes 41.42. nactus est Daniel b in regione Babylonis. Per b Daniel 6.17. Annulum, detetta eft veritas Thamaris c. Per An- c Genef. 38.25. nulum Pater noster calestis misericordià usus est erga filium suum. Date enim dixit d Annulum in dextram d Luc. 15. 22. ejus; & occidite vitulum saginatum & manduce-dum in Ratiomus & epulemur. Ipfa dextra tua domine Caftra milib. 3. cap. Most metata est in Mari Rubro. Nam per Ver- trium Chamitebum tuum veritatis Cali firmati sunt & terra eft num bb.s. luris Greco Rom. flabilita. Et dextra servorum tuorum benedicetur iom, 1 pag. 321. verbo tuo forti & brachio tuo celfo. Tu igitur nunc Domine, benedicas banc Positionem Annulo. rum benedictione ecelefti, & Angelus Domini præeat eis omnibus diebus vita corum. Atque dein post Doxologiam & manus extensæ Benedictionem Sponsos dimittit. Ita scilicet fi codem tempore Coronari nolunt. Si verò Binor) sparudina polunt Coronari, intrant in Sacrariu eum cereis accensis, przeunte facerdote cum thymiamate & Pfalmum 128.recitante; & fequitur alter ille Ordo Coronamenti, in quo Pfalmi, Plebis Doxologia, Preces Eurdala

fert, & primò aureum dat viro, ac dein argenteum fcemina. Viro autem dicit Appacorice) & ATAG To Der & Dara The States of Our ruose ois To opour To ralide के की पूर के के बंदांत मार्थ्यत 🕒 क्रिय के बार के कह नहेंद्र बाबिक कर क्रिय aioror, aului. N. servus Dei despondet boe arrhabone. N. ancillam Dei, in nomine Patris & fili & fpiritus fancti nunc & femper & in omnia fecula feculorum , Amen. Faminæ item AppaBonite) i JEAN TO OUT & Suga & Sexor of Out Torde eie To Stoma &C. N. Ancilla Dei de sondet koc arrhabone N. servum dei nomine Oe. Hisce utrique ter dicis, cruce fignans corum capita digitos dextris corum imponit. Tum Deum precatur ut Sponsis benedicat. Qui Abraba servo affuisti, à domino miffo ut desponderet Isaaco filio suo uxorem, Kal Sia proficias udjeumos appasonisade The Pecinnas aming-Aufas, aurde eunbynser & appalora tor denor ou tule xi thiste Genes. 24.45. & per interventum baustûs æque Rebeccam \* defpondendam ostendisti, tu ipse benedicas Sponsalibus servorum tuorum N. & N. Adjectis dein precum claufulis aliquot generalioribus, & carto, inquit, iti tor fance of These nat The States of these. riefer tor dijacora dror ir wien i ouerola i annora i ajany. Di 38 Kupie imoleikas disent & appalana ni supilent is merli Sea Sanlunedie idion i iteola no Iweno is Aposto . Sed Sunfoneste i Jogade Daring de gues Balonor d' Sid Sautonette ecarepain à aniona à Sajuap. Sia Santuniste à malto muier o rearro orchiques proper ent & gir aure e Sisurles & pioner & eileurdy paperter eugear Souser aufit it della ou mupes & Moudlie 

Eurasia

quality is a contample of a conscious of a state with the or incomence of the set updalay is the Branches or the בין בינים שותם לבו בפשונה אל מצובת לב אום או אותם ביותם ביותם לבו ביותם בי adous ras nuispas & Zans aurin. Intueare servum tuum N. & ancillam tuam N. Et firma fac Sponsalia eorum in fide, concordia, & veritate & amore. Nam tu domine docuisti arram dandam atque omnino firmam fieri. Per Annulum donabatur poteflas losepho a in Aggpto. Per Annulum gloriam Genef 41.42. nactus est Daniel b in regione Babylonis. Per Daniel 6.17. Annulum, detecta eft veritas Thamaris c. Per An-c Genel. 38.25. nulum Pater noster calestis misericordià usus est erga filium suum. Date enim dixit d Annulum in dextram d Luc. 15. 22. ejus; & occidite vitulum saginatum & manduce-dum in Ratiomus & epulemur. Ipfa dextra tua domine Castra milib. 3. cap. Most metata est in Mari Rubro. Nam per Ver- trium chamitebum tuum veritatis Cali firmati sunt & terra est num lb.s. Iuris stabilita. Et dextra servorum tuorum benedicetur tom,1.pag.311. verbo tuo forti & brachio tuo celfo. Tu igitur nunc Domine, benedicas bane Positionem Annulorum benedictione ecelefti, & Angelus Domini præeat eis omnibus diebus vita corum. Atque dein post Doxologiam & manus extensæ Benedictionem Sponsos dimittit. Ita scilicet si codem tempore Coronari nolunt. Si verò Biano spanudinas polunt Coronari, intrant in Sacrariu cum cereis accensis, przeunte facerdote cum thymiamate & Pfalmum 128. recitante; & fequitur alter ille Ordo Coronamenti, in quo Pfalmi, Plebis Doxologia, Preces

zurielle vocatæ à Diacono dicta, alizque à Sacerdote. quibus à Numine petuntur quæ felicitatem & vitam prosperam conjugum spectant. Et dein inquit Sacerdos, Sileugos aures ce ouoppoorien. Eresaraos aures eis oupes piar, yapiom aurois kapror xothlas iurexrias ambanour, Conjunge eos in unanimitate. Corona eos in Carnem unam. Da eis fructum ventris & ut prole fruantur fæcundi. Doxologia subjecta, 45 7) Aulu nacio à ispete ra sipara siper αρώτιν τ νύμφιον, λέχον Σίερε) ο Δίλο το Θεί है जिल्हा रिक्र किरोध के छिड़ रिकंडि कोई रहे उन्हाय के सब्हि में के ije is sie miuualo, Simulac Amen dicitur, Sacerdos Coronas sumens, coronat primo Sponsum, dicens ; Coronatur fervus bic Dei N. ancilla Dei bac in nomine Patris ac filii ac Spiritus Sancti. Elia sien zi rhu Nuphu negur, Erece) i den es Ger i deire + Sunor To Of + Sava nie to orona &c. Dein Coronat etiam Sponsam dicens; Coronatur Ancilla bec Dei N. fervo boc Dei N. in Nomine &c. His peradis ter utitur hujusmodi benedictione Kupes & Oche dung Ste zi nui sesainuer aulis. Domine Deus gloria & bonore Corona eos. Legitur tunc que de officio conjugali habentur in Epistola \* ad Ephesios, item illud Evangelii de Nuptiis in Cana Galilaz. Et post preces aliquot alias morpipums to nombe wormpior & suroya duro & ispavis, affertur Commune poculum quod benedicit Sacerdos ad hunc modum, x) To motigior To noise Tero mapexoquerer Tois ou-דמקטנים ביונ שמעם בנידשיום בעולם ווספר בעולם מדונותם ביונים דים ביונים Etiam & poculum boc commune exhibendum eis qui in communionem matrimonti conjunguntur Spirituali

\* Cap. 5.22.

Spirituali benedicas benedictione. Tunc illud ter illis porrigit; primo Marito, dein Uxori. Et prehendens cos Sacerdos quasi in circulum circumagit psallens; dum Coronas tenent à tergo Paranyme phi, quæ capitibus Sponforum iterum à Sacerdote non fine benedictione folenni aptantur. Dein post Orationem unam & alteram vitz conjugali propriam, conjuges dimittuntur. Die autem octavo habetur sious spainer Solutio Coronarum folennis, cui & propria oratio ac benedictio. Adjicitur in Euchologio Ordo de Bigamis, qui haud admodum alius est, si rem spectes, ab eo quem narravimus. Coronæ item digamis tribuuntur. Sed memoratur quidem heic canon ille Nicephori Patriarchæ a Constantinopolitani o' luris Graco. fipu & neard Digamus non Coronatur. Floruit 3. pag-196. ille fub annum Christi 800 Hac autem de re confultus Nicetas Metropolita Heracleenfis & 2 ami-Cua, inquit, The Straper in code separty. HA ? parans देशमार्गंबर कार्बिमक पर प्राव्योग्य है स्क्रियमान्ती बारेब के प्रशंह Dizappet rie munginde cromme mirinate af ispeie udinole din Toro inunian. Ex jure communi, seu disciplinam juxta exactam; Digamos Coronare non folent. Sed Magne Ecclesia mos ita obtinuit, ut boc non fuerit obser- o In Iure Grapatum, fed ut stiam Bigamis Coronæ Nuptiales co.Rom. tom.1. imponerentur. Nec ullus unquam eam ob caufam libes. pag 310. incusatus est. Quibus in ipso Responso b adjicitur " Vide Theod. Reass ed's ms polindhord to Shinanpa the tototus separwas, fomf.41. in Inideoque calumniam non formidabit qui quam fi tales ris Graco Rom. Corona perit. Tetragamorum autem Nupria apud & in Photii No. Gracos pro nullis c plane habita. Sed digami mecan. tit. 13. Ii 2

LIB.2

adeoque Trigami ante triennium elapfum fa-· Vide S. Bafil, crorum mysteriorum participes \* illis non funt, Ffift. Canonic. Certe quantum ad Coronationem attinet; ha-1 682, 4. 6 3 betur Synodica Sanctio Michaelis Patriarche can.50.0 50. Constantinopolitam hujufinodi; igifone pa spania

This is a organis more is nadapor is aplayers 3 dest definimus neutiquam Coronandas alias nuptias prater unas, bonorabiles, folas, & puras & non inquinatas. Adeo ut nec alias quem Virginum videatur hoc honore dignas censere. Occurrit in Codice pervetufto & optimo Ms. Juris Canonici Orientis quem apud V. CL. Patricium Junium nuper reliquit heic V.CL. Christianus Ravius in Bataviam discessorus. Certe & ad hanc Sponsos Coronandi in aliis Orientis regionibus morem fpegare viderur illud Achmetis, 4 14 14 you fi uxor fibi vifa fuerit (in fomno) am fiffe vel fregiste signer autis xustury raxios Coron tin fuim, brevi vidus fiet. Ita feilicet ex Perfarum & Egyptiorum disciplina Onirocritica, eriam inter Christianos, illis in plagis, admissa, quod apud Achmetem albi Gris liquet. Et Photius Patriar cha in Epistola nondum edira respondet de posna canonica Presbyteri na mornioni @ 🍀 priplu

Tur poriar ta titus riura Coronantis (ea enim voce ipfas Nuptias celebrare, uti & ipfas Nuprias voce manipar innuit) fine parentum confenfu, eorum liberos. Habetur etiam hæc cum aliis Photii in codice quem jam diximus Raviano. Arque ex hifce liquet apud Graces feu in Orientali Chriffis anismo & Annuloram in sponsalibus seu Arrarum

d Onericritis. C87.137.

ac Coronarum usum in Nupriis suisse quemad. modum & Ebræis. Et de Corona Orientalium Nupriali ex Gregorio Nisseno, Bafilio Seleuciensi, Palladii hutoria Lausiaca, alia norarunt e Paul, Sherlopridem viri docti . Quin verò Georgius Phiani gus in Cantic. zes f feu Protovellarius, Anno inquit ed 48, Clost veft gat. 17.3. fi 1438 lanuarii die 26, duxi ego Helenam filiam 10.00. Alexis Paleologi Examplaconis qui Canieleo pra- tilas cap 17. er at. Ejus co jugis paranymphus dominus meus cog acia lib. 4. Confirmenus Defrora fait qui pro confuctudine 145-15-Gracorum ferta nobis impofuit. At Coronas imponere apud cos paranymphos in Euchologio non comperio, fed ipfum Sacerdotem, ur eft oftenfom. Er meleque illud puto effe Epitomatoris Phranzis cujus ore rantum is publice loquis tor. Etiam expressim Theophyladus Simocatta, uhi Maurieii & Conflantina Augustorum nuptias narrar, Lit Jampein Patriarcham Byzantii 10. utrifque Coronas indidiffe & Sacrorum myfletiorum participes con fecife de dendes pois granition The range rairle is anishous der mos ef finceram + Tom.3. pag. bane of Sanctof mam fidem (id eft conjugatem) . Prochin tib, colembus. Zonaras item de Theophilo Impera- . it. 4. vide tore, Theodoram inquict in my papers swart a rel item Corons-Bariano Tation Staffmatt , Simul Corona Nuptiali & mate ofam a-Imperatoria cinxit. Acque haic fpedar illid a pud severum pud Harmertopuium , Min de primar serent po dina me Alexande de pleases maken, Nemo clam Coronator, fed pluribus mod. Bapt f. aprafentibu, id eft clandeftinæ non fiant nupriæ. pud. Æibiopas Quod cum verbis ibi fequentibus, ut quampluri- fe, b. V cuom. ma alia apad celeberrimum illum Orientis jurif- Obervat Icconfultum, 40.

Ritibus pag 97. 10.10. . O 10-

jurisconsultum, non satis diftinda, hand ipfins autoris eft , fed fine nominibus infertum ex Prochiro Constantini & Leonis ut scimus ex horum codice Ms. in Bibliotheca publica Oxoniensi, unde haud pauca in Harmenopulo emendari poffunt nec aliunde rite intelligi. Constitutio autem ipfa est Basilii Macedonis g, qui imperavit & Inris Greco. Nom.tom.i. lib. fub annum Christi 880. Neque aliò spectavit Ni-

2. 142.87.

h caul. 20. quall. 5.4. 3.

colaus Papa in responso illo ad Bulgaros. No. Brates inquit b, tam mares quam famine non ligas turam auream vel argenteam aut ex quolibet metallo compositam, quando nuptialia federa contrabunt in capitibus deferunt, ut mos scilicet in O. riente vobit vicinifque veftris eft. Hinc & Matthaus Monachus in Quastionibus & Causis Matrimonialibus, definiens matrimonium, ut Jurifconfultorum vulgus, adjiciti, ire fi involativite sid

i In Iuris Gra. co Rem tom. t. 510aroparo , eits dia Spubordin fine per Benedickionem 1.b.8.pag 493. (ut ante in Ordine (ponfaliorum) five per Corona tionem (ut jam oftenfum) aut per pactum conpen-

nem & conflax. co Rom, tom t. P g.101.

" Confulas 10. Baptift. Rufeum de Divinis 21.

k Videfis Lee- tum infrumentaque k, fine iffis. Alia ; inquit, & en in Eclogait, with myorbra Anistrain, prantan contraction Thabencur I Lin turis Gra- Annulgrum! ausem Nuptialium nufum ex Pagas nismo \* ad Gracos Christianos nti & ad Ebraos & Occidentales, de quibus, mox, manaffe non est quod dubitemus. Sedverò quoniam & Moschovita congeneres ferme fiert folent Gracis intre officib,t.caf. quam nuncupant Ecclesiaftica, ideo & de corum heic monebimus ritibus Nuptialibus hand parum fane à Gracorum aligrumque alients Sponfalibus per amicos plerumque perfectis,

rum

in Nuptialibus ritibus habetur, ut simulae à Sas cerdore traditur juxta altare Sponfa in Spoufi manum, nec fine Annuli ufu, hæc ad illius pedes se prosternat allidens caput suum ad eius calceum failicet in subjectionis uxoria & obedia entiæ fignuin, cum viciffim Sponfus veftimeuri fui laxioris veluti toga feu talaris laciniam in eam cojicit, ut protegendi sustinendique uxorem officium suum denotet. Propinguis dein Sponsis qui adftant, Sponfæ, uti & Sponfæ Sponfo fe incurvantibus, Sponfæ pater Sacerdoti panem offert, quem statim ei reddit Sacerdos & propinquis illis, patrem coram Deo & Sanctis attestando ut juxta pacta conventa dotem præstet. reliquos verò simul ut mutuum inde colant omnes invicem amorem. Ac Panem tunc inter fe fragentes tantundem se præstituros co ritu innuunt. Alii fequuntur minores notæ ritus non ita dissimiles eis qui vulgo apud nos in usus Coronas autem adhiberi apud eos non ait autor meus quem heic sequor, nempè G. Flesherius I qui seculo superiori ad Moscum ab Elizabe-1 Cap. 14 60 tha Angliæ Regina Legatus non indiligenter vide Sigismund. rempublicam illam descripsit. Sed tametsi de co- Moscovitic. canronis nihil, hoc interim ait, tempore toto Nup- de Mairimonio, tiali Sponfum vocitari Moloday Knez, id eft Ducem novitium Sponsamque Moloday Kneza seu novitiam Ducissam. Quod verò in Græcorum ritibus occurrit de mornele me nove poculo communi Sponsis (ut suprà est ostensum) tèr dato. deesse omnino etiam apud Moscos videtur, Nimirum querebat Hypatius Pocieii Moscorum Archie.

De Concor. cid & Orient, Lib.7.cap.32.

248

piscopus à Petro Arcudio Corcyrgo quid hae ceremonia Græci velint. Arcudius autem m, dia Ecclesa oc. Fassur sum me ignorare, nist quod sufficabar iftud Sacratifima communionis loco fieri. Cum enim à prandiis atque etiam domi permulti matrimonia contrabant, loco videlicet ac tempore minus apto ad Eucharistiam administrandam & percipiendam, aiebam inflar communionis banc ceremoniam fortafis introductam effe. Atque ut conjecturam firmet, consuluisse se ait Euchologium vetustiffmum Patriarchale manu scriptum quod affervatur in Monasterio Cryptæ Ferratæ (unde alia dicit corrigenda effe in excusis, que sanè depravate nimis eduntur) ubi legitur de Sponsis, qui scilicet coronandi introducuntur, & harre er es Guriasupis awidusir adiader ras geipas zi fere? er Tur aplur Sugar. Aroxa 3 to 79 Seis marily worlitte буот фетнация, я серанирата во я фотвенот беле импре ine Et postquam venerint ante Sanctuarium manus non amplius tenent consertas, sed fant pro sacris foribus. Repositium est autem super divinam mensam poculum babens Prasanttificata, & Corone due, item poculum vitreum vini plenum. Et paulò post à marier to mornigon sinu tà ocuanaspira ana rois axiois. 2 xondres aures Ac tenens poculum (hoc eft, inquit Arcudius, Calicem) Sacerdos dicit prasanctificata Sancta Sanctis. Et eos participes facit communionis. Finita dein oratione & ter exhibita ablutione (fic in Euchologio illo) woolstwoe et merkeur ent f of bree und reflittet poculum

lum alicui, feu, ut volunt nonnulli, frangit . Ubi, inquit, per poculum, intelligit vitreum, non autem calicem, in quo erat comunio presanctificata. Adeo ut trina ablutio etiam, idque ex vino in poculo hoc vitreo, inter ritus nuptiales fit Christianorum Gracorum. Utinam verd aut Petrus Arcudius ipse aut quis alius Gracorum Euchologium illud aliquoties ab ifto citatum in lucem edidiffet aut editiones quibus utimur inde emendaffet que fane, cum & complures & fint & fubinde accurationis e- Venetiis 1 68. mendationis promissa in fronte gerant, sunt ni- 1600. 1602 & hilominus omnes quotquot vidi usque ad portentum depravatissima. Nec correctius sane editur Turnyus rar arayadar inde desumtum b (quod b Ibid. 1614. pro Euchologio ipso à viris doctis interdum citatur) etiamfi, in editione puto novissima c, cor. c 1bid, 16,6. rectorem se profiteatur Theophylactus hieromonachus Zanphurnarus. Symbolis item sibi pecularibus fed quz, ut contractus mutui figna, vicem corum quæ Ebræis aliisque in usu, satis supplent, in Nuptiali celebratione utuntur Æthiopes 4 feu Abasseni. Leculo scilicet ante Ec- 4 Frances clesiz oftium collocato sedent Sponsus Sponsa- Luys de Vreita. que cum prodit Sacerdos clericis binis comita de la bifloria de tus. Is finistra crucem, dextra thuribulum te- 1,640,10. nens, lectum ter suffumigat, dum clerici psallunt. Dein capilli partem aliquantam sponsi abscindit uti & Sponfz, ac utramque in vino mellito tingit, unde Sponfi capillum fumtum in caput ponit Sponfæ, uti & hajus in illius caput, loco scilicet unde abscissus est. Aqua tune ad-

hibita benedicta manus imponit Sacerdos utriusque capiti monens ut id servent quod pracepit Deus in Evangelio, nec posthac invicem
discedant, sed, ut una caro, cohabitent. Eucharissia denique habita domum deducitur Sponsa.

## CAP. XXV.

De Ritibus Nuptialibus ac Sponsalitiis aliquos in Christianismo Occidentis, qua consoni sive Judaicis sive Paganicis videantur. Maxime de Annuli ac Coronæ usu, Consarreationis item, Coemtionisque in eis reliquis.

Uod ad ritus Occidentalis Ecclefiz matrimoniales prisci avi recentiorisque attinet; fummatim quidem defignantur aliqui in illo Nicolai a Papæ primi (sub annum \* Respons. 3.0 Christi 860) ad Bulgaros responso, adpud Nor Cauf.30. queft. 5:cap 3. & 1vo ftrates , inquit , post Sponfalia que futurarum Pannerm. lis. Nuptiarum sunt promissio, federa queque consensu 6.tit. 1. & Decreugere s.cap. corum qui bac contrabunt & borum in quorum poteflate funt, celebrantur. Et pofiquam ARRES Sponsam sibi Sponsus per digitum fidei ANNOLO insignitam desponderit Dotemque utrig, placitam Sponsus ejus seripto pactum boc continente coram invitatis ab utraque parte tradiderit, aut mox aut apto tempore, ne videlicet ante tempus lege definitum tale quid facere presumant, ambo ad Nuptialia federa perducuntur, & primum in Ecclesiam Domini cum oblationibus quas offerre debent Deo per Sacerdotis manum, flatumsur, foque de-223 11 725

mum BENEDICTIONEM & VELAMEN Calefle suscipiunt ad exemplum videlicet, quos Dominus primos bomines in paradiso collocans benedicit eis dicens, Crescite & multiplicamini &c. Siquidem & Tobias antequam conjugem convenifier oratione cum ea Dominum oraffe describitur. Voruntamen VELAMEN illud non suscipit qui ad secundas Nuptias migrat. Post bec autem de Ecclesia egressi CORONAS in Capitibus gestant que semper in Ecclesia ipsa sunt solue reservari. Et ita, festis nuprialibus celebratis, ad ducendam individuam vitam, domino disponente, de catero diriguntur. Adjicit, Hee sunt jura Nuptiarum, bee sunt preter alia que ad memoriam non occurrunt, patta conjugiorum folennia, de quibus mox plura. Annulum autem heic adhibitum vides ut hodieque, de quo . De officis Isidorus b, quod in primis Nuptiis Annulus à Spon- lib. 1. cap. 19. so Sponse datur fit nimirum vel propter mutue & Caus. 30.
dilectionis signum vel propter id magis ut codem de cum Origin. pignore corum corda jungantur. Vnde & quarto 100.19.cap.32.0 Annulus digito inseritur ideo quia in eo vena que. part.8. 127.8. dam, ut fertur, sanguinis ad cor usque perveniat. De rationis allatz, que & vulgo afferri folita, veritate non disputamus. Ad artem attinet ea Anatomicam in qua puto non omnino admittitur. lium lib.10 cap. Sed scimus ab Appione autore vetusto in libris to. o vide Du-Ægyptiacis traditum effe in anatomica Ægyp randam in Ratiorum observatione, repertum esse nervum quen-rum sib. z. cap. dam tenuissimum ab eo uno digito (quarto scilicet) 9.5.10.0 sib. z. ad cor hominis pergere ac perpenire. Unde & is um Tom. 1. An. rationem affert cur tam Graci quam Romani 57. Num. 55.

Kk 2

veteres

veteres Annulos eo in digito gestarent, talique

cap.13.

Apologetico sap. 6.

Padagog. W.3.cap.11.

5.21.06.

decorarent honore, qui nimirum continens quasi connexus effe cum principatu cordis videre. tur. Videsis etiam quæ ea de re habet Ateins & Saturnal.7. Capito apud Macrobium d. Ut igitur Annuli usus ex Paganismo, ita & singulari in digito (qui & Annularis inde nuncupatus) einidem gestatio, atque in eundem matrimonialis impos-Ejus autem admissionis velut indubitate etiam inter Christianos vetustos satis cernitur in illo Tertulliani e, dum Paganos insectatur quod bonos majorum mores depravassent. Circa fæminas quidem, inquit, etiam illa majorum inflituta cociderunt , que modeflie , que sobrietati patrocinabantur; eum aurum nulla norat præter unico digito quem Sponsus oppigneraffet pronubo Annulo. Quale item de Annulo uxoris testimonium habetur apud Clementem Alexandrinum \*. Unde aureum etiam Paganis Annulum fuiffe (ut nunc) pronubum liquet, quem ferreum ait Plinius, ut ante oftensum. Sed primò aureum & dein ferreum ad Sponsam mitti aut donari hinc vult ad Tertullianum Franciscus Junius, uti primò ferreum, dein aureum Pamelius. Ita tam in Occidente quam in Oriente Christiano, ex Paganismo, uti & in Judaismo, Annuli pronubi admissio vetulliffima. Etiam & usus ex Ambrosio probatur, Is enim Agnetis Virginis vitam explicans & qua

f Lb.4. Ep. 94. & videfis Paul. Przfecto Urbis, fub Constantini M. tempora, Sherlog in Cantie. Vestiget, 3. eam depereunti ac munera offerenti respondit, narrans, discede, inquit f nomine Agnetis, à me

fomes

fomes peccati &c. quia jam ab alio amatore praventa sum que mibi satis meliora obtulit orna-menta & Annulo fidei sue subarravit me longe te nobilior & genere & dignitate. Scilicet Annulus arræ nomine dari folebat, etiam apud Paganos, ut in aliis contractibus na & in Sponfalitiis, unde, ut notiffimum contrahendi symbolum, etiam in contractus hac maxime folenni apud Christianos formula retinebatur. Neque fere actus aliquis civilis, ut manumissio, testamenti factio, alienatio, cessio, alia ejusmodi sine peculiaribus sibi symbolis fiebant olim hodieve fiunt, nt pueri sciunt. De Annulo autem arræ nomine alias dato expressim Ulpianuss, si instator cum oleum : L.s. cuicus vendidiffet, Annulum arræ nomine acceperit, neque que D.tit. de eum reddat, duminum inflitoria teneri. Tantundem one \$15. in hanc rem alibi h ipfe. Alia fub Christianismi h L.17-5.6.D initia seu tempora primitiva de Annuli pronu- tit. de Astionibi usu inter Christianos Occidentis sunt apud bus emis & scriptores de Nuptialibus Ritibus obvia. Quibus venditi. addas quæ habet Laurentius Pignorius in Epi-Rolis i, ubi observat ex veteribus Liturgiis formu- i Ejift. 1. 6 lam benedicendi in Nuptiis tum Annulum tum Epift. 19. Coronam, hujusmodi; Benedic & Domine Annulum istum & Coronam istam ut sicut Annulus circumdat digitum bominis & Corona caput, ita gratia Spiritus Sancti circumdet Sponsum & Sponsam, ut videant filios & fileas usque ad tertiam & quartam generationem & c. Atque fic tam Corona quam Annulus in ritibus, ut Orientis, ita & Occidentis Nuptialibus; quas alibi nondum observavi

observavi ex hujus Ritualibus que mox dabimus. Acerrimam Tertulliani in Coronarum militarium apud Christianos, adeoque & ipsarum Nuptialium disputationem eamque libro integro, nemo nescit. Ne scilicet inde in Paganorum, quos imitarentur, forte impingerent fuperflitionum ap. pendicem. Alia item in Coronas ejusmodi floreas habentur apud Clementem Alexandrinum. y Vide Paga. Sed Sponfos Sponfasque coronandi y morem, ut nin. Gandent, in Oriente ita & in Occidente etiam feculis vetustissimis ( uti & in locis aliquibus hodieque apud nos) obtinuisse satis liquet ex illo Sidonii Apollinaris z ubi in Panegyrico ad Anthemium,

aute Conftant. cap.59.

z Carm. 2.

-virtus te pronuba poscis Atque Dioneam dat Martia laurea myrtum. Coronam scilicet Nuptialem ex myrto. Quò & trahitur illud Claudiani de laudibus Serenz Augusta,

-magnifque Coronis

Conjugium fit. Et hac de re uti & de aliis Paganismi ritibus Nuptialibus, recte Antonius Gubertus Juriscon-Lib. de Spon- fultus 3; cum pretate & industria Constantini ido-Salibus S.de Riin Naft. 5.34. lorum cultus ubique gentium exolevisset, Ritus Nuptiarum indifferentes, qui magis ad ornatum & celebritatem earum quam ad ullum impium cultum vel jam abactam idololatriam pertinebant, Christiani in usum revocarunt, atque ided Nubentium In fabula cle- Coronas. Et fane Grifilda in Chauceri b nostri rici Oxmiensis, de ca fabula, Nuptiali Corona, velut ex more Italiæ

Italiz alibique recepta ornatur. Etiam de Coronis Nuptialibus fingularique earum in Occidente ulu expressum satis habes testimonium in Nicolai Papæ ad Bulgaros responso suprà exhibito. Apud Gratianum autem & Ivonem periocha ibi de Coronis omnino prætermittitur, quam ex ipfo responso supplevimus. Quod verò ab Antonio Guberto sic dicitur tam ad Orientis quam Occidentis mores attinet, & sane aperte etiam cernitur tam in Confarreationis quam Coemtionis, seu priscorum in Ebraismo Paganismoque rituum feu formularum, reliquiis vestigiisve quæ in Christianismo non obscura habentur. Quanquam enim facra que fuere in Confarreatione Pagani. " Videfs Pogaca, utpote Christianismo plane adversantia, sub nin. Gaudent. ejuschem initia, etiam apud Paganos, evanuere, fecali meribus ut ante monitum eft, nihilominus farris ipfius cap. 15. nfits aliquis folennis in libis confeiendis, diffringendis, communicandis, locis faltem in nonnullis semper obtinuit. Certe frequentissimus apud Anglos est & antiquitus fuit liborum admodum grandium in Nuptiis ufus, que Bite:takes id eft Liba Sponsalitia seu Nuprialia appellicant. Eaque tum à Sponfis ipfis confecta, tum ab propinquis amicisque folenniter muneri nuptiali data. Atque in agro noftro Alexandrino inquit Lane . in confuet. cillottus Gallia e, perseverant adbue quadam an Alexandr. protiquirum obfervationum veftigia, velute in vica ritumulira cer-Villa fori Nuptia per Confarreationem, dum libo tum modumux-inter nubentes er affines at que cognatos partito seu de flatutis flient? Cerre & in Gracorum risibush, ut anto S. axori num. ostenditur, 10.

ostenditur, compotatio est in Ecclesia Nuptialis,

d cauf. 17. que 7.2. cap 14. O 15.00. e De R.m Napt.

tit. 12. & vide

cap. de Ritu Nugt 6.81.

que confarreationis vicem videtur præstare. Necnon, adjicit Lancillottus ille, circum ficitur interrogatio que per facerdotem fit viro & uxori una cum restonsione binc inde subsequente, exindeque amplexus & manibus apprebensio que omnia folennitati que olimper Coemtionem fiebat Tatis arrident. Et sane Coemtionis veteris reliquiz manifestissimæ funt in arris Sponsalitits ac pecunia pro more in ipso nubendi actu numerata. Qualis item in adu spondendi, subarrationis d usus. Hujus moris, inquit Briffonius c, veffigia à nobis in nostris Nuptiis (in Galliis) usurpari quidam opinantur, tredecim nummorum numeratione. Ipfe verò potius illud manasse ex Barbararum coloniarum quæ in Gallias ex Germania migrarunt Tito4. 634 existimat; quoniam in legibus f Burgundionum g Tit.6.9,17. & Saxonum's veterum, Uxores maritis à parentibus vel tutoribus emi solitas liquet, pretio h Lee Burgurd. quod Nuptiale h fignanter dictum. Inde & aliles Salie 11.46. qui omnia matrimonia apud Gallos per Coemtionem hodieque fieri tradidere, ut Connanus,

quem tamen eo nomine falli ait Antonius Guberi Lib. de Spons. tus i. Non enim, inquit ille coemitur uxor numis illis imparibus quos vir tradit antistits. Sed postquam ultro citroque fidem conjugalem se piè & santit servatures vir & mulier funt polliciti, facerdos recipit à viro, vel tres vel quinque numos, impari tamen numero, pro more patrie, quos idem tradit mulieri, tanquam arrhabonem promissa fidei castimonieque corporis. Et de taxatis Sponfi donationibus feu arris

arris apud Suecos Gothosque veteres, sed Christianos, vide Ragualdum Ingemundi in eorum legibus d, ubi & plura de singulari apud cos con-a Lib.3. east.7. nubii Jure. Neque ullum sine dote, id est sine dono aliquo saltem dotem supplente, voluere veteres conjugium sieri. luxta possibilitatem siat dos, inquit Synodus Arelatensis. Sed evanuit tan-e c. 30 quest.4. dem sententia illa; atque lex qua nitebatur pri-6.5. mum f temperata possmodum rescissa est. Quin s Vide Novell. & quæ huc spectant occurrent plura in Formu. Instin.74.cap.4.

# CAP. XXVI.

De Formulis tum vetusiis tum recentioribus, in Occidente Christiano, Sponsalia Nupriasque contrahendi, celebrandi, Benedicendi; ut cum Judaicis & Paganicis atque eis que Orientis sunt componantur. Et primo de eis que in Ritualibus Romanis. De aliis item aliquot.

Abetur in Ordine Romano veteri titulus Ordo ad benedicendam Sponsam, cui statim subditut, Possquam suerit mulier viro dessonsata & legaliter dotata, introcat cum marito ecclessam, & prostratis eis, dicat,

Propitiare Domine supplicationibus nostris & institutis tuis, quibus propagationem bumani generis ordinâsts, benignus assiste, ut quod te autore

jungitur, te auxiliante servetur, Per &c.

Sequentur aliz benedictiones sacrz, Epistolz, corinth, 6. etiam Paulinz pars illa 2, Nescitis quoniam cor- 15.

L1 pora

pora vefira membra sunt Christi &c. Et Evange. Matibas s, lii pars illa b de parabola qua affimilatur rege num calorum Regi qui fecit nuptias filio fuo. Dein

Secreta.

Suscipe domine pro sacra connubii lege munus oblatum, & cujus largitor es operis, efto dispositor. Per ere.

In fractione.

Hancigitur oblationem famulorum tuorum quan tibi offerunt pro famula tua illa quam perducere dignatus es ad flatum mensure & ad diem Nup. tiarum, pro qua majestatt tue fundimus supplices preces, ut eam propitius cum piro suo copulare digneris, quasumus Domine ut pla. &c.

Post communionem.

Gratie tue quesumus domine, famulo tuo & famulæ tuæ legaliter copulatis tribue largitatem, ut mandata tua te miserante sectantes, consolationem prasentis vita percipiant & futura, Per &c. Quin & post Benedictionem per vitte candida

permistim & purpureæ unum invicem vinculum (nodum amatorium, a true-lobes bnot ) copulabantur, inquit Isidorus , videlicet ne compagem Entes O Jacap. conjugalis unitatis disfrumpant. Et qualia superiori in capite oftenduntur in Sponsalibus nuptiisque Occidentis (sed pro locorum discrimine aliter aliterque) adhibita funt, tametfi in Ordine illo veteri neutiquam memorentur. In Rituali autem Romano, trina antè diebus singulis qui præcedunt festis facta denuntiatione ut de impedimento, si quod

quod ab aliquo dignoscitur, liqueat, parochus veste sacra in Ecclesia indutus librum & vas Aque Benedicta cum assersorio deserens, coram tribus aut duobus testibus, virum & mulierem, quos parentum vel propinquorum prasentia cobonestari decet, de consensu in matrimonium interroget utrunque sigillatim in hunc modum, vulgari

fermone.

N. vis accipere N. bie presentem in tuam legitimam uxorem juxta ritum Sancte Matris Ecclefie. Respondeat Sponsus, Volo. Mox Sacerdos Sponsam interroget. N. vis accipere N. bic præsentem in tuum legitimum maritum juxta ritum Sancta Ecclefia. Refondest. Volo. Nec sufficit consensus unius, sed debet effe Amborum, & expressius alsquo figno sensibili, sive fiat per fe sive per procuratorem. Muino igitur contrabentium confensu intellecto, Sacerdos jubeat eos invicem jungere dexteras, dicens, Ego conjungo vos in matrimonium in nomine Patris + , & Filii & Spiritus Sancti, Amen. Vel aliis utatur verbis juxta receptum uniuscujusque Provincia ritum. Poftea cos asper-Lat aqua benedicta. Mox benedicat Annulum. Benedicio Annuli.

Vers. Adjutorium nostrum in nomine Domi-

Oremus.

Benedic & Domine Annulum bunc, quem nos in tuo nomine benedicimus &, ut que cum gestaverit, sidelitatem integram suo Sponso tenens, in pace & voluntate tua permaneat at que in mutua L12 ebaritate

Ft vide

Andr Pilet-

ram Caftaldum in Praxi ca.

rem lib . 1. felt.

Fibrf. s.

14.cap.9.

charitate semper vivat. Per Chrisum Dominum

noftrum R. Amen.

Deinde Sacerdos afgergat A mulum aqua benedista in modum Crucis, & Sponfus acceptum Ans nulum de manu Sacerdo u imponit in digito Annulari fin fre manu Sponfe, Sacerdote dicente In Nomine Patris & & Filis & Spiritus Sancti, Amen. Mox subjungat, Vers. Confirms boe Deus qued operatus es in nobis. Resp. A templo Sancto 140 0° c.

Respice quasumus Domine super bos famulos tuos; & inflituits tuis, quibus prop gationem Humani generis ordinafti, benigmus af fle, ut qui te autore junguntur, te auxiliante serventur. Per Christum &c. Amen.

His expletis, SI BENEDICENDA SINT NUPTIA. Parochus Miffam pro sponjo o sponja, ut in Miffali Romano, celebret, fervatis omnibus que sbi prescribuntur.

Ceterum fi que propincie alis, ultra pradictas. landabilibus consuctudinibus & ceremonis in con lebrando Matrimonii Sacramenio utuntur, eas

\* Sinod Tri- Santta Tridentina Synodus \* optat retineri. dent Seff. 24.

Ita Rituale Romanum, quod hodie \* olimque in ufu. In Miffali autem habetur Miffa jam dida, cujus initium eft. wanto

Dem Ifrael conjungat pos, & ipfe fit vobifcum, qui mifertus est duobus, unicis, & nunc Domine, fic eas plenins benedicere te. Et lequirur

Plalmus 128, aliaque ex Epifiolis \* & Evangelis b Matth, 19. Nup-

Nuptiis propria præter Communionem, atque de invicem fide fervanda commonitionem. Poffea ens afpergat aqua Benedicta & dicto, Placeat tibi Santta Trinitas, det BENEDICTIONEM, 65 legat, ut folitum eft , Evangelium fancti loannis, In principio erat verbum &c. Quod autem occurrit heic, fi benedicenda fint Nuptia, ad Nuptias utriusque primas attinet & Benedictionem Sacramentalem dicam. Secundis enim Benedictio ejus- "Bull. 14 Inmodi negatur Jure Ecclesia Romana Canoni tom. 1 pag. 104. co cilloque vetuftosidque tametsi pars altera tan. 6 Extr.it de tum antea conjugium iniviffet nullum. Qua de reis. De Ratione & in Rituali Romano expressim monetur. Be. confulas Menonedictio autem que Secundis Nuptis negatur, bt . Indic quaft. aliis est Benedictio, quantum video, Sponso. lib. 2. caf. 417. rum ipsorum omnimoda; aliis ea tantum qua Sacramentalis eft, de qua vide morem Anglicanum vetustum in capite proximo. Atque fane ea Vide Petr. de re affatim tum Theologi \* tum Jurisconsul. 4. 4. 1.4 146 tit: quibus tamen fatis admittitur temperamen. fi cm T oram tum hoc de fæmina ante non benedica. Scilicet 19. bi em 60. Limita, inquit Carolus Antonius Thefaurus \* Ju -ru ian in ! c. ris Canonici in Academia Taurinensi & Pisana cret 4. part 2. dudum professor, quod bodie & general. confut-1.00. benedicta, quia ipfa tune sit primo nubens, et ams it Manim. maritus aliam b.buerit uxorem benedicenda er unt cipa. corum nuptie. A lii tantundem. Que autem ante ex Rituali Romano afferuntur, obtinent paffim nu.c ubi Tridentina Synodus & justa Pont ficia recipi-

untur. Etiam ubi non ita illa apud Pontificios re-

peg. 185.

cepta, nec tamen omnind rejecta, non adeo diffimiles habentur Nuptiarum ricus. De Galliis con-Deret Fc. fulas Laurentium Bochellum d.De Septentrionalielel. Gal ic. 146.3. um ritibus vide Olaum Magnum . Ceterum in Ar-111.8. O.C. chiepiscopali Bononiensi à Gabriele Palzotto Care Lib, 14. cap. dinali atque Archiepiscopo Bononiensi editof(ubi 89010. f Bononiersoo plane admittitur, separatim à benedictione Sponforum matrimonium celebrari poffe; & tunc, Anpart. 3. tit. de Sacram, Marinulo tantum benedicto) eingit parochus Sponsorum meni, p. 159. colla candido aliquo pelo, ad inflar flola accommodato, & eos matrimonio jungit dicens; N. placetne &c. & consensu invicem ab ipsis indicato, parochus, Ego N. Parochus bujus Ecclefia vos N. 6 N. in matrimonio jungo in nomine &c. Atque idem Annulum aqua benedicta aspersum sonso consignat qui eum accipiens statim in dextræ manus Annulari boc est quarto digito fonse illum ponat dicens, In nomine &c. Plerunque verò alibi obtinuit ut finistræ imponeretur. Sed & advertas heic ritus Diœceseos Leodiensis, in quibus quo-

diversa, ideò maximè eos adjicere visum est. & Leedii 1992. Sumuntur ex Parochiali & Ernefti Archiepisopi-Electoris Coptonienfis & Episcopi Leodienfis quo pastoribus præstanda, simul ex more pristino congeffit. Primo habetur ibi Modus celebrandi fon-Scilicet de impedimentis, & de parentum ac propinquorum consensu primò interrogatis in

niam funt nonnulla Anglicanæ formulæ vetustæ (quam capite damus proximo) fingulariter aut confona aut perquam analoga, nec puto ab aliis circumvicinis saltem in Belgia Pontificiis adeò

Ecclefia

Ecclesia à pastore viro & fœmina, junctis amborum dextris, pastor dicit viro, N. amice mi promittis coram Deo bat ghp fult nemen boot u huilbrowe A. in wiens handen ghy fit leggende u handen ende eer bat bie biertich dacgen bogby gaen , ift bat Bobt enbe bie beilich Berche baer in concent geeft, id eft te accepturum in Vxorem tuam N. cujus in manu jam posita est manus tua, idque ante quadraginta dies elapsos, si Deus & Sacra Ecclesia consensum prabuerit; atque annuente viro, tantundem dicit fæminæ Dat aby cer biertich dargen nemen falt booz uwen man A. wiens handen ac. id eft te intra quadraginta dies accepturam in virum tuum N. cujus manum Ge. qua itidem annuente, & ego, inquit paftor, bee sponsalia & bane vestram mutuam fidem & promstonem autoritate qua fungor, confirmo in nomine Patris & & Filii & Spiritus Sancti. Dein de futuris Nuptiis & vitæ interim ratione habenda monet. In Nuptiis autem seu Matrimonio, ut ibi vocatur, illic celebrando, pastor in Ecclesia (in quam aqua benedi Sa conspersi sponsi admittuntur) fonfum ad finiftrum fuum latus, Sponsam ad dextram constituet; deinde annulum fibi dari à sponso petet, simul rubeas (fi baberi possint) chirothecas, quibus infint tres nummuli argentes, loco Arrha sponso danda. Annulum digito suo imponet Sacerdos, & chirothecas manu servabit tantifper donec eas manui sponsa imponet. Dein de instantibus nuptiis verba primo faciens, Sponfum

fum Sponsamque de mutuo eorum uti & parentum atque propinquorum consensu interrogat, quo satis explorato, de matrimonii dignitate, usu, fine, multiplici benedictione eos alloquitur; Et (ubi talis consuetudo recepta est) annulum benedicat in bune modum. Adjutorium nostrum & c.

—tu Domine dignare emittere Bene Adictionem tuam super bune annulum ut que issum gestaverit sit armata virtute celessis desensionis, ut prosiciat illi ad vitam eternam. Per Christum & c.

Conversus Sacerdos ad sponsum of sponsam, accipiet dexteram sponsi of illi Chirothecas rubeas (cui insint loco arrhe nummuli tres) imponat. Deinde manum dextram sponse dextre sponsi implicabit, of bic complicatas utriusque dextras sola collo dependente circumligabit, verba de mutua Sponsorum promissione interim saciendo. Tunc sponsus alta voce verba bec Sacerdotem de perba

in verbum insequendo replicabit.

Jek Jan oft Henrick neme voor een vrowe fl.

(exprimendo nomen sponsæ) die welcke hier tes
genwordich is, ende ick doen münen eet by
t'geloove miiner zielen, op miin deel des hemelriick, ende by dat helige Sacrament des doopsells, dat ich ontfangten hebbe, dat ick haer
getrouw wesen sal wt geheel miiner herten,
in miin lichaem, in miin goeden tegenwordich
ende toecomende. Ende ick sal se net berlaeten,
noch om een riicker, noch aermer, noch beter,

moch erger, maer ick salse beschermen gelick myselben, in alsulcken staet ende conditie als Godt belieben sal ons te senden alle die daegen ons levens. Hierin soo biddick Godt ende alle die heilligen des hemels, dat sy my willen berbozderen inden helpen. Amen.

Id est, Ego Ioannes seu Henricus accipio in Vxorem N. que beic presens est, atque juro per anime meæ sidem in parte mea regni cælorum, & per Sacramentum illud Sanctum Baptismi quod suscepi, me fore ei sidelem toto corde meo, tum in corpore meo tum in bonis que nune posideo aut in posserum possidebo. Neque eam deseram sive pro ditiore, sive pauperiore, sive meliore sive pejore. Sed eam sicut meipsum conservabo in omnimodo statu ac conditione qua Deus dignatus suerit nos per totam vitam nostram. Atque Deum precor & cælorum Sanctos ut bac in re me promoveant adjuvent que Amen.

Itidem dum utriusque tenet dextram sic, ut dictum est, complicatam & circumligatam, ubi loci fert consuetudo, prosessionem suturz societatis individuz aut sub eadem verborum sorma reciprocam sponso sidem stonsa reddit. Ubi vero modestiz causa sponsa uno verbo consensum dare

consuevit, sacerdote interogante, id fit.

Tum utriusque dexteram d'ssolvat Sacerdos, relitis chirothecis in dextera Sponsa, & annulum ex suo digito extrabens sponso tradat, tribus primis digitis manus dextera accupiendum; & stonsi Mm dexteram

dexteram annulum tenentem sic dirigat ut annulum in tres Sponsa digitos imponat, dicendo post Sacerdotem.

A. Johanna oft Maria met befen Binck ich trome u, ick name u booz min builbzowe, ende ick gebe in u min confent, in Die name beg bagders die one geschaepen beeft, id eft N. Io. banna seu Maria, boc Annulo te despenso, in uxorem meam te accipio, & tibi confensum meum prabeo in nomine Patris qui nos creavit (dirigendo annulum per dextram Sponsi in digitum sponse pollici viciniorem & flatim extrabendo) inden name bes foons die ons berlooft beeft, feu nomine Filu qui nos redemit (imponendo digito se. cundo à pollice & flatim extrabendo) inden name bes heilig Geelts, die ons berlichten most in nomine Spiritus Santti qui nos illuminaverit. (imponendo tertio à pollice digito & ibi Annulum relinquendo, dextram sponse sponse dextre complicet & conjungat, dicendo.

Deus Abrabam, Deus Isaac, Deus Iacob vobiscum sit, vobiscum permaneat, multiplicetur in vobis suam benedictionem, & ego vos conjungo in matrimonium in nomine Pattris & Pittli &

Spiritus & Santti.

Deinde sponsum cum sponsa ad gradus altaris procumbere jubebit, & si Nuptie non suerint solennes (id eA, si Missa ut in solennioribus non pracesseriet) & partes benedictionis capaces extitorint, islis benedicet boc modo, Consirma Confirma boc Deus &c.

Kyrie eleifon &c. Pater nofter &c.

Salvum fac fervum tuum &c.

Tunc Orationes binz quibus Angeli Tobiz, Christi & Ecclesiz nuptiarum sederis, Rachelis, Rebecca mentio; ut in formula veteri Anglorum capite proximo ostensa.

Dein stole è collo dependentis extremitates duas

super caput fonft & fonfa ponat, & dicat,

Dominus vobiscum. R. & cum firitu tuo. Initium Evangelii S. Johannis; & post laudes aliquot & preces, faciendo super eos signum crucis, dicat.

Bene & dictio Dei Patris & Filii & Spiritus Sancti, descendat super vos, & maneat semper.

Aspergat sponsum & sponsam aqua beneditta, & ilium primo deinde banc altare reverenter ofculari faciat, & sic domum in pace remistat.

Benedictio autem paulo aliter fit quoties folennes (ut vocant) fuerine Nuptia, fen non fine

Miffa præcedente.

Si autem sine Bigami, vel saltem sponsa non sucrit virgo notorie, non curando de sponso, virgone sit an non, licet Benedicends non sint, tamen post Nuptiarum celebrationem ad altare debent accedere, & in genua procumbere, & Sacerdos boe modo orare debet. Scilicet primò dicit Psalmum 128 & tune preces aliquor solennes. Tum aspergantur aqua benedicta, & vir osculetur medium altaris & posted mulier, & recedant. Sic Rituale illud Leodiense cui satis est suchisothecas M m 2

colonie 1990. P15. 156.

rubeas aliaque aliquot minoris notæ tollas ) consona Formula illa que est Ecclesia Argentinensis in Agendis a ejusdem ab Joanne Episcopo edita. Ad fores templi afferuntur Sponfi. ubi de re matrimoniali habita oratiuncula, Annulus aut Arra alia benedicitur, Atque mutuo in matrimonium confensu dato accipit Sponsus annulum pel arrham de manu Sacerdotu, & imponat in 'quartum digitum (scilicet annularem) manus Sponsæ dicons.

A. wir difem Ring, oder Gottsheller, ober Botts pfening, bertraw und bermeble Dich mir. Im namen Gott Des Watters, Des Sons, und Des beilinen Beiftes.

Id eft N. Cum boc annulo, seu Arra (sive obelus fuerit sive denarius) te mibi desponso & in matrimonium conjungo. In nomine Dei Patris, Filii & Spiritus Sancti.

Postea jungat Sacerdos amborum dexteras & ..

jubeat Sponsum dicere.

A. Ich neme dich zu meniem ebelichen meib.

Id est N. Ego accipio te in uxorem meam mibi copulatam.

Deinde Sponfam.

12. Ich nimme dich zu meniem ehelichen Mann. her softer and

Id eft N. Ego accipio te in virum mibi matrimonto conjunctum, and is similard to it of soil e cheas r m id

Deinde

Deinde Sacerdos partem stolæ manibus illorum circumvolvat & dicar,

Ideo Matrimonium per vos contractum confirmo. ratifico & benedico. In nomine Pattris. &

Fi + lis, & spiritus + Sancts. Amen.

Tunc aqua luftrali inspersi Sponsi in Ecclesiam à Sacerdote introducuntur & Missa celebrata. procumbunt ad altare & benedicuntur, nisi Bigami fuerint ut in jam dictis. Ita ex Belgio & Germania etiam specimina adtulimus bina quibus opinor reliqua non ita dissona. Alia autem atque alia sunt verba Sponsalitia Ritusque pro regionum Christianarum varietate. Etiam & in Sacerdotali b ad consuetudinem Romane Ecclesie 1576. aliarumque Ecclesiarum ex Apostolica Bibliotheca ac Sanctorum Patrum jurium fanctionibus & Ecclesiasticorum doctorum scriptis ad optatum quorumcunque Sacerdotum commodum, collecto at que Summorum Pontificum autoritate multoties approbato, summa nuper cura juxta Tridentini Concilii sanctiones emendato & aucto, diversa funt non pauca in Formula sponsalitia Nuptialique ab eis quæ in Rituali Romano habentur, Ibi tam Arræ quam Annulus. Et non folum hic fed & ille benedicte. Velum unicum induitur Sponforum spatulis, ad altare procumbentium. Et post missam celebratam, sacerdos, ubi consuevis, benedicit panem & vinum dicens Verf. Adjutorium nostrum &c. Deinde in altari frangat panem, & det unam partem sponso & aliam sponse. Et sie etiam de Vino. Et postea aspergantur aqua benedicta.

cam

dilla. Impositis tunc in corum capita manibus, preces sundit ac benedictiones, ac principium Evangelii dicit S. Johannis, quo dillo aufers velum ab eis & dicit Ambulate in pace.

## CAP. XXVII.

Formulæ Ritusque veteres recentiores que in Anglia (alibi ttem) & de dotandi in ipsis Sponsalibus in Anglia jure vetusto singularia quedam. De Ecclesiarum ttem que jugum Pontisicum exuerunt aliarum more. Etiam de Mahumedanorum.

Abetur in Rituali Anglicano vetufto, quod Manuale secundum usum Sarum seu Sarisburiensem, nuncupatur, Ordo ad faciendum Sponsalia, ubi , adftantibus viro & muliere ante oftium Ecclesia coram Deo, Sacerdote & populo, viro à dextris mulieris & muliere à finifiris viri, post solennem de impedimentis quaftionem habitam (præeunte semper trina per fingula festa antecedentia de impedimentis denuntiatione) interrogat Sacerdos detem multeris, videlicet Arras Sponsales; Et dicuntur Arra Annuli, vel Pecunia, vel dia res danda fonfa per Ponfum que datio subarratio dicitur; precipue tamen quando fit per annuli dationens. Es tune vulgarner desponsario vocarur. Popea diest Sacerdes ounteis audientibus in lengua materna. N. vis babere bane muligrom in fonfam, & eam diligere, bonorare, & custodire sanam & infirmam, sicut stonsus debet sponsam, & omnes alias propter eam dimittere, & illi soli adbærere quamdiu vita utriusque vestrum duraverit.

Respondeat vir, VOLO. Item dicat Sacerdos

ad mulierem.

N. vis babere bunc virum in sfonsum, & ei obedire & servire, & eum diligere, bonorare ac custodire sanum & insirmum sicus sponsa debes sfonsum, & omnes alios propter eum dimittere, & illi soli adhærere quamdin vita utriusque vestrum duraverit.

Respondeat mulier, VOLO.

Deinde detur fæmina à patre suo vel ab amicis ejus, que si puella sit, discoopertam babeat manum; si vidua, tectam quam vir recipiat in Dei side & sus servandam sicut vovit coram Sacerdote, & teneat eam per manum dexteram in manu sus dextera, & sic vir det sidem mulieri per verba de præsenti, ita dicens docente Sacerdote.

I A. take the A. to my wedned wife, to have and to held fro this day forward, for better for wors, for richer for powerer, in syknesse and in hele tyl bethe us depart, if holy Church if woll ordaine, and thereto I plight the my trouthe.

Id est (neque enim in Ricuali hoc Latinè vertitur) Ego N. accipio te N. in uxorem mibi nuptam, babendam & tenendam à die botte in futurum, sive melior sueris sive pejor, sive ditior sive pauperior, in agricudine & in salute usque dum mors.

mors nos disjunzerit, si Sancta Ecclesia bos ordinaperit (quod opinor fignificat, si sanctio aliqua Ecclesiastica non restagetur) asque in banc rem do tibi sidem meam.

Manum (sic Rituale) retrabendo deinde dicat

mulier docente Sacerdote.

I A. take the A. to my wedded housbonder, to have and to hold fro this day forward, for better for wors, for richer for poverer, in Chancle and in hele, to be bonere and burum in bedde and at borde till dethe us depart, if holy Church it well ordaine, and thereto I plight the my trouthe.

Id est (neque verò hæc Latinè redduntur in Rituali) Ego N. accipio te N. in maritum mibi connubio conjunctum babendum & tenendum à die bocce in suturum, sive melior sueris sive peior, sive ditior sive pauperior, in agritudine & in salute, atque ero officiosa ac obediens in thoro ao ad mensam usque dum mors nos disjunxerit, si Sancta Ecclesia boc ordinaverit, atque in banc rem do tibi sidem meam.

Deinde ponat (sic Rituale) vir Aurum, Argentum & Annulum super scutum vel librum. Et quarat Sacerdos si Annulus antes fuerit benedictus vel non. Si dicatur quod non, tunc benedicat sacerdos annulum boc modo eum DOMINUS VOBISCUM &

cum OREMUS.

Oratio.

Creator & conservator bumani generis, dator

gratie spiritualis, largitor eterne salutis, tu domine mitte benedictionem tuam super buno Annulum, ut que illum gestaverit sit armata virtute celestis desensionis, & prosiciat illi ad eternam salutem. Per Christum &cc.

### Oremus.

Bene A die domine bunc Annulum quem nos in tuo sancto nomine benedicimus, ut quacunque eum portaverit in tua pace consistat & in tua voluntate permaneat, & in tuo amore vivat & crescat & seneseat & multiplicetur in longitudinem dierum. Per dominum &c.

Tunc aspergatur aqua benedicta super Annulum. Si autem antea sucrit annulus ille benedictus, tunc statim postquam vir posucrit annulum super librum, accipiens sacerdos annulum tradat ipsum viro, quem vir accipiat manu sua dextera cum tribus principalioribus digitu; à manu sua sinistra tenens dexteram sponsa, docente sacerdote dicat

with this King I the wed, and this gold and telber I the give, and with my body I the worthipe and with all my worthely cathel I the endowe.

Id est (neque enim hoc Latine in Rituali illo vertitur) Annulo bocce te subarro, atque aurum & argentum boc tibi dono, ac corpore meo te dignor o omnibus Catallis meis bujus seculi te doto. De Catallis mox plura.

Et tune (pergit Rituale) proferat stonsiu annulum pollici sponsa decens, In Nomine Patris; deinde secundo digito dicens, & Filis; deinde tertio digito dicens, & Spiritus Sancti; deinde quarto digito dicens, Amen, ibique dimittat Annalum, quia in medico est quedam vena procedens ad oor. Et in sonoritate argenti designatur interna dilectio que semper inter eos debet esse recens.

Deinde inclinatis corum Capitibus dieat Sacerdos BENEDICTIONEM super cos, Benedicti & sitis à domino qui fecit mundum ex nibilo. Amen.

Post Psalmi 68 versus 28,29, & 30, orationes aliquot alias & benedictiones, intrent Ecclesiam usque ad gradum Altaris, & Sacerdos eundo eum suis ministris dicas Psalmum 128. & post doxologiam & que cam solent comitari, prostratis Sponso & Sponsa ante gradum altaris, orationes aliquot & benedictiones congeneres adhibentur.

Finitis Orationibus que dicebantur super cos prostratos ad gradum altaris, & introduciis illis in Presbyterium, scilicet inter Chorum & altare ex parte Ecclesia australi & slavuta muliere destris viri, videlicet inter ipsum & altare, Incipiatur officium (Misse scilicet) — & prosternas se sponsus & sponsus in oratione ad gradum altaris, extenso super cos pallio quod teneant quaeuor elerici per quatuor cornua, in superpessiciis, nis alter corum prius sucrit desponsatus & benedictus aquia tune non babeatur pallium super cos nec dicatur Sacramentalis Benedictio; nimirum Benedictio aliqua cujus verba mysterium Sponsaliorum inver Christum & Ecclesiam suam designent. Hac enim secundis Nupriis negata, us superius

• Fide Excorpt.Egberti earch.Eboras, hapoly-

moni-

monitum eft. Quis care benedicts trabit ad fe (fic Rituale etiam hoc) carnem non benedictam. Caro scilicer primis in Nuptiis benedicta. Verum in Anglia olim fub Edwardo tertio regeb! Ann 1341. quamplurimi Sacerdotes etiam fecundis nuptiis Benedictionem adhibuerant Sacramentalem unde etiam Romam convolabant ut suspensionis, que inde contracta, relaxationem à Joanne Papa 22 impetrarent.

Poft miffam (inquit Rieuale) benedicatur Panis & vinum vel alind quid potabile in vascudo, & guffent in nomine domini Sacerdote dicente,

Dominius vobiscum. Oremus.

Oratio.

Benekdio domine panem istum & bune potum & boc Dasculum fieut benedizifit quinque panes in deserto & sex bydrias in Chanaan Galilea, ut fint Sani & fobrit atque immaculati omnes guflantes en eis; Salvator mundi, qui vivis & regnas cum Deo patre in unitate firitus fancii Deus.

Et sequentur item Benedictiones fingulares cubiculi Sponfalicii ac lecti ipforumque in lecto Sponforum, noche sequente peragenda. Tum Coemtionis autem veteris tum Confarreationis yestigia in hisce manifesta nemo non videt, ut in aliis superius allaris. Obtinuit verd hac formula nubendi in Anglia antequam sub Edwardo rege fexto fub annum Christi 1549 aliquantulàm ut mox dicetur mutata eft. Scilicet plerunque in partibus Angliz Auftralioribus feu Cif-Trentanis, ubi Ordo ille Sarisburiensis maxime in Na s

in Ufu. Habebatur autem similiter in septentrionalioribus seu Trans-Trentanis Manuale Secundum usum Ecelefie Eboracenfis cujus quidem Ordo in Sponsalibus non ita diversus, sed diversus

tamen. Rogat ibi Sacerdos Sponfum.

A. will thou have this woman to the wife and love ber, and kepe her in Chnes and in heithe and in all other begrefe be to her as a husbande thome bee to bis wife, and all other forfake for her, and bold the only to her to thy tibes ende.

Id eft, N. visne babere feminam bane tibi in uxorem, & eam amare, & conservare in egritudine & Salute & in omnibus aliis gradibus ei effe ut maritum effe oportet uxori fue, & omnes alias pro ea deserere, atque ei solum adbærere,usque ad vita finem. Adlensum prabente viro, tunc forming.

A. will thou habe this man to the husbande and to be burum to bim, ferbe bim and kepe him in toknes and in belthe, ac.

Sicilicet N. viene babere virum bune in maritum tuum atque obediens ei effe, ei fervire; eum conservare in egritudine & salute de. Ut in eis que Sponso idica funt. Annuente illa, idem facit Sacerdos qued in Ordine habetur Sarisburienfi, & dein fidem dat Sponfus Sponfæ dexteram tenens, verbis hisce, præeunte Sacerdote.

Dere I tak? the A. to my wedded wife, to habe and to hold at Bedde and at Borde, for fairer for fouler, for better for warfe, in lebenes and in bele, tyl bethe us bepart. Ind thereto T plyght the my trouthe.

Nimirum, Ecce ego accipio te N. in uxorem meam matrimonio conjunctam, babendam & tenendam ad thorum & ad mensam, five pulchrior fueris five invenustior, five melior five pejor, in egritudine & in salute, usque dum à morte sezarabimur. Atque inde fidem meam tibi do.

Sponsa item, à Sacerdote edoda, Ecce ego te accipio in maritum meum matrimonio conjunctum, babendum & tenendum five pulcbrior &c. ipfissima nempe, que usus erat Sponsus verba. Benedicitur dein Annulus & imponitur, ut in Sarisburiensi digito quarto. Sed non liquet dexteræ an finistræ manus. Adjicitur autem in rubrica ibi dimuttat annulum secundum decretum 30. queft. 5. Scilicet juxta illud quod in Gratiano \* " cauf. 302 habetur ex Nicolai Pape primi ad Bulgaros quafter any 4. responso supra aliquoties memorato. Imposito Annulo, non inter imponendum, dicit Sponfus docente Sacerdote.

with this ming I wedde the, and with this gold and Alber I honoure the, and with this arft I honoure the.

Statim fequitur, Sacerdos interroget dotem mulieris. Si terra ei in Dotem detur, providas

illa ad pedes viri, & dicat Sacerdas versus illos 28, 29, & 30, Pfalmi 68. quibus orationibus aliquot adjectis, aftergantur & introducantur is Ecclefiam, ubi ad gradum altaris profernantur. Miffa dein celebratur, allis genuflettemibus fich pallio super eos extento quod tencant duo clarici in superpelliceis. Benedictio accedit, fed non Sacramentalis, nifi nuptiz fint primz. Et poft Sacra alia solennia, surgunt ab oratione Sponsus & Sponfa. Be accipiat Sponfus pacem à Sacerdote & ferat Sponse osculans cam & neminem alium nec ipfe nec ipfa. Sed clericus flatim à Presbytero pacem accipiat & ferat alis ficut Solitum eff. Noche sequenti item benedicitur thalamus, & aspergitur, & orationibus aliquot habitis, secundum morem antiquum thurificantur thorus & thalamus. Sic Ordines illi Sarisburienfis & Eboracenfis qui feculorum funt vetuftiorum. Tunc igitur ad oftium Ecclefiz nec interiùs Sponsalia, juxta antè dica, iniri solita. Ac præter Aurum, Argentum ac Annulum atque generalem illam dotandi benis mobilibus in Sarisburiensi rationem, accedere subinde solebat fingularis ibi dotatio qua Sponsæ affignabantur in dotem seu donationem propter nuptias prædia aliquot aut fundi, quos mortuo marito petere licuit viduz actione dotis, nomine fundi Rept.orig. ad ofium Beelefie e affignati, quod paffim in commentariis juris nostri occurit. Sed mos ille ibi fic dotandi diu abhine exolevit. Certe Do. tatio ad offium Ecclefiz hac plane confons eff perioche

fd.170 04.

periochæ ordini Romano de Benedictione Sponfarum fuperius præfixa. Neque alibi quam in facie Beclefie & ad ofium Ecolefie atque ante def. gonsationem in initio contractus (ut jurisconsulei nostri veteres aiunt) sic fundi dos legitime assignari d potuit. Et quantum video feculis vetufito- ii. Domet ribus plus quam pars fundi quem jure optimo 100 d 101. possidebat Sponsus seu pater ejus aliusve pro- esp. jo. tit. de pinquus ( nam & patris ibi affenfus uti & alio. Aftione dois rum propinquorum dotem reddidit legitimam) ton cap. 101. tertia affignanda nonf erat, que scilicet dos est oc. ex jure nostro viduz competens etiam fine dota. \* Braden lib. tione aliqua expressa præcunte. Pars autem minor dein cap.10. rite potult affignari. Etiam & Scotorum & mores , Glanvi! fib. vetusti Anglicanis heic consoni. Atqui dotalis 6-capat: Brasion ejusmodi fundi in Sarisburiensi mentio nulla, sed heit citatis. tantum bonorum mobilium ac ejulmodi folum im- va capa de. mobilium quorum jus termino seu spatio aliquo : Regian Mawith all my worldly Chatel 3 thee endow tem, co. omnibus Catallis meis bujus seculi (seu que posideo ipfe) te doto. Ita scilicet 2) Chatel, intelligendum ; tametfi interea haud fim ignarus Capisalia unde Catalla & Chatel, subinde olim sumi pro bonis omnimodis, tam immobilibus adeo-ric. Spelman in que pradiis quocunque jure possessis quam Gloffivers. Camobilibus. Sed diù obtinuit & jam per multa ralla. fecula vocabuli in jure nostro fensus solus qualem diximus, unde distinctio obvia Catallorum realium & personalium quorum hac bona mobilia, illa prædia non aliter quam ad certum an-

norum

i C42. 68.

k Cap. 36.

cap. 18.

2. (47.57.

norum aliquem terminum possessa fignificant. At verò, anne ideo bona ejusmodi omnia uxori reverà in dotem cedebant? nihil minus. Etiam in Canuti Regis legibus i ante sexcentos fermè annos latis fi quis intestatò decesserat, judicio domini , fori nempe cui ratione feudi fundive aliter possessi aliterve legitime suberat) beo reo whre gercypt pube pubte. pire. 7 cildan. 7 neh magon. ælcum be þæn mæþe de him to gebynige distribuantur bona ejus Vxori, liberis & cognatione proximis juste ac pro rata. Et in legibus Guilielmi primi , Si bome mort Sans devise, si departent les enfans l'erite entre se per sumel. Ubi l'erite seu bereditas non tam de fundis, ut apud nos nunc vulgò, quam de bonis quæ Catalla, ut ante, dicuntur, videtur sumendum. Prætereà in Magna quam ita dicimus Charta ab Henrico tertio Rege promulgata, verba haben-Mag. char. tur hac de Beneficiario regis defuncto; fi 1 nibil nobis debeatur ab ipso, omnia Catalla cedant defuncto ( ita disponantur ut voluit ille ) salvis uxori ejus & pueris suis rationabilibus partibus m Apud Matth. Juis; Quibus in ea m quam ante confignaverat Park Anno Joannes Rex Henrici jam dicti pater, uti & in autographe in exemplaribus aliquot priscis Henricianz, adjici-Diblioibeca cot tur, Si aliquis liber bomo inteflatus decessit, catalla toniana , alilig, evidentalin. sus per manus propinquorum, parentum, & amie lib. 2. cap. 26. corum suorum, per visum Ecclefie, difiribuantur, 5.2. Fletam Lb. salvis unicuique debitis que defunctus ei debebat. Ad uxorem igitur ex ejulmodi dotatione nunquam attinuere bona cuncta. Atque fatis confona funt hæc legibus e moribusque recentioribus e 31 Ed. 3. cap. atque ipsis quibus etiamnum utimur. Admis. 11. 21 Hen 8. fumne igitur, etiam ut in ipfis facris dotationis cap.5. ejusmodi formula, data solenniter fide, ita prolata, in nihilum planè recideret seu in sumum evanesceret ? Neque omnino. Res scilicer se ita habuit. Obtinuit olim jus, faltem juris apud nostros opinio olim celebris, ut mortuo marito, tam prole quam uxore superflite, tum tertia etiam Catallorum (qualia diximus) parte tum fundi optimo jure possessi, seu in quem liberi ex ca suscepti jure succedere possent, dotaretur uxor; etiam & Catallorum parte dimidia ubi nulla proles superstes. Expressissima funt juris hujus, velue olim receptissimi, vestigia apud Ranulphum de Glanvilla d, Henricum de Bractona e, Fleta a Lib.7,cap 5. autorem f. Binorum posteriorum qui annis ab- & lib.12.cap.20 hine amplius trecentis quinquaginta floruere, e Lib.2.cap.26. verba funt, Hæreditas (rerum scilicet mobilium) 6.2. dividatur in tres partes, quarum una pars relin- o vides Fitz quatur pueris si pueros babuerit defunctus, secunda Herbert. Nat. uxori, si superses suerit, & de tertia parte babeat & 31 Hen. 8. testator liberam disponendi facultatem. Si autem Book tit. Raliberos non babeat, tune medietas defuncto, & tionabilipare.s. alia medietas uxori reservetur. Atque paulo post, Et ea que dicta sunt locum babent & tenent nifi sit consucrudo que se babeat in contrarium sicut in civitatibus, burgis & villis ; aliquibus feilicet , ubi pars alia, fed certa interim, ad uxorem attineret, etiam & fubinde(ut in Jure item Cafareo\*)totum. \* c.L.unic. Atque ejulmodi mos fant non infrequens in re- tit.unde vir e

gionibus

o Vide Olan. Magn.lib 14. cap. 9. Regiam Majeflatem lib. 1.06. h Fdmardus

2. /11.13.5.2.

gionibus hisce septentrionalibus 8. Afferuntur quidem Bractonii verba ab jurisconsultis nostratibus celeberrimis h, quasi is contrarium plane statuisser. adeoque affirmaffet bonorum mobilium partem omninò nullam ad liberos aut uxorem attinere. Laris lib. 2 fol. præter id quod eis specialiter relictum. Alii etiam pro confilio illud de distributione triplici ibi i to. comellus. sumunt, non pro præcepto seu certo juris effato.

Inflit, Luris lib. Et verum quidem est sequi apud Bractonium non ita multò post verba que jam dictis refragantur; uti & totidem pariter apud Fletæ autorem. Sed manifestum est apud utrunque afferri ifta ut quæ aliorum quorundam opinionem diversam indicent, non omninò ipsorum autorum. Expressim interseritur ut quidam dicunt. Unde fant palam fit, tum pro jure Anglicano tunc certo exploratoque opinionem fuam tradidisse binos illos autores fane fui zvi illustres, tum cam tune temporis juris aliquatenus controversi fuisse; ita tamen ut receptior illa haberetur affirmativa.

Hen, Swinmentis part. 3. 6.16.

Certe in provincia Eboracensi k etiamnum à prifborn. de Tista- eis seculis obtinet jus ejusmodi. Et de jure heic uxorio certum est aliter atque aliter post Bractonium jurisconsultos statuisse. Aliis ejusdem sententiam amplexantibus, aliis nihil de parte certa citra fingularem provincia, in qua mortuus est vir, statuentibus. Neque hac de re ita rara funt in Annalibus juris nostri testimonia. Quid quod proximo post Brackonium seculo mu-Lier I felonice interfecit maritum Juum & fugit &

omnia bona que fuerunt in domo inventa vel extra

1 8 Ed. 2. Itim. Rauc. Fitz Merb. tit. Co. ronc. 413.

ut in bladis crescentia confiscantur; quafi uxori superstiti bona ejusmodi cestissent universa. Sed hoc mirum fatis nec admittendum nisi de more aliquo loci alicujus fumatur fingulari m quo in m vide Guil. viri defun di bona omnia succederet uxor. Atqui Lindwod in tit. nec sub annum 1420 plane exoleverat opinio illa de c. fitutum, ver. tertia certave uxoris parte ex jure apud nos com- defunctios. muni, quod fatis liquet apud Guilielmum Lindwodum i juris utriusque doctorem tunc illustrem. n Loco ciusto. Sed tandem planè evanuit opinio illa de certa ex jure communi uxoris parte, ita tamen ut uxoris nomine pars aliqua hæreditatis mobilis feu Catallorum ei assignari soleret atque adhue foleat à Judice, cujus rerum ejusmodi cognitio est, idque pro locorum, morumque, ac prolis proximiorumque numeri atque zris alieni à defundo contradi discrimine vario. Omnibus igitur apud nos catallis dotare (cujus interim Formulæ vetustas nondum mihi explorata; nec in libris ritualibus Anglicanis quos vidi antiquioribus ca uti nec Ordo Sponsaliorum aut Matrimonii reperitur) non aliud videtur quam dotale ejusmodi jus uxori in omnibus non tam constituere quam declarare (nam ex eo quod simpliciter uxor erat, jus hujusmodi ei competebat) ut inde tum alimenta, si ca contra quam poscit sedus conjugale negaverit vir, durante matrimonio jure quiret exigere o, atque insuper Dotis Catallorum, que mortis . Regiftr. Mr. tempore remanerent, nec aliter, nomine partem "mubelfo Arch. qualem diximus, five terriam five aliam (rationa. fub annum 1300

00 2

bilem vocitant) five ut fubinde pro more loci, uni- oc.

(quæ:

P Mag. Chart. cap.7 . Bracl.lib. Fleta lib. 5. 620.23.

versa superstes posser actione petere, & alimenta P per dies à morte viri quadraginta ex ejuf-2. 40, & dem bonis capere, quæ pars juris est quam Quarentenam vogitamus. Quin verò interdum certa nummorum fumma ad oftium Ecclefiæ in dotem affignabatur, quam ab eo qui in bona mobilia viro successit, uxor superstes rite petebat. Prisca est formula in Registro quod vocamus Cancella-9 Regift. Orig. riæ edito 9, Præcipe A. quod reddat B. quæ fuit uxor C. viginti marcas quas idem C. quondam vir ipsius B. ei asignavit ad ofium Ecclesia quando

eam desponsavit. Et in verufto penes me ante quadringentos annos scripto, Rex Ballivis Winton. Salutem. Preripimus pobis quod juflicietis A. quod juste & sine dilatione reddat B. que fuit uxor C. centum marcas quas predictus C. ei afig-

fol. 170 b.

navit in dotem ad offium Ecclefie quando eam de-Sponfavit, unde nibil babet ut dicit &c. Arque ut dotata fundis ad offium Ecclesia, majorem seu aliam superstes partem petere nequibat, ita nec ca quæ certa pecuniæ summa aliisve bonis mobilibus sic dotata, quale dotandi jus maxime in A Lib.2. cap.26. nobilioribus aliquot urbibus obtinuit. Sic Bracto. nius , & Fletæ autorb, præter Gilbertum Thorntonium e qui Capitalis Anglia luftitiarius Bracto-Delegitus & nium in compendium redegit, de suo interdum consuetud. An- etiam adjiciens anno Edwardi Regis primi vicefimo id eft Christi 1292. Codex puto eft rarissimus. Sed Manu scriptum etiam ipso Thorntonii zvo penes me habeo; libro fecundo nimis manco. As verò diù ef quod & dorandi formula hac

C 39. b Lib.2. cap.57. & lib. 5 cap. 22.

gia lib & cap.6.

(quæ puto infrequens fuit; nisi in pecunia data Sponsæ, cujus meminere Ritualia jam ante citata, ejusdem aut reliquias haberi aut imitationem existimes) ac omnimodæ aliæ ad ostium Ecclesse in desuetudinem plane abiere, uti & ipse Sponsaliorum ibi celebrandorum ritus qui olim receptissimus; unde Galfredus Chaucerus qui sub Edwardo tertio storuit, de uxore sua Bathoniensi

Shee was a worthy woman all hir live, Dusbands at the Church doze had the five;

Id eft. fæmina erat quamdiu vixit celebris, & ad offium Ecclefie quinque maritos acceperat. Prætereundum autem non est apud Anglo-Saxonas nostros sub annum Christi 940 feu tempore Edmundi Regis d, superstiti uxori fine liberis d Vide Henpartem bonorum mariti dimidiam, cum liberis rie Speiman.in etiam, dum innupta manserit, omnia cessiste; & vi- Brit. pag-425. de infra caput proximum sub finem. Ceterum in & 426.0 Ari-Novatione seu Reformatione Ordinis Matrimonii G. Lambardi inter alia celebrandi pristini prima, scilicet Par. Edit. Canta, lamentaria sub Edwardo Rege Sexto vir & mu- pag. 60. lier primo in Corpus seu medium Ecclesiæ veniunt nec ad Ostium, ut ante, stant. Ibi Presbyter & cide Marquæftione de impedimentis ut ante rite habita, u. tin. Buer, in trung; de consensu interrogat juxta que in Saris - lanis pog. 448. burienfis hujulmodi tantu in interrogatione utra, & States. 6 3. que habito discrimine, Vis &c.in fonfamut fimul Ed.e. capit. pipatis juxta Dei Ordinationem in Santto matrimonis flatu, & cam diligere &c. Item in iplis contradus nuptialis verbis à vito adhibitis poft illa.

illa in finneffe and in bele fequitur heic to lobe and to theriff till death us depart according to Gods holy ordinance and thereto ac. Out amem & foveam ufque dum disjunxerit nos mors juxta San-Etam Dei Ordinationem. Atque in banc rem &c. In eis autem quibus Sponsa utitur post eadem verba to love therifb and to obey till Death us depart according ac, ut amem, foveam & obediens sim usquedum mors nos disjunxrit juxta &c. Etjunguntur, dum hæc proferunt, dexteræ, dante item Sponsam Sponso, aut patre aut alio propinquo amicove. Solutis autem tunc manibus, dat Sponfus Sponfæ Annulum and other tokens of Spoufage, que arre Sponfales in Sarisburienfi dicta, atque in librum ponit, unde Annulum fumens Presbyter tradit Sponso ut illum digito Sponsæ manus finistræ (non, ut puto antè, dexteræ) quarto induat. Quod facit, Presbytero præcunte ac respondente Sponso ut in Sarisburienfi. Hoc tantum interest; heic pro voce Cathel Substituitur Goods id eft Bona. Sequitur Oratio, ut Sponfos benedicat Deus, atque ut quemadmodum Isaac & Rebecca, post armillas & monilia aurea invicem in matrimonii arras data, fideliter fimul vivebant, ita & hi paaum fervent fuum cujus Annulus hic datus & acceptus eft arra & pignus. Dein jundis irerum dextris ait Presbyter, Ques Dew conjunxit nemo Separer; & cœtui adffanti, cum N. & N. in Spanfaha confenferint idque teflati fint coram Deo & boe cotu, atque cam in rem fidem in vicem dederint, quod

quod & declararunt per dationem acceptionemque auri & argenti & manuum conjunctionem, Pronuntio ego egs effe virum & uxorem conjunctos. In nomine Patris &c. Sequentur Benedictiones aliquot nec fine Crucis fignatura, cum Pfalmis, ac Evangelii Epistolarumque partibus Nuptiis propriis. Etiam ut Eucharistia eis adhibeatur expre-

fim præcipitur.

Haud autem præterierat biennium aut circiter \* \* Londini cum autoritate itidem Parlamentaria, ut alia in 6, Ed. 6. capa. Liturgia Anglicana, sic & in ordine Matrimonii celebrandi jam dicto quædam mutarentur. Ubi enim prima Annuli mentio, expungebantur Arre alie fonsalitie aurumque & argentum. Item claufula illa This gold and filber 3 thee gibe in Annuli impositione, prætermittitur, ceteris retentis. In oratione autem qua Isaaci & Rebeccæ mentio, expungitur illud de armillis & monilibus. Et quod sequitur in pronuntiatione Presbyteri de auro & argento dato acceptoque, heic est per dationem acceptionemque Annuli. Reliqua non funt à novatione prima diversa. Atque Formula hac sic emendata usque ad nos obtinuit, demto tempore Maria Regina, quod circa septennium erat, quo Ritualia vetera adeoque Manuale illud autoritate item Parlamentaria in usum rediit, uti & Liturgia illa Edwardi Sexti in Elizabethæ initiis a unde du- a stat t, Elaravit. In ulum quidem Academiz utriufque, Ox- 3ab,cap. 1. onii & Cantabrigia, Latine tunc ea reddita'eft, idque autoritate Regia b. Sed in versione illa, Eliz, quicquid ad Matrimonium attinet (utpote Academicis

illud

ill

ill

demicis nullius usus) prætermittitur. Ut autem in Arris Doteque jam dictis, manifesta funt Coemtionis veteris vestigia, ita in Libis domi Nuptialibus, Frumenti in Sponsos Sparsione, poculo Sponfalitio (quæ passim fermè apud Anglos suere in usu) non ita obscuræ sunt Confarreationis veteris reliquiæ aliorumque, in moribus Judzorum Paganorumque, ante memoratorum. Etiam & Corona Sponsæ olim crebrò ac Paranymphi ut hodieque, apud nos adhibiti. De suo avo Polydorus e De Lavent, Virgiliuse, tempore scilicet Henrici octavi. In Anglia servatur ut duo pueri, velut Paranymphi, id est auspices, qui olim pro Nuptiis celebrandis auspicia capiebant, nubentem ad templum, ubi & marito Sacerdos Benedicat, & inde domum duo viri deducant, & tertius, loco facis, vasculum aureum vel argenteum præferat. Spicea item Corona (interdum florea) Sponsa redimita caput, prasertim ruri, ducitur, vel manu gerit ipfam coronam, feu dum ingreditur domum, boni ominis causa super ejus caput jacitur triticum quasi inde consecutura sit fæcunditas. Sic ille. Pontificiis autem sacrificulis, qui capitis periculo in Anglia latitant, uti & eis qui per Scotiam & Hiberniam discurrunt, ut Missale Parvum, ita etiam Ordo, inter alia, Matrimonii \* Dua; 1626. celebrandi excufus est \*, quo interrogationes de consensu ezdem funt ipfæ quæ in Rituali Romano, ac dein ipsa contractus Nuptialis verba atque Annuli impositio qualis in Manuali Sarisburiensi, præterquam quod pro co quod eft si Santta Beelefia illud ordinaverit, legitur fi Sancta Ecelefia

Kerum lib 1. cap. 4.

illud permiserit. Exponuntur autem in margine illa Bonaire and burome per Beek and Dbes Dient, id eft bumilis & obsequens. Cerera funt ordini Romano & Manuali Sarisburiensi consona. Quod autem in hisce habetur, with my bo: Dy I the worthip, à nobis versum, corpore meo te digner, ab aliis, corpore meo te bonoro a, nec inscript Anglimale, redditur. Perperam verò Grace vertitur, canis pag. 443. σύμαπ το έμφ σίβομαι σι b corpore meo te adoro seu ve- tin Latina neror. Tametli enim verbum noftrum to woafhip, ne nupera. pro subjecta materia significet adorare aut colere, b Antropia uti & nomen worthip cultum, quod de cultu di- Bealarrixà vino passim usurpatur; nihilominus dum in civilibus, legitimis, seu officiosis actibus adhibentur hac, Dignari aut ut digno conferre ac Dignationem & Dignitatem innuunt. In Ecclesiis autem Genevensi, Hollandica, Scotica, aliis aliquot Reformatis Dos, Annulus, Poculum, Panis, Symbola alia puto prætermittuntur omnia velut non necessaria. Præter Parentum consensum, breviuscula de origine ac statu Matrimonii commonitio, preces aliquot, contractus ipse verbis conceptis utrinque in Ecclesia, Presbytero præeunte, Sponfalitius adhibetur, ac Novi Testamenti pars aliqua Nuptiis accommoda, Psalmusque 128 idve genus alius, pronuntiatioque Presbyteri insuper publica, virum & mulierem ex hujufmodi contractu fieri, juxta ordinationem Divinam, Maritum & Uxorem.

Etiam apud Mahumedanos ( quorum ritus ex Ebraorum, Paganorum, Christianorum sumti) PP

" IN Aula Tursicalb.2.

Coemtionis Sponfalitiz ulus. De Turcis An. tonius Geufraus 3, Mulieres ipfis dotem non ad. ferunt, fed viri patri ac matri pecunias donant ut filias ipfis elocent, magnaque festivitate Nuptias celebrant. Quod & Alcorano fatis est consonum. Mahumedanorum autem Africanorum Nuptie

fric. 11) 3, car. conferandis er D: Moris chis lacobus tenf. Fideicap. sie Ecclefie maputant verum

De fefin. A. fic à Joanne Leone Africano b describuntur. Cir. qui m matrim. ca matrimonium bac ferè servatur regula. Vbi pater filiam cuidam despondet proco, mox in Templum itur; Sponsum & Sponsam comitantur paren-Alda in De tes & consanguinei, duo item accersuntur Notari, 14. Indic. 87. qui presentibus omnibus patta dotemque conscri-Quamvisin fa- bunt. Qui mediocris fortune sunt, filie triginta trimonium con. aureos in dotem enumerant, cui ancillam quindecim ta'a:t, uon re- aureis emtam adjungunt, præterea & telam versiesse matrimoxi- colorem serico intertextam cum aliis quibusdam um, dinec exple- panniculis ex serieo; confectis, quos in capite peceremoniis, do pli loco gestare Solent. Deinde & par calceorum mum propriam, artificiose atque eleganter consutorum, duo item aut conductum, soccorum paria elegantissima, multas quoque elenofinul habitent. dias argenteas, aut ex alia quavis materia fabrefactas, ut sunt pectines, suffimenta, ventilabra, aliaque istiusmodi, que mulieres maxime babent in precio. Taxata autem illa dos fœpiùs augetut pro arbitrio parentis. Rarò tamen in ea domus, vinea, aut ager. Sed vestes, lecti, id genus alia, que à patre filie, non à viro Sponse dantur. Deductio fequitur in domum, nec fine facibus, & sponsa matri sponsi traditur. Quam primum però fonsa cubiculum ingreditur, maritus pede suo uxoris pedem tangit, flatimque ambo recluduntur.

duntur. Epulæ dein nuptiales, aliaque pro sponforum conditione folennia varia.

# CAP. XXVIII.

De Benedictione Nuptiali Sacrorumque in matrimonio celebrando Ministrorum sipe Jure five Ufu, qua five Patrum testimoniis, five Sanctionibus Pontificiis aut Synodicis Subnititur.

- Anifestum est ex ante ostensis Sacra Nuptialia ipsamque velut contractus Consecrationem ac Benedictiones Nuptiis Christianorum passim adhiberi solitas, atque à Sacrorum ministro, coque saltem Presbytero, publice peragi, nec fine Eucharistie sepiùs communione ut in Occidentis moribus. A qua in Oriente arcentur, ut dictum eft, Digami per biennium. Quin & 2 nonnullis a fancitur Nuptias def. Genevens. non celebrandas omninò die quo habetur cœna 134. Domini. Quamquam etiam Dotis affignatio, Arrarum ulus, ritulque veteres, velut non necessarii, alii, aut sæpius prætermissi, aut pro arbitrio admissi, aut ut alicubi aboliti sunt, nihilominus tum in Occidente passim (idque non magis apud Pontificios quam Reformatos) Benedictionis Sacræ ac celebrationis Nuptialis à ministro sacro peragendæ usus obtinet ac per plurima obtinuit fecula, tum in Oriente, ubi Sacra Nuptialia nomine & maises Isenopies Benedictionis Nuptialis & wolnes continentur. Neque enim rede vertunt

VILL

V Time Graco-235. & vide li armenopulus lib.4. tit. 4.

viri dodi Benedictionem perfettam . Cum fixe Rom.ib.3. pag. pro co ipso quod Nuptialis est Gracis etiam priscis in re matrimoniali fumatur, ut ante ctiam monitum. At verò apud Ebræos veteres tametfi Benedictiones adhiberentur tum Sponfalibus tum Nupriis, nihilominus Sacerdotem Levitamve necessario adfuisse nullibi compertum est. Omnes pariter, pro corum quorum intererat arbitrio. rite benedicebant. Nec præter Benedictionem ita habitam facri quid ad sponsalia Nuptiasve corum attinuit. Apud Paganos verò ut facrorum Nuptialium usus creberrimus, ita & Sacrorum antisti. tum in Confarreatione, qua de re ante dictis non intempedivum heic adjicere id quod notatur cex Nummo Adriani cujus inscriptio es CON. JUGIUM AUG. Figuram scilicet esse Imperatoris dextram jungentis Imperatrici, intermedio Sacrifico. Quinetiam legitur in excerptis è Demascii vita d Isidori Philosophi de Alexandrinis; ix tu prior@ & pape ei pi & isperis, & ? Ose is rois jammeis muconaiois imionuairafo xmel Th saufe Non erant (apud illos) Legitime Nuptie nifi Sacerdos Dea (Isidis puto) instrumenta nuptialia manu fua confignaffet. Sub initia verò Christia. nismi, quotquot Judzos imitarentur, facros ministros ut Nuptiis necessarios non adhibuisse certum eft. Verumtamen cum Benedictiones, quæ Sacrorum genus est, adhiberi Nuptiis folitæ fint ab Judæis, atque Sacra itidem à Paganis, inter-

dum etiam ipfi antiflites facri, ut in Confarrea.

e April Occonem in Numifm, Pas.223.

& Apud Piotium sod .242.

non fine Sacrorum aliquo antistite, qui velur contractum Sponsalitium consecraret benediceretque, Nuptias concelebrandas. Quod tamen nec paffim pariter nec semper obtinuit. Obtenditur quidem velut ex Ignatii, Apostolis etiam cozvi, Epistolis locus ad probandum, idque ex traditione Apostolica, non fine Sacerdotis præsentia Matrimonium contrahendum, scilicet Nurtias celebrandas. Nam de Sponsalibus simplicibus dubium non eft, quin rite quantum ad vinculum nuptiis ac deductioni pravium attinet, ea fine Sacerdote, modò cum testibus, contrahantur, semperque contrahi potuerint. In Epistola nempe ejus qui dicitur ad Polycarpum legitur; Перты 3 того зация и так зацития и учения ти Епись. To The truers Torsing, isa i jaju & n x7 Kuerer z un xal. eniouniar. Decet verd ut & ducentes uxores & nubentes cum Episcopi arbitrio aut ex ejus sententia conjungantur, aut unionem faciant, ut Nuptia juxta præceptum Domini fint, non autem ad concupiscentiam. Sed Ignatit Epistolam illam genuinam effe, haud inter doctos admittitur. Nec fane inde aliud rite elicitur quam Nuptias ita. incundas at juri divino, cujas custodes & interpretes Episcopi seu ministri Sacri habiti, non omnino adversarentur. Ita verò testimonium hoc affert Baronius, e quasi probaret non fine Sacer - e rom, i. Andotis presentia matrimonium contrabi debere. Et " 57. num 47. flatim fabjicit, boo oft enim quod Apoflolus dieit, Cui pult nubat tantum in Domino. In Domino enim nubere nibil aliad of quam secundum leges

eritus Ecclefie ab ipfis Apoftolis traditos contrabere matrimonium. Vetustissima autem Sacro.

e Lib. 2. cap. tollremo.

De Pudicitia 600.4.

e Padag. fib. 3. cap. I. de opti-

rum antistitum in Christianorum Nuptiis ministerii usus qualiscunque mentio, de qua dubitari nequit, habetur illa Tertulliani ad Uxoreme scribentis de Christianorum tunc temporis (floruit ille fub Annum Christi 200) Matrimoniis. Vnde, inquit, Sufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus matrimonis quod Ecclesia conciliat. & confirmat Oblatio, & obsignat Benedictio, Angeli renuntsant &c. Ubi Oblationem pro Eucharistia fumit Baronius etiam & Angelos (fed dubitanter ) pro ipfis Sacerdotibus contradum rite initum renuntiantibus. Idem alibif; penes nos occultæ quoque conjunctiones, id est non priùs apud Ecclesiam professe, juxta mechiam & fornicationem judicari periclitantur. Certè & cozvus ei Clemens Alexandrinus 8; ubi in uxorum ex ma vita, for, ti. alienis capillis ornatum agit rin 25 inquit, & que-Sires & intides xoice; rise y eunerhote & the guraing the xexequerlu assa ras assessias orixas ni di autor asslu nepaslu-Cui enim manum imponit Presbyter? Cui autem benedicet 3 Non muliers que eft ornata, sed alienia capillis & per ipsos alii capiti. Quod an ad Nuptialem benedictionem attineat, haud adeo eft manifestum. Nec sanè ex hisce necessario eligitur ipfi contradui celebrando solenniusve contrah Lib. de Ex. hendo interfuiffe aut miniftrum Sacrum aut Sabort, ad Caffita- cra. Neque enim Terrulliano Ecclefia personas lib. de suga in que à laicis contrà distingui solent significat. Alibi h cnim , fed & mbi eres, Boolofia eft; lices laici.

Per ceutione cap.13.

laiet. Etiam & ita non folum Benedici fed & Offerri & Tingi potuisse ab alio quam ministro facro existimasse videtur ille; qua de re in diarriba doctiffima nuper fine autoris nomine edita de administranda coena Domini, ubi pastores desunt, disputatur. Adeoque haud omninò evinci potest, ex jam allatis è binis illis Patribus vetustissimis, altero Occidentis, Orientis altero, contradui Nuptiali aut necessariò aut ex more ministrum sacrum interfuisse aut quid aliud ad ipfas Nuptias attinens præstitisse. Ac detur Oblata ibi fignificare Eucharistiam, eamq; à Miniftro facro celebratam; neg; inde feguitur ministru illum Nuptiarum autorem aut conciliatorem folennem fuiffe, sed tantum Eucharistiam ac Benedictionem Nuptiis palam celebratis five pravias fuiffe five fequaces, ut Sacra Benedictionefque in Paganismo Judaismoque, juxta ante narrata. Neque est fane quid in illo Tertulliani loco quod : Anton, Guin ipfo contractu nuptiali ministrum facrum par- bert. de fpoufal. tes egisse omnino probet, utcunque à viris do- 5.123 Francisc. Hotom. Queft. dis a cam in rem folcat afferri. Nec magis illuc illuft. q. script. facit locus ille alius Seripsoris ejusdem subinde ad Testul. Bellarm. de Sacraitem afferri folitus ad probandam ministrorum mento Matr. facrorum in ipfo contractu nuptiali officii ve- contr.7.cap. 33. ec. Paganin. tustatem. Ve igitur b in domine nubas fecundum Gaudenidevit. Legem & Apostolum ( fi samen vel bos curas) che flante conqualis es id matrimonium poflulans (nempe in fant.cap.60. digamiam feribit, & à fecundis nuptils mulie- b De Monogarem dehortatur ) quod eis à quibus postulas non mia cap. 11. teet babere; ab Episcopo monogamo, à Presbyte-

laici.

tellreme.

600.4.

& ritus Ecclesia ab ipsis Apostolis traditos contrabere matrimonium. Vetuftiffima autem Sacro. rum antistitum in Christianorum Nuptiis ministerii usus qualiscunque mentio, de qua dubitari nequit, habetur illa Tertulliani ad Uxoreme scribentis de Christianorum tune tempoe Lib. 2. (4). ris (floruit ille fub Annum Christi 200) Matrimoniis. Vnde, inquit, sufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus matrimonis quod Ecclesia conciliat, & confirmat Oblatio, & obsignat Benedictio, Angeli renuntsant &c. Ubi Oblationem pro Eucharistia sumit Baronius etiam & Angelos (sed dubitanter ) pro ipfis Sacerdotibus contradum rice initum renuntiantibus. Idem alibif; penes De Pudicitia nos occultæ quoque conjunctiones, id est non priùs apud Ecclesiam professe, juxta mechiam & fornicationem judicari periclitantur. Certè & cozvus 2 Padag fib. 3. ci Clemens Alexandrinus 8; ubi in uxorum ex cap. I. de optima vita, for, 11. alienis capillis ornatum agit rin 25 inquit, & que-Aires imridues xeiga; rive 3 euneghof, & rie guraire rie xexequiples assa ras assessias reixas zi di autor asslus neparles. Cui enim manum imponit Presbyter? Cui autem benedieet ? Non muliers que est ornata, sed alienia capillis & per ipsos alis capiti. Quod an ad Nuptialem benedictionem attineat, haud adeo est manifestum. Nec sanè ex hisce necessariò eligitur

ipfi contradui celebrando solenniusve contra-

Alibi h cnim , fed & mbi eres, Boolofia eft; lices

h 1.76. de Ex- hendo interfuiffe aut miniftrum Sacrum aut Sahort, ad Caffita- cra. Neque enim Terculliano Ecclefia personas tib. de suga in que à laicis contrà distingui solent significat. Perfecutione cap.13.

laiet. Etiam & ita non folum Benedici fed & Offerri & Tingi potuisse ab alio quam ministro facro existimasse videtur ille; qua de re in diatriba doctiffima nuper fine autoris nomine edita de administranda coena Domini, ubi pastores desunt, disputatur. Adeoque haud omninò evinci potest, ex jam allatis è binis illis Patribus vetustissimis, altero Occidentis, Orientis altero, contradui Nuptiali aut necessariò aut ex more ministrum sacrum interfuisse aut quid aliud ad ipfas Nuptias attinens præstitisse. Ac detur Oblata ibi fignificare Eucharistiam, camq; à Miniftro facro celebratam; neg; inde feguitur ministru illum Nuptiarum autorem aut conciliatorem folennem fuiffe, fed tantum Eucharistiam ac Benedictionem Nupriis palam celebratis five pravias fuiffe five fequaces, ut Sacra Benedictionefque in Paganismo Judaismoque, juxta antè narrata. Neque eft fane quid in illo Tertulliani loco quod : Anton, Guin ipfo contractu nuptiali ministrum facrum par- bert. de fpoufal. tes egisse omnino probet, uscunque à viris do- 8.123 Francisc. dis a cam in rem folcat afferri. Nec magis illuc illuft. g. script. facit loeus ille alius Seripsoris ejuldem lubinde da Tertul. Belitem afferri folitus ad probandam ministrorum mento Matr. facrorum in ipfo contradu nuptiali officii ve- contr.7.cap. 33. tustatem. Ve igitur b in domine nubas secundum Gauden devit. Legem & Apostolum ( fi samen vel bos curas) che fi.ante conqualis es id matrimonium poflulans (nempe in fant. cap.60. digamiam feribit, & à fecundis nuptiis mulie- b De Monegarem dehortatur ) quod eis à quibus postulas non mia cap. 11. Weet babere; ab Episcopo monogamo, à Presbyte1. cap.14.

ris & Diaconis ejusdem Sacramenti, à viduis quarum settam in te recusasti ? Et illi plane fic dubunt viros & uxores quomodo buccellas! Ita Matib. 5.40. enim est apud illos, omni e petenti te dabis. Et conjungent vos in Ecclesia virgine unius Christi unica ffonfa. Dabant igitur Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Viduæ maritos; qui ab ipsis petebantur. Sed neque ad ipsum nuptialem contractum necessariamve ejusdem celebrationem à ministro sacro peragendam aut ad ipsam simplicem benedictionem folennem hæc attinent. Ita enim pariter & ad Viduas spectaret simile officium. 4 Observat.ib. Et rece Gabriel Albaspinus d Aurelianensis E. piscopus, verba illa explicans, Manifestum fie nibil aliud effe mulieres petere maritum ab Episcopo, aut à viduis, quam eis nubendi consilium & futu. ri conjugis vivendi consuetudinem & mores exponere, ut si bonesti & à lege Christi minime alieni viderentur (aut nuptiarum priorum nondum folutarum, aut incestus, aut cultus disparis ratione ) Salva fide & religione nubere possent. Nam de Nuptiali benedictione verba illa nequeunt explicari, cum de Diaconissis id est viduis illic fit mentio , quibus ne quidem in Ecclesia loqui fas effet. Et paulo post, Petere igitur maritum à vidua, est cum vidua communicare cui aut qua de causa quepiam nubere vellet. Et ad verba illa, illi plane sic dabunt uxores & viros, quomodo buc-

eft quam nubendi potestatem facere. At perperam ann. 57 mm. 48. nimis à Baronio e aliisque aliquot sumitur locus

cellas; dare, inquit, uxores & viros nibil aliud

ille Tertullianeus, quafi mens effet, non coram uno tantum Presbytero matrimonii adflipulatore bec olim tractarentur fed coram Episcopo . Prefbyteris, Diaconis, intervensentibus Viduis, majore celebritate. Dubitari quidem nequit, quin etiam sub Christianismi inter Gentiles initiis ex co quod facra non rarò adhiberi solerent in Nuptiis Paganismi (velut in Confarreatione, aliasque ut ante eft oftensum ) evenisse ut & sacra aliqua Christiana adeoque ministri sacri locum subinde haberent aliquem in ipfa celebritate Christianifmi Nuptiali. Ita etiam quia ad Pontifices veteris Romz judicia quzdam de Incestu, jure Matrimonii, Testamentis, monimentis Sepulchralibus, aliis aliquot attinuere , in similia fe demum . Vide Jacob. ingessere postmodum, nec illibenter velut succe- Guther, de Vet. danei admiffi, Pontifices ac antistites Christiani, lib.s,3.6c. fr. Sed morem illum in ritibus nuptialibus fic tunc Hotemen queft. generatim receptum, nullibi fatis conftat. Nec Offirvat 6 cap. fane omninò acum aliquem antistitis sacri tunc 32. Alberia. adhiberi, præter Benedictionem aut Eucharistie tin lib.1, 49.1. celebrationem. Ipse contradus solummodo à contrahentibus, nec przeunte aut interveniente antistire seu ministro facro, fiebat. Subinde autem adesse is solebat, sacrorum gratia, cum reliquis quorum præsentia habita, ne clandestinum fieret matrimonium. Et Emtiones, Venditiones, Adoptiones, Manumissiones, Donationes, id genus alia non rarò, etiam ad altare olim, adftante ministranteque Sacerdote fieri folita, paffim legimus, Benedictionesque solennes actibus civili-

bus seu legitimis non paucis suisse proprias; unde tamen non omnino fequitur in ipfa actus fubstantia partes egisse aliquas ministrum ejusmodi.

1. Cast. 30. quelt.s.

Epift. Everifi Afferri quidem folet Epiftola b Evarifti Papa decretalis hac de re ad Episcopos Africe. Mortuus est ille fub annum à Christo centesimum vigesimum, adeoque diu ante Tertullianum & Clementem. Etiam Ignatio & Joanni Evangeliftz fa. tis cozvus vixit. Verba funt ; Aluter legitimum (ut à patribus accepimus & à sanctis Apostolis corumque successoribus traditum inpenimus) non fit conjugium nisi Sponsa &c. & suo tempore sacerdotaliter (ut mos est) cum precibus & oblationibus à Sacerdote benedicatur & à paranymphis, us consuetudo docet, custodita & consociata &c. Atque fic fieri aie legitima conjugia. Aluter verò presumta, non conjugia sed aut adulteria, aut contubernia, aut flupra vel fornicationes potius quam legitima conjugia effe. Citatur hæc Epistolz, ut Evaristi, pars non solum Gratiano & Ivoni e ve-

Pannermia lib 6. cep 6. 0 cap. 4. d Lib. T. sap. 363. e Opufc, de Di-& Teiberge

Decres, part.8. rum etiam in Capitulari d Caroli Magni & Ludovici pii, atque apud Hincmarum Rhemenseme qui fub annum 860 floruit; ita tamen ut verba illa parenthesi inclusa ( ut à patribut accepimus vortie Hlotharir (De. ) nec in Gratiano nec in Ivone, fed in Capitulari & Hincmaro, quemadmodum & in E. 7: Sp. ad Int. 4. pistolarum Evaristo tributarum editionibus, habeantur. Atqui ex verbis illis, fi Epistola ipsi fides, manifestum fieret ex traditione seu institutione Apostolica ( quam & Evariftus præ aliis feire potuiffer, utpote ipfe patre Judao natus)

Benc.

Benedictionem facram, camque à facro ministro præftandam, nuptiis necessario in Christianismo semper adhibendam. Sed Epistolarum hujus generis pontificiarum, seu quas Decretales avi primitivi vocant, farrago apud cos qui farcisam fibi libentiùs impont nolunt, parum habet fidei . & jamdudum fatis est explosa. Atque ipfiffimam Evaristi hac de re Epistolam falfitatis fatis arguit Confulum, Antifii Veteris scilicet & Fulvii Valentis, adjectio; qui ad annum ante Evaristi pontificatum quartum decimum aut circiter attinent, ut ex Fastis liquet, & à viris doctis a est apposité annotatum. Qui nempe finxerunt, ut fieri amat, temporis apicum do.1 fidore pag. nimis ignari etiam inde fe ut itidem in aliis pro-151. din Prodiderunt. Et de aliis Pontificibus prifcis falso 8 & Ujan Halegom.cap.7. & adferiptis epistolis, quas mox memorabimus, in. berius de conprimis consulas virum egregium Davidem Blon-fensu Hierardellum in Pseudo Isidoro. Attamen ex illis E- chie lib, 6. peg. varisto sic tributis, temere concluditur, Evari-53. flum primum decrevisse inceflum baberi connubium cui Sacerdos non adfuisset consecrasset que illud. que funt Polydori Virgilii b verba. Certe fi illa De Invent. parenthesi inclusa Evaritti genuina sint, palam g. ovide Belelt non enm primum, fed iplos Apostolos de-larm de Sacracreviffe; nec interim aliud quid heic decreviffe ment. Matrim. de facris præter Benedictionem cum precibus ac oblationibus, que non ad contractum simpliciter fed ad personas que jam contraxerint spe-Stant. Unde Alphonfus Ciaconius in Evaristo inquit, ut connubia publice & legitime fierent jußit :

Scriptores .

jusit ; & ne vir & uxor antea una dormirent Pletina, lat. quam à Sacerdote benedicerentur. Id ipfum verd Revin, abi in quod fic Evarifto tribuitur, alii e etiam à Sosita Soteria. tere Papa ( fub anno Christi 175) decretum feri-Mardeburg. bunt. Platina; instituit ne legitima baberetur Cent 1, cap. 7. Martin. Polon. Facic. Temp. In uxor nifi cui Sacerdos ex infittuto benedixisset ebe. Evarifio & So- ubi Ciaconius, nisi cui Sacerdos ex instituto priùs tere &c. benedixisset. Epistola item Decretali Callifti d Epift. callifti primi (floruit anno 220) dicta d, pro non legi-Pape a ad Gal- time conjunctis habentur absque dotali titulo ac benedictione Sacerdotis copulati, quafi in ipfa copos. pulatione seu contrahendi adu partes necessariò fuiffent Sacerdoti agendæ, licet & aliter poffit intelligi. Et de Sylvestro ( qui papa fuit sube Damafus in annum 320) legitur , constituisse eum ur Epistjus vua. copus fieret qui unius uxoris fuerat, uxore à Sa. sepifi.t. cap cerdote benedicta. Etiam in Siricii f epistolis, 4. Cam 27 9.2. De conjugals violatione requififi (scribit ad Himerium Tarraconensem Episcopum sub annum Gratianum. Christi 390) fi desponsatam alii puellam, alter in matrimonium posit accipere. Hoe ne fiat omnibut modis inbibemus; quia illa benedictio quam Nuetura Sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii inflar eft, fi ulla transgrestione violetur. Etiam ante nuptias, ipsorum sponsaliorum benedictio facerdoralis, velue tunc ufitatiffima, heic I Deerel. Hormemoratur. Ex Hormifde item decretis & affermifda cap. 6. can, 30. queft, tur, Nullus fidelis enjuscumque conditionis fit, oc-5.600.2.06. culte nuptiae faciat, fed benedictione accepta à Sacerdote publice nubat in Domino. Floruit ille paulò ance Justinianum seb annum 520. Apud

Scriptores autem tum feculorum illorum tum recentiores obvia satis est Benedictionis nuptialis seu lemazias me masias seu me japunis mentio. Sed & jam nunc prodiit Prædestinatorum hæresis refutatio, editore h Jacobo Sirmondo, ante h Parifin 166 annos, ut ait ille, 1200 conscripta ab hacenis Anonymo, qui de Concupiscentia in cos verte faciens, unum inquiti, pobis eligite è duobus. Aut : Lib.3 pog. 210 bons eft generatio bominis & bona eft concupifcentia : aut male funt nuptie & iniqua concupiscentia. Emendate ergo Ecclesia regulam, damnate qui in toto orbe funt Sacerdotes, Nuntiarum initia Benedicentes, confecrantes & in Dei myferiis sociantes. Quod sant luculentum est de prisco Benedictionis Nuptialis Sacrorumque ad Nuptias specantium in Christianismo usu testimonium. Nec tamen inde omnino evincitur ipli contrahendi adui facrum necessario interfuisse ministrum. Etiam in Synodo Carthaginiensi quarta k sub an. t conts. Diff. num Christi 398 canon habetur , Sponfus & 23.cap.33. Cauf. Sponsa cum benedicendi sunt à Sacerdote, à Pa.c.s. rentibus suis vel à Paranymphis offerantur qui cum benedictionem acceperint eadem notte pro reperentia ipfius benedictionis, in virginitate permaneant. Quod etiam in Excerptiones Egberti Archiepiscopi Eboracensis I sub annum 740 refer. I can. 88. apud tur. Hincmarus item Archiepiscopus Rhemen-manum. fis, fub annum Christi 860, invectus in cos qui ex raptu fieri arbitrabantur conjugium & ex iniquo contubernio legitimum matrimonium, & divinam memorans primorum parentum feu conjugii :

sap. 5.

conjugii primi benedictionem, Ejus rei, inquit. imitatione etiam fantta Ecclefia antiquitis folennuer & venerabiliter cufodivit eos qui in illa. pelut in paradifo Dei , corjugio copulandi effent Divina benedictione & Millarum celebratione conjungens. Que videlicet bonefla & religiofa conjunctio. Deo autore capta, & ejus Benedictione firmata, ettam inter gentes que nullam legem acceperunt, nullam Dei habuerunt notitiam, legitimo ordine & naturali lege servata est. Sic ille; feu potius Episcopi omnes per Gallias & Germaniam, in Epistola ad Cafarem pro cultu & fanctimonia Domus Domini edita ad calcem \* Parifis in 8. Opusculorum \* Petri Blesensis. Atque ex Canone 1614. Epft. 1. jam dicto Carthaginiense aliisque ante memoratis. deducunt viri magni fatis nominis interpretationem ejus quod est, nubere in Domino, id est, ut volunt illi, nubere juxta ritus Apostolicos etiam ab universa Ecclesia receptos, quos sane Quinque facere non verentur. Primum, ut Contrahatur matrimonium in præsentia Sacerdotis. Secundum, ut per Sacerdotes in Ecclesia Proclametur. Tertium, ut in confæderatione matrimonii Sacrificium Missa offeratur. Quartum, ut à Paranymphis ad Ecclesiam ducantur Sponsi. Quintum, ut Eucharistiam percipiant corundemque Manus interventu Ofculi & Velationis conjungantur. Sc Severinus Binius ad dictum canonem ejusque sequax Franciscus Longus à Coriolano, alii. Ex prisco usu ante ostenso, canonibusque jam dictis paffim receptis, atque in Ministrorum sacrorum

LIB.S.

(ut fieri amat) rem fummo cum indultu explicatis, tandem per Chrittianum inolevit orbem. nuptias non folum à Ministro Sacro Benedici solere fed & ejufdem interventu Contrahi, aut Contractum ante à sponsis initum denuò ipso praeunte celebrari. Non quod solennia hæc sacra adeo necessaria in foro interno, ut aiunt, matrimonio haberentur, ut citra hac irritum aut nullum æstimaretur aut non plane validum quod libero contrahentium consensu factum. Sed quoniam nisi folennia ejusmodi adhiberentur aut matrimonia in foro externo permitterentur clandestina, difficile nimis frequenter effet ea à flupris aut contuberniis illicitis in foro illo disterminare. Et mirum non adeo est solennia illa facra & facrum adhiberi ministrum apud eos qui matrimonium ipsum Sacramentum esse adeò contenderint. Sunt quidem in Pontificiis qui dum de sacramento hoc suo disputant, negant sacramentum effe nisi folennia illa sacra sacerque adfit minister; aliis omnino sententiam contrariam afferentibus ipsofque Conjuges esse qui Sacramentum efficiunt, non Ministrum Sacrum. Neque actum ejus verbave effe ex Necessitate Sacramenti, sed tantum Præcepti; Materiamque simul & Formam & causam Efficientem esse in ipsis qui contrahant, quà contrahunt. Atque hac de re obiter fuseque qui de Sponsalibus & Matrimonio integra confecere volumina & qui de Sacramentis scripsere. Etiam in matrimonio contrahendo in Ecclesia Romana sufficere volunt:



conf. 9. & 10.

8. num.19.

218.

c Regimine Reip. Cirift.

funt viri magni, tum Theologi tum Jurisconfulti, parochum qui Sacerdos seu Presbyter nondum eft; nec ipfam ejufdem Benedictionem adeo effe neceffariam ut fi citra eam fponfi de prafenti, ut lequuntur, matrimonium confummant. peccatum, nec veniale quidem (juxta Pontificiorum distinctionem) committant. Nec Synodum a Coxfil. fib. 4. de Claud. def. Tridentinam Benedictionem præcipere fed hortari. Verum hac de re dissensus est. Consulas, b De Marrim. quest. 2. pur. præter magis ex operum titulis obvios, Navarrum a, Bonacinam b, Baptistam Fragosium e, alios ab his memoratos. In Ecclefiis etiam Reformatis, ubi Sacramenti nomen exuit Matrimopart 1. lib. 5. nium, ne facilior clandestino (quod passim damdif.12, num. natur) præberetur locus, ut Minifter Sacer contracui celebrando intersit partesque suas benedicendi jungendique agat, mos retinetur.

# CAP. XXIX.

De Benedictionis Sacræ in re Nuptiali Jure Usuque, quatenus in Legibus Cafarcis five Orientis five Occidentis, alufve locum babuerit.

N Sanctionibus Imperatoriis feu Jure Czfareo, non ab antistitibus facris introducto, quod scilicet de re Nuptiali habetur in Digestis & utroque Codice multiplex, facri ministerii quale ante diximus, mentio fane est nulla. & Vide Pate nin, Gaudent, In Digeftis quidem Titulus eft de Ritu Nuptiade Infinianci rum, quem è Paganismo illuc traduxit Tribonifeculi Meribus anus d, facra Paganorum nuptialia horumque cap. 15. appendices.



appendices, jusque ea de re pontificium primò innuentem. Sed facra illa quà facra prorfus abolita Christianis. Imò Theodosius & Valentinianus Augusti vetuere in Basilicis, id est adibus facris, Nuprias a celebrari. Sed id sumi so- am c. tit. de Olet pro co quod est convivia, tripudia, id ge- peribus publicia. nus nuptialis hilaritatis alia inibi haberi, non de ipso contractu reliquoque ibi ritu sacro Nuptiali, qualem ad aras deorum etiam in Paganifmo, velut ex receptissimo more fieri folitum vo- 1 In Cupidine lunt Stephanus Forcatulusb, Alexander Sardus c, luriferito cap. aliique nonnulli. Et interdum fic factum, pro De Meribu arbitratu scilicet contrahentium eorumve quo- Gent, lib, 1, eap, rum essent in potestate, non disfitemur. Sed de virgines. Jure ejusmodi seculis antiquioribus ita recepto nullibi liquet. Sacra aliquot nunc contractum præcessisse, nune secuta este ex antè d ostensis d Et vide Nic, conftat. Ipfi contractui ut neceffaria habita effe, Hotoman. Obnullibi. Et quod habetut in Theodori Prodro- Nupt. rit, cap. mi scriptoris inter Gracos recentioris Amaran-30, to, de ridiculis Stratoclis senis planè capularis & Myrillæ puellulæ nuptiis; illum nempe fimulac tabulæ nuptiales confectæ erant lectæque. dixisse, n' 3 stauinage in i i wis 7 reur amur, quid amplius moramur neque Templum recta pergimus? statimque ad Isidis, velut ex receptissimo more, Sponfos amicosque ivisse ; hoc inquam ex ritu inter Christianos - recentiores passim admisso, quo templa Sponsi adire solent, ibi natum, non ex more aliquo ejusmodi apud Paganos veteres feu qui avi erant illius cui fabulam fuam affin-

gir Theodorus ille. Quod verò postmodum habet de Corona Stratoclis nuptiali, ex more eft tam Paganorum priscorum quam Ebraorum Christianorumque, maxime Orientalium certiffi. mo, ut suprà est ostensum. Justinianus quidem

Мирый.

e Gotbofred. ibid. F . Hoto man, Iluft. 940 1.25.06.

f Novella 74. cap. 4.

statuit, si nuptiarum tempus in pactum aliquod seu conditionem venisset, id de ipsa Nuptiarum d L. 24. C.tit.de festivitate solum intelligendum d, quod explicat ipse de tempore ex quo vota nuptiarum re ipsa processerint. Sunt qui Benedictionem heic facram volunt e intelligi; alii rectius acum qualemcunque quo nuptiæ celebratæ. Nec fane pro recepto undique jure obtinuisse videtur, ut Benedictio facra, nedum alius Ministri Sacri interventus, nuptiis effet necessaria, ante Leonem Imperatorem seu annum Christi 900 aut circiter. Neque enim in Justiniancis ejusmodi quid omninò reperitur, utcunque in contrarium Novella f ejus afferatur qua nie W iunligior anor cujufdam orationis domuum & Ecclefiæ etiam mentio uti & clericorum qui nuptiarum ibi teftes effent. Neque enim de Sacerdotibus aut Presbyteris, sed de quibuscunque clericis honeflioribus; nec de omnibus nupriis sed de aliquibus tantum sic restimonio firmandis agit Novella illa. Nuptiis scilicer nec illustriorum nec tenuiorum, sed hominum mediocrium, nec sane horum universis. Imò manifestò inde probatur nondum tunc apud Christianos orbis Romani inolevisse ut marrimonia benedictione facra facrove aliquo Ministerio ex jure recepto necessariove firmarentur. Sic enim

enim ibi Iudinianus de Nuptiis omnimodis verba faciens; In majoribus dignitatibus & quesung, usque ad nostros sunt Senatores & magnificentissmos illustres, neque fieri bee (id est, matrimonia fine instrumentis dotalibus; nulla enim in ea periocha benedictionis facræ mentio) omnino patimur; sed sit omnino dos & antenuptialis donatio & ea omnia que boneftiora decet nomina. De minoribus verò dignitatibus; veniat ad quandam Orationis domum & normonian my f aprenting innancias casing & fateatur seu rem communicet sanctisime illius Ecclesia Defensori (qui velut Patronus seu Advocatus Ecclesia, non omnind Minister ibi facer ) Ille autem adbibens tres aut quatuor in innior ivorcestion xxnexion clericorum ibi religiosiorum seu bonestiorum ( reverendissimorum vertitur ) Sauapropiar anisaro atteflationem conficiat declarantem, quod sub illa Indictione, illo mense, illa die mensis, illo imperii nostri anno, consule illo, venerunt apud eum ( Desensorem scilicet Ecclesie, non Sacrum Ministrum ) in illam Orationis domum, ille & illa, & conjuncti sunt alterutri. Et bujusmodi atteffationem fiquidem accipere volunt aut ambo convenientes aut alteruter eorum, & boc agant, & subscribant ei & san-Etissimæ Ecclesiæ Defensor & reliqui tres aut quantoscunque volucrint; non tamen minus trium literis boc significantibus. Utcunque, penes Defenforem, fi Sponsi folennitatem ejusmodi attestationis ibi negligant, manere vult Novella testimonii subscriptiones, idque in Ecclesia Archivis. Sub-Rr 2

Subjicit autem paulo post mura 5 saus isse ur cenros il merguileias Supeas pireras orulonasor, Hoc autem dicimus ubs non Dotis aut antenuptialis donationis fit documentum. Scilicet etiam apud Dignitates minores, si contractibus nuptialibus dotalia instrumenta (quibus testium fatis ex ipsa re) accesserant, quemadmodum semper apud illustriores, nec Oratorio aut Ecclesia aut Desensore nedum clerico aliquo opus erat. Ratio enim legis habetur ne clandestina fierent nuptia nec testium præsentia firmatæ. Jam verò pergit Imperator & de Pauperioribus seu Plebe infima uti & de Militibus caligatis, seu obscurioris generis, atque Agricolis agens, eis omninò permittit 2) agrapus ovnibras 2) evroixiir annineis & ex non scripto (seu sine dotalibus instrumentis) convenire o ma. trimonia celebrare inter alterutros; fine Defensoris Ecclesiæ, nedum ministri alicujus sacri attestatione. Atque hinc, nec aliter, proles legitima & legitimus tunc coitus. Et ex aliis Justiniani Novellis\* palàm liquet in usu fuisse ut ex juramento simpliciter dato contractus nuptialis, atque ex simplici samus diasion seu NVPTIALI AFFECTV, ratus fatis firmusque haberetur. Apud Julianum item Antecessorem a idem Justinianus ; Illustres vide 382. quem bomines & qui supra eos sunt sine dotalibus instrumentis matrimonia non contrabant. Quod si ante dignitatem sine scriptis uxorem duxerint, maneat & post dignitatem legitima copulatio, & liberi procreati legitimi fint, exceptis tantummodo Barbaris dignitate decoratis. His enim (scilicet

" Ibid cap. g. & Nevell. 117. 64P. 4.

2 Novell. 103. cap. 381. O vide item Novell. 67. ca;. 243,000

non

non Romanis ) sub nofira conditione conflituis, propter simplicitatem eorum damus licentiam, & NVDA AFFECTIONE nuptias facere, ut ex boc matrimonio nati legitimi fint. Et quicquid in adversum five Pontifices decreverant five Patres scripserant, id nondum ita obtinuerat ut vim in Orbe Christiano seu Imperio Romano omnino fortiretur. Nec sane in Codice Theodofiano, aut in corpore Justineanco omninò, alibive habetur quod rem aliter statuendam evicerit. Neque aliud erat jus Cafarcum ante Leonem Philosophum sub annum Christi 900 Orientis Augustum. In constitutionibus b ejus b consit. 80. liquet parilem, quantum ad rem jam præ mani- ubivide Dienyf. bus attinet, rationem habitam Adoptionis ac Matrimonii. Ut facra utrisque subinde adhibita, sic sæpè sine sacris tam hoc quam illa peraca. Nam ut in Confarreatione nuptiali, ita in Adoptione solenniori partes egere suas Pontifices c, e vide Agell. Augures, facri ministri alii. Prætermissa omni- Iacob. Gutber. no toties in utrifque Sacra diutius ferri noluit de vet, ture Leo. Inde sanctionem edidit cui titulus de 78 72 Cap. 5. ouvotrista assu & ispas indojias un ippasam, Ne matrimonia citra sacram benedictionem' firma babeantur: ubi inquit redaine on tiures elevinores ispais dinkinges The comment seguires decentings , "To x; To ourorxista To μαρτυρία & ispie iudopias iffoodus xadevoper, quemadmodum adbibitis sacris deprecationibus Adoptionem perfici pracepimus ( priori scilicet constitutione d) fic d confit. Les Sane etiam Sacra benedictionis testimonio Matrimonia confirmari jubemus. Neque aliter jure matrimonii

diverfæ,

trimonii five in societate vitæ five in prole quene Prochir, ii. 4. quam gavisurum. In hanc rem, ejusdem memorat constitutionem Harmenopulus e, uti & aliam f Videsis Syllo- Alexii Comneni ducentis aut circiter annis pogen Canstit. Im- stea Orientis Augusti f. Sie item Joannes Epis. peratoriarum, Th. Balamon. in copus Citriensis &, alii. Atque Leonina hæc vim ean. iit. 13. Ins juris postmodum obtinuit, ut paucæ aliquot c-Photii Nomo-Greco-Rom.lib. jusdem aliæ, nec plures h. Arque unde in Ori-2. pag. 126. 6 ente Jus in matrimoniis celebrandis Sacerdo-134. tale, quatenus jus intuemur Cafareum, ortum Rom. lib.s. pag. habuerit, & quamdiù fine Sacris rata fatis ibi 334 videibidem haberentur conjugia, ex jam indicatis satis confol.6. pag. 40). h Attaliata in flat. Quod ad Occidentem attinet; ex Epistola Synopfitit.95. illius Evaristi Papæ verbis, faltem Evaristo tributis, in Capitula Caroli & Ludovici Cafarum relatis ( ut paulò superius est ostensum ) ibique vim legis obtinentibus, videtur sane non solum Benedictionis sacræ usus, adeoque ipsa contrahendi formula in cœtu facro, præeunte Sacro Ministro, inolevisse, sed & matrimonium ipsum inde tantum pro legitimo habitum esfe. Id evenit fub annum Christi 820. Alibi i autem iidem i Capitul. lib.6. cap. 131. 6 lib. Imperatores ut publicæ fierent nuptiæ statuere, ubi nihil de Benedictione facra. Etiam in legik Lib. 3, cap.1, bus Wifigothorum k-hisce antiquioribus expressa in connubiis mentio permiffus Comitis, Dotis constitutionis, tabularumque dotalium, ut quæ testimonii publici vicem obtinerent, ubi nihil omninò de Benedictione facra aut Sacro Ministro. Quod & de aliis legibus veterum dicen-

dum, quæ in re nuptiali sub illud ævum aded

7. cap.127.

4.00.

diversæ, ut Francus verbi gratia, qui Saxonicam jure Saxonico duxiffet, eam non uxorem legitimam censeret, quia non ducta jure seu ritu Francico, renitente interim Concilio Triburienfil. Quod autem de Benedictione facra fic in Imperium Occidentale est receptum, in alia reg. de sponfal. ex na Christiana quæ vicina fuere, aliter atque ali- concilio Tribin ter postmodum diffusum est. Certe apud Anglo-riensi. Saxonas nostros sub annum 940 habetur fanctio Edmundi Regis de Sponsalibus Contrahendis qua, postquam verba fiunt de pactis ac cautionibus connubialibus dotalibusque, ac de ipsa Sponfæ datione, to pike 7 to publike in uxorem & rectam vitam ( quæ etiam Sponsalio. rum fomulæ pars erat insignis) legitur m fer nic. Spelman. in Sam girtan reeal mærre pheort been. mie Concilia orbis nibre re reeal mit gover blerrunge heona ge- o in G. Lamromnunge gebenian on ealne gerund Fulnerpe, nomia pag.60. quod apud Joannem Bramtonum n Abbatem . Ms in Biblio-Jornallensem verustum historiæ Anglicanæ scrip- thec. Cottoniatorem ac celebrem, vertitur, Huic dationi debet na. fol. 50.b. interesse Presbyter qui cum Dei benedictione debet eorum confortium adjuvare in omnem sanctitatem. Henricus Spelmannus fic reddit, Nupriali buic dationi Missalis aderit Sacerdos : is de jure eorum conjunctionem Dei benedictione in omnem felicitatis plenitudinem promovebit. Recole heic que capite proxime superiori habentur de solennibus dotandi in formula Anglicana vetbis scilicet univerfis bonis meis mobilibus. Certe ca-



dem Edmundi Regis fanctione uxori superstiti cum liberis pars bonorum altera, fine liberis: dum vidua manserit, universa cedunt. Et sane juri illi dotali formula in Nuptiis dotandi An-

. Brallou, lib.s. Interdicti nupfit. Provinc. Cant. tit, de sponfatione.

glicana, quam oftendimus, perquam est accommoda; quæ scilicet à priscis seculis in nostra dutit. de exceptio. ravit, etiam posiqua haud parum jus illud immumibus cap. 19: tatum. Apud nos autem pro recepto antiquitus 61. & notathi hodieque habitum est ut non solum ipse connitatetempore-tractus nuptialis à Ministro Sacro, id est heic saltiali. Adde Con- tem Presbytero, coram testibus idoneis seu in facie, quod aiunt, Ecclesiæ celebraretur, sed etiam clandestina de ut quæstiones pleræque de matrimonii jure ac vinculo in foro quod appellitant Ecclesiastico dirimerentur, atque in altero illo tribunalium genere quod Regium nuncupamus, fortè emergentes illuc terminandæ explicandæque amandarentur. Quod sane moribus per Christianismum passim receptis satis est consonum. Qua de re plura sub finem libri tertii, ubi de Judice Rerum Matrimonialium agitur.

# CAP. XXX.

De Temporibus quibus celebritas Nuptialis interdieta apud Christianos, qualia apud Ebrzos Paganosque.

2 Can. 52.

b 1bi can. 156. Cauf. 33094a fl.4. cap. 8.00.0 vide Manuelis Solutiones in Invis Graco . Rom.

N Synodo Laodicena a fub annum Christi 220, seu ut alii, quadraginta post habita, arque in Codicem canonum Ecclesia b Universalis 16).3. pag. 240, antiquitus recepta, vetatur in Quadragesima James

jaus à pridua dinnin Nuptias aut Natalitia cele: brare. Tantundem occurit in Nicolai Papæ primi responsis e ad Bulgaros. Tribuitur autem 33. quest.4. Concilio Ilerdensi sub annum Christi 524 cele-cap.8 & vide brato canon quo prohibentur Nuptiæ à Septua-Manuelle solugesima ufque in octavas Pascha, & tribus bebdo- Graco Rombb. madibus ante festivitatem S. Ioannis Baptista, 6 3. pag 240. ab adventu Domini usque post Epiphaniam. Et adjicitur, Quod fi factum fuerit, feparentur. Ita feilicet apud Gratianumd, & Ivoneme, & Bur- 4 cauf 33, 9.4. chardum , ex Concilio illo legitur, tametsi in cap. 10. ejufdem Canonum ferie non reperiatur. Etiam à cap,142, Petro Lombardo & sententiis suis Theologicis in- f Lib. 91 cap. 4; feritur. Dominicis item diebus h prohibentur & sent. 4. dift. 32. Nuptiæ, in Synodo Aquisgranensi, sub Ludovi- h can. 17. co primo Imperatore, anno 826 habita. In ea part. 2. autem quæ Salegunstadii convocata sub Henrico fecundo Augusto\*, non solum eisdem quæ in Iler. \* can. 3. vide densi memorantur temporibus (excepto quod non tres hebdomades, sed dies tantum quatuordecim ante Festum S. Ioannis heic habeantur) verum etiam jejuniis celebrioribus festisque non ita paucis corumque vigilits nuptiæ interdica. Sed in corpus aut compendium aliquod Canonum vetus non video hunc omninò receptum. Consuetudo autem Romanæ Ecclesiæ olim fuit ut à Septuagesima usque in septimum quidem post Pentecosten diem celebritas nuptialis non permitteretur, trium quas diximus Hebdomadum ante Festum S. Ioannis ratione habita alia nulla ; qua i Extr. tit. de de re vide Epistolam i Clementis tertii circa an- pellanns.

num



quel, mic. art.

num Christi 1180. Atqui Thomas Aquinas in k Sent. 4. dift. 32. Lombardum k; In celebritate nuptiarum mentes con. trabentium magis ad carnalia occupantur, & quedam figna diffolutæ lætitiæ folent oftendi, ideo fatutum eft ut tribus temporibus nuptie non celebren. tur, in quibus se debent bomines ad firitualia praparare : Quorum primum est ab Adventu ufque ad Epiphaniam, propter communionem in Nativitate Secundum, a Septuagesima usque ad octavam Pascha, propter communionem Paschalem. Tertium. à tribus diebus ante Ascentionem (scu à Dominica Rogationum) usque ad octavam Pentecostes. His enim temporibus tribus secundum antiquos Canones, tenebantur communicare fideles ; nec eft fimile de aliis Sacramentis que sunt omnino firitua-Sic ille. Sed idem ipsum ferme quod pa-

Apud Lawr. tres Herdenses, statuit Synodus Lingonensis! fub Bacbellum in annum 1404, uti & Senonensis, Carnotenfis, Pa-Decret. Ecclef. Gallie lib 3. tit. rifienfis, præter Lingonensem aliam. Sed omnes 5. cap. 123. 6 ante Synodum Tridentinam Oecumenicam di-Seq. cam. Hæc autem antiquarum Solennium nuptia-

m seff 24. de rum probibitionum m nomine bina tantum temporis Reform. Matrimonii cap.Ic.

spatia retineri heic voluit; ab Adventu usque ad diem Epiphania, & à feria quarta Cinerum ufque ad octavam Paschæ inclusive, & in aliis temporibus nuptias folonniter celebrari permittit. Quod Recueil. gen. itidem à Synodo Meldunensi nanno 1580 in Galdes affaires du lorum mores postea est receptum, & in Ritualitom.3. pag.539. bus Pontificiis obiter adnotari folitum. Matrimonium autem ipsum, fine solennibus sacris, dedu-

cione, conviviis nuptialibus, omni tempore rite

contrahi

contrahi posse interim permittitur \*, idque coram \* Deif. Imer; Parocho & testibus. Hoc ipsum à Conciliis Gal- ridens. licanis, veluti Aquenfi, Rothomagenfi, Bituricenfi, Turonenfi, Burdigalenfi, pariter flatutum oo Laur. Bochell, circa annum Christi 1580. In Excerptionibus Denet. Ecclef. autem Egberti Archiepilcopi Eboracensis P, No- 5. cap 128.00. de Dominica, quarta ac fexta feria, atque Qua- ? Apud Hemic, dragesima nuptiæ non sine poena celebratæ. Sed speimen in conin vetustissimo Concilio Anglo-Saxonico sub an pag. 168, can. num 1010 Ænhamiæ habito 9 Tempora hac funt 106. ab Adventu usque in octavam Epiphania, & à q 1bidem pat. Septuagesima ad diem post Pentecostem decimumquintum. Rituales autem nostri libri veterest; Sciendum est quod licet omni tempore possunt: Manuale secontrabi Sponsalia, & etiam Matrimonium, quod cundum usum fit privatim solo consensu, tamen Traditio uxorum Sarum. fol.37. & Nuptialis solennitas certis temporibus fieri probibentur, videlicet ab Adventu Domini ufque ad octavas Epiphanie, & à Septuagesima usque ad octavas Pasche, & a Dominica ante Ascentionem Domini usque ad octavas Pentecostes. In octava die tamen Epiphania licitè possunt Nuptia celebrari, quia non invenitur probibitum, quamvis in [in conflit.Prooctavis Pasche boc facere non liceat. Similiter in vinc.c. Quinex Dominica proxime post festum Pentecostes licitè ce-tit de clandesti-lebrantur Nuptiæ, quia dies Pentecostes octapum verb. solennicadiem non babet. Sic item expressim Guilielmus tionem, & C. Linwodus f, aliique juris Pontificii periti, tametsi de Decimis vob. non desit inter eos controversia de ipsa Domi-Nubentium felemiis , ubi le, nica Trinitatis seu ea que Pentecosten proxime gendumad octafequitur, aliis hanc includentibus, excludentibus vam Epiphanix exclusive. Sfz



Spec. Conjug.

part.1. art.14.

LIB.2.

aliis. Qua de re DD. ad c. Capellanus Extr. tit. Verum aliter t atque aliter temvidesis item de Feriis. Neva cruce in pora heic observata, idque pro seculorum, locorum, opinionum discrimine ex jam dictis liquet. Et sane in Manuali veteri apud nostrates secundum usum Eboracensem negatur libertas Matrimonii celebrandi in Dominica Trinitatis. Sed mos ille ex Rituali Anglicano jam oftenfus etiam post exutam Pontificis Romani heic potestatem in nostra tempora ita duravit, ut dierum spatiis jam dictis nemo impune Nuptias celebrare posset. citra indultum Episcopalem. Etiam in Reformatis aliquibus Ecclesiis, ubi plane evanuit Canonum illorum vis, flatuitur ut diebus quibus celebratur Cœna Dominica, solennitate Nuptiali abflineatur ut suprà monetur. Temporibus autem jam dictis Nuptias interdictas effe palam liquet, (maxime ex Scholasticis qui in illud Petri Lombardi jam citatum scribunt) non ita diffimiles ob causas ab cis quæ suprà afferuntur ex Ebræis, pro non ita diffimili aliis in temporibus Nuptiarum apud fe interdictione. Sunt item in gradibus Confanguinitatis Affinitatisque, quà nuptiis impedimento fint, definiendis, ratione Publica Honestatis habenda, Sponforum Ætate legibus præstituenda, Cultu Dispari, Conditione Servili, Deductione, Anno Luctus, Metu, Vi, Conditionibus in re matrimoniali, haud pauca apud Legislatores Scriptoresq. Christianos obvia quæ quoties undiquaque mori Ebraico consona non sint, satis sunt interim tum analoga tum cognata. Sed de hisce hactenus.

Libri Secundi Finis.



# UXOR EBRAICA Seu De

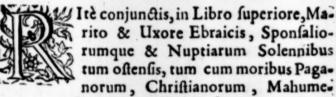
NUPTIIS & DIVORTIIS

FURE CIVILI Veterum Ebræorum.

# Liber Tertius.

#### CAP. I.

De Nova Nupta præreptæ Virginitatis accusata. Formula Actionis in eam; Poenæ, Testes. Virginitatis signa, seu testimonia. Benedictio solennis ubi ea reperta.



danorum plerunque collatis; sequitur ut de eis quæ ex ipso jure conjugali oriebantur, videa-



LIB.3.

gata)

mus. Sunt ea, aut quæ ad Quæstionem post Nuptias de Prærepta ante Deductionem seu Primos Amplexus conjugales Virginitate attinent, aut ad Immunitatem novo marito indultam, aut ad Mutus ex ipsa matrimoniali obligatione conjugum Officia luraque Mutua, aut ad Adulterium ejusque Pænas, Zelotypiam, Pudicitiamque, harumque examen, aut demum ad Divortia eorumque causas usumque. Quastio illa de Virginitate prærepta facræ legis nitebatur fermone Deut, 22, 13. qui ita fe habet . Si quis duxerit uxorem & ingressus fuerit ad eam & odio coperit eam babere, & imposuerit ei opprobrium verborum, protuleritque contra eam nomen malum seu infamiam ac dixerit, cum duxissem mulierem illam & ingressus essem ad eam, non inveni virginem, ut vulgata, seu non inveni in ea signa virginitatis (seu virginitates quod respondet Ebrao בחולים, uti etiam Hellenistarum vocabulum heic mosina; tantundem versiones fere cetera Orientales; Judai Hispanienses escossedades, id est doloris signa) sumant pater puelle & mater ejus & proferant figna virginitatis (חבער ) puelle ad Presbyteros (Græci rlu Tepuslar Senatum ) Civitatis qui sunt in porta, dicetque pater puelle ad Presbyteros, banc filiam meam dedi piro illi in uxorem capitque cam odio babere; & ecce ipfe imponit ei opprobrium verborum, dicens, non inveni in filia tua Virginitates, seu Virginitatis signa; bæc verò Sunt figna virginitatis filia mea; & expandent veflimentum ( ni ipalner, ut Graci, quos fequitur vul-

gata) feu findonem (in Ebrao - non, quod tum pro veste tum pro Syndone seu linteo super quod cubant prima noche Sponsi sumitur; Judai Hispanienses la favana) coram Presbyteris Civitais, accipientque Presbyteri Civitatis virum illum & castigabunt eum (in Ebrao min 1701, quod idem fonat, uti & Hellenistarum muhioren aunir; fed paraphrases Chaldae habent pph, verberabunt, uti etiam legitur in vulgata quod & consonum est Magistrorum interpretationibus) condemnabunt que eum centum argenteis (Siclis) quos dabunt patri puelle, eo quod produxit nomen malum contra virginem (Codex heic Samaritanus maritanus virgines ) Ifrael, babebitque eam in uxorem, nec poterit dimittere eam cunctis diebus suis. Quod & verum est verbum illud, & non inventa fint signa Virginitatis in puella ( scu ut vulgata, non in puella inventa est virginitas) ducent puellam ad ostium domus patris sui obruentque eam viri Civitatis illius lapidibus ut moriatur, quia fecit nefas in Ifrael fornicando in domo Maimonid. patris sui, removebisque malum de medio tui. Le-thula cap. 3. 6 gem hanc nec ad minorem annis duodecim ac balach. Ishoth cap. 11. vide die unico, quam nuop nuncupant, nec ac majo-Gemar, Babylon, rem annis b præter fex menses duodecim quam ad tit. Cethuboth cap. 4. fol. appellitant id est plene pubertatis puel- 46. . . Mof. ellam attinere volunt. Eo scilicet quod de Mitorgi prac. ובערה & feu puella que juvencula est atque e De bac difin inter illas ætates constituta, verba expressim aime vides fiunt. Centum Sicli, si orba effet puella, non lib. noftr de Suci patris hæredibus fed ipli debebantur. Quod yerò fanti capa.

d Cap. u't.

ad ætatem quam memoravimus attinet, fi de Virginitate prærepta quæstio à marito fieret post plenam uxoris pubertatem, compertumque effet eam in proximo ante pubertatem ætatis intervallo ab alio devirginatam fuisse, ad cam poena legis attinebat, eo scilicet quod tempore ztatis in lege designatæ rea suisset. Nec tamen in eiusmodi specie sive verberibus sive mulca, si culpa careret uxor, puniebatur maritus, quia plenæ pubertatis uxorem , non juvenculam feu בערח diffamarat. Neque ad puellam five vi five illecebris ab ipso compressam, juxta ea quæ libro d primo dicta funt, pertinuit hac lex, neque ad aliquam quæ ex ipsa origine non effet Ifraelitis, aut cui dos quinquaginta ficlorum seu Zuzorum ducene Lib. 2: cap. 5: torum, fecundum id quod superius e est oftenfum, non erat ex more ante nuptias præstituenda. Nec demùm ad virginem quæ ante sponfalia erat devirginata, legem volunt spectare. Adeo ut nisi inter Sponsalia & primos amplexus devirginaretur, querelæ huic locus non admitteretur. Et ubi maritus pœnâ legis immunis erat. Etiam & uxorem heic repudiare ei erat integrum, alias non repudiandam; ut ex legis verbis liquet. Per Presbyteros Civitatis, perolar seu Senatum De legib. for ( fic enim tam Philoni f quam Græcis interpre-

tibus nuncupantur ) intelligunt 8 tantummodo

tribunalia XXIII-virorum penes quos erat judi-

ciorum capitalium pœnaliumque in urbe quali-

bet cognitio. Scilicet & heie judicium erat de uxore capitale. Id quod in facro fermone dici-

c'al. qua ad adult.

Mifna tit. Sanhedrin. 62p. I.

tur

tur חוצאת שם הוצאת היא היא דעם רע רע דעה הוצאת שם רע רע famie, erat ipfa actio qua ea de re utebatur in foro maritus. Formula ejus hujusmodi erat. בערה זו בעלתי ולים מצאתי לה בתולים וכשבקשתי על הדבר נודע לי שוינהה החתי אחר שארסתיה ואלו הן עידים שוינהר

cum Iuvencula bae, seu puella nondum plenæ pubertatis, ut maritus concubui & mimine in ea reperi Virginitates seu mapina, & inquisitione ea de re facta innotuit mibi eam slupri ream suisse in me possquam desponsata est mibi, & bi sunt tesses ocu-

lares quod flupri bujusmodi rea sit.

Puella pro tribunali audita, examinabantur tefles, qui fi fluprum juxta mariti institutam actionem satis probarent, lapidatione ea puniebatur si non ex genere effet Sacerdotali. Tunc enim vi- Levit. 21.99 vicomburii a pana erat, uti & recte distinguit b . Lib. 4.cap. 9. Josephus. Sin verò perjurii testes, aliis è contrà à patre seu pro puella adductis, convincerentur, absoluta uxore, pœna legis utraque Marito infligebatur, & testes periuri lapidabantur. Eadem . Mifna tit. nimirum pœna (ut aliis plerunque in judiciis e ca- Maccotheapia pitalibus) qua crimen, cujus illi testes perjuri, drin cap. 10. ex fuiffet luendum. Idem jus obtinuit fi denuò per-lege Deuteron, jurii à testibus aliis à marito adductis convince. 19.18: rentur illi adducti à patre seu pro uxore. Etenim tunc & hi, uxore rea peraca, morte itidem plexi. Si verò actionis formulæ maritus aut non inseruisset se concubuisse, tametsi dixisset virginem fe eam-non comperisse, aut hisce dicis non ad-Tremperor. jecisset . Tt

0

jecisset poft Sponsalia eam ream fuisse, aut demum non adduxisset ipse testes, tametsi sponte advenissent, ipse formula cecidisset; sed interea legis poena liber. At verò testes etiam illa in specie ultimo plecendi supplicio. Vide qua de Paranymphorum officio huc specante superius d diximus. Quod verò habetur in lege de Sindone seu vestimento expandendo quo parthenia indicarentur, uti etiam & verba illa patris puellæ

d Lib.z.cap. 16.

e Maim, bathula cap. 3. fed & vide Paul. paraphraf. Deut. 22, C Liranum.

& Defcript. Afric.lib. 3. cap. qui in Matrimonis.

bec sunt pirginitatis filie mee signa receptiori e sententia intelliguntur de testibus Virginitatis, lach. Naira be- qui ex sindone (signantiùs heic, velut eo quod subinde probationem suppleret manifestissimam Fat. ad cha'd. compendiofamque, memorata) aliterve rem explicarent in forum adductis non de ipfa sindone ibi revera nedum semper expansa, nec quidem de perpetua Nymphæ seu Hymenis virginei admissione de quo Anatomici obiter. Certè Mahumedani Africani ejusmodi quid primis in Virginis amplexibus usque ad sanguinem semper violari non dubitant fi Joanni Leoni ffides. Positis in thoro Sponfis, apparatur, inquit ille, Convivium, & fæmina quedam pro foribus expectat, dones devirginata Sponsa bic linteolum sanguine tinctum illi porrigat quod manu gestans bospitibus ostendit, alta voce clamans Virginem bactenus incorruptam fui ffe. Hanci cum aliis quibusdam fæminis, primo sponsi deinde sponsa quoque parentes excipiunt splendide. Quod si fortasse non Virginem fuisse reperiatur, mox maximo omnium dedecore Nuptiisque infectis, ad parentes relegatur. Quod fane medicorum ex Arabibus

bus summis sententiæ est maxime consonum. Expressim Aben Sina (Avicenna vocitatus) membra sequioris fexus genitalia describens, U.5 inquith, h Canonin Als. 3 Fem. 21. Cap. 1. من المنافن المام المام المام به البكر يكون في المام به المنافن المام به المنافن المام به المنافن المام به المنافن الم رقبه الرحم اغشية الماسي من عروف ومن مداطات وقيقة جذا تنبت من کل عضو حتی ينهکها الافتضاض ويسيل ما فيها من الديم الديم Et ante violationem puelle Virginis sunt in collo ma- cap. 32.10. Witr. tricis panniculi contexti ex penis & ligamentis pal- de Prasigia de subtilibus ortis ex omni parte, quos destruit Dio- Bamonum lib. lator, & fluit quod in eis est de sanguine, que fer- ric, à castrolio. me ipsissima sunt que hac de re in libro de Ana-1. Vniverse tomia Vivorum latine tantum edito ac Galeno cap.3, &c. Ad. falso adscripto leguntur. Arabum alii tantun- de Hincmarum dem afferunt, aliique aliquot. Sed ut nec apud vortio Houb. Hippocratem aut Galenum quid ejusmodi re-Teiberge ref. peritur, ita nec recentiorum doctiffimis ad- k De Saira missum, sed inter vulgi errores à Medicis, Juris- Philosoph care consultis, Theologis summis rejectum. Scilicet 35. in cunctis aut ita haberi ut indubitatum Virgi- Hift. mirabili nitatis signum, aut haberi omnino. Qua de re lib.4.cap.15. consulas si placet præter eos qui ad Deuterono. " De Nuptimium scribunt & Anatomicos, Franciscum Valesi- is lib.7.cap.9. um k, Marcellum Donatum I, Albericum Gen- Pulgi lib. s.capi tilem m, Joubertum n, Paulum Zacchiam in 4. Quastionibus Medicolegalibus , Carolum An quest. 1. Tt 2 nibalem

g Exercitat. 3, nibalem Fabrotum 9 , Severinum Pingum r, & De Virgini- Johannem Beverocium f, à quibus etiam comtatis Notistib.1. plures qui huc faciunt autores alii indicantur. Certe Josephus heic t de marito tantum ait f Epiftelic. Quest. Baltha. Sixlu xaxur avids xaluppeiru xgojuno eis amistigur olis ar ixos Sara Lydio.

t Orig. lib. 4. cap.8.

a Lib de Spec.

x Cod 243.

Cap. 18.

s Ad Deut. 32,17.

Traumpions actionem intendat iffe & accuset, eis que babet signis seu indiciis usus. Neque fane ille aut Philo, ubi · hac de re loquitur, quidquam de findolegib. de Adult, ne in testimonium afferenda habet. Vir summus Hugo Grotius , vestimenta heic seu linteamina dicta aut lyndones vult τα έκμαρεία τη γυταικείων μελυ. quar exemplaria aut figilla (Pannos reddit Andraas Schottus) fordium muliebrium, quæ Alexandrinis gunaxia nuncupata, quod scimus ex Damascii vita Isidori Philosophi apud Photium;x'& Suida. Et cum in Photianis illis ex Damascio excerptis, statim sequatur quod libro superiorey notavimus de instrumentis Nuptialibus Isidis Sacerdotis manu confignandis, verbis eadem de re citatis subiicit ille z Apud Hebraos non à Sacerdotibus bec servabantur sed à Paranymphis qui ipsis = ; viole; quasi mens loci effet de rois exuazions seu Sordium muliebrium (in primo ut ait ille congressu) signis apud Sacerdotem conservandis. Certe non video ego quomodo ad ixuazeia omnino Sacerdotis Officium ibi spectet. Viderint perspicaciores. Certe apud Anglos veteres invaluerat opinio illa de hymene Virgineo & fanguineis quæ diximus Virginitatis creptæ testimoniis, quod palam est ex Henrico Bractonio ubi de Raptu Virginum

Lib 3. de Corona, 609. 28. 9 I.

agens, quod crimen, inquit \*, fi convincatur, fequitur

quitur pæna, sculicet amissio membrorum, ut sit membrum pro membro, quia Virgo dum corrumpitur membrum amittit. Et de Rapta raptorem . pelegib. & persequente, accedere debet, ait, ad villas vicinas consuet. Angl.

& ibi injuriam sibi illatam probis bominibus oslen-ub.14.caps. dere, Sanguinem & vesies suas Sanguine tin- b Observatib. Etas Co. Sed caurius Ranulphus Glanvillanus a, 17. cap. 27. debet oftendere Sanguinem si quis fuerit effusus & God ad vestium scissiones &c. Cujacius b , An sie Virgo est causar qual. in difficili ac pene impossibili, nec bujus rei us quam qua Baldin c.4. legitur obstetricibus delatum arbitrium. Attamen proposuisiextr. de Virginitate interdum, licet non semper, pro · mibus, Paciarus, banda ex matronarum inspectione non ita dissen. lib. a. de Prob. tiunt Jurisconsulti e Theologique d; qua de re cap. 1. &c. consulas inprimis si placet, Zachariam Pasquali. 4 Oprian. E. gum . Sed ad Judzos redimus. Si parentes qui de Matrimonio, de filia diffamata quererentur deessent, curato- lib.7.disp. 109 rem f dabant judices. Et de propinquis heic pa-e Deif. Moi riter loquitur Josephus atque de parentibus. Sed ral. 221. 222. verò quæ sive angustias jam dicas agendi aliqua- f Aben Egra tenus laxant, five alias actionis formulas hac de ad Deut. 33. re præstituunt, habes capite sequenti. Josephus Bautem de viro qui salso Sponsam heic accusaverat; lib.4, cap. 8. To J rospungue, inquit, z) comme imregner ailler z) StaCosto कर्वतायक क्रीक्ट्रिक क्रेमें) वह स्वायव्येष्ट्राय थांवह रेसरवेदक रेब्राहिबंदक रे milinerra eindus arcriviro no mol, Vir temeritatis & petulantia, qua insontem Vxorem detulit, pænas lust quadraginta una minus plagis acceptis, & quinquaginta Sicles puelle patri nomine mulche persolvat. Hæc funt verbera quorum in lege facra mentio. De numero eorum ipsissimo qui heic



binicam. h D. Paul, s. ad

corintb. cap. 11. verf.24.

i Seder Te-

g Vides Mife. heic apud Josephum, tum Magistri g tum qua in ait. Maccoth. Epistolis h Paulinis habentur consentiunt. Ubi tor, in epift. ad verò reperta sunt maniscsta Virginitatis signa, Bibliothec. Rab- non fine Benedictione folenni ea summa cum latitia agnosci solebant, si fides ritualibus i in quibus Benedictio illa occurit. " חחא דרוך מלד העולם צג אגוו בגן אשר שושנה העמקים בר ימשור!

בן אילה אהבים philoth Ludeor. חתום ער שמרה בטחרה וחוק ליש חפרה בטחרה וחוק ליש אתה יי הבוחר באברהם ובורעיו אחריו id eft. Benedictus fis domine Deus nofter Rex mundi, qui flatuisti nucem in borto Eden seu in paradifo, liliumque convallium. Non dominabitur alienus in fonte signato. Proptereà Cerva amorum semen fanctum servavit in munditia, & flatutum non violavit. Benedictus sis domine qui elegissi Abra-

k cant. cap.e. bam & post eum semen ipsius. Allegoriæ è Can-2.0 4. ticis k sumuntur & Proverbiis 1 Salomonis.

1 Proverb. cap.5.

### CAP. II.

Postulatio, de prærepta Virginitate, qui in novam nuptam ita uti licuit Marito ut pro ejusce affertionis & Uxoris five negationis five confessionis & probationum vi, aut rescindebatur Dos Virginea aut saltem ad vitiatæ summam minuebatur.

Bi ex lege capitali in novam nuptam præreptæ Virginitatis nomine agere aut noluit aut nequibat maritus, integrum ei erat ex

receptis moribus sua duntaxat assertione postulare cam five Prarepta Virginitatis five primo amplexu fibi Non Compertæ; non verò criminaliter sed ideo duntaxat ut, veluti condictione indebiti, dotem ei Virginis nomine constitutam. que dupla, ut oftensum eft, erat ei que Vitiate debebatur, aut rescinderet aut pro varia causæ qualitate minueret. Sed non ad aliam omninò Virginem præter cam cui dos Virginalis, seu Quinquaginta ficlorum seu Zuzorum ducentorum fub sponsalia debebantur, attinuit hic mos. Poflulatio hujufmodi a phrafi folenni מענח בחולים Mifra & vocatur quod objectionem, incufationem, feu poftu- Gemin. Celationem de signis seu testimonis Virginitatis in- Babylon fol o. b. terpretatur. Argumenta heic Virginitatis, puella. Maimonid. bas rum citra plenam pubertatem, habebantur bina lach. Ishoth, prin = Sanguis & Anguftia. Horum fi al. terutrum abesset in amplexu primo, præreptæ Virginitatis erat argumentum. Poft plenam pubertatem alii argumenta volebant ab Angustia duntaxat fumi, alii tantum à fanguine que est fententia receptior b. Si argumenta hac primo b Vide Mais defuisse amplexu fua fide afferuisset maritus, ei, manid halueb. quantum ad hanc agendi formulam, credebatur, o adjettas etiamsi negaret uxor nisi aliunde contrarium pro- commentationes bare potuiffet. Nam suum erat heic Virginitatem nori, ad Missam fuam contra nudam mariti affertionem probati- tit. Cethuboth onibus vindicare. Et præfumebætur falsum non cap.1. objicere maritum; scilicet existimandum non fuiffe, eum qui epulis nuptialibus ita sumus pridie fecerat, fibi ignominiam aut Sponsæ (quam etiam





pro libitu repudiare potuit) infamiam ita falso esse machinatum. Hac in specie, dote principali cadebat uxor, fed non incremento dotis, nisi ubi ipsa fateretur se ante sponsalia esse vitiatam. aut aliunde justa probatione tantundem constaret. At verò si retinere cam volebat maritus, dote illa priori ita deperdità, necesse erat utaliam XXV Siclorum ei, velut vitiata constitueret. Nam nullo temporis momento qua fieri potuit, fine dote, uxor erat retinenda, ut aliquoties supra est memoratum. Si postulata fateretur quidem præreptam fuisse sibi Virginitatem, sed vi post sponsalia fuisse compressam idque juramento firmaret, integra dos ei Virginalis manchat. Nam dos ea tunc tempore Sponsaliorum ei debita. At si fateretur præreptam ante sponsalia sive vi sive alitèr, dotis dimidium primò constitutæ rescindebatur. Nam ita XXV tantum Sicli five centum Zuzi debiti, non quinquaginta Sicli. Ceterum non omnibus maritis jus hoc postulandi competiit. Etenim postulatio hujusmodi primis post deductionem amplexibus nițebatur. Et pro regionum diversitate, ante deductionem interdum sponsus solus ex more recepto sola cum sponsa horæ spatio convenire aut eodem in conclavi simul permitti folebat, qui mos alibi non obtinuit. Scilicet diversitas heic morum Judaz & thuboth, cap.s. Galilær. Gemara Hierofolymitana c החודרה בראשונה חיו מייחידן חתן אצל הכלה שעה כדי שיחוש לבו גם בח ובגלור לוש עושין כן Antiquitus in Iudea mos obtinuit ut sponsus folus

[d.25.col.s.

per

per bora Spatium permitteretur oum Sponfa ut fei licet amer ejus in cam incenderetur. Quod itidem habent Babylonii , na namana nama le dit Co-בחת שרח החתן וארה הכלח שעה אחרה לשלה שלה אחרה אחרה אחרה בחודים אחרה אחרה בחודים אחרה המולח שלה שלה אחרה בחודים קחיבם כניסתן לחומה כדי שיתוש לבו גס נה ובגלור לוש חוו עושין כן In ludes antiquitàs mos obtinuit ut sponsus solus bora unica permitteretur cum sponsa ante deductionem in thalamum (quod in Galilas fieri neutiquam falet) ut nempe amor ejus erga eam accenderetur. Ubi igitur mos eiusmodi obtinuit, ut in Juden, postulationi quam diximus locus erat nullus. Nam aut præfumebatur aut faltem in dubio positum, sponfum interea iplum fponfam devirginaffe. Mifna etiam b, both, cape. חמוכר אצר חסיו כיחודה שלוא בעידים אינו יכול לסעון בחוליבם מתני שמתייחד עמה Qui apud focerum fuum in Indea fine teftibus comederat (Sponfus, adeoque cum fponfa) is nequibat poflulare uxorem de Virginitate prerepta, eo quod folus cam ipfe folam convenerat. Quin nec ubi non adhiberentur paranymphi qui in thalame nuptiali pernoctarent, fecundum fuperius coftenfa, postulationid huic locus. Ut verò probationes de sanguine, qui argumentorum heic alterum ha- te. bebatur, rite adhiberentur, quæftio interdum fiebat an adversa puella valetudo in causa effet quod non compettus fanguis, interdum an ex familia cujus fexui fequiori tam menftruus quam virgineus sanguis omninò deesse soleret, esset oriunda. Viderint heic Medici. Familia ejusmodi nuncupatur Babyloniis דורקםי feu fa-

d Gemeraita

שאין להן דם זירח ולא דם בתולים milia Cujus fæmineo sexui nec menses nec sanguis Virsit. Cethuboth, gineus, ut explicatur in Gemara . Alludentes etisep. I fol.10. - am magistri, pro more, interpretantur per wide Buxton. דיר קטוע id est generationem Succisam seu deficientem propagationem; unde & David de Pomis, col. 583. Medicus Ebraus, explicat per אחש חחשם מעם עקרו החשם familiam semisterilem, & Talmu
f Gem. Paby- dici alibif, במעם עקרו habent pro vite infæcum.

da, cap. g. fol. 64. da. Hierosolymitane pro eodem vocabulo substi-

tuitur טרוקשי aliquoties in Talmude & Hierofolyboth fol. 25. . mitano. Quin verò & Tempora postulandi erant heic fingularia. Integrum erat marito per XXX dies post deductionem à conjugali amplexu abstinere. Si igitur per id tempus fatis constaret eam non ita in occulto, remotis arbitris, cum sponso fuisse ut inde præsumendum effet cum ea rem eum intereà habuisse, usque in trigesimum diem durabat tempus postulandi. Sin vero ita clam Gemar. Ba- convenissent, statim ab ejusmodi h clandestino

bylon adtit. . Iabimoth,cap.13. mon. balasb.

conventu, uti & flatim à primo post deductio. Mais, and nem amplexu conjugali (quantum per forensium sessionum dies commode fieri potuit) aut de Ishothen. 11. Virginitate prærepta erat postulandum, aut juri huic plane renuntiandum. Sed vero hac de re diffensus aliquis reperitur, adeo ut fint qui velint in specie priori tempus durare usque dum constaret cos ita in occulto fuisse, nec die tregesimo finiri.

CAP

## CAP. III.

Novi mariti Sponfive immunitas à deductionis tempore annua, seu vacatio ab omnimodo five militari five civili munere. Obiter de recens extructæ domus feu vineæ recens plantatæ domini immunitate parili.

E novi mariti sponsive immunitate seu Vacatione occurrunt in lege facra loci bini. Alter in sermone à tribunis ad milites habendo, in procincu scilicet stantes; Vir a quoque ille qui desponsavit sibi uxorem & nondum ac-cepit eam, vadat & redeat in domum suam ne forte moriatur in bello & alius accipiat cam. Alter in ipsis legibus militaribus, Cumb acceperit quifquam uxorem novam, non egrediatur ad militiam (") חים חום nec alia res que (יעבר עליו לכרם דבר נקי יחיח cunque transibit super eum, sed immunis erit in domo sua anno uno, latabiturque cum uxore sua quam accepit. Loco etiam priori similis ferè adjicitur immunitas tam illius qui domum recens conftruxerat nec eam dedicaverat, id eft, ut dominus usus fuerat, quam ejus qui vineam plantave-דמנ ולח הלו הסחלעות eam profanaverat, communem fecerat fructum polluxerat , feu ut Hellenifta, in ivocion it in fructu illius se nondum oblectaverat. Et de sponso qui deducturus erat sponsam & de eo qui jam recens aut intra annum deduxerat, velut unicam legem ex utroque loco natam faciunt, Quemamodum etiam Josephus qui tame Liha.cops.

1bid. 25.5.

d Milna tit. Soto cap. 8.Sepher Siphri col. 186. @ 2036 Maimonid, bal. pracept. affirmat.Ill.

dias

Tie preservationes Sponfos, quam reasi manunimes qui nuper uxores duxerant ex lege immunes fuiffe ait, & rede vertit Ruffinus vetus ejuldem interpres: pro que in versione recentiori male substuitur qui desponsata uxore nondum eam domum duxerunt. Mclakim,cap.7. Quin, tam de co d qui viduam quam qui Virgi-Mofes Mitorgi nem fibi duxerat sposponderatve ductorus sumitur : tametsi Philo expressim de mpsier igumulire seu de eo qui Virginem baberet desponsatam legem e Liber ar capiat. Etiam Levirum, cui fratria ex lege accipienda, contineri heic volunt. At verò non eum qui à scipso repudiatam denuò duxerat. Quia nempe illa non erat uxor novas que funt verba legis. Neque intelligunt de co qui fibi interdiclam duxerat aut sposponderat, veluti ubi pontifex viduam aut five is five alius quicunque facerdos repudiatam, profanam aut scortum duxerat, aut Ifraelita Mamzeram, aliusve ejusmodi aliam, juxta ea que de interdicis conjugiis libro primo ostenduntur. Qui verò legis beneficio gaudebant, integro à deductione anno non folum à militia (fed non fine temperamentis mox adjedis) immunes erant verum etiam ab omnimodo munere civili quod publicum erat, veluti tributo, vigiliis. Illud legis, nes alia res quecunque transibit super eum &c. Hellenistis explicatur per sixie ir es une Oce , augus este Grue Crokenoni xu and &c. Nulla injungetur ei res, immunis erit seu damni expers in domo sua &c. Ubi etiam habet vulgata, nec ei quippiam necessitatis injungetur publice, sed pacabit absque eulpa domui fue.

sue, ut anno uno letetur cum uxore sua. Qui formidolofi ac pufillanimes five è delectu five è turmis redibant (secundum illud in Tribuni oratione, pufillanimis & G formidolosus vadat & redeat & Deut. 10.8. ad domum suam ne dissolvat cor fratrum suorum ficut cor fuum ) corum erat commeatum, aquam, id genus alia nihilominus exercitui subministrare, itinera sternere, stationes apparare. Ceterum etiam hisce universis Sponsus anno suo primo etat immunis. Sed distinguendum est heic de Belli genere. Aliud erat myn nonto feu bellum ex pre-מלחמרים הרשור aliud הרשות הלחמרים bellum ultroneum feu arbitrarium. Utrumque ge- g vide Guile nus alibi fusius explicatur. Sponsi hanc immuni- Schichart, de tatem ad primum genus attinuisse nolunt, sed tan- se in lib. notum ad fecundum. Mifnah; במח דברים אמורים frum 6. de lu-במלחמר מצוח אבר במלחמר מצוח מצוח מצוח הרשורה מצוח המוחה המלחמרה במלחמרה מצוח מחדרו וכלח מחופתה Tit. Sota Que verba ( de immunitate militiæ) intelligenda cap.8. funt de Bello ultroneo. Ceterum in bellum quod ex pracepto (divino) gerendum erat, universis erat proficiscendum, etiam sponso & cubiculo suo & spon-Sat suo thalamo. Puellam fibi sposponderat miles in diem, veluti in anni exitum. Ante diem fieri nequibat deductio, unde nec immunis erat ex hac. lege. Cedit dies i, dum in castris agit. Exauto- balath. Mcla. randus erat, ut ad sponsam deducendam rediret kim cap.7. & nuptiarum primitiis anno decinceps integro frueretur. Annuum illud tempus ipfo legis fermone nec ei qui vineam plantaverat nec qui noyas construxerat ædes indulgetur. Neque ubi id fponfo.

Sota cap.8.

sponso tribuitur, ulla corum fit mentio. Attamen utrique suus itidem erat ex receptissimo vetustissimoque legis de sponso late interpretamento annus utendi fruendi; adeò ut quanto tempore & quo modo immunis erat apud novam nuptam Mifna tit. maritus novus, tanto & codem & undiquaque immunis ageret in novis ædibus dominus, & in vinea nova vinitor. Nec folum de recens extru-Ais ædibus legem capiunt, sed de recens etiam acquisitis, veluti successione, emtione, donatione. At vero de nullis que non habitationi idonez coque nomine possessa. Quin & diserte memora-

Lib. weap. & tur Josephol heic xpor@ amadoone dixion triavoid annuum tempus edium fruendi, veluti domino novo ex jure competens. Nulla autem in hisce ratio habita zdium extra Terram Sandam extrudarum, uti nec vinez extrà plantatz. Nec verò folum vineam heic intelligi volunt sed qualemcunque locum arboribus frugiferis feu אילני מאכר uti vocant id est arboribus cibi nuper consitum; modo quinque minimum consererentur. Consi-

m Genar, Hit-Sotafel 21.001. candum merat à fine anni à consitura tertii. Ni-4.65 & larch. ad Levilic, 19. mirum annis tribus primis, frudus, ut immundi, interdictin. Quarti fructus, Numini facri, aut ipfi

Hierofolymis comedebantur aut parte pretii quin-· 1bid. 17.31 ta o adjecta redimebantur; adeò ut annus cos rite profanandi seu pollucendi quartus haberetur à confitura. Sed hæc obiter.

# CAP. IV.

De mutuis Conjugum Officiis ac Juribus; Decem quibus Maritus Uxori, Quatuor quibus ipla Marito obligabatur. Et quomodo lura illa ad Uxores interdictas attinerent. Obiter de Donationibus inter virum & Uxorem.

Fficia conjugum mutua atque mutua cura (præter amorem honoremque conjuga- Gemar. Balema, mores uxoris pudicos, id genus a doschim.cap. 1. lia) ejusmodi erant ut sive virgo uxor tempore fol. 31. . . Sponsaliorum esset, sive devirginata, sive major, 1shoth, eap. 150 five minor, five Proselyta, five Libertina, Decem (ab finem. Obligationum generibus b maritus uxori & Qua. Mifeatit.Cetuor ipfa viro teneretur. E Decem hisce Tria thuboth-cap.4. ipso legis sacræ sermone nituntur; reliqua sep. & Maimonid, tem ex majorum fancitis orta funt. Tria illa oc-cap. 12.0 Mifna currunt in lege lata de ancilla Ebræa domini filio Gemer. tit. desponsata; Si filio e desponderit eam, juxta mo - 6. Mos. Mikot. rem filiarum aget cum ea. Et si alteram duxerit gi pracept. af-ולא יגרע id eft, . Exed. בים ול יגרע id eft, . Exed. בו.ש. victum ejus seu alimoniam, operimenta seu vests. & 10. menta ejus (quibus adjungunt utensilia ac domicilium, ut mox oftenditur) & conjugale debitum non minuet. Et si Tria ista non exhibuerit ei, egredietur illa gratis absque pecunia. Apud Hellenistas yocantur mi Norm , & ipanopès zi opulia done , seu necessaria, pestimenta & congressus ejus maritalis. Nam junla ibi, uti apud Aristotelem, Lucianum, alios Gracorum, etiam uti apud. Latinos congreffus ..

lantur.

3 36 gressu, ipfum fignificar concubitum. In versione Substituitur ibi conversatio ejus. Vulgatus, propidebit puella nuptias, vostimenta & pretium pudicinum Amama in pudicitive presio sespondeat, habetur d'in origine. te,in Exed, tay. Augustinus Steuchus heic; Alimentum fuum & 1. & Nicol vestimentum & tempus nubendt non auferet. Arque Lyram ibidem. addit, utque ita etiam exponit Rabbi Solomon. Quod non male fi nubere pro codem ipfo quod ch concumbere ibi, fumar. Nam Rabbi Salomon expression nnay (quod ibi tertium, verbotenus e Ad Exed.at. tempus fuum prafinitum interpretatur) vertit feu explicat e concubitum feu debitum, quod II. Profit fol 170 vulge vocatur conjugale. Aliis idem innuentibus f per noon moun not tempus quo in col. s. g Vide aben lello concumbitur. Pro tertio heic (nam de binis Eva al Exel. prioribus consentiunt fatis univerfi przeer vul-41. 11. 6 Ge mr. Bebylonad gatam) habet Saadias lasts feu tempora fua tit. Cethuboth c. solan. geoff prafinita. Arabs Erpenianus Laxi, quod ejufilid. Mofem Milotzi pra- dem est singulare. Nondum verò editus penes & Aff mat. 41 me Arabs & Lamen concubitum fuum, cui conprater comment, alies ad Mil- fonus est Arabs Rome pridem editus. Judei Hilthuboth cap. 4. panienfes, fu ora. Jurisconsulti autem Ebrai de e ad Exed cap concubitu feu quod conjugale debitum vocita-Maimonid. mus, locum hunc plerunque accipiunt, atque a-לבא עליח כררך כל חארץ balach, citat & pertius explicant per Gem. Hierofo- Ve h ingrediatur ad unorem maritus juxta bominithuboth cap. 5. um morem, seu morem universe telluris. Paraphrafal. 30. cal. 2. fes etiam Chaldaz ac Hierofolymitanz aftipu-

lantur. Nullibi demum de pudicitiz hele presjo (quod in vulgata) vestigium habetur apud Orientales. Adverte etiam que de hisce occurrunt in formula Dotis conflituendæ fuperins i oftenfa. Pe- 1 Lib. 1.ca. culiare jus hoc faciunt filiarum Ifraelis feu Ifrae- 10,005,165. litidum etiam dum conditionis erant fervilis. Et expreffim to אובר מוח לא חיח במצוח בנל נח ולנים, א harbinel in בחקבות חעמים Nibil borum reperitur inter pra- Pinuch fol. 1794 cepta Noachidarum, seu que omnium bominum col. : funt communia, nec inter infittuta Gentium, Quod debitum conjugale dicitur ex hac lege que velut sedes habetur primariorum mariti erga uxorem officiorum , id i imayim ivma seu debita benepelentis nuncupatur Paulo Apostolo. Vt feilicet, rintb. Epis. 1. quod ait Erasmus, rem parum perecundam vere- cap. 7.3. eunde notarer. Syrus ibi, vir uxori sue reddat ביחחחם אחח amorem quem debet. Arabs itidem الون الذي يجب الها المون الذي يجب الها bet ei. Habent ibi codices aliquot Graci the inrepublico mului debitum bonorem, alii solummodò This speaker, debitum. Unde in vulgata legitur Vxori vir debitum reddat, quemadmodum legiste tum Clementem Alexandrinum m tum Tertulli- fu finem. anum n liquet. Reliqua Septem Tribus jam dictis . Lib. de Par adjicienda funt. I. ipfa Dos principalis feu ppy die conis, חבותם (juxta superius o memorata; nam & funt qui Dotem ipsam in universum lege facra subniti dio. etiam yelint) IL חחלת בא חומת אל medicine sumtus praftet vir ubi uxar agrataverit, III. Suzua sa nrub, ut redinet cam fi

capta fuerit, IV. nno - nningo Vt funcbres ei præbeat fumtus Superfies. V. 1100210 nich ויושברה בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה עד חחבות כחובחת Vt alatur ipfa ex ejufce bonis in adibus ejus degat post mortem ejus quamdiu vidua fuerit nec dotem acceperit. VI. להיות בנותיה ממנו נזונות מנכסיו אחרי מותו עד שתתארסנת Ve filia ejus ab eo suscepta ex illius bonis alantur ufque dum fuerint nuptæ, seu desponsate, ילחיות בניה חוכרים ממנו יורשן כתובחת VII. שחיחה ער חלקם בירושה שעם אחיה Es demim ut liberi ejus masculi ab eo suscepti succedant in dotem ejus præter partes quas cum fratribus insuper capiunt bæreditatis paternæ. Atque Sex hæc Doti principali adjecta vocitantur Dotis conditiones seu appendices, ut & alibi obiter dixip Lib. de fue-mus P. E Quatuor illis quibus marito uxor ex soffin Bona caf. majorum institutis tenebatur, Primum est mint

ידיח שלו ut operæ manuum ejus, quodli-

betcunque opificium ejus, in commodum mariti ao poteflatem rederet. Secundum שלו חחיות מציאחח Q Prater ante ut quicquid ei casu post Nuptias accederet mariti citata vide Maimonid. hal. fieret. Et Maimonides expressim 9; כל חמעות שביה מאשח בחוקת בעלהן אלא אם חבאה ראיה בתלהן הלא אם הבאח בחוקת בעלהן שוחן מבדונייחת babet uxor Vniverfa bona que babet uxor eq. 2. ad finen. mariti fant, nifi si probationem ea attulerit, esse 'ex Melus Welus wide Hag. Grat eis que in Matrimonium ipfa (velut dotem in fure adDeni,32.3. Czfarco) contulerat, aut ex donatis propter Nuptias, seu Dote in Jure Ebraico ejusye incremento; quod adjiciendum eft. Unde manifestumfit, nec donationem inter virum & uxorem apud Ebrzos.

Ebrzos admiffam. Scilicet post Nuptias. Nam inter Sponsum & Sponsam admitti idque neceffario liquet ex ante oftenfis de dotatione dotisque incremento. Post Nuptias autem Donatio inter conjuges non admittitur, ne aut munerum expectatione affidua minueretur affectus conjugalis, aut ex vario corum discrimine, in perpetua conjugum vitæ consuetudine, malè penderet. Quæ Juri Cæfareo r moribufque paffim + 64.D. iii. de per Christianismum receptis satis sunt consona. Donatimer Vi-Et Sponsum Sponsæ rite donare liquet ex for-vine Die mulis ad oftium Ecclesiz dotandi libro superio-ibid. & seip. ri ostensis, aliisque alibis occurrentibus. At verò merionibus ejusin commentariis juris t nostri vetustis pro judi-modilibaci. cato habetur, donationem à Sponso Sponsæ post 16. & Alberic. Gent. de Nupiis coitum fed ante Nuptias factam plane irritam ib. 7.cap.s. fuiffe. Ratio redditur, eo quod facta eft, poft fidem f Videfi Nodatam & carnalem copulam & fic tanquam inter tas Hieron, Big virum & uxorem. In quantum autem Uxoris no-culph. pag. 569. men reverà induit Sponsa per verba, ut aiunt, det 16. Hen. præsenti, ante Nuptias, disputant Jurisconsulti 3. feu 1336. Theologique obiter qui jura tractant conjugalia. fettements Atque ad hanc rem spectant que libro afferuntur & faits 117. fecundo non pauca. Coitum autem Sponsalia sequurum etiam Nuptias supplesse voluere Jurisconsulti noftrates qui ita ut didum eft fententiam tulere. Certe & in Marculphi formulis, ex ipfis Sponsalibus fine Nuptus affinitatem contrahi plane admittitur. Libelli ibi " Dotis verba funt; zt vide The. Donat ille (pater) boneste puelle Nurui sue illi, cormer. cod. Sponsa filii sui illius, ante diem Nuptiarum, dona-capanum, 34

bat. .

tionisque animo transfert & c. Sed hac obiter. Ter-qualiscunque subfantia uxoris dum superfles fuerit. ususfructus in mariti cederet commodum. Quod interim qua ratione intelligendum, oftenditur capite nono. Quartum, ואם בחייו יורשנה atque ut ipfe-superfles ei velut bæres succederet. Quo modo tam hac de successione maritali quam illa de liberorum simul consistant explicatur in 14.3.4 17. libello \* de successionibus in Bona Defuncti. Tametfi autem Conditiones ha libello dotali expressim non inserebantur, generalem nihilominus earum mentionem in eo habes. Hæc autem omnia ita tantum obtinuere, ut, si ipsis Sponsalibus adjectum effet pactum fingulare x, conjugum alter-Maimonid. loce citat, & utrum horum aliquo non iri obligatum, vim fortiretur ejusmodi pactum, modò nec de Debito Conjugali, nec de Dote principali, nec de Suecessione Maritali fieret. Ratio tum de Debito Conjugali tum de Dote habetur ex eis quæ fupra afferuntur. Ne scilicet padum aliquod ipsi legi facte heic adversarerur. Nam & Dotem ex lege facra pependisse voluere aliqui. Hareditaria autem mariti Succeffio lege similiter facra, juxta magiftrorum fententiam, nititur; unde nec pacto mutanda. Vide que de Successione ejusmodi dicto de Successionibus libello traduntur. Quin verò Cathaboth 66 ad uxorem quæ ex eis effet quæ in lege funt pa-

pressa, etiamsi sine Excisionis poena, Negatione in-

terdida,nec dos ipía y nec quid aliud è didis com-

modis inde pendentibus, mortuo marito, attine-

Milas tit. 11. Gemer. ibid Maimonid. balach Ishoth 148.14 .

ibid.cap. 23.

bat. Hujusmodi tamen uxor incremento dotis fruebatur. Scilicet hoc pro viri arbitratu adjectum; dos ipla five ex ipla lege, ut aliqui, five è majorum institutis. Quod tamen intelligendum est de uxore quam sibi ita interdictam ignorabat maritus tempore dotationis. Nam si non ignorabat, ut nec fine dote eficienda erat divortio, ita fi ante divortium moreretur maritus, etiam præter dotem alimenta è bonis ejus ei, uti dotalis conditio, erat præstanda. Idem similiter capiendum de uxore ex Affirmationis vi duntaxat interdica. five ignoraret maritus five minime. At Secundaria, five de ejusdem conditione tempore dotationis liqueret five neutiquam, fine dote & omnimodo, præter incrementum, dotali commodo ejicienda erat. Sed de jam dictis juribus seu officiis conjugalibus ferè singulis statim plura. Hoc intereà monendum alia quædam esse quæ inter hæc rite fatis fint cenfenda. Ceterum quia distributio fuprà tradita Jurisconsultorum Ebræorum eft & ad conjugia universa regulariter attinebat, ideo cam ftrice retinuimus; que funt reliqua subinde pro re nata occurrentia, prout locus commodius permiferit, etiam interferturi.

### CAP. V.

De Alimentis Uxori prestandis, ac Vestimentis? Domicilio, Utenfilibus. Et de Mariti in cam potestate, qua five domi eam retineret, fipe in alias cum ea migraret sedes.

Bi ex affectu maritali, five Alimenta, five Veiles five Debitum conjugale minime, ut decuit præstabantur, licuit uxori in foroadversus maritum eo nomine agere. Ex sententia ibi præstisuebantur Alimenta. Si tenuioris esset maritus fortunz, & alimenta in universum ex fenten-Mifatit.Ce. tia ei effent ita fubministranda, decernebatur uxthuboth 44.5. ori panis quotidianus qui diebus fingulis a profestis חידים binis refectionibus, seu prandio fel 30 balis & ac cana fufficeret; Sabbato autem, tribus; ifque five hordeaceus five triticeus pro loci & temporis Miles Mileszi ulu. Et pro more corum qui è vulgo infimo erant pracept. Aff. 48. in codem loco seu regione integræ valetudinis ac homines frugi, quantitas ejusdem panis est definita. Adjiciebatur aliud edulii alicujus genus; velut legumina, olera, que cum pane comede, rentur præter frudus & oleum quod tum cibo inserviret tum lumini. Etiam & vini aliquantulum ubi contra morem non erat fœminas vinum bibere. Quin Sabbato caro five piscium five quadrupedum five volucrum mundorum pro more loci, ei insuper debebatur. Qualibet item hebdo-Mifes this made nation ton con b obolus argenteus ob neceffaria sua (monetz nostrz circa sesquidenari-

Gem. Babylon, fo.64 b. Hierofo. Maimonid,bal. Ithothcap. 11.

um) à marito ei folvendus erat; feu ut alii e מיקבים ' larchine Bary. Diap ob rerum minutias, ut nos dicimus to tenorius da bup pinnes. Hoc non , ut oportuit , ei præftito, opficium ejus in ejusce cedebat compensationem, non, ut alias, in mariti commodum. Quod fi adeo inops effet maritus ut neque hac poffet praffare. ex sententia forensi divortio cam ejicere cogebatur, uti & dotem pro bonorum qualicunque copia refundere. Alir autem qui beatiores erant ut pro opulentia, qua pollebane, alimenta uxoribus prz. farent, eodem modo decerni solebat. Verba Mis-במח דברום אמורים בעני בישראל אבר צמת במכובד חכל לפי כבודו Dieta funt illa at que intelligenda, de Ifraelitis pauperioribus; sed dignior quisque seu beatior juxta dignitatem seu opulentiam fuam. Si peregrè profecto marito, alimenta fibi præberi à foro peteret uxor, ante trimestre à peregrinationis initio feu mariti discessi elapsum. fententiam fecundum eam non ferebant. Prafumebatur enim neminem ades suas rebus familia vidui per tantillum temporis necessariis yacuas relinquere. Illo autem transacto tempore, involantes ex sententia fori lictores in bona mariti ea in alimenta uxoris vendebant. Saltem, fi libellum dotalem apud aca uxor edidiffet. Nam fuere qui existimarunt, nist libellus ille ab ea ita ederetur ut palam constarer cam non à marito prosecuro accepisse dotem aut eam ei remissse, locum heic alimentorum petitioni fuisse nullum. Ceterum & uxori ipfi licuit bona ita absentis mariti ob eandem capfam vendere nec in foro agere; putatis POR :

poff rationibus pretii rei venditæ atque alimen. torum, five redeunte marito, five cum exigeret ip. fa post mortem ejus ab hæredibus dotem suam. Mariti item in custodiam traditi bona in uxoris alimenta, vendi jubebat forum. Peregre profecto marito, in alimenta fua mutuò ab alio acceperat uxor. Si is præstito redux affirmarat sacramento. fe cum proficisceretur, domi quæ alimentis uxoriis sufficerent reliquisse, mutuum erat è bonis uxoris tannum reddendum. Aliter ab ipfo marito. Nec diffimile jus de Vestitu. Præstituebantur autem, ubi tenuioris fortuna mariti uxor ex fententia forensi erat vestienda, in vestimenta ejus, vehui togam, tunicam, indufium, quotannis e quinquaginta Zuzi (qui, pro valore corum metallico Maimonid. juxta superius d indicata hac in specie c zstimanhalach. Ithothe tur) adeo ut hyeme tantum compararentur nova, æftivo tempori antea derritis satis inservientibus. Adjiciebatur item cingulum, capiti operculum,& calcei novi ממועד למועד a fefto in feftum, id eft ter quotannis five in quodlibet festorum; Paschatis, Pentecostes & Scenopegiarum. Neque vestimenta solum, sed & mundus muliebris seu ornatus, qualis in more, ei reddendus erat. Hune Droon appellant. Ita tamen ut hic ei decernendus non esset, peregrè profecto marito. Tunc enim to worne to no pu deerat ei maritus cui se ornaret. Quin domicibum seu conclave quadratum cujus latera minimum quatuot effent cubitorum, cum latrina extrà adjacente, atque utenfilia domeftica veluti lectus, olla, fcutula, poculum

cap. 13.



poculum ex sententia forensi ei definiebantur. Ita scilicet generatim se res habuit. Sed diversitatis morum & locorum fingularis ratio semper erat habenda, uti etiam mariti opulentiæ atque amplitudinis juxta quam hac omnia lautiora. Quin verò qui vestimentorum sumtibus erat impar, is cogebatur uxorem divortio separare, dotemque ei pro opum fuarum viribus numerare; ut etiam de alimentis jam dicum est. Cogendus eodem modo erat quicunque voto negaret uxori sive alimenta five vestimenta idonea, nec idem intra aut statim post trigesimum diem laxari cura- MistaticCeret. Per id tempus a curator è vicinis dabatur thuboth cap. 7. qui uxori compararet que voti ratione marito Gem. Babylon, non licuit; postmodum è mariti bonis compen-monid. lec. 41fanda. Idem fiebat, fi profiteretur voto marieus tat oca fe nolle eam parentes aut propinquos temporibus opportunis invifere, adeo ut contra morem patrium, quo semel in mense id facere licuit, cam velut carcere domi clauderet, nec votum tempestive curaret laxari. Quod itidem dicendum fi ab omni folenni five luctu five convivio cam voto arceret, nisi si improbi corum, qui simul adessent, mores satis erant in causa. Scilicet contra quod ipfe voverat facere aut, dum maritus effet, permittere, etiam ei (voto nondum ritè \* liberato) \* Vide e planè illicitum habebatur ex Jure Votorum, quod pariter in aliis aliquot quæ sequuntur inprimis observandum. Si quis alicujus trium illarum provinctarum, Judaz, Galilaz, aut Trans-Iordanina regionis, nempe TerræSanæ, incola uxorem fibi duxerat



Mifna tit.

duxerat in terra aliena, veluti Babylonia, Arabia. Ægypto, ea aut pro mariti arbitratu eum in terram Sanctam fequebatur b, aut ejicienda divortio Cethuboth ca. etiam fine dote. Si verò nollet maritus, illa auibid. fd. 100. tem vellet inde in terram Sanctam migrare, re-Maimonid bal. pudiatæ dos cedebat. Tacita nimirum hæc inerat Sepher Cozti omnium Ebræorum nupriis conditio. Quod fi ex part. cap.az, alicujus trium illarum provinciarum esset uxor, licuit ei marito in earum aliquam aliam, nedumin terras alienas demigraturo, fine dispendio fi repudiaretur dotis, obstare. Integrum verò erat marito domicilium in eadem provincia mutare atque uxorem cogere (imminente si obstaret dotis præter repudium dispendio) ut simul mutaret; nempe five ex urbe alia in aliam ejusdem provincia five è vico pagove alio in alium ejufdem provinciæ vicum pagumve (modò utriusque non ita dispar esset conditio) sed non ex urbe in ילא מנוח חיפה לנוח חרעה מרשה vicum aut pagum חרעה משחש ולא מנוח חרעה לנוח חיםה חיםה חיםה in insalubrem neque ex insalubri in salubrem, ne ex fubitanea acris mutatione corpori intemperies nasceretur.

### CAP. VI.

De Conjugali Debito, prafinitis eidem variatim vicibus, & praxi forensi ubi id sive Voto sive Contumacia Mariti aut comperendinaretur aus plane negaretur. Obiter de Votis rite laxandis.

Ebitum Conjugale regulariter volebant רמי כחר וכמי marito כמי מלאכחו pro ratione virium fuarum & affuetæ cui addictus eft opera. In Milna a legitur, a ric Ce-בית שמאי המסח בית שמתו מחשמיש המסח בית שמאי אומרים שתי שבחות בית חילר אומרים שכת אחרה התלמידים יוצאין לתלמוד תורה שלא ברשות שלשים יום וחפועלים שבת אחת חעונה האמורה בתורה חטיילין בכר יום הפועלים שתים בשנת החמרים אחרה בשבת הגמלים אחת לשלשים יום הספנים אחת לששה חדשים דברי ד' אליעור Vbi maritus voto se obstringit ab uxoris concubitu, seu lecti, ut vocant, ministerio, per binas bebdomadas uxori expectandum erat, juxta fententiam Schole Schammeane. Arqui ex Hillelis Schole sententia per bebdomadam unicam. Discipuli excipiuntur propter fludium legis, utpote in quos non est uxoris beic potestas per dies triginta. Operarits seus De pono artificibus bebdomas prefinitur unica. Quod verd videsis Gemar. ad conjugale debitum in lege memoratum attinet, Cethuboth ca luvenes b otiofi, firenui, ad illud fingulu obligan- 5.fel.61. 4. tur diebus, operarii binis in bebdomade vicibus, Baal Aruch in Afinarii

E

Afinarii (villici ac rustici qui proventus ex agris villisque apportant) semel in bedomade, qui cum camelis mercaturam exercent (qui è longinquo onustos mercibus camelos ducunt) semel in diebus eriginta: naute (qui aperti maris spatia metie. bantur) femel tempore quolibet femefiri ; quod en Sententia Rabbi Eliazeris dictum. Sic Misna. Res autem ipfa ex Jurisconsultorum celebriorum fententia ad hunc modum se habuit. Voluit quidem schola Schammaana maritum ejusmodi voto absque dispendio se posse per hebdomadas binas obstringere; nimirum eum neutiquam inde ex sententia forensi coactum iri uxori libellum divortii cum dote dare. Etenim id fequebatur ubieunque ex voto, plusquam fas esfet, conjugale debitum uxori negaretur. Binarum hebdomadum rationem petebant Shammzani è marernæ im-\* Levit, 12.4. munditiei diebus totidem e post partum fæmineum-Hillelis Schola unicam hebdomadam excedi noluit, ratione petita tum ex immunditie materna # 1bid.comm.: post partum d masculum, tum è fœminæ immune Levit. 15.19. ditie, menftrua ; quarum utraque feptem diebus præfinita. Atque hac in re, juxta receptiorem etiam in foro fententiam pronuntiavit Schola Hillelis; aded ut quicunque debitum conjugale f Gemar. Bab. yoto nuncupato ultra dierum feptem intervallum. comperendinaret, eif aut votum rite erat laxanst. Mainerid. dum, aut uxor repudianda, dosque simul numeranda. Quod interea de Voto, unde ut ante monitum eft, concubirus marito illicitus fiebat, dun-

taxat intelligendum. Etenim non in menfem folum

adtit. Cethuboth cap. g.fol. balach. Ishoch 64. I4.06,

sed in tempus etiam semestre comperendinationes debiti hujusmodi etiam ex receptis moribus fuere licitz, veluti mercatoribus ac Nautis, ut liquet in verbis Misnæ superiùs allatis. At verd tamersi semel tantum in mensibus sex ex maritali jure præstare hoc debitum obligabatur Nauta, ab eo nihilominus præstando, cujus præstandi jus marito nunquam ultra dierum septem intetvallum deeffe zquum censebant, voto eum ultra idem tempus obstringi noluere. Sine voto, integrum erat marito, pro libitu, five profecuro five redeunti diem anticipare, quod non licuit per ejulmodi votum non rescissum, cui locum etiam heic non aliter ac dictum est permittebant, ne primarius ille conjugalis amoris nodus nimium inde laxaretur quoties uxor maritum five præfentem five absentem ex professo amplexibus suis ultra tempus præstitutum renuntiasse reseiret Quod autem de Voto rite laxando, id est eo qui nuncuparat à voti præstatione obligationeque rite liberando, rum hoc capite tum in proxime antecedenti, habetur, ad hune modum est intelligendum. Tametfiqui voverat, ita inde obstricus erat ad id servandum quod voverat ut plane verberibus puniendus effet fi yotum violaret antequam ab co rite liberaretur, attamen haud difficile erat, pro arbitrio ejus, liberari. Ita nihilominus, ut nee iple nec unicus aliquis alius (extra caufas filiz & uxoris quarum hanc voto laxabat, ex lege facra \*, matitus, illam pater) . Num. 30.4in dignitatem feu titulum & ===== fapientis feu:



monitis

Gemare tit. Maimonid. bal. Shebnajoth cap.6. c.

feu pr Presbyteri, quasi diceres Doctoris aut Licentiati, cum potestate Ligandi & solvendi sive Universali sive Particulari non creatus. Sed verò si voti reus se temerè seu imprudenter vovisse compererat adeoque poenitens liberari voluerat, Triumviris qualibuscunque a (ex genere Israelitico) hanc in rem à se ipso adsci-Nidarim cap.3. tis liquit fententia fua eum liberare. dem itidem facere licuit Sapienti seu Presbytero cuicunque unico à quo liberationem is peteret. Sed quod ita temere & imprudenter voverat, faerificio pro peccatis ex ignorantia præstituto luebat; aliter etiam verberibus plectendus si votum non præstaret,nisi inde juxta jam dica liberaretur. Et quod aliqui habent de potestate summi Pontificis byoto solvendi à doctrina Talmudica perquam est alienum. Idem obtinuit juris in liberationibus ab Juramentis promissoriis atque Excommunicationibus c. Ceterum ubi votum non inhalach. Talmud tercedebat, Tempora debitum reddendi conju-Tora, 6.66. gale, pro vario hominum genere in verbis jam è Misna citatis aperiuntur quidem, sed ita, ut tam correctione indigeant è Gemara quam explicatione. Quod ad discipulos attinet seu legis studiosos, id est qui seriò primas ejusce Scientiz sive nacti effent five ambirent; etiam per biennium aut triennium, si res postulayerat, nulla fuit in eos uxoris debiti exigendi potestas. Id quod facile præsides forenses fibi suique similibus indultum voluere. Attamen semel qualibet hebdomade ab eis illud

præstandum esse, ubi absentia non obstabat, in

O Vide fis lib .4. de Iure Nat. Gent.cap.11.

c Maimonid.



monitis ac confilio habebant, non in præceptis feu institutis; idqued שבת ללילי שבת אל Mainonide no 12 01 à Sabbati nocte in noctem Sabbati fi vires cans de balach. ei sufficiant, ut Talmudicorum verba funt. Ceteris Shabithath ex præcepto observanda erant tempora sibi præ- sichur cop3. ftituta, nifi veniam ab uxoribus impetraffent. Ar- de Sabbato cope tificum autem seu Operariorum alii operam suam 30 5 14: exercebant seu locabant in urbe seu oppido quo habitabant, alii extra. Ab hisce semel in hebdomade, illis bis solvendum erat hoc debitum. Discrimen ab incommodo itineris domumque reditus natum eft. De Juvenibus otiofis strenuisque, artificio seu laboribus non impeditis, uti etiam de Afinariis ac mercatoribus qui camelos ducebant & Nautis, quod habet Misna jam antè citata, passim receptum est. Sed quod de vicibus unicam per hebdomadem pluribus dicitur, ubi maritus five juvenis otiofus effet ac strennus sive in domicilii sui urbe artifex operam exercens, id ita temperatum eft ut ii qui toties non præstarent, tametfi in præceptum de conjugali debito committere aliquatenus dicerentur, nihilominus id fine difpendio dotis & coatto repudio facerent, modò semel in hebdomade præstarent. Aded ut summa fit, qua forum heic respicitur, ad vices unica in hebdomade plures maritus obligaretur nullus. Ad illam vero omnes, ubi per immunditiem liceret, exceptis Mercatoribus jam memoratis, Nautis atque eis qui Voto per hebdomadem unicam, modo quo oftensum eft, se obstringerant. Et si in uxoris fraudem yota ejulmodi iterarentur, fubveniebat



veniebat querenti forum. Ejulmodi autem erat potestas uxoria ut rite inhiberet maritum nelonginquius, non impetrata ab ea venia discederer quam ut tempestive rediens debitum pro vice ei præfinita posset solvere; uti etiam ne ab asinis ad camelos, aut ab hisce ad naviculariam transiret. Etenim hoc erat debitum ex priori mariti conditione contractum minuere. Attamen heic etiam à serio gravique legis studio, cui semper privilegia erant fingularia, maritum impedire nequibat uxor, nedum à vitæ aliquo genere unde nequaquam prioris debiti sequeretur diminutio. Ceterum de unicæ uxoris marito hæc omnia dica funt. Pluribus, pro earum numero flatis vicibus debitum ita solvendum erat, ut marito minimè omninò vices solvendi crescerent, sed cuilibet uxorum, pro ceterarum numero, minuerentur. Ita non minui volebant à marito debitum quod unicum erat non magis aut aliter atque debitum Maimenid, minuitur unicum ubi pluribus creditoribus virihalach. Ishoth tim distribuitur. Artifex igitur cui \* quatuor uxores is fingulis hebdomadibus debitum earum uni obligatur reddere; fed ita ut fua reliquarum uxorum cuique esset in periodo illa hebdomas. Mercator ita fingulis fingulis menfibus, nauta fingulis, fingulis fex mensibus. Adeo ut ubi tot effent nautæ uxores periodus debiti recipiendi fingulis effet biennium. Si per ægritudinem folvendo non effet maritus, præfigebantur fex menfes (quod tempus est in jam dictis comperendinandi debitum unice uxoris longissimum) intra quos nisi convaluiffet,

Cap.14.

luisset, aut veniam ab ea impetrasset, soluta dote erat repudianda. Si verò omnimodum conjugalem affectum ita exuisset maritus ut odio eam habens aperte profiteretur se ideò nolle debitum reddere, sed nihilominus eam nolle libenter repudiare, ita ex sententia forensi multabatur, ut qualibet hebdomade,ufque dum repudia. ret, dotis ejus incremento tres denarios argenteos adjiceret. Virum hujusmodi nuncupant בורד על אטחו contumacem fen rebellem in uxorem suam, uti uxorem que fui copiam negaret marito מורדת על בעלה contumacem feu rebellem in maritum (uum & מורדת מחשמיש contumacem ob negatum concubitum ; de qua flatim plura. Ex hisce jam dictis de solutione hac hebdomadatim, utplurimum, uxori unicæ præstanda adeoque de solutione singulis menstrua, ubi quatuor erant, ortum est majorum confilium illud de Uxoribus pluribus quam Quatuor fimul non retinendis, de quo libro primo fusius. Scilicet solu- a Gem. Baby: tionis moram ultra menstruam a, quantum com. lon. & gloffa mode fieri poruit, non existimabant admitten- larchii, ad tit. dam. Certe & in Solonis legibus, que haud fol 44.3. parum mores sæpè imitatæ sunt Judaicos habeturb, ogle inder plude inluggione murtue Ti bringing Tor b Plutareb. in Adcora, marito dotalis fæminæ ter singulis mensibus cum ea pernoctandum. Vices heic à Judaicis aliquantulum diserepant. Sed ut uxori cui Debitum negatum actio eo nomine forensis apud Ebraos competebat, juxta ante ostensa, ita & apud Athenienses actio quam Kazonue Fixns 7. z nomi-



a Lib. 6. tit. POR 445.

nominabant. Quâ de re vide Samuelem Petitum ad leges \* Atticas.

#### CAP. VII.

Uxoris debitum conjugale marito presandum. Praxis bas de re forensis. De sterili viroque generandi impotente.

1 Epift. ad Corintb.7.3. 1

Gem. Babylon. cap. 14.

Tà Marito conjugale debitum uxori praflandum, ita & ipfi ab uxore, quemadmodum expressim etiam Apostolus. Uxorum autem heic contumacium (de quibus & capite superiori) genus habebatur duplex. Aliz Mila. + quæ baperte profiterentur fummum atque pertitit. Cethuboth, nax in maritum odium in causa esse contumacia; cap.5. fol. 63 . aliæ quæ importuna fexus procacitate irritatis refolymit eodem primò maritis ob causas, ut fieri amat plerunque, tit, fel. 30. cel s. quas obtenderent leviculas atque ut cos cruciamonid. Ishoth rent, concubitum, fine odio tamen, detredarent. Primi generis uxorem cogebatur maritus, fi in in forum res deveniret, repudio statim ejicere ; fed tum fine dote, tum ablatis omnimodis quæ ei donaverat munusculis. Secundi generis (ubi etiam repudiare eam nolebat maritus sed in foroversus eam agere) primò monebat forum de dispendio dotis nisi pertinacià cederet, dein in Synagogis ac Scholis publicis circumvicinis, fingulis qui insequerentur quatuor Sabbatis, fi interim non retractaret, denuntiabatur ut contumax in maritum. Denuò autem de dotis dispendio monitam, fi nec retractaret, omnimodo jure dotali. exuebat

exuebat eam forum. Ita Gemara Babylonia. Sed מוחתין לה מכתובתה בשבע דנרין בשבת Mifna ibi minuendi erant ei de dote qualibet bebdomade septem denarii usque dum ita in nihilum decresceret. Et tunc erat repudianda. Nempè pro locorum diversitate moribusque variantibus nunc hoc nunc illud in usu. Contumacia, qua afflictus maritus, non explenda libidinis causa, nitebatur actionis formula. Par erat ratio, ubi eidem aliz uxores non contumaces. Idem etiam jus heic perpetuò nautis ac mercatoribus quod otiofis domi delitescentibus artificibusque. Non magis in illos, quorum tamen debita in menses aliquot è more differebantur, quam in hos qui in fingulas hebdomades obligabantur, contumacia ejulmodi Gemar. His permiffa. Si conjugum altero negante, affirmante Nidarim cap. altero, non liqueret utrum hic an illa contumax 11.fol.41.col 4: effet, ad arbitros e qui, fi fieri posset, eos invi- Main, Ishotis cem conciliarent, ex fententia forensi uterque ab- 14.6 Melegabatur. Observa nune illud D. Pauli d. Vxor gid. Misna ibid. sui corporis in ituoiden non babet potestatem sed pir. Similiter autem & vir sui corporis poteffa-rinib-7.4. tem non babet sed uxor. Nolite alter alteri fraudare nisi forte ad tempus, ut vacetis jejunio & ora- e Gemar, Bationi. Quin verò uxor quæ nullam prolem e per pion ad tit. ladecennium à nuptiis elapsum pepererat, ubi nec bimoth, cap. 6. liberi aliunde marito erant fuscepti, nec fœcun-mon, lec. eitat. da, aut de cujus fœcunditate præsumendum erat, & cap.24. fuperinduda, repudio etiam coacho cum dote erat ejicienda; nimirum ubi non fatis constaret an hac sterilis, an marito deeffet vis generandis Zzz

Quam si constaret illi fuisse, præsumebatur de ejusce sterilitate ; arque repudio etiam coacto ejiciebatur idque sine dote; sed non sine incremento dotis. Si è contra deesse illi vim generandi liqueret, ejicienda erat tam incremento dotis quam dote ipsa numerata. Et fides in cjusmodi specie habebatur ipsi uxori affirmanti (ubi contrarium nondum probatum) parti qua vir erat vim generandi deesse. Sed non ante decennium elapsum. Nam si antè ea de re in soro ageret uxor, ad arbitros res ableganda erat, monità interim uxore de decennii expectatione. Divortio ita, hanc ob causam, ejecta post secundas nuptias pro sterili ejusmodi ante secundum etiam decennium neutiquam habebatur. At si à secundo marito etiam hoc nomine post decennium secundum ejusmodi eset ejecta & tertio nuberet, statim fine dote divortio erat ejicienda, nisi maritus tertius aliunde præcepto de genere humano multiplicando ritè satisfecisset.

## CAP. VIII.

De Medicinæ in uxorem ægrotantem sumtibus, Captæ Redemtione, de mortuæ Funcre, & Civili ejus præ marito sæpius Dignitate.

Edicinæ fumtus usque dum convalesceret thuboth cap. 4.

Gemar. Babylov.

Gid. fol. 51.

Maimonid. bal. fi grave nimis illud onus ei videretur, liceret, Mos. Mikoth cap. 14. fi grave nimis illud onus ei videretur, liceret, Mos. Mikotzi dote ei relicta, & fumtus & curam fimul \* in ip-Prac. Negat. 81.



fam transferre, aut repudiare. Licuit nempe ex jure firico. Sed ut Maimonides , אין דאוי ארץ ארץ Non decet ita fieri ne boni mores violentur. Quod ad Redimendam uxorem Captivam attinet, Sacerdoti captiva è gentili hostico postliminio reversa interdica erat nomine ejus quacum præsumebatur gentilem rem habuisse id eft, ut alibi ostendimus scorto seu תבה. Uxor igitur Sacerdotis capta, ab co quidem erat & redimenda ( quoniam anteà fuit legitima) & reducenda ad lares; fed cum dote repudianda. Etenim jam illegitima Sacerdoti. Israelita quilibet & Levita ad redemtionem fimiliter obligabatur. Sed omnimodo juri pristino restituebatur redemta. Pretium ad quod obligabantur, æftimandum erat ex ceterarum fimul redimendarum pretio & loci temporisque discrepantia. Eadem verò non fuit captivitatis primæ & secundæ ratio. Prima, repudiare maritus nequibat ante redemtionem. Etiam fi decies pretium dotem superarat nec repudiare licuit ante redemtionem, nec redemtionem detrectare. Interveniebat enim in hisce fori autoritas. At Captivitate secunda numerata uxori dote, unde, quatenus posset, seipsam redimeret, eam repudiare pro libitu fas erat. Peregre profecto marito uxoris captivæ, quæ per procuratorem de maritali redemtione in foro ageret, bona ejus ex sententia fori in redemptionis pretium vendebantur. Ceterum regulariter jam dietis exceptio una & altera adjicienda. Si voverat Maritus se ante menfes



menses exactos binos uxorem repudiaturum dotemque ei foluturum, captam intra hoc tempus redimere non obligabatur, si repudiare vellet. Nimirum à primo voti quo sic obstridus est momento illud implere tenebatur. Etiam uxor captiva ex iis quæ expressa negatione legis interdi-&z funt, etiamsi absque Excisionis poena, jure hoc redemtionis caruit. Dote ei data, redimebat seipsam. Cura funebris ita marito incubuit ut etiam cuique sortis infimæ uxori demortuæ שות bine minimum יפחות משני חלילים ומקוננרה tibiæ adbiberentur præter præficam', quæ verba " Tit. Cethu- funt Rabbi Jehudæ in Misna 2. Ita tamen ut loci

both cap. 4. morum ratio semper b observaretur. Tibiarum b Gem. Baby- autem feu tibicinum id est audures usum in funere lon.ad tit. Ce- habemus etiam in federe e novo. Si beatior effet fol. 28. 64. ha. maritus, pro ejusce amplitudine opulentiaque præ-

lach.6.

finiebatur sumtus funebris. Ubi verò uxoris fortu-D.Matib.9. na, familia, dignitas clarior, funus ejus non pro obscuriore mariti conditione ab eo celebrandum

erat, sed pro ea qua claruit illa. Receptissimum שולח עמו ואינח יורדת de uxore עולח עמו ואינה יורדת עמו וואינה יורדת both cap. 4. fel. מיחר מיחר שוחר של afcendit ea cum ma. 48 . 6 cap. 5. rito sed non descendit cum eo, ne mortus quidem. fol.61 4.

Ita radiis, si qui fuere, mariti luminosioribus splendescebat ab ipsis nuptiis, ut pro ejus dignitate feu quod ajunt לכבודו tum haberetur ea viva, tum mortua effet sepelienda. Si aut minor effet mariti dignitas aut minueretur, uxor nihilominus suam perpetuò civiliter retinens pro ea, feu ut ajunt הדום & habebatur viva & fepelie-

batur

batur mortua. Peregrè autem profecti mariti uxore demortua, ex fententia fori ubi alitèr amici non curabant funus, bonis ejus divenditis, fumtus funebres erogabantur.

## CAP. IX.

De Uxoris Bonis, Dote, incremento Dotis. Plurium Viduarum Dotes qua ratione praflanda.

Uod ad Dotem uxoris ceteraque bona attinet; Præter dotem seu donata propter nuptias atque incrementum dotis ejufmodi, ea quæ uxor in matrimonium attulerat, velut ornamenta, gemmæ, alia qualiscunque generis, בידוניצ nuncupabantur. Horum quoties maritus in se receperat evictionem ac periculum ex pacto dotali (ut in formula libelli dotalis fuperius oftensi) quicquid eis accescebat ejusdem ctiam fiebat, & quod casu aliquo minuebatur, ab eo etiam erat præstandum. Tunc item vocabantur 2 ברוכר Bona que funt veluti Mifu tit. pecus ferreum, seu ferrea. Si non in se receperat, cap.7. sub iniquicquid accrevit uxoris fiebat; ad quam etiam tium. damni pariter ratio attinebat. Appellabant hujuf- s Gem. Babymodi bona b בכסי מלוג bona deplumationis feu lon. ad iit. Cedepilationis. Ratio nominis prioris è gregis ovi- fol. 78. um locatione orta est, ubi conductor qui locatori in compensationem c, certam lanæ ac lactis par- c Baal Aruch. tem quotannis folvit, in se recepie omnimodum bed, Bartener & periculum & evictionem aded ut locatori ad Mifn. tite quicquid



E Mifna tit.

quicquid gregis casu aliquo minueretur, ita conductor præftaret ut ברוכ ברוק fors ipfa feu grex veluts ferrum perpetud ei remaneret. Hinc שבדי צאן ברול pro fervis hoc mode ad uxorem attinentibus occurrit; quales tamen à focminis folis possideri, honestatis causa, nolebant, a De succes ut alibi d monemus. מלג autem eft depulare &

sionibusia Bona evellere, adcoque translatione levi fructus decercap. 10. pere gramina & sementem metere, id genus alia.

Quoniam igitur beic ususfructus integer bonorum uxoris, mariti erat, nec sperare potuit illa quidquam commodi ex mariti receptione (ubi nulla erat ) cui interim fructus omnimodi ac ruta cæsa cedebant, adeoque bona velut ab eo de-

e Vide I.Bux- pilabantur, ideo in morem receptum eft nomen tors. in lexic. posterius e seu bona deplumationis seu depilatio-Talmud, col. nis. Inde Hagar ancilla Saræ in Berefith Rab-T 206.

f Paraft. 45. ba f dicitur atin nom feu ancilla deplumationis. Vsuaria reddit, per metaphoram, docissimus,

Buxtorfius. Jam verò quod ad Dotem figillatim spectat atque ejusce incrementum cui idem cum

Gittin car.s.& dote plerunque jus erat; ante viri mortem aut Maimin halach. divortium, ca non omnino exigenda. Neque ex 1 (hoth, cap.16.

optimis prædiis, ubi prædia ejusce loco erant, ut h De Successio- interdum, assignanda s, sed è notæ deterioris. Ne-# ibus cap. 2. que post mortem viri rite exigebatur ante Sa-

Gemar. Ba- cramentum à Vidua præstitum, juxta quæ alibr'on, ad tit. bi h ea de re diximus. Quin pretium vestimento-Cethuboth , cap 4-fel. 54. rum quibus vidua tunc induta, è dotis astimati-& Maimonid. balach, Ishoth one, volucre nonnulli i deducendum, minime eap.16. Ma- verò pretium vestimentorum repudiata, nisi gid, Mifne, ibid,

coactum

coactum effet a foro repudium. Quin neque repudiatæ de dote jurandum erat. Ceterum ad utriusque tam repudiatæ quam viduæ dotem præflandam obligabantur ab ipfo nuptiarum tempore, hypothecæ nomine, universa mariti prædia, quibuscunque sive donata sive vendita, etiam & bona mobilia ad hæredes transmissa. Vidua autem, nisi in demortui mariti ædibus maneret, post Mifa, tit. XXV Annos nec minore præscriptione, dotis 13. & Gem. petitione a cadebat. Uxorum plurium, ejus quæ Bab. ibid. fol. primò desponsata est prærogativa fuit dotis b exigenda. Etiam & fundus hypotheca nomine ob. Mife, ibid. ligatus in priùs desponsatæ dotem præstandam cap. 10. Gem. femper cedebat ; quin & evincendus ubi poste- fol, 90 . Mairiùs desponsatæ dotem petenti fuisset attributus. menida balach. Quod de bonis mobilibus dicendum non est. Ishoth cap. 17. Regula erat, שאין דין קדימה במסלסלין prarogativa temporis bonis in mobilibus locum babet nullum. Ubi igitur plures suere viduæ, quarum dotes inæquales, mariti verò substantia mobilis (è qua faltem ubi fundi non erant, dotium valor præstandus erat) multo minor effet quam unde compensari possent omnes, distributio (ita volunt aliqui) fiebat æqualis, ita ut juxta dotis minimæ valorem, fuam reciperet quæliber; si nimirum minima dos toties nec plus in bonis ejulmodi ineffer. Sin verò ineffer minus, pro numero nihilominus viduarum distribuenda erant aqualiter bona. At fi plus, nec tamen quantum fingulis dotibus æquale, ineffet, difttibutione zquali priùs facta juxta minime dotis valorem,



valorem, adeò ur ei cui minima debita dos in. terea folveretur, id quod reliquum erat inter ceteras, iterato codem fere modo distribuebatur. Verbi gratia. Quatuor fint simùl unici mariti viduz, quarum primæ dos cum incremento Iquadringentæ Minæ, fecundæ trecentæ, tertiæ ducentæ, quartæ centum. Bona mariti quadringentas non excedant. Cuilibet harum centum præftandæ erant in dotem, juxta minimæ nempe dotium valorem. Sint mariti bona octingenta. Distribuantur primò singulis centum. Accepta ita à vidua quarta dote fua integra, restant viduæ tres & Minæ quandringentæ. Jam dos minima, earum scilicet quæ nondum folutæ funt, eft ducentæ. Trecentæ igitur primò Minæ harum quadringentarum, ita singulis distribuendiæ, ut jam tertiæ viduæ sua etiam integra fiat dos ducentarum. Restant bina viduz & centum Mina, Hæ inter hasce æqualiter diftribuendæ. Ita primæ ex octingentis dos erat 250, fecundæ tantundem , tertiæ 200 , & quartæ 100. Aded ut minoris dotis præstandæ ratio semper haberetur maxima. Quemadmodum autem ad Medicinæ curam, Redemtionem ac fumtus Funebres jure capiebat, quamdui vidua manebat nec in foro petebat dotem, nec ejusce actionem alteri

Missa tit. obligabatur maritus dum superstes erat, ita vidua 4 sub sum. Ge- è bonis c ad mariti hæredes transmissis alimenta mar. Babylon. jure capiebat, quamdui vidua manebat nec in sol. 52.

Miss. tit. foro petebat dotem, nec ejusce actionem alteri Cethubothca. cederet. Arque ut alimenta, ita vestis, supellex 12. & Gemar. idonea ac domicilium ab hæredibus ei d præstansolvon. ibid. idonea ac domicilium ab hæredibus ei d præstansolvon. ibid. 1032. Mai- da. Idque juxta suam, inon mariti, nisi minor monid. balach. 12 esset, dignitatem. Etiam heic ut in sunere, de shoth sap. 18.

quo superiùs dicum est, obtinuit illa regula;

Ascendit uxor cum marito sed cum eo non descendit. Quæ sunt aliàs ad hunc locum de Successione è jure conjugali attinentia cetera, alibi exsonibus in Bona
hibuimus.

## CAP. X.

De familiari Uxoris opera, que sive ab ipsa sive ab ancillis ejusce vice prestanda. Et de prole lactanda sive ab Uxore, sive à Repudiata; atque de hac gravida.

Tiam de Uxoris artificio seu manuum opera videndum; quacum itidem censendus est omnis qui ei incubuit labor familiaris cujus nomine, si respueret, etiam foro in eam agere licuit marito. Pro more loci ei operandum erat rebus quæ fæminis idoneæ, sive texendo sive acu pingendo five nendo five lanam five linum, id- a Mille tit. que , juxta superius dica , in mariti a commo- Cethuboth ca. dum. Ubi autem ex more loci usitatæ ac præsti - folymit, ibid, & tutz fæminis operæ neutiquam fatis dignosci Babilon, fol.66.4 quibant, cogenda erat tantummodo lanam nere, 99 . Maimonid. לואם שחפשתן מויק ארד חפח ואת חשפתים וחטויה thoth ים quoniam li- נשים המלאכח חמיוחדת לנשים ובים num damno est ori labrisque, & nendi facultas fæminis est propria, juxta illud (nam & id citant) & omnes b mulieres que sapienti erant corde ma . b Exed.35.25. nibus suis nebant. Sed hoc pro amplitudine atque tenuitate mariti aliter atque aliter se habuit. Si maritus voto uxorem ab omni ejusmodi opi-Aaa 2

0

ficio seu labore prohibuerat, coado repudio (nisi

votum, juxta ea quæ capite traduntur fexto, rite laxaretur) cum dote erat separanda. Nimirum ad eiusmodi otium in motum perniciem palam obstringi (quod ex voto manente fiebat) uxorem aliquam nolebant prudentes. Alia item erant uxoria officia. Faciem mariti, manus, pedes lava. bat, poculum ei implebat, lectum ejus sternebat, aquæ etiam, vasibus, id genus aliis apponendis auferendisque sedula aderat ipsa, è jure saltem adeffe debuit, ut ministra. Neque in hisce ancillæ aliusve ministerio locus erat, quantacunque effet conjugum dignitas, nisi si indulgebat maritus, aut valetudo seu immundities obstaret. Erenim neque lectum sternebat coram marito uxor immunda nec poculum implebat, nec omninò faciem, manus, pedesve lavabat, ne forte eum tunc temporis ad congressum irritaret illicitum. Alia erant ad quæ uxores beatiores ipfæ non obligabantur; quæ tamen, ut ministeria uxoria ancillæ alizve velut earum vice præstabant, atque ab infimæ fortis uxoribus ipsis mariti pro libitu extgebant; Veluti panem furno decoquere (quod bylad iit. Baba etiam ex Ezræ c fancitis accipitur) edulia cetera Kama cap. 7. : præparare, vestes abluere, liberos lactare, frumentum molere, non asinum equumve molarem agitando, sed in ipsa mola sedendo ac farinam curando. Is enim erat molendi modus cui dune taxat obligabantur ejusmodi molitrices quales etiam dicuntur in Evangelio d alabor de mi punant molentes in mola. Ceterum fi unica in familia effet ancilla,

fal. 8 . .

ancilla, aut per paupertatem marito benè liceret five fua five uxoris pecunia ancillam unicam emere, uxor ipía à molitura uti & panis cocurà erat immunis. Quod si binæ essent in familia ancillæ, aut quantum commodè in binarum emtionem effet impendendum, etiam eduliorum apparatus & proles lactanda ad ancillas ex more recepto rite ablegabatur. Si nempe vellet uxor ipfa; Non aliter. Si ipfa prolem lactaret, edulia melioris succi ei ex jure erant augenda. Si gemellos pepererat, lactandus ipsi duntaxat unicus (quoties ad ancillam hac opera neutiquam ableganda) & à marito alteri nutrix conducenda, Repudiata, ubi ancilla aliusve opera locus constante matrimonio non fuiffet, ita tantum ad prolem ex se paulò ante repudium natam lactandam obligabatur, si infanti aliquantulum ea ag-חסוכרי סכנרין חולד ad מפני סכנרין חולד evitandum periculum quod agnitæ nutricis mutatatione proli posset accidere, acceptà à patre mercede à matre lactanda fuit ufque in bimatum,nisi aliter effet inter parentes conventum. Transaca ea atatula in patris lares revertebatur infans. Gravidæ autem repudiatæ, cui & usque in bimatum proles lactanda, integrum erat masculum usque ad fexennium, puellam apud se perpetuò retinere. Sed alimenta interim utrique proli à patre præstanda. Si nollet ipsa, transacto biennio, apud fe retinere, pro libitu alterutrius fexus prolem ad patrem relegabat, atque co demortuo -np feu in curam publicam ejiciebat. Consona aliquatenus funt



funt jam dictis de prole lactanda, ea que occur-فالوالدات يرضعن runt hac de re in Alcorano والدالات يرضعن اولادفن حواين كملين لمن امرادان يتم الرصاعة ويل المولد له مرزقهن وكسوثهن داامعروف لا تكلف دفسن الا وسعها لا تضام والدة بولدها ولا مواود له بولده وعلم الوام اث مدل داك فان لرادا فصالا عن قراص منهما وتشاوم ولا جماح عليهدا ان امردنم ان تستر ضعوا اولدكم ولا جتاء عليكم الدا -Maires la سلمتم ما التيتم دالمعووف Etanto prolem suam biennio integro; cui scilicet lac prabere ipsa volunt. Patri autem incumbit (de uxoribus repudiatis verba fiunt) alimenta ac vefles (feilicet كلامضاح feu lattationi necessaria ut ibi Mahumed Ben Achmed) subministrare Secundum flatus sui conditionem. (Sic enim ibi innempe دارمعووف rerpretatur Achmedides ille مارمعووف يقدي طاقدي juxta vires suas.) Non cogantur ultra facultatem suam. Nec mater ratione prolis sua, nes pater ratione sue qui & Suus eft bares, iniquum quid

puid bac in re serat. Si verò puerum ablactare (intra biennium) visum suerit, eaque de re consenserint, id facere eis non est vertitum. Ettam si vultis pro- lem vestram alibi (ab aliis quam à matribus) la- etari, vobis permittitur. Sed & tum prestabitis eis quod pro status vestri conditione debetur. De suic. Arist. potestate Mariti in uxorem operisque in ejusdem gobservat. de commodum ab ea prestandis sive ex aliarum vet. rit. Nups. gentium jure sive ex philosophorum aliorumve cap. 13. &c. stententia, consulas si placet Antonium Monte- imer vir. & catinum f, Antonium Hotomanum 8, Scipionem vxer. lib. 1. cap. Gentilenzh, preter Andream Tiraquellum i re- leg. Connub. gram tractantes.

## CAP. XI.

Adulterii apud Ebraos Poena capitales diversa. De Periocha in Evangelio Joannis de in Adulterio deprehensa.

Post nuptias, jure dotali varias ob causas excidebat uxor, interdum etiam omnimodo jure conjugali, adeo ut deinceps marito haberetur illicita ac pro interdicta; veluti ob adulterium, ejustem etiam suspicionem, infamiam, inverecundiam, fallacias, alia quadam sive in Mosaica sive in Judaica, ut instra dicetur, prasseripta commissa. Ultimum etiam interdum sequebatur supplicium; ut in sorensi suspecta per Amaram Potionem examine atque ob Adulterium ritè in sorò probatum. Adulterii poenam



368 nam mortem fuisse ex ipso legis sermone nemo nescit. At non idem poenæ genus cuilibet adultera. Committebatur scilicet aut in uxore quæ filia Sacerdotis non erat, idque Levit.20.10. aut a nupta aut tantum b desponsata; aut in fi-Deut. 11,11. lia Sacerdotis e five nupta five desponsata. A. b Deut. 22-23. dulterium tum in nupta prioris generis virgine, tum in vidua desponsata, strangulatione puniebatur. Verba legis funt, morte interficiatur tam adulter quam adultera. Mortis mentione fimplici strangulationem passim intelligunt. Id eft, quod toties apud Talmudicos occurrit d nnia d Mifna tit. Sanhedrin ca. בחורה בחורה בחורה חוש חבק. Quemadmo. 10. Gemare . dum adjectum illud fit fanguis fuper eos,lapidatio. ibid.coc. nem denotat. Si desponsata esset virgo necdum

16.pag 125.

i Cap. 8. 4.

e num diaa nupta, lapidationis pœna ex ipsa lege e utrique f Eod. Tit. cap. ipfa f ex sermone legis comburenda erat; ad-1 1bid. cap.10. ulter autem strangulandus s, quia nullum genus de hife vi- mortis singulare ei in lege præstitutum. Et de desis Maimonid. Sacerdotis filia adultera recole heic quæ superi-· us h obiter adducta, uti & quæ capite primo de h Lib.1.cap. sponsa præreptæ virginitatis rea. De adultera igitur desponsata necdum nupta, juxta Ebraorum placita, capiendum est illud quod habetur in historiola illa facra adulteræ in Joannis Evangelio i. Magister, banc deprebendimus in ipfo facinore adulterii. In lege autem nostra Moses pracepit ut bujusmodi fæminæ lapidarentur. Periocha illa de Adultera hac, etiam quicquid habetur à fine commatis 52 capitis septimi usque ad initium

com-

commatis 12 capitis octavi in exemplaribus complaribus Grzeis ofim non est compertum. Neque enim in eo quo usus est Nonnus Panopolita, aut in quod fcripfit Chryfostomus, Cyrillus, aut Theophylactus. Et expressim Euthymius; in exactioribus exemplaribus aut non inveniuntur aut obelo confossa sunt eo quod illegitima videantur & addita. Adeoque non ita universim " Vide Hieroà Gracis veteribus agnita est periocha illa ut à nym. lib. 2. ad-Latinis a quibus multo fuit receptior. Nec sane cap 6, Augustin. in Exemplari Syriaco multoties olim typis edito trall, in loann. reperitur. Sed non folum in vulgata atque in Græ- terinis conjugis cis plerisque quibus per secula multa usa est Ec-lib.a.cap 6. Amclesia Christiana habetur, verum etiam in Arabi- 52. cis tum Romanæ tum Erpenianæ è codicibus prifcis editionis uti & in Æthiopicis. Etiam in codice optimæ notæ Syriaco ex Oriente dudum allato reperitur ut adnotat vir doctiffimus Ludovicus de Dieu qui in notas suas eam inde exscripsit. Sed bene interimmonuit ille præfigi hæc historiola huic ibi. Lettio que est de illa muliere peccatrice שחוחי בסטים Sed non eft in vulgo receptis feu in eo quo vulgus utitur. In bibliotheca etiam Arundelliana est exemplar Arabicum, perquam nitidum ac vetustum quatuor Evangeliorum, nec fine vocalibus anno ara Martyrum 1043 atque Hegiræ 727 (ut ad finem notatur, id eft Chrifti 1326) in Ægypto Scriptum in quo etiam legitur. Scilicet recentius est codice unde editio facta eft Erpeniana annis quinquaginta quinque. Et capita seu sectiones ab eis

verf. Pelagianes 33. & de Adul brof lib.6.Epift.



Hom, in leann, 60, in Gree, 61, que in editionibus Romana ac Erpeniana, perquam funt diverfæ. Inter argumenta autem ad afferendum, genuinam fuiffe, ex veterum Gracorum fententia, hanc Joannis partem, afferri folita, bina przcipua funt. Alterum ex Athanasio, è Chrysostomo alterum. Athanasium aiunt in Synopsi Sacræ scripturæ eam memorare, uti & Chrysostomum in Homiliis b. Sed palam eff Athanasium ita memorare dum singulas Ioannis partes percurrit,ut manifestam intereà dubitandi, saltem discriminandi, notam satis relinquat. Reliqua enim sic succincte enarrat, ut hoc dici, illud fieri expressim scribat. Disputat cum illis, inquit, Nicodemus. Illi compescunt eum (de capite 7 Joannis loquitur) lefus rurfus disputat cum eis.loß contra verba eins subpertere conantur. Errausa ne del i unenpendirus iel purgeis, quod sonat ibi babentur illa de adulterii accusata. Iterum ad eos loquitur dicens ego vado &c. Ut in capitis 8 commate 21. Palam est intervenire apud eum mentionem hanc historiolæ hujus velut quæ illic subinde aut juxta nonnullos locum haberet, non quali pari cum reliquis ex ejus sententia jure. Perinde ac siquis in Danielis ac Estheris recensione Apocrypha de Belo & Dracone & Sulanna & Mardochai somnio fimul, sed ratione & silo dispari ac modo quo usus est beic Athanasius, memoraret. Atque infirmius est multo quod ex Chrysostomo affertur. Scilicet apud interpretem ejus Fr. Arctinum, inter alia que Pharifei non discendi sed calumniandi ansam prehendendi causa interrogabant dicitur

dicitur & hoc fuiffe an lapidanda effer adultera. Inde afferitur Chryfoftomum hiftoriolem hanc pro genuina in Evangelio agnovisse. Sed manifefta eft tum interpretis tum ejufdem fequacium heic hallucinatio. Neque enim folum non agnovit aut in Evangelio Joannis quod interpretatus est legit periocham hane Chrysostomus", sed vide Homil. nec in ejusdem Græcis quid omnino habetur ann. 51. Grace quod Aretini versioni huic respondeat. Calumni- 52. andi ansam quasiviffe ait, quando de Tributo Cafari dando rogabant, y in del apinos porazos fresiwm, & in quæftione de fœmina que feptem habuerat mariros. Pro Græcis illic fubflituit interpres Cum rogabant an lapidanda effet adultera, locum de dimissione heic adulteræ perperam intelligens, cum nihil omninò de adultera, nihil de lapidatione in Græcis habeatur. Vertere debuit, & quando disputabant \* de dimissione uxoris, seu de Repudio. Qua de re etiam monuit in notis suis dociffimus Boifius. Atque ex hifce Anathafii & Chryfostomi locis berperam afferunt viri magni, Bellarminus, Maldonatus, alii, pcricopam hanc veteribus Greeis receptam effe. Certè compluribus corum effe receptam ego non dubito, fed non omnino cas ob rationes que plane nihili funt. Exemplaribus, inquit Erafmus, Gracis plerifque non babetur. Mariana, antiquos codices Gracos non babuiffe; non aliquot Latenos, quali Graci veteres haberent nulli. Maldonatus veteri codici Vaticano deeffe ait. Sed Beza; ex vetufis nofirie codicibus feptemdeoim unus dun-Bbb 2



taxat illam non babebat. In reliquis scripta quidem eft fed ita ut mira fit lectionis varietas. Atque tam in Reformatis quam in Pontificiis sunt quibus perquam suspecta habetur. Ut Cajetano. Bezæ, aliis. Sed verò mirum non est, in seculis primitivis exemplaria fuisse hodieque manere quibus hac alieve subinde perioche facre deeffent, cum scilicet audacium nimis exscriptorum complurium mos tum effet aliter atque aliter pro multiplici judiciorum discrimine evangelia variatim emendare, augere, minuere (quod monet Hieronymus ') maxime nimirum ut quemlibet Evangeliftam eadem ipfa, nec omnino diverfa, dicere Atqui intereà dubitandum non est facerent. quin ab intima etiam antiquitate Christiana in codices optimos ut genuina etiam in Oriente fuerit recepta. Quod ex Tatiani & Ammonii Alexandrinorum Harmoniis & Canonum inde constructorum usu satis liquet. Floruit scilicet ille fub annum 160, adeoque intra sexagesimum aut circiter ab ipsius Joannis morte, atque in Har-Yeilen. is moniam Evangeliorum historiolam hanc è codicibus queis usus est ut Joannis reliqua expressim memorat b; quemadmodum itidem Ammoniuse qui sub annum 230 vixit. Dein verò, Eyangeliorum fecundum Harmonias illas usum in Oriente inolevisse argumento est certissimo quòd Eusebius Cafariensis ille Episcopus (qui sub annum 320 floruit) canones illos decem ex Harmoniis illis construxerit unde facile discerni possent que in fingulis Evangelistarum, que in tribus

a: In prafat. ad Dama um.

Harm, Evang. 64P.120.

c In Harm. (4).12.

tribus tantum, quæ in duobus folum, & demum que in unico aliquo haberentur. Atque in Canonis decimi (in quo ea que unicus aliquis habet) numeris ad Joannem spectantibus, octogesimus sextus pericopam historiola hujus indicat. Et proculdubio in codice Eusebiano ipso. cui canones illos is primus apravit, lecta est ut fatis juxta illius fententiam recepta ; quoniam palàm in harmoniis juxta quas (ut ipse in Epistola ad Carpianum diserte monet) sunt conftructi ab co illi canones, adeò est expressim agnita. Et dubitari nequit quin Tatiani, Ammonii, Eusebii editiones ejusmodi data ab ipsis opera singulari atque eo instituto ut quid reverà Evangelicum effet certius constaret, adornate, facte fuerint juxta codices optimos ac quos possent illi seculis illis primitivis nancisci selectissimos adeoque discrepantibus seu citra curam ejusmodi editis scriptisve longe præserendos. Non aliter fermè atque Taurellii, Contii, Gothofredi, editiones Codicum Juris Cafarei, ac Novi Testamenti Stephaniana, ex optimis vetustiffimisque codicibus accuratius expresse reliquis citra ejusmodi curam prodeuntibas funt plane anteponendæ. Evangelia hinc Graca cum Canonibus illis corumque in paginarum oris numeris adnotatis, in Oriente maxime habita & plerunque recepta funt; quod scimus etiam, tum ex versionibus Arabica & Æthiopica quæ illis infigniuntur, uti & codex manuscrptus, quem dixi, Arabicus. Latine autem inde ab Hieronymo edita funt pari-



ter cum Canonibus illis numerisque sic adjedis ut in operibus ejus eft videre ubi præfantif. fimum dictorum Canonum ad genuinam Evangeliorum lectionem rite dignoscendam usum prædicat. Atque ut Eusebii constudio illa (quæ in Erasmi, Stephani, aliorum editionibus item cernitur) Græcis seu Orientalibus, ita Hieronymi Occidentalibus hac in re profuit per quos Evangelia Canonibus & numeris illis infignita propagata funt. Habetur in bibliotheca Regia, ad S. Jacobi, verustiffimus Evangeliorum ejusmodi Codex Latinus literis aureis, in Charta bombycina coloris purpurci pulcherrime scrip. tus atque numeris Canonum in paginarum oris ornatus, adeoque non fine adulteræ historiola que item expressim in Victoris Capuani Harmonia a habetur. Conjectura est eundem effe quem Wilfridus & Eboracenfis & Hangulstadenfis Antiftes scribi curavit sub annum Christi 700 de quo in ejusdem Epitaphio b

· C.p. 120.

D Apud Bedim bilt, Anglorum lib.5.cap. 20.

c De varia ca. pitulorum di-Aintlione vide 1. Croium in Observat ad N. T. O Baleum Cent.3. Script. Bit. Archiep. 44.

-necnon & Quatuor Auro Scribi Evangelii pracepit in ordine libros.

Atque ita huic cozvus eft alter in bibliotheca Cottoniana ab Eadfritho Epikopo tunc Lindiffarnensi nitidissimè conscriptus atque ab Aldredo Presbytero Anglofaxonicè versus, in quo Canonibus decem præfixis numerifque eorum paginarum oris adjectis atque Evangelifta quolibet in ca-87. 6 lecelia. pita signanter numerata pro lectionibus folenin Antiq. Eccles. nibus diffributo (non ut feculis recentioribus e, fed ita ut Matthei fint 88 Marci 43 Luca 94 & Joannis

Joannis 42; & aliter atque aliter capita feculis illis funt divisa quod ex codicibus verustiffimis fcimus) vigesimum Joannis caput, quod nihil aliud eft præter ipsam Adultera historiolam, per se inter legenda in Quadragesima numeratur. Alia perquam antiqua apud nos Evangeliorum exemplaria nec fine Canonibus illis numerifque atque historia hac vidi quorum unicum Athelstani Regis erat. Et tametfi editiones Latina, qua typis fiunt, fatis paucæ Canones illos numerosque habent, nihilominus earum prima (quantum video) faltem perquam verusta summaque cum cura, pro seculi indole, formata eis non caret. Ea nempe quam Lugduno debemus annoque Christi 1522 ab Joanne de Gradibus juris utriusque proseffore adornatam. Etiam in ritualibus Ecclesia Romanæ priscis pericopæ illius lection Sabbat, Sept. affignatur Sabbato Dominicam Quadragefimæ 3. quadrag. tertiam insequenti, uti in Eyangeliis Anglo-Saxo- vid Sixt-Senes. nicis olim typis editis (quæ alia funt à jam di-lib.1.cap.as. Ais, & recentiora) totum illud quod à commate 40 capitis septimi ad comma 21 octavi diei Jovis septimanæ Quadragesimæ quintæ. Atque ut pariter cum Evangelistæ reliquis receptam historiam hanc memorat Hincmarus anti- iio Hiothariic fles Rhemensis (qui sub annum 850 floruit) Teiberge rese. quemadmodum ferme patres infigniores Occi- ad Int.g. dentis, Hieronymus, Augustinus, Ambrosius diu antè seu sub annum 400. Nec solum in Occidente folennis fuit hujus in Ecclefiis lectio (unde genuinam effe historiam illam ex Occidentalis Ecclesia



Ecclesiæ judicio vetustissimo palam est; tametsi interim in Ritualibus Anglicanis seculorum re-Nicephor, Ib. centiorum lectionem folennem supplesse nullibi

17.cap.s. Me- comperiam ) verum etiam in Oriente. Nam die neum Grec. Aprilis primo Maria Ægyptiaca (qua ejurato li-April. 1 . Baro. nius in Marty-bidinis usu pristino sub Justini tempora feu anolog. April. 2. num Christi 520 vixit) velut adukterz huic conrolog. April. 2. 22.0 23.

f Euryyea. tiis 1599.

Ann. 525. num. generi facro quotannis legitur, ut ex ritualibus f liquet Orientis. Id verum eft, in Evangeliis in quæ commentaria scripsit Theophylactus fel. 100 b. Vene. Bulgariz antiftes (quorum exemplar Ms. pervetustum penes me jam est) omnino deesse. Et vixit quidem ille sub annum 900. Sed illud inde folum evenit, quod Chryfostomi cujus codici ut dicum eft deerat, in omnibus sequax fuerit Th:ophylactus & velut ejus tantum, ut doci sciunt, epitomator. Habetur in bibliotheca Vaticana exemplar Persicum quatuor Evangeliorum anno Christi 1605 Agræ que primaria est Imperatoris Mogoriensis urbs transcriptum è codice anno Hegira 790 seu Christi 1388 exarato cujus lingua vetustiora tempora sæpiùs redolere dicitur. Ab Hieronymo Xavierio illuc allatum est missumve. In hoc etiam habetur quidem historiola illa adulteræ eaque ipfissima quæ in Græco, fed aliter collocata. Nempe in capite (juxta capitum quibus utimur distributionem ) decimo, cum ad octavum in Græcis, Latinis, Syriacis, Arabicis, Æthiopicis, reliquis attineat. Ita scilicer mihi observavit vir undiquaque dodiffimus Joannes Grevius Astronomiz in Academia Oxoniensi

niensi professor dignissimus, ex notis scilicet suis quas inde fumfit. Sunt autem qui ex annalibus nescio quibus, Hispanorum Hebraorum collegerint Iulianus Presmulierem illam deprebensam in adulterio conju-byter apud Engem fui Je senio confecti Manaffe Hierofolymitani febium Nicrem-& vocatam effe Sufannam; fuiffe fæminam fan- sacra ferip.ib. Hisimam Claudiam & Divum lacobum venien - 11409.1. tem in Hispaniam secutam effe, ibique remansiffe ac demum jam senem ad dominum migrasse. De pœna adulterii ibi memorata Christique verbis vide præ aliis Hugonem Grotium in Notis adjectis. Et de lapidatione, que tum forensis erat . Vide Exed. ex lege, tum popularis interdum ex impetu vul- 8.26.1 Sam. 30.
gi<sup>2</sup>, velut Zelotarum (de quibus nos fusius alibi\*)

De luto Nat. videsis Josephum Kinchium in Davidis filii com- lib.4 cap.4. mentariis ad Ezechielem b ibique Christianos . Cap. 16. 38. Scriptores. Certe hi uti & patres vetustiffimi de & 40.0 23. pœna hac velut adulteris perpetuò irroganda loqui 47. folent ausaimen c seu saxis obruendos eos vocantes andrinus strom. universos excepta duntaxat vi iegia, id eft, juxta 1- juxta finem. ante d dida, atque ut rede vertit Hervetus Cle. d Liba cap. 16. mentem Alexandrinum , Sacerdotis filias feu, ut e Edit. Parif. Josephus, ix iefer marnin ex Sacerdotibus nata , f Levinicat. 9. non uxore Sacerdotis ut infœliciter nonnulli Clementis Alexandrini versionem emendarunt.

Ccc CAP.

## CAP. XII.

Philonis Judæi Alexandrini, de Meretricum qualiumeunque pœna apud Ebræos capitali sententia,
à Talmudica Schola alienisima, expenditur; uti
é ejusdem de ultimo supplicio ubique gentium Adulteris præstituto. De in Adulterio deprebensis ac ejusdem pœna in veteri Jure Cæsareo, alibique. Ea de re Leonis & Majoriani
Augustorum Novella Constitutio emendatius ex
Codice Ms. editur. Leges bac de re Alcoranica
exhibentur.

T interea mirum eft, Philonem Judaum ipfum, fed Alexandrinum, the repelu feu meretricem qualemcunque, five nuptam five innuptam quastum corporis exercentem, lapidibus ex lege Mosaica obruendam docere; cum nullibi pœna capitalis nedum lapidatio ejusmodi delico in ea præstituatur. Expressim quidem vetitum illud, de quo libro diximus primo . Et verberibus luendum. Sed Philo diserte de meretrice ejusmodi qualicunque (nam de simplici sive Virginis sive viduz stupro aliter ipse expressim; nec alia quam verberum pœna puniti) oce b dupa zi ζημία zi zorde μίασμα καταλουίδο ut pefis ae pernicies labesque publica saxis obruatur. Unde etiam per prolepsin apud eum c Josephus Patrie archa Potipharis uxori eum illicienti, alias ait apud gentes scorta adolescentibus lege permitti, noftratibus vero interdici; and 31 + impies seis dien durare quin & meretrici sententia mortis pra-Ceribitur.

· 049.16.

Lib. de spec. legib. seu pracept. 6. 47.

to Civili seu

Ioseph.

feribitur. Atqui tametfi ex more seu lege aliqua fingulari comburenda erat hoc nomine Thamar cante legem Mosaicam , nihilominus in hu- e Genes : jus capitibus d ubi interdicitur fcortum, nulla 24. omnino poena expressim nedum capitalis adjici- d Deut-23.17. tur. Et Philo heic à Talmudica doctrina est plane tic. 19.29.) ubi alienissimus, qua scilicet quoties poenæ genus consular internon exprimitur, id quod veratur verberibus ech Bochell. ad lepuniendum. Sed verò ut capitali supplicio ple- gu Politic Vet. Acbantur apud Judæos adulteri, fic juxta Philo- \* N.T. tit.35. nem f etiam nullibi non capite plecti jure potue- Deut, 1541 02. re; saltem deprehensi à deprehendentibus. Alieno, inquit apud eum Josephus Patriarcha, infi- Lib. de losepha diari matrimonio crimen eft is & ris armieur i pord quod mortalium quisnam non cade vindicat. Quod explicans di 3, inquit, mir ann inusine Piapient, ur irigurur augirus indidorres rès abbreas reis momentale Nam de ceteris disidere soliti boe unum confitentur. Quod & pasim universi mille mortibus dignum censent, deprebensos deprebendentibus injudicatos dedentes. Obtinuit igitur Philonis avo s Plutareb in (floruit ille paulò post Christi ascensum ) ac Solone; Lysias præcunte, si ei sides habenda, ut in ipso adulterii Eratostbenis acu deprehensi passim impune necari possent; cade. & vide idque ut videtur à quovis deprehendente, nec semeftr.3.c.21, solum à marito aut propinquo. Certe Solonis Blex & Sam. Pett. crat, das the pouxos ades, d, to die chang xelog, Si quis in leg. Attic. adulterum deprebenderit', de eo quod libuerit flatuat. Et de maritali jure velut heic receptissimo Ca- h Apud Agell, to h in Oratione de dote, In adulterio uxorem lb. 10.20,23.

(

tu4m

3,(40.26.

43.

al.4.

tuam si deprebendisses, sine judicio impune necares;
vide Olden- cui consona XII Tabula i Maebum in adulterio dorp.in tit. 11. deprebensum impune necato. Videsis autem hac leze.xi.Tab. Halicarnaf. lib. de re Libanii Sophistæ's declamationem. Atque aliæ quæ citra funt mortem pænæ pro deprehen-Declam. 33. dentis arbitrio irrogatz; quod scimus ex Scholi-1 Satyr. 10. afte in Aristophanis Plutum, Juvenale 1, Martiale m, m Lib. 3.Epig. aliis. Unde illud Syncerasti apud Plautum ». Ml. In Pann'o Quid agis? ST. facio quod manifesto mœchi baud ferme folent. Ml. Quid id eft? ST. refero vafa salva. Certè & apud Anglos jus ejusmodi mœ. chum deprehensum mutilandi maritale olim viguiffe videtur, faltem fi maritus zelotypus omnimodo uxoris suæ congressu præmonens interdixisset. Juris hujus vestigia sunt in tabulis publicis temporis Johannis Regis seu quæ ad annum milesimum circiter ducentesimum attinent. Literæ Rot, class, ibi habentur Regiæ o ad Vicecomitem seu præsidem provinciæ Southantoniensis, quæ ita sonant. 14-Iohannis Reejsmembr. 2. in arca Londinensi. Tibi præcipimus quod diligenter inquiri facias per

legales bomines de vicineto de Candeur si Robertus Pincerna babens suspectum Willielmam Make qued cum uxore sua adulterium committeret, probibuit ei ingressum domus sue; Et si idem Willielmus post probibitionem illam domum spsius Roberti ingressius adulterium prædictum commiserit, unde præfatus Robertus mentula eum privavit. Et fi Inquisitio dixerit quod ita fit, tunc eidem Roberto & suis qui cum eo erant ad boc faciendum terram & catalla sua illa occasione in manum nostram seifte in pace effe facias, dones aliud inde

inde tibi praceperimus. Et veritatem illam Inqui. sitionis Galfrido filio Petri Iustitiario nostro & Baronibus de Scaccario scire facias. Nimirum ex Hen- p Lib. de cororico de Bractona P liquet jus illo in seculo apud nacap. 13.5 3. nos obtinuisse ut, Si quis alteriu virilia abscidiffet (citra scilicet aut jus jam dictum maritale, aut judicium forense, quo is à quo membrum aliquod alterius mutilatum fuisset, testiculis aut oculis 9 fæpiùs privabatur, uti & qui Virginem q Fleta lib. t. vi stupraverat ) five boc volens feciffet five invi- Bratton. lib. de tus, sequeretur pæna aliquando capitalis, aliquando corona tap. 28. perpetuum exilium cum omnium bonorum ademtione. Cujus rei exemplum est illustre apud Marthæum Parisium , ubi refert, sub Henricum ! Anno 1248. regem tertium, Joannem Britonem seu Le Bre- pag. 757. Edit. tun ordinis equestris virum aliosque nobiles Londini 1640. non paucos exules factos bonifque universis multatos eò quod Godefridi de Millers equitis Norfolciensis, qui pudicitiæ filiæ Joannis insidiatus effet, membra genitalia abscidissent. Et Rex tunc voce praconia justit pro lege acclamari, ne prasumat quis, nisi pro conjuge, adulterum membris mutilare genitalibus. Quod scilicet juri ante recepto consonum. Etiam expressum habe- 1 Rot. chus. tur in tabulis publicis f testimonium sententiæ in 33. Hen. 3. Joannem illum, qui abjuravit (ut ibi dicitur) membr. 13. regnum propter feloniam quam perpetravit in Godefridum de Millers & bonis multatus est fecundum regni consuetudinem. Diu autem est quod jus ejusmodi apud nos evanuit. Sed hoc obiter. Etiam de deprehensis impune, id est utrifque, occifis



occifis à patre five naturali five adoptivo idque <sup>a</sup> Paulus sent. <sup>a</sup> cap. <sup>a</sup> 24.D. tit. adle- testimonia; quod juris marito illic negatur nifi gem Iuliam de in domo sua deprehendantur & adulter persona leg. Mofaic. & fit infamis. Difcriminis ratio eft, quia ut pa-Rom.tit de A. trem confilium pro liberis capere præsumitur, sit jam ditto Be- sic maritum calore nimis ac impetu duci. Ideostie. lib. 60. tit. que par utrique non permissa licentia. Atque menojul, Pro- injudicatos ita impune necari adeo postea rechir 6.tit.2. At- ceptum est etiam inter Christianos, ut generali 70. & vide 14- nomine legis mundanæ in Jure Pontificio b deto'um Leslium fignetur. Et quæ morem plane receptum redoad Ami'um lent, occurrunt apud Hincmarum in c Respon-Macrum, de publicu Indiein. sione de divortio Bosonis & uxoris suz, & Ni-& Dambouderium Prax. cri. colaum Papam primum in epistola d ad Rodulminal. cap. 91. fum Archiepiscopum Bituricensem. Certe ab S-23-24- & Pc- Jurisconsultis admitti solet ut plane licitus (ubi trad. de omni lex scilicet seu mos singularis non obstat) in soro gen homicidii 5. faltem contensioso. An in foro conscientia, quæstio est celebris; negantibus quidem omninò b Cauf. 33. quaft, 2. c. 6. viris confultiffimis e ac opinionem heic negati-Paricife. vam communem effe afferentibus; etiam & cz-Parif. 1615. dem ejusmodi peccarum esse mortale. Hee tad 1bid pag.717. e Post Gloff ad men opinio (inquit Julius Clarus) mibi nunquam Caul.33. 9.2. c. placuit. Impium est enim judicio meo dicere apud inter bet vide nos vigere legem que peccatum mortale committi 4 Decret. part. permittat. Sed & hac de re vide inprimis Fer-DD, ad L. Gracchus c. adleg. Ærodium 8, Aloysum Riccium , Basilium Pon-Iuliam de A-

dult. Iul. Clar. fent. lib. 5. 5. Homicidium num. 48. &c. f Libe 4. cap. 8. B Rerum Indicatorum lib. 8. cit. 1. h Collett. Decif. 497.

tium,



tium i præter Conscientiæ Casum disputatores i De sacram. obvios; Uti etiam quæ de Zelotarum jure apud Matr. lib. 9. Ebræos veteres alibi tradidimus nos k. Etiam in k Lib de In-Partitas Hispanorum 1, Legesque Lustanorum m re Nar. cap.4. recipitur heic jus vetus Cæsareum uti item in po-1 Parit. 7. lit. pulorum aliquot aliorum mores. Imò & ex Jure de Gomes. ad l. Justinianeo si suspicetur vir quempiam uxoris suz 80. Tauri. pudicitiæ insidiari , & post tres contestationes " Vide Thom, seu denuntiationes, quibus omnimodus uxoris 1. Allegat. 85. & insidiantis congressus vetetur , invenerit eum & Ordinat. Luconvenientem sue unori quidem in sua domo aut 16. iphus uxoris aut adulteri aut in popinis aut in suburbanis, permittitur " licentia marito propriis mani- " Auth. Coll. 8: bus talem perimere nullum periculum ex boc for-tit. 18. cap. 154. midanti. Utut autem se res habuerit, jus illud deprehensos occidendi, quale prædicat Philo, neque in Susannæ pro deprehensa habitæ historia, neque in adulteræ in Evangelio Joannis causa, omnino admitti videtur. Quod verò ad illa Philonis attinet quibus Adulterium morte paffim . multandum, uti apud Ebræos, afferi videtur; certe, dum vixit Philo, ne Ægyptiis quidem, inter quos ille, utpote Alexandrinus, pœnæ ejufmodi usus erat forensis, uti nec Atheniensibus aut Romanis, ut de aliis taceam. De Ægyptiis diserte Diodorus Siculus o; Adulterium apud o Biblioth- lib. eos vi commissum genitalium abscissione, fine 1. cap. 78. vi mille plagis adultero, narium P detruncatione p vide conflate adulteræ irrogandis punitum; licet feculis ve- tin. Harmenop: tustissimis adulteras quasdam à Sesostri rege vivicomburio plexas memoret idem 9 Scriptor. A. 9 16id. eap. 79: 1thenis



thenis autem fi quis reus peractus em n dinample, ared examples senden & n as Beaus ? Indicum erat in eum pro arbitrio animadvertere, exceptà pæna gla. rem.videsis Pe- dis, ut expressim legitur apud Demosthenem . trum Fabr. fe- quò spectat illud Libanii Sophista in De vita sua, mefr. 3.cap. st. & Sanuel Pe- ubi veteribus ait in more fuisse mochis putit,in leger Atti- denda demetere. Utrum autem ex jure Casareo cas pag. 465. veteri Poena Adulterii forensis esset vita amissio finl 13.00- fape disputatum est. Scilicet an à lege Julia mubial. Gloff.s. aliave hac verustiori. Sed à viris doctissimis satis part.13: e Semestr.lib.3. est demonstratum ex jure recepto poenam ejuf-Cap.31. modi non irrogandam fuisse antequam ab Au-5. cap. 8. ce. e gustis Christianismus exciperetur, sed Relegatio-" Paradox, lib. ad tit. de verb. nem aliamve citra mortem coercitionem. Qua fig. LitoI. de re præter titulos in Juris Cæsarei corpore x Obfervat. 6: huc spectantes videsis Tiraquellum , Petrum Facap. II. 7 Thefaur, Var. brum t, Alciatum u, Cujacium x, Guidum Pane left. 1.b. 3. cap. cirollum y, Briffonium 2, Menochium 2, Lipfi-Ad tit,ad leg. um b, Carolum Fabrotum c, Paganinum Gau-Inliande Adult, dentium d, alios fatis obvios, maxime qui ad De arbitr.14- 6. ttem lex Iulia Inflit. tit. de publicis Iudiciis; dic.quast. lib. 2. ubi lex Iulia de Adulteris, quà poenam gladii ibi memoratam spectat, plane pro eo quod est b Ad Annal. Tacit.4. rum-98. simpliciter lex de Adulteriis (que Julie nomine c Exercit.12. tamdiu innotuerat) non pro lege ipsa ea quæ ab d Iuridic.Expofit lib.1. cap. 8. Augusto e lata est indeque in Julii Casaris hono-L.I.D.iii. ad rem Julia dia. Haud ferme aliter atque etiam leg. Iul. de Adult. apud nos (verbi gratia) tutores simpliciter seu ex jure nostro civili, id est Anglicano dati à vi-60. til. 37. f loan.comellus ris doctiffimis f pro eis qui ex lege Attilia & ex in Inflit. Inria Julia & Titia olim in Roma veteri & provinciis dabantur,

dabantur, fumti funt ; juxta quam rationem legis Falcidiz, Aquiliz, Senatucconsulti Trebelliani verba apud nostrates etiam interdum fiunt, dum nihil aliud intelligunt præter fimplex damnum illatum, legatorum modum, hæreditatem fideicommissariam, nulla omnino (sive tempora sive. personas spectes) habita corum qui legum harum autores fuere ratione. Alia funt non pauca ejulmodi. Et Augustinus \*; Romani antiqui adul- \* De civit. Dei teras fæminas, quamvis aliqua damnatione, nulla lib.3. cajos. tamen morte pleetebant. De antiquis diserte loquitur & jure præstituto punitis, nec pro tyrannorum arbitrio occisis. Nam certum est intereà ab Augusto a etiam fuas leges egrediente adul- a Tacit. Annal. teros morte punitos aliquos, uti & postea ab3. Opilio Macrino. Adulterii reos semper vivos simul incendit junctis corporibus, ut de co Julius Capitolinus. Alia sunt ejusmodi aliquot b in secu. b Vide Petrum lis Christianismum imperii præcedentibus, sed sudicat. lib.7. libero dominantium jussu non lege recepta om- iii.1.cop 4. nino nitentia. Vulgo autem habetur Constantinus magnus autor primus legis qua mors adulteris ex Jure Cafareo irroganda. Et fane in Codice Iustinianeo occurrit rescriptum ejus ad Evagrium c de accusatoribus adulterii, ad cujus c L. 30. quamcalcem adjicitur Sacrilegos autem Nuptiarum leg. Inl. de Agladio puniri oportet; temporis autem fignatio dult. cft VII Kal. Maii Constantino Aug. VII 65 Conftantio Cefare Consulibus. Anno nempe ita Christi 326 rescriptum tribuitur. Et verum quidem eft, rescriptum illud, præter adjecum hoc, Ddd integrum

d Lib.g. tit.7. 2. 2.

CAD. II.

recipiantur.

integrum fuisse Constantini atque ejusdem anni. uti etiam liquet ex Codice Theodofiano d. In condendo autem Codice Justinianeo rescripto illi adtexuit Tribonianus, aut quis alius Iuffiniano operam in corpore juris conficiundo navans, verba jam dicta, ex ipfa Justiniani mente atque autoritate fibi permissa, velut desumta ex fensu rescripti aliquanto recentioris seu Constanții & Constantis de Adulteris, ut & apposite fatis vult præstantissimus Cujacius e aliique ejus e Obfervat. 6. sequaces. Habetur nimirum horum Augustorum in codice Theodofiano rescriptum, quo adulteri ut parricidæ culleo infuendi aut comburendi; juxta supplicium eis à Macrino irrogatum. Attinet hoc ad annum Christi 339 seu biennium aut circiter à Constantini morte elapsum, id est annum quo Constantius secundum & Constans Consules fuere. Tunc enim, cum provocationes aliquæ fierent moratoriæ in causa adulterii, f & 4.C. Theod. ad Catulinum rescribitur f à jam diais Augustis, 46.11. tit. \$6. se quorum ap- provocationes ejusmodi non admittendas. Sed rellationes non delatum adulterii crimen & questionibus adbibitis adprobatum, pari sceleris immanitate damnare quid deinceps in bujusmodi criminibus convenit ob-

servari, ut manifestis probationibus adulterio proillo beic vide bato frustratoria provocatio minime admittatur, Baronium com. cum pari similique ratione sacrilegos 8 nuptiarum 3. ann. 339. tanquam manifestos parricidas insuere culleo vivas Jum.20. h c.tit.de Mu. vel exurere judicantem oporteat. Etiam & vivicomleeribus que le burium poenam fecit Constantinus h servo quopropries fervis cum occulte rem habuisset domina. Certe & innxerint.

adulteris

adulteris non minus atque homicidis, veneficis ( quibus conjuncti funt ut ejusdem generis in rescriptis principum Magi & in Astra peccantes. quo nomine Astrologos denotabant) læsæ majestatis, & demum fallæ monetæ reis, velut atrociùs scelestis, Quinarioque scelerum numero, ut notissimo, memorari solitis, Paschalis i sub id i L. 1. 4,6,7,8. tempus negari folebat indulgentia. Unde etiam tit. 38 feu de In. & adulteros gravissimè tune puniendos satis li- dulgenitis criquet, licet non satis qua poena. At verò quic- minum & Apquid de Adulterii pœna, seu de culleo aut vivi- à lac, Sirmondo comburio à Constantio & Constante sic intro-edit. constit. 8. ductum fuerit : sub Valentiniano & Valente, id est sub annum à rescripto illo ad Catulinum trigesimum, Præsecto Urbis Maximino, Cethegus Senator adulterii reus delatus cervice periit abscissa ut expressim Ammianus Marcellinus k. Ea- k Lib. 23. dem pænå fæminas illustres aliquot itidem idem ob crimen adfectas tunc temporis scribit ille. Que sanè postremis Constantini quod jam memoravimus rescripti de gladii pœna apud Justinianum verbis niti dubitare non videtur doctiffimus Fredericus Lindenbrogius in adjectis Observationibus, quasi genuina fuissent illa Constantini, nec à Triboniano aliove ejnsmodi Justiniani tempore adjecta. Certè utut se res hæc habuerit, dubitandum non videtur quin ante Justinianum ultimo supplicio ex jure Casareo recepto ac constanti adulteri neutiquam punirentur, utcunque tum illud de culleo & vivicomburio habeatur in Constantii rescripto tum Ddd a gladii



gladii pœnæ in exemplis ex Ammiano allatis. Id enim eliciendum ex Leonis & Maioriani Au. gustorum rescripto ad Rogatianum, Consularem Tusciæ suburbicariæ, quo Ambrosio cuidam a. dulterii reo relegationis temporariæ pænam constat irrogatam; quod leniter quidem & negligenter factum ajunt Augusti. Sed nec ipsi tunc temporis scelus hoc morte luendum ex jure volucre sed relegatione perpetua, ita tamen ut redeuntis perimendi nemini jus non concederetur. Rescriptum hoc ad annum attinet Christi 459 adeoque recentius est Constantiano illo rescripto annis 120, & vetustius Justiniani initiis ferme 70 annis. In editionibus Novellarum Majoriani Codici Theodosiano subjunctis prioribus omninò · Lugd. 1566. defuit. Unde etiam in Lugdunensi a adnotatur post octavam Novellam, desideratur Novella de b Parifit 86. Adulteriis. Sed in Parisiensib, quæ optima est, Geneve 1993. ejusque sequace Genevensi e editur quidem; verùm adeò depravatè ut operæpretium duxerim è codice meo Ms. pervetusto qui Guilielmi erat

Imperatores LEO & MAIORIANVS
Rogatiano Confulari Tuscia
Suburbicaria.

monachi Malmesburiensis, heic integrum repre-

Agitandam legibus adulterii questionem imminente quoquo nostræ perennitatis oraculo, exercuisse te commemoras, atque, ut relatione testaris convidum confessumque Ambrosium in nesario crimine Relegasione temporaria dignum censussi, & non solum.

L. l'ire.

solum leniter immò negligenter pensasti alieni doloris injuriam, ut maculam pudoris extincti & ejus summam criminis in qua quicquid \* vero indignum est . continetur, elabi vita superflite judicares. Eum tamen ipsum temeraffe sententiam & confestim locum (vel loco, ut inter lineas adnotatur) exilu perhibes diffugiffe; Nosque consulisti quid fieri Sanciamus. Severitatem quippe res ipsa flagitat. Vnde, Rogatiane Karisime, noveris ad rigorem veteris disciplina, banc perbennitatem nostram observationis adjecisse mensuram; ut secundum legem divorum retro principum, qui in simili crimine talia censuerunt, Relegationem probrosi & nefandi rei deportatio adjecta continuò sequatur & bonis ejus omnibus fisci luribus vindicatis, eum congressu ( vel ingressu, ut monet inter lineas librarius ) totius Italia summovendum , edictorum propositione denuntiatà omnibus perimendi licentia, qua passim ita insequendus est, qui sententie abusus est lenitate, uti si in comprebensa orbis nostri parte repertus fuerit cesus jure videatur, quatenus sanctionis procedente censura, ab incursu flagitiorum, tutam genialis thori praftemus imposterum cassitatem exemplo competenti luxurià ab expugnatione pudicitie castagata que sub publica quodammodo videbitur effe cuftodia si libido & protervitas arceatur, manifessumque sit generaliter ita nobis eordi effe violatum pudorem ulcifci ut edictali decreto dicta cobercitio futuris quoque temporibus simile commissum censeat pletts. Dat. XV.Kal. Maii Arelato , Richemere V. C. Conf. Ita codex meus

Ms. .

Ms. nec adjecto in temporis fignatione Clearcho consule, ut in editis, qui cum Richimere conjunctus plane ad annum attinet 384 seu Theodosii primi & Arcadii tempus quod Leonis & Majoriani initiis annis amplius feptuaginta est antiquius. Collega autem Richimeri heic erat Patricius nt tum ex fastis liquet tum ex Theodosii rescriptis obviis. De reliquis ex Ms. heic emendandis intuenti fatis constabit. Sed hinc palam est relegationem, deportationem (quæ etiam tam capitalis dicitur quam ipsa mortis poena ut diserte Cal-L. 27. Capi- listratus a; unde nec omninò argumento funt

fcripto b si quocunque modo pænam capitalem e-

lunt nonnulli ) bonorum conficationem adhibi-

tulium Datt.de verba illa de adultera in Alexandri Augusti re-

b L.g. Caffitati C. od leg. Iul. de vaserit, mortem ibi intelligi, quod perperam vo-Adult.

1:1.17.649.10.

tam nec poenam mortis nisi deportatus relegatufve redux exilio fe folvisset. Neque tunc pæna mortis forensis erat, sed cuique permissa. Codicis autem Justinianci jure forensis fiebat, juxta Aub. colles, jam oftenfa. Neque aliter intelligendus Iuftini. anus ipse ubi in Authenticis c seu Jure suo novissimo Constantinum expressim memorat velut ultimi supplicii adulteris irrogandi autorem. Tribonianus enim aut quis ejusmodi alius adjeaionem ante in codice Justinianeo indicatam Constantini ipfius fuisse ut falso crederetur in causa fuerat. Novissimo autem hoc jure adultera virgis cæsa in Monasterium deditur, adultero morte plecendo. Orientali autem Jure Cafareo recentioni & mary de zi i molyane inono widow Adulte-

ro & adultera Nares pracidantur. Sic Harmeno. pulus d. Addit Michael Attaliates e wolouirous & xu-d Prochir Bh. gevouirus perberati & tonfi. Etiam adulteram exu- Sult. lem fieri bonisque spoliandam. Seculis recentio- e synops, tit. ribus Morte, Verberibus, Mulca aliterque pro 70. variis gentium moribus atque aliter punitur Adulterium. Et ubi cognitio ejusdem ad forum specat folum Pontificium, Excommunicatione & Poenitentia folennis sive ritu ipso publico sive redemtione. Et de infigni Pænarum heic difcrimine apud Paganos Christianosque videsis potissimum adnotata à Tiraquello, Menochio, & Petro Fabro locis supra indicatis, quibus addas f Praxi Cri-Iodocum Damhouderium f, Aloysium Novari-minal. cap. 91. num ?, id genus alios fatis obvios præter fingu- num.63 de. larum gentium legum Corpora & decisiones h fine & slett. Sacrori lib.6.cap. 10, 0 quibus frustrà nimis de earum moribus ac jure 11. loqui folent scriptores aliique maxime exterarum quas leviter inviserunt gentium sciolos mam Vallaseum cum pruritu nimio se ostentare soliti. De uxo- 10m. 1. Alegat. ribus Mahumedes in Alcorano i, Si, inquit, 85. Ludovic à de des decisiones de des decisiones fore fes line s. et 13. Borium decif. Gallic, 297. Martin, Mon- الموت الو يجعل الله الهن ter à cueva Decif. Aragon. Es. Yahu Testes adbibeantur in eas quatuor ex vo- Alaysium Riccium Decif. 235. bis (ubi Achmed Ben Mahumed interpres habet oc. washed the wo it ideft, ex viris i Azora. A. rab.lat.8. sen masculis qui Musulmani seu religionis Mabumedane.

medanæ fuerint; tantum abest ut recta sit heic Retinensis versio, Mulier quatuor sæminis testibus convicta & e. quod tam in Codicibus Vetustis Mss. quam editis legitur) unde fuerint convicta, detineantur in ædibus suis (interpres jam dictus mill ablim on oggain) ogguinal cobibeant eas & impediant à congressu virili) usque dum mortue fuerint aut viam seu mentem (meliorem) secerit eis Deus. Alibi autem adjicit\*

الرادية والراذي واجلدوا كل واحد المدادية منهما مايه جلاة ولا داخلكم دهما رافة في دين الله ام كنتم تومنون بالله واليوم الاخر واستهد المومني\_\_\_\_ عذادهما طادفه من Quod ad Adulterum adulteramque spectat; Omnigeni sic rei centum plagis verberantor, neque misericordes erga illos sitis in judicio Dei si in Deum credatis & diem postremum, id est, diem judicii. Et testes sint pæne cætus seu numerus aliquis credentium. Retinensis omnis adulterans centum ichus suscipiat in multorum prasentia [ut sie tum correptus tum verecundatus ulterius ab illo peccato omnibus bonis illicito cesset] quibus verbis nihil est in Arabico quod ibi respondeat. Atque hinc in Doctrina Machumet ab Hermanno Dabmata olim versa, Centum sunt ictus quibus in adulterio. deprebensi flagellantur. Sequitur in Alcorano quod

quod Adulterii pænam auget, in Retinensis codicibus non editis solum sed & optimæ sidei manuscriptis omninò prætermissum. الرادى لا

يذكع الا برانية اومشركة والرانة لا يذكحها الا بران او مشرك وحرم داك يها المني

Adulter minime ducat nisi adulteram aut associantem sem seu participem facientem, nec ducat adultera nisi adulterum aut associatorem. Hoc enim (المرواذي) ut ibi Achmed jam dictus, id est, adulterorum adulterarumque conjugium) eredentibus sou Musulmanis est interdictum. Associans heic & associator est Mahumedanis idololatra qualiscunque sic dictus quia \* Vidosis Auton. Gig. Theliand with the sign and sold auton. Gig. Theliand with the sign and sold auton.

id cst, facit Deum æqualem Deo seu Deo alium associat quo nomine etiam Christianos signantius denotant Mahumedicæ imposturæ sequaces. Hinc sequitur in Alcorano, quod & Retinensis habet de sœminis salso adulterii seu absque testimonio legitimo accusatis. Id capite adnotatur proximo ubi de viro Zelotypo agitur. Sed de variis Adulterii pœnis hactenus; quæ, uti & aliæ apud mortales omnimodæ, pro morum, seculorum, locorum discrimine, vitio, Medicinæ locum obtinentes, aliter atque aliter ex eorum arbitrio, penes quos summa rerum habetur, lege (nec ye-

0

rò forensi judicio citra legem przeuntem) introducendæ mutandæque.

## CAP. XIII.

Lex de Zelotypia. Mariti Præmonitio. Uxoris cum eo, de que pramonetur, Occultatio, seu Congreffus qualiscunque clancularius; Unde Justa suspicio. Alia ad legem illam attinentia.

4 Numer. 5.11. De bat lege vi. delis Pillonem lib. de legions focciatibus ad 6. 67. decalert. Sixtum Senenf. ter commentatios abvies.

b Gloffa beic. Maimonides ba-24.6 haisous 260.3. A.A.

Am verò de uxore suspecta, lex lata eft; Si viri a cujuscunque uxor declinaverit & prava. I ricando in eum pravaricata fuerit & concubuerit vir alius cum ea commixtione seminis & absconditum fuerit ab oculis mariti ejus, atque occultata Sistum Senen, fuerit illa (id est nanos) & immunda facta fuerit, ib.s. in Z.tre- & teflis non fuerit contra eam wir feu, ut codex Samaritanus, חשם וא וחו id eft, nee fuerit ipfa vi compressa (ita interpretantur Magiftrib; fcilicet לא נחבשה per חבולה ; tametfi lach linoth cap. vulgata habeat quia non eff inventa in flupro; uti & Arabs Romæ editus; sed in Ebræo nihil est quod ni in slupro heic respondeat; alii nec fuerit depreben. fa; & Hellenistz ormanujuir, quod eriam à magistris flare possit qua non injecta manu seu vi prebensam denotat; Chaldai ibidem nunna quod & vi prebenfam fignificare potest, uti & idem apud Arabem Erpenianu vocabulum in Arabifmum receptum,cum in verfione Saadiz Gaon substituatur , g53 quod planissime vim illatam innuit; Arabs penes me Ms. یہ اوا ولم

nec deprebensa suerit, nec viderit eam quis-quam; Galli, Et qu' elle n' att point esté sur-prise, uti & alii aliquot; quod tam de vi dolove illato quam de rea deprehensa seu taken with the manner, ut Angli, fumi poteft; ficut etiam quod habent Judzi Hispanienses, y ella non fue presa; ) pertransierit autem illum spiritus Zelotypia, ut suspicetur uxorem suam que polluta eft, aut f pertransierit illum firitus Zelotypia, ut suspicetur uxorem suam que tamen non est polluta, adducat vir ille uxorem suam ad Sacerdotem , adducatque cum ea sacrificium pro ea, nempe decimam partem Ephæ farine bordeacea, sed non fundat oleum super eam, neque ponat thus super cam, quoniam oblatio Zelotypia est, oblatio pro memoriali faciens recordari iniquitatem. Adducet itaque illam Sacerdos & flare eam faciet ante dominum. Assumat quoque sacerdos aquas sanctas in vase fictili, & de puluere qui fuerit in pavimento Tabernaculi tollat Sacerdos & ponat in aquam. Stare autem faciet Sacerdos mulierem ante dominum, & denudet caput mulieris, ponens super manus ejus oblationem pro memoriali que oblatio est Zelotypie, babeatque Sacerdos in manu aquas amaras ac maledictas. Et adjurans eam Sacerdos, dicat ad mulierem, si non concubuit vir tecum & non declinasti ad immunditiam sub viro tuo, liberaberis ut innocens ab aquis istis amaris ( to the m inopus seu aquam redargutionis vocant Hellenistz) & maledictis. Sin tu declinasti sub marito tuo & polluta es & posuit vir Ece 2

concubitum suum ad te extra maritum tuum; adjurabitque Sacerdos mulierem juramento execrando & dicet Sacerdos ad mulierem, det te dominus in execrationem & juramentum (exemplumque habet vulgata) in medio populi tui, adeo ut faciat dominus corruere femur tuum & inflari uterum tuum (vulgata ibi , putrescere faciat femur tuum, & tumens uterus tuus disrumpatur.) Ingrediantur aque ifie maledicte in viscera tua, ut intumescat uterus tuus & corruere faciant femur tuum, dicatque mulier amen, amen. Scribat autem Sacerdos in libello maledictiones istas & rasas projeciat eas in aquas amaras (vulgata ; & delebit eas aquis amarisimis quod fubflituitur pro שיה חמרים ubi Hellenista rectius habent & igazeife eie ri von fi inoqui & delebit seu absterget in aquam redargutionis) potetque mulierem aquis illis amaris & maledictis, ut intrent in eam aque ille maledicte & amaræ. Tollet deinde Sacerdos de manu mulieris oblationem zelotypiæ & ventilabit oblationem illam coram domino, atque adducet eam ad altare. Tollet etiam Sacerdos pugillum plenum de oblatione illa pro memoriali incendet que in altari, & postea dabit mulieri potum illius aque. Et postquam potaverit mulierem illam aquis illis, fi fuerit polluta & prevaricando prevaricata sit sub viro suo, ingredientur in eam aque ille maledicte & amara, & intumescet venter ejus cadet que femur ejus, & erit mulier illa in maledictionem in medes populs sui; si autem mulier non polluta sed munda fuerit, absque nocumento evadet, & seminabitur

minabitur semine, (seu faciet liberos, ut vulgata.) Hec est lex Zelotypia, quando mulier declinaverit Sub marito suo & polluta fuerit, aut cum virum pertransierit fritus Zelotypia, & suspicatus uxorem suam flatuerit uxorem in conspectu domini, & fecerit ei Sacerdos secundum universam legem istam. Eritque vir innocens ab iniquitate; & mulier portabit iniquitatem suam. Maritum ita zelotypum, ut hac lege comprehendatur, eum esse a aiunt, qui præmonuerat uxorem ne dein- a Mifra tit. ceps in secreto esser aut clam occultaretur cum Gem. Babyl.ib. aliquo, five patre ejus five fratre, nedum aliis folis. & 4.6 plùs dissitis, sive gentili sive servo, idque coram 7. & Maimon. teflibus ; quæ nihilominus cum ipfo , de quo 1. & de leg bac præmonita est, in secreto esset occultata, idque zelotypia accutestibus item probaretur, אחשר שחום ומרבי מוכאות testibus item ביי לצלות ביצח ולגמיר quantillo tempore pol. Numer. 5. lui fæmina posset, id est, quantillo tempore ovum & affari poffet & absorberi. Gallinæ ovum intelligunt quod citiùs aliis quibuscunque ovis coqui b & affari aiunt. Atque ita obtinuit apud b Mifaa tit. magistros Babylonienses temporis mensura, que & Obad. Bartetamen aliter atque aliter se habet in e sententiis nor. ib. 5.5. Hierosolymitanorum, & plerunque multo bre- Gemar-Hiero vior est. Occultationem hanc סחירה appelli- Sota cap.1. fol. tant, & ad illud in lege spectar חדום לי ספ- 16.00 3. cultata fuerit illa. Uxore ita suspecta etiam marito interdicebant , ufque dum potatis aquis amaris innocentem se præberet. Præmonitio autem fieri debuerat expressa, de Occultatione; atque un occultaretur cum co necessum erat an-

tequam :

tequam potandi effet rea aut marito interdida. Nam fi præmoneretur, ne verba cum aliquo ha. beret, & postmodum cum eo occultaretur, aut ne occultaretur, & postmodum cum eo verba haberet, ad legem hanc res non attinuit. Uti nec ubi præmoneretur de minore novem præter diem unicum annis. Scilicet de viro lex fertur, qualis minor ejusmodi heic non habitus. Ante occultationem, remissione potuerat maritus uxorem liberare, non post. Et repudium ita remissionis locum habuit, ut si repudiaretur præmonita, & denuò duceretur, denuò etiam prz. monenda esset. Si que aquis potatis innocens evaderet, ea denuò præmonita de ipso, cujus nomine antea potârat, cum ipso iterum occultaretur, haud iterabatur potio, sed ipsa fine dote, ut marito jam planè illicita, ejicienda erat. Quod fi cum aliis, post præmonitionem, occultaretur, potandi formula iteranda erat, quoties ita occultaretur. Neque aquis heic omninò locus, si aut deessent testes idonei sive Præmonitionis sive Occultationis, aut si adulterii testis adesset etiam unicus, qua de re mox item plura. Nec potare cogebatur quæ a fateretur fe tempore occultationis, Sota cap. 4. 6 pollutam; nec que diffiteretur atque aquas ante Sota cap. 2.0 4. abrasum libellum (qua de re infrà) recusaret. Sed utraque statim ejicienda erat fine dote & perpetuò marito interdicebatur. Quin si aut nollet demum maritus eam potare, aut cum ea rem haberet post occultationem, potu liberabatur. Sed cum dote ea

Mifna tit.



LIB.3.

## CAP. XIV.

Vxorum, & Præmonitarum & Occultatarum, genera non pauca aquis amaris libera; quæ tamen tum Maritis tum eis de quibus Præmonitio fiebat dem perpetuo vetita, ac fine dotibus ejicienda erant. Et de Innocentia quæ exigebatur in Marito qui Uxorem boc jure ad Examen Aquarum adigeret.

"Uere etiam Uxorum genera non pauca, quæ tametsi antecesserat Pramonitio & Occultatio, aderantque utriusque testes, potatione nihilominus libera quidem erant; at ejicienda fine dote & illicita dein perpetuò maritis. In hisce censentur 2 & sponsa & fratria cujus Misna itt. nuptiæ à Leviro expectabantur (בו ובשות אומרם שומרה Maimenid, bal. appellant, id est Leviro servatam) ex co quod in Sota cap. 2. lege habetur bee est b lex zelotypie quando mu- b Num. 5. 23. lier declinaverit non non id est sub marito sus. Nec sponsa nec fratria ante nuptias, sub marito feu ampo. At fi sponsus aut præmoneret, & post nuptias ac maritales amplexus occultaretur uxor cum eo de quo præmonita erat, totiusque rei adessent testes, potandæ erant ei aqua ut uxoribus aliis. In hifce item qua potatione libere minor erat, que uxor majoris, & major quæ uxor minoris, atque Hermaphroditi uxor. Nomina Viri & Mulieris hasce aiunt excludere. Accedit uxor czci, ideò quod dicitur & absconditum fuerit ab oculis ejus. Item uxor clauda,

clauda, quia legis verba sunt stare eam faciat Sacerdos. Cui item manus vel unica deeffet, feuad recipiendum esset non idonea, in hisce erat, quia oblatio super manus ejus ponenda ; uti & muta, quoniam dicendum erat mulieri Amen, Amen; & furda eo quod adjicitur, & dicat Sa. cerdos ad mulierem. Quin hisce adjungebantur uxor Caci, Claudi uxor, ejus cui manus deerat, Muti, ac Surdi. Nam receptum erat עד שתחיה שלימה כמוחו וחוא שלם כמוחה nisi ubi ipsa integra effet ut ille, atque ille, ut 19/a, integer, locum aquis amaris minimè fuiffe. Ad Nuptam etiam que ante maritales amplexus præmonita & cum eo de quo præmonebatur occultata erat, idem jus obtinuit. Nam ex verbis legis, o posuit vir concubitum suum ad te extra maritum tuum (seu deserto mariti thoro, ut habet Vulgata) eliciebant, nisi antecesserat mariti concubitus, Adjurationem illam adeoque Aquas locum habuisse nullum. Si moreretur maritus postquam in judicium hoc nomine deduceretur uxor, potione immunis fiebat illa, sed dote excidebat. Amplexus item maritalis ante deductionem (qui vetitus ex majorum institu-Lib.s.cap. 8. tis, ut supra \* docetur) in causa erat ut libera postea esset uxor potione. Verba legi subjuncta, funt ; Eritque vir innocens ab iniquitate, & mulier ipfa portabit iniquitatem suam. Ubi ille non innocens, nec illa examini huic obnoxia. Unde etiam fiebat, ut neque uxori præcepto aliquo Negativo interdica, neque cuiquam ex affirmatio-

nis nota vetita, neque Secundaria bibendum heic effet. Quæ tamen omnes, si Præmonitio atque Occultatio non fine Testibus pracederet, ejicenda erant idque fine dotibus atque etiam hoc nomine matitis interdicte. Quin nec rite ad aquas heic adigebat uxorem maritus a qui non ab om- . Gem. Bab. ni il icito concubitu purus ipie; nec fi maritus ad tit. Kidofejusmodi cam in examen deduxerat, בדקו לה chemeap 1.fol. = '27 vim fuam examinis exercebant aque, folis. & Main. unde peccasse eum ajunt שגרם לשם המפורש hat Sotacap. 3. לבטלח במים duod in caufa effet ut nomen Tetragrammaton in cassum absiergeretur in aquas. Nam in Adjuratione ac Maledictionibus nomen illud bis reperitur. Quzcunque autem potatione libera, sed Præmonita ut dictum est ac Occultata, ideoque marito interdica fuerat, etiam & ipsi de quo pramonitio fiebat seu quocum occultabatur similiter b interdicebatur. A. Mifn.tit.Sota deoque si postmodum ei nuberet, erat similiter caps. Maim.balach, Sota c. 3. ejicienda; qua de re plura inferius.

# CAP. XV.

Examinis suspecta adulterii uxoris, per Amaras Aquas, Formula ac Ritus; Et quo seculo in desuetudinem abierit Examen bujusmode. De minetin Sosuspectis apud Mahumedanos uxoribus.

ibid & Maim. bal. Sota cap. 3.

Ormula, qua ad examen deduci folebat uxor Munsterum & suspecta, forensis hujusmodi \* erat. Adibat P. Fagium ad maritus forum, cujus jurisdictioni proxime Monte. 5. 6 suberat. Huic narrabat, se suspectam sibi uxorem Pracept; afr-



C

64

præmonuisse, cam nihilominus cum co de quo præmonita erat, in occulto egiffe, testes totius rei adesse, ipsam se à coitu mundam asseverare. ideoque se petere ut Aquarum Amararum examine res decideretur. Ipfa, quibus agebat maritus verba ita traduntur.

אשתי זו קנאחי לה עם פלוני ונסתרה עמו ואלו הן עידי והרי היש אומרה שהיש טחרה ואני רוצה להשקותה לבדוק הדבר:

Hanc uxorem meam Zelotypus præmonui de N. quocum poffea occultata eft, seu in secreto egit, atque bi funt teffes. Illa fe innocentem effe ait. Ego autem peto ut potus et detur quo rei ex-

amen fiat.

Testimoniis foro auditis, & tradito marito in custodiam duorum במידי חכמידי feu legis fu. dioforum, quibus erat cavendum ne cum uxore ipse ante potationem, utpote cui jam, ut didum eft, interdicebatur, concumberet, utrique conjuges Hierosolymam transmittebantur, ut ibi in Synedrio magno LXX virorum pro more res halach. Sanhe. procederet. Nam alibi examen hoc rite fieri \* nequibat. Comparentem ibi uxorem terrere primò nitebatur Synedrium ne aquas amaras biberet, crimen cujus suspicione laborabat confiteri suadebat, monebat ut recoleret exempla Judæ & Thamaris, Rubenis & concubinæ patris sui, alia ejusmodi, ne gravis nimis ipsi confessio videretur. Si confiteretur, aut potationem detredaret, ejiciebarur idque fine dote. Quod si innocentem se affereret, ex conclavi saxeo (Liskath bagazith

dun, car. 5.

bagazith appellitant; locus erat templo conjunaus ) ubi Synedrium illud habebatur, educam circumducebant, tentantes an defatigata atque anxia demum confiteretur. Perseverantem, prope portam atrii exterioris orientalem collocabant, arque ornamento omnimodo muliebri, etiam solennibus capitis operculis spoliatam (& rais inquit Philo ubi thanc rem eleganter explicat a Lib de fectarur affias is xpis qui mos omnibus omnino cau- allegib. de prasis seu ludiciis obtinet. Interpres ejus in omnibus sept.6.67. controversiis capitalibus) vestibus induebant nigris. Mulierum item frequentia illuc ex more evocancanda erat, ut erudiretur b fexus ille ne ageret . Egich. 23.45. juxta ejusce facinora. Aderant qui vellent alii, exceptis ancillis ejusce atque domesticis si qui effent fervis qui fummovendi erant, ne corum præsentia dominæ forte mens distraheretur. Dein monebat eam iterum de tota re Sacerdos huic rei præstitutus, atque adjurabat idque lingua semper cujus ipsa non ignara; Si non concubuit vir tecum & non declinafti ad immunditiem sub viro tuo, liberaberis ut innocens ab aquis ifis amaris & maledictis; sin tu declinasti sub marito tuo & polluta es & posuit vir concubitum suum ad te extra maritum tuum, det te dominus in execrationem & diras in medio populi tui, adeò ut faciat dominus corruere femur tuum & inflari uterum tuum. Et ingrediantur aqua ista maledicte in viscera tua ut intumescat uterus tuus & corruere faciant femur tuum. Respondebat uxor, Amen, Amen, lingua etiam sibi cognita. Ex mun-Fff 2 diffima



jam:

dissima dein membrana libello Sacerdos, atramento fine Chalchantho, ut facilius abstergeretur confecto, præter mulieris nomen, omnia adjurationis vocabula inscribebat & dimidium aque fextarium ( fi mensura quam tit vocant fit fex-\* Exad. 38.8. tarius) ex anco \* labro quod ex speculis mulierum conflatum juxta altare locum habuit, defumtum, ac poculo testaceo recens fico infufum, pulvere pavimenti templi aut si comperiri nequibat, aliunde allato, inspergebat, commistis etiam quæ amaritudinem adderent, veluti absinthio, id genus aliis. Abrasa dein quæ libello inscribebantur atque abstersa (adeo ut no vestigium restaret) in poculum item injiciebantur. Sacerdos tunc alius vestes ei corde tenus dilace. rabat, nudato usque ad crines capite, cincinnos, si qui erant, abscondebat, & sune, si comparari posset, Ægyptio (quo Ægypti miracula in animum ei faciliùs reducerentur) yestes ei laceras fupra mammillas circumcingebat. Ægyptio dein canistro afferebat decimam partem Ephi farina hordeaceæ ex mariti apothecis desumtam, & mulieri tradebat. Nec unica plures erant oblationes tametsi cum pluribus occultata suisset uxor, de quibus à viro præmonita fuisset. Tum Oblationem hanc in fartaginem imponebat fine oleo, fine thure; quorum si alterutrum adjiceret, ex lege vapulabat semel; si utrunque, bis, ut qui bis reus in ipsum legis sermonem. Dum hæc fiebant, poculum aque amare tenebat Sacerdos qui miscuerat, idque in conspectu mulieris, cui

iam in Examen prabebatur. Simul atque biberat illa, fartaginem in manus ei dabat Sacerdos, ita tamen ut ejusce manus simul subesset. Oblatione demum folenni seu Sacrificiis ejusmodi agitatione, ad Australe altaris cornu interius delatis, pars in suffimentum abibat, & quod reliquum erat comedebant Sacerdotes nisi maritus iple Sacerdos effet. Etenim tunc in cinerum receptaculum rejiciebatur tota. Et rite satis suisset res etiam peracta, tametsi Sacrificium Potatio-nem antecesserat. Si pota innocens esset ipsa, domum redibat, marito denuò licita; quin augebatur ei venustas faciei, corporis firmitudo, foecunditas eaque masculorum & eum facili partu-Sin verò adulterii rea, illico facies ejus expallefcebat ac proruebant oculi, arque ne templum atriave ejus inquinaret, statim educta, intumefcente ventre ac femore putrescente, moriebatur. Nec dissimili modo eadem ipsa hora qua mortua est ipsa', moriebatur item adulter, cujus nomine aquas amaras potaverat. Sic illi. Si non ventris tumore ac femoris putredine sed alio morbi genere laborare inciperet, licita marito erat. Interdiu tantum, non noce Examen hoc rite fiebat. Unico verò die binæ non potabant. Et nullus erat dies huic examini minime idoneus; tametsi unicus esset, quo, ante alios, quotannis hac de re folliciti essent tribunalium præfecti ; ut flatim oftenditur. Si ob timorem profiteretur fe uxor aquas recufare, nihilominus fi vellet, denuò ad eas admitti poterat. Sin fimpliciter.



pliciter femel recusarat, modò integra esset valetudine, retracare nefas habebatut. Si recufarat bibere ante abrasum libellum, reponebatur is in gazophylacio neque fas erat ut alius cujuspiam examini inferviret. Tune etiam oblatio in receptaculum cinerum rejiciebatur. At post abrafum libellum recusare nefas adeò erat, ut etiam vi cogeretur potare, sed non sine præeunte hujufmodi fuadela,

בתי אם ברור לד הדבר שטהרח ארת עמדי ער בורייך ושתי ואר תפחדי לפי שאין המים דומין אלא לסם יבש מונח חי אם יש שם מכה מחלחר מכה אינו עוטה כולם. אין 

Filia mea, si aded certum sit te innocentem esfe, ex fiducia innocentie tue bibe; nec omnino timeas; quoniam aque non aliter se babent ac venenum siccum super carnem animalis. Si vulnus ibi fuerit , dolorem affert & irrodit; fin verd vulnus ibi non sit , nullum omnino affert dolorem. Si fateretur se pollutam , effundebantur statim

aque מפני שאין בחן קדושה supa hal. Sota cap.4. Sanctitas a non erat. Scilicet fanctæ dicuntur aquæ in ipsa lege, non quod ipsæ sanctæ, sed Sallareb. ad quia ex zneo b labro, quod fanctum erat, desumebantur. Unde etiam Onkelos paraphrastes pro aquis fanctis, diferte in ipfa lefen chaldenm ge habet מיכיור aquas labri quod diximus. Si forte ante potationem effunderetur aqua libelli ramentis commixta, denuò redintegrabatur res tota. Aqua nova, novus libellus adhibebatur.

Fatente

Maimonid.

Num. 5. 17. Adde utrum. que paraphradicti Numerorum loci.

Fatente autem ipsa, aut nolente eam potare marito, aut five hoc five illa ante potationem moriente, aut fi adeffet testis adulterii (unde aquis ut ante diximus, locus non erat) tota oblatio comburebatur. In mores autem receptum erat. ut pro arbitratu suo maritus horrendum carmen subituram uxorem rite posset adigere ut de suspectis adulteriis aliis simul, præeunte Sacerdote. juraret, iifque ob quæ scorsim nullo modo aliàs ad hujusmodi examen deduci potuisset. Nimirum, nec fe dum sponsa erat ante deductionem, e Mifa tit. Sota nec dum uxor ante repudium, ubi redux eidem eap.2. Gem. Bab. nupserat, nec si fratria esset, superstite priori kidoschimeap. viro adulterium commissis. Nam si commiserat 1. fol. 17.6. Leviro etiam interdicebatur, quia & inde inter- Sota cap.4. dica marito superstiti. Unde potestas Leviro eam ad hujusmodi juramentum tunc adigendi. Et de adultera marito interdica inferius plura. De Stupro autem five ante sponsalia five, ubi redux nupserat, post repudium & ante secunda sponsalia (quoniam inde marito illicita non fiebat) juramentum heic exigi nequibat. Et subjuncta responsione Amen, Amen examinis diris mulier se devovebat, tam horum d nomine, quam d Videsis Pseuad eluendam fuspicionem cujus gratia rite in do-Vzielidem forum fuiffer deducta. Nonnullorum fententia 64 mit, Num, 5. etiam erat juramentum de futuro, nec se adul- 22. terium commissuram, marito heic exigere fas fuisse. Ceterum ea non recipitur. Vide item quæ hac e de re Philo. Quæ verò de examinis hujus e Lib.de fperial. formula diximus in desuetudinem abiere cum in ligibus de prate. feculo

(2)

חובהא

feculo Excidium fecundi templi proxime antecedente infigniter cresceret adulterorum numerus, idque ex iis inprimis qui mariti effent. Etenim ubi maritus illicito pollutus erat concubitu, vim nullam in aquis inesse, opinio, ut dictum est suprà, obtinuit. Et Tetragrammaton nomen in cassum abstergi nolebant. Hoc est quod legitur משרבו . המנאפין פסקי המים המים יום יום משרבו . המנאפין פסקי המים המאררים ורני יוחנן בן וכיי הפסיקן שנאמר לא אפקוד ער בנותיכם כי תונינה וגו' Ex quo multiplicati sunt adulteri, desuerunt aque amara. Et Rabbi lochanan Ben Zacat finem Hofee 4.14. eis dedit, juxta id quod f dicitur; Non visitabo super filias vestras quod fornicate sunt, & super stonsas vestras quod mechate sunt quia & ipsi 8 Ad Mifn. tit. (mariti) cum scortis separati sunt & cum mere-Sota cap 9. fol. tricibus Sacrificant. Ad quem locum Gema-34.col, i. bal.9. ra g Hierofolymitana, Legis verba sunt, Et erit mulier h in maledictionem in medio populi sui, שעמה שלום לא בזמן שעמרה פרוצים ונקה האיש מעון אימתי האשרה נושי אר עוונה בומן שחאיש נקי מעון. Vnde animadvertendum, id obtinere quamdiu populus ejus moribus fuerit satis integris, minime postquam se flagitiis omnind inquinaverit. Adjieitur item in lege & vir erit i innocens ab iniquitate. Quando igitur uxor portat iniquitatem suam? Tum solummodo, cum vir innocens est ab iniquitate. Inde Pseudo-Uzielides locum illum ad calcem legis paraphrasi sua Chaldaica sic interpretatur, ואין זכאי גברא מחובין אחתא ההיא תקנל ירד

ilbid. 31.

maritus à peccatis, uxor ipfa in fe recipiat peccatum fuum. Floruit autem Jochanan Ben Zocai, Doctor perquam illustris, fub Christi a tempora, & ufque . Gem. Bas. ad Vespasianum seu rempli secundi Excidium drincas, c. fol. vixit. Sed vero ingravescente etiam, ipso codem 412. Et Sepher avo, Romanorum imperio judiciorum capitalium luchafin fe'. adeoque hujus proculdubiò examinis quod capitale erat jus minuebatur tribunalibus Ebræorum, licet non penitus, ni fallor, ablatum, quod tamen omnino factum XL annis ante excidium templi plerunque volunt viri eruditi, qua de re alibi. Postquam verò in desuctudinem ita abjerat examen hoc capitale seu Aquæ Amaræ potatio, inolevit, ut, ubicunque ejusmodo Zelotypia ac Præmonitio præter Occultationem, qualem diximas, foro testibus adhibitis constiterat, uxor dote spoliata flatim effet dimittenda. Et de recentiorum Judæorum hac in re moribus, vide Leonem Mutinensem b de Ritibus Ebraicis. Quod aurem ! Parte cape. longe diversu habetur apud Mahumedanos de Uxore suspecta non pigebit ex Alcorano cadscribere : Aquara 24. الذين يرمون المخصدات ثم لم يادوا المخصدات ثم لم يادوا دام دعة ههدا فاجلفوهم ثمانين جلدة ولا تقبلوا الهم شهادة إددا واوليك الغاسقون ع الا الذين تابوا من يعد داك واصلحوا وان الله غفوم Ggg

مرحيم والذين يرمون الرواجهم ولم يكن لوم شهدا الا انفسهم فشهدة احدم الربع شهادات بالله انه الله لن كان من الكادين ويدرا عنها العذاب لربع سهادات بالله انه لبن الكانين والحامسة ان غضرب الله عليها أن كان من الصادقيين Imponentes adulterium bonis faminabus (sic Retinensis; nec malè, verbatim qui castas mulieres infamant) nec inde proferunt quatuor testes, fustigandi sunt plagis octoginta (totidem inebriato etiam debentur in Doctrina Mahumedis veteri.) Nec unquam recipiendum est (postea) eorum testimonium. Et ipsi sunt prevaricatores. Verum qui posteà bene egerint & fuerint conversi, Deus condonat & miferetur. Imponentes quicquam (adulterium) uxoribus suis nec habentes testimonium aliud præter seipsos, testimonium unius illorum quatuor testimonia (feu inftar quatuor; Retinenfis, quater fe jurent verum dicere) si dixerit per Deum se verum dicere & velut quintum adjiciat (Retinensis quintaque vice dicant) Maledictio Det sit super eum si mentiatur. Mulier verò interim non pumatur si quatuor adbibeantur testimonia per deum illum fuisse mentitum titum & quintum accedat, quo iram Dei in fe invocat illa si ille perum dixerit. Et de Quatuor testibus ibi plura.

#### CAP. XVI.

De Adultera (ubi Morte puniri nequibat) ac merito suspecta Divortio ejicienda, eaque tum Marito tum Adultero seu Amalio pariter interdicta. Officium etiam bac in re Fori.

D Adulterium & Zelotypiam, ubi nec Præmonitio nec Testes nec corum quæ funt cetera capitalibus judiciis necessaria quidquam deerat, ea potissimum spectant que capitibus proxime superioribus aperuimus; tametsi interdum caule etiam divortii duntaxat & dotis dispendii interserantur. Quod verò ad Adulterium attinet de quo capitale judicium eo quod five Præmonitio five Testes deessent, haberi nequibat; si palam id maritus \* viderat, aut illud lon ad. tit. Kinarranti vicino crediderat, illicitus ei dein apud doschimen. 3. bonorum morum censores habebatur uxoris con. fol. 66. a. Maicubitus, ipsaque dimittenda sed non fine dote, Ilioth cap. 24. nisi crimen fateretur ipsa. Nam tunc etiam do-quem & vide tali jure omnino excidebat. Nimirum peccasse shimeap.11. volunt virum qui uxorem ejusmodi retineret, veluti tum lenocinii reum tum in posteros injuriofum, atque perinde ac si monitum commatis illius in Hellenistarum Salomonis Proverbiis ac plerisque vulgaræ exemplaribus, sed nullis in codicibus Ebræis, comperti in mores recepissent.



Uxor Ebraica. LIB.3. 412 \* Frourth, 18. O's 2 inβάλλη γυταΐαα (fic Græci in proverbiis illis) αραθίω, εκβάλλη τὰ άραθά οδέ κατέχου μοιχαλίδα άριος 37. à concie qui ejicit uxorem bonam seu divortio dimittit, bona ejicit. At qui retinet adulteram is infipiens est & impius. Vulgata, qui expellit mulie. rem bonam expellit bonum, qui autem tenet adulteram flultus eft & insipiens. Et Hieronymus bex b Comm. in Matth.19. scriptura, quæ plane hæc est, Qui adulteram tenet flulius & impun eft. Agnolci videtur eadem ipla Chrysostomo e lectio, que & in Jure Canoe Hemil. 31. in Matth. nico d & apud Lombardum Scholasticosque cobid Cauf. 31. ter item admitti folet. Unde & de adultera maqua 7.1.6.2. nifesta ac publice cognita nec ad meliorem mene DD, ad fentem redeunte & de ea cujus peccatum tantum tent. 4. diftina. 35. clancularium aut quæ ad mores rediit castos, distinguentes, maximè Scholastici, hanc retineri posse ajunt; non item illam; saltem à thoro dimit-Cauf. 32. 9 tendam, triennii etiam pænitentiam præstituente 1. Can.6. 8 10.Mariana canone f, si ejusmodi quis retineat. Adnotant in Proverbis. autem aliqui veteribus Proverbiorum versionis h L. 29. D. vulgatæ exemplaribus deesse comma illud, nec

ad leg. Int. at Adult & Pau', codicibus multis 8 reperiri. Certe & ex jure fint . . capit. 26. Cafarco veteri tuxor in Adulterio deprehensa h i L. 6. c. in. haud impune retinenda; & qui i adulterii dameed. (. prater natam, si quocunque modo pænam capitalem (il est Ared Ker, Ju-heic relegationem seu deportationem; non mordicat, lib. 8.5 2- tem quæ nondùm adulterio apud Romanos præ-

flituta ut superius oftensum) epaferit, fciens duxerit vel reduxerit, lege Iulia ex causa lenocinii k L. 18. C. tit. Punitur. Neque inde de adulterio, ut de aliis capitalibus delicis, transigerek licuit. Et vide de Tranjali.

quæ habet ad hanc rem de Adultera postea Iustinianus 1, & Græcorum recentiorum m fententias 1 Novell, 134. receptas quæ in Basilicis, Harmenopulo, aliis, cap.10. juri Cæfareo veteri fatis consonæ. Quin & in m Bafil Abb 60. legibus Atticis imufar Thou & mounder, un ifico mi Thorne tit.37. Harmeouroinis Ta praini ' sar 3 ouroini alino ist Cum depreben- ib. 4. 1.1. 6. 5. (a in adulterio uxore marito non licet cobabitare; del porxolas quod si fecerit infamis esto, ut apud Demosthenem vide Briffinium in Oratione in Newram. Viderint heic doctiores de Adult, verb. utrum ad receptam inter Ebræos sententiam dimnatam ahanc de adultera non retinenda spectarit illud Josephi de B. Virgine gravida antequam cum ea convenisset, loseph n autem vir ejus, cum effet justus ubi vide Huge-O nollet eam traducere, voluit occulte dimttere um Grotium. ieam. Sed ea de re plura mox. Natum puto comma illud ex commentariolo seu glossemate aliquo in illud quod proxime ibi præcedit - 170 -שמח ששה מצוש מוב ויפק רצון מיחוה nit mulierem seu uxorem invenit bonum ; & bauriet jucunditatem à domino. Scilicet intelligi folet ac fi didum, qui invenit uxorem seu mulierem Bonam, ut expressim in ipsa versione tum Vulgatus tum Græci, uti item Judæi Hispanienses qui vertunt ibi Fallo muger (buena) fallo bien, y saco voluntad de A. Et dista que sequentur in Græca & Vulgata de Adultera non retinenda velut antithetum seu commentatio ex margine in contextum videtur irrepfiffe. Neque verò fententia forensi vir cogebatur uxorem adulteram apud E. bræos dimittere nisi adessent testes minimum bini qui de adulterio testarentur. Si adessent, maritum

o Maimenid. balach, Girufhim cap. II. & Gemar, B4. d tit labimoth.

fucceffin Ponticap.12.

Mifna & cap. Maimonid. halach. Sota cap.I.

maritum qui divortio non ejiceret plagis puniebant , ufque dum fe libenter ejecturum profiteretur. Sed regulariter obtinebant hæc de adulte. blon. Sapins rio tantum ubi neque Error neque Vis intervene tit. Cetluboth rat. Quæ tamen exceptio ad uxores Sacerdotum non attinuit. Etenim five vi five errore adultera uxor Sacerdotis, ei perpetuo dein interdicebatur, nomine nau feu fcorti; qua de re fufe P alibi. Lib. 2. de Sed fine dispendio dotis tum erat dimittenda. fic. Elr. cap. 2. Ubi nec vis aut error erat, idem generi Sa-& supra lib. 1. dotali quod ceteris heic jus. Zelotypi uxor 9 quam post solennem Præmonitionem ipse viderat in fecretum, quo occultaretur feu femotis Gemar. it. Sera arbitris ageret cum eo de quo pramonita est, abiiffe ibique כדי מומאה dum pollui poffet, juxta superiùs dica, cum eo mansisse, nec intereà ob testium desectum ad Aquarum examen deducere quibat, velut' interdicta tamen ob sceleris præfumtionem erat dimittenda, sed non fine dote. Quod ipsum dicendum, ubi fama aut testis ejusmodi rei unicus haberetur, cui scilicet maritus præbebat fidem. At fi, uxore aquarum Examen fubitura, testis unicus adesset ( sive fœmina sive fervus five ancilla aliusve qui alioquin intestabilis habitus) adulterii cum eo de quo præmonita est commissi, ad potationem non admissa, sine dote atque ut illicita viro erat ejicienda. Ex ipsa enim Zelotypia ac deductione ejus in examen, de fide quam haberet testi maritus præsumebatur. Etiam ex.Zelotypia fori cujus jurisdictioni suberat uxor, habebantur interdum maritis illicitæ unores, etiam



& jure dotali excidebant. Præter maritum autem nemo ad aquarum Examen adigere potuit. At vero, ubi maritus furdus erat, mentis inops, peregrè profectus, aut custodiæ traditus, & publica libidinis infamià interim laborabat uxor, licet eam non ad Aquarum examen, nihilominus ad Premonitionem evocabat forum. Si eam cum eo de quo ita Præmonita est postmodum in secreto, dum pollui poffet, egiffe ex binorum testimonio liqueret, è sententia fori & marito interdicebatur & jure dotali omnimodo excidebat; dilacerato etiam apud acta dotis libello. Maritus dein convalescens, redux, seu custodià liberatus libello divortii eam ejiciebat. Hac de re uti etiam de eis que ad aquarum examen fuere deducendæ, aliisque aliquot causis publicis quotannis XV die Adar mensis (qui Februario Juliano proxime quadrat), quam alias follicitiores erant lim.cap. 1, adde tribunaljum præfecti. Milna י קנרין אור באדר ביטו באדר ביטו באדר קנרין את חמגילה בכרכים ומתקנין את הדרכין שת הדרכין שת הדרכין שויסה ואת הרחובות יאת מכוות המים ועושים ועושים מלוח. בורכי הרבים Decimo quinto die mensis ne. מורכי הרבים Adar legunt librum Eftber oppidatim, & itinera, plateas atque aqueductus curant; quin & omnia que ad publicum inprimis attinent adgrediuntur. Scilicet de festo Purim f verba fiunt. Inter ea t Efther 9.31. autem quæ ad publicum heic attinent recensetur t Levit 17.3. in Gemara Hierosolymitana, præter devotorum a Deut. 11. 4. Sacrorumque bonorum redentionem , vitulam = Exod. 21.6, decervicandam feryum Ebraum fubula perfo- y Num. 19.5. randum, vacca rufær facrificium, & mundandam z \* Levit. 13.6 Deat . 17.8. lepram,



lepram, Potatio uxoris suspectæ. Tam autem ez quæ ex Zelotypia illa quam diximus fori quam quæ ex folenni ad examen aquarum deductione doribus & jure conjugali excidebant (juxta jam dicta) vetitæ funt non Maritis folum perpetud sed etiam Amasiis seu iis quibuscum in secreto Maimorid, præmonitæ egerant. Adeoque ut, tametlia, fine

hal, Sora cap. 3. tellibus impudicitiæ binis, non cogebatur ex fen-Gemar. Bato, lon. tentia forensi maritus uxorem sibi adulteram, ca). 2 fol. 24. 1. nedum suspectam, dimittere (quam tamen fi sciret aut ex testimonio famave crederet esse adulteram retinere ei nefas,ut dicum eft, habebatur) mbilo. minus, si is de quo præmonuerat sive vir Zelotypus five fornm, dimiffam five aquis, ut oftenfum est ante, liberam sive meritò modo, itidem indicato, suspectam in uxorem duxerat, fine dote erat ejicienda, velut amasio interdica. Nec retineri eam finebat ex officio forum. Imò fi ea quæ non præmonita à priore marito, adulterii cum co cui jam dimissa nupserat commissi infamia per biduum quasi constante laborasset projectzque impudicitia, tametsi non ipsius adulterii, testes essent reperti, neque ex ea hactenus suscepisset prolem maritus secundus, fine dote ab eo erat ejicienda. Quod non obtinuit si prolem hac in specie susceperat illa. At si ipsius adulterii testes reperti, etiam ita ejicienda fuit quotcunque liberi anteà suscepti. Summa ferme erat nec Adulteram marito, neque post Præmonitionem meritò Suspectam, nec eam in qua maritus ipse dum prioris durabant nuptiz adulter fuerat, ritè fuiffe

fuisse retinendam Sed Dotis ratio erat heic interdum alia atque alia, quam & fatis superque ostendimus. Firmant receptissimam sibi de Adultera & Suspecta ita interdicta sententiam verbis legis sacræde Divortiis. Verba funt, Non poterit maritus מחרי אשר הוטמאה warem משרי אשר הוטמאה 121 possquam a ea polluta est, quia abominatio est &c. \* Deut. 24.4. Vocabula illa ad uxorem repudiatam primariò spectantia ita seorsim (ut fieri apud eos non raro amat) capiunt, ut omnimodam etiam uxorem ita pollutam sive adulterio sive, post Pramonitionem, Occultatione, intelligi velint. Diferte etiam ajunt fensum insuper esle perinde ac fi scriptum effet הוטמאר חוממאר nec eam que polluta eft, arque ac fi caput illud legis ita fuiffet conceptum, Non poterit maritus prior qui dimisit . cam recipere in uxorem, nec poterit recipere aut retinere aliquam quæ polluta est. Plagarum pænam fubibat quicunque five reciperet five retineret forminam fic, ut diximus, fententia forensi interdicam. Hinc etiam uno pronuntiant ore, uxorem quæ secundum, viro superstite b, nuberer, tam primo quam secundo interdictam suisse; scilicet, ut utrique pollutam. Sed etsi decerptum legis balach. Giruillius fragmentum velut in partes heic trahunt fincapio. (quale fieri solet ubi majorum institutis vim seu 12 rationem corrogare nituntur) attamen ex institutis ejulmodi & receptis moribus quæ hac de re tradimus omnino pendere rem dubitandum non eft.

Hhh

CAP.

## CAP. XVII.

De Uxore ob Impudicitiam leviorem infami ac offensis ejus sive in Mosaica sive in Judaica ita signantiùs dicta Instituta. De soeminis velandis, lactura Dotis, alterutrius conjugum corporis vitiis.

Actenus de uxoribus five Adulterii five gravioris Suspicionis causa interdictis aut quæ ritè ideo nequibant retineri, actum eil. Sunt etiam leviores Causæ ob quas tametsi, pro maritorum duntaxat arbitrio, ejiciendæ erant, jure nihilominus omnimodo dotali ejectæ excidebant. Ejulmodi fuere uxores infames seuquæ ejici possent שם בשים ob malam tantummodo famam non qualis adulterium omninò affereret, nedum ad Aquarum Examen eas adigeret, sed qualis fine Præmonitione nec tamen fine testibus fide dignis firmaret eas cum aliis fe gestisse aut se gerere saltem visas esse inhonestius ac impudentius quam pudicæ uxores, pro more patrio, facere folerent deberentve. Ez item quæ in Mosaica aut Judaica Instituta (hac de re fignantiùs dicta) conjugalia committerent; alix, de 4 Gem. Hicrofo-quibus statim. In uxorum infamium genere cense-thuboth cap. 7. batur ea quam testes statim postquam è cubicu-3. Ealylon. ad lo ejus a exierat juvenis aliquis, præter maritum, זוגרת בסיבר labimoth alius, folam ibi fe reperiffe dixerant חוגרת cap.2.fol. 24 b. femoralia feu subligaculum aut succinctorium, ve-

Maimouid, tat. lut nuper exutum, induentem seu co se accingen-

tem.

tem. סינר feu finar id eft fubligaculum feu fuccin. Etorium, indumentum erat muliebre ab Ezra, ut à Talmudicis, dicitur uxoribus b præstitutum, Gemar. E ab. ציעור בושם verecundia cauft, perpetud, five ad tie. Baba domi five foras vestitæ agerent, gerendum. Eo Kamacap.7-fal. circumquaque five contexto five confuto atque 82.6. ad poplites saltem demisso ita cingebatur medium corporis ut indusia ac vestes interiores quæ five laxiores erant five sciffuris apertiores coufque strictius cohiberentur, quod ex scriptis Magistrorum e elicere non est difficile. Da. vid de Pomis שונר חגורה או מח שחוגרור Videfit Mif-אות משום לבושיהן הנקרא גריםיאלי או bathcap.to. 6 סובאלים Sinar eft Suceinctorium, seu ut alii volunt notata ibid praid quo mulieres vestes suas succingunt, dicto (Ita- rareb. ad tit, lalice) grembiale aut senale. Juvenem quem diximus, bimoth capaz. five amatorculum five quemvis alium libidinis Aruchim 100. ita suspectum intelligas. Sed exemplum quod affertur in Talmude utroque est de - guod mercatorem generatim denotans usurpatur heic pro mercatore pigmentorum, aromatum, id genus aliorum quæ ad venustatem ac delicias puellæ ambire folent. Salomon Jarchius; כוכר Intellige qui בשמים לנשים לחתקשם בחן pendit aromata fæminis quibus se ornent. In hoc genere item habebatur ea quam cum amasio è loco aliquo tenebroso prodeuntem viderant testes aut cum eo folam cubiculum ingredientem foresque statim occludentem, aut oscula atque amplexus amatorios admittentem. Alia ejusmodi occurrunt que juste satis suspicionis adeoque Hhh 2 infamiæ



lebant atque vocabulo ufitato הבר מכעור ה feu

Cethuboth 6.5 cap 24.

(ut Hierofolymitane exaratur) id est rei in. bonefle , Turpis aut impudice infigniuntur. In Mosaica autem præscripta conjugalia fignantiùs a Mifaa tit. heic dicta committere dicebatur uxor 4 primò 7. Gem Babyl. quæ nudo capite in publicum prodiret. Gemara ווא פרוע דאוריתא היא דכתיב Babylonia באשה פרוע דאוריתא ופרע את ראש חאשה ותנא רבי ישמעאר ראש חאשה ותנא הבי אוחרת לבנורם ישראל שלא יצאו בפרוע ראש .fol.:50. col 4. Bataco 11. Mai- באוריתד Quod ad caput denudatum attinet lege Sane nititur juxta id quod scriptum est (in le-Num. 5.18. ge e de muliere ad Aquarum Examen deducta) & denuder caput mulieris; quin & tradit Rabbi Ismael interdictum effe ex lege filiabus Israel, ne eapite prodeant non operto. Quod de cincinnis ac crinibus inprimis operiendis intelligunt. Secundò in præscripta hæc Mosaica committere dice-Num. 30.8. batur uxor quæ votof fe aut juramento obstrinxerat neque id, minime rite foluta, impleverat. Levitic. 15.19. Tertio, que menstrue g immunditie conscia mundam se marito affirmaret atque ad amplexus maritales admitteret. Quarto חל חצוף שלש non que non diviserat aut rite seposuerat à prima massa farinacea, ex novis anni frugibus consecta,

placentam illam feu libum quod numini ex le-" Mam. 15.20. ge h erat Sacrum (primitias massa, appellant Hellenista; & Vulgata, de pulmentis primitiva) fed five ipsa depsuerat five alius quis totam massam coctam marito obtruserat falso afferens ante fepositum fuisse facrum illum farinæ censum,

unde

unde ut de rité pollucenda ipse deceptus comederet. Quintò, ca que ita cibis immundis iisve quorum decima nondum foluta, maritum deciperet. In Judaica fic heic dicta etiam fignantiùs Instituta, committebat uxor primò que tametsi crines operti essent ac cincinni, juxta jam antè dicta, fine calyptra tamen pendula in publicum prodiret. Eam דדר nuncupant quod vocabulum in Targum Hierofolymitano & Pseudo-Uzielide pro pro peplo, pallio, pelamine seu theristro quo use funt i Rebecca & Thamar, adhibetur. De Genes. 24. 65. Thamar, Moses, videns eam lebuda putabat eam lure Nat.cap. 5. de meretricem effe, quoniam operuerat faciem suam. k Gines. 38. 14. Ob opertam faciem nurum fuam agnoscere ne. 619. quibat. Meretricem autem fuisse putabat, quoniam, de facie non agnita, in trivio ita sedebat. Terrullianus 1, Apud ludaos tam solenne est fæ- 1 De corona minis eorum velamen capitis, ut inde noscantur. Et Miliin capa. vide Joannem H.Sopranem de Re Vestiaria Judæorum. Fæminarum item yelatarum in publico per Orientis regiones testis est Hieronymus m. Et idem m In Ifaia cap. Tertullianus n; Iudicabunt vos (de Virginum 3. De Velandia velamine loquitur) Arabia fæmina Ethnica, qua virginib.cap.17. non caput, sed faciem quoque ita totam tegunt, ut o Plutarch. in uno oculo liberato contente sint dimidiam frui lu. Prollem. Rom. cem quam totam faciem prostituere. In Occidente oc- Maxim. 16.6. tiam vetera funt ejusce exempla clara obviaque. cap 3. Quin & legimus in Alcorano, versionis P Reti- P Azon 34. nensis. Bone sæmine suos visus qu'im licet, tegant, membraque genitalia similitèr. Hoc enim est optimum apud Deum omnes suos actus dinoscentem. P. Mulieris



Mulieres itaque bone se curent ne Lunatioum aspiciant, suoque peplo tegentes collum & pestus omnemque suam pulchritudinem, nist quantum apparere necessitas cogit, celent omnibus, speciemque pedum etiam eundo, nist maritis suis eorumque suisque (ita legendum, pro suis quod editum est) parentibus & siliis atque privignis & fratribu atque nepotibus & ancillis omnibusque non suspestus sue subjectis manui vel prius non pollutis. Sic libri typis editi. Ubi in limine legendum quantum pro quam, ex Ms. Sed quid illud est? ne lunaticum aspiciant. Scripsit ibi Retinensis ut ex Ms. codice scimus, ne limaciter aspiciant. Id posuit pro eo quod est ocellis limis seu facie transversa intueri. Periochæ autem hujus Arabica sunt?

Akoran.Arab.

وقل المومنات يعضن من الصرهعن ويدخطن فروجهن ولا يبدين برينتهن الا ما طهر منها وليضربن بخمرهن على على جيوبهن ولا يبدين برينتهن الا لبعولتهن او ابناهن أو ابنا بعولتهن او ابنايهن أو ابنا بعولتهن أو ابنايهن أو ابنا بعولتهن أو اخوانهن أو ما و نسايهن أو ما بني اخواتهن أو نسايهن أو ما ملكت ايبانهن أو التبعين غير الولي

افل ات

CA

() A

Mi

tuc

de

no

qu

or

ti

fc

C

•

•

3

6

t

-

لولي الاربة من الرجال والطفل الذين لم يظهروا على عورات النسا ولا يضربن بارجلهن ليعلم Quod fonat; ما يخفين من ميننهن Mulieres credentes obtegant vultus suos & cuftodiant suam castitatem. Nec ornatum & pulcbritudinem suam conspici sinant præter partes eas que occultari nequeunt (paraphrastes ibi optimus de facie hoc capit & manibus; ita scilicet ut non obliquo aut limo aspectu conspici sed tantum recto possent; vocabulum autem xxxx quod ornatum & pulebritudinem vertimus, pro omni eo ornatu quo corporis ipsius humani cutis, capilli, partes ceteræ decorantur splendidioresque efficiuntur, apud Arabas sumitur, quod scimus ex Avicennæ b locis compluribus) Quin b canon, lib. 4. & abscondantur velamine suo usque in sinus suos sib.2. trafial.2. (explicat paraphrastes ille Mahumedes Ben Ach-

med, sobtegantur caput collum & pettus velamine obducto) Neque conspici sinant ornatum & pulchritudinem suam nist maritis suis, aut patribus suis aut maritorum patribus, aut filiis suis aut privignis, aut fratribus suis aut nepotibus sivo ex fratribus sive ex sororibus, aut sæminis suis



4:0

aut eis que in potestate earum (unt & ministris seu affeclis præter bomines quibuscum negotium babeant (veluti vestiarios, id genus ceteros) & puerulos qui ad fæminarum nuditatem non incenduntur. Nec abscondantur ab hominibus à quibus. erudiantur de es ornatus ac pulcbritudinis parte e Arab.33. lat. que obtegenda. Alibi item in Alcorano e de fœminis velandis mentio. Quæ Scriptores habent Christiani reliqua prætermittimus. Consu'e qui ad prioris Epistolæ ad Corinthios caput undecimum fcribunt, & virum præffantissimum Claudium Salmasium in Epistola ad Andræam Colvium de virorum cæfarie & Mulierum coma. Ex Iudaicis autem heic ita dictis Institutis, Secundò inverecunda nimis habita est ea quæ in publico neret, ita ut ornatu suo seu manuum brachiorumque venustate transeuntes illiceret. Tertiò que cum juvenibus colibibus luderet. Quartò quæ voce eousque intensa ut familiæ innotesceret, maritales amplexus deposceret. Uxorem ejulmodi קולנית freperam nuncupant. Quintò ea quæ coram marito patrem ejus diris devoveret. Sed verò discrimen heic erat de uxorum excessibus. Quæ infamis erat, modo superius indicato, dotali jure omnimodo excidebat fine Præmonitione. At quæ five in Mosaica five in Judaica jam dica Instituta conjugalia commiserat, dote non excidebat, nisi maritus eam præmonuisset. Si aut affererent testes Præmonitionem, aut ipsa ad juramentum adacta eam fateretur, dotali, etiam horum nomine, excidebat jurc

jure omnimodo ; ita pro arbitrio mariti tantum ejicienda, ut à foro ejicere cogendus non esset. Cum intereà non modo in prudentum a confiliis Maimonid. habeatur monitum de uxore ejulmodi dimitten- fin, cap. 10. da, idque, ut volunt, Salomonis dicto illo firmatum, ejice b derisorem & simul egredietur Proverb, 222 contentio cessabit que lis & contumeliæ affectio; 10. sed etiam in præceptum divinum, ut improbum eum commissse velint. Locus ad hanc rem Gemaræ Babyloniæ ceft inprimis observandus. Dos ad tit. Oie לוח במאכר בנשים יש לך לעות בנטים יש לך לעות בנטים יש לך אדם שובוב עופר לחוד כוסו וזרקו ואינו Meir. שותחו וזו היא מדת פפוס בן יחודה שהיה בוער בפני אשחו ויוצא ויש לד אדם שובוב נופר לחוד כוסו וזורקו ושוחחו וזו היא מדת כל אדם שמדכרת עם אחיה וקרוביה ומניחה ויש לך אדם. שזבוב נופר חמחוי מוצצו ואוכלו וזו היא מדרה אדם רע שרואה את אשתו יוצאה וראשה פרוע וטווח בשוק ופרומה משני צדדירה ורוחצת עם בני אדם עם בני אדם ס"ר אלו במקום טבני אדם רוחצין זו מצוח מן חחורה לגרשה שנאם' כי מצוח ברה ערורה וגומר ושלחה מביתו וחלכה וחיחה אוט אחר Duemadmodum parii funt bominum mores circa ea que deglutiunt, ita etiam circa uxores. Eft qui ubi musca in poculum suum inciderit, eam tamen effundit, nec ebibit. Ad bunc modum fecit Papus Ben lebuda qui obseratis in uxorem ofiis semper exibat ( gloffa ibi Talmudica ait 4 ridesta Secum fuise Maria Magdalenz maritum d) eft jol, 66.

etiam



Cethuboth

etiam qui ubi musca in poculum suum inciderit, eam effundit guidem, attamen ebibit. Ad bune modum facit is cujus uxor cum fratribus suis ac propinquis pro libitu fermocinari folet idque eo libenter permittente. At que est demim qui ubi musca in Datinam fuam inciderit, eam diligenter emungit & deglutit. Ad bunc modum facit improbus cus non displicet uxor sua foras capite aperto prodiens, aut nens in publico, aut vefles babens ab utroque latere discissas, aut se cum viris balneo lavans; Imo vel Lipans in loco ubi viri lavare solent. Nam præcipitur ex lege uxorem ejufmodi repudiare. Scili-Deuter. 24.2. cet dicitur e quoniam invenerit in ea Turpitudi. nem &c. & dimittat eam è domo sua, & abeat of fit piro alteri. Ceterum tametfi maritus non repudiaret uxorem ejosmodi, nec à foro esfet, ut didum eft, ante cogendus, nihilominus actione dotis, per rerum jam memoratarum alicujus ex-Ha'ach I thoth ceptionem cadebat vidua. Maimonides f y פארכתובה בא Gemar. פי שאין הרציא אין להן כחובה חקנת חכמים חיש כדי שלא חהא קלח :ap.7. fol.72.b. בעיניו להוציאה ולא חקפידו אלא ער בנורה ישראר הצנועורה אבר אלו הפרוצורה אין להן חקנה זו אלים חהא קלה בעיניו להיציארה Quanquam non ejiciebat divortio uxorem eju/mode maritus, nibilominus dotem fibi vindicare nequibat vidua. Prudentum enim de dotibus conflisuito inde nata, ne despetta nimis uxor marito lepiculam quamlibet ob caufam ejiceretur. Nec rationem omnino babuere aliarum præter filias Ifrae-

lis pudicas. Ifis autem, seu impudicis, neutiquam



eft prospectum quo minus leviculam ob causam ejicerentur. Uxor etiam abfolute delponfata, fi aliquo votorum illorum trium quibus fæminæ le obstringere solebant (de quibus superius 8 fit & Lib. 2. cap. q. mentio ) eam obstrictam effe fuiffet compertum, fine dote, pro viri arbitratu , ejiciebatut. Uti h Misna tit. etiam ea, cui simpliciter desponsatæ compertum cap 7. Gemar. effet, inscio plane sponso, vitium aliquod ineffe Bab. ibid, fol. corporis, cujus five in sponsaliis, five in seligen- 77. . & Maine. dis altari Sacerdotibus i semper habenda erat cap 25. ratio. Si verò nuptæ vitium aliquod corporis, i Videsis Sib. 2. ctiam lepra acciderat , aut retinenda erat aut Pontific. caps. cum dote repudianda. Marito fi manus aut pes oc. exscissus eft, aut oculi desecere, nihil inde obstabat quo minus contumax haberetur uxor fi concubitum ided detrectaret, adeoque fine dote candem ob caufam dimitteretur. At fi poft nup? tias fœrore oris aut nasi fordescebat maritus aut res spurcas, veluti canum excrementa, colligere solebat aut arisodinis se deturpabat, aut coriis emungendis ( quæ ut exempla maritorum amplexibus uxoriis hand ita idoneorum habentur) uxor pro suo libitu aut in hisce acquiescebat, aut in foro rite agebat ut cum dote dimitteretur. Quod si lepra marito accidisset, separandi erant conjuges, etiamfi alteruter nollet, nifi perpetud teftes adhiberentur qui ne concubitu uterentur fedulò prospicerent. Quin si in hac specie ageret in foro uxor, repudianda erat ex lententia fori & dos simul reddenda.

CAP.

## CAP. XVIII.

De Repudio seu Divortio, seu uxoris toties ante memorata Ejectione. Duplex Uxorum genus quod divortio non ejici, ut alias, licuit. Lex Sacra ea de re. Scholarum item Sammæanz & Hillelianæ atque ñ R. Aquibæ, de Divortii causis sententiæ. Ex bisce quamnam receperint Magistri.

Epudium seu Ejecto uxoris cujus totiesin superioribus fit mentio idem est quod. Divortium. Neque discriminis vulgaris. inter Divortium & Repudium heic usus. Utroque. ipsum marrimonii contracti vinculum dissolvebatur, idque tam post Sponsalia ante Deductionem seu Nuptias quam post Deductionem, juxta. ca que jam oftensa funt. Tametsi sit interea observandum, sub limine legis sacræ \* de Divortiislatz verba fieri de co qui acceperit uxorem ים ובעלות maritavit eam quod etiam pro co quod. oft e coiverit cum ea interdum fumitur. Et fane in Pentateucho Samaritano, lex ea ad hunc modum se habet, Cum acceperit pir uxorem 131 ים ובעלה id eft o ingressus fuerit ad eam maritus ejus factus fuerit; quod & verti posset & ingressus fuerit ad eam & concubuerit cum ea. Chaldaus ibi ויבעלינח ארי יסב גבר אחתו הובעלינח cum duxerit vir uxorem & concubuerit cum ea, cui confonus Arabs Erpenianus, seu Judzi Mauritanienses. Hispanienses autem Judæi 7 quando

w.Dent.14.T.

do tomare paron mugere y la maridare, ut ferme. versiones omnes nuperz. Graci si quis acceperit uxorem, i wouden duri & cobabitaverit cum ea. Vulgata & babuerit eam. Sed intelliguntur ea verba Magistris perinde ac si scriptum fuisset Cum pir acceperit uxorem, etiams cum ea concubuerit seu deduxerit &c. adeo ut non sponsa. lia tantum verum & ipsas nuptias atque in utrifque matrimonii vinculum pariter contineat lex. Duplex autem Uxorum genus heic semper, ubi de divortiis loquimur est excipiendum idque ex ipfa lege Sacra. Alterum earum quæ præreptæ virginitatis falsò, idque in judicio capitali, accusabantur; Earum que vi comprimentibus nupta, alterum. De utrifque fatis ante adi- . Lib.I.cap.16. Aum est. Er expressissima funt legis facræ verba & lib. beccap. 1 -de eis prepetuo b retinendis. Sed de falso accu- b'idefis Maifatis Josephus exceptionem adjicit velut à Mose Naira Bethula præscriptam. Kordina &, inquit, & nopd ud adrair, cap. 2.63. repolition to xater ophoners, un Aular ituriar ixort G anies C Lib. 4 cap. 8. वे गरम हा मार्थ के प्राप्त के के के का कि का के का कि के कि कि कि कि aple de à d' armirar sumbin, Si quidem puella fuerit judicio absoluta, degat in accusatoris conjugio, isque nullum postbac dimittendi eam jus babeat, nist magnas ipst causas prebuerit atque ejusmodi que contradictionem non recipiant. Sic Josephus. Quemadmodum autem triplici modo marito, ut oftensum eft adquirebatur uxor feu Sponsalia inibantur, Nummulo, Libello contradus, & Coitu,ita duplici fui fiebat juris potestatisque uxor, ac contractus matrimonii solvebas



tur.

לות. Kidof. tur. Mariti morte & Libello Repudii. Sic Mifna d; chincap.i. האשח נקנית בשלש דברים וקונת ארן עצמת בשלי דברים עצמת מענית שמי דברים עצמת מענית שמי בשתי דברים עצמר adquiritur modo triplici feu

ברים יושם uxor adquiritur modo triplici seu rebus tribus, & possidet seipsam seu sui sit juris duplici. Nimirum בגט ובמיחה הבער הבעים אלם Libello repudii & Morte mariti. Lex ipsa de Divortio seu Repudio lata ita se habet; Cum vir acceperit uxorem & maritaverit eam, siatque ut illa non inveniat gratiam in oculis ejus בה ערות בו אצם ים אבר ערות מוחומה inveniat gratiam in oculis ejus בה ערות בו אצם ים אבר ערות בו ערות ביידות substituitur ibi e advers Mar. ביידות ביידות

cionem lib-4, tium impu

tium impudicum; Judzi Hispanienses, discobertura de cosa; Mauritanienses قبي من قبير و quod itidem rem quampiam fædam seu indecoram denotat; R. Saadias Gaon أمر قبير أن فاتاها, idem fonans. Sed versio Arabica sho, quam habeo, certè verus, المراه فاتاها,

f Sell. 23.

فوجدها على القبيم Si vir duxerit uxorem & concubueris cum ea & invenerit in ea rem aliquam fædam
que eam non decuerit adeo ut eam non amaverit;
editio Romana قص على على النفس ملى على النفس ملى على النفس ملى على النفس ملى النفس ملى على النفس ملى النفس ملى النفس الملكة المل

Etiam

Etiam feribet ei libellum repudis (Ebræis diefeur Conners diceres libellus rescissionum fen rescissorius, atque ita in lege hac, Chaldais ninc feu Da, libellus feu infirumentum, nunc מיטורין dimiforius nunc הירכוין expulsionum g Matth. 19.7. leu expulsorius. Syrus 8 etiam בחבא דטובקנא אונים א Marc. 10.4. guod idem fonat, uti & דרוללא puod h Matth.5.31. interpretantur nonnulli libellus proprietatis, quo wie de Lindemulier, que antea marito subjecta fuerat, sui juris ac quali propria fibi fit. Gracis Bicalos aresasie, quod etiam in Federe novo i usurpatur; Ju- i Matth. 19.7. deis Hispaniensibus carta de apartamiento; Ara. Marc. 10.4.

bibus فالكلف Libellus diffolutionis)

& tradat in manum ejus & dimittat eam de domo sua, que exiens de domo ejus atque abiens nubat viro alteri. Et fi vir ille alius ceperit eam odio babere, seribat & ipse ei libellum repudii tradensque in manum ejus dimittat eam de domo sua: aut fi vir ille posterior (pro win feu Vir heic quod legitur in Ebrao Judaorum, Samaritanus codex haber בעלח maritu ejus) mortuu fuerit qui illam duxit uxorem, non poterit maritus ejus prior qui illam à se dimissit reverti & ducere eam sibi in uxorem postquam polluta est. Nam abominatio eft in confpellu domini; & non facies peccare terram quam Dominus Deus tibi dedit in bareditatem. De legis hujus partibus aliquot quibus uxor marito variatim, ad magistrorum placita, eft interdida, fupra k agitur. Restat ut de ipfo k Lib.1.cap. Repudio seu Divortio itidem videamus; ejus capité. 6 17. feilices



scilicet potissimum Causis (præter cas quas obiter jam memoravimus) Ritibus aliquot, Usu ac Jure, ac Formula libelli. Caufæ quæ hactenus dum five de Dotis dispendio sive de Nuptifs interdicis egimus, occurrunt, in genere ferme funt duplici. Aut ejusmodi, ut fierent inde uxores illicita, juxta fententias receptas, maritis, five ex ipfa lege five è fancitis majorum, ideoque necessariò repudianda, idque plerunque fine dote; aut ejufmodi,ut saltem impudicæ turpesve inde haberentur uxores, atque ideo ctiam merito repudianda existimarentur, tametsi non necessario aut ex sententia fori, ut prioris generis. Causarum autem genus est tertium, ubi five forma five ætas, gestus, aliave res quæcunque levicula uxoris marito displiceret, adeo ut non inveniret ea gratiam in oculis ejus. Nam inter placita gentis receptissima habetur ob causas saltem ejusmodi, pro maritorum libitu, uxores repudiari potuisse. Idque ex facræ legis mente. Sed uxor ita repudiata dotem & res suas sibi semper habere debuit. בים שמאי אומרים לאין Gittin Verba Mifoz funt1; בים שמאי אומרים יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא כה יי דבר ערוה שנאמר כי מצא בה ערות דבר ובית הלר אומרים אפילו הקדיחה חבשילו שנאמר כי מצא בה ערות דבר רבי אקיבא אומר אפילו מצא אחרת נאח ם חימנה שנ' והיה אם לא חמצא חן בעיניו וגו' .InTainud. Ex sententia Scholæ Sammæanæ uxor marito baud erat repudianda (scilicet alias non interdicta nec illicita) nisi si inveniebat in ea Rem Turpitudinis, secundum id quod scriptum eft, quoniam invenerit

Cap.9. m De lectiome bas vide cap. 22.

Hierofolymit. boup ממנה idem fonat;

in ea Turpitudinem Rei. At juxta Scholam Hillelianam etiam ob cibum ejus nimio ardore coltum (causam quantulamcunque) secundum id ipsum quod ita foriptum eft, quoniam invenerit in ea Turpitudinem Rei (feu causæ alicujus ; nam זבר tam causam & verbum quam rem significat, adeoque innui in lege causam quantulamcunque volebant Hilleliani, ut mox dicetur fusius) Ex fententia etiam Rabbi Aquibæ, si invenerit aliam ea pulchriorem aut fibi commodiorem, juxta id etiam quod scribitur, si non invenerit ea gratiam in oculis eju &c. Etenim Aquiba hic verba illa wyn 13 non per \* quoniam invenerit ille turpitudinem &c. . Gemar. Du-Sed per מצא aut אים שואו ליי הו etiam bylon. ad tit. invenerit ille Ge. interpretatur. Nam & n' 13 eti- folgo." am fi fignificat. Rejecerunt autem Magistri tandem sententiam Scholæ Sammana nec solum eam quæ Hillelianæ erat sed etiam eam quæ fuit Rabbi Aquibæ amplexantes; ita tamen ut receptæ heic stricti juris legisque vocabulorum interpretationi Temperamenta aliqua Confilii de Divortii Causis Usuque, Primæ ac Secundæ uxoris discrimine, ac Secundis ob turpitudinem ejectæ seu repudiatæ Nuptiis, adjicerent. Sed de hisce rem altius repetendo, ac sno quodlibet seculo accuratiùs affignando, videbimus.

CAP.

#### CAP. XIX.

De Usu atque Exemplis Divortii, quà à lege sacra de eo lata usque in recentiora reipublica Ebraica secula, corundem mentio seu vestigia reperiantur. De Libellis Divortii à profecturis in militiam dari folitis. Josephi locus de Divortiis sensui suo, à summorum interpretum vi vindicatus.

Ost sacram de Divortiis legem latam ingens est, per plurima quæ sequuntur secula, de eorum Exemplis, etiam ac Usu & Nomine, in facris literis filentium. Observatur non rarò, quingentis ampliùs annis, sexcentis volunt aliqui, floruisse Rempublicam Romanam sine Di-Halicaynay. vortii usu (quod tamen legibus toto illo tem-Not. Attice 3. pore permiffum) usque ad notiffimum illud Spucap. 3. 4 17. rii Carbilii Rugæ a qui sterilitatis causa primò Advers.Gen. uxorem dimisit. Postmodum verò Repudium & te cap 6. & vi- votum fuit quasi Matrimonii fructus, ut ait Terdesis eum lib. de tullianus b, juxta ac Seneca c, Nunquid jam ulla 9. Adis Abe-repudio erubescit, possquam illustres quadam ac novic. Gentilem biles fæminæ, non consulum numero sed maritorum cap. 8. . Hen- annos suos computant, & exeunt matrimonii cauning Araisaum sa, nubunt repudii. Tamdiu istuc timebatur, quamdiu rarum erat. Ita nec maritus folum uxorem, fed uxor maritum pro libitu dimittebat apud De Beneficii Romanos ac sponsalitio nuptialique contractui uterque pro arbitrio renuntiabat. Quod fermè apud Gracos fieri folitum; maxime Athenienses quibus

biorum cap. s. fell. 3. hi 3. cap. 16.

£49. 21.

quibus ubi maritum reliquit uxor, aminulus, ubi uxorem vir ejecit aromum dicebatur Divortium. Et videsis que hac de re nos d alibi. In federe d De lure Nat. verò veteri per septingentos à lege lata aut cir- & Gent. lib. 5. citer annos Divortii mentio nullibi occurrit. (49.7. Rara quidem alicubi post ejusdem vestigia. Exemplum stante Republica Ebraica aut nullum aut rarissime memoratum. Imò notatur à Talmudi-cis e ad illud de Abisag f in senecutis solatium man Bar Abla ac delicias Davidi Regi tributa; חבו דואה בוא וראה נמח ac delicias Davidi Regi tributa; ונאה בוא וראה מל מביום ברושין שהרי לדיד התירו לו ליחד מנות cap.z. fol. עלבי החירו לו לגרט Veni ac vide quam gra- 22.2. via sint Divortia. Etenim Davidi permissum f 1 Regum 1.3. est ut cum innupta cobabitaret (concubinam sibi adscisceret) sed ut aliquam uxorum repudiaret ei permiffum non eft. Ubi Gloffa ; התירו לו ליוחד עם אניסג ואף ער פי שנאסר ייחד שר פנויח ולא התורו לו לגרש אחרת משמונה עשרה וישאנה Concessere ei ut concubinam baberet Abisag, etiamsi (aliàs) illicitum effet cum innupta concumbere. At non concessere ut ex uxoribus suis octodecim ( is numerus uxorum regius; ut superius & est ostensum ) aliquam repudiaret , & Lib. I. cap. 8. etiams eam odio baberet. Mens est, ministros ac præsectos regios aliosque quorum sententiæ tunc usus erat, noluisse ultra præscriptum numerum uxores heic regi auctum iri, ideoque nec Abisagam sponsaliis b ei jungi. Sed & persuaserunt h Ri David.
nec aliquam octodecim uxorum, cujus in locum Reg. 1.4. ea ut succidanea duceretur, pro libitu aut ex odio aut displicentia tantum repudiandam. Kkk 2 Quod



Quod verò occurrit apud Flavium Josephum Divortii exemplum diserte memoratum, est illud inversi omnino juris, ubi Salome Herodis Regis Antipatri silii soro annis aliquot ante Christi natales libellum Repudii mittit Costobaro marito suo Idumae & Gaze presecto; quod non Lib. 15 capat. secundum leges Judaicas sactum ait Josephus i.

in Ruffini ver-

11 μπω, inquit, 'ωπω χανμώποι ἀπαλυομίση τοι χάμοι ε χτι τις ιωθώς εδρικε ' ἀνδρί χθ εξες πως εμποδιώ με το πρόθεροι ἀνδρίς του διαχωριδείση καθ ἀνθιω χαμποδιώ με το πρόθεροι ἀνδρίς αφώτοιε ' Mittit illi libellum & matrimonium dessolute, non secundum leges ludarcas. Marito scilicet apud nos boc lecet facere; neutiquam però uxori quæ sfonte abierit nubere, nest prins à marito dimittatur. Seu ut rectè satis ibi Russinus ad autoris mentem, uxori però nullatenus separari & ducere alium, nisi prius à marito priori dimittatur. Sed perperam heic Gelenius interpres & contra tum Josephi sententiam tum certissimum Ebraorum jus; mulieribus autem ne dimissis quidem sat est nubere, nisi prioris viri permissu. Quod planè inter instituta Judaica, etiam & ipsi Josepho, inauditum. Et miror à viris doctissimis lo-

Animadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. in pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. In pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. In pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. In pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. In pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. In pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. In pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. In pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. In pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. In pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis loanimadvers. In pho, inauditum. Et miror à viris doctifimis la libration de la libration de

1 Archeolog. 4. inquit, 1 χέμμασι σει το μυλίποπ συτελούν ίουριζίου · λάcap.8.

βοι 38 αν ετων εξισίαν συνοίκουν έτερο γ δε εκτεξένο.

feriptis seu libello Repudii securitatem faciat, seu

compro-

compromittat se cum ea nunquam in posterum conventurum, id est plane, contradum nuptialem dissolvar. Sie enim babebit potestatem alteri copulari. Prius enim alteri jungi fas non est; id est prius quam Divortium fic libello fiat. Verba autem de alterius uxore non ducenda paulò antè apud Josephum illa , qui non ducit virginem , arte , quod à Ruffino vertitur , ei non jungatur quam discedere suasit ab alio, neque contristet priorem maritum ejus; & Gelenius, ne fibi conjungat alteri maritatam, neve priorem ejus maritum contriflet, id, inquam, fic emendari vult vir eruditiffimus m, mate Aurofi mornen aufas antpie, nife m Samuel. Peprins dereliquerit eam maritus. Atque de expressa lib. 1. cap. 9. juris alteri nubendi in libello Repudii permissi clausula intelligit; quasi ea adeo necessaria esset, ut nisi libello adjiceretur, alteri nubere nequiret Divortio alias ritè ejecta. Quod ex illo de Salome loco elicit perperam verso intellectoque; utcunque libellis Repudii clausula ejusmodi inseri cum aliis, rem ut fieri amat explicandi gratia, soleret ut inserius liquet. Neque sanè video cur fic emendandus Josephus, quem nec aliter ante tot secula etiam legit Ruffinus. Alterum habetur Herodiadis (cujus in Evangeliis " mentio) " Matth. 14. exemplum. Scilicet è Josepho elicitur eam pari. Marc. 6. ter maritum sponte reliquisse ac divortio solvisse 140,18,18,18,197. matrimonium. Et Josephus Scaliger P de Salo- P Loco peulo an me ; audacißima mulier prima Hebrearum ausa est te citato. à viro discedere. Sed nec Ebraa fane illa, fal-



438 tem origine, nec quidem Herodias. Et videsis · Lib. 2. de Iu- quæ nos alibi de Proselytis \*. Et sanè Josephus re Natural. & ctiam de Salome. O'u p's inquit, i Sanaun ? ès Gent. שנים דינענים מואם ל בש בלשפות באסעונים סטונושפוד שפותחום ומושים. Veruntamen Salome non lege generali seu communi (scilicet Ebraica) sed tamen ea quæ autorita. tem ac vim obtinuit usa conjugio renuntiavit. Ruffinus non generals lege fed potestatis fanctione. connubium separavit. Gelenius magis ex propria licentia quam communi jure fecit divortium. Costobarus, vir ejus, Idumæus erat origine, utcunque cum reliquis Idumæis proselytus factus. Leref. 78 Baron. Certe & legitur a Theclam cum in Paulum incidisset adeoque ex Gentili Judza reformata Martyrolog. seu Christiana facta esset, juxta mores aliarum Sect. 2 ;. gentium matrimonio renuntiasse nuptialemque contractum quem cum viro illustri iniisset ita folvisse. Etiam ex co quod de uxore virum dimittente dixerit discipulis Christus elicitur usum utcunque inolevisse aliquem ejusmodi Divortio-Marc. 10,12. rum. Ear' b yorn aronion & ardea &c. Si uxor dimiferit

virum suum & alii nupserit machatur. Paulus Epift.1.7.10. etiam ad Corinthios c Christianos, id est tunc temporis Judzos reformatos & Judaica instituta plerunque sequentes peraixa de des gos put xweidirat uxor à viro non discedat. Neque id ita vetari solebat, quod non ut mos aliquatenus obtinuit. Quod verò ad Divortii libellum ejusve usum, ex ritu Judaico, attinet; ante Isaiam Prophetam nomen ejus in historia facra non occurrit, scilicet non ante

DCC à lege de co lata amplius annos elapsos.

Usurpatur

Usurpatur autem ab Isaia d ut à Numine dictum de l'aiecap. 50. de Ecclesia Ebraica. Sie dicit dominus, ubi est Libel-1. vide etiam lus Repudii matris vestræ quam dimisi? aut cui ex cap.:4. creditoribus meis vendidi vos? Ecce pro iniquitatibus vestris venditi estis, & pro iniquitatibus vestris Dimiffa est mater vestra. Sub centesimum abinde annum, apud Jeremiam, mentione legis Repudii, velut quæ in ore hominum volitabat, primo habita, fequitur ., Nunquid vidifti que fecit rebel- . Irem. 3. 1. lis illa Israel? abiit enim illa in omnem montem excelsam & sub omnem arborem frondosam & fornicata est ibi; & dixi postquam fecerat bec omnia revertetur ad me, sed non est reversa, viditque perfida soror ejus lebuda. Et cum vidissem id & quod ob omnes causas illas quibus adulterata fuit aversatrix illa Ifrael, dimisissem eam, dedissemque ei Libellum Divortii, non expavit perfida forer ejus lebuda sed abiens fornicata est & ipsa. Quemadmodum verò similitudines, parabola, monita, in utroque federe à rebus ac moribus in usum receptis sumi solent, ita proculdubio à prophetis hisce mentio adhibetur Libelli Repudii, veluti rei que in usu aliquo erat atque inde vulgo, non tantum ex ipsa de eo sanctione sacra, fatis nota. Adde quod habetur apud Malachiam i Vxorem adolescentia tua TXI -> (muta: 16. & vide intur pro linguæ idiomate persona) non deseres; fia cap.19. כי שנא שלח אבר יהוה Si odio babes, dimitte, dicit dominus. Ubi Jarchius; אם שנא אחד בינא מכם אשתו ישלחנה Si quis vestrum odio babeat uxorem, dimittat eam. Sed verò neque id



quod habent magistri, superius allatum, de Abifag, aut exemplorum Divortii silentium illud ingens argumento funt, Divortia interim in usu neutiquam suisse. Consilium erat illud de Abifag, juxta eorum mentem, non Præceptum aut Interdictum. Idque temporale & pro re nata. Silentium verò tantum exemplorum Divortii non aliud est quam fere Nuptiarum atque exemplorum ceterorum legibus qualibuscunque sacris subnixorum. Aliud enim est Decisiones forenses, Aciones singulares institutas, singulorum Contractus atque Instrumenta five in adversaria rejicere five edere; aliud Prudentum feu Jurisconsultorum generales Interpretationes, Responsa, Distinctiones, Regulas, id genus reliqua congerere. Hoc ab Ebræis factum eft, uti è corpore liquet Talmudico. Illud non item, aut saltem rarissime. Quoniam igitur è Decisionibus forensibus, Singularibus Actionibus, Contractibus, Instrumentis exempla, ut nemo non videt , petenda funt , non ex Interpretationibus, Distinctionibus, Regulis, id genus aliis traditis, mirum non est tantam haberi Divortii exemplorum penuriam. Nam & ejusmodi est Panarum, Delictorum, Contractuum, aliarumque rerum, quà fingularum personarum, adeoque exemplorum, habetur ratio, judicatarum. Quod non solum de rebus est dicendum Ebraicis, verum etiam de Romanorum ac Græcorum veterum. Nam gentis utriusque illustrissimæ leges habemus, & interpretationes earundem generatim traditas (maxime Romanorum, ut videre est in Codicibus

bus Pandectis, id genus ceteris.) Exempla autem. id est que ad singulorum Contractus, Discidia. Actiones attinent, rarissime in corum monimentis comperimus; tametsi recentioris avi ejusmodi quamplurima (quod è Decisionibus aliisque Anglorum, Germanorum, Gallorum, Hispanorum, Italorum libris juridicis scimus) passim habeantur. Quin nec desunt omninò in commentariis Ebraorum etiam Divortii, seculis in vetustioribus. seu potius ejusdem Exemplorum indicationes. Et pro corum fide eas heic accipe. Ut illud quod occurrit supra a è Talmudicis, de Jehoiadæ Ponti- Lib,1,cap. t. ficis uxorum altera divortio separata (quod tantùm conjectura est) heic prætermittam, in libro illo fummæ tum autoritatis tum vetustatis illis habito, Zohar dico, non semel b legitur, velut bin prefat. Zo. ex majorum traditionibus acceptum, morem fu idem in Exed. iffe Ifraelitis אר עאלף לקרבא לאי עאר חד folior . Edit. במשומה של quotquot in Manual militiam profecturi erant, non ante proficifci quam libello uxores dimiserant. Id quod etiam secisse ibi dicitur Urias; adeoque Bethsabam divortio fuisse separatam, unde de Davidis conjugio, peccato, & que buc fpedant ceteris alia ibi habentur, quæ fimul edita etiam habes in Rabbi Ifraelis Ben Mosis Collectionibus ex Zohar, disputationi ejusdem de Anima Cabalistica pridem à Jesepho de Voysin adjectis. Et Rabbini illi celebres Salomon Jarchius arque David Kimchius diserte adnotant ad Uriæ historiam facriam morem fuille ad 1. 34-פעל חיוצא למלחמת , majoribus agnitum , סכל חיוצא

LII



בותב גם לאשתו על חנאי אם ימות במלחמה quemlibet in militiam profecturum folere libellum diportii feribere uxori fue, non aliter tamen vim fortiturum quam fi in bello periret. Inde verò etiam vim habiturum למחרע feu retrò à tempore quo traditus eft, ut scilicet foluti matrimonii commoda qualiacunque ab eo tempore uxori fic dimisse jam cederent. Unde ad id de Davidis jussu quo Uriah occidendus, illud eum voluisse כדי שחתא מגורשת למפרע ונמצא שלבה זחוום איש אשת איש Vt ita pro dimiffa baberetur retrò à tempore libelle dati, adeoque ipse adulteris reus non foret. Mos autem ille à Kimchio militibus temporis Davidici seu ut ait ipse 717 nu Domus Davidica tantum, fed interimex veterum fententia, tribuitur. Certe & Hieronymus in Traditionibus Ebraicis ad illud Davidi à Patre dicum in Caftra proficiscenti , Et fratres \* tuos " I Sem. 17.18. Distabis & rette agant & cum quibus ordinati funt difce, ut in vulgata legitur, In Hebreo, inquit, its babetur. Et fratres tues visitabis si reste agant, & pignora corum tolles. Pignera in boc loco Hebrai libellos Repudii intelligunt. Siquidem usum illius gentis fecisse ferunt ut quando ibatur ab eis in pugnam, Libellos Repudii Vxpribus suis darent, ut fi contigiffet virum in prelia capi é in captivitatem duct, multer ejus, empectatis tribus annis, si mir ejus non rediffet alium duceres virum. Sic ille. Ebraica funt Ton Tink mai חקח שרובח ערובח של fraires riftshis in pace & pignus corum seu arrham seu Sponsionem

sponsionem eorum tolles seu capies. Judzi Hifpanienses y à sus prendas tomaras. Quid verd ibi denotet, in controverso eft: aliter atque aliter etiam magistris recentioribus illud exponentibus. Sed & qui de Repudii libello non capiunt ipfi זמרו inquiunt אמרו גם כריתורה יקח מאחם ויביא לנטותיהם להפריד עירוב שבינו לבינה Rabbini noffri feu Magistri veteres dicunt eum accepisse libellos diportii ab eis atque ad uxores detuliffe, ut ita rescinderetur Sponsio que inter illos intercesseras. Sic Salomon Jarchius. Tantumdem etiam ibi David Kimchius. Ceterum quicquid de his fuerit statuendum, fant elicere non eft difficile non folum ex Josepho d verum ex ipfis Evangeliis, 4 Lib. 1740. in seculis de quibus loquuntur, Usum fuisse satis 1.0 invitafue tralatitium Divortiorum atque Exempla. Et vix est ut aliter quæstiones illa, quibus respondet Christus, de divortio interrogarentur. Quod e Manh. 19.3. etiam ex eis quæ statim de celebri illo Scholarum Sammæi & Hillelis diffidio annis aliquot ante natales Christi hac de re nato subjungimus, necessario erit concedendum.

LII 2 CAP



## CAP. XX.

Ce Scholarum seu Sectarum Hillelianorum & Sammaanorum dissidit circa Divortii causas Ortu ac Ætate. Hillelianorum sententia quibut Sammanis adversabantur, Oraculo Calesti seu Filia (ut appellitant) Vocis sirmata stabilitaque.

· cap. 16.

h Mifna tit.
Pirke Aboth
tap. 1. R. Abraham Ben
David, in Cabala &c.

T rite intelligatur diffidium illud fupra breviscule è Misna memoratum a de Divortii causis inter Scholas Sammaanam & Hillelianam, observandum est ab Ebræis tradi, deductas perpetua successione à Mose usque ad Ezram & Synagogæ magnæ collegas facrarum le. gum interpretationes fuisse inde b transmissas ad Simeonem Justum, Antigonum Sochæum, corum collegas. Ab hisce Jose Ben Joazer Zeridzum, & Jose Ben Jochanan Hierosolymitanum accepisse. Dein Josua Ben Perachia & Nethai Arbeliten; unde Jehuda Ben Tabai & Simeon Ben Shatach, qui ad Shemaiah & Abtalion transmiserunt. Ab hisce demum accepisse Hillelem & Sammæum quorum Scholas memoravimus, Cum quolibet Pari ita recensito, intelligendi sunt etiam Collegæ ceteri five LXIX qui cum Pari fuo numerum LXXI Iudicum Tribunalis feu Synedrii Magni complent; unde etiam est quod Magiftri recentiores qui successionem hanc memorant, cuilibet Pari & vetustioribus qui Paria hæc antecedunt, צות דינו & Synedrium ejus feu Forum.

Forum ejus adjiciunte, id eft Fori præter ipsos. Maimonid in reliquos. Paris enim eujuslibet alter Princeps, seu presat, ad Lad. בשיש, erat Synedrii magni, alter דין חים בא feu Chazeka, alii. Pater Synedrii , ut videre eft apud Abraham Zacuthium in libro luchafm, R. Gedaliah in Shal. fbeleth, alios. Ita Hillel princeps erat Synedrii & Sammai pater, seu à Principe secundus. Et confonum sane eft ut putemus ipsum eundem fuiffe Samæam qui dien d aine & dia fen is deloiten meifter (ut ait Josephusd) cum effet vir juffus ideoque & Anbeobe. terroribus invictus aufus elt in Synedrio magno fub Hyrcano Rege, Herodem illum Antipatri filium tune Galilææ præsidem, postea Regem, homicidii ibi accusatum graviter increpare eo quod neutiquam fatis reverenter tantum 'tribunal haberet; dum nempè collegæ pusillanimes ora dejecti atque ad splendidam Rei præsentiam plane attoniti ne hiscere quidem auderent. Certe pro ipso Sammai accipitur Sameas hic ab Abraha etiam Zacuthio e aliifque. Hillelem existi- e Sepher Iu-mant viri doci Josepho nuncupari (ut in yulgatis ejus codicibus legitur) Polionem. Mossier, inquit ille t, paermie & Zapitas & Teru f Archaelog. vadaris Pollio Pharifeus & Sameas bujus difei- 11. pulus. Atque alibi Homison & paeraller zi Zapias zi ros ixeiens mordia Siciores memorat, id eft, Pollionem Phariseum & Sameam & corum feet stores. Et vernm quidem eft Sameam feu Sammæum hone fuiffe Hillelis discipulum. Longzyus autem erat Hillel, a Abraham utpote qui CXX annos & vixit , & quampluris Ben David in mos habuit nominis celeberrimi discipulos. Cabela, Scilicet

ו Genar Ba Scilicet tradant h; זל זיה חלםידים חלםידים לחלר חוקן שלשים מחן ראוים שחשרח מולוו לחלר הוקן ba Bartera cav. רבינו שלפוב כמשח שכינח 8 fel 114. 4. מהן חמה ואוים שתעמוד לחז כיחוטע פשרום ביכוניים גדול שבכולן יונחן בן עוויאל רבן יוחבן שבכולן 700 Octorinta fuiffe Hilleli Presbytero discipulos quorum triginta non indigni fuere quibus demitteretur Mateflas Di-

i Vide Sepher vina, ficuti Mofi; triginta alii non indigni qui-Tuchafin fot. bu fol ipfe flaret ficuti lofue Ben Nun; & reliqui 10 b. tofepb. viginti fuere mediocres. In bisce primas tenuit lo-Scali er in E. tench. Tribares. nathan Ben Vziel (Prophetarum paraphrastes) brard, in chro postremas lochanan Ben Zacai. Principatus ejus cap. 12. Genenic, any. Mundi initium ab omnibus non codem modo collocaturi. Sed id quod vero proximat eft eum prz.

k Gemar. Baby. fidere copiffe anno vigefimo, aut circiter, ante lon al tit. Sab. Christi natales. Centesimo enim aut circiter anbath.cap. 1. fol. 15.4. Ain no ante Templi Excidium Talmudici k id collomispat ad tit. cant, qui annum quem diximus à Christi natali-Baba Kama bus retro putatum defignat. Tum etiam Sammai cap. 1 fol.3. b. pater Synedrii cui itidem discipuli quamplurimi. Ad Ifaia ca-Atque hoc modo verum etiam est quod habet

m Nic. Serrarim in Tribe. Hieronymus!, Sammai & Hillel non multo print ref Cap. ra. Ra- quam Dominus nasocretur, ortos esse in Iudea. De eap de Hillelle; ortu difficiorum Scholarum corum, id intelli-Isceph Scaliger gendum. Et de eis pridem viri doctiffimi ege-Druf til us se runt, quos m consulas, fi placet. Juris autem udis lib. esp.to- terque erat fcientiffimus ; etiam & utrique fere n Sepherlu- invicem n fibi concordes. Sammaus verò acriori + 6000. La erat atque iratiori femper animo; Hillel humili bylon, ad vie. ac placido. Discipuli corum diversissimos magi-S buath cap.1. frorum

frorum mores fecuti, post corum obitum, etiam maxima in folenne legis fludium, quod ante id temporis adversis capitum fententiis ita distrahi minime folebat, diffidia intulerunt. Aded ut quo modo Proculejanorum & Sabinianorum, no. tiffimarum in Roma veteri fectatum,fententiæ adverfæ studiosos in partes olim trahebant, ita & Hierosolymis alibique apud Ebræos Scholæ Hillelianæ feu discipulorum Hillelis corumque propaginum & Scholæ similiter Sammæi perquam adverfæ erant invicem factiones ac fedte; ut fexcenties in corpore occurrit Talmudico. Placitorum suorum tenacior erat quidem secta utraque. Sammæana verò in Hillelianam plerunque infenfior, cujus etiam in fontentiam, fua derelica, femet duntaxat transibat. Exemplum illud unicum habetur de oblatione frugum, quam appellant חבותה, immunda, cum ca que munda effet forte commilta. Hanc primo illicitam effe Sacendotibus volucre Sammaani , licitam Hilleliani quibus, re ventilatà affonsum tandem illi prabuere. Therumacan, Et Gemara Hierofolymitana P; אלא מצובו שתורו אל Mifn titulum הדבר זה ברבר זה ברבר הוו ברבר הוו ברבר הוו ברבר הוו 7277 nondum eft nabis camperium Sammaanos in bal.4. Hilleliangrum transiffe sentenciam, præterquam in Sabbath capi. bac re Solummodo. Sed juxta Sammaanorum de wi videfis Gecretum fuiffe in plusibus fencentiam comperio, mar. Hierofolyubi majori suffragiorum vicis Hillelianis nume- col. 3. Obadiam ro sidque arbitro, in quem compromiferant utri- Bartenorium, que, Rabbi Chananiah Ben Ezekia, octodecim 9 sepher Iuchade munditie atque immunditie frugum, animali- in/d.19.6

um,



um, id genus aliorum capita decernebantur. In Sammæanis censetur Baba Ben Bota ille ab Hei rode excacatus. Discipulus erat hic quidem Sammæi, ita tamen ut in fententiis ferendis. postquam Judex est creatus, non aliter ac Hille. lianus fe gereret. In Hillelianis, præter Jonathanem illum Ben Uziel, Rabban Schimeon Hillelis filius ac Rabban Jochanan Ben Zacai qui Hilleli & Sammæo fuccessere velut traditionum à Mose deductarum atque interpretationum avitarum Custodes insignes atque in Catena Traditionum proximi. Floruere hi duo sub ipsis Christi Natalibus, Hilleli autem successit in Principatum five filius ejus Simeon five ex filio illo nepos Rabban Gamaliel, quem non alium fuisse meritò cum viris doctis existimes à Gamaliele r All Apoll 5. illo round educada riplio rarri ro nav Legis Dollore" bonorabili universa plebi, seu a toto populo bonora-1 1bid.cap.22.3, 10, cujus ad pedes D.Paulus erat venus supire of aupiseur in mafin sien edocus juxta peritatem feu

to, cujus ad pedes D.Paulus erat virus supiro ul axpismar re raspin sua edoctus juxta peritatem seu exactam rationem seu rigorem legis patriæ. Adeo autem invaluere Hillelianorum sententiæ ut (exceptis quæ memoravimus octodecim illis capitibus) pro receptis passim in soro haberentur, Sammæanorum prorsus rejectis. Ita tamen ut dum Christus in terris ageret & aliquantum posseà secta utraque pro more hominum, invicem digladiaretur, aliis hujus, illius aliis doctinam sive sequentibus sive mordicus retinentibus. Sed & magni faciunt Talmudici contentiones quæ suere aliquot inter Hillel & Sammai velut quæ essenti

effent war den Dei nomine aut propter Deum, unde & illed habent , mm npitro to : Mife. 18:. לשם שמים כופח לחתקים ושאינח לשם Pirke Abod ים אין סופה להתקים איוו היא מחלוקרם שהיח לשם שמים זו מחלוקת חלר ושמאי ושאינה לשם שמים זו מחלוקת קרח וכל עדתו Omnis concentio que babetur propter Deum in finem usque durabit. Que verò non eft propter Deum, non durabit in finem. Quenam eft contentio que fit propter Deum ? Contentio Hillel & Sammai seu Scholarum ab ipfis denominatarum. Que vero non propter Deum, eft contentio Korab o universi ejus cœtus. Quod nihilominus ita didum oportet intelligas, ut, quà Scholas corum postea digladiantes spectare possit, Hilleliana multis paralangis anteferenda fuerit. Nam & Hierosolymitani, ad illud de capitibus juris octodecim juxta Sammæanos decretis ex majori ut ante dicum eft, suffragiorum numero, arbitro Rabbi Chananiah, adnotante, חיוו שווח חווא Gemar. His-Dies rofelymitad ists לישראר כיום שנפטח בו העגר ille non infanstus minus erat Ifraelitis quam ille Sabbath cap.1.
quo factus est Vitulus; Scilicet aureus. Male com. Babyion. actum fuiffe fecum pronunciant, ex eo quod ita ed tit. Sahedria etiam in levioribus illis ullo modo præponde- udefis Syrum raret Hillelianz Schola Sammzana, Quin poftea, Aft. 12. 22. dum contentionis funis hinc inde in Scholis illis Bis send D. ducebagur, majores fuos monitos aiunt Talmu-Math. 3. 10. dici voce è calo delapía (np na feu filiam po elam in na eis nuncupants cujus Prophetiz generis x in co-More Neborum commentariis mentio frequens) ut Hilleliane chim it . 1409. omninò 43. Mmm



omnino imposterum adhærerent. Huic etiam re-

a Maccab.

ligiofe parebant. Ita scilicet scribunt: auditam vocem hanc in Jabne, urbe maritima (quæ Jabina & Jamina pariter apud Scriptores dicta) ab Hierofolymis CCXL stadiis y dissita. Egregius est ad hanc rem in Gemara Hierosolymitana locus. Ibi nempè agitur tum de Prophetis veteribus quos ex Spiritu Sancto prophetaffe etiam ipfi aiunt. tum de Senioribus feu = iqui id eft, fenioribu ac Scholarum & Tribunalium sub ipsum de que loquimur avum præsidibus horumque placitis seu singularibus Legum ac Traditionum interpretamentis moribusque superinductis. In hisce, nova five Interdicta five Præscripta (quoniam obligatio pro decernentium autoritate eis inerat) חומרום id eft graviora (que popia Capia z) Justiguxm, onera gravia ac importabilia in Evangelio 2 dicuntur) uti Indulta seu ftrici juris novæ remissiones pfeu Leviora appellitabantur; quorum nihilominus neutra erant necessariò amplexanda cuiquam, absque lata in foro aliquo sententia, entequam à Synedrio magno LXXI virorum firmarentur decernerenturque. Hi autem interdum five ob factionum potentiam five ob rei difficultatem, fine oraculo calefti feu Fifia illa Vocis (quam Spiritus Sancti vices aiunt illo in feculo præstitisse) ea decernere nolebant. Jam verò Gemaræ jam dictæ verba huc attinentia ita fe ha-בנים יוקן למה חן דומין למלך , Beracotheap. ו למלך בנים טשולח ב' מלמשרין שלו למדינה על

rofolym. ad tit. de Sepher lu- TIN אינו מראח לכם חות בים מראח אינו

שלי וכמנטרין שלי אר חאמינו לו וער אחד מהן כחב אע"ם שאינו מראח לכם חוח שלי חמינוהו בלא חוחכם וסמנטרין כך בנביצה כחיב ונחן אליך אות או מומת ברכם בהצי ע"ם התורח אשר יורך הדא דתימר משיצארה בת כול אבל עד שלא יצאת בת קול כל הרוצה להחמיר על עצמו ולנהוג בחומרי ב"ט ונחומרי בת הלר" על זה נאמר הככיל בחושך הולך בקולי אילו ואילו נקרא רשע אלים אי בקולי תבחומרי דדין אי בקולי ובחומרי דדין הדין דתימר עד שלא יצאת בח קול אבל משיצאת בת קור לעולם חלכה כדברי ב"ה וכר" העובר בדברי ב'ה חייב מיתה חני יצאת ברה קור" ואמרה אילו ואילו דברי אלחים חיים אבל הלכה כדברי ב"ה איכן יצארה ברה קור" רבי ביבי אמר בשם רני יוחנן ביבנרה יצארה ברה קור Propheta & Senior cuinam rei sunt similes? Certè ex bac similitudine clarius possunt intelligi. Regem finge fuisse qui binos in provinciam legatos . In vert. (pro מכנטר ( פולמונסרין alegitheic Baal Aruch מלמנטרין פולמונטרין misit, de quorum altero scripst nolle se fidem ei de inde in adhiberi nifi & Sigillum suum & Cidarim seu in- b sed & vide signe capitis sui provincialibus oftenderet; de altero Buxtorf. in autem, etiami nec Sigillum nec Cidarim boffenderet, lexic. Tabmudic. ei fidem adbibendam. Sie de propheta diciture, & col. 1903. dederit tibi fignum aut portentum. Ceterim qui . Deut. 13.1. nomine legis venerit, ei autoritas perpetud prorogatur. Quod tamen intelligas oportet, pofiquam egressa est (accepta) Filia Vocis. At verd si antequam egreffa eft, seu accepta, Filia Vocis, oneret Mmm 2



a Feelesiastes

quis fo Gravioribus five Schola Sammeana five Hilleliana prafcriptis, in eum quadrat illud &, flotidus in tenebris padit. Etiam qui Leviora que fre bec five illa Schola indulfit, abservat, improbus nominatur, nife feilicet five Graviora five Leviora (alterutrius Schola) obferpet ex fontentia fori. Itane? nifi fre Graviora five Leviora observes ex sententia fori. Intellige boc de sententia lata antequam egreffa eft filia vocis. Etenim pofiquam eft egreffa filia vocis, perpetud funt recepta fententie Hillelianorum. Etiam quisquis in eas commiferit, morte plectendus; ubi fcilicet fententia eft de lege aliqua capitali. Traditur egressam illam vocem dixiffe, tam Sammaanorum quam Hillelianorum sententias fuiffe (velut) verba Dei viventis, feu Divina, at verd ab omnibus effe Hilletia. norum recipienda. Vbinam verò egreffa eft, feu accepta, illa filia vocis, seu oraculum cœleste? Rabbi Bebi nomine Rabbi lochanam ait in labno urbe Vocis illam Filiam egreffam effe. Scimus tradi Filiz Vocis oraculum aliis in urbibus, przeet eas ubi Synedrium Magnum fedes haberet, non semel auditum fuisse. Sed cum ad stabiliendas tantum quamplurimas antea controversas idque in rebus gravifimis fententias hanc egreffam feu auditam in Jabne velint, & cum fupremus sententiarum controversarum arbiter haberetur Synedrium illud quod Jabnam fe transtulerat, idque Rabbi Jochanan Ben Zacai principe, quem ipsum eundem suisse cujus nomine oraculum à Rabbi Bæbi memoratur in jam allatis, non

immeritò sentias; aquum fane est ut existimemus ctiam oraculum hoc de Hillelianz Scholz feu feda prarogativa tempori illi tribuendum que Jabnæ Synedrium Magnum fuas, codem principe, habebat fedes. Id est tempori quod Urbis Templique fecundi sub Vespasiano Excidium proxime fequitur. Nam è Liskath bagazith feu Lapideo conclavi (quod Templo adjunctum) fe transfulit, avo illo in turbido, Synedrium in id eft in Tabernas, haud multum à Templo distantes ibique tunc constructas. Id factum eft fub quadragefimum ante Excidium annum, qui à Christi Passione parum distat. Inde demum intervenientibus aliquot aliis migrationibuse, in lon. ad tot. Roth Jabnem translatum est. Migratio autem bac fie- hathena capat. bat, Principe Rabbi Jochanan d quem diximus. fol.31. .. Is verò in principatum eveduse est, ætate provediffima, idque fub Templi Excidium. Sequitur chafin folio. igitur, si rationi huic locus, etiam & sub id tempus oraculum jam dictum acceptum effe, id est sub annum à Christo nato septuagesimum. Quæ cum ita fint, non minus fequitur ante acceptum hoc oraculum sopitas non fuisse sectarum harum controversias, adeoque neque hanc de Repudii quæ præ manibus ch quod & infra manifestius reddetur. Interea tamen liquet & fectis utrisque & universis aliis ante oraculum illud receptifimum fuiffe ob דבר ערוח feu rem Turpitudinis aut ob ערוה ברבר Turpitudinem in re, non folum permiffa fuiffe Repudia, verum etiam à Foro, ubi res postulabat, ritè potuisse cogi. Nimirùm



4.cap.8.

rum de Fori potestate & coadis ob Turpitudi. nem aliquam interdum Divortiis (de quibus fu. pra dicum eft) fecte hæ illuftres non diffentiebant. Nam dum extra rem Turpitudinis feu ipfam turpitudinem negabant permittendum Divortium Sammæani, ob causam interim ejusmodi etiam cum Hillelianis affirmabant, relucante nemine. At Hilleliani heic maritis indulgentiores non folum ob Turpitudinem sed etiam ob rem seu causam quameunque aliam, id est five ob feu Turpitudinem five ob דבר feu Rem causampe aut rationem qualemcunque permitti volebant. Id quod nolebant Sammaani. Hille-Archeolog. lianis astipulatur Fl. Josephus f Judæus qui tempore quo de agimus ipfo floruit, ubi ait peraixòs i ouroixions Budiquero Suasevy Studie not as Sombie airias, wordie d' as mis arspeiross ruaufas pirospro &c. Qui à conjuge quibuscunque de causis quales multa sunt inter bomines , disjungi vult & Etiam & ipse de se Josephus, virginem Casarjensem s In Vita fue. ait & quam duxerat non diù apud fe manfiffe. fed soluto matrimonio, aliam se Alexandria duxisse. Postea item de hac inquit ste peraies ut מושים שולושור שולושו שושים בשונים בשונים שולושו שונים שוני uxorem, offensus ejus moribus, dimis cum mater effet trium liberorum. Adeoque de divortio ut fibi omninò ac tribulibus suis libero tunc habito In lib. de palam loquitur. Philo etiam' Judaus tegem Di-Special. Legib. vortii facram recolens iar 3, inquit, artels amarapion puri nel lu as rixe monaste &c. Si però

uxor à viro quamcunque ob causam repudia-

ta e. Quantum autem pollerent etiam Hilleliani co in zvo ex hoc fatis dignosci potest quod Synedrii magni Principatum, ad Hillelis posteros jure sane hareditario transmissum velint magistri; qua de re nos plura alibi. Sententia tertia non est reperta præter illam Rabbi Aquibæ è Misna superius adductam. Ea autem ab Hilleliana non differt nisi quod Divortiis paulò fuerit indulgentior. Adeò ut dubitandum non fit, præter Tres hasce, quarum Binæ fere in unicam recidunt, aliam non fuisse sive in Scholis five in Foro Reipublicæ illius sententiam de Divortiis; nisi forte putes tam illustres Scholas de re tam gravi (ut de aliis acritèr controversis) tamdiù disputaffe nec intereà alterutram five aliam aut vetustiorem aut recentiorem sententiam (quam fingere quidem facile est; sed nullibi comperire quimus) five ejusce rationem obtendisse, nec posteros, id est Scriptores, qui superfunt, Talmudicos ejusdem mentionem aliquam fecisse. i cap.16. Quod fane absonum nimis eft. Firmantur etiam k ad itt, Gielhæc ab ipfa, uti à Talmudicis traditur, fectarum ein capa folde Divortiis disputatione, quæ in hujusmodi 900. compendium in Gemara Babylonia ad suprài citatam de Utriusque sententia Misnam redigitur . חביא אמרו בית הלל לכית שמאי וחלא כבר נאמר דבר אמרו להכם ב"ש והלא כבר נאמר ערורת אמרו להם ב"ה אם נאמר ערות ולא נאמר דבר הייתי אומר משום ערוה חצא משום דבר לא חצא לכך נאמר דבר ואלו נאמר דבר ולצי מאמר ערוה היותי אומר משום דבר שנשאן לאחר וומשום



19.

ומשוכם עדוה לא חנשא לאחר לכך נאמר ערוה ובש האי דבר מאי עבדי ליה נאמר כאן דבר ונאמר להלן דבר על פי שנים עדים או ער םי שלשה עדים יקום דבר מה לחלן בשני עדים אף כאן בשני עדים וכ"ח מי כתיב ערוה בדבר וב"ש מיכתיב או ערוה או דבר ובירה חלרי לחכי כתיב ערות דבר דמשמע חכי ומשמע חכי Traditur ad kune modum difputasse Hillelianos & Sammeanos. Hilleliani; Nonne diserte in lege nominatur 727 (id eft) res, ratio , caufa , verbum. Sammaani ; Nonne etiam diferte nominatur Turpitudo (in regimine ; adeò ut turpitudo Rei, rationis, caufæ, verbi, feu ipla turpitudo simul designetur) Hill. Simlege Turpitudinis fine adjectione Rei, causa G'e. sola mentio fuiffet, non mate dixerat forte aliquis ab Turpitudinem uxorem posse ejici, sed non ob rem seu eausam (aliquam aliam) unde fiebat ut etiam ובר feu res &c. adjiceretur. Et fi of חשר id eft, Rei seu causa &c. duntaxat mentio facta fuisset, non verò Turpitudinis, absurdum non fuisset dicere repudiate ob rem seu causam aliquam (aliam) & jam alteri nubere fas fuisse, non item repudiate ob Turpitudinem. Ideo interferitur etiam iffa Turpitudo. Samm. At observanda est vis vocabuli 727 feu Rei &c. ut alibi ita beic. Alibi legi-Deuteron. 19. tur ; in ore duorum teflium aut in ore trium te-

flium firmabitur 727 feu Res qualifcunque. Vt Res feu חשר thi ad binos teffes attinet, ita etiam in lege de Repudiis ad binos testes attinet sita mimirum ut ejasmodi sit Turpitudo, ejusmodi

Res,

Res, ut ejusce non sine binis testibus uxor rea peragatur) Hill. An verò scriptum est, Turpitudinem in re? Samm. An verò scriptum est, aut Turpitudinem, aut Rem? Hill. Ideo scriptum est, Turpitudinem Res, ut non solum Turpitudo in Re sed etiam sive Turpitudo sive Res seu Causa qualisque in telligatur. Subjuncta est hisce & Rabbi Aquibæ sententia, quam etiam supra \* exhibemus. \* cap. 18.

## CAP. XXI.

Triplicis de Divortiorum Causis sententiæ recensio. Monita ac Consilia Magistrorum de Primæ
Uxoris seu Uxoris adolescentiæ beie prærogativa; aliis item ad Divortia spectantibus. Mahumedani Ebræorum beie serè sequaces. Alcoranus & Avicenna ea de re explicati.

Ilrpitudinis igitur Vocabulum, seu in utriusque secta tam Hillelianz quam Sammæanæ, juxta ea quæ jam sunt ostensa, sententiis, dissussione significatione multum discrepat ab ea Turpitudinis notione qua Incestus, Adulterium, ac cum uxore immunda coitus in Levitico designatur; qua de re alibia egimus. a Lib. 5. de Ita scilicet discrepat ut non modò graviora illa lure Naturali (ut vulgo) sed alia etiam leviuscula quæ omninò de Geni, cap. 1. (ut vulgo) sed alia etiam leviuscula quæ omninò de Geni, cap. 1. de Missa. turpia essent heic nomine illo velint denotari; had Missa. de Gittin cap. 9. Turpia cum sint peculiari nomine many seu Tupitudinis illius nesandæ propriè non veniunt. De Nnn Hil-



Hillelianis res est manifestissima. Non modo si palam incederet uxor non velata, seu brachiis retedis, aut quid aliud committeret five in Mofaica five in Judaica ita fignantiùs dicta conjugalia instituta (de quibus suprà) sed etiam fi quid omnino five domi five foris faceret quod viro displiceret, rite potuisse dimitti volebant hi. Ob hac, nomine Rei, caufa &c. id eft 727 quod legis est vocabulum; ob illa, nomine my feu Turpitudinis, quod itidem in lege mi 727 conjunctum est. Nam sacrum intelligebant hi fermonem perinde ac fi fcriptum fuiffet אצם ים אר ערוח או דבר קuoniam invenerit ille in ea five turpitudinem five rem seu causam qua. lemeunque, perinde ac si disjunctive vertiffent Graci à doxuple n à mayua. At verò nisi in Re feu causa turpitudo aliqua inesset, repudium ritè fieri nolebant Sammæani quibus ערות דבר Turpudo res in facro fermone five pro דבר ערות re Turpitudinis aut turpi five pro ערוה בדבר Turpitudine in re fumebatur, atque etiam pro my Turpitudine solummodo, ea quam diximus diffusiori notione. Unde est quod in exemplaribus Misnæ nonnullis pro eo quod supra ainde legitur Sammaanos noluisse divortia permitti, nisi ubi invenerit maritus rem Turpitudinis seu 727 אם כי מצא בה ערוה habetur duntaxat ערות nisi invenerit in ea Turntudinem. Ita sane in Gemar, Hie. M: fna Talmudis Hierofolymitani, quam nec cor-

2 Cap. 18.

rosolymit. adt t. ruptam esse ideo puto, quia ad hunc modum in Gittin. fol 50. Gemara b ejusdem iteratur explicaturque;

חני

חני ב"ש אומרים אין לי אלא היוצא משום ערוה כלבד ומניין חיוצאח וראשח פרוע צדריה פרומין וזרועותיה חלוצות ח"ל כי מצא נה ארוח דבר At traditur Sammaanos noluife uxorem repudiari nifi tantummodo ob Turpitudinem, veluti si egrederetur capite aperto, discissis ad la. tera vestibus, aut brachies retectis; scilicet ejusmodi sensus eis babetur facri sermonis quoniam invenerit in ea Turpitudinem Rei. Certe & observandum est in lege militari de castrorum munditie. que in capite Deuteronomii quod legem de Divortiis proxime antecedit habetur, etiam i my חבר (nec alibi in facris literis) occurrere, ibique planissimè rem generatim aliquam turpem denotare neque aliter ab Onkelo paraphraste aut Arabibus verti quam in lege de Divortiis. A Pseudo-Uzielide transfertur per קלנא דמרעם Turpitudinem seu ignominiam rei cujuscunque, & ab Hellenistis per arymaritu wiqualo, quod idem fignificat; quibus & consonum est Judzorum illud Hispaniensium verguenca de cosa. Explicatur ab Aben Ezra per או דבור Turpitudinem sive in facto sive in verbo. Divortiis demum indulgentior quam Hilleliani Rabbi Aquiba tam verba illa si gratiam in oculis ejus ea non invenerit, quam si ille invenerit rem turpem aut Turpitudinem in ea Divortii causas satis legitimas effe voluit, adeoque pro viri libitu quamlibet repudiari potuisse. Et sane tam hanc Rabbi Aquibæ quam illam Hillelianorum, quæ Aquibæ est perquam affinis, amplexati funt Ebræi, qui Nnn 2 non

6

non solum ob causam seu rem quameunque Turpitudinis seu turpem sed etiam, pro maritorum libitu, matrimonia solvi quivisse postmodum saltem si non ante docere consueverunt. Unde &

Hift. de gli riti Hebraici part.4.cap.6.

Leo c Mutinensis, Archisynagogus Venetus; Non solo per occasion di mal fare,ma per ogni cagion di disgusto può in rigore, il marito repudiar la moglie. Ita tamen ut consiliis aliquot iisque vetustis ipsique oraculo quo stabilita est inter alias etiam & hæc Hillelianorum sententia, sive coævis sive proximantibus, licentiam illam temperarent Magistri eamque Scholæ monitis tametsi non Fori decisionibus haud parùm minuerent. In Consiliis ac monitis ejusmodi habetur ne quis ducat uxorem aut maritali amplexu ductam illiciat.

d Gemar. Ba- illiciat, מם לבר לגרשת Sid animus ei fuerit eam Gittin cap. 9. repudiandi. In eam qui ita secerit dictum etiam fol.go. 2. volunt illud Salomonis, Ne moliaris amico tuo

e Proverb.3.29. malum, eum ille in te babeat fiduciam. Item, ne uxorem quam primam quis duxerit, absque turpitudine aliqua seu re causave turpi, quam in-

uxorem suam primam, etiam altare lachrymas ob eum effundit. Ratio elicitur ex eo quod habet Propheta de uxore adolescentiæ, ubi dicitur & altare esse lachrymis, sletu, ac singultu opertum, nec oblationes jam placare. Et dixistis propter quid? eo quod dominus testissicatus est inter te ér inter

13.0 15.

uxorem

LIB.3.

uxorem adolescentia tue, quam tu deseruisti (scilicet in Ebrao eft - 7733 ignaliures feu reliquifi. quod in vulgata est deffexifti) cum ipfa fit focia tua & uxor federis tui. Et paulo post, uxorem Adolescentia tue non deseres. Et verba quæ sequentur, fi odio babueris eam dimette, ad primam quidem uxorem seu uxorem adolescentiæ ibi attinere volunt, ita scilicet ut intelligatur perinde ac si postquam monuerat propheta de injuriis quibus uxor adolescentiæ, alia five unica five pluribus, superinductis immeritò affecta est, demum adjecisset, melius h fuisse cam, si odio ita ha- ad dist. May beret,libello repudiare quam afflicam invifamque lach locum, retinere. At dum ipsa verba in conssium de Repudiis adhibentur, malle videntur de prima uxore aut de primo conjugio non accipi, sed de ; Adrit. Gir. fecundo tantum. Gemara Babylonia , 130 13 uncag. fago. שלח ר' יהודה אומר אם שנאתה שלח ר' יוחנן אומר שנאוי המשלח ולא פליגי תא בזוג רשאון אוב שינו אח Si odio babueris, dimitte. Vxorem igitur odio babitam dimittendam existimavit Rabbi lebuda. At Rabbi locbanam; etiam odiosus est, inquit, qui sta dimitteret. Nec tamen inter bosce diffensus erat. Nam alter de conjugio primo, alter de secundo est loquutus. Alia de Uxore 1 saia cap.54. adolescentia, quam primam vocant, heic afferunt 5.18. ex facris & literis. Et Rabbi Samuel Bar Nach- Gem. Babyman 1 בעורום מאשת בעורום ומון מאשת בעורום וman 1 ניתוחום לכל וש חמורה חוץ מאשת בעורום Qualibet res pretio astimari potest, excepta uxore hedrincap. 2. adolescentia, seu prima. Quin de primo item conjugio fomnium illud Rabbi Jehuda mintelligunt; m thidem



qua-

quadfaginta diebus ante formationem fœtus in utero, Filiam vocis seu oraculum cæleste denuntiare folere, cuinam foctus postmodum matrimonio jungendus; quod forsan (ut alia ejusmodi in corum commentariis) non tam ridicule quam pro more gentis hyperbolice feu quod ipfi aiunt בלשון guod idem fonat, dichum fuiffe eft fentien. dum; ut nimirum fignantius innueretur tum primam uxorem Numini imprimis acceptò ferendam, tum ejusdem, fine causa graviori, divortium ei neutiquam placere. Secundæ autem uxoris seu alius à prima imò repudiatæ in uxorem ductæ (nam ejulmodi uxorem in primis heic non censent) etiam odii aut nudæ displicentiæ caufa repudium rarò diffuadent; quod tamen interdum aliqui faciunt ut statim liquebit. Ipsa etiam Maimonid. ba- de repudiata verba legis observant ", Et si vir cap 10. Pelik- ille alsus caperit eam habere odio, scribat & ipse libellum repudit &c. Quin in confiliis que diximus monitisque de Repudiata adjicitur nunu שנהגרשה משום פריצורה אין ראוי לאדם שישאנה שלא יאמרו זח הוציא רשע מביחו חח מכניסח Vxorem ob impudicos mores repudiatam indignam effe que à viro aliquo bono duceretur, ne sequatur dicterium, alterum è domo sua improbitatem ejecisse, alterum sibi induxisse. Et funt qui omnimodum dissuadent repudium maxime displicentiæ causa seu co quod molestior fuerit uxor. Legitur inter sententias Morales Ben Siræ (quem vetuftiffimum habent Ebrai) גרמא ס דנפיר בחולקף גרדית Os qued forte tibi contigit

Loc. citat. loch.Girufhin tha Zotertha fol,82,001. 3.

o Sent.3.

tigit rodito; id quod idem ferme est'eum co quod aiunt Latini ac Græci Spartam quam na-Elus es orna. In sententias illas Ebraicus habetur commentarius ante annos ferè centum è monimentis Ebræorum à Paulo Fagio editus, in quo hoc à Ben Sira dictum ad Matrimonium & Repudium omninò trahitur. Suadet primò commentarius ille uxorem ducendam parentibus inprimis honestis iisque ex Israelitico seu nobili genere. Quam si nancisci nequit, etiam & Libertinam seu generis Libertini foeminam sumat. לפי שחוא במולו אף ער ; Tum fubjungitur פי שהיא קשה לו יותר מאיזבר לאחאב ואשהו של כרח שאבדו את בעליהו ואם לא יגרש אוחה יפה עשה לפי שבשבילה אין מכניסין אוחו לדין שהרי שנינו ארבע אין נכנסין לדין ואלו הז דקדוקי עניות וחולי מעים והרשות ומי שיש לו אטה רעה ואינו מגרשה ואם גרש לא עשה יפה שאין שעה משחקת לו אחריה ולא עוד אלש טהעולם מחשיך לו בשהוא מגרשה והייני דאמר בן סירא גרמא דנפיר בחולקך בין טבא או ביט ערדיה Quoniam ita fata ordinarunt , tametsi fuerit ei molestior quam lezabel fuit Achabo aut uxor Core, que perdiderunt maritos suos. Et si non repudiaverit eam, bene agit; quia propter eam non deducunt eum in judieium. Sic etenim legimus. Quatuor sunt bominum genera que non deducontur in judicium ; scilicet qui extrema laborant paupertate, qui patiuntur colicam passionem, qui Magistratu funguntur, & cui est uxor mala quam

tare,

non repudiat. Nimirum si repudiaverit, non bene sacit, quoniam nec bora unica ei posmodum bilaritatis, sed perpetua angetur tristitia, ideo quod repudiaverit eam. Atque boe est quod dixit Ben
Sira Os quod cecidit in sortem tuam, sive malum
sive bonum suerit, rode. Hasenus commentarius
ille qui pii rhetoris non jurisconsulti Ebraici
partes heic agit. Quemadmodum verò sudzorum
Synagoga ita & Mahumedanorum turba Hillelianze Scholze seu potius ne Rabbi Aquibze sententize hac in re est sequax. Non semel in Alcorano permittitur, pro maritorum libitu, Divortium, nec tamen sine consilio uxoris retinenda, quemadmodum apud Ebrzos. Verba sunt Ps

p Aloran A. da, quemadmodum apud Ebraos. Verba lune الله و الله

شيا ويكفل الله فيه خيرا كثراه وأن لردتم لستبدال بروج مكان بروج

lxà xia Et si disslicuerint vobis uxores vestra, nibilominus forsan Deus etiam in eo quod disslicet bonum collocabit amplum. Quod si volueritis uxorem vobis loco uxoris subrogari (id est dimissa è numero uxorum permisso aliqua aliam ducere) ne bilo quidem rerum suarum destraudetur, sed res suas sibi babeat integras. Dotem scilicet ejusve, pro jutis varietate, partem præstitutam. Retinensis ibi; Sed licet mutanda, unum quin-



tare, seu quantumlibet daretur, nibil inde resumere licet. Ubi Quintare factum eft ex Arabico Quintar. Atque ca in re discrimen traditur inter repudiatas ante coitum & poff dimissas. Alias ejusmodi, plerunque ut Ebrzorum fimix, interdum ab corum placitis omninò recedentes, habent leges conjugales atque de Divortio tum in Alcorano a tum in Juris Mahu- a Agar. 2.33. medici compendiis obvias. Quin & observan- 665. in Arab. dum est quod de Mahumedanorum Divortiis le. 343.6 75. in gitur apud Avicennam, qui ipse Mahumedis fectator ac fummus Philophus ad hunc modum tum de corum ratione ac jure disputat tum confilium de eis interferit b. Confuetudo non fit nist metaphysic. diutina fimiliaritate; bec autem firmius dicitur op.4. effe ex parte mulieris ne babeat potestatem discedendi à viro quanto voluerit. Ipfa enim est facilis ad ir scendum & concupiscendum; unde oportet ut licest viro aliquando dimuttere uxorem. Alioquin multa damna propenient. Poterunt enim talis natura effe conjuges, ut quo magis cogantur simul manere magis odiant se, & proveniat inde maximum malum. Aliquando enim erit aliquid inter eos quod abborreat natura : & bæc compellet eos quærere alia conjugia, quoniam voluptas naturalis est. Aliquando verò conjuges eruns tales quod non adjuvant se ad generandum; sed si conjungunturalis generabunt. Vnde oportet ut interveniat ibs Separatio. Sed oportet ut boc difficile per

mittatur ; ut qui corum duorum fuerit fulti-

000



ores

potestatem. Relinguatur autem arbitrio judicis quo-

Revocare.

ufque cognoscatur causa discordie, & tunc separeneur ad bac ut vir persolvat aliquid mulieri &, prater bæc, quod melius est, relinquere paci locum; & ut difficilius fit ei ipfam\* vocare quam dimittere; unde præ epium est in lege sic, ut postquam dimiffa fuerit non possit revocari nifi prim alii nupferit. Quod cum scierit vir, fiet et diffi. cile uxorem dimitiere nifi fuerit vilis bomo qui parvipendit ve ecundiam propier delectationem aliquim. Sed nos non curamus de bujusmodi bo. minibus. lufum autem eft ut mulier cufiodiaiur. Est enim parvi sensus & deceptibilis & magne voluptatis ex cujus communione provenit ignominia & verecundia maxima. Ex communione viro viri non provenit ignom nia fed invidia. Et ideo

debent custodiri porta & cortina. Hactenus A-vicenna. Quod de causis Divortit & judicis ar-

bittio feribit, confilium, puto, eft. Nam pro maritorum libitu, ex lege Mahumedica, uti ex Ebraica, Divortia fiunt. At verò quod habet de dimissa uxore non revocanda seu denuò ducenda

Azer.a. in nisi alteri priùs nupserit, idque ex lege, id est ex Arab. A.in Lat. Alcorano quæ se dæ ejus lex est; ibi a ita legitur codice.

> الطلاف مرتان فامساك بمعروف لو Ejus que duabus eficitur vicibus receptio ut dimisio pariter legi-



legitima. Et paulo post 35 lails 613 لاحل اله من بعد حتى تذكح بروجا غيره وان ، طلقها فلا جناح عليهما ال يتراجعا Qua verbatim fere fonant , Sed si repudiaverit eam, rursus ei permissa ea non erit, antequam piro nupferit alteri. Et si bic repudiaperit e.m , corum conjugum priorum neutri illicitum est denuo conjungi. Posteriora heic verba, ut Avicennæ fic aliis b fumuntur, perinde ac fi de b Diff. apud Uxore simpliciter dicerentur omnimoda. Sed cuto Hist. ib. multo aliter à Jurisconsultis Mahumedanis intel- 24 cap. de Cir. liguntur; quod optime dignoscitur è paraphrasi de s Din.s. leu exegen illa egregia Mahumedi Ben Achmed. Carth lin jot. Ille, explicationious interpolitis, ad hunc modum Me met lib. locum totum (qui & ante & poft res habet uxo- de Heref Hetias & que ad divortia spectant) exhibet ; rathi & prin-الروج بعد الثنايين ولا الروج بعد الثنايين ولا سي دعد الطلقة الثلثة حتى الطاقة الثلثة حتى الم تذكح بروجا غيره ويطاها فان طلقها الروج الثاني ولا جناح عليها اي لاول Et fi eam dimiserit maritus sepius quam bis, id est tertio, non permissa erit ei post, scilicet, post divort um tertitium usque dum acceperit conjugem alterum qui & cum ipfa concubuerir. Sed fi dimiferit eim 0002



maritus secundus, licite conjugium redintegratur cum marito priori. Ita verba illa Lalla

si dimiferit eam, fumenda funt de tertiata, post vices binas de quibus antè verba fiunt, ejectione. Quod igitur habet Avicenna de secundis post divortium nuptiis ad divortium tertium ita pertinet, nec ad primum omnino aut secundum. Etiam & juxta paraphrasin hanc Alcoranum heic vertebat Robertus Retinensis c. Secundo inquit derelieta nubant (maritis prioribus) potius quam cateris. Tertiò verò spreta nequaquam usquequò maritis alie nupserint & ab illie reliete fuerint. cap. 8. & videfis Et rarum non est Retinensem è commentariis qui funt in Alcoranum & numerofissimi, versionem fuam augere. Alii d'fimiliter legem corum de Divortiis ita effe intelligendam docent. Generatim autem Antonius Geufræus e de Turcis fi alterutri conjugum matrimonium displiceat, ipsis libertas separationis relicta est & integrum cuique ad alterius matrimonium transire. Diportium autem apud il-

los faciunt improbi mores vel infæcunditas. Cognoscit de isiis rebus judex ipsorum. Nec verò prætereundum est heic quod apud Retinensem legi-

quatuor peractis mensibus nubant quas maritis volentibus renubere bonum est. Sin autem, Deus audit & videt. Non nubant etiam alique relitte nis prius emundatis tribus menstruis (ubi codex meus Ms. qui pervetustus est & Retinenfi fatis coavus & pars olim erat bibliotheca Cono-

A 3047.2. alias 3.

d Ricardas Monachus confut. Alcorani Euth mi Zy-! gab. Panop'izm 6 18.

e De Ture.veligione & caremoniis lib.2.

Azour.1. ali- tur f Mulieres à maritis reliela, nemini nisi prius 205 3a.

bii Sanctedmundiani in agro Suffolciensi; nisi prius tribus diebus emundatæ menstruis.) Vulvæ conceptus nullatenus (Deum timete Ms. ille codex à Domini timente) negetur maritis etiamsi placuerit. Igi namque prasunt mulieribus. Secundo dereli-Ele &c. ut heic fupra. Arabica autem funt اللين يولون من نسايهم قريص ام دعة اشهام فان فاوا فان الله غفوم محيم وأن عرموا الطلاف وأن الله سمبع عليم والمطلقت يتردص بانغسون ثلثه قرو ولا يدل الهدن ل يكتبن ما خلف الله في ام حامون ان كان يومن بالله واليوم الاخر ويعلمون احف دردهدن في دلك ال الرادوا اصلاحا والهدن مثل الذي الذي الذي الم عليه— بالمعرف والحال عليهن مرحسة Qui jurant والمد عربر حكيم se non congressuros cum uxoribus suis, expectacio fiat quatuor mensum reconciliations. Nam Deus voluerint, Deus audit & seit, id est permittit. Repudiata autem expectabunt tres menses. Neque



Neque eis licitum est ut abscondant quod creavit aut fecit Deus in uteris suis, si in Deum credant & diem extremum judicii. Et maritos earum eam ob causam potius recipere eas decebit, si bene facere voluerint. Et quod assignatum eis est, id eis cedat. Viris autem super illas gradus est seu dignitas. Et deus fortis est & sapiens. Dein sequitur quod supra habetur de altera vice repudiatur quod supra habetur de altera vice repudiata. Adde item quæ habet Mahumedes si ipse alibi de Uxorum Suarum Divortiis. Sed de his hactensis.

65.lit.75.

## CAP. XXII.

Juris juxta Ebræos, Naturalis ac Paganorum veterum, de Divortiis, recapitulatio. De eorum usu apud priscos Orientis. CL. Ptolemæi in Tetrabiblo locus de Conjugiis & l'ivortiis ab interpretibus male babutus obtter explicatur. De locis in Evangelistis occurrentibus de Divortiis, quatenus lucem forsan ex jam ostensis accipiam, mutuoque dent.

Ux ex priscis Ebrxorum commentariis hactenus de Divortiis dica sunt, & lucem opinor dant egregiam locis aliquot Evangelii qux ad corum jus attinent, & mutuò etiam inde aliquam accipiunt. Recolendum verò heic inprimis est id quod de Noachidarum seu humani generis, ante legem Mosaicam datam, universi, uti & post eam datam, prxter Judxos itidem universi, Divortiis definiunt Ebrxorum Jurisconsulti

Jurisconsulti Theologique; quod alibi fusius olim a ostendimus; scilicet, sine Libello ullo a- Lib. 5. de liove Symbolo interveniente licuisse pariter con Gent. ap. 7. jugum alterutri discedere adeoque matrimonium ac vitæ societatem antè contractam plane disfolvere חו את חו מגרשין וה או alteruter con- 6 Gem, Hicrojugum pro libitu alterum dimittit, ut verba funt fo me. Ad iit. Talmudicorum b. Quale jus Gracis ac Roma. hi.otchincap.t nis veteribus fuisse nemo nescit, utcunque pro Gemar. Baojseculorum & locorum varietate subinde ali- lon adit. Sanquanto in circumftantiis diversum. Nimirum ma- fol 58 b. Maitrimonii jus idem ipsum esse volebant quod in monites balach. jure Casareo est Societatis cujuscunque, qua M.I. kingap.g. fociorum alterutro renuntiante folvitur. Et ad c Infit.tit.de liberrimum illum Divortii usum ac jus receptum apud vetustissimos paganos etiam in Oriente spectat Claudii Prolemzi locus ille è Chaldzo. rum Ægyptiorumque monimentis Astrologicis haustus, ubi de conjugibus ac corum Janúnes seu Divortiis verba faciens d, Siapinusis inquit de distant d'Tetrabile. מו מענושוני, סדער מעוףסדינים אל אויפרים דב סידע מודצו ביו מידעם ματιζόμενα τύχη συμφώνως. τυθέςτι όταν ή σχίρωνα άλλήλοις μερών. में दिवंत्राय के मर्बाहरी हैं जार देशकार्य किए कामिवांता, मारे हैं क्रेर्स्क Tras il to ardede D me i gurassuce O. Alanois J du The sine il is another Cosiois nigori il is P i is . Omnino constantes permanebunt conjugum convictus ( seu con'ugium nunquam diffolvetur ; ut latina versio Ægidii de Tebaldis quæ ex Hispanica veteri ex Arabicis facta nata est; non ex ipfis Arabicis ut vulgo fumitur) quando in utri-

hedrin cap. 7.



usque corum genitura luminaria contigerit configu. rata effe concorditer. Hoc eft, quando inter se ipfa triquetra aut fextili radiatione fe respexerint & maxime cum vice verfa aut juxta commutationem seu commutate boc evenerit (id eft, ut alterius Sol Lunam alterius, aut hujus Luna illius Solem fic respexerit. Vetus verfio Barbara fi boc acciderit cum cambiamento. Antonius Gogava, cujus posteriorum binorum librorum versionem sequitur Hieronymus Cardanus, quando mutus buc receptio accesserit, pro Gracis scilicet illis Erar iranat rero opusaire quorum vicem obtinet apud Proclum paraphrasten in x iranaziw bar \$ oruporia & in Ægidii de Tebaldis versione cum boc fuerit ex tabdil, retenta scilicet quam in Hifpanicis unde Latina fua fecit repererat voce tabdil quæ ipfa commutatio eft دددل feu irana, , fed ita ut diximus juxta Aftrologos intelligenda, quod palam scimus tum ex E Bafilee 1559. Anonymi veteris Graci tum ex Haly Eben Rodan in Ptolemæum commentariis) multoque magis cum viri Luns sic uxoris solem respexerit (ubi Gogava pessime, multo magis quando que viro Luna est fæminæ Sol fuerit quod & sequitur Cardanus mentem Ptolemæi, à Gogava sape deceptus, minime affequens ; quali legiflet om, i despes D . & guraixis O. Nam fenfus eft or' de if is despos D apos à à guraixe @ eupourg ut in Procli paraphrafi,

seu quando Mariti Luna cum uxoris sole concordat, configurationibus scilicet ac radiationibus

jam

jam dictis ) Diffolvuntur verd levi occasione ( fen facile; seu ut Latina, Hispanicis intermediis, ex Arabicis, qualibet accasione atque in mybring ainquarur ex causis obviis ac leviculis, ut Proclus) atque invicem abalienantur omninò cum pradicte luminairium flationes vel in fignis inconjunctis acciderint vel fint ex diametro vel quadrato. De tralatitio apud veteres vinculi quod vocant matrimonii solutionis adeoque Divorii liberrimi jure usuque, idque maxime apud cos unde astrorum ars qualiscunque illa, fed vetustissima interim, judicaria in posteros manavit, id est Orientis populos verba heic fieri, palam eft. Ab eisdem didicit itidem Julius Firmicus a illud Venus fi in domo vel decano of fuerit s.capata. inventa &c. proprias abdicabunt uxores vel crudeliter necabunt, atque alii pariter similia. Novatum autem Judæis Divortiorum jus fuisse aiunt Ebræi lege facra illa in Deuteronomio b de Libello Re- > constat. pudii, indeque suis fuisse illud fingulare. Ante legem illam nullam omninò necessariam accessisse causam aut circumstantiam Divortii præter simplicem alterutrius arbitratum quo solo contradus ante initus folvebatur. Poft verò, nisi obfervatis que lege illa præscribuntur inter suos Divortia fuisse illegitima, neque Uxoribus omnino permiffa ut ante, fed tantum Maritis. Expref- e Lib. 15 cap. fim etiam Josephus ,ut suprà ,libellum Repudii à 11. Salome Costobaro datum fuisse ait & x ros lufains ius prater legitima ludaorum instituta. Nempe legem facram, qua expressim haud negatur Uxoribus

10

ribus libere divertendi potestas, ita funt interpretati, ut dum maritis modus fingularis difersè in ea præscribitur. Uxoribus suis interim tacitè denegari minuive censerent jus quicquid illud fueirt pristinum seu Noachidarum permissivum de earum di ertendi arbitrio. Sed ea de re vide etiam quæ occurrunt suprà capite decimo nono, quibus adde que habentur fub capitis decimiseptimi calcem alibique de actione forensi uxori subinde competenti qua maritum eam dimittere cogebatur. Sic enim foro intermedio, quod maritum libellum dare cogebat, etiam Uxor eum quasi dimisit. Jam verò Binas illas Hillelianorum & Sammæanorum sententias, etiam Christo in terris agente, infignes suos habuisse autores & pro sectariorum numero atque autoritate viguiffe ex eis que ante funt oftenfa facile elicitur. Affinem illam Hillelianæ Rabbi Aquibæ fententiam (intelligas oportet, ni fallor, Aquibam Ben Joseph celeberrimum illum Magistrum, non Mahaleelis filium qui & obscurior, nec, quantum scio, in vivis dum res hac ita in controverso) etiam tunc temporis ortam, non est cur dubitemus. Is scilicet & Mosis & Hillelis & & Rabbi e Sether Iu. Jochanan longzvitatem attigiffe, id eft centum chainfel zo. . ac viginti annos dicitur e, atque post excidium 31 3. 0 66.4.

Jochanan longzvitatem attigisse, id est centum ac viginti annos diciture, atque post excidium Templi, sub Vespasiani initium, annos circa quinquaginta vixisse; id est usque ad annum Christi centesimum ac trigesimum; unde satis siquet eum sub ipsis Christi natalibus natum, adeoque dissentientibus co in zyo Hillesianis & Sammza-

nis, non fine indulgentiori de Repudii causis interpretamento, Hillelianorum feda adhæliffe. Scilicet fine ulla omninò causa ac pro viri arbitratu tantummodò uxorem quæ displiceret dimittere fas esse voluit ille. Hac cum se ita habeant, nonne ipfiffimum est fententiæ ejus vefligium quod, in monte discipulos docens, memorat & corrigit Christus ; ippiese 3 in' i air am- f Matth. 5.31. nice the peraies aure, some aure amonious, Dictum eft quicunque dimiserit uxorem suam, det ei repudium, seu libellum repudii. Ego autem dico pobis, quicunque dimiserit uxorem suam megalde xòyà mopelas excepta fornicationis causa ( ut vulgo redditur) Term durlus mornant is it said aronenulelus saufer morna J facit eam mæcbari & qui dimissam duxerit adulter eft. Neque enim quod dichum esse ait hoc in versiculo Christus, in ipsa sacra lege sic expressim habetur, quemadmodum cetera quæ de homicidio ac adulterio præcedunt aut ut quæ de talione ac juramento sequuntur eodem in capite. Scilicet de illis ait Dictum est antiquis, de hoc , Theoder. tantummodo dictum eft, ut & alii 8 observarunt; Beza in Notie renitentibus aliis h & pro dicto à Mose, jussu ibid. divino, fumentibus. Senfus videtur, dictum effe b Vide Fauft. feu fententiam in ore hominum tunc volitaffe, fi gon. Gret. ibis quis uxorem fibi displicentem velit dimittere, den. id'ritè fieri, nulla causa ratione habita, dato ei libello repudii. Quod de summa solvendi conjugii licentia effatum à Phariszo illo, Rabbi Aquiba, qui proculdubio suos habuit sectatores, atque Hillelianis à quibus ille parum distabat, tum manaffe Ppp 2



manaffe absonum non est ut existimemus. Postea etiam de ipsa inter Hillelianos ac Sammanos controversia rogabant eum Pharifæi. Acesse. i Matth. 19.3. runt i ad eum Phirifai tentantes eum & dicentes, liceine bomini dimittere uxorem fuam x non arriar, quacunque ex caufa. Ita apud Matthaum. Artie fant tam culpam quam caufam aut rationem fignificat. Et in exemplari unico heic notatut aungrier fen peccatum legi. Ceterum vulgata rede eaufam fubitituit ut & Syrus של ob om. nem occasionem & Arabs ale Je Jay

quod idem sonat. Et ex eis quæ supra citantur ex Talmudicis de temporis illius opinionibus controversis dubitari nequit quin Ebraice, Rabbinice arque etiam Talmudice dictum fuiffet כל דבר שום b omnimodam rem feu caufam five בעבור כל דבר guod idem fonat apud Ebraicum editionis Munsterianæ Matthæi interpretem. Summa est perinde ac si fusius dixerant, controversia pridem orta est inter nos gravissima de Repudiis; aliis tantum ea permitti = 100 ob rem turpitudinis seu turpem asserentibus. Sic Sammeani. Aliis שו משום tam ob caufam aliam ערוה או מטום דנר qualemcunque, quam ob Turpitudinem. Sic Hilleniani. Quid igitur tu fentis? Anne omnimo-בכל וeu משום כל דבר feu משום feu ob rem seu causam ommimodam licet uxorem repudiare? Et sane eadem de re apud Cep. 10.4. Marcum k quæstio à Pharisais etiam, cause non

adjeda omnino mentione, proponitur, licetne bomini uxorem dimittere. Jam verò Christo illos ad primordia conjugii revocante & de continuà conjugum unitate utpote que Numini effet gratiffima!, monente, dicunt ille (apud Marthæum) 1 videfis Hui quid ergo Mofes (inflinero) mandavit dare libellem gon. Grotium repudit & dimittere eam. Ait illis; quoniam Mo- ac Pacis to.s. ses ad duritiam cordis vestri permisit vobus dimit - caps. 5 9.0 ad tere uxores vestras. Ab initio autem non fuit fic. Matth.s. Dico autem vobis quicunque dimiserit uxorem Suam (w in roppia) nisi ob fornicationem ( quod omittitur tum apud Marcum " tum apud Lu- " cap.to.tt. cam n ubi hac de re item breviuscule agi- n. Cap. 16.18. tur) & aliam duxerit mæchatur (apud Marcum, muxa) in' aoli adulterium committit super eam ) & qui dimissam duxerit mæchatur. Dicunt et discipuli, si ita est causa bominis o cum Vxore non expedit nubere &c. Etiam o Videfis In. discipuli igitur hactenus putabant ipsi libetius ad Matth.19. multò fuisse divertendi jus quam heic manere voluit Christus. Consultus igitur ille hac de re ab iis qui legem Mosaicam sic interpretarentur ut Divortia inde apud se liberrima quacunque. de caufa, modo ritè interveniret libellus, à maritis licite fieri existimarent (sed interea ob exortum inter Scholas quas diximus illustres disfidium atque ut tentarent eum fubdubitare visi) respondet ab initio non fuisse sic. In unicam coaluisse ex primo conjugii instituto carnem Virum & Uxorem, nec pro libitu disjungi debere quos Deus conjunxit, utcunque ob duritiem cordium



cordium eorum lege Mosaica eis suisset Numinis (cui liberum in universos actus humanos adeo. que in contractus matrimoniales semper imperium) juffu indultum ut divortia facerent, idque, juxta receptiorem illis tunc sententiam scilicet Hilleljanam x ouver airiar (certe fic intelligendum videtur) quameunque ob causam seu to wor 727. Ita enim capiebant illa legis, fi illa non in-כי מצא בה ערות venerit gratiam in oculis ejus חודה 727 quoniam, aut ut si repererit in ea Turpitudinem rei, quali difjunctive dictum fuiflet five Turpitudinem five Rem Aliam qualemcunque quæ displiceret. Hoc autem ab initio non fuisse sic ait Christus; non omnind ait Divortia aut eo. rum jus ab initio simpliciter non fuisse, quod ex proxime ibi sequentibus palam est. Etiam de matrimonio primum rite inito conjunciis, non de conjugio sive ob consanguinitatem, sive ob affinitatem, five ob conditionem Sacerdotalem, id genus alia divortio tum etiam necessario dirmendo verba fieri manifestum est. Sic autem, si quid video, aperte improbat & Gentilium divortiorum usum omnino liberrimum (quale apud Romanos veteres) & Judæorum opinionem illam de omnimoda Divortii libertate ex jure Noachidarum seu Naturali, quod jam ante tetigimus, ut & Hillelianæ fectæ hac de re dogma & quod & Rabbi Aquibæ erat. Revocans igitur conjugii Divortiique jura, uti & alibi alia, ad prima fua 9, maximeque Charitatis prircipia, Divortium neutiquam deinceps à suis, (in quorum

q Videlis Tersullianum de Monogamia cap,3.



quorum numerum Judzi universi ut gentes relique migrare debuerant) admittendum vult juxta Hillelianorum nedum Rabbi Aquibæ sententiam; Causam scilicet ob omnimodam seu pro libero mariti arbitratu, nec mpurtes aby appreias seu universi seu universi. Ubi verò aby appreias seu mopreia, ibi ritè & jam ab ipsis rerum initiis & universim admitti posse. Et cum hac distinctione ea quæ simplicitèr de Uxore non dimittenda habentur apud Marcum, Lucam & Paulum s sumenda, r regimb. 7. quod & interpretibus optimis planè consonum.

## CAP. XXIII.

De Exceptionibus illis in Evangeliis maturite abya 
Il opreiae & un est Il opreia (quæ reddi solent extra 
causam fornicationis seu adulterii) in Divortiis admittendis. Et de varia Il opreiae signisicatione. De Josephi item dum Mariam Virginem sanctissimam repudiare voluit, inito consilio.



fatis

b De Lere Nat. (quod olim quidem obiter b admisimus) in secap. 12-pag. 845. quentibus videbimus. Syrus priori in loco habet בר מן מלחוש רוניותש bet ביותוש oxtra caufam fornicationis posteriori בירא גירד que non scortata eft, seu non eft adultera. Jam vero Fornicationis vocem uti & Stupri non folum pro Innup. tarum concubitu, ut vulgo, sed etiam pro Adulterio sumi apud Christianos veteres in confesso " Vide camad- eft. Unde & moechia pro mopela usurpatur non lib 4 cap. 14. De semel Tertulliano e aliisque. Uti & in Oneirocriticis d Perfarum, & Ægyptiorum Grace, fed à Christiano avi inferioris, redditis aliisque ejusmodi, Hopreium pro co quod est adulterium committere. Priore autem notione ad conjugium seu divortium attinere nequit Fornicatto, nisi de Divortio ob stuprum ante Nuptias seu Sponsalia admissum capias. Secunda igitur seu qua signanter Adulterium seu conjugii violationem denotet, heic accipienda, si rece fornicatio, ut illicitum conjugis concubitum folum fignificat, pro wopreis in Evangelio fubfficua. tur. Et tam Syro quam Arabi sic acceptam liquet uti & interpretum plerifque. Atqui intereà quarendum eft utrum inter Scriptores veteres E. vangeliis five priores five coavos pro Adulterio aut coitu aliquo illicito Adulterium, quà adulterium, per se ac simpliciter five, ut aiunt, specifice

designante, seu pro Fornicatione in notione hac fecunda manifesto ac palam sumatur Hoppie. Ipfa quidem vox rarissima est apud Gracos vetustiores, utcunque wope o obpan, moprius, aliz ab his facta,

verf. Marcion. Pudicitia cap. 12.0 4. d Actimes Oneirochit. car.

127.

fatis fint obviæ. In Demosthene a habetur pro impudicitia ea quæ est pæderastia. Hellenistis in versione sua federis veteris frequens satis est, as. adeoque tempore Christi & diu antè apud Judxos qui Hellenista fuere receptissima. Quanam autem notione, quo fensu, mox perpendetur. Atque in Philone, Christo satis coavo, occurrunt que in Philone, Chille latte b. Primum pro b De Speciasimplici devirginatione illegitima atque flupro; 6.07. Secundum, pro concubitu qui corpore profituto habetur seu ex arte meretricia; Pro Adulterio seu simplici conjugii ex coitu violatione Tertium, uti Quartum pro eo quod nonnullis existimabatur medium asimpa oblege zi morzelas medium inter fluprum & adulterium delictum, quafi interceptus scilicet inter Sponsalia ac Nuptias concubitus, qui aso unxias Species adulterii vocatur illi & plane ipfiffimum eft adulterium juxta Ebræos uti & alios pariter quibus ab ipsis Sponsalibus citra Nuptiarum solennia vinculum, ut appellitant, matrimonii ratum habetur; ut de Ebræis suprà ostensum est. Et si ropria pro arte seu quæstu meretricio heic accipiatur, sequeretur non adulterium simplex sed ejusmodi quod cum corporis prostitutione ac quæstu fieret soum innui, quod nemo puto existimavit. Verum quidem est + porxes dici - spor Tum Hefychio tum Etymologo. Sed horum uterque recentiores funt nec veterum ante seu sub Christi tempora usum omninò probant aliter atque patres Christiani Christi in terris tempore seculis aliquot Qgq



b De Lee Nat (quod olim quidem obiter b admisimus) in feesp. 12-pag. 845. quentibus videbimus. Syrus priori in leco habet בור מן מלחוש רוביותש extra caufam fornicationis posteriori - TI ANT que non scortata eft, seu non eft adultera. Jam verò Fornicationis vocem uti & Stupri non folum pro Innuptarum concubitu, ut vulgo, sed etiam pro Adulterio fumi apud Christianos veteres in confesso " Vide camad- eft. Unde & moechia pro moprie ufurpatur non

Pudicitia cap. 12.0 4.

d Admes 0meirocrit. car. 127.

lib 4 cap. 34. De semel Tertulliano e aliisque. Uti & in Oneirocriticis d Perfarum, & Ægyptiorum Grace, fed à Christiano avi inferioris, redditis aliisque ejusmodi, Hoppeium pro co quod est adulterium committere. Priore autem notione ad conjugium seu divortium attinere nequit Fornicatio, nisi de Divortio ob stuprum ante Nuptias seu Sponsalia admissum capias. Secunda igitur seu qua signanter Adulterium seu conjugii violationem denotet, heic accipienda, fi rece fornicatio, ut illicitum conjugis concubitum folum fignificat, pro wopreis in Evangelio fubftitua. tur. Et tam Syro quam Arabi fic acceptam liquet uti & interpretum plerifque. Atqui interea quarendum eft utrum inter Scriptores yeteres E. vangeliis five priores five coavos pro Adulterio aut coitu aliquo illicito Adulterium, quà adulterium, per se ac simpliciter sive ut aiunt, specifice designante, seu pro Fornicatione in notione hac fecunda manifesto ac palam fumatur Hoppie. Ipfa quidem vox rariffima est apud Gracos vetustiores, utcunque mbpo, whom, moprius, aliz ab his facta,

LIB.3.

fatis fint obviæ. In Demosthene a habetur pro impudicitia ea que est pæderastia. Hellenistis in versione sua federis veteris frequens satis est, adeoque tempore Christi & diu antè apud Judros qui Hellenista fuere receptissima. Quanam autem notione, quo fensu, mox perpendetur. Atque in Philone, Christo fatis coxvo, occurrunt que in Philone, Chille latte b. Primum pro b De Speciasimplici devirginatione illegitima atque flupro; 6.67. Secundum, pro concubitu qui corpore profituto habetur seu ex arte meretricia; Pro Adulterio seu simplici conjugii ex coitu violatione Tertium, uti Quartum pro co quod nonnullis existimabatur mobieno asimpa osbegs zi morxolas medium inter suprum & adulterium delictum, quafi interceptus scilicet inter Sponsalia ac Nuptias concubitus, qui aso unxeias Species adulterii vocatur illi & plane ipfiffimum est adulterium juxta Ebræos uti & alios pariter quibus ab ipsis Sponfalibus citra Nuptiarum folennia vinculum, ut appellitant, matrimonii ratum habetur; ut de Ebræis suprà oftensum est. Et si ropria pro arte seu quæstu meretricio heic accipiatur, sequeretur non adulterium simplex sed ejusmodi quod cum corporis prostitutione ac quæstu fieret fo'um innui, quod nemo puto existimavit. Verum quidem est + morge dici obpor Tum Hefychio tum Etymologo. Sed horum uterque recentiores funt nec veterum ante seu sub Christi tempora usum, omninò probant aliter atque patres Christiani Christi in terris tempore seculis aliquot Qgq

aliquot recentiores quibus pro Adulterio admittitur usurpaturque. Accedit autem in disquisitio. ne quam sumus inituri, mirum elle utrobique apud Matthæum vocem hanc in exceptione pro Adulterio folum adhibitam & non puziar, que non folum proprie & aperte adulterium fignifi. cat verum etiam ex eisdem est verbis quibus pro co quod est adulterium committere bis utraque in periocha, & proxime omninò exceptioni, utitur in Græcis Christus. Scilicet porgions & μοιχάος. Qui dimiferit &c. meurde Abyu copreias ποιά வரிய் முருவ்வே ந் க் க்கர் வாலக்கபும்சிய அயக்க மூருக்கம. Ita loco Matthai priori. Tantundem in posteri-Matthas, ori. Eft quidem in Matthao tertius c, ubi μωχείαι fimul & rogeia adulteria & fornicationes, ut vertitur, occurrunt in Gracis pro quibus Syrus habet tantum אזוג adulterium, quali Toppsia ibi non legisset. Sed pro discrimine materiarum quæ tractantur, cadem ipfa vocabula aliter atque aliter fumenda nemo non agnoscit, cujus rei exempla funt innumera atquæ apud scriptores perquam obvia. Quid quod etiam inter sententias de Divortiorum Inre tunc temporis varias (ut oftenfum eft) nulla habebatur, ob Adulterium tantum illud admitti debere? Imò Adulterium legitime probatum ex judicio forensi capitale erat nec ita divortio luendum. Alii ob Causam quamliber, sed interim ob Caufam aliquam aliam præter Arbitrium mere Liberum; Alii ob Turpem tantum Causam; Alii pro Libitu mariti admittendum voluerunt. Confuluere igitur

igitur Christum Pharifæi sed tentantes ac proculdubio infidiantes. Tutum fatis apud ipfos erat five Hillelianz five Sammaanz five eriam Rabbini Aquibæ sententiam amplecti, id est earum aliquam quas jam ante diximus, Trium in Scholis exagitari solitarum; quod è Talmudicis & jam oftenfis palam fit. Simulac igitur Christus cui insidiabantur captiose quastione hac tentantes Pharifæi, respondisset, non omnimodam ob causam uxorem ejiciendam, nec extra ? rognias rationem , ita eis eft fatisfactum ut nec ultra omnino instarent opponerentve. Quod eos non facere voluisse vix est ut credamus si responfo hoc tum novam prorfus tum plane tunc inauditam de Divortii adeoque Conjugii Jure disciplinam intulisse visus eis fuisset Dominus. Nec sanè de disciplina ita nova responsum capere videntur Discipuli. Sed veluti de opinione quam alii ante, etiam plerique, rejecerant; aliis renitentibus ut Sammaanis eorumque sequacibus. Nec satis ex verbis Domini expressis liquet utrum & apprias ( quicquid illud fuerit) ratio ad Uxorem solum an etiam ita ad Maritum spe ger, ut fi is ob uxoris five crimen five contumaciam five molestias coprias propensiùs fierer reus, in causa id satis effet Divortii. Ut igitur penitius rem introspiciamus, Tria sunt inprimis perpendenda. Primum, quanam Lingua hæc de Divortio à Christo fuerint dista & à Matthao Scripta. Secundum, quibusnam dica fuerine vocibus. Tertium quid eo in seculo voces illæ adeoque, Qqq2

roppeia, fignificarent. Hisce sane explicatis, cer-

O 7.00 C.

tior proculdubio fuerit ad locorum quæ tractane vide Beller- tur verum fensum aditus , utcunque salebrosus min de verbe ac molestus. Quod ad Primum attinet; receptif-Dei lib.2.cap.4. fimum est d, Linguam Syriacam Judæis Hierosolymitanis, dum Christus in terris, in usu etiam vulgo fuisse, adeoque ipsi Christo. Etiam & Matthæum Ebraice Scripfiffe, id eft Syriace feu lingua in quam Ebraica post Captivitatem degenerasset, quæ & Syriaca dicta est & Ebraica. Nec Ebraicorum editionis five Munsterianz five Tilianz ratio omnino heic habenda. Et à Mattheo sic scriptum esse Evangelium annis post ascensionem Domini octo seu sub Claudii initia subnotatur in Arabicis. Græcam autem versionem alii Jacobo, alii Joanni Apostolo, ipsi Matthæo alii tribuunt. Sed interea dubitandum non videtur, quin Rabinica seu Talmudica dialectus, id est Scholarum quæ erant ibi tunc numerofissimæ, lingua, in disputationibus apud studiosos ac Jurisprudentia, id est Theologia eorum magistros, tune itidem usurparetur, non aliter atque olim hodieque Oxoniis, Parisiis, Salamantica, Leida, aliifque in Academiis, præter Anglicam, Gallicam, Hispanicam, Belgicam aliamve vernaculam, Latina ac Scholastica in usu eft, quæ & inter disputandum tum publice tum privatim etiam adhibetur. Aut igitur Syriace loquutus eft Christus aut Rabbinice. Quod ad Secundum dein heic attinet, si loquutus est Syriace, exceptionem priori in loco fic protulife videtur מן מלחא

ביותא דוניות extra caufam Fornicationis (fic reddere heic liceat) qua voce itidem par est ut in secundo loco eum usum esse credamus, cum Matthæi Græca utrobique habeant roppeiar, utcanque Syrus quem legimus interpres, qui vetustus quidem est sed Græcis multo recentior, in fecundo fubstituat דלא גירש que non fit adultera. Si Rabbinice verò locutus est, quod fanè veri multo fimilius videtur, maxime cum Pharifais id est summis illius temporis Theologis ac Jurisperitis eum eadem etiam ut par est credere lingua consulentibus responsum daret, iniquum non est ut existimemus eum vocibus ejusmodi usum fuisse quæ tunc inter disceptandum ea de re in Scholis in usu. Si igitur illi Rabbinice seu Talmudice rogantes dixere אם רשאי לאיש לגרוש אשתו משום כר 727 Anne fas est piro dimittere uxorem suam quicunque ex caufa, que plane fententia erat tum Hille'ianorum tum receptior; scilicet ut liceret פנ lege facra dimittere או מטום ערוה או Turpitudinem seu esusam Turpem, five ob causam quamcunque aliam ut in oftensis liquet; si inquam sic illi interrogarent certe quisquis Hellelianam illam improbasset sententiam Sammæanam amplexus, appositissime & juxta Scholarum linguam usumque respon-אם יגרט איש אשתו ולא משום differ Si dimiserit quis uxorem suam nis ob Turpitudinem feu דבר ערוח חוף ob rationem rem seu causam Turpitudinis factt eam mæchari



mæchari &c. Expressim enim Sammæani

bal. 11.

Turpitudinem rei explicabant in lege Sacra per דבר ערוח Rem Turpitudinem feu turpem. adeoque divortia permifere משום ערות בלבר e Ad i's. Git- ob Turpitudinem folummodo ut verba funt Getinfol.50,col.4. maræ Hierofolymitanæe qualia & alibi fæpius in codicibus Talmudicis Sammæanis tributa. Hisce præmissis, ad Tertium quod heie proposumius perpendendum devenimus, id eft quidnam אוניותא, si Syriace locutus est dominus, quidnam etiam ערות, fi Rabbinice, adeoque חיףוה Grace fubstieutum, heic rece, juxta tum receptum Syriacx, Rabbinicx Gracaque apud Judzos qui Hellenistæ fuere usum significare potuerit. Quod ad vocem Syriacam remais fpectat; ut Ebræis, id eft in fermone biblico זונה & זונה pro Hoprium & Hope & Hopenia feu Fornicari feu Fornicatrice & Fornicatione multoties ufurpatur, ita etiam Syris אוניתא & זניתא tantundem denotant ex Ebraismo in Syrismum migrantia. Unde si quid illa Ebrais Talmudicisque fignificarent animadvertamus, etiam & quid Syris denotarent fatis erit cognitum. Ebræis, ut à Talmudicis corum disciplina traditur uti & Hellenistis, illarum vocum & quæ sunt reliqua inde facta, Significatio, quantum ad rem præ manibus, est aut Strictior feu Primaria, seu qua denotant tantum concubitum citra matrimonium legitimum non minus nuptarum quam innuptarum, aut Latior atque Secundaria, qua etiam alia quæ funt Turpia, Turpisve, quà Honesto illud opponitur, nomine veniunt



veniunt illis indicantur. Prior item significatio illis est duplex. Altera quâ omnimodus ejusmodi coitus denotatur, veluti in historiis Dinæ f & f Genef. 3431. Thamaris F. Altera qua Singulares aliquot tan- 8 1bid. 38-15. tum designantur concubitus illiciti, in quibus quidem Adulterium continctur ut unum e multis. Unde eft, quod dum de nan Scorto feu Fornicatrice id est mien Sacerdotum in lege Sa- h Levitic.21.76 cra h nuptiis interdica, veterum scita tradunt, 614. מאמורה בתורה היא כל טאינה inquiunt זונה בת ישראל או כת ישראל שנכעלה לאדם שהיא אסורה להנשא לו איסור השוא לכר או שנבעלה לחלר אעים שהיא מוחרר לחנשא לו Zona Scortum feu Formicatrix, id eft High in lege memorata est quacunque non est Israelitis (scilicet non ex Ifraelita; saltem non ex Israelitide genita) aut Ifraelitis quacum concubuit vir cujus nuptia ei interdicto omnium communi interdicuntur (veluti eo quod habetur in Levitici decimo octavo, in quo expressim aliena uxor inter i De Suecess. alias habetur adeoque adulterii crimen) aut in P. ntificaquacum concubuit Profanus etiam cujus nuptia ei essent permissa. Id quod alibi i fusiis explica- be jure Nat; tum dedimus nos, uti & tantundem k ferme ad ling.cap.4. legem facram de fornicatricis feu meretricis id 1 Deut.23.18; eft + natt seu nipres mercede in templum non inferenda. Commate quidem proxime ibi antecedenti legitur Non erit חשדף de filiabus Ifrael nec erit way de filiis Ifrael, ubi Graci habent Popul & Hoprivar & Vulgatus meretrix & Scortator quemadmodű & versiones Arabicæ Erpenianæ ac



Romanæ

Romanæ editionis ac mecum Manuscripta vetus. Judæi Hispanienses, No sea aplazada de bisas Is-rael: y no sea aplazado de bisos de ysrael, uti & Arabica Saadiæ ubi مدثع & مدثع fubflituuntur pro קדשה & קדשה. Et קדש ibi Talmudicis pro cinado fumitur. Onkelo autem interdictum capitur pro co quod est, non erit uxor de filiabus Ifrael viro fervo, neque ducat vir de filiis Ifrael uxorem ancillam. Et manifestum est ex duplici in Gracis commatis versione aliter atque aliter id elle prifcis intellectum. Sed nigra in commate illo de Meretricis (prostibuli habet vulgata; de errada Judai Hispanienses qui sic nan vertere folent) mercede à Magistris, ut dicum est, intelligitur. Malè igitur viri Magni, Fagius & Munsterus corumque sequaces de Adultera solum legem de Sacerdotum nuptiis capiunt. Sed yerò interdum etiam ita interpretantur Magistri verbum nai quod eft fornicari feu fcortari ut necessariò pro eo quod est adulterium solum committere, adeoque ut חווד feu חופה & דונה feu Hogeia pro adultera & adulterio simpliciter fint sumenda. Etenim illud m si filia viri Sacerdotis caperit Tian Scortari seu fornicari, illa patrem suum profanat, ideo igne exuri debet, intelligunt tantum de filia Sacerdotis nupta. בחרל מודים, inquit ibi Salomon Jarchius de Rabbinis suis loquens, שלש דבר חכחוב בפנויה univerfi con. sentiunt Scripturam illam non loqui de innupta quod & alibi observavimus. Ita igitur ex eo

m Levitic.

quod è Magistrorum sententiis consequitur mas nifestum fit mil adeoque Hognia, seu Fornicationem pro adulterio simpliciter etiam interdum fumi in veteri federe, nec tamen aliter atque ut genus pro specie aliunde strictiori quam diximus fignificationi fuz (uti & alias variatim) conformatum. Latior autem feu Secundaria W 777 חוזו & חוזו שופיושור, שלפיונ, שיפיושה fignificatio eft qua omnimoda pronior in peccata seu turpitudines qualescunque deviatio seu gravior saltem transgressio inde designatur; yelut transsumtive ab eminentissimo in depravata hominis natura concupiscentiæ actu ad alios derivata. Inde de Levitic. 17: 7. Idololatris toties occurrita min with 171 20.4. 1Paralis, Fornicantur post deos suos; quale itidem dicumb 5.25.00. de Ob & lideoni feu Magis & Hariolis; מונות בינות בינות שחריה ut Fornicetur poft eos. Substituunt in his Graci ix coprison (quod cum coprison idem eft) inion Fornicari poft. Quin & peccata omnimoda Hierosolymitanorum seu Judzorum, etiam Sodomitarum Samaritanorumque peccatis tum graviora tum plura (ut legitur apud pro-c Ertchiel. phetam c) nomine - 131 appelas seu Fornicatio-cop.16.51. nis compluries denotantur. Nec Idololatria folum fed reliquæ etiam abominationes ac Turpitudines quibus populus se inquinaverat. Et nam הארץ מאחרי יהוה Fornicata deft, ixaopiwa, terra d Hof.1.2 & a Domino inquit Hofeas, cui item בני זנונים 4.12.66. Tixra C moprias filis Fornicationum & = 17117 177 e Idem cap. 4. mivua repreias Spiritus Fornicationis, non folum de 4.12. Idololatria fumuntur verim etiam peccatis Ifraelitarum Rrr



f Idem caf.4.1. elitarum ceteris ibi indicatis. Non f eft veritas. neque pietas, neque cognitio dei in terra. Sed maledictiones, mendacia, bomicidia, furta, adulteria. Hec invaluerunt & sanguines tetigerunt sangui. nes. Qualia plane Titte Televises

8 cap-3. 4. multitudo Fornicationum Nahumo 8 vocantur. Item h Ffa'm.73. Pfalmographus; Elongantes h fe à te peribunt חצמחה כל זונה ממך perdidift omnem Fornicantem à te : Ildera ? copriverra and ex. Quod plane de impiis ac iniquis universis dictum, non tantum

de Idololatris. Statim subsequitur appropinquatio mea ad Deum bona est mibi. Alibique \* etiam de Pfalm. 106. 35.0 39. Ifraclicis ille, commixti funt inter gentes didice-

(quarum expressior ibi quidem ac signantior mentio) sed & alias violando. Unde seguitur paulò post, Et inquinati sunt in operibus suis 1277 במעלליחם G Fornicati funt in actionibus fuis, feu ut Graci zi imberevour is rois comme supuant autie id est in adinventionibus suis ut vulgata quam & alii fequuntur. Hisce etiam accedat verba illa 569.14 33. Dei in Numeris i Filis peftri pafcentur in deferto quadraginta annis ביותיכם לי ונשאו את זנותיכם portabunt Fornicationes vestras seu ut Græci www morphias upis, ubi paraphrastes Chaldaus ille optimus Onkelus nti & alter ille Uzielides vulgo fed fallo dictus יח-חוביכון לי fufcipient iniquitates pefiras ut rece vertit Franciscus Cardinalis Toletanus, seu, ut Paulus Fagius, & luent pænas peccatorum pefirorum, adeo ut non pauciora intellexerint paraphrasta peccata in eo quod

runt que opera eorum, non folum cultus leges facras



eff ibi זנוחיכם בשאר Fornicationes veftras portabunt quam in eo quod in proxime sequente habetur commate עונחיכם na חשאו portabitis intquitates vestras seu xilen ris auxplias ouor, quod eifdem etiam verbis vertunt. Judæi etiam ipfi Mauritanienses in priori loco expressim walsage

- portabunt peccata vestra; & Hif. panienses soportaran a vuestros errores; quibus errada quidem pro scorto substitui solet. Et interpretantur Magistri בסבלון את חטאחכם quod k Salom.larch idem cum versione Arabica sonat. Neque verò in federe veteri folum latior hac habetur Hoppias fignificatio, verum etiam apud Judzos Christo in terris agenti coævos, Hellenismo scilicet se adsuescentes. Testis heic est amplissimus Philo Alexandrinus Judæus ubi Animam qualemcunque in vitia seu quæ turpia sunt pronam 40x mareprevpirlu nuncupat seu animam Fornicantem. Scilicet de meretricis mercede verba faciens 1, in templum ex lege facra non accipienda, fi, inquit, in uisoua mulieris se prostituentis munera profana babentur morns &cc. mis ixl marter to od tuxus retropreupirus il rapipirter saului im airpire zi uspers mis igafais, diropavyiais, i-topapiais, pinappuplais, pinosoflais, anais juplais midur 78 au 2) rosnpatros, x raxior istais, or ra judopuala excipa ne ar excipat xino iguya un bista, quanto magis scortantis seu Fornicantis anime que se prostravit Turpitudini atque rebus contumeliosissimis, Vinolentia, Gula, Avaritia, Ambitioni, voluptatum fludio, aliifque

Innu-



innumeris pasionum, etiam & morborum & Ma. lorum generibus, quorum macule ille an unquam elui possint, nescio quidem ego. Meretriciam item arrem senio finiri ait aut ætatis flore emarcescente, figns 3 moppelar axodaria oursoop zi ovrisu. מושים לבידו אועיוש דוב מי מושי ועדמב מאסו היב בעת מושין מושי mir i, Dets 3 ubr & Surard rd wag' iniv adviara. At Animam jam per intemperantiam, que ei conpiva fuerit & familiaris, Fornicationem edoctam. que tandem etas in bonestatem restituet? Ætas sane nulla, sed solus Deus cui posibilia que nobis miposibilia sunt. Et demum id quod est honestum amplecti ac Deum ac virtutem fequi, ita ibi opponit voluptatis studio ac vitæ omni in genere flagitiofæ, impiæ, turpique ac ab honesto devianti, ut hanc plane Hoppier idque ex receptifsimo Hellenistarum tunc temporis usu nuncupet. Quo & spectare videtur illud Salomoni tributum m, apxit acpreias tairoia of ildanar iuphones d' autir elles Con Initium Fornicationis excogitatio simulacrorum feu Idolorum. Inventiones autem illorum (feu adinventio ut in Vulgato, qui legit lugient) corruptio vite. Quasi dixisset, initium mali omnimodi, vitæ impuræ, inhonestæ, morumque pravitatis fuisse Idolorum excogitationem. Ubi LEM. 183. ex Papia Robertus Holkotus n nostras, Scriptura, inquit, folent vocare Fornicationem omnem illicitam corruptionem, ficut eft Idololatria & avaritia ex quibus fit transgressio legis divina secundum o Pfalm.73.26. illudo, Perdes omnes qui Fornicantur abs te. Corte nec alio forfan fignificatu ufus eft Hogenias

Sapientia (4).14.12.

Toce

voce Paulus, Philoni coavus, ubi ad Corinthios, inquit P, O'sos axis) is upuir acpreia, if Totalen aspreia ? Corinth. 5.1. Tric ist is roic ignor &c. Omnino auditur inter vos (fic vulgo vertitur) Fornicatio & talis Fornicatio qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis babeat. At vix est credibile ut flagitiofimum illud incestus genus simplici Hoprilas nomine ibi indigitaretur, quà tantum Fornicatio seu Scortatio eo denotatur. Nonne potius reddendum Omnino auditur inter vos flagitium, crimen, deviantis anima turpitudo, & talis turpitudo seu asymporim (nam & hoc nomine veniebant in Judæorum Hellenismo 9 & omnimodus 9 Levitic,18: incestus & turpitudinis genera reliqua) qualis ... nec inter gentes Oe? Et pro locorum discrimine in testamento Novo aliter atque aliter Hopeias fumendum fatis attestantur qui in Concilio Hierosolymitano r cam non pro Fornicatione (ut 1 48.15.10. verti solet) sed pro quadam Idololatrizi specie intelligunt viri sane magni . Et tametsi ubi por xola ! Beza ibidem. aliaque criminum vocabula cum Hogoria in enumeratione occurrunt, hæc pro Stupro folum ritè satis etiam in Novo sedere sit accipenda, nihilominus inde nihil fequitur quin simpliciter, pro locorum ac periocharum discrimine, nominata, notione illa univerfaliori seu latiori fuerit subinde sumenda ; quemadmodum item + wiprus seu meretricis nomen (ut in Apocalypsi) pro omnimodæ impietatis ac nequitiæ, non stupri solum rea , atque ficut nat non mulier extranea , & cap. 1. 65. nni extranea in Salomonis Proyetbiis\*. Hujus enim

enim confortium, ut Sapientiæ generatim ac vitæ rece instituendæ rationi fæpius ibi plane opponitur, ita etiam aberrationem à ברית אלחום pacto Divino atque vitiorum veræ Religioni contrariorum inquinamenta universim ibi denotat Graci interpretes etiam nuuc mopelw, nunc φαύλω, nunc άλλοτεία & ξίνω nuncupant. Si igitur Syriace loquutus est Christus, verbum Minus seu fornicatio juxta sensum jam dicum, omnimodam Turpidudinem seu quicquid wia seu Vitti nomine venerit adeoque Hopeiar in versione Matthæi commode fatis denotare potuit. Nec fanè in hanc rem observatu indignum est publicanorum & & maprar (quod meretricum vertitur) capar,31.32. subinde apud Matthæum t mentionem fieri videri

u Cap. g. II. x Cap. 2.16.

Cap.5130.

non aliter atque apud ipsum u alibi Marcumque \* & Lucam y, publicanorum & apaplanas seu peccatorum; quasi Πόριπ pro ψέχη πισορινιμένη anima fensu jam dicto Fornicante sumeretur. Et de Syriaca Christi (si illa eum lingua usum esse admittatur) heic locutione hactenus. At verò fi Rabbinice locutus est adeo ut vetaret divortium חוף אלא אם כן משום דבר ערוח nifi ob causam seu rationem Turpitudinis seu rei Turpis

w Vide supia (quæ ipsissimæ fuere ac notissimæ Scholæ Sammæcap. 18. 21. anæ in re Divortii tunc temporis disceptanda voces & vocabula plane artis in Juridicis controversiis receptissima) in idem ipsum planissime fatis recidere posse sensum nemo non videt. Etenim ערוה pro cò quod est בוציעוסייות seu ביציעודו erapua res Turpis sen Turpitudo qualiscunque su-

mi liquet. Et quanquam in Levitico, ubi incefluum genera designantur, frequens occurrit ejusdem mentio pro ipsa fœmina fic interdicta(ut volunt Magistri) seu pro ejusdem verendis, nihilominus in Deuteronomio non folum in lege facra Divortii sed in capite etiam legem hanc præcedente 2 pro Turpitudine generatim usurpatur : 649,23:14. feu re qualicunque turpi, quemadmodum & Rabbinica lingua; qua tum pluraliter - עריור omnimodas, etiam & uxorem alienam, in Levitici decimo octavo vetitas fignificat, tum fingulariter כל דבר מגונה שנגלח וצריך etiam pro ערוה iniood omnimoda re Turpi que detegitur cum occultari seu tegi debeat (ut verba sunt Jehudæ Ben . In Sepher בשבר יהודה כר דבר Elizzar Karaitæ a) adhibetur feu pro ששר יהודה כר item Karaita; cui uti & Talmudicis passim, cap.t. Ms. anivo wo nomen equipocum vocitatur. Atque ut corporis partes pudendas quæ tegi debent, sic item actus vitæ pudendos, id est omnimoda denotat vitia, seu quæ impudici negotii, qualecunque id fuerit, voce continentur, qua pro מוס שווע שלים, id eft ערות דבר ufus eft Adverf. May-Tertullianus \*. Et consona sunt hæc etiam vo- tionem lib.4. cabuli usui apud prophetas. Ezechiel e de Hie- 639-34rosolymis; congregabo (omnes tam qui te dilex. cap.16.37. erint & quam qui oderint) ad te per eircuitum וגליתי ערוחך אלחם וראו את כל ערוחך & revelabo turpitudinem tuam videbuntque cun-Etam turpitudinem tuam ubi bis occurrens ערוח priori in loco in vulgata & Gracis vertitur ignominiam .

d Cap. 3.4.

nominiam & rais unias in secundo Turpitudinem ac דואגר בהתחיד bi Uzielides ibi דיתחיד בהתחיד ואגר לחון ויחון ית כל קלוניך or revelabo pudenda tua, & videbunt flagitia tua. Adeo ut 7177 zaniar malitiam, flagitium, vitium etiam generatim ibi fignificet neque alio fensu atque Nahumi d Prophetæ illud de Ninive וחראיתי גוים מערך וממלכות קלונך לי oftendam gentibus verenda tua d' regnis ignonimiam tuam, quod ad homicidia, mendacia, latrocinia, alia id genus scelera quibus abundabat urbs illa atrociora, spectat. Unde & Onkelus Chaldaus in lege de Divortio Mosaica, pro ערות דבר turpitudinem rei aut rem turpem habet בירת פיחג tranf. gresionem rei feu aliquam. Cum igitur tum חסיים tum אין nomina fuerint aquivoca (qualium sensus semper genuinus & appositus eruendus est ex fingulari rei que tractatur & cui adhibentut natura) & Turpitudinem , walar , vitiumque omnimodum pariter denotarint velut satis invicem juxta jam dicta Synonyma, nonne phrafis illa tunc temporis Scholastica - N N כן משום דבר ערוח extra rationem Turpitudinis que adeo in disputationibus de Divortio tunc frequens erat, rite respondere potuerit το παρεκίδε λόγε ποριείας in Græca five Evangelii five Christi verborum versione? Nihil heic definimus de loci sensu. Consideranda tantum

e Arias Mon. proponimus. Certe viri sunt do dissimi e qui rem tanus, Scutte- ad Scholarum Hillelianæ & Sammæanæ contus, Giolius, alii. troversiam de Divortio tunc agitari solitam at-

tinere

tinere etiam volunt. Quin & voces funt non paucz' in Novo Testamento, veluti in wo, sideno, ingrol, Planor O , our Burne O, omonowo, mists, innanta, xmestorii, id genus alia, quorum interpretatio solummodo ex usu qui tunc temporis inoleverat nec aliunde rite petenda. Quemadmodum si de Morbo aut Vitio in fervo ad Ædilitium edicum quæratur quid eis nominibus veniant; non è Medicis aut Philosophis, sed ex Jurisconsultis qui verborum illorum usui, qua in edicto continentur, affueti funt, id disci oportet. Qualia non pauca in studioforum Disquisitionibus occurrunt. Et Disquisivimus heic tantum nos, perspicacioribus Definitionem relinquentes. Sed de strictiori + coprelas fignificatione consule inprimis eminentissimű bonarű literarű principem Claudiű Salmasium in Fœnore Trapezitico. Certe nec prætereundus est heic locus Origenis unde haud difficile videtur conjectari ? coprias in re Divortii latiorem fignificationem, qualem memoravimus, à Judæis faltem aliquot Hellenismo suo illius avi affuetioribus effe admiffam. Tractans pater ille verba Matthæi de exceptione Hopeies, Homil. in Forsitan audax, inquit \*, aliquis & ludaicus vir Matth.7. adversus doctrine Salvatoris nofiri dicet, quoniam O lesiu dicens quicunque dimiserit Vxorem suam excepta causa (Noprelas) Fornicationis facit cam machari, permisit uxorem dimittere quemadmodum Moyses quem retulit propter duritiam cordis ludaorum boc pracepiffe. Et banc ipfam inquies esse causam fornicationis per quam juste uxor à vi-



ro dimetitur, fecundum quam & Moyfes precesis dimittere uxorem, f inventa fuerit res Turpis in ea. Disputat quidem in Judaicum ejulmodi, qualemcunque virum Origenes nec sopular ibi fignificare vult aliud atque Adulterium, tametu interea non tam pro firida exceptione quam pro criminis exemplo yocabulum memorari velit. idque non tam à præceptore quam expositore; adeo ut aliz manerent pariter divortii caufz que flagitia non imparia. At verò objectionis illius Judaicæ vim non affequor, nisi in Hellenistis faltem aliquot fuiffe admitteret beic Origenes, qui latiori fignificatione illa seprier in causa divoreii fumerent, forfan etiam omnium tunc temporis sententiam receptam non aliam fuisse.Perpende locum integrum. Certe tum miny tum Hogela Ebræis Hellenistisque in causa Divortii fignificare ex jam dictis videntur quantum etiam in eadem re Paganis Mores; quo nomine mals mores universi veteribus Romanis ita indicati funt in Actions Morum & Indicio Morum inter virum & uxorum, ut graviorum morum vocabulo adulteria tantum, levierum omnes reliqui conti-DeReguli tit, nerentur ; quod ait Ulpianus . Tantum abeft ut adulterium duntaxat foeditate rei in lege illa facra denotaretur ex Sententia Ebrzorum aliquot quod patienter nimis (ut alia ejulmodi non pan-

de Dotibus.

Vide Toffa. ca) admittunt Scriptores nonnulli a Christiani. tum ad Deut. Sed de voce espelas & inde heic pendent, plura diffet. de Di inferius; ubi item variæ Christianorum pro divertis Ind. 65. versa quam affixere illi verbis que heic trada-

vimus

vimus fignificatione & seculorum & persuasionum discrimine, scita compendio exhibemus. Atqui etiam ad Evangelia torquent se viri aliquot eruditi ad illud de Josepho Maria Virginis Marito, ubi pofiquam ea inventa eft m utero babens de Spiritu Sancto, is, b D. Austik. Many is id eft , cum effet juftus , & nollet 1.18. cam meghryudlen tento saspa amston aulte fen infamare aut traducere, voluit occulte feu clam di- Vide Ludomittere eam. Certe si fas fuerit ad receptos gen-Matth.cap. 1.6 tis Judaicæ mores rem hanc expendere, erit ni in Appendicipagfallor apertifima. Gravidam existimabat Sanctif- did locum. fimam uxorem, quacum non coiverat ipfe, idque five ex adukerio five ex supro ante Sponfalia, Jam verò, ex adulterio à viro qualitereunque ctedito e ne honefte retinendam quidem justa d mores Ebraicos uxorem fuiffe feimus ex eis d Vide Amque fupra capite traduntur decimofexto. Ex flu-brofad Lucan pro autem five coits ance Sponfalia (quem fuf picarum effe Josephum existimat Justinus . Mar-c Dialog.com tyr) aut criminalites in morem vir agere po-Tryphent. tuiffer ex lege atque capitis ob virginitatem præreptam accufare, aut nomine dons five refeindende five minuende eandem ob causam actione civili uti, quemadmodum etiam oftenfum t effe f Supra cupati Josephus igitur dane or cum effet juftus feu (ut Erasmus) quia erat juftus, id est rituum patriorum observantior , retinendam uxorem minime censuit quam juxta patrios mores ejiciendam existimavit. Saltem non fine dedecore ejus in foro cum ea ipsi agendum. Ei tamen, utpote Sffa Virgini,

Virgini, quam etiam, antequam in fomnis viderat Angelum testem, alioquin moribus sandis. fimis fuiffe certò sciret, adeo indulgentior erat ut nollet eam five adulterii five præreptæ Virginitatis aut impudicitiæ accusare, unde dos rescinderetur minuereturve, ipsaque necessariò infamaretur, sed vellet potius clam ac occulte cam dimittere, id est fine strepitu forensi & absque criminis atque Dotis sive dispendii sive diminutionis infamia. Nam clam dimittere, dimittere fine testibus fignisicare ibi (ut volunt aliqui) opinor nequit, cum nullum effet legitimum fine libello repudium, nec ullus fine testibus libellus legitimus, ut statim docebitur & rectiffime animadvertit Vir præstantissimus Hugo Grotius. Neque autem in libello ullo caufa divortii mentio adhiberi solebat; sed verba duntaxat qua Matrimonium rite dissolverent; causa ipsa, ubi pro mariti arbitrio fiebat repudium, nec Dotis jactura, secundum ea quæ superius hac de re dica funt, fequebatur, in mariti conscientia reposità. Ubi verò etiam sequebatur ex causa repudii Dotis jadura, aut in adis fori aut in ore hominum aut in utrisque, ut fieri fere amat, ipsa causa, unde & infamia secuta est, publicabatur.



## CAP. XXIV.

Libelli Divortii Formula ac Effectus; & De fingulari in eo vocabulorum aliquot Scriptione.

Ibelli apud Ebrzos Repudii formulæ veteris verba folennia, id eft מל גמו לנםו feu corpus, subflantia aut materies ipsa libelli, qua scilicet ipsum solvebatur Matrimonium & foluti effectus declarabatur, in lingua femi-Babylonica ita fe habuit 2. דרי את מוחרת לכל אדם ודין דיהוי

ליכי מינאי ספר תירוכון ואגררה שבוקין וגט מטורין למחך לחתנסבא לכל גבר דתצביין. Ecce licita fis viro cuicunque. Atque bic est inter

te & me libellus Repudii , Relictionis epiftola , ac " videfi Mai. instrumentum Dimissionis adeoque tibs liberum fit minidem balach. curcunque velis nubere.

Ceterum Adjectis Tempore, Loco, Testibus & Talmud. Babyquæ formulam integram complerent ceteris ; ad esp. 90/01. 85. b. hunc modum ferme à Magistris bexhibetur.

Feria N. Mensis N. Maimonid. lo-בכך ובכך בטברה מלו חלו חלו חלו Die N. Anno N. Gre a Mofem Milot-חצול בו וכך לוצרה mundi conditu five ere N. זו Pracept. Af-איך מלוני איך N. & quocunque nomine alpeef. part. 2. ובר שלוני בר שלוני בר שלוני בר שלוני בר שלוני בוני וכר בוקם בורמקום שלוני וכר בוקום שלוני וכר בוני וכר

Girushincap.4. Sal. Iarch. ad be, tit. Gittin & Gemaram ibid. Animadverf. ad citat. cum fol. 273. firmat. 90. Se-



לי ולאבהתי דאירו ולאחריות ולאחר ראבהתי נפטי בדלא ופטרית ושבקית וחרכית יחיכי ליכי אנח פלונית מלתיח וכל שום אחרן **זרוניכא** זלאבחחיכי זלאחריכי ולאחריהון דאבהחיכי חזית קדמת מטריכה ותרוכיום דחתויין רשאה ושלטאח בנפטיכי למהד להחנסנא ואינט לא ימחח בידיכי מן יומא רנן ולעלם אום וון יגם פטרק סבוקין כדרה משרח

שלתני בן פלד עד. שלוני בן פלו' עדי

five locus unde ego dignof. cor free loca unde parentes mei dignoscuntur, nuncupamur , ultrò at que ex animi sententia & sine coallione dimitto, relinguo, repudio te Tibi Tu N. Filia N.ex loco N. & quoeunque nomine fen cognomine alio stve ipfa tu five parentes ini five locus unde su dignofceris five loca unde parentes tui dignoscuntur, mancupamini; que antei usque in bot momentum uxor mea fuiti. Et nunc demisso, retinque er repudes se sibi ades ut fis libera & tibi fit potestas abenndi & enicunque piro velis nabendi. Nee morsalium quifquam se probibeas ab boc die in perpesuum. Es ecce sis cuicunque viro licita. Er bie efto tibellas qui ribi à me est libellus Repudi, Inftrumentum dimifionis, & Relittionis epifiota, justa praferiptum Moss & Ifraloit arum.

N. Filius N. refis. N. Filius N. peffis



5

Ubi ita lingua ferme Babylonica feu Syriaca. id eft Ebræis Christi tempore & diù ante usitatiori, scribebatur libellus (quem itidem alia aliqua lingua conscribere fas erat) diligentistimè ex veterum instituto sic observanda erat scriptio folennium in eo yocabulorum, ut tametfi orthographiâ diverfâ corum nonnulla exarari alibi potuissent, nonnulla etiam interdum debuissent, non aliter tamen ac fuperius exhibentur heic essent omnino à scribis exhibenda; ne sorte aut è mala apicum five ducte five distantia five conjunctione aut homonymia fensus alicubi suboriretur . legenti ipfi repudii fubfantiz ac naturz . Gemer. Behand fatis confonus. Hlud 'x 17 pm & bic men. at it. efto &c. non '131 pm exarari debuit, jod scilicet Ginin cap. 9. inserto (quod tamen permittit lingue idioma) files. .... ne forfan intelligeretut אים ליכר כנאי חחי זין די יחת ליכר 131 adeo ut feorfim possit fami pro & judicium est seu sententia forenses unde tibi à me Libelhus Repudii &e. perinde ac si innueretur, fine judicio præcedenti quod cogeret, repudium minimè factum. Nam, ut mon offenditur, etiamfi fententiam ferret Forum de Divortio, ex spontanes tamen viri animi sententia undiquaque repudianda erat uxor. Id est libellus ultrò, non velut ex fententia fori-dandus erat, quod animadvertendum eft quoties coacti repudii mentio occurrerit. Item 1-120 annt ut mubat fen nubendi scribi non oportuit - 1303mut ne forte disjundim legeretur - ton on nubat , quo future nuptie ei ex vi foni denegarentur. Quod nihilominus



Tempus

nihilominus non ita accipiendum ac si inde aut divortium ipsum fuiffer irritum aut repudiatæ fas non fuisset denuò nubere. Nam ex ipso libello dato folvebatur matrimonium ex aliis que occurrent in co claufulis illud fatis dirimentibus. Sed nolebant quidquam in eo reperiri quod Divortii substantiæ adversari videretur. Et male sanè à viro Maximo Josepho Scaligero observacap.15.pag. tum est ex Josephi loco superius b adducto, de Costobaro & Salome, perperam intellecto ac cum Libelli verbis comparato, dimissa uxori ad secunda vota convolare, nisi vir prior permiserit, non licuisse. Ejus sententiæ sunt & alii infelie tofeph. Sea- citer fequaces. Verba c Scaligeri funt, Josephi loco subjunca; Quem locum ideo adduxi, quis num, 2015.pag. notabilis eft, ex quo discimus non solum mulieri non licere à viro discedere, sed ne dimisse quiden à viro ad secunda vota convolare, nisi prior Vir permi-serit. Ideo solennia illa verba adjiciebantur in li-תחנ גרושח מני ומוחרת לכל איש שהמשמה bello מחונ גרושח Esto à me rejecta & permissa cuicunque viro; boc eft do tibi facultatem nubendi cuicunque viro volueris. Nisi clausula adjecta esset, non poterat alii nubere. Sic ille. Sed nullibi reperio apud Magistros, verba illa aut similia aliud in libello præstare officium atque id quod ipsius substantiam & primariam vim explicat. Non quod Libello adjiciat id quod rite dimiffæ non ex ipfo folum-

modò divortio, velut actu legitimo, liceret; quod manifestius fit ex eis que capite occurrunt proximo. Et vide suprà nos, de Fl. Josephi loco illo.

liger. in Animadver f. Eufeb. 3500

Tempus autem trimestre elabi debuit antequam denuò nuberet d uxor sic dimiffa; ob rationem d videfir Freiplam que in frattie ac leviri nuptiis ante me. fatad Zohat moratur. Salrem fi dubium ullatenus restatet, Mantuana. utrum gravida effet necne. Ne scilicet de partus parente non fatis confiaret. Tres autem jedim continui ante nun bina vocabula illa minin & myzen in libello claudant, ut inde certifimum effet pluralis numeri, cujus fonus aliter nimis affinis eft, usum ibi reutiquam este. Ne scilicet ita ad alias etiam uxores feu fœminas, non ad eam folam cujus nomine conceptus est libellus, verba 6,cap.48. spectare viderentur. Alia funt ejusmodi, actuariis f Ad chald. fumma cum religione in scriptione observanda Paraph, Deut, de quibus consulas si placer Aloysium Novari- ; De lure Renum ein Aquis Nuptialibus. Habentur etiam li- giocap.3. theor. belli Ebrzorum Divortii formule aliquot apud i comment, in Scriptores Christianos edica, veluti Paulum Matth.cap. 5. Fagium f, Guilielmum Schikartum s, Ludovicum i Observat, ile. de Dieu b, Joannem Drufium i, Robertum Coena-14. cap. 10. lem k, Sixtum Senensem 1, Hugonem Grotium " Divortio Maalios\*. At verò Drusius, legem, inquit, olim Pharifei trimonii'Mo-(legem de Divorciis in Deuteronomio latam) faici. non recte intellezeisse mibi videntur. Nam per eos sandelib. 3. lisebat id facere ob quamvis causam dato libel- m ad marti. lo repudii, in quo maritus promuttebat uxori quam 5 pag. 93. dimittebat, nunquam fe cum es congreffurum aut " Zuinger.in consuctudinem babiturum effe. Citat dein, ut id Humana vol. probet, Josephi verba ilia de Divortiis n; 29.lib.unicate. Turaino è aventione funques frateratione me às drosfier aire . Lib. quesp. 8. 

Ttt

6

MAS \$4075

unsirore owerber igup Ciam. Nates 38 as Erme igurier ower. xeir iripu, mebreger 38 in ipenlier. Versionem dein am. plectitur hanc Geleniam, Qui à conjuge quacunque de causa, ut sæpe bominibus usu venit. disjungi postulat, scripto ei securitatem faciat, quod eam amplius nolit repetere. Sic enim babebit potestatem alterius conjugis quærendi, alioqui diportium non permittutur. Exhibita dein Latine Libelli Repudii formula è Commentariis Magi-Arorum, idque fatis fideliter & fecundum ea que Superius oftenduntur, In qua formula, ait, deeffe video & miror securitatem quam maritus faciebat uxori de non repetendis ejus nuptiis. Nam quin in veteri Libello expressa fuerit, cum losephu id testatum reliquerit, dubitare non debemus, nos prafortim, apud quos losephi autoritas major est quam recentium Rabbinorum. De Iosephi autoritate, aut an is Rabbinorum Scriptis (Scriptis scilicet quibus Traditiones per ora Magistrorum à seculis vetustissimis & Josepho multò antiquioribus traditæ conservantur) sit præferendus, hic locus non est disputandi. Sed verò tanti viri pace, ejusmodi, quod vult ille, omnino nihil apud Josephum reperitur. Verba illa ita plane sonant Latine; Si quis à conjuge quacunque de causa disjungi velit (& cause ejusmodi certe quamplures hominibus accidunt) scriptis ei securitatem faciat aut firmet se in posterum cum ea neutiquam consuetudinem babiturum. Inde scilicet accipiat ea potestatem alteri nubendi. Quod ante permittendum non eft. Seu, ut non male Ruffinus, Inter-

pres vetus, Ex scripto quod nunquam cum ea conpeniat, compromittat. Sic enim babebit poteflatem alis sopulari. Nam prius illa alteri jungi non poteft. Adeo ut de un Naore owerder non vertendum aut intelligendum sit pro eo quod est, quod eam amplius nolit repetere (quasi de non repetenda ea in uxorem aut non iterandis nupriis aut sponsaliis verba fierent ; nam id licitum fuiffe, ut quis à se repudiatam in uxorem denuo duceret, modò inquinata non effet, juxta ea quæ primo Libro traduntur, non folum apud Magistros est certissimum, sed etiam apud Josephum qui verbis proxime sequentibus, de inquinatione ejusmodi, velut de sola exceptione, secundum sacræ itidem legis mentem, loquitur) Sed quod cum ea nollet amplius consuctudinem babere, id est, nollet initum matrimonium, unde pependit illa consuetado, amplius vim retinere; quod nihil aliud est præter ipsum Divortium, nec ad eam non repetendam attinet. Postrema autem verba zebreer 38 is igealise non ad Divortium, ut vult Gelenius interpres ejulg; lequaces, led ad lecundas nuptias plane spectant. Ante, scilicet ante solutum ita per confuetudinis futuræ renuntiationem in Libello Repudii contentam, uxori non licere ad secunda vota, de quibus proximis que precedunt syllabis loquitur Josephus, convolare. Et planifimum est, ut in cessionibus, seu quibuscunque alienationis seu societatis dissolutionis instrumentis, ita in Libello Divortii verba semper suisse que jus omne pristinum cedentis abolerent & totum alienantis

Ttt 2



enantis ac societatem dissolventis commodum ac contractum præcedentem in tempus suturum ac perpetuum dilucrent, adeo ut eo nomine srustra imposterum ageretur; quæ nihisominus novum aut secundum, inter personas easdem contractum nunquam non admitterent. Id quod de jure nuptiarum heic repetendarum, pro mariti ac repudiatæ, antequam alteri nupserat, libitu, idque ad Josephi mentem, est itidem observandum. Neque erat omninò cur Josephus & Rabbini hac in re ita committerentur, satis nimirum invicem concordes. Et verba Libelli manifestò comprehendunt illud, eum non amplias eum ea congressarum, ex initi scilicet antea matrimonii vi; ut intuenti facile liquet.

## CAP. XXV.

Decem Res singulares quas, velut ipsa lege sacra subnixas, stricte observari voluere ut legitiinus exiret Libellus Divortii. Alia quadam ex superinductis Majorum Institutis, ad Divortiorum jus inprimis attinentia.

T autem ipse Divortii actus legitime conficeretur, Decem circumstantiæ caute erant adhibendæ, quas enumerant velut ipso sacræ Legis sermone subnixas ac perpetuò necessarias. Prima est אוש שואח שואח שלא יגרט אלא שואח שלא יגרט אלש שואח שלא יגרט אלש maritus non dimitteret seu divortio ejiceret uxorem nis ultro atque ex animi sui sententia. Id eliciunt è yerbis illis, Si ea non invenerit grati-

3.

n

.

d

c

c

am in oculis ejus. Quod autem superius de Repudio ex sententia forensi tories occurrit, semper intelligendum ita est aut aut latæ de Divortio Gemar. Babyfententiæ ipfe in quem ferebatur affensum liben- cin cap. 8. fol. ter è vestigio præberet adeoque libellum confe. 11. o ad tite chum traderet, aut fi contumax forfan effet, ne- labimoth cap. que nxorem quam retinete foro vifum erat illi- ad tit. Gittin citum, dimitteret, verberibus eo nomine effet fol.88.8. Adde afficiendus ufque dum palam hac verba de Di- Girushin cap.2 vortio emitteret אני placet mibi, feu ego vole infe, & dein libello conferipto, uxorem, ut oportuie, ultrò repudiaret. Etenim ita spontaneum fatis habebatur repudium, quoniam ca spontanea satis censebantur quorum in affensum quis ita sententia forenfi pomisque adachus effet, modò ad eadem etiam ex lege obligaretur. Et אמח לא בשל בם זה שחדי חוא ;Maimonides אבום שאין אומרין אנום אלא למי שנלחץ ונוחוק לקטורה דבר שאינו מחייב בו מן החורה כגון שחוכה עד שמכר או עד שנתן Ratio quare ejusmode Libellus en vi non visierus, eft, quia non cenfetur vie affe (que actum vitiet) nisi ubi quis cogatur urgeatur ve rem alequam facere ad quam ex lege minime obligatur; veluti ubi quis vapulat ufque dum quid vendat aut doner. שיגרש בסוב דלפים ברבר אחד מו Secunda res en ut scripto repudiaret & non re alis : quoniam in ipfa lege memoratur 100 feu libellur. Tertia, ש שיחיה פנק חכתב שיגרטח וחסירה מקביונו primaria ferspti materies effer, maritum morem è dominio fere possessione sua dimistere & fummo vere:



re : idque ex co quod in lege facra legitur חשלחה er dimittat feu emittat eam. Unde fiebat etiam שנ fi is ממנה משנה לשלח לשמר ממנה dimitteret feipfum ab ea, id eft, verbis in libello uteretur tantum que illius ab ea dimissionem, non hujus ab eo, diserte exprimerent, irritum haberetur repudium. Verbi gratia, fi fcriptum effet five איני בעליך ego non ero aut non fum maritus tuus, five איני ארוסיך ego non ero aut non sum fonsus tuus, five quid ejusmodi aliud, Repudium inde non fiebat. At fi בשולחם הרי ארם משולחם fis tu, aut מגרטר פגרטר ecce repudiata aut expulsa fis tu: aut לעצמף לדו tibi tui fit poteflas, aut quid ejusmodi insereretur, legitima erant Repudii verba. Memineris heic ex libro secundo sponfalia pariter ita concipi debuisse ut corundem vocabula affererent virum sponsam non hane illum accipere. Quarta res heic observanda erat, שיחיח ענינו דבר חכוררה בינו לבינה ut materies primaria libelli eju/modi effet ut ipsa ab ipso excideretur. Nam libellus in ipsa lege nuncupatur crining and libellus excisionum, quod libellus repudii vulgo & rece vertitur. Tam autem Tertia quam Quarta ita intelligenda est, ut ex ipsa verborum adhibitorum vi manifesta esset ac certissima conjugii intercisio solutioque, seu, quod ipsum tantum voluit Josephus, ut ex superiore liquet capite, ut securitas uxori inde nasceretur maritum ex matrimonio ante inito putares ounestis imposterum secum non congressurum, nec consueaudinem vitæ habiturum. Neque erat necessarium

ut ædibus viri ejiceretur, ne repudium non fatis effet perfectum ac legitimum; tametsi legis facræ verba fint ושלחה מביתו feu emittat eam ex adibus suis. Etenim sufficiebat ita libelli verba esse concepta ut inde satis constaret virum cam à se dimittere ac matrimonium solvi, adeoque nec familia maritalis partem imposterum eam fore sed ex ædibus ejiciendam, tametsi ipse ejectionis actus nondum sequeretur. Ita nihilominus ut si nupta post libellum traditum perfeaumque rite divortium, nondum ejecta cum viro cohabitare non desineret b, de secundis, velut b Mifn. tit. cum reduce, nuptiis ex coitu effet præsumen- Gittin capaton. dum. Unde etiam novo libello, repudio novo ibid. fol. 81. 5. opus erat. Non ita si sponsa repudiata idem fe- balach. Giruciffet, nifi ipfius coitus teftes haberentur. Etenim finmate in nuptæ causa, de coitu ex consuetudine pristina præsumebatur; non in causa sponsæ quacum antea concubitum non habuerat. Quoniam autem de nuptæ ita repudiatæ coitu erat præsumendum, ideo etiam de secundis nuptiis. Nam in receptis habebant fententiis בעילחו בעילחו שון אדם שושח temere prasumendum non est virum coitu scortari : ubi scilicet ita de affectu maritali ex conjugio præcedenti atque de amore, ut fit, reduce meritò effet suspicandum. Ejusmodi etiam intercisio conjugii legitimo repudio necessaria e Mifa. tità erat, ut quoties libello adjiceretur clausula illa & Gem. Babyl. de uxoris ad alia convolandi vota libertate, fi ac-ibid. fol. 82. .. cederet etiam exceptio viri alicujus quocum nup-balach, Girutix possent contrahi, plane irritus. e effet. Nonthin cap.8, ita,

a

ita, fi exciperetur five Gentilis five Servus five Pater five Frater, aut corum quis alius quibuscum nuptiæ seu contractus matrimonialis plane nullus ac omninò nihili erar. Nam priori in specie intercifio integra non erat, fed relinquebatur obligationis pars que folvi debuiffet. Adeoque non palam atque ex vi verborum erat folutio; nec divortium omninò ritè fieri censebatur. Non ita in fecunda specie, quoniam exceptio ibi neque operabatur quid neque sensum poterat habere aliquem legitimum. Atque hinc fane liquidiùs conftat errasse nimiùm cos qui repudiatæ fine venia à viro postmodum impetrata ad secunda convolare vota illicitum fuiffe existimarunt five ex libelli verbis five ex mala Josephi 4 (4,19. 4 24. interpretatione fuafi ; qua de re jam ante d'diximus. Tantum id aberat, ut nec legitimum effet divortium nec matrimonium omnino folutum fi verba aliqua Libello interfererentur quibus vir innueret repudiatæ integram denuò ubicunque placeret nubendi deesse ex ipso divortii actu potestatem. Dubitari enim nequit quin ritè potniffent verba ejulmodi exceptionis interferi, fi id quod ipfi velint ex lege seu moribus avitis obtinuiffet. Quinta res heic eft and mimi non ut conscriberetur nomine Vxoris libellus. Lex enim ait, scribat ei libellum repudii. Sexta, שלוש יחיח מחוסר מעשח אחר כחיבתו אלוש ut pofiquam erat conferiptus libellus (totus more folenni) nil reflaret agendum, feu actus alius non effet reliquus, præter ipsam traditionem.

ditionem. Id eliciunt ex verbis legis man ana & scribat & tradat. Voluëre igitur, nihil scriptionem integram & traditionem intercedere. Exempla e afferunt. Post conscriptum li- e Misna tit. bellum repudii in vaccæ cornu aut libri com- Gittin cap. 2. pacti carta, fi ipfa traderetur uxori vacca inte-ibid. fol. 19.2. gra aut ipse liber integer, legitimus habebatur & seq. Maimon, libellus. Sin verò abscissum effet cornu aut ex-fin cap.t. fecta dilaceratave carta ut figillatim traderetur. res irrita erat. Septima eft חל שיחנהו ענ traderet libellum uxori. Legis verba funt, & tradat in manum eju, quod non minus intelligebant de finu uxoris & Procuratoris eius manu (procuratorem uxoris heic קבלה procuratorem aut nuncium receptionis aut חבאה חילים procuratorem ad afferendum constitutum appellitant) aut de jactu aliave f traditione qua uxori f Missa tit. libellus daretur. Traditionem autem ita opor- & Genar. Batuit fieri, ut adjicerentur verba tradentis men-bylon. ibid. fol. tem fatis explicantia, velut גיסך וח גיסד eoce 79.6. Maimonid. bie libellus tibi repudis eft, aut ejusmodi quid fincaps. aliud. Si nihil omnino dixerat vir cum traderet, habebatur - DD Dx feu libellus em vitium quidem inerat (fed non plane irritus; de quo statim plura) nisi de Repudio ejus proxime ante traditionem verba cum ea feciffet. Etenim tunc nec Repudio vitium inesse voluere. Tradendus autem erat libellus patri aut procuratori suo, ubi quis puellam annis minorem ex autoritate patris, juxta ea que libro oftenduntur fecundo, desponsaram repudiaret. Octava res est שיחנחו Hun



B Deuteron. 19.15.

ut traderet pir libellum coram teftibus. Ex notissima de Testibus lege sacra hoc petunt. In 8 ore duorum teftium , vel trium teftium firmabitur perbum feu res. Absurdum enim eristimabant actum ullum quo ea cujus cum alio præter virum concubitus hodie my effet fen turpitudo etiam ex sententia forensi capitali supplicio, si pramonitio ac testes non deessent, punienda, die crastino seu statim postea ita libera fieret ut cuicunque vellet nubere liceret, idque fine testibus quorum ex ore veritas inprimis tanti momenti semper firmanda. Nam divortii testes, adulterii accusationem diluere potuisse nemo non videt. Itaque si carerent testibus minimum binis, libellus ab actuario conscriptus, irritus erat. At si ab ipso marito conscriberetur, & coram unico traderetur teste, non irritum, fed cui vitium nihilominus inerat repudium haa contra Fau- bebatur. Sed verò D. Augustinus h, Apud Ethe 19 cap.26. bræos, inquit, ut perhibent scribere literas Ebræas nulli fas erat nisi scribis solis. Ad bos igitur quos oporteret effe prudentes legis interpretes & juflos Disidii dissuasores, lex mittere voluit eum quem jusit libellum Repudu dare, si dimisisset uxorem. Non enim ei poterat scribi libellus, nisi ab ipsis qui per banc occasionem & necessitatem venientem quodammodo in manus suas bono confilio regerent atque inter ipsum & uxorem pacifice agendo, dilectionem concordiamque suaderent. Ita pater ille. Sed nullos præter Scribas ritè potuisse libellos Divortii aliaye instrumenta apud Ebrzos conferi-

flum Manich.

.

0

conscribere, in corum commentariis nondum puto est compertum. Et maritum heic ipsum scribere potuisse manifestum est. Res nona est על בחורה גירוטין ut traderet libellum uxori vir ad legem seu modum Repudii; id est ut nomine Repudii tam ab ipfo traderetur quam ab ipfa acciperetur libellus. Ex lege scilicet libellus tradendus erat. Si igitur aut nomine fyngraphæ alicujus aliûs, veluti quâ debitum, conventio, aut ejulmodi quid aliud comprehenderetur, tradebatur libellus, aut dormienti tradebatur, adcò ut accipi nomine libelli nequiret, nullum erat Repudium. Decima seu ultima est שיהיח חבער או שליחו הוא שנהנהו לרה ut maritus aut procurator ejus ipfe effet qui uxori libellum traderet. n tradat in Lege facra tam ad hunc quam ad illum spectare voluere. Procuratorem hujusmodi nuncupant חולכה חשלים חשותcium seu procuratorem ad deferendum libellum constitutum. Ut autem dies, annus, locus, adliceretur, ut testes Traditionis subscriberent, id genus alia solennia ex superinductis majorum inflitutis seu scribarum fancitis manarunt; Ceteris quæ memoravimus lege facra, ut volunt ipfi, subnixis. Libelli autem à marito procuratori suo traditi vis cessabat si antequam traderetur five i uxori five procuratori ejus verbis idoneis i Maimonid. resciderat maritus. Uxori quicquid conditionum balach, Girudotalium præstandum erat, etiam erat intereà præstandum usque dum in possessionem sive suiipsius sive procuratoris ejus veniret libellus per

Uuu 2 procu-



procuratorem aut nuncium mariti missus, Li-

bellus plane erat irritus fi antequam traderetur moreretur maritus. Conditiones item ac Limik Idem balach, tationes non minus k Divortiis quam Sponfaliis Ichoth cap. 6. adjiciebantur. Etiam eodem modo, ratione ac balach.Giru- diversitate quam ostendimus suprà ubi de sponfaliis conditionalibus libro secundo agitur. Conditio aut Limitatio verbis adjici potuit, remitti. minui, augeri; tametsi libellus absolute conscriberetur. Et pro varia adjectionis formula, juxta ea quæ de sponsaliis ante traduntur five in futuro post impletam conditionem aut post tempus limitationis adjectam, five retrò ab ipso adjectionis tempore vim fortiebatur libellus. Libellum irritum במ במר quod idem fonat, nuncupant. Ubi autem vitium inerat, aded ut ex majorum superinductis moribus satis non effet legitimus, tametli corum quæ ex lege neceffaria effent nihil deeffet, -non ba quod libellum cui vitium inest sonat, vocabatur. Quod fi libelli vis, ratione traditionis dubiæ dubiæve rescissionis aliusve ejusmodi actus ad substantiam Repudii attinentis, in ambiguo effet, Repuz dium nominabant גירושין Divortium Dubium, & ipfam ita repudiatam במק מגורשר Repudiatam, que tamen in dubio. Ubi vitium quale diximus inerat, ex confilio non erant 1 capeffendæ à repudiata secundæ nuptiæ. Que tamen si denuò nuberet, minimè cogebatur Repudium, nec proles illegitima. Laudabile nihilo. minus habitum eft, hoc nomine repudiaffe eam maritum

Maimonid. halach, Giruhin cap. 10.

maritum secundum, modò prolem nondum sufcepiffet. Non item fi fusceperat - אין אשט חפניו עם בניו ne infamiam aut maculam inde proles contrabat. Ne scilicet Mamzeris nomen proli inde tribueretur, tametsi immeritò. Quod fi divortium erat dubium, etiam Repudiata, quæ ita etiam in dubio, ejicienda erat à secundo marito, & proles interea suscepta pro Mamzere dubio habenda עדות כפק עדות eo feilicet quod beic in dubio erat Turpitudo illa feu Adulterium, unde Mamzerem nasci manifestum effet certum si dubio Divortium vacaret. Sive autem vitium ineffet five dubium, fas erat marito priori, antequam alteri nupserat reducem retinere absque novis nuptiis aut benedictione septemplici que nuptiis adhiberi solita, aut nova dotis constitutione, usque dum legitimo ejiceret atque undiquaque perfecto Repudio. Irrito libello quanquam matrimonium non omninò folvebatur, attamen uxor quæ ejusce obtentu fecundò nupferat, tam à primo quam à fecundo viro, legitimo repudii libello, utpote utrique ex majorum institutis, non ex lege facra interdicta, ejicienda fuit. A primo ne reducem tenere videretur uxorem postquam divortii utcunque irriti obtentu secundò nupserat, aut nubere faltem vifa eft. Quin & adulteram retinere nefas habebant, ut suprà ostendimus. A secundo autem (qui tamen ne vir omninò quidem ei revera fuit ) ne ea que ita folennibus adhibitis visa est secundò, repudii obtentu, uxor fieri, fine



fine libello repudii ejiceretur. Et utriusque ex uxore ejusmodi suscepta proles ( præter eam quam aut ante secundas nuptias, aut forte poft libellum repudii à secundo datum atque ante libellum à se datum susceperat maritus prior) in Mamzeribus censebatur. At verò si irriti repudii obtentu aut fine eo secunda fierent sponfalia tantum & non sequerentur nuptiæ seu deductio, nec illicita erat uxor priori marito, nec ut ab eo qui secundi mariti nomen usurpaverat, libello repudiaretur opus erat. Ob fecundas ejulmodi nuptias, in quibus etiam prælumebatur de concubitu, publicæ honestatis causå atque ob solennem conjugii reverentiam, illud, quod jam diximus, voluere. Tantundem verò ob sponsalia secunda, qui nudus erat verborum fine corporum commissione contractus, fieri nolebant. Nam & ipse contractus seu fponfalia plane irrita; שאין קידושין חופסין quoniam in Turpitudinibus illis vetitis (id est, inter personas quibus matrimonium illarum nomine, veluti inter confanguineas ac affines aliquot & cum uxore alteri nupta seu desponsata seu indimissa, juxta ea quæ libro oftenduntur primo) fonfalia plane locum non babent. Et rationem eandem ad nuptias alias, præter eas quæ cum jam nupta aut, quod idem eft, divortii irriti obtentu inibantur, heic ita extendebant, ut si quis innuptam duceret quæ five ex confanguinitate five ex affinitate, Turpitudinis nomine yetaretur, libello opus non effer

## CAP. XXVI.

Eorum, quæ de Divortio tradidimus Summarium Quintuplex; ut scilicet inde, aut ex ratione congenere, juris Divortiorum variatim in Christianismo propagati natura rite intelligatur. Et primò de Moscorum seu Ruthenorum & Æthiopum, qui Habasseni dicuntur, Divertendi jure liberrimo. De Habassenis eorumque Christianismi initiis. Eorum in Mahumedismum mutatio Europæis bastenus nullibi vulgata, ex Mahumede Ben Abdalachi Mecana.

X superius alibique a ostensis liquet, Pri- a De lure Nat.
mò, jure Noachidarum seu Naturali id est es Gent. lib.5.
universi generis humani ab ipsis rerum
initiis communi, quod juxta Ebræorum placita
ante Mosaicum solum obtinuit ut Divinum,
Con-

Conjuges, sicut mutuo consensu copulabantur, ita parili rite potuisse consensu disjungi, matrimoniumque repudio prorsus dirimi; Secundò ex codem jure alterutrum, five virum five uxorem societati potuisse conjugali pro libitu renuntiare adeoque invicem licitè divertere, utcunque Hieronymus (nec fine sequacibus) dubitare non videtur quin ante Diluvium aut etiam legem Mosaicam datam nullum omnino fu-13. 1. advers. crit Divortii jus. Repudium, inquit b, juxta eloquium Salvatoris ab initio non dabatur sed propter duritiam cordis nostri per Moysem bumano generi concessum est. Et post, Ab exordio conditio. nis bumanæ nec carnibus vescebamur nec dabamu Repudium &c. Post diluvium autem cum datione legis &c. carnes ingefiæ sunt ad vescendum & Repudia concessa duritie. Sed verò à priscis aliquot recipitur etiam ipsum Mosem ante legem illam in Deuteronomio de Libello Repudii uxorem divortio ejecisse. Etenim pro eo quod legitur in Numeris c, Et loquuta eft Miriam & Abaron contra Mosem של אודות Super causam ( fic vertunt Judæi Mauritanienses

Cap.12.1.

lovinian.

aliique Arabum, scilicet بسبك, & Hispanienses sobre causas, ut Chaldai על עוסק super negotium) mulieris scu uxoris moun Athiopissæ quam duxerat. Nam duxerat uxorem A. thiopiffam (quæ verba posteriora vulgatæ desunt, uti & Arabicæ cum ea editæ) Paraphrasis Onkeli habet, Locuta eft Miriam & Abaron contra Mosem

Mofem propter seu Super negotium אחחא שפירחא mulieris pulcbræ quam duxerat mnne ine קשירת דנסיב רחיק שפירת דנסיב רחיק quoniam uxorem pulchram quam duxerat repulit seu diportio ejecerat. Perinde ac si Ebraicarum yocum posteriorum sensus fuiffet; Nam ante quidem duxerat, fed tenere noluit, uxorem illam; id est, divortio ejecit. Et gloffa item Jarchii interpretatur על אודורם אשה fuper caufam uxoris, per על חודות גירושיה fuper caufam diportii ejus. Alii d d Videfistyran. hanc Zipporam putant fuisse, atque Æthiopissam beit Abulensem nuncupatam, five ob pulchritudinem fingula- Fagium in comrem nigredine sic designatam (unde & Chaldao ment, ad chalda paraphr. Num. & Paraphrasta Hierosolymitano Pulchram di- 12. Drusaddiscam) five ex eo quod etiam Midianitz, quo- ficil, loca Exedi rum è gente Zippora erat, Æthiopum nomine, cap 32.00. velut Septentrionaliorum, subinde venirent. Alii fuife Tharbin Æthiopum regis filiam quam duxisse Mosem memorat Flavius Josephus e, e Archeolog. 2. quam forte innuit autor חמשח בים יפף. ז. feu Historiæ Mosis apochryphus f ubi Necani f De vita Mo-Æthiopum Regis demortui uxorem Mosi nup- si à Gauliniae tiis conjunctam tradidit. Atque adjicit ille editus Parisie לא קרב אליח fed Mofes federis domini memor לא וישום חרב בינו לבינה ולצי חטא עמרה non attigit illam, sed gladium posuit inter se & illam, ne cum ea peccaret. Quasi legem sacram nuptiis ejusinodi violasse eum s non dubitasset; s vide Hag. quæ quidem nondum data erat. Sed verò de Grotium ed separatione, qua conjugalia officia tantum omitterentur, seu ut dici folet à thoro, non de folutione Xxx

folutione matrimonii quezelam instituisse heic

fol.290.col.3. & vide beic Cajetanum & Olealtrum.

i In Dueft. Super Ruib.

in Mosem Miriam & Aharonem volunt alii, qua h Pirust Tora de re consulas inprimis Abarbinelem h. Utur autem fe res hæc habuerit, nondum hactenus seu ante legem Mosaicam Repudii libellus ita alicubi introductus est ut necessarius divortio haberetur. Aliis five fymbolis five ritibus five pro libitu nullis utebantur pro feculorum locorumque discrimine. Et Beda i, veterum, inquit, ( nonnullorum feilicet ) confuetudo erat ut fi Sponsam sponsus repudiare vellet, discalcearetur ille & boc effet signum Repudii. Sed hæc obiter. Tertiò, ex ante oftensis liquet singulari apud Ebræos jure Divino, quo communi illi derogatum eft, Virum non fine Libello Repudii divortio uxorem ejicere potuisse, nec interim (ut ab eis videtur receptissimum, qua de re tamen vide quæ superius advertimus) potuisse omninò tantundem Uxorem facere. Quarto, dum agitata est Hierosolymis controversia illa tam illustris de Divortiis inter Scholas Hillelianam & Sammaanam, Christum docuisse k Non licere uxorem k Matth. 5.31. dimittere quamlibet ob causam, seu graviter peccare & uxorem facere mœchari qui cam dimiferit mpexos abye morries extra caufam fornicationis, ut legitur in Matthæo quod pariter in Evangeliis Marci & Lucæ intelligitur ubi simpliciter eundem in fensum habetur non licere causam ob quamlibet divortia admittenda doce-

Ø 19.9.

Merc. 10. 11. uxorem dimittere 1 juxta corum fententiam qui Zuc.16,18. rent ut Hilleliani seu etiam extra causam Forni-

cationis.

cationis. Etenim Marci & Lucæ hac de re verbis prævius erat Matthæi Evangelium commentarius. Scilicet anno ab ascensu domini octavo aut nono seu sub Nativitatis 41 absolutum est & m publicatum Evangelium Matthæi; id est m Vide Baron. ante reliqua primum, seu ante Marci sub trien-41. num.14.6 nium, ante Luce annos circiter quatuordecim. Subfcript. Arabi-Notissimum igitur inde erat quamlibet ob cau-Evangelistarum fam uxorem non dimittendam neque extra cau. vitas Arabicas fam fornicationis (quicquid co nomine venerit) & P. Kir flenii divortia admittenda juxta disciplinam à Christo en subjundan, datam. Idem ipfum fic erat soundum frequentissimam Scholarum de Divortiis locutionem. dicere non quamlibet ob causam, seu non sim. pliciter uxorem dimittere fas eft, & non nisi causa Fornicationis. Ut non occides & non occides extra rationem pœnæ aut quafi, idem ipfum Theologis Juridicisque denotare nemo non videt. Adeoque idem ipse cuilibet Evangelio hac in re sensus. Quod sane par est ut inprimis ii advertant qui scriptionis Evangeliorum temporum ratione habita nulla, futiliter nimis, dum de Divortiis disputant, objiciant, quid si Matthæi Evangelium scriptum aut repertum non fuiffet. Que fane non minus absurda videtur quastio quam si quis de Luce disputans, quid si fol nullus feu nulla lux creata fuisset, petulantius quæreret. Hogreig autem feu Fornicationis fignificationem ac vim variam apud Ebrzorum Hellenistas (quorum in Grzeis linguam Evangelistis sapius adhibitam esse in confesso est) XXX 2

n Cap 23.

& quà literas spectat facras, suprà n tradidimus. Quintò demum palam constat tum ex Scholarum illarum illustrium scitis sententiisque Ebræorum receptissimis, tum è Christi ipsius responfo, arque ipfa rei natura, Dimissionem seu Divortium, de quo quærebatur in Evangelio, fuisse plenissimam Matrimonialis vinculi solutionem, nec folum à thoro ( quod non pauci perperam volunt ) separationem. Quod cum primis est heic advertendum. Atque ut Judaismi, fic & Paganismi & Mahumedismi hac de re mores (quorum forsan etiam in moribus Christianismi nonnullis reliquiæ aliquot, saltem olim, repertæ) pro re nata subinde indicavimus. Sequitur jam, ut de Divortiis, corumque jure, qua illud in Christianismum ex varia Juris tum Noachidarum tum Ebraici reliquique (quiequid id est aut effe putatur) simul & doctrinæ Evangelica interpretatione propagatum est, admiffum aut diversimode temperatum, dein videamus. Illinc enim etiam momenta tum Rationis tum Autoritatis quibus hac in re potiffimum fuerit nitendum, elicere non erit difficile. Præterimus heic sectarios illos etiam Primitivi seculi, veluti Cataphrygas o, Montanistas, alios, quos Aus Solutiones Nuptiarum docuisse traditur. Neque enim reverà tam wom Solutiones seu Diportia notione qua nunc voce illa utimur, quam waters probibitiones seu ipsius matrimonii interdica (de quibus tum Apostolus Pexpressim tum Synodus Gangrensis 9, alii obiter) introduci. voluere:

apud Eufeb.
biff. Ecclef. 5.
cap. 18. Epiphan.
baref. 48. S. 9.
Tertul. adverf.
darcion. lib. 5.
cap. 7. Cyprian. lib. de
fingularitate
elericorum &c.

1 Timoth.

P 1 Timoth

S. c. fi quis,

us. la-

æ.

n-

)i.

ffe

m,

m

8

Cs

ſ-

c-

i-

voluere; adeo ut nec cœlibibus uxores jungi nec juncas retineri velint. Scilicet ex Discipulorum illo, si ita est causa bominis cum uxore outife paus (au non expedit nubere allisque facri sermonis locis perperam intellectis illud elici autumabant. Nec caruere sequacibus. Sed diù est quòd exploditur hæresis hæc. Neque ad disquisitionem nostram attinet, que de matrimonio ritè contracto ex superveniente causa dissolvendo dirimendoque instituitur (ejusdem jure pristino plane admisso) non aut de eodem ex hominum vita tollendo aut de illegitime conjunctis separandis, nedum de separatione quæ dicitur quoad thorum folum & mensam. Cernuntur autem potissimum receptæ admissave diversimode hac de re Sententiæ Rationesque attinentes, aut inter Christianos aliquot quos non tam partem quam velut in vicinio seu pomœ: iis Ecclesiæ Orientalis, fic vulgo didæ, habemus, ut Ruthenorum feu Moscorum & Æthiopum, & fi qui fint alii hisce congeneres, aut in Christianismo tum veteri tum recentiori gentium ac populorum qui corpora Orientalis Occidentalisque seu Grace ac Latine, ut nuncupari solent, Ecclesiæ conficiunt. Apud eos qui Prioris funt generis, Divortia conjugum rite ante copulatorum pro libitu ferme, faltem olim, habita funt, haud aliter atque liberæ societatis cujuscunque ante initæ solutiones, adeo ut secundæ aliæque nuptiæ utrisque inde licitæ. De q In descript. Ruthenis seu Moscis Alexander Guagninus 9, Sermetie Ette Divortia

1

LIB.3. Divortia inter se frequenter celebrant, Episcopis permittentibus literasque repudii dantibus. Quidam etiam agrestium quibus ad Episcopos propter longam itineris diftantiam aditus difficilis eft. Diportium etiam tali modo (more gentili antiquitàs observato) peragunt; cum sibi vir & uxor utrinque displicent, tunc extra pagum in trivium ambo prodire solent, mantili accepto quod inter se manibus tenendo per medium discindunt, bocque inter se diviso matrimonium etiam inter se divisum effe putant. Et uxori repudiate vir dicere felet VADE TV HAC EGO ILLAC PER-GAM. Adjicit autem ille fed bic perversus Divortii modus nune prorsus abolitus est. Avo vixit proxime superiori. Et centum amplius quadraginta abhine annis de Ruthenis Joannes In Elucidario Sacranus ' Cracovienfis Ecclefiæ Canonicus, Ruthenicicap.2 Divortia faciunt in matrimoniis nulla rationabili num.37. & vi causa interveniente, pro sola avaritia & libitu, de Peir, Peirei- que laici simplices inte conjuges faciunt. Et di-Riographia lib. cunt quemlibet qui petit separari licere. Etiam inter veteres Wolodimeri corum Regis fandiones habetur i Episcopi divortia tam inter Knesos quam Barones at que omnes seculares qui concubinas fovent confituere debent. Sed verò Sigifmundus unde hoc habemus, Diportium, inquit, admittunt & dant libellum repudii. Id tat Tit. de rat. contrab. matr. men maxime celant, quod contra religionem & siatuta effe feiunt. Certe & & Canonibus cujufdam Joannis Metropolita, Propheta apud cos dicti, idem citat, fi maritus reliefa priore uxore alteram

Errorum Ritus de Petr, Petrei-5. Jub finem Swedice, Stolkbolm, 1615. I Sigismund. Liber Baro Com. rer. Mofc,tit, de Decimis.

alteram duxerit, vel uxor alteri nupferit, ad communionem, nis ad matrimonium redierit, non admittatur. Uti etiam ex Niphontis Episcopi Nowgardiensis responsis ad Cyrillum ", Divortium " Idem tit. celebrans quomodo pænitebit? Resp. perpetuo ab Religio. Eucharistia, nisi jamjam animam agens abstineat. Scripsit ille centum ferme abhinc annis. Chrito autem Rutheni se nomen dedisse etiam sub Christianismi ipsius initia jaditant Andream Apostolum suum item obtendentes. Alii Wolodimero Rege, qui lavacro facro tincus est sub annum Christi 988, antiquiorem esse nolunt apud illos Christianismum; etiam & multò recentiorem & volunt alii. Utut autem fe res hæc & Vide Antoni. habuerit, palam eft diù viguisse liberrimum il- tus Moscovie. lud apud eos divertendi jus atque ita admissum ut Christianæ doctrinæ non haberetur ipsis disfonum; quafi Paganismi seu Noachidarum hac in re jus retinendum censuissent, nec Christi in Evangelio verba atque exceptionem de Divortiis ad alios attinuisse quam ipsos Judzos quibus dicta funt & quorum ut respublica seu y Vide Guido-Ecclesia singularis sie jura item erant singula- ano de Hares ria. Certe Gracis interdum tribuitur & Ar- Gres cap. 10.6 menis hujusmodi mos velut error pariter re- 18. 6 appens. ceptus. Atqui horum quantum video fententia à Caffre de Haeft, non pro libitu feu ob causam omnimodam Nuptie Heref. sed solum Fornicationis seu adulterii causa alia-s. Possevin. in ve inde fatis pendente, divortia id est matrimo- Greci & Runii rite initi folutiones permittendas, quam thema Lat. difdum Romanenses ? (de quibus mox plura) gra fentiunt. tit, de viùs

viùs impugnant non aliter exprimere subinde

videntur quam si liberiores multo matrimonii solutiones isti admisssent. Sed ea de re plura capitibus inferius sequentibus. Æthiopibus autem Christianis, Divortia pro libitu facta & li. berrima olim fuisse traditur. Ita contrahi ait apud eos Franciscus Alvaresius, qui avo floruit superiori, matrimonia ut pignore utrinque seu pænå caveri soleat ne alterutrinque divortium fiat. Sed verò aut rationum aut cavillationum obtentu eludere cos ait sic præstitutam pænam, aut eam subeuntes pro libitu divertere. Verba Lusitanica Alvaresii rerum Æthiopicarum autoris oculati, sic Hispanice à Padilla traducuntur, En fin el apartarse es commun assi à ellos, como à ellas. Liberum ita erat pariter uxori atque marito divortium. Quod tamen ad Laicos non ad Clericale genus ibi attinuit. Atque morem hunc apud illos antiquum esse refert Scrip-Lib. 2. de la tor recentior Ludovicus Urretensis z, oculatus item rerum Æthiopicarum testis. De Matrimonio eorum verba faciens, en effe, inquit, Sacramento tenian un error introduzido de tiempos antignos, y era que avia repudio de parte de entrambos. El varon podiar repudiar à la muger, y ella al marido; y el se casava con otra y ella con otro. Gozavan de esta ley los seglares, que los clerigos casados no podian repudiar à sus mugeres. Ita tam Ludovicus hic quam Alvaresius Clericorum matrimonia perinde ac Laicorum non fuisse dissolubilia Æthiopibus narrat. Sed morem hunc

hift. de la Etio. pia cap.10.

hunc feculo hoc ejuraffe eos scribit Ludovicus ille, postquam scilicet legationibus Lustaniæ Regis & Pontificis Romani missionibus esfectum est ut Christianismo Europæo tam hac in re quam in aliis fuerint magis conformes. Undenam morem ejusmodi hauserint Æthiopes Christiani, dubitatum eft. An ex Paganismo, an Judaismo, an Mahumedismo, an à Græcis & Armenis a, de a videsis Nic. quibus ante; etiam an è primitivorum feu ve- Godignum de tustiorum Christianismi seculorum usu laxiùs rebu lib.1.cap. intellecto, de quo plura in sequentibus. Jacant 36. autem Æthiopes Christianismi sui initia velut à Candaces Reginæ Eunucho b Indich (ita aiunt) b All. 8. 27. dicto & Philippo. Quod & à doctis aliquot Nic. Godign. citra controversiam admittitur, uti & Mattha de Febus Abafum aliosque Apostolorum ipsis prædicasse. Et oc. de Mattheo sant pronuntiant autores d prisci d Socrat. lib. 1. gravesque. Sed hæc satis in dubio; utcunque Baron. tom; 1. Zaga Zabo · Æthiops ipse contendat eos inde Anno christat. nunquam defiisse esse Christianos omnique sequenti "".31: tempore perstitisse fortes in fide. Qua de re plura Goes de Atbiop mox. Anne' verò & Divortii Christiani apud ip-moribu. fos jus ejusmodi tam antiquum est, aut inde etiam natum? Cautius alii, qui ante annum XV Justiniani id est salutis humanæ 541, Christo nomina Ethiopas dediffe negant f, inde suasi quod f loseph. Scalig tunc temporis Adad Rex Axumitarum (Azu- de Emend. Tomy. mitæ item dieti funt, ab Axuma Æthiopum, ut legitur apud Ptolemzum & & Stephanum, regia & Geograph. 4. & metropoli, adeoque cum Æthiopibus iidem de Reg. Æthiop. habentur) pugnam cum Damiano Omeritarum Roma 1552. vicinorum Yyy

a

M166.

vicinorum Rege etiam in gratiam Romanorum h Hift. Mifell, feu Christianorum initurus potum popit dicens h. ub 16 & Cedre. quia fi vicero Omeritensem, Christianus efficiar, quia pro Christianis pugno, & victor mist ad lusti. ni.inum Imperatorem ut acciperet Episcopum & Clericos, & doceretur & fieret Christianus. Atque libenter annuente Juistiniano, ita credide. runt Chrifto & illuminati (id eft, baptizati) funt. At verò non inde sequitur Christianismi apud eos hæc fuisse prima initia. Sed tantum, Adad Regem ibi fuisse primum Christianum, atque in populum inde universum religionem falutiferam acceptam. Viguisse enim etiam in multis orbis Romani provinciis uti & Roma Christianismum nemo nescit, idque per secula aliquot, antequam Principes ipsi eorumve auspiciis alii fierent Christiani. Sunt autem qui alia nonnulla, quibus adeo ab receptis in Ecclesia five Orientali five Occidentali moribus discrepant Æthiopes à Judæis accepta effe feu velut Judaismi apud cos suisse reliquias velint. Ut Circumcisionem, tam Sabbati quam Dominica quietem, Sabbato non jejunandum, fanguine ac morticino abstinendum. Sed ut Circumcisionis (utriusque scilicet apud eos sexus) morem ex veteri Paganismo suo, quo eos circumcidi solere testis est Herodotus i alique non panci, non ex Judaismo traductum, fic & reliqua illa ex Canonibus ac usu Christianismi primitivi, saltem vetusti, manasse ad eos contendie Josephus Scaliger . Nec fane minus zquum eft ex

i In Thalia.

k De Emend. Temp lib. 7. pag. 640.

Paga-

Paganismo veteri libertatem Divortiorum acceptam fic eos retinuisse putare, neque eam ex do-Arina Evangelica Judæis data immutandam autumaffe aut aliunde didiciffe, nisi aut ex Mahumedismo (in quem etiam transiisse olim gentem illam scribunt Arabes ut mox oftendetur) aut ex eo quod fingularis aliqua accefferit heic etiam Christianorum veterum moris hac in re recepti (de quo plura in sequentibus) interpretatio ab ea que postmodum plerisque inolevie perquam diverfa. Certè Eyangelia habent illi Ethiopice versa. Arque in periochis Matthæi de exceptione repular seu Fornicationis, in causa Divortii, non alia pro mopris substituitur vox (quod contemnendum heic non est) quam quæ ipfiffimum adulterium, ut illud Latinis fonat, aut Græcis worzela, fignificat. Ex Arabicis factam versionem illam vix dubito. Et quemadmodum in Arabicis impressis prioris Matthai I loci 1 cap.5.32. habetur Quicunque dimiserit uxorem suam من عيم سبب الرنا فقد جلها برانيه extra caufam adulterii facit cam adulteram, & qui dimissam danerit ( ) itidem adulterium committeit ficut etiam ufurpatur nomen in loco pariter pofte. riori " ( periade ac fi interpreti idem ipfum " Matth.19.9. haberetur ibi sopula cum pungit, nec aliter intellectus fuiffet Marthaus quam fi utrobique feripfillet manife the forzatas, most author purxatou, uti &c in Yyy 2

in Not. ad Matib.5. 3.9.

in posteriori quidem intelligitur ipso Syro) ita n Petr. Kirfien, etiam in Arabicis aliis nondum editis n quantum ad hanc rem, utcunque alias non plane consonis, eadem est utrobique loquendi formula arque pariter item in Æthiopicis, in quibus utrobique adhibetur verbum Hoom feu mi pro muxade seu adulterium committere & nomen inde 7HO feu min pro merie, quod tamen juxta ipsos nihil obstabat quo minus liberum Divortii jus, ut oftenfum eft, retineretur. Æthiopes autem hi sunt qui Orientalem simul atque Australiorem seu interiorem sub Euronoto. ultra Ægyptum , Africæ partem poffident ; الحبسان & الحبش & الحبوش & الحبوس feu Habaffeni, Habaffeni & Abiffini dicti, quod ideo etiam monendum quoniam Æthiopum nomen aliis etiam in terris, subinde veteribus collocatur, imò & per totam interdum Libyam

o Ajud Eufeb, feu Africam ut expressim Ezechieli tragodo . de Preparat. quemadmodum fermè nonnullis Indorum no-Evangelic.lib 9. men per Asiam & Celtarum per Europam. Recap.28.

gio ipla kwish & Kaish nuncupatur id p Canon. lib. 1. Fen. 2. Dod. 2. cft Habafbith aut Habafbia & Habaffia & Abicap 10, tit. de tocis habitabili- fit ut subinde in Avicennæ P Latinis; cui tamen bus calidis, & fcribitur quemadmodum etiam Abullib. 3. Fen. 1. capes. fedz Geographo Arabi præstantissimo, Euty-9 Gene [. 1.13. chio Patriarcha Alexandrino, veterum aliis; Pfalm. 67. 34. qualis item vocabuli scriptio habetur in locis Nam. 12, 1. AA. Apoll. 8.27. aliquot utriusque federis 9 ubi Athiopiæ aut

Æthio-

Æthiopum mentio. Et Geographo " Nubiensi com, part.s. adial) exaratur. Is Abultedæ vocatur (ut 65. obiter illud adnotetur, quoniam de nomine nondum doctis constitit) الايدم يسى Alidrifius, & Elsberiph Elidrisi السريف اليكريسي & الان وسي Eladrifi feu Nobilis Idrifius. Benjamino Tudelensi f dicitur wanna Albabas, quam r In Linerario collocat שום grad in terra Æibiopia. Adeo. Posita que pars est Æthiopiæ amplioris, Æthiopia ipsa interim dica, ut Auglia non rarò Britannia, provincia alia similiter. Hinc pro pier distrita apud Ptolemæum t, versio Latina ex Hispanica , Quedripariu. que ex Arabica traducta eft habet Terra Ala- 16.2. bas media. Ab Arabum Habaffenis, quos ex Uranii Arabicis memorat Stephanus " originem " In Acappoi horum ducit Josephus Scaliger . Et quæ Scriptores alii ea de re editi habent fatis funt obvia. " Emend, Temp. Ante annos autem sexaginta aut circiter id eft 7- pag 438. Hegiræ 991 (seu Christi 1583) libellus est de eis conscriptus y ab Arabe & vetustatis gentis , Mr. in Bibliohujus & dignitatis studiosissimo cui nomen est there publica Cant. Archiep. denatos, num. Mahumed Ben Abdalbachi Negareni, Mecanus. 765. الظرام المنقوس ميك Titulus eft rythmicus id eft fi rede intelligo, Tabula seu effigies variegats de Habassenorum Pra-

Bantia-

€¢m

C

C

flantia. Sed & indiscriminatim in hoc opere fcribitur nunc per um nunc per . Origo nominis petitur, ut gentis Æthiopum paffim, à \* Genef. 10.6. Cusho \* Chami filio (sed nepos heic ei ex Ca. naan perperam fit ) بيس Habas item dicto unde in posteros nomen transmissum. Pro Deductionis hujus autore citatur Gelalaldin Aziotensis in libro رفع شان الحبسان dido id est Eminentia seu Amplitudo rerum Habassenorum. Alii item Scriptores ea de re illustres veteresque afferuntur. Unde item docetur Principes Habaffenorum cundos titulo (sulail) Negashi à seculis priscis non aliter atque Romanorum Imperatores Cafaris nuncupari. لقب اكل ملك الحبسة كقيص ,inquit لين ملك الروم وكسري لين ملك الغرس وخاقان لين ملك العرك cognomen boe fuit regibus cunctis Habassenorum ut Casar Regi Romanorum, Cofrocs Persarum, & Chagan Turcarum & Principibus qui in eum rebelles funt. Et disputatur ibi utrum Habassena seu Æthiopica an Arabica vocis fuerit origo. Certe palam est ex Evangeliis aliffque utrinfque federis libris Achiopicis vo-

cem איניש אונים Negush Regem fignificate uti & verba cognata regnum, reginam, regnare. De aliis Regum illorum titulis Scriptores funt obvii. Et nos de eis plura alibi . Et in libello . Tit. Horor. ex Æthiopum lingua verfo b de corum Regibus, 16.1.cap.6.5.16 traditur nomen Negulb tunc primum dari regi quando coronà infignitur. Narrat autem Arabs hic ex scriptis veterum tempore Mahume. dis id est anno Hegirz quinto (qui est Christi 627) Negashium seu Regem Habassenorum fuisse Ashamam dictum; ita tamen nt perquam variam nominis scriptionem quam & exhibet iple reperire fateatur. Nam & fcribi ait \*20019 Watsbabe aliasque. Et certe nemo non vielet, qui elementa noyerit Arabica, nomen hoc ex perquam exiguo scriptionis discrimine transire potuiffe in elore leu dagung quod in Regum Æthiopum successione libello de eis ex Æthiopico e verso locum fane tenet Atzhamæ : Roma 1953. huic fatis debitum. Hic autem, inquit Abdal-لسلم على يدى جعفى ابى bachides, طالب في برمنه صل الله عليه وسلم Musulmanus fiebat per Giafa Bom Abisalib tempore Propheta gloriosa memoria. Scilicet Christianum eum, adeoque & gentem Habetsenorum, ante fuisse ex eodem liquet autore. Jam

verò postquam Giasar ille egregius Mahumedis fectator & discipulus, qui cum profugis aliis in Habassiam seu Æthiopiam hanc venisset, cum Atzhama de religione tum Paganorum tum Christianorum & Mahumedanorum disceptationem inierat, haud ægre effectum eft, ut is de Mahumedismo amplexando, maxime quoniam in co tantum Christi & Nomini & Natura honorem tribui didicerat, consilium iniret. Unde etiam literas quibus pressius invitaretur à Mahumede ipso (anno proximo seu Hegiræ sexto, id eft Christi 628) accepit, quibus titulus est دسم الله الرحين الرحيم من محيد م سول الله الى النجاسي اصحبه ملك In nomine Dei misericordis miserantis, A Mabumede Apostolo Dei ad Negasbium Atzbamam Regem Habaffenorum. Internuntius erat Ibn Omar cum comitatu infigni. Testari se in illis ait Mahumedes Jesum Christum effe 79,0 \*xale , all firitum Dei & verbum ejus Se però esse all Joun Apostolum Dei ejusque disciplinam esse amplexandam; que doctrinæ Alcoranicæ funt omninò confona. Simulac autem acceperat Atzhama Mahumedis epistolam

LIB.3.

وصعه حف عينيه ودرل عن سريره pofuit eam et lynd pofuit eam Super oculos Suos & lecto descendens sedit Super terram eamque legit, & libentiffime flatim à Giafare Musulmanus factus ad Mahumedem scribit eum Apostolum & Propheram Dei humiliter agnofcens. Literarum ejus titulus eft دسم الله الرحف الرحيم الي برسول الله صل الله علية وسلم من النجاسي اصحبة بن الحر سلام عليك يا رسول الله من الله In nomine Dei misericordis miserantis Ad Apostolum Dei, gloriosa memoria, à Negasbio Atzbama Ben Ababar Salutem. O Apostole Dei qui à Deo miffu es &c. Has ad Mahumedem retulit Giafar, quem Juffu regio comitati funt sexaginta ex Habassenorum primoribus una cum Ariebs filio Negashii, qui itidem Mufulmani facti uti & Habassenorum ad regis exemplum plerique, fi non univerfi. Ad hunc qui. dem modum Principes vicinos in Disciplinam fuam invitaffe atque recepiffe non paucos Mahumedem scimus ex Saracenica historia. Sed Habassenorum Regis, quantum ad hanc rem, nullibi puto in editis mentio. Cujus tamen ideo major quidem ratio habenda, quoniam is primus crat Regum qui aut à Mahumede fic invitati Zzz

invitati funt aut in ejus religionem transierunt, si sides Abdalbachidi nostro; cujus verba sunt ex veteribus quorum habet copiam وهو اول الله صل الله عليه وسلم بكتاب بدعوه فيه الي الاسلام وهو اول من السلم من الملوك كما في المواهب اللدينة

Hic primus erat Rex quem literis in Disciplinam Suam invitavit Dei Apostolus gloriosa memoria, uti & primus Regum qui ab eo eam acceperunt. Mortuum esse ait Scriptor hic Negashium hunc anno Hegiræ nono seu Christi 631. Quamvis igitur centesimo aut circiter ante eum anno, id est sub Justiniano, Axumitæ adeoque Habasseni Christo nomina dederant (quod suprà ta gitur) Mahumedismi tamen hic interventus ejusmodi est, ut etiam inde forsan Christianismus corum post utcunque redivivus, mores Mahumedanorum aliquot reliquias (ut ferè Mozarabum Christianismus in Hispania) adeoque liberrimum inter eos qui hieratici generis non fuere Divortiorum jus retineret. Quamplurima funt in opere Arabico antè citato de Habaffenis seu Æthiopibus alia scitu Historico dignissima, arque, uti ipsa quæ jam inde narrantur, ab eis que Zago Zabo Æthiops alique de gente illa tradiderunt perquam diversa. Certe Ben. Ben Abdalbachi hic, utpote Mecanus, tum adeo vicinus erat tum veterum complurium quos nominat autoritate ita instructus ut sidem præ aliis mereri videatur.

## .CAP. XXVII.

Tria, velut Principia seu epocha à quibus simul & à Summario Superioris capitis Quintuplici, Mores & Sententia variatim in Christianismum circa Divortia dessuxerint. Judaismi ea in re Retentio inter Christianos primitiva. Paganismus cui in eadem assueverant ex Gentilibus Christiani. Versiones illustriores aliaque aliquot vocis normas (que Fornicatio plerunque vertitur) in Evangelica de Divortiis Exceptione.

Uod attinet ad diversimode Receptas admissasve, ex varia tum Judaicæ tum Evangelicæ disciplinæ interpretatione præter cam quæ Noachidarum Paganicique juris erat, de Divortio sententias in Christianismo corum qui Orientalis & Occidentalis Ecclesia feu Græcæ & Latinæ nominibus venire folent ( nam ex superioris capitis instituto illuc deventum eft ) Eæ visuntur aut in illorum Usu ac Moribus atque in Legibus ac Constitutionibus principalibus & Supremarum Potestatum circa Divortia harumque explicationibus, aut in Ecclesiasticorum, uti vocantur, Canonibus ac Theologorum & Juris Pontificii consultorum Opinionibus. Zzz 2



nionibus. Neque enim in Disquisitionibus hujusmodi confundi aut commisceri hæc debent quemadmodum nimiò folent. Receptas enim rerumpublicarum Christianarum, quæ reverà Ecclesiæ sunt, sententias ex genere tantum dignoscimus priore. Singularium autem hominum aut conventuum inter se multifariam difsidentium hieraticorum commenta tentamentaque solum habemus ex genere posteriore, quoties scilicet hoc non fuerit priori planè consonum. Ut verd quæ in utroque reperiuntur, rite fatis, fed compendiario, introspiciantur perpendanturque, præter Quintuplex superioris capitis fummarium, Tria infuper veluti Pravia ceu Principia quædam aut Termini atque Epochæ à quibus reliqua in Christianismo circa Divortia variatim defluxerint, præmittenda funt præcognoscenda paucisque explicanda. Primum est, Judaismi seu disciplinæ circa Legalia Judaica, adeoque Divortia, in Christianismo primitivo Retentio ac Usus. Secundum, Mores Legesque Paganica, seu juxta Ebraos, Noachidarum quibus five in Divortiis five aliis citra mortem Matrimonii solutionibus affueti sucrant in Paganismo ii qui tunc ex Gentibus Christo nomina dederant. Tertium, Verfiones illustriores aliæque aliquot in Christianismo vocis Toppulas in Evangelica Divortii causæ interpretatione quæ vulgo Fornicatio vertitur ejusque ibi intelligendæ modi varii. Retentam adcoque in Usu habitam Judaicam seu Mosaicam circa Legalia disciplinam Christianis ex Judais universis at-

que ex Gentibus falrem aliquot, etiam diù poff Christi ascensum palam est ex Actis a Aposto- capatian lorum. Quod etiam in Scholis passim admitti- 15-1. tur b. Eam fane retinuisse manifestum est Chri. b Tho. Aquin. flianos illos ex Gentibus usque in annum ab 103.011.4.Scot. ascensu decimumquintum seu ab incarnatione ad 4 sent. dift.3. 49 aut circiter, id est usque in Synodum Apo. vide Francise. stolorum Hierosolymitanam c. Qua tamen nec Suarez, de ligieis abolita funt Legalia illa. Sed res ita tem- 10. bus lib. 9. cap. perata eft ut corum pauca quædam (ut de ido- : 40.15.24. lothytis, fornicatione, suffocato, sanguine) tantim observatu dein manerent necessaria. Ex Judais autem Christianos etiam ad Excidium Templi seu per annos ampliùs à Synodo illa viginti idem fecisse recipitur. Atque id sane erat ison mis milevous represent in moribus avitis ambulare & Sunmis ve sous wandezen Zelotas effe legis quæ leguntur de his in facro fermone 4. Atque ad- 4 Ad. 11. 20. vertantur heic inprimis Epistolæ ad Ebræos, 21. & videsa Jacobi, & Petri prima. In Legalibus his & civili Indea. Ritualia fuere seu Caremonialia, & Moralia & rum cap. 21. Judicialia, ut vulgo fit distinctio. Qua primi fag. 100, generis funt, mortua revera fuere postquam lex Evangelica cœpit promulgari, utcunque mortifera diu postea neutiquam haberentur; ut loquuntur in Scholis. Scilicet corum quæ Chrifli adventui fuere pravia seu typica vis tum defiit. Et cum Templi Excidio nec antea prorfus evanuit facrificiorum inter Christianos ex Judæis ufus. Sed verò etiam per secula aliquot fequentia non pauci ex Christianis ejus- Epiphan han modi, ut maxime Nazarzi e, tam Ritualia quam ref. 29. 05. reliqua

reliqua Judaica, quantum extra Templum fieri potuit, diligenter observabant. Cum autem generis secundi seu Moralium nunquam cessaverit

f Preter Theode Hugonem Grot, de lure lib. 1. cap. 1. 5.16. Oc.

obligatio universis parilis, neque in eis habeatur Divortii lex Mosaica, sed plane in genere Tertio, seu Judicialibus, certe quisquis Iudicia. libus illis alios præter ipsos Judæos, quibus sinleros obvies vi- gulariter data funt, obligari nolit f, is ut nec Mosaicam de Divortio legem ad alios attinere Belli & Pacis putet necessum est. Atque si non legem ipsam, sanè nec ejusdem interpretationem aut Explicationem Evangelicam, quà legis ipfius Judicialis tantum eil explicatio, aut aliter atque per eam five ad Morale quid five ad prima Conjugii & naturalia principia universum genus humanum pariter spectantia nos retrahi, pro vario luminum captu atque hac in re disciplina, decernatur. Quod autem ad ex Judæis Christianos primitiyos attinet, post excisam urbem templumque, adeoque penitus ac pracife sublatam illam Judzorum rempublicam, etiam Judicialium obligationem alias reipublicæ illi fingularem cessasse à viris doctiffimis admitti video. Sed interim fingatur Christo nomina, ut quidem oportuit, Judzos sic primitus dedisse ut respublica seu Ecclesia eorum, quam Synagogam vocitamus, Christiana tota, saltem cum aliis pars ea penes quam rerum ibi tunc summa erat, facta tunc fuiffet, nec eversa; nonne & Judicialia Civitati tune illi Dei ab eoque institutæ etiam in Christianismo illo eis remanfiffene

fissent, adeoque corum interpretatio Evangelica? Neque enim per Christianismum suum minui existimavit Paulus Synedrii magni 8 in eum, s Ad. 33. etiam in causa Religionis cultusque, potestatem judiciariam cui libenter juxta instituta in Judicialibus Mofaica subjecit. Utcunque verò, dubitandum non est quin Christiani ex Judzis primitivi non pauci, præter Nazaræos, uti etiam ex Gentibus aliquot, Judicialibus Judaismi etiam post Templi Excidium in vitz, qua fieri potuit, instituendæ ratione, prerentur; partim ex obligationis qualiscunque opinione, partim ex eo quod de Judicialium ejusmodi justicia. utcunque non diutius obligantium, utpote à Numine reipublicæ illi olim præscriptorum, neutiquam dubitarent. Inde toties apud scriptores profanos illius feculi Judzi & Christiani nomina confusa & velut eadem habita. Et confulas quæ aliam in rem de Judaismi ejusmodi retentione obiter optime monuit vir maximus Claudius Salmafius in specimine illo singulari ac egregio medelæ febricitantibus subinde nimium & caligantibus in facti fermonis explicatione mystarum ingeniis, ex literis humanioribus liberaque ac felici per eas facrasque simul disquisirione adhibenda. Epistolam b de Coma h Epistola de dico; quale item est eximium illud alterum De coma pag. 492. Usuris. Certè sunt aliqua, caque non ita pauca in 60. Christianismo nec levis momenti quæ perperam hactenus intelligi solita lucem in se claram & genuinam, qua plane carent, reciperent, & infanæ nephelonephelococcygiarum substructiones inde natæ plane corruerent, si usus & retentio, qualem diximus, primitiva rite & ingenue edisceretur perpendereturque. Qua de re etiam aliàs fusiusque si deus volet. Hac verò cum se ita habuerint, sequitur ut quicquid juris de Divortiis antè Judaici five ex Hilleliana five ex Sammaana disciplina à Christo sive correctum sverit five confirmarum, id in Christianismo corum qui ex Judzis erant primitivi feculi manfiffe existimemus. Et quicquid eis illicitum hac in re non habebatur, etiam Christianis ex Gentilibus licitum pro persuasionum discrimine habitum esse non est quod dubitemus. Quod ad Secundum heic attinet seu Mores Legesque, circa Divortia aliasque Matrimonii citra mortem folutiones, Paganicas quibus affueti fuerant in Paganismo suo Gentiles in Christianismum recepti , veterum hac in re Gracorum mores legesque, earumque in Romano Imperio cui diù ante Evangelii promulgationem suberat Gracia universa, reliquiæ ab eis quæ Romanorum erant haud fere omnino dissona fuere. Saltem non Atheniensium quibus istorum hac in re non panci aut imitatores fuere aut satis concordes. Nempe tam Uxori quam Viro fas erat matrimonium folvere , hanc Some feu dimissione, illam amanifer seu derelittione, sed non fine libello repudii qui etiam apud archontem

\* In Alcibiade. seu magistratum supremum erat infinuandus.
b contra Alci- De his constat apud Plutarchum , Andocidem b, bieden.

Tulium

Julium Pollicem e, alios. Divortii voci apud onomastic. 3. Græcos respondet xopono, & co disjungi est xoge Samuel, Petit. Sign d. Etiam ex Indorum veterum disciplina ad leg. Auicas adnotat Achmetes filius Seirim "Es if nie on lis. 5. de lure e poplan ras porantes aure imcanes the Lesses aure fi quis Nat. & Gint. per insomnium sibi visiu fuerit divortio separari di corintb.7. ab uxore sua, Potestatem suam amittet. Ubi zoplojus 10. 000. feu divortii mos ut fatis apud cos etiam recep- e Oziropitic. tus admittitur. Ratio redditur H' wir is artede cap. 123. & i Sirajus & Lucia & Vxor vis & potestas est viri. f 1 Cor 11.10. An Zusias vox à Paulo f pro velamine in capite vide pradis five uxoris sive mulieris, quà virum cui subji- claud. Salmasicitur specat adeo à viris dodis vexari folita, pifole de Coma. lucem aliquam hinc accipiat, viderine perspicaciores. Certe ex Ægyptiorum & Perfarum Onirocriticis apud eundem autorem 8 legitur eti- 8 cap. 127. am illud alterum Apostoli h dictum huc spe- h 1 cor. 11.3. Stans upand me guramis & and Caput mulieris vir. Et non pauca sane de Christianismo i expressim i capitala. interferta habet autor ille, vetustiorung interea 150. 66 de infomniis disciplinam exhibens. Sed varios fuiffe mores in Repudiorum Divortiorumque jure decernendo pro populorum feculorumque , Videfis P. discrimine, uti pariter rebus in aliis, dubitari Vides P. nequit \*. Et fi credas Basilio Episcopo Selcu. Indicat. lib. 4. cienfi k, apud Iconienfes, Lycapnia populum, il 17. Sponfa Sponfalibus renuntians, vivicomburio Thera lib. 1. plectebarur. Ita enim refert ille de S.Thecla Thamyridis Sponsa & Pauli Apostoli discipula. Sed fides penes eum fit. Plerunque autem in Chri-Rianismi initiis ita per orbem Romanum adeoque

546 que tum apud Gracos tum alios imperio Ca. Wide Neve". fariano fubditos Gentiles 1, invaluere Romani as, de Armeniu mores legesque, ut si satis videamus quinam mores fuerint ac leges circa hane rem tunc Romanæ, pariter fatis cognoverimus qualibus in Paganismo affueti suissent qui ex Gentilibus in Christianismum tunc transière. Ut Coemptione.

15. 2.

m Libarepas Ufu ac Confarreatione ( quod fuprà m oftendimus) contrahi solebant tunc apud Romanos matrimonia, ita Divorcio id eft tum Diffarreatione tum simplici ( five ex consensu mutuo five a De Oratore ex certis quibufdam verbis, ut Ciceroni a etiam yocantur, divertendi ac perpetuam constituendi. divisionem seu dissensionem animo alterutrinque five prolatis five libello scriptis) Societatis nuptialis renuntiatione solvebantur, uti & Captivitate seu alia contingente Servitute utrius conjugum. Diffarreatio genue erat faerificii ( ita Sextus Pompeius) que inter virum & uxerem fiebat diffolutio. Dieta diffarreatio quia fiebat farres libo adbibito. Peragebatur, ut contrarius actus, proculdubio à Pontificibus, quemadmodum Confarreatio de qua jam ante dictum eft. Verba cerea illa seu solennia ac legitima suere ubi fponsalium vinculo renuntiabatur CONDE TIONE TUA NON UTAR, ubi vinculo Nuptiarum, Tuas Res Tibi Habeto, item Tuas RES TIBI AGITO. Graci dicebant TA XEAT-THE SPATTE, & TA ZEATTOT SPATTE , item you meirle mi où Vxor, res tuas age, Arie, medile ro où Vir, res tuas age, ut ex veteri Paganismo ha-

bent.

bent corum Jurisconsulti . Et de Romana For- o Synopsis Bamula Caius P, alii non pauci. Claves item uxo- Theod. Balfamon ribus ademtæ fymbolum erat divortii frequens, in canon. Apoft. uti & tabularum nuptialium difruptio. Et li. 48. bello item five tradito five per libertum ut ple- de Livertin. runque aliumve misso res transigebatur; qui q Videsis Petr. etiam in ada 9 referri folitus. Traditur quidem Fabrum femefir. per secula compluria, annos, ut alii, quingen-2-cap. 13. 6 tos, juxta alios, sexcentos, nullum reperiri Annal, s. num. apud Romanos divortium quod ante i memini- 6. Et in Senec, de mus. Sed & alii intervallum illud faciunt tre- Benef. lib. 3. cap. centorum & triginta annorum. Verum palam r cap. 19. 6 eft ante Christi natales fatis fuisse apud eos fre- vide cuja. quens & pro legitimo habitum divortium; id- esp. 39. que ex legibus XII Tabularum fi fides viro- [ Plotarch, ad rum doctorum emendationi : Philippica fe. finem Romati cundæ Ciceronis. Et de seculi frequentia vide Francis. uti etiam de libero hac in re jure testis est Hotoman. Ob satis luculentus Plutarchus u ubi de Papiria forvet. lib. 13. Pauli Emylii uxoris agit divortio & de co de Antique lure qui ab amicis correptus quod uxorem dimise. civium lib. 1. rat omnino præstantissimam, prolato calceo re- un vita P. fpondit, nonne ornatus eft bic, nonne novitius. Amylis in Nec tamen quis veftrum scit ubinam pedem meum Quett. Rom. urgeat. Confonum est illud de Pompeia Cafaris uxore repudiata etiam ob suspicionem, saltem pro viri arbitratu libero. Solennis item formulæ ut receptifimæ specimen habetur apud . Anobitrosse Plautum • ubi Alcmena Jovi, velut Amphi- 48.3. fcm. 2. tryoni conjugi,

Aaaa 2

Valeas,

### Valeas, tibi babeas res tuas, reddas meas luben' mi ire comites ?

b. Cap. 34.

e Paulus l. q.

alibique & apud illorum temporum alios. Quibus adde quod de Augusto Suctonius b, Dipor. tiis modum imposuit. Sine modo antè erant in usu. Modum is addidit, quod sumunt viri doctissimi de legis Juliæ capite quo nullum divortium ratum fore cautum eft e nisi septem ci-J. de Divortiu. vibus puberibus præter libertum mariti pro restibus adhibitis. Prætermittimus heic quæ de repudiis à Tiberio aliisque Principum subinde fed non tam ex jure quam yi imperii miffis ocd Sueton.in Ti- current apud historicos d. Hoc interim inpricalig.cap.36.6 mis est animadvertendum, utcunque fuerit jus wide Petr. Fab. ipfum divertendi adeo liberum nec causarum femeftr, lib. 2. repagulis aliquibus coercitum, nihilominus vee pide lat. Re. lut infame habitum divortium temere factum ward,m com de aut antequam amicorum confilia etiam & facrificia Dez Viriplacz, cujus fanum in Palatio erar, tanquam quotidianæ ac domesticæ pacis

64P.2/3. Diverf. Reg. 14-YH 1.48.

Lib.z. cap. I. 5.4.06.0 :479.5.2.

custodi, seriò adhiberentur. Testis est Valerius Maximus f qui sub Tiberio, id est sub Christo in terris agente, fcripfie & illustre exemplum reliquit L. Antonii qui ab Valerio Maximo & C. Junio Bruto Bubulco Censoribus, anno ab Urbe Condita DCXLVI feu ante Christum centum amplius annis, eum fenatu moverunt adituque existimarunt curia indignum , quid quam pirginem in matrimonium duxerat repudiaffet nullo amico in confilium adbibito. Es Valerius ipse heic, cum proxime ante de corum

pœna:

poena qui ad fenectutem coelibes pervenerant egiffet , At boe crimen, inquit, ita scilicet uxorem repudiandi, nescio an superiore majus. Illo namque conjugalia facra freta tantum, boc etiam injuriose tractata sunt. Optimo ergo judicio cenfores indignum eum aditu Curie existimaverunt. Ex hujus unici judicio difficile non est conjectari quid de Divortiis apud cordatiores in animo tune haberetur, utcunque corum jus fatis liberum; quemadmodum & apud nos & nullibi ferè non facultas jusque ampliffimum cuique patrimonii dissipandi, in servitutem se prodigendi, alia ejusmodi faciendi, quæ temere facta infamiam simul & contumeliam merito contrahunt ; alias, ut reliqua in vita humana focietate fatis laudata, faltem non vituperata, nedum in vitio habita. Sicut autem ante & sub Christi in terris tempora, ita post in Paganismo Divortiorum usus obvius, qui heic maxime advertendus. Perquam idonei funt Apostolis cozvi testes Seneca, Juvenalis, Martialis, Nullam repudio erubefcere ait: Seneca & & fceminas exire e De amefeite matrimonii caula, nibere Repudii. Et Juvenalis, 16,3. capat. exemplo Bibulæ & Sertorii reliquos feculi fui perfiringit, jus interim admiffum palam edocens.

Cur h desiderio Bibulæ Sertorius ardet?

Si verum exentias, facies, non unor amatur;

Tres rugæ subeant, & se entis arida laxet,

Fiant obscuri dentes, oculique minores,

COLLIGE SARCINULAS dicit libertus & Exi
OCYUS ET PROPERA Succe venut altera naso.

Martialis

Martialis item de Uxoris heic ut Juvenalis

Mense novo lani veterem Proculeia maritum Deserts atque jubes RES SIBI HABERE SUAS. Et mire hallucinantur viri alioquin doctiffi-

h Diony f. Gotho- mi k qui Plutarchum existimant tradere Domifred. ad tit. ff. tianum, sub quo vixit Martialis, primum percoc. de Repudiii.
misse divortium. Id sane totidem verbis dicit

navis. Plutarchus 1, sed manifestum est de Flaminica divortio solum eum loqui, qua ex jure singu-

m Festus verb. lari, divortio " separari sine principis indultu Flameum. nequiret. Magnam Divortiorum in Paganismo frequentiam seculis insequentibus testatur Ter-

tullianus (qui sub annum à Christo ducentesinom floruit) ubi Repudium, inquit n, jam &
sap.6.
votum est, quasi matrimonii fructus. Atque adstipu-

vortiis. lantur Caius, Paulus o, alii in Paganismo Jurisconsulti quorum sententia & disciplina in Chri-

flianismum etiam post recepta, ut capite videre p De Iure an est proximo. Et qui plura velit de liberrimo tiq. Rom. 166-1: illo Paganismi Romani circa Divortia jure,

a Amig. Rom. confulat Carolum Sigonium P, Joannem Roffilib. 5.cap. 38. num 9, Petrum Fabrum , Franciscum Hotoma-

semestrium si num f, Barnabam Briffonium t, alios fatis ob-

13. cap. 10. Quod denique ad Tertium heic spectat seu Vert Ad leg-Insiam siones illustriores aliasque aliquot Christianas

in Formularum vocis Hopedas in Evangelica de Divortiis exceptib.8. tione u ejusque intelligendæ modos varios; Ver-

6 19.9. fumitur Hopele pro voce plane Synonyma: 19 19.9.

fcu

feu Adulterio, quà fignantiùs peccatum illud (ut folum per illicitum coitum conjugii violatio eft) à reliquis discriminatur, quali Chriftus iple dixiffet mente abye purpies extra caufam adulterii. Alterum, quo Fornicatio aliterve redditur, id eft, velut non Synonymum vi worzeis fed quid aliud fignificans seu quod aliud atque amplius significare potuerit. Prioris generis versio crat in Evangeliis Christianismi Primitivi Latinis. Id conftat ex Tertulliano, apud a quem addef. Marredditur illud Grzeum preter caufam adulterii, conem ib. . & preter en causa adulterii, & preter causam machia y. Nec sane dissona funt versiones Ara- y Lib. de Pudibicæ aut Æthiopicæ in quibus ut ante oftendi- citia cap,16. tur, nomen quod roppier vertit non minus aut aliter adulterium fignificat quam verbum ibi usitatum pro co quod est purade, adulterari: idque utrobique apud Matthæum. Nec fane in posteriore ejus loco seu capite decimentono discrepat Syra. Certe in prioris Matthæi loci versione Lutheri Germanica pro Adulterio & conjugii ex coitu illiciro violatione plane fumitur. Es lep ben umb Chebruch, ber macht bals sie die Chebricht, seu extra causam adulterii seu conjugii piolationis, facit ipfam adulterium committere seu conjugium violare. Cui confonz sunt plane co in loco versiones Danica, Bohemica, Polonica; etiam Hibernica & Cambrobritannica. Nimirum nomen quo oppie in harum fingulis redditur à verbo fibeodem quod pro waxabu feu adulterium committere substitui. Venetiis 1533.

. Londini 2520

tur. Ita etiam hoc in loco Sancti Marmochini z Italica, Eccetto che per causa de lo adul-terio. Versio autem Anglicana sub ipsis Resor-mationis initiis sacta, priore in loco habet Wholoever put away his wife (except it be for whosedome) causeth her to play the whose, and wholoeber marrieth her that is beboiled is an whosemonger. Pofferiori verò except it be for abbowtry ac. committeth adbowtry, and whoeber marrieth ber which is bebogled both commit adbowtry. Tametsi voces quibus mopria & unx 2 De heic redduntur discrepant ab eis quæ locus habet prior, in candem tamen utrobique recidunt fententiam. Et plane adulterium & Fornicatio seu rogeria pro Synonymis heic su-Ms, in Biblio- muntur ; uti etiam in Gallica veteri b annis ab

thec. contoniana. hinc amplius trecentis adornata tut cil que leront leur femmes bors pur acheson de Fornication il la fait estre fornicaire. Cestadire, il li fet fere fornication. Et cil que prent femme qui eft en tiel mamiere lesiee, fet advoutire, ut loco in priori ; & posteriori, fors pur fornication & prendra autre fera advoutire; ubi ut in priori fornicationi adulterium est Synonymum. Generis Posterioris versio est vulgata verus Hieronymo tribui folita. Excepta Fornicationis causa, & nisi ob fornicationem &c. macbatur & adulterat ; juxta quam etiam Syrus in priori Matthæi loco , uti item Ebraica Matthæi

in altero דולי על אודות חזנורים mif ob caufam fornicationis, in altero דונות מונור בעבור חונות mfi ob fornicationem, adhibito verbo ANJ pro wazanz seu adulterium committere. Vulgatæ utrobique fequaces funt veteres aliquot inde fumtz; ut Anglo-Saxonica cui loco priore habetur buron pop leznýrre bingum, & fecundo, buton pop ropligene id est miss causa fornicationis, of hemin nupihe, quod contra fas concumbere fignificat, pro adulterium committere seu machari, ibi usurpato. Sic Wiclefius priori in loco out taken cause of fornication makith her to do lecherie, and he that weddith the forfaken wife Doth abowtrie : & in fecundo -but for for nication, and weddith another, both lecherie, and he that weddith the forlaken wife both lecherie. Fornicationis nomen scilicet in exceptione retinet, dum diversa ex idiomate Anglico pro mæchari substituit. Neque discrepat loco in alterutro à Vulgata Beza adeoque nec Gallica ex illius versio que pro oppia paillardise habet, uti & Cantabrica paillardicarem, nec Hifpanica aut Italica Christianis reformatis recepcepta quibus Fornicatione & Fornication in exceptione legitur, dum in reliquis heic adulterii nomen singulæ hæ retinent. Neque altter Belgica cui vi rogreia hoererite fornicatto, no adulterare seu machari oberspel boen utrobique respondet. Angli autem nostri in versione illa quæ publice legi ВЬЬЬ

legi solita eft sub Henrici Octavi tempora posteriora, Edwardum fextum, & Elizabetha Reginæ priora habent loco priore -except it be for fornication, causeth her to break matrimony. and whofoever marrieth ber ac. committeth als bowtry, quemadmodum & posteriori; excepto quod wedlock pro matrimony ibi fubilituitur. E Gracis facta in Titulo dicitur. Sed mirum eft ita variari etiam vi μωιχάδω codem ipso in loco fignificationem. Omnem enim violationem conjugii mœchiam esse nemo dixerit, utcunque satis discriminatur per Fornicationis nomen ab adulterio & violatione conjugii (qualis item est Lutheri phrasis) loco in utroque. In ea autem quæ fub Elizabetha Regina ab Episcopis novera eft, Fornicationis nomine in exceptione retento, purzasa femper to commit abulterie vertitur, cui omninò concors est ea quæ demiò ornata est sub Jacobo Rege seu postremò recognita. Atqui in ea que ante ex Beze verfione Anglica facta est & Hutterianis inserta, priori in loco fernication pro words, posteriori whosebome ufurparur. Sed satis est illi hoc undiquaque confonum juxta Anglorum in vereri federe usum dum id quod eft ibi wogreine & roppia vertunt. Eorum eriam nonnulli qui priori in loco Adulterium aliudve pro illo, velut nec omninò à moprise diversum, heic substituunt, in posteriori verbotenus faltem ita distinguunt ut aliud pro agreis, pro adulterio seu porzesa aliud inserant. Sic Lutherus

therus cui exceptio ibi eft eg fep benn umb der hureren willen nife ob fornicationem ; cadem quæ suprà notatur ex eo pro adulterio seu conjugii violatione voce statim usurpara. Atque pariter sane variant heic versiones Danica, Bohemica, Polonica, etiam & Hibernica & Cambrobritannica, uti & Italica illa Sancti Marmo. chini. Alii nisi ob flupri caufam & nisi ob fiuprum maluêre ut Erasmus & Delcenus Henrici octavi biblioscopus. Jam verò dum adeo diverfas vocis apries in exceptione Evangelica interpretationes fic intuemur, manifellum fit alias atque alias etiam lecundum diversitatem illam fententias circa Divortiorum jus apud cos qui inde disputant oriri. Qui ipsum adulterium, id est Conjugii per illicitum coitum violationem voce ea ibi, nec aliud omninò intelligunt, citra adulterium divortium admitti proculdubiò negarunt negabuntque. Qui ea notione adferri volunt velut exemplum non simplicem causam, etiam alias ob causas non leviores divortia rite fieri definiant necesse est. Et demum qui for- 10.4.ca. 34. nicationis seu repelas ibi nomine reliqua peccata . Homil 170 in juxta ea quæ capite ostenduntur vigesimo tertio Matth. venire existimant, etiam ob ea divertendi jus . Homil. 7. in pariter obtinere concedent. Prioris sententiz defin Hugen; apud veteres Tertullianum fuiffe a, Chryfosto. Grot.in Matth. num b, aliofque non paucos liquet; & fecun- 5.32. dæ Origenem e ejusque sequaces. De Tertia . cap. 19. 6 autem, quæstionem fuisse scrupulosissimam in vide lib. 1. de seculis primitivis palam est ex Augustino d qui fermone domini Bbbb 2

& latebrosissimam appellat & in Retractationi. bus in cam propendet, quam & ante amplexatus eft. Verba ejus inferius dabimus. Etiam Beda nostras, ad Matthæi locum hac de re priorem , Non beie intelligitur inquit tantum Fornicatio in Stupro quod in alienis viris aut fæminis committitur, sed omnis concupiscentia vel avaritia vel idololatria que bominem faciunt à lege Dei aberrare. Si igitur uxor bujusmodi aliquid bominem cogat, qui talem dimittit caufa fornicationis dimittit, non tantum illius fed & fue. Illius quia fornicatur, sue ne fornicet. Et diftinctio illa huc attinet e, Fornicationem tripliciter intelligi; Proprie, que Carnis eft, ut stuprum seu adulterium ipsum; Communiter, quæ eft infidelitatis, ut idololatrarum & apostatarum : Et Commiffive, atque ita actus cujuscunque peccati est Fornicatio. Unde etiam Divortium fit triplex. Sed de hisce plura in sequentibus; ubi de Vinculi Conjugalis tum folutione juxta alios tum nexu juxta alios indissolubili.

e Nic. Gorran.

CAP.

### CAP. XXVIII.

Morum ac Ufus Christianismi Primitivi circa Divortia Reliquia, ac Constitutionum de eifdem Calarianarum à Christianismo primim in Imperium Romanum sub Constantino, recepto, ufque in seculum Justinianxum, feu annos à Christo nato amplius quingentos sexagin-ta Historia. Adeoque per intervallum illud, Juris beic Czsarei petuflioris, facies quasi integra.

E Moribus ac Usu Christianorum Legibusque & Sanctionibus summarum apud cos Potestatum circa Divortia, proximè est agendum. Quantum ad Mores ac Usum, duo funt specanda Intervalla. Alterum quod ipsa Christianismi initia seu promulgationem atque Christiana Constantini Augusti tempora seu Christianismum in Imperium Romanum primò receptum intercedit, id est quod sub annum ab incarnatione 320 finitur. Alterum quod deinceps sequitur. Quod ad primum attinet, Christianorum tunc institutum fuisse, Adulteriis ut peccatorum genere gravissimo esse abstinendum non solum è sacra Scriptura verum etiam tum è patribus tum è Paganis a fatis "Plin. dignoscitur. Sacramento se obstringere solebant inquit Plinius ne furta, ne latrocinia, ne Adulteria committerent, ne fidem fallerent &c. Atque hujusmodi non dubito fuisse andines apicellas apic anian pacta seu conventa clancularia invicem à Chri-

LIB.3.

Christianis fieri solitas quas eis objiciebat Celc Paganin. Gaudent, in de Chrift, vita ante Conflantin. carer.

d I Corinth. 7. 10.00.

e Apolog. tro Christianis 1.

b orgen. ed. fus b; utcunque interdum ex latina vocis misies erf. cell. lib.1. per convenius (quod aquivocum est) versione pro Synodis seu Congregationibus perperam su-Addeed, ad 65. mantur . Neque alia fanè Christianorum Primitivorum vitæ inter se formula ac regimen erat præter illud in quod pro vario loci, tem-poris, personarum discrimine aliter atque aliter, sed interim pie, conventum est, nec institutis Evangelicis adversum. Per intervallum autem quod diximus primum non fatis ex moribus usuque ediscitur quomodo Evangelica Apostolicaque de Divortiis ac Repudiis, disciplina intellecta sit sive ubi fideles utrique five hic five illa infidelis fuerit. Paucifima funt que huc spectant exempla. Notissimum est illud quod narrat Justinus e de Uxore Christiana que etiam pictatis causa marito tum infideli tum flagitiofiffimo qui abscesserat, vo Aryburer mas viur Pewister sum ixusion dedit id quod apud pos (ad Senatum Romanum fcribit) Repudium nuncupatur, adeoque Diportium feoit. Evenit fub annum Christi 150. Idem quantum video fecit S. Thecla fequioris fexus protomartyr dicta Thamyridis in Iconio sponsa & Pauli Apostoli discipula. Nuptias noluit, viri alias clariffimi sed Christianismum ipsumque Paulum acerbius detestantis sponsalibus renuntiavit, quibus scilicet ipfum inerat matrimonii vinculum. Sed hujus historiolæ sides penes autores sit, maxime Basilium, Seleuciensem Episcopum squi vitam ejus scripfit.

f De vita Thecle lib. I.

el-

insc

ne

furi-

en m-

li-

u-

uri-

A-

ci-

vc

x bı

12

a-

-

c-

m e-

is

a. i-

1-

15

scripsit. Quin verò & Epiphanius de ea expressim & Siahviras pajus dissolvit matrimonium. Et & Harel. 28. de actis ejus videsis quæ disputant docti B. Qua- num. 16. lesnam autem hoc intervallo haberentur sen- 1. anno cbr. 47. tentiæ partim capitis proxime præcedentis calce num, 3, indicatur & mox in sequentibus ampliùs ostenditur, ubi etiam, quales & tunc & in secundo intervallo Canones seu regulæ Ecclesiasticorum huc spectantes sententizque reperiantur, breviter aperitur. Sed tametsi Mores Usumque intervalli primi non adeo expressim hac de re comperimus, de iis nihilominus non est difficile conjectari ex legibus sanctionibusque eadem de re Principalibus seu Casareis intervallo in secundo, postquam scilicer Christienismus in imperium Romanum est receptus latis. Manipulus eft scriptorum Christianorum qui pracedunt satis exiguus. Eorumque pauci Divortia tangunt. Sed dubitari nequit, quin Conflantinus Cafar Christianissimus atque successores ejus tum generi hieratico haud parum plerunque addici tum institutorum Evangelicorum Apostolicorumque studiosi, quà nempè juxta doctrinam simul & usum anteriorum temporum edoceri possent, id fanciendo de Divortiis stabilirent & servarent quod ab Episcoporum reliquorumque primas tenentium mystarum ubilibet cœru aut plerisque eorum pro legitimo atque orthodoxo haberetur. Que quidem ratio non folum ad Constantini atque insequentia tempora sed pariter ad antecedentia spectat. Nam quod:

559

missu mystarum seu Theologorum ( quorum paucissimi sunt qui scripta reliquere) Christia. norumque inolevit & pro legitimo est promulgatum, vix eft ut dubites idem ipfum etiam ante vim faltem plerunque in moribus usuque obtinuisse. Tetigere hanc rem qui de Christia-\* Paganin Gail- norum vita ante Constantinum scripsere . Sed

quod tot tunc suffragiis, saltem ultroneo per-

dent. cap.63.

tantum tetigere. Jam verò simulac ferme Christianismus in Imperium Romanum receptus est. id est sexennio aut circiter post Synodum Nicenam primam seu anno Christi 331, Basso & Ablavio consulibus, liberius quod, ut ante ostenditur, usurpatum est divertendi jus pro alterutrius conjugum five libitu five qualicunque cause obtentu à Constantino coercitum est. Nec viro fine certis eisque gravioribus ac Tribus tantum causis, nec uxori, licet non omnind eisdem, divertere tunc impune licuit. Pæna scilicet utrinque præscripta, sed non adjecto expressim, nexum matrimonialem manere fi contraveniret alteruter. Quaf & tunc & ante, Mores & Usus circa Divortia ( pro alterutrius conjugum libitu ) liberrimus Paganismi etiam in Christianismo obtinuisset hoc tantum addito temperamento, ut non fine vitii feu flagitii causa seu obtentu divortium alterutri permitteretur. Sed utrique simul seu ex mutuo consensu libertas pristina in legibus manebat; utcun-que pro persuasionis diversitate cujus in corum qui intervalli primi funt hac de re scriptis vestigia perpauca supersunt (atque ipsi perpauci sunt tunc scriptores) aliter atque aliter ante Constantinum divortia Christianis exercita, admissa, negata, non est quod ambigamus. Con- cod. Theodos. stantini autem hac de re constitutio hujusmodi 16-3 111.16.

# IMP. CONSTANTINUS A. AD ABLAVIUM P.F.P.

Placet, mulieri non licere propter suas pravas cupiditates marito repudium mittere exquisità cau-(1), velut ebriofo, aut aleatori, aut mulierculario: Nec verò maritis, per quascunque occasiones uxores suas dimittere. Sed in Repudio mittendo à fæmina, bac sola crimina inquiri, si Homici-DAM Del MEDICAMENTARIUM Del SEPUL-CHRORUM DISSOLUTOREM b maritum fuum ..... effe probaverit, ut ita demum laudata omnem suam dotem recipiat. Nam si præter bæc Tria crimina repudium marito miserit oportet eam usque ad acuculam e capitis in domo mariti depo im. nere & pro tam magna fui confidentia in infulam deportari. In masculis etiam si repudium mittant, bec Tria crimina inquiri conveniet, fi MOECHAN, Del MEDICAMENTARIAM Del CON-CILIATRICEM repudiare voluerit. Nam fi ab bis criminibus liberam ejecerit 4 omnem dotem refli- a Ms. ejecest tuere debet & aliam non ducere. Quod fi fece. eiquis. rit, priori conjugi facultas dabitur ejus domum inpadere & omnem dotem pofferioris uxoris ad Cccc Cemet -

semetipsam transferre pro injuria sibi illata. Dat. III Non. Maii, Basso & Ablavio Coss.

Vetus ibi interpres, levi objectione matrimonium solvi probibetur. Quasi non solum poenam circa dotem conjuges, atque uxor etiam relegationis, ac maritus aliam non ducendi, fubirent. verum & ipsum extra Tria hæc crimina Divortium irritum fuiffet. Accessit jam ut criminibus hitce five vir five uxor convinceretur (ut item interpres ille) id est causa coram judice cognitâ priès damnaretur. Adeoque nunc primum Divortii alterutrius fine consensu mutuo causa ad forum necessario sic specavit, quæ divertentium arbitrio antè ex Jure Casareo (modo ritus alii testesque solennes adhiberentur) fiebat. Ita igitur nunc excepta fornicationis causa in E. vangelio & quod reliquum est in Apostolo contra divortium intellectum est ut complures ejusdem causæ legitimæ primo admitterentur. Quæ tamen in Homicidium, Veneficium, & Sepulchrorum violationem in viro, Adulterium, Veneficium & Lenocinium in uxore fanctione hac contrahebantur. Nec sane ex lege ante in Paganismo recepta impunè retinebat vir adulteram deprehensam. Qui non flatim dimitteret re-25. 6 1. 29. D. um lenocinii postulari placuit, ut expressim e Paulus. Atque ad Constantinianam hanc de divor-

: Sentent, recept. lib. 2: tit. ad leg. Iul. de Adult.

tiis legem puto spectat illud Pallada ! poeta Anihologalib. quasi coxtanci .. 6ap. 10. 2012.50

О' Авары в' ахвун д Агдоразия агахорыг Eipper gedente od x shiller Avereste.

Non ..

Non possum ab uxore Andromache divertere, probibent enim Tabula feu edictum & lex Ro. mana, ante quam latam, uxorem molestam & contentiosam liberius potueram dimittere. Nec prætereundum heic est dum Conftantinus ad Præfectum Prætorio Ablavium hanc scripsit misitque sanctionem pro lege in futurum observanda, palam effe patres Nicanorum 218 plerosque in vivis fuisse eique in rebus Christianismi à confiliis; etiam & hieraticum genus ( quod Clerum vocitamus ) apud eum ita gratia sub id tempus polluisse ut Episcoporum judicio, idque forensi ac ferme foli, causas undiquaque omnimodas permiserit g. Imo, si con- g Tuseb. de jectari, neque ex ratione adeo levi, fas fit, eo- ni lit. 4. 629.27. dem forsan anno dieque eodemque animi confilio quo illam de Divortiorum modo etiam & alteram de Episcopali, quale diximus Judicio, promulgavit. Extat hac ad calcem Codicis Theodofiani. Caret quidem Consulibus, sed ut prior tum III Nonis Maii tribuitur, tum Ablavio id est eidem præsecto prætorio datur, licet Baronius h anno collocet 314. Summa hu- 314, mimage. jus ex ipsis ejusdem verbis est; Omnes cause que vel pretorio jure vel civili tractantur Episco- uti item, ubi porum fententiis terminate perpetud flabilitatis parim recitaun jure firmantur, nec licet ulterius retractare i ne- cili Valentini ; gottum quod Episcoporum sententia deciderit. Re- anni 855. 6. jicitur Constantiniana hæc de Episcopali judi- integra in Apcio in Codicibus nota optima Theodofianis Theodof. à sirimpressis, velut extravagans cum duabus aliis, mondo edit, Pa-Cccc 2

niendis

in extremum libri decimifexti, adjecto in fronte Hie titulus (scilicet de Episcopali Iudicio) deerrabat à corpore Theodofiano. Et partim habetur ad calcem Synodi Valentinianæ tertiæ, & nuper eam in Appendice codicis Theodofii feorsim edidit Jacobus Sirmondus. Sed è codice meo Ms. qui Guilielmi Monachi Malmefburiensis erat, liquet tam hanc quam reliquas ibi binas ad titulum libri decimifexti fecundum qui de Episcopis Ecclesiis & Clericis est attinere sparsimque ibi intersertas. Certe & diù ante tempus legis illius de Divortiis latæ & ante Synodum Nicænam adeo Episcopali judicio Append. cod. eviam indulferat Constantinus ut constituerit \* Theodof. ab lac. ludicem ( qualemcunque ) pro sua sollicitudine

111,17.

Simondo ed. observare debere ut si ad Episcopale judicium propocaretur, filentsum accommodaretur. Sic ille Licinio & Crispo Casare Consulibus id est anno Christi 318. Hæc quidem de Episcopali judicio satis imprudenter concessa, posteà merito funt immutata k. Sed ideo obiter adnotaà L. 23. C. vimus, ut inde constet non solum imperatorià Hovell Valen- autoritate sanctionem illam de Divortiis adeoque quotquot in ea ut necessaria admittenda Epifopeli an- funt viguiffe, verum etiam fententiæ illius ævi dennis 1. 2. 7. Episcopali seu hieraticz quæ saltem obtinuit 3. A . 1 ... fuisse non dissonum. Quisquamne ca de re potuerit dubitare, qui quanto erga Episcopos sanctionis autor indultu (de quo plura item apud Eusebium in ejus vita habes) idque in rebus universis tam profanis quam facris defi-

Theod. lib.16: :it.z. & vide tiniani tit. 11. de C. Ing. de te

e-

IS

n

c

niendis se gereret, ex hisce observaverit. Neque interim Episcopale judicium sanctionibus principalibus ab co promulgatis contrarium omninò permiffum effe, eft existimandum, ubi nec ipte princeps priùs abrogaret. Summatim traditur hæc lex in Papiani 1 responsis, ubi interim velut 1 Tit. 23. ex ea quæ ante recepta est necdum ex hac mutata, expressim admittitur Confensu partis utriusque repudium dari & matrimonium poffe diffolvi. Laxavit autem aliquantulum fexennio post quod sic de Divortiis contraxerat Constantinus m, ita ut uxor in militiam profecti mariti m L. 7. C. tit. quæ post interventum annorum quatuor nullum christi 337. fospitatis ejus potuerit habere indicium, matrimonium solvere posset nuptiasque inire alias. Prior illa Constantiniana velut firmata est ab Honorio, Theodosio minori & Constantio Augustis n, Eustafio & Agricola Consulibus n c. Theodos. feu anno Christi 421 qui Theodossi illius est 1,2. 14. Deportatæ item uxori qui contra diverterat negatur ab his jus postliminii uti & secundi viri copula. Nec sanè, si contra fas non diverterer, ante quinquennium à repudii die nubendi recepit potestatem. Tunc enim videbitur (sic illi) sui magis viri id execratione quam alieni appetitione fecisse. Atque uxori ejus qui Constantiniana aliam ducendi facultatem non habet seu cui perpetuo cœlibatu insolentis divortii poena suffinenda est, post anni metas nuptiarum potestas est concessa. Exemplum item hoc in seculo habemus Fabiolæ, quæ laus Chris.

Christianorum & miraculum gentilium dicitur. à viro omnimodis vitiis cumulatissimo adeoque adultero divertentis & fecundum fortitæ mao Epift. to. ad trimonium, ut refertur apud Hieronymum o, Oceanum fen. cui tamen secundæ ejus nuptiæ non ita placent. Epita b. Fabiole svideste Petr. Atque hujusmodi jus Cæsareum circa divortia Thelofan. syn- à Christianismi in imperio Romano initiis ustag. Iteris universiub. 9. east. que ad Theodosii minoris annum 17 id est per annos à Constantiniana lege de Divortiis pri-16.6.6. ma centum & decem (in quibus floruere Atha. nasii, Basilii, Gregorii, Chrysostomi, Epiphanii, Theodoreti, Cyrilli, Lactantii, Hilarii, Ambrofii, Augustini, quod advertendum est ) ita obtinuit ut ei nec omninò per intervallum illud obrogatum esse à Casaribus comperiamus nec quid ultra adjectum. Tunc autem id est anno Christi 439 à Theodosio, & Valentiniano tertio, quantum video, etiam Constantiniana illa & Honoriana abrogata est, jusque quod ante eas obtinuerat divertendi liberius planè restitutum.

\* Tit. 17.

## IMP. THEOD. ET VALENT. A. A. FLORENTIO P. F. P.

Consensu licita matrimonia posse contrabi, contracta non nisi misso repudio dissolvi pracipimus.

p. Mn. Matri. Solutionem enim matrimonii P difficultorem debere esse favor imperat liberorum. Sed in Repudio 9 cula Ms. Repudio paque divortii perquirenda, durum est legum venittendo.

terum moderamen excedere. Ideo Constitutionibus abrogatis qua nunc maritum, nunc mulierem ma-

Ita enim in corum Novellis \*:

trimonio

trimonio soluto pracipiunt panis gravisimis eoerceri t, bac constitutione Repudia t, culpas, culpa-t Ms. Cobercers.
rumque coberctiones ad veteres leges responsaque t Ms. Repudia
prudentum revocari censemus, Florenti parens ka-sulparumque
risime at que amantisime. Illustris itaque at que
magnifica autoritas tua que providentisima constituta sunt, edictis propositis publicare t pracipiat. t Ms. publicari.
Dat. VI Id. Iul. Consp. Theodosio A. XVII.

Wish Fausto,

Sic illi. Sed abrogatio hæc proculdubiò compluribus admodum displicuit, utpote quæ Paganismi in divortiis libertatem reducere aut omnimodum ob crimen culpamye ea fieri permittere vifa est. Nihilominus per decennium insequens duravit hac constitutio. Nova autem tum id eft Christi 449, seu Protogene & Actore consulibus, ab eisdem Augustis ita introducta est de Divortiis lex, ut retentis quidem binis quæ in superioris suz fronte sunt ipsis pericopis, matrimonii dissolvendi causa intra limites, sed laxiores multò quam quæ Constantiniani fuerant, expressius coercerentur. Caufas x inquiunt x L.8. c. Infl. repudit bac saluberrima lege apertius designamus, tit, de Repudiu. Sicut enim sine justa causa dissolvi matrimonia justo limite probibemus, ita adversa necessitate pressum vel pressam quamvis infausto attamen necessario auxilia cupimus liberari. Dein uxori permittitur tantum repudio uti, si maritum suum Adulterum, Hamicidam, Veneficum, vel certe contra nostrum imperium aliquid molientem, vel. falfitatis J

falfitatis crimine condemnatum inpenerit, fi fepulcbrorum dissolutorem, fi sacris adibus aliquid jubtrabentem, fi latronem vel latronum susceptorem, vel abactorem aut plagiarium, vel ad contemtum sui domusve sue iosa inspiciente, cum impudicis mulieribus ( quod maxime etiam cafas exasperat ) cotum incuntem, fi sue vite peneno, aut gladio aut alio simili modo insidiantem, si se verberibus (que ingenuis aliena sunt) afficientem probaverit. De Marito item. Vir quoque pari fine claudetur, nec licebit ei sine causis apertius designatis propriam repudiare jugalem. Nec ullo modo expellat nifi Adulteram, vel Veneficam, aut Homicidam, aut plagiarium, aut sepulcbrorum diffolutricem, aut ex sacris ædibus aliquid subtrabentem, aut latronum fautricem aut extraneorum virorum se ignorante vel nolente convivia appetentem; aut ipso invito sine justa & probabili causa foris scilicet pernoctantem, vel circenfibus vel ibeatralibus ludis vel arenarum fectaculis in ipfis locis in quibus bec adsolent celebrari, se probibente, gaudentem : vel fibi veneno, vel gladio aut alio fimili modo infidiatricem vel contra nofirum imperium aliquid machinantibus consciam, seu falsitatis se crimini immiscentem invenerit, aut manus audaces sibi probaverit ingerentem. Tunc erum necessario ei discedendi permittimus facultatem & causas disidii legibus comprobare. Si mulier contra veniret, puniebatur dotis & antenuptialis donationis amissione, nec intra quinquennium denud nubendi habuit potestarem. Quod

si præter bæc nupferit (sic Augusti illi) erit ipfa quidem infamis; connubium verd illud nolumus nucupari. Aliter & dotem & donationem ante nuptias lucro habuit, denuoque nubendi potestatem; sed non ante annum elapsum, ne quis de prole dubitaret. Vir qui aliter uxori renuntiare voluerit, dotem redhibebat & ante nuptias donationem amitrebat. Sin verò juxta hos limites, utranque fibi habebat liberamque alteram statim ducendi facultatem. De probationibus tune adjectis nonnullis & de lucro damnove post repudium, Pattiones sane inquiunt, si que adversus presentia scita nostre majestatis fuerint attentate, tanquam legibus contrarias nullam babere volumus firmitatem. Hinc diù juxta Theodosianam hanc quæ & consultissima dicitur Anastasio, obtinuit jus Divortiorum Casareum. Quoniam autem dubium de repudio ex communi conjugum confensu citra causam aliquam Theodofianam misso, dimissaque denuò nubendi intra quinquennium facultate, ortum eft, ideo ut res in aperto fierer, Anastasius Augustus anno post quadragesimo octavo seu Christi 497 . L.o. c. 148. legem tulit hanc a cum primis heic animadver- tit de Repudite tendam.

IMP. ANASTASIUS A. THEODORO

Si constante matrimonio communi consensu tam viri quam mulieris repudium sit missum, quo nulla causa continctur que consultissime constitu-Dddd tioni



Nec

tioni diva memoria Theodofis & Valentiniani injerta eft, licebit mulieri non quinquennium expettare, fed polt annum ad fecundas nupitas conpolare. Dat. XV. Kal. Martii Anaftafio Aug. 11. Conf.

Ex hisce palam liquet, quale circa Divortia jus Cafareum five ubi ex communi utriusque conjugum confensu five ex alterutrius tantum voto id fieret, ante Justinianum haberetur, id est per annos à Christianismo in imperium Romanum sub Constantino recepto ducentos aut eirciter. Justinianus autem ( feu Tribonianus reliquique tanti operis conditores ) in Juris sui corpus ea que in veterum Paganismo obtinuere circa Divortia ex Caio, Paulo, Ulpiano, Hermogeniano, id genus aliis retulit, ut videre Tit.de Divor. est in Digestis a. Unde scilicet de Divortii nafen lib.: 4. tit.2. tura, veritate, formula, folennibus judicari vo-160 Vivi m.D. lebat, & an falfum seu simulatum aut imaginarium an verum effet. Etiam & in Codicem fuum b fanctiones aliquot ea de re Imperato-Tit. de Re- rum Paganorum, uti etiam Christianorum aliquot jam memoratas. Constantini scilicet de militis, qui an superstes effet dubitabatur, uxore, Theodosii illam de causa Divortii multiplici & Anastasii de communi consensu. Neque enim habet ille aut Constantinianam illam de causa triplici, aut Honorianam quam diximus aut Theodofianam quæ Constantinianam illam (ni quidem fallor) & Honorianam abrogavit.

tiis & Kepudiis tit de Donas, inter virum & uxorem &c.

pudis fen lib. 5. ut. 17.

Nec sand erat in codice ejus hisce locus ido. neus. Adeoque proxime ante eum Paganismi veteris mores circa divortia tribus illis fanctio. nibus (Constantiniana de uxore miliris, Theodosiana de causa multiplici, & Anastasiana) quatenus ea ex jure penderent Cæfareo, per orbem Romanorum Christianum modo quo diximus temperata fuerant. Justinianus autem in Imperii sui initiis c, causis Theodosianis adjecit, c I. 10. c.m. si maritus uxori ab initio matrimonii usque ad de Repudits. duos annos continuos computandos coire minime propter naturalem imbecillitatem valeat. Hoc scilicet casu posse uxorem vel ejus parentes fine periculo dotis amittendæ repudium marito mittere, ita tamen ut ante nuptias donatio eidem marito fervaretur. Spectat hæc lex ad annum ejus secundum seu Christi 528. Quo tempore idem etiam Imperator, Si quis d eam quam fine dote d thid l. 11. uxorem acceperat à conjugio suo repellere voluerit, non aliter ei boc facere liceat, nifi talis culpa intercesserit que nofiris tegibus condemnatur. Mulda facienti præscribitur uti & uxori indotatæ qui alirer repudium viro miserit. Et de indotatis legem ejusmodi primum non semel jactat Juftinianus . fe adinveniffe. Caufis antem Di- . Novell. 22, vortii jam dichts adjecit etiam ille, f forte uxor (40.3.0-18, sus ope vet industria abortum fecerit, vel ita luxuriofa eft ut commune lavacrum cum viris libidi. nis caufa babere audeat, vel dum eft in matrimonio, alium fibi maritum fiere conata fuerit. Repudia autem corum qui sui juris non fuerint, Dddd 2

ut minorum, juxta & jura vetustiora, valere no-

luit. Atque sic quidem ex Jure Codicis, divortia temperata, permissa. Accedunt non pauca de dotibus ac donationibus ante nuptias, plura quà ex divortio aliter atque aliter illæ fe habent, uti item de rebus amotis, de judicis æstifc.tit.Dicortio matione f utrum apud patrem an apud matrem matrimonio separato filii morari ac nutriri debeant, aliis ejulmodi quæ prætermittimus, ca folum heic quæ ipsum divortiorum jus singulare qua ex Jure Cæfareo libere permissum, temperatum aut negatum eft, indicent fectantes. Nec fane Solutio matrimonii eodem jure negata est \* Vide Scipion. ex divortio qualicunque (modo juris folennibus nat. inter virum non careret) fed non impune divertebat quis extra causas præscriptas. Posteà autem leges de Divortiis novavit Justinianus in Novellis scu Authenticis, ubi observandum est primo jus corum seu matrimonii ipsius solvendi in Christianismo etiam velut ex se liberrimum tunc agnosci, utcunque pænis aliquot mulaisve (ut oftenfum eft) restrictum. In rebus bumanis ad hanc rem inquit & n' Asir amu aun's quicquid ligatur solubile eft. Et dein Diftrabuntur itaque in vita contrabentium matrimonia; alia quidem

> consentiente utraque parte, pro quibus nibil bic dicendum eft, pattis causam sieut utrique placuerit gubernantibus, alia però per occasionem rationabilem, que cum Bona GRATIA Docutur, alia verò citra omnem causam, alia verò cum causa. rationabili. De solutione matrimonii bona gra-

& uxorem lib.3. cap.18.

Gentil, de Do-

fallo apud quem

&c. & vi elu-

flinian. Auth. conflit. 117.

car. 8.

S. Novell, 22. cap-3. 00.

tia, id est, ubi non ex animi impetu, aut contumeliole aut culpæ caufa, fed are pipter fine reprebensione, ut vel propter facerdotium, fterilitatem, senectutem, valetudinem, militiam aliasque causas ob quas satis commodè retineri matrimonium non posset, mentio item alibi \* habe- \* L.60. Vitritur. Persequitur autem dein Justinianus causas eus D. de Donat. aliquot alias, ob quas impune divortium fieret. vxorem. Ut Castitatis seu monachismi, coeundi impotentiæ (cujus tempus jam triennium fit quod crat ante ut dictum est biennium) Captivitatis, quæ sane in Bonam Gratiam recidunt. Theodosi minoris illam de multiplici causa firmat etiam Justinianus, Constantiniana, de militis uxore, tempus ampliat h, annum elabi debere h Vide Iulian. ante uxoris bona gratia dimissa secundas nup- 387. tias, ne confusio sequatur sanguinis, ad exemplum Anastasianæ, adjicit. Alia postea in Authenticis i aliis habet de Divortii causis multi- i conflit. 98. plicibus Theodosianis persimilibus, fere eisdem, esp. 2. & utrique conjugum permiss; quæ Novellis continentur maxime 117 & 134 k, & in Juliani k cap.11. Antecessoris Constit. 384 & sequentibus. Ubi mutuo etiam folum consensu seu xp mainan ea fieri prohibet, excepta causa castitatis. Et memoratas, inquit 1, omnes causas que in presenti 1 Novell 117. nostra lege continemur solas sufficere jubemus ad cap 13, viditem transactionem legitimorum matrimoniorum. Reli- 127. cap.4. quas pere omnes pacare (ipir in Graco) pracepimus : nullamque aliam causam citra eas que nominatim inserta sunt buic legi posse solvere legitimum

gitimum matrimonium five nofiris five veteribus m confir. 388 legibus continentur. Julianus Antecestor m, nullam aliam causam posse matrimonium solvere. Quafi jam non poena folum, sed indissolubilitas matrimonii citra causas illas introduceretur. Quinquennio item mulieri rez in causa repudii, nuptiis secundis abstinendum voluit ille ". Nec B Novell 23. antè cas pro legitimis haberi. Atqui etiam

Cap.15.

o Novell. 140. occurrit inter Novellas Justiniani unica o quæ planè illam de mutuo confensu matrimonio videsis Baron. Tom. 7. Ann. 566. n.m. 12. non dirimendo rescindit. Cui titulus in Miadu Scip. Gentil. de xa evraires nier res paper ut consensu (mutuo) ma. ram & uxorem trimonium folve posit; scilicet revocatur jus Alberic Gentil. pristinum seu vetus. Verba sunt Swallen itenen de Nuptis lib.6. XII to munado, this in outantiones Standons 320 Al Japan Total flatuimus ut prout olim juris fuit matrimocap.4.

niorum solutiones ex consensu fieri liceat. Ratio rotunde redditur, is 38 apostaster i Sialeois res 34une ourismer, iméros irafla propu retus XT ourairesir Sia-AUH, All raille Sharror stadouter Stalugior Si namque mutua affectio matrimonia conficit, meritò diversa voluntas eadem per consensum dirimit, modo banc misi repudui libelli fatis declarent. Ceterum hac reyera non est Justiniani sed Iustini Augusti qui Justiniano nepos ei successit & in ipsis Imperii fui initiis feu fub annum Chrifti 566 cam edidit. Id satis ex ejusdem corpore liquet. Sed manifestius fit apud Julianum Antecessorem ubi feorsim ut Juftini traditur, quemadmodum etiam in Novellis Justino tribui solitis. Atque ad hunc modum ex Jure Cafarco fe habuere Di-

vortia etiam Christiana seculo Justinianzo de quo ad hanc rem pauca item observavit Paganinus Gaudentius P, quibus præter ca quæ obi-p De Iufiniater apud Jutisconsultos Casareos aliosque ea de naiscenti mori. re integra opera seu ad titulos Digestorum Co-bus cap.17.60. dicifve conscribentes occurrunt, videfis Sebaftianum Monticolum in titulum Institutorum de Patria potestate 9 & Francisci de Amaya Obser- 9 6, Matrimovationes r. Et de fingulis annis quibus ediræ nium. funt Justiniani jam dica Novella confulas fi Lib 3.cap. 1. placet Antonium Contium in Canonibus Chronicis. Nam hujus rei ratio fane adhibenda est ut in his quæ memoravimus fic in ceteris quod , De Repudiis . recte monuit pridem Albericus Gentilis f. At- ib.6. cap 4. que ex ante dictis liquet quanam illa leges t incan Apoft. moresque suerint juxta quos antiquitus aded 5. 6 Can. 87. libera fuisse Divortia non semel monuit Joan-Trallo. & in nes Zonaras monachus, Theologus & Jurif- Concil. Caribag. consultus celeberrimus in Oriente fub annum Christi 1090.

### CAP. XXIX.

Jus Casareum quod post Justiniani seculum in Imperio Romano, maxime in Oriente, circa Divortia obtinutt usque in Tempora recentiora.

T ante Justinianum in Imperii Romani. Christianismo, constitutiones circa Divortia Constantini magni, Theodosii minoris & Anastasii, præter jus priscum de mutuo onjugum consensu, juxta ante dista, obtinebant,

bant, ita & fub eum, eædem vim habuere quidem, sed Novellis ejusdem variatim, ut etiam oftendimus, firmata, temperata, auctzque, Et divertendi jus ex mutuo confensu quod is aboleverat, restitutum est à Justino nepote & successore proximo. Sed verò diù ante Justinia. num adeo inclinavit Romanum maxime in Occidente Imperium (irruentibus scilicet in Europam fere universam occidentalem Gothis. Vandalis, Saxonibus, aliis Septentrionalium) ut provincia qua retroadis seculis orbis Roma. ni partes fuerant adeoque legibus parebant Ca. fareis, veluti Italia, Gallia, Hispania, Britannia, aliæ, jam suis subessent Regibus legibusque; de quibus ad hanc rem mox feorfim. Quod autem ad reliquias Imperii in Oriente spectat, adeo non reperiuntur ibi Constitutiones aliæ de Divortiis Cafarea per annos quafi trecentos qua. draginta, id est usque ad Leonem Philosophum qui fub annum Christi goo imperavit, ut vix dubitari queat quin exdem iplæ quas sub lustino obtinuisse oftensom est, etiam per id tempus vim per Orientem haberent id est Justinianaz Justini illa de mutuo confensu laxatz. Et Photius Patriarcha Constantinopolitanus in Nomocanone a jus quale diximus de Divortiis ejusque causis variis Casareum oftendens n' 5 2 eveniseers inquit woos to expension were ? jauer, trente fi mgalm . arnhen 3 en ist eifunfent bet reabas angte zi atemurida parò lucire Basinius. Ex consensu verò per con-· ventionem conjuges posse solvere matrimonium ol:m

a Tit. 13.

olim dictum eft (scilicet L. 9. C. de Repudiis in constitutione Anastasiana) fubl stum eft autem ab 117 Novella, & rursum ab lustino Imperatore eff renovatum. Ita igitur fe tunc habuit divortii lus Cafareum; id eft fub annum Chrifti 870 quo feculo floruit Patriarcha ille. De folutionis item matrimonii jure velut receptissima loquitur Theophilus Anteceffor in Inflitutorum paraphrasi b. Is Leone Casare antiquior existima- ii. tur. Sed Leo ille Juris Cafarei corpus Gra- e Vide Cujec. ce novavit ex Digeftis, Codice, Inflitutis, No. 16 6.06fortat. vellis Juftinianæis uti etiam è agyage Nous à leiplo 9. 60. & Constantino fratre composito, arque illud m' Barning fen Imperatoria muncupavit in libros fexaginta tributum. In co titulum inter alios habet d sei poles niones & # + niones airies de folst- a synops. Be tione matrimonis deque folutionis causis. Sub suc. 160.29. hoc titulo eadem ipfa flatuuntur quæ Juffinianaa fuere circa Divortia. Et enumeratis, jux- e videsis I. ta illa, tam uxoris ab viro quam hujus ab illa Leunclau. Nodivertendi caufis, fatis quidem ut ante liquet tatorum lib. 2. multiplicibus, patol & gery inquit de ravnis mis eignuires erriet declipes plreden, & vor cornivere rie gapes suxim melle mode præter bas indicatas caufas Divortium fiat, vel ex consensu matrimonia solvantur, que ferme verba fone fuftinianif. Ad hac autem Scholion adjicitur verus de Novella illa f Novellita. Juffini , que, resciffa decefforis de mutuo ex ap.11. confenfu matrimonio non dirimendo conflitutione, iterum permiffum eft juxts morem antetiotem Divortium ex confenfu libere, ne ante cft Ecce

eft oftenfum fieri. Atque leier 3, inquit, bi nie n' Вастына тото то хараланог в кыти. Оня 38 прайнти эйг and dimentes to xel overison home the same Scire autem oportet caput boe seu Novellam illam Justini in Bafilica non effe relatum. Nec enim modo in usu eft. Sed confensu matrimonia dissolvendi mos eft sublatus. Tantundem notavit in Photii Nomocanonem Theodorus Balfamon & Patriarcha Antiochenus ab interpretibus perperàm nimis intellectus. In Basilica ait i'le non relatam esse Novellam Justiniani 117 qua divortium ex confensu tollitur, sed aliud caput Novellæ ejus 134 ( quod verum eft ) indrauer to pel reage; i rounderia is Cam Nine Ivere Br roapa lurmared gu iri, is saus ition is Basiang equivalens Novelle 117. Sanctio Iustini Imperatoris ( de qua expressim Photius heic dixerat) eft luftinianea Novella 140, que non omninò posita est in Basilicis. Interpres hic alter quod equivalet 117 Imper. Iustini Novelle. Est autem Infiniani 140 Novella que non eft omnind sita in Basilicis, alter, quod cum Imperatoris luftiniani 117 legistatione idem valet. Ef autem Novella Iustiniani 140 que nullo modo in Bafilicis posta est. Atque in margine ad vocem luftiniani 117 notatur Non luftini ut Gracu, & locum dein mendosum effe adjicitur. In Gracis plane mendosus non est; sed in Latinis depravatissimus. Voluit enim Balsamon indicare non Justiniani sed Justini esse Novellam de divortii ex confensu jure restituendo ( quod est veriffimum ) tametir inter Juftinianzas fit pofita,

I Nomocan. Tit.13.cap. 4.

nec illam in Basilica receptam, adeoque post juris Cæsarei novationem illam Leoninam, defiise jus ejusmodi divortiorum. Justinianai atque Leonini juris quod jam & deinceps per Orientem obtinuit explicationes ab Jurisconsultis Græcis adjectas habes in Basilicorum excerptis aliquot à Gentiano Herveto olim Latine editis h, titulo de Solutione Matrimonii. Sed & h Parif. 1551. ipsum Basilicorum corpus brevi puto prodibit integrum quod me hactenus vidiffe non contigit. Leonis item quem diximus Augusti Novellarum jure i, furore alteri conjugum super- i Novell, Leonie veniente solvere licuit matrimonium; si nempe uxor per triennium, vir per quinquennium malo hoc teneretur ( quod pariter Nicephorus Botoniates k postea constituit ) uti etiam ubi constit. Imuxor 1 abortum data opera fecerat, aut marito fdie edit. superstite de secundis alium compellaverat nup- 1 Novell. Leonie tiis. Citatur insuper Constantino Harmenopu- 30. 6 31. lo m Patricii celebris apud Gracos Iurisconful- 4-111,12. ti n fententia, idem licuisse quoties pro virgine n Vide Theader ductam vir deprehenderat ante vitiatam ; cui Adameun in sanc satis est consona Leonis Novella o de Spon- Brist, dedicat. sa gravida. Per Orientis imperium, Ius jam prefixa Paris, oftenfum Cafareum , Iustinianaum scilicet & 1540. Leoninum circa Divortia, diù post obtinuit. o Novell. Leonie Sub annum à Leone hoc centesimum septuage. fimum (id est Christi 1070) floruit Michael Attaliata proconful & judex qui justu Michaelis Duca Augusti conscripsit consumus rounds irei Празианый Opus juridicum seu Pragmaticum, qua Ecce 2 voce

liate 1.1.27.

voce indigirantur Sanctiones Iuffionesque Imperatoria. Adeoque non tam privati opus illud erar, quam velut edicum Cafarianum. Synonfis a Synopf Aug nomine editur. Titulum habet P del aimes afun de Solutione matrimonii, sub quo rem breviter enarrat. O' yauG. inquit, of mir doorden gebrer de ourautiones the bucklyper, it in Jenistes to ires pipes interes Ucepor 3 Sid me reapie en lugreage bridram furie at denien di as ni pioras Sirarra ni o arne ni f puri ristan da Ciprop, Matrimonium remotifimis abbine temporibus (ut ante est oftenfum) ex canfenfu conjugum, vel ex unius partis voluntate Solvebatur. Poffes verò per Iufiniani Novellam expressim posite sunt cause propter quas solas tam vir quam uxor mittere possit repudium. Arque adjicit & gupit riror 240 anogropus xveru & citra illas causas irrita eft matrimonii folutio. Ac dein breviter enumerat caufas quales in Justinianais & Leoninis, addiris item binis illis x ophrani apapalir feu reprebensionis expertibus, que Bona gratia dicuntur, id cft orar aexuser barres Sarres The peger it orar & aife Ett reien erier ra mapa the everye Adquira ris ardparir i wifit cum alterutra pars estam elegerit asceticam Seu monaficam, vel quum maritus toto triennio non facit ea que viris natura dedit. Hanc item a'men flar rue xoirne letti ceffattimem, illam the xupar Tonsuram appellat. Atque hinc Michael Psel-9. Synopf. leg. lus 9 Attaliatæ coævus qui Synopfin legum verfibus scripsit Iambis & Politicis ad eundem Imperatorem, intelligendus est ubi Novellas veteres tam in Basilicis quam alibi positas in duo tribuit

verf. 430.

tribuit genera alterum earum faciens qua irxinaru ni zim tempora evanuere, alterum earum in quibus wum zi suium dignitatis amplific ma babentur & miranda, seu qua quotidiano in rerum usu. Primo scilicet in genete collocat.

On teri orainen ni zium simples,

Que in Novellis babentur de Matrimenii ex mutuo consensu solutione, veluti Iustini illa supra

memorata, in altero autem

Te dei gapor dimos mis redicust remais

Que in Novellis babentur de Solutione matrimonii modis seu causis convenientibus, quas scilicet juxta ante dica memorat Attaliares. Et ra zau suntin matrimonii foluti subinde mentionem facit Piellus volue in legibus Gracorum fui temporis receptissimi. Hinc etiam subscriptio. nis ad calcem edicii Alexii Comneni primi, anno Græcorum mundi 6600 (id oft Christi 1096) de Sponsalium solutione premulgati senfus plane ediscitur. Scilicet edico iplo vetat hberam Sponfaliorum us inonvesies mamines facris justa Leonis conditutionem superius " memo , Lib.s, cap.19. ratam interpenientibus peractorum folucionem. Hale two inquie literis miniaris subscribens iple Alexius i i à anter mirror de pul insomanda maiquement luris Graco. principal deaphone agricuous, à mierres à 761 popus infante Rom. lib. 3. pog. алиты блаторивности. 'Азд' ам антан бта оси вы владить ви, ист. итре-Sadigorlas rue duries i auras dianubiarras. Sed licet rat. Sponfalia Sacris intervenientibus peracta indiremta omnino manere debeant , non tamen omnino post Nuptias induremta servabuneur. Sed quibus ex .

ex causis be solutionem admittent eisdem etiam dirimentur & illa. Id eft Sponsalia in Nuptias conversa, alias ante indissolubilia juxta edicum illud, simul cum Nuptiis dissolventur ob causas quas Nuptiæ dirimi poffunt, id eft eas que Justinianzo & Leonino jure jam indicato continentur. Exdem fusius, adeoque jus illud circa Divortia ipsum ut per Orientem vim postmodum obtinens, traduntur à Constantino Harme-Prochir. lib.4. nopulo Judice Theffalonicense t sub Emanuele

non. Apoftol. 5. Synodi 6. in Trullo.

E Canon. Iof. v Novellii7.

Comneno Imperatore circa annum Christi 1150. u In Photii No- Uti & à Theodoro Balsamone u. Floruit autem mocan, tit. 12. Balfamon Patriarcha Antiochenus, fub annum cap 4. & in Ca. Christi 1200. Et quantum scimus jus in Oriente tin Can. 87. Casareum hujusmodi mansit usque ad recentiora Imperii Christiani ibi tempora. Certè Balfamon ille ad Canonem Synodi Carthaginiensis x qui Divortia sublata velit uti & divertentium nuptias secundas, Justiniani y Novellam memorat, quâ causæ Divortii enumerantur, veluti quæ tunc vim haberet & m inquit, & w שוניסיון מפולון שבונין לעובדם שבין איניקם סידם אבדו שיותי שישובי now Que in boc canone continentur, cum fint multo antiquiora, exoleverunt. Quod inprimis dum de Græcorum moribus dispicimus advertendum. Nimirum habita est Synodus illa Carthaginienfis sub Honorio & Theodofio minore seu annis ampliùs centum aut circiter ante Iustinianum; qua de re plura inferius. Sed verò Tit. de Nup ad illud Iustiniani in Institutis 2 de Divortio velut in usu obiter dicto Si uxor tua post Di-

Portium

portium &c. quod apud Theophilum Antecefforem eft i ipi jameri Tor mois ini Perudio dianima a yduor &c. Vxor mea repudio solvens matrimonium &c. Scholiastes vetus 2 6000 nir & zinra i ui Si P'auaious stor Aarirous boc nunc non fit nife apud Ro-Schol ad Thee. manos id est Latinos seu Occidentales, de quibus Phil lib.1.111.10. capite proximo. Atqui quo tempore vixerit Scholiastes hic non liquet. Certe nec in Paratitlis Iuris Casarei ab Leunclavio è Graco editis caput aliquod de Matrimonii folutione, juxta veterem Græcorum usum habetur. Sed verò de Orientis heic moribus plura occurrent ubi inferius eiusdem Canones ostendimus. De Iure veteri Romano ac Casareo huc spectante hactenus; cujus etiam reliquias habebis aliquas in legibus ac moribus populorum qui Imperii Occidentem invadentes etiam ex jure illo capira aliquot variatim fibi felegêre; de quibus capite proximo.

## CAP. XXX.

Leges Moresque eirca Divortia in Christianismo Ostrogothorum & Wisigothorum (per Italiam, Hispanias, Galliam) Burgundionum, veterum, Alemanorum, Imperii Carolini seu Occidentis populorum, Britannorum veterum, Anglorum, Scotorum, Hibernorum.

Nclinante, etiam diù ante Iustinianum, maximè in Occidente, Romano Imperio, & Gothis, Vandalis, aliis Septentrionalium Italiam, liam, Galliam, Hispaniam, alias Europæ regio-

nes occupantibus, ab horum principibus Chrifiianis leges, ut alia, sic circa Divortia, nunc Cafarianis fatis contona feu ex illis feleda, nunc diffone introducte funt. Primas ad hanc rem quam tradamus habet Theodorici Offrogothorum in Italia Regis edicti a capitulum illud quo Constantiniana superius b tradita de causa divortii triplici, velut que ante inter Gothos ibi recepta, confirmatur. Pasim matrimonia dissipari non patimur (quod ut videtur ante in ulu) Ideo uxor à marito, aut maritus ab uxore nisi probatis causis, quas leges comprebendunt omisso repudio à jugali vinculo non recedant. Cansæ autem ifte debent effe divortii. Si maritus aut bomicida, aut maleficus, aut sepulcbrorum piolator ab uxore in examine fuerit adprobatus. Maritus quoque bis criminibus convictam meritò dimittat uxorem; fi adulteram, fi maleficam, vel c Isidor in Glof- etiam quam vulgus appellat aggagulam (id est c, lenam) in judicio potuerit adprobare. Regnavit Theodoricus hic in Italia proximis ante Iustinianum annis seu Anastasio & Iustino majore Cæfaribus, id eft fub annum à Christo 500. Igitur in regno tunc Theodoriciano, libera plane fuere extra causam illam triplicem Divortia, nec leges relique de causarum modo hactenus ibi receptæ. Habentur autem Wifigotho-

rum seu qui Hispanias & Gallia viciniam infederunt leges ab Eurico eorum rege primò edi-

a Car. 54b Cas. 18. ex C. Theodof. tit. de Repudiis.

> tæ din ante Theodoricum illum, feu fub annum Chri-

Christi 460, quarum in corpore fricius est multò Divortiorum jus, adeo ut nec repudiatæ fas effet alteri conjungi , nec cuiquam fpon- 16.3, in 6, cap. falibus post annulum arræ nomine coram testi-1. bus datum renuntiare b, neque c excepta mani. b Ibidem lib. 30 festa fornicationis causa uxorem suam aliquando iit.1. cap.3. & relinquere, & neque per testem, neque per scrip. e pid iic.s. turam, five sub quocunque argumento facere di- cap. 2. portium inter fe & fuam Conjugem. Sed utrum primo legum illarum corpore harum aliqua reperta fuerit nescio. Certe ea que est de sponsalibus non renuntiandis, & de expresso divortiorum interdicto, illarum autore primo seu Eurico recentior est & ab Cindaswintho Rege adjecta qui sub annum Christi 640 regnavit. Perinsignis fuit corporis earum legum, etiam postquam accessit hæc de Divortiis, autoritas & fama apud Gothos in Hispaniis viciniaque. Et nomine legum Gotbicarum, Fori ludicum & libri ludicis celebre obtinuit d'usque ad corpus theumin editioillud alterum Juris Hispanici ab Alphonso X sub ne leg. Wisigoth. annum Christi 1260 adornatum quod Partidas brog. in Prolevocitamus. In eo autem titulus e habetur De gom, leg. antiq. el departamiento de los Casamientos seu de Ma- e Partida, sia. trimoniorum diremtione seu Diportiis, decretis 10. quidem Pontificiis (quæ capite oftendimus proximo) ita omnino in fingulis adaptatus ut ad locum hunc non omnino specter, Apud Francos autem veteres plane liberum viguisse juxta morem priscum & Justini Novellam divertendi ex conjugum confensu jus videtur. Nam in Ffff Mar-

Lib. 2, form. Marculfi Monachi formulis f rerum qui tunc obtinuit usui adaptatis (floruit ille Clodovao secundo seu Dagoberti filio Rege sub annum Christi 650) habetur Libellus Repudii in qua causa præter utriusque voluntatem nulla. Ea hujusmodi cft.

## Libellus Repudii.

Dum & inter illum & conjugem suam illam, non charitas secundum Deum sed discordia regnat, & ob boc pariter conversari minime possunt; Placuit urrusque voluntate, ut se à consortio separare deberent, quod ita & fecerunt. Proptereà bas Epistolas inter se uno tenore conscriptas fieri & adfirmare decreverunt : ut unufquifque ex ipfis five ad fervitium Dei in monafterio aut copulæ matrimonii sociare se voluerit, licentiam babeat, & nullam requisitionem ex boc de parte proximi sui babere non debeat. Si quis verò, aut aliqua pars ex ipfis emutare aut contra parem suum repetere voluerit, inferat pari suo auri lib.t. & ut decreverunt à proprio confortio sequestrari, in ea quam elegerint parte permaneant. Facta Epiflola Sub die illo, anno illo, regnante illo Rege.

g Leg. Aning. 1060.

Eadem ferme legitur in Formulis veterum folennibus à Frederico Lindenbrogio 8 ex Regia form. 84. pag. Gallorum Bibliotheca editis. Discrimen est tantum, præfigi heic Certis rebus & probatis caufis inter maritum & uxorem repudiandi locus patet. Ideirco dum inter illum &c. & legi - monafterio, aut ad copulam matrimonii & - proximi

sui babere pertimescat & auri lib. tant. & sua repetitio nullum obtineat effectum, sed ut decreperunt in ea quam elegerint parte permaneant. Persimilis eft libellus repudit velut exemplar receptissimum in Formulis veteribus cum Marculfo editis h ab Hieronymo Bignonio Iu-h Formul. 19. risconsulto celeberrimo qui de utraque, exemplum ef, inquit, Diportis confensu conjugum facti quod aliquando licuit L. Si constante C. de Repudiis. Et usum ejusmodi Divortii etiam inter Christianos invaluisse bec formula oftendit. Et ad verba illa aut copula marimonii sociare, ex boc loco inquit , apparet tum in ufu fuiffe ut post diportium mutuo consensu celebratum vir & uxor matrimonium cum aliis contrabere poffent, que consuetudo Christiana legi contraria merito reprobataeft. Sed de reprobatis ejusmodi divortiis plura capite proximo. Verum ut fieri amat diversa fuerunt hac de re apud populos Occidentis Christianos sub id avum placita. Sub eodem tempore quo Theodorici edico illo in Italia, juxta Constantinianam sanctionem Conjugum alterutri ex caufa triplici divertere licuit, apud Burgundos, Gundebaldo Rege, uxori plane divortium negatum eft omnimodum, viro interim, ex causarum illarum aliqua, nec omnino extra eas, permiffum. Si qua i mulier maritum fuum cut i Leg. Binguis. legiume juneta eft dimiferit, necetur in luto, de diaum cap. 34viro quod diximus dein flatuto. Alemanis de Sponsa lex sata est , ut si quis cam, tantum k Leg. Aleman, non solennibus nuptam, dimiserar atque aliam cap. 53. Ffff 2 duxerat,

7. cap.55.

cap.55.

m Ibid lib.6.

cap. 4. &c.

duxerat, componat eam quam desponsavit & dimifit cum XL. Sol. & cum XII. Sacramentalibus juret cum quinque nominatis & Septem advocatis ut pro nullo vitio nec tentatam eam babuisset nec pitium in illa inpenisset, sed amor de alia eum adduxit ut illam dimisifet & aliam babuifet uxorem, quod ad seculum anni 650 spectat. Postmodum verò sub annum Christi 820 Imperantibus Carolo Magno & Ludovico Pio, recepta funt in Occidentalis Imperii leges, sanctiones, ut aliæ, ita de Divortiis Pontificiæ, ut è Concilio Africano 1, nee uxorem à viro dimissam ali-I Capitu'ar. Carolic Lud. lib. 1. cap. 43. & um accipere virum, vivente viro suo, nee virum lib.6.cap.63.lib. aliam accipere uxorem, pivente uxore priore, ita tamen ut, quoties impotentia m cocundi causa virum uxor dimiserat, alium accipere ei fas effer. Tantundem inde habetur in Longobar-" Lib. 2. iit. 13. dorum legibus ", ubi occurrit Lotharii Imperatoris, Ludovici Pii filii, qui regnare cœpit anno 840, Lex, Nulli licere excepta causa fornicationis adbibitam sibi uxorem relinguere & deinde aliam copulare. Atque hoc tunc erat uxorem abfadimoin, bift. que culpa legitima possponere & aliam in domum Franc lib 4.cap. super eam ducere quod impune leges tunc non

in vita caroli permisere. At sanè etiam Carolum Magnum Magni, Ivo in ipsum legimus Bertam uxorem, Desiderii Regis Pannormia l.b. 7. tit. de Adul- Longobardorum filiam quam duxerat post anterio, & vides num repudiaffe o, incertum qua de causa, & ali-Alberic. Gentil. de Nupinilib. 6. am duxiffe, scilicet Hildegardam Suevam è qua sep. 4.00 Baron. posteros suscepit. Hoc seculo autem & quod Tomag. anni imperii Carolini initia fecutum est, inolescere

771. 5. 2.

coepit

cœpit eodem in imperio jus divortiorum ejufmodi ut non tam juxta leges Principales ac pristinos populorum mores quam Canones Pontificios & Theologorum sententias plerunque exerceretur, quod fatis liquet ex Divortio Lotharii & Tetbergæ P anno 861, fornicationis P Apud Golante sponsalia commissa causa aut obtentu; de perial, tam. 2, quo fusius agit 'Hincmarus Rhemensis Archie. Pag. 17. piscopus, & Historici 9. Atqui etiam & tunc 9 Sigon. de dissolvendæ ex legibus, nec refragantibus sed 5. Baron. 10m. potius adstipulantibus Canonibus facris, fuere 5,12. 6 feq. & fervorum & aliorum, gentium diversarum no- & vide tvonem mine , nuptiæ. Carolus Calvus in Edicto Pi. Part. 8.cap 225. stense anno 876 si de isis partibus ( terris à roli catri con-Nortmannis tunc devastatis.) in illis partibus fit. edit. à lac. (reliquis imperii) fæmina maritum aut maritus Sirmondo Paris. fæminam accepit, illud conjugium quia non eft legale neque legitimum, sicus Leo in suis decretis f & Sanctus Gregorius in Suis Epifiolis mon- spide Leonem firant, dissolvatur. Et cujus fuere vir vel fæmina, Epist.decru. 92. mancipium suum queque poteffas recipiat &c. Scilicet diù obtinuit ut servorum adeoque qui servilis haberentur conditionis, matrimonia, faltem dominis invitis, inita dirimerentur; quod postea, licet etiam Canonibus vetitum, haud pa- t Cans 29, quast; rum in usu. Atque ea de re videsis Epistolam fanè fummo cum judicio feriptam u ab Joachi- " In Tom. 1. mo Vadiano ad Joannem Zwickium. Ut autem edit, à Goldafto in Imperio Carolino, feculo nono invalescere Pag. 193. cœperunt Canones circa divortia velut in leges recepti, ita etiam alibi puto in Europa, sed pro

persuasionum ut fieri amat discrimine aliter atque aliter ac citius feriusque. Apud Britannos nostros Imperio Romano subditos, usque in Theodofii minoris tempora seu annum Christi 450 aut circiter, etiam jus quod tunc invaluerat Cafareum hac in re obtinuisse non est quod dubitemus. Et exuto tunc jugo Cafariano, mores nihilominus in Christianismo suo pristinos cos heic retinuisse puto. Nam reliquiæ compluribus post seculis inter Cambro-Britannos ejus rei manifestæ videntur in legibus illis celeberrimis Howeli Dha (feu Boni) dicti Cambria Regis, que ad annum Christi spectant 940. In iis legitur x, Si qua mulier rem turpem cum alio Biblioth. Cotto. Diro, vel osculo, vel manu, vel flupro egerit, de miena d incon- jure potest repudiari à viro suo & omnia jura sua

x Cod, Ms. in

cil. Orbu Bri. debet amittere, etiam pro solo osculo, nedum pro spelman. Edit. aliis. Et, si uxorem suam quis sine lege repudia-pig.410,67411. verit & aliam superduxerit, repudiata debet de jure domui redire & in ea permanere per novem dies & in none die, si à vire omnine dimittatur, omnia que illius sunt de domo prius exeant & ultima rerum suarum ipsa de domo exeat, & pofien vir repudiatam quietem i. Duys elamabit Superinducta alia. (In Ms. veteri quo utor, o poftea fi vir ejus duxerit aliam uxorem fit libera i. Dilys secundum legem) quia de jure duas uxores insimul nullus debet babere. Si quis uxorem suam dimiserit & possea ipsum operu sui pænituerit, & illa viro alteri data suerit, si prior vir eam poterit attingere unum pedem cum viro altero

C

ıĵ

7

altero in lecto babentem & alterum extra, prior de jure debet eam recuperare. Item Tribus de causis potest uxor à viro divertere & sum Equedt (id eft dotem ) babere. Seilicet fi lepra vir inficitur, & si fætidum babet anbelitum, & fi cum ipfa coire non valeat. Etiam in Bonorum post divortium distributione, Si vir in. continenti aliam duxerit uxorem, vestimenta primi lecti repudiatæ mittere debet. Alia item occurrunt in legibus illis de Divortio, id est plane matrimonii antè legitimi solutione, ut Cambris seu Britannis verustis etiam in id temporis, caufas ob aliquas ex lege præscriptas, receptissima. Eduntur quidem inter alias harum aliquæ ab V. Cl. Henrico Spelmanno Ecclefiaflicarum Howelis Dba nomine. Sed nuper selectæ sunt illæ Ecclesiasticæ ex corpore juris Howeliano ad res omnimodas totumque imperii ejus tegimen spedante, nec ibi out antiquirus illo nomine fignatæ. Jus autem illed ab Rege illo in ordinum tam facrorum, feu Episcopotum ac Comobiarcharum, quam procerum conventu corumque confilio promulgatum eft, unde etfam Theologorum in Britanniis aliorumque hac de te tunc temporis fententiam elicere non eft difficile. Quod verd ad Anglos attinet; ex Gregorii Pontificis Romani ad Augustinum, quem Angliz Apostolium vocitant, de Conjuglo responfis y arque ex Regum Anglofaxonicorum legibus y Gregatin Reque adeo tum de Divortiis filent tum generigit.ib. tas pift. hieratico impense savent, & demum ex perve-32. Beda bist. tusto

Clon. lib. 4. de A Rione Dotis cap.8. c.

\* Videfis Bra- tufto rerum matrimonialium z apud cos judicii foro quod nuncupant Ecclesiastico permissu. conjectandum videtur etiam ab ipfis Christia. nismi apud cos initiis Divortia non alio jure atque Pontificio (de quo mox plura) publicè admiffa fuiffe uti nec in feculum noftrum ad. mitti. Et fanè ex moribus Germanorum, unde Angli nostri primi, à Tacito de re uxoria traditis, videtur apud eos Divortia qualia tracamus, fuiffe aut nulla aut rariffima. Neque omninò contra heic facit quod legitur in Archivis

a cod. Parlame noftris a de Joanne de Camens qui sub Edwarde Temp Ed.1: do Rege I. Margaretam uxorem fuam Willielfol. 95. Sub ann. mo PAYNEL velut divortio, dedit & dimisit syn-Christi 1300.

graphâ perquam insolenti hujusmodi,

Omnibus Christi fidelibus ad quos præsens scriptum pervenerit loannes de Camers filius & beres domini Radulphi de Camers Salutem in Domino. Noveritis me tradidife & dimifife fontanea voluntate mea Domino Willielmo Baynel militi Margaretam de Camers filiam & beredem Domini loannis de Satesbent uxorem meam & etiam dediffe & concesife eidem Williel. mo, relaxasse & quietum clamasse omnia bona & catalla que ipsa Margareta babet vel de cetero babere posset & etiam quicquid mei eft de pradicta Margareta bonis & catallis cum pertinentiis suis, Ita quod nec ego nec aliquis alsus nomine meo in predicta Margareta nec bonis & catallis ipsius Margaretæ cum suis pertinentiis de cetero

cetero exigere vel vendicare poterimus nec debemus imperpetuum. Volo & concedo & per præsens scriptum consirmo quod prædicta Margareta
cum prædicto Domino Willielmo sit & maneat pro
voluntate ipsius Willielmi. In cujus rei testimonium buic præsenti scripto sigillum meum apposui,
bis testibus Thoma de Rejeston, loanne de fec
tings, Willielmo de Joombe, Henrico le Broun,
Stephano Camerario, Waltero le Blound, Gilberto de Batecombe, Roberto de Bosco, &
aliis.

Non omninò inquam contra heic facit hoc divortii apud majores nostros qualiscunque exemplum. Neque mores in Divortiis illius ævi aliquatenus indicat (quo tamen quasi trahi a vi- a Vide Guil. deo) sed portentum est singulare cujus nec si- ta, niam p. 223. mile alibi apud nos repertum. Id quidem verum est familia fuisse pernobili tam qui dimiferit quam qui acceperit uti & uxorem dimiffam. Et testes adhibentur non obscuri nominis, totidemque b quot ex Jure Cafareo Divortii b L.g. D. titt libello necessarii. Sed mirum interea forsan vi- de D. vortin. deatur quod in jud cio ea de re Parlamentario sic occurrit. Lata est anno regni Edwardi Regis hujus 13 c lex qua uxor sponte relinquens virum e melma fuum & adultero fe continenter permittens do- cap 38. te privatur, quæ etiamnum vim habet. Anno ejusdem Regis 28 in comitiis Parlamentariis, demortuo ante Joanne de Camers qui fic dimiserat, & nupta jam Willielmo Margareta, petitur ab his dos ut Margaretæ debita, tertia **scilicet** Gggg

scilicet pars (juxta morem Anglicanum) prædii maritalis cujusdam Toppell dicti. Nicolaus de marremick qui pro domino Rege Sequebatur, excipit, eam sponte virum deseruise & cum adultero illo Willielmo vixisse, adeoque actione ejusmodi ex legis jam dichæ vi uti non debere. Replicant actores syngrapha jam ostensa maxime nitentes (procuratore Margaretæ Waltero le Blound, qui è testibus est) atque adjicit illa ex traditione & dimissione ejusdem loannis (ut in fyngrapha) se convixisse & non ut cum adultero suo, & Super boc petierunt judicium. Inde ampliatur causa & in comitia Parlamentaria proxima differtur, quæ anno Edwardi ejusdem 29 Lincolniæ celebrata; unde etiam in ea quæ Westmonasterii anno ejusdem habebantur trigefimo relata eft, ubi demum recitata coram ipfo Damino Rege & consiluo suo in pleno Parliamento responsione pro ipso domino Rege superius facta, & audito & intellecto tenore Scripti prædicti &c. & similiter lecto audito & intellecto flatuto (lege quam diximus ) predicto &c. in quo exprese continetur quod fi uxor fonte reliquerit virum suum & abierit & moretur cum adultero Suo, amittet imperpetuum actionem petendi dotem. fuam &c. tameth institerint actores ut per duodecimviros inquireretur utrum cum Willielmo ut cum adultero suo illa viro priore superstite convixisset (quod ab illis prorsus negatum eft; fed pro fruftranea habebatur negatio, quoniam ex ipfa re ut eum adultero vixisse palam lique-

liquebat) confideratum est quod mbil capiant per petitionem suam pradictam sed fint in misericordia pro falso clamore &c. Ita scilicet Tabulæ pub. lica; ubi eciam adjicitur duas literas in judicio porrectas fuisse de purgatione ipsorum Willielmi & Margareta Super crimen adulterii fibi imposita. Episcoporum nempe quorum in foro de crimine illo actum fuerat. Sed plane ratio literarum illarum habita est nulla. Nec super testimonio (ut verba funt) Episcoporum sunt judicia in Curia Regis facienda licet litera Episcoporum in Curia Regis fuerint porrette, nisi iidem Episcopi ad mandatum regium ipf regi rescriberent. Quod igitur? an ex ejulmodi dimissionis seu Divortii vi dissolutum Matrimonii vinculum existimarunt Episcopi? undenam aliàs Adulterio legitimè purgari potuerint? Imo undenam tanta in comitiis Parlamentariis difficultas ut per biennium amplius causa ampliata atque indecisa maneret? Quasi in dubio ibi tamd ù fuiffet utrum ex ejusmodi dimissione conjugium fuisset solutum. Cur alias de adulterio, unde dotis actio perimenda, ita ambigebatur? verum potuis sentio controversiæ feu dubii yim in hoc folo constitisse utrum uxor ex mariti animi sententia ita sponte eum deserens teneretur Lege illa pariter atque ea quæ sponte quidem sed invito marito eum desereret. Nec in comitiis de adulterio, adeoque nec d Apul Baron. de solutione matrimonii que plane nulla erat 1073, num. 48. omnino dubitabatur. Id quidem verum est mo- dinter Episo-nuisse olim Gregorium PP. 7 d Lanfrancum An- Ma. in Wiblioth.

Gggg 2

tiftitem Cottoniam.



jungit.

tistitem Cantuariensem quatenus gravioria ufquequaque resecare vitia siuderet & inter omnia & præ omnibus nefas quod de Scotis audiverat, quod plerique videlicet proprias uxores non solum deserunt sed etiam vendunt, omnibus modis prob bere contenderet. Ad bæc enim Apostolica te auctoritate fultum volumus ut non solum in Scotis boc Scelus sed tiam in aliis, si quos in Anglorum insula tales effe cognoveris, dura animadversione punias, & radicem tante mali prudenti sarculo correctionis penitus extirpare non differas. Sic Papa ille. De Anglis non affirmatur, licet & ipsos pariter fi qui forte fuerint heic coercendos voluit. Atqui Scotorum liberiora tunc etiam divortia in ufu fuisse creberrimo hic aperte patet. Scoti autem heic non pro Aquilonaribus Britanniæ majoris. bum Armacla- sumi videntur sed pro Hibernis, qui non rarò

o Videfis laconum de Brit. discap.16.

f Cod. Ms. in Bibl, Cotton. & apud Baron. Tom. 11. Anno 1080. Num. 13. Epift. Hiberniedita Dublin. 1631. Epift. 16. £ 27.

Ecc'ef. primor- apud veteres Scotorum e nomine veniunt. Id edifcas licet ex Lanfianci ejusdem Epistolis binis f. altera ad Gothricum Hiberniæ Regem, ad Terdelvacum Regem item Hiberniæ altera. In priore In regno vestro, inquit perbibentur bomines alii legitime sibi copulatas pro arbitrio & volun-& 16. in Vet. tate relinquere, nonnulli suas aliis dare & alsorum. earum Sylloge à infunda commutatione accipere. In posteriori aulac Armachino tem, in regno pestro quisque pro arbitrio suo legitime sibi copulatam uxorem nulla canonica causa interveniente relinquit, & aliam quamibet seu sibi vel relicta uxori consanguinitate propinguam, sive quam alius simili improbitate deseruit, maritali Seufornicaria lege , punienda sub semeritate con-

ungit. Accedat & illud Anselmi Antistitis Cantuariensis ad Muriardachum Hiberniæ Regem 2, 8 Anselm 63. Dicitur etiam quod viri (apud vos in Hibernia) 3. Ep.ft. 147. ita l.bere & publice uxores suas uxoribus aliorum commutant ficut quilibet equum equo, aut quamlibet aliam rem re alia ab illo commutat, aut pro libitu & fine ratione relinquunt. Quod quam malum sit omnis qui Christianam legem novit, intelligit. Atque ad eundum h, Auditur apud vos quia h thid Epift. conjugia in regno vestro sine omni ratione disolvuntur & commutantur. Et fane inter Hibernos maxime filvestres etiam nostrum in seculum i li- i Vide Guil. berior divertendi folvendique matrimonii mos pag. 765. 6 duravit quem meritò perfiringit Camdenus. 791. Morem illum Hibernicum ex Anglicano natum perperam autumat Joannes Picardus k ex verbis k in Anfelmi tum Girdæ, tum Bonifacii Archiepiscopi Mogunti. lib.3. Epist. 1470. ni in Epistola ad Ethelbaldum Merciorum Regem apud Guilielmum Malmesburiensem I male fuafus. 1 De Regib. Nec enim de divortiis in eis ominò agitur. Sed Anglia lib.11. plane de adulteriis, qued manifestins est ex ip- m Ponifac. Mo. sa Bonifacii Epistola integram, cujus velut Epi. gunt. Epist. 19. tomen folum habet Guilielmus ille. Sed nec in- " Regiam Materim distimulandum eft vestigia extare in vetustio. jestat, b. 2. cap. ribus juris tum Scotorum Aquilonarium tum Anglorum o commentariis moris uxoris separanda ob o Ranulph. de aliquam corporis sus (in nonnullis exemplaribus cri-cap.17. minis) Turpitudinem. Sed illud ad matrimonii folutionem spectare non satis liquet, tametsi de ca possit intelligi, uti & Joannes Skenæus in notis ad Regiam Majestatem intelligere videtur. Et de Christianarum

Christianarum veterum rerumpublicarum ac potestatum circa Divortia seu nuptiarum solutiones mores legesque hactenus. Unde sane haud
agrè ediscendum est quidnam illa de Jure Divortiorum Mosaico Evangelicè explicato adeoque de nopresas seu Fornicationis in exceptione
à Christo adhibita & de distis ea de re Apostolicis per plurima secula & regiones dissussissimas
sentirent; storentibus interim apud eas viris tum
aliàs doctissimis tum Canonum Sacrorum peritissimis, etiam & autoribus qui (ut statim patebit) perquam variatim heic adversarentur.

## CAP. XXXI.

Canonum Pontificiorum ac Theologorum sententiarum de Divortiorum jure, primò à temporibus Apostolicis usque in Constantini quasi media seu Concilium Nicænum primum, co dein usque in Justinianum, Historia.

E Legibus Moribusque heic Christianismi veteris, jam dictum est. De Canonibus Synodicis ac Pontificiis ac de Patrum Christianorum Theologorumque ac Juris Pontificii peritorum singulorum Sententiis proxime juxta institutum superius, est videndum. Canones hi arque Sententia per seculorum intervalla Tria sunt advertenda. Primum est quod ab avo Apostolico deductum in tempora Christianismi in Romanum imperium recepti primitiva seu ea qua Concilium Nicanum primum,

id eft annum Christi 325 & Constantini Regni 19 proxime antevertunt, extenditur. Secundum quod inde in Justinianum seu annum quasi 520 excurrit. Tertium quod dein inde in tempora recentiora. Intervallo primo tribuuntur Canones Apostolorum sic dici uti & Constitutiones Clementina. Et quidem titulo tenus utrique fici, vetulti funt, nec hoc puto intervallo, figmentorum fatis feraci, recentiores. In Conftitutionum illarum libris octo nulla reperitur de simplici Divortii jure. Sed ubi de Cleri uxoribus agitur, sanctio est a, ne quis ex illo genere a conflit. App. ducat incecamiolus ejectam seu Repudiatam; quod floke lib 6. cap. fanè Repudii tunc admissi vestigium est non ita 17. obscurum. Et in Conflitutionibus Perro simul & Paulo tributis b mois il meil Jana anassirres, il dored 30- b Ibid, lib.8. ou à amocamiamou, fidelis vir aut fæmins fer vi co- cap.34. pulati vel separentur vel enciantur. Ubi plane jubetur divortium, seu quod ex Jure simpliciter naturali vim plane fortitur, matrimonii fervorum folutio. In Canonibus c autem prohibe- candooffe. tur Episcopus, Presbyter, & Diaconus yuraixa inciner magion inaccias uxorem ejecere obsentu religionis. Verum non ad Divortia simpliciter attinet hie Canon fed ad berefim illam feculi primitivi notissimam que Nuptias damnavit. Nam qui Nuprias jure divino seu Evangelico non licitas credens aut ca de re scrupulosius dubitans, uxorem ejiciebat, is invectales anodon religionis (hac fenfu, id est superstitionis seu cautionis ) causa id facicbat. Unde etiam in Gangrensi,

a Can. 14. dift. grenfi d, fi qua multer reliquerit virum Bandopin 30.0.3.6 vide ni pipor nuptias execrans aut abborrens (ex hz. difl.ead. cod. refi scilicet Eustathiana qualem multi etiam ante Eccles. un verse imbiberant) quod & religionis causa antiqui-can.71. tùs e redditur anathema sit. Ceterum in Cano.

randin Brevier, nibus illis Apostolicis, expressa postmodum f habetur secundarum inuptiarum post repudium Can. 164.

f can. 410? 48. prohibitio. Si quis laicus uxorem suam enganan निर्देश रेने हिना में मार्थ बेरोड बमार्थिकोण ej.ciens aliam acceperit aut ab alio repudiatam, communione pellatur. Sed Theologi Jurisconsultique Orientis de Repudiata avairius, axbyws, un x shues Sine causa, ratione, nee juxta leges, Canonem hunc accipiunt. Et Michael Chrysocephalus nondum editus, aissos siaturion Repudiata dicitur ea que non juxta leges à marito suo separatur. Occurrit quidem in Evaristi Papæ Epistolis & velut pro jure divino exploratifimo, neutrum conjugum matrimonium folvere potuisse. Vixit ille sub annum 110. Sed diù est quod, ut aliæ veterum Epistolarum quæ Decretales dida, ita & hac ab eis qui libentiùs falli nolunt ut plane ficitia explofa eft. Sunt autem hoc in intevallo canones de Divortiorum jure planè genuini. In Oriente Neoczsariensis Syno-

h can 8. inco dus h (cui interfuere Episcopi circa sedecim, seu dice Ecclef.uniqui in Ancyrana ante federant) Sacerdos cujus verfacan.53. i Dist. 34. c.11. uxor post ordinationem mæchatur ipina avoni(as ausir k chrift tuftet, debet aut convenit eam dimittere seu dialy livas aufies in cod. Ecclefie ut Zonaras, difjungi ab ea, seu dato i repudio dimittere eam debet. Sunt quidem viri doctiffimi't, Can.105.

qui

g Epift. 2.

qui Digamos in Conciliis Nicanol, Ancyranom, 1 Can. 8. Neocasariensin, Laodicenoo, hujus intervallin Car. 19. memoratos, veluti quos damnarent illorum Pa-a can. 7. tres, pro eis volunt signantiùs sumendos qui o can. I. absque repudio causa adulterii, conjuges ob caufas ex jure Cæfareo licitas alias dimittentes fecundò, priore vivente, matrimonium inirent. Sed re bene perpensa, perquam erit manifestum ex Theologorum illius feculi sententiis aliisque Canonibus P moribusque inde tum in Oriente P Vide Bastlad tum in Occidente circa Digamos sequentibus 4. Spris. Des atque Orientis Jurisconsultis, secundas quales cretaleap. 11. cunque, five post alterutrius mortem five post oc. repudium etiam qualecunque nuptias vocabulo illo ibi innui. Nec illud magis ad Divortia quam ad matrimonium morte folutum specare. In Occidente autem Arelatensis Synodus prima, cui interfuere Episcopi & Presbyteri 40 quorum aliqui ex Italia & Africa præter Gallicos & Restitutum Episcopum Londinensem, sub annum Christi 314; De bis qui conjuges 9 suas in adulterio q can, 10. deprebendunt & iidem funt adolescentes fideles, & probibentur nubere, placuit, ut in quantum : cans. 9 6 possit confilium eis detur ne viventibus uxoribus to ubi vide suis, licet adulteris, alias accipiant. Et demum pinum. Ive Eliberitana fub idem tempus habitæ in Hifpa-Part, 8.cap-198; niis, Episcoporum novemdecim; Fæminæ que cap.61. nulla præcedente causa reliquerint viros suos & causarques. se copulaverint alteris, nec in fine accipiant com- cas. Ivo pare, munionem. Item sæmina sidelis s quæ adulterum 8. cap. 199. maritum reliquerit sidelem, & alterum ducit, pro- Burch libes cap. Hhhh bibeatur

bibeatur ne ducat; Si duxerit non prim accipiat communionem nisi quem reliquerit prim de seculo exierit, nisi forte necessitas infirmitatis dare compulerit. - Et si fuerit fidelis que ducitur ab eo qui uxorem inculpatam reliquit, & cum scierit illum babere uxorem quam sine causa reliquit, buic nec in finem dandam effe communionem. Inculpate heic mentio & cause pracedentis in dubio nimium relinquit, qualenam patribus. Eliberitanis divortium haberetur legitimum. Sententias autem Theologorum hujus intervalli paucorum satis aliàs habemus. Certè Clemens Alexandrinus \* divortiis ex Jure Casareo permissis adeoque secundis inde nuptiis expressius. adversatur. Origenem ' & Tertullianum u antè in hanc rem memoravimus. Et horum uterque liberum Divortiorum jus seu extra causam mochiæ aut causam, ut sentire videtur Origenes, non disparem, impugnat. Sed & Origenes, Scio, inquit, quosdam qui presunt Ecclesis extra Scripturam permissse, aliquam nubere viro priore vivente & contra Scripturam quidem fecerunt &c. unde contrariam ei cocevam fuisse sententiam . Ive part.g. aliorum etiam qui Ecclesiis præerant aperte visap. 195. Grat. demus. Eutychiano item Papæ tribuitur \* ilquis gent. & c. lud St quis Gentilis gentilem dimiserit uxorem ante baptisma, post baptismum in potestate ejus erit eam babere vel non babere. Et, inside-

lis fi discedit discedat. Vixit ille sub annum 280. Quid alii tunc fenserint, ex Canonibus jam allatis partim est eliciendum. Et mirum est

" Stromat. sabfinem.

a Homil. 7. in Matth. a Adverf. Margion, lib.4.

Simili modo.

adeo

adeo pauca de Divortiis reperiri in Synodis illius feculi etiam que rem ultro tractarunt uxoriam; ut tum Neocæfariensis tum Gangrensis. Quod ad Secundum attinet Intervallum feu fecula à Synodi Nicana tempore in Justinianum extensa: Concilia in eis fuere Quatuor Generalia celeberrima illa, Nicznum primum, Constantinopolitanum primum, Ephesinum & Chalcedonense. Neque omninò in horum Canonibus quid de Divortiis occurrit, qui scilicet apud Gracos ac Latinos veteres habentur. Verum quidem est in Nicanis illis ex Arabico pridem factis \* haberi Canonem quo Sacerdos aut Dia. \* can.66. conus uxorem suam propter fornicationem dimittens aut ob aliam causam aut domo ejiciens propter bona externa vel ut illam altera pulchriore aut meliore aut ditiore mutet, vel propter concupiscentiam suam, quod deo displicet, & illa ob bas caufas dim: fa, ipfe cum altera matrimonium contra. bens deponendus est. Si verò fuerit lacins, probibeatur communione fidelium. Sed ut augmentum illud Arabicum nee in Orientis nec in Occidentis jus Pontificium recipitur, ita sane nec intervallo in hoc aut locum meretur aut fidem. Illud verò advertendum heic est, Constantini Sanctiones de Divortiorum modis superius oftenfas, moresque, quos ex illis est facile elicere, in Christianismo imperii Romani obtinuisse, patribus in Synodo Nicznis non omninò aut refragantibus aut adversa docentibus. Et sane fanctiones illæ Conftantinianæ plane Pontificiæ fuere. Hhhha

\* Zelimus lib.4.

fuere. Nam ut decessores sie ille Pontifex erat Maximus, id est in rebus Sacris arbiter fummus, idque tam in Christianismo quam ante in Paganismo, uti & Successores \* usque in Gratianum, qua de re plura alibi. Quale de patribus Nicanis dictum est, itidem de Constantinopolitanis, Ephefinis etiam & Chalcedonenfibus dicendum. Neque scilicet Constantinopolitanos in Synodo Occumenica sub Theodosio primo (seu anno Christi 381) neque Ephesinos in ea que fub Theodosio minore habita est anno 431, aut Chalcedonenses sub Martiano anno 451 quid omninò in ea quæ sive statuta sive permissa sunt legibus illis Constantinianis, Theodosianis, ac Valentinianis moribusve imperii circa Divortia ante ostensis pronuntiasse, aut de eis disputasse; quantum scilicet ex Synodorum illarum Canonibus aut Actis cognoscimus; Ut Sardicense Concilium quod & Generale nuncupatur, aliaque hujus intervalli non pauca nec Divortii morem memorantia præteream. Sed verò ut Imperatoriæ fanctiones à Theodosio minore in corpus illud qui Codex Theodosianus dicitur, brevi post Conci'ium Ephesinum conjectæ sunt, velut id quod Juris Cæfarei corporis nomen tunc fortitetur, ita & Canones qui præcesserant sparsim Synodici, sic puto, sub id tempus in codicem ab Episcopis, forte patribus ipsis Ephesinis eorumve aliquibus, confectum Bigaos Karbrer & Kadonuris innancias Codicem Canonum Catholice seu universe Ecclefie, postea faltem, dictum relati funt. Atque in hifce

hisce Canones habentur præter alios Neocæsarienses, & Gangrenses, adeoque de Divortiis quæ suprà inde memorantur. Sed non omninò quid aut ex Canonibus Apostolicis dictis aut ex Arelatensi prima aut Eliberitana. Ita nihil plane in codice illo tunc temporis in Divortia simpliciter aut de modo eorundem universali comprehenfum. Nec, quantum video codici illi vis juris Canonici universalis, utcunque sic constructo. ante Synodum Quartam generalem seu Chalcedonensem expressim data est. Primus ejusdem Synodi Canon eft, Tie meg rur ajiar maijar mal'inistelle ourofor axes ou vor extedirms norbras xpaleir efinguirquer Canones qui à sanctis patribus in unaquaque synodo bucufque consituti funt observari aquum censuimu. Tam Provinciali quam œcumenica, ut diferte Jurisconsulti Græci. Ante illud statui, nullibi est compertum. Attamen fatendum intereà est, yelut pro eo quod vim Canonum universalem ante haberet in actis y ejusdem Synodi, citarir Att. Synod. codicem illum, cui postmodum etiam & Canones Chalcedon. 4. & Chalcedonenses adjecti. Atque ita natus est ille infiell. in Praquem nunc jam diao nomine Graco-Latine e. fat ad cod. Ecditum terimus. In eo ex Canonibus Occiden- Parif. 1610. tis omninò nihil inerat. Habetur autem in eis quod divertendi morem in hoc intervallo fapit, ut in Carthaginiensi illa z qua puniendus Episco- z Synod. car. pus, fi feiens ordinaverit clericum eum qui vidu-ibarg.4. can.69. am aut repudiatam uxorem babuit aut secundam. anno 398. Imò in hujus intervalli Canonibus Africanis expressus Divortia, saltem nuptiz ex eis secunda, vetantur.

Papa

vetantur. Synodus Milevitana prima Arcadio & Honorio 5 confulibus seu anno Christi 402 habita, cui intersuit etlam cum Episcopis quamvit. 1 Can. 17. plurimis Augustinus Hipponensis, Placuit a ut secundum Evangelicam & Aposolicam doltrinam, neque dimissus ab uxore neque dimissa à marito alteri conjungantur, sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur ; quod si contemserint, ad panitentiam redigantur, in qua causa legem imperialem petendam promulgari. Id ipfum in Codicem Canonum Ecclefiz Africanxe, à patribus 217 Carthaginiensibus confirmatum, relatum eft cum titulo, de mi, rie African can. 102 ardpas à ras guraïxas a modubifor iva uros poissors De bis qui uxores, aut que viros dimittant, ut fic mane-

e Cod. Ecclef. & Concil. Afric. ajud Dienyf. ant. Certe nec in codicem illum Ecclefia uni-Exig.69. Com il. Carthagin.apud versæ Pontificum Romanorum decretum aliquod Zonaram. can. 116, apud Balfamon, log.

d Diff.19. C.1. & Caufag. queft.s.c.18.

e Capia.Cauf. 27.44eft.2.6.50

erat tunc receptum, utcunque illorum placita velut vim obtinere universalem etiam antiquitus d est existimatum. In iis autem sub annum in hoc intervallo 390 habetur Decretalis Syricii Papæ ad Himerium Tarraconensem Episcopum, qua de Conjugalium, inquite, violatione requififti si desfonsatam alii puellam alter in matrimonium possit accipere : boc ne fat modis omnibus inbibemus, quia illa Benedictio quam nupture Sacerdos imponit, apud fideles cujusdam sacrilegii instar est fi ulla transgressione violetur. Ita sane nec solubilia Sponfalia, de præsenti ut aiunt contracta, nedum matrimonia voluit, maxime fi accesserat ministri Sacri benedictio. Et circa septennium post Syricii mortem seu anno 405, Innocentius

Papa primus ad Exuperium Episcopum Tholo- f Epist. Decret. fanum, De bis requisivit f dilectio tua, qui inter- 3.cap 5.cam(.); penienie repudio, alii se matrimonio copularunt ; quant. 4 6.46. quos in utraque parte adulteros esse manifestum est. Qui verò vel uxore vivente, quamvis dissociatum videatur effe conjugium, ad aliam copulam festinarunt, neque possunt adulteri non videri, in tantum ut etiam be persone quibus tales conjuncti sunt, etiam ipse adulterium commisife videantur secundum illud quod legimus in Evangelio, Qui dimiserit uxorem suam & duxerit aliam mæchatur. Similiter & qui dimiffam duxerit, mæchatur; & ideo omnes à communione fidelium abstinendos. De parentibus aut propinquis nibil tale flatui potest, nist si incentores illiciti confortii fuiffe detegantur. Sic ille. Atqui non omnimoda improbasse eum divortia videtur ex Epistola ad Probum 8, ubi captivitate quidem nolens folvi 34 quaft. matrimonium (quemadmodum & poftea Leo 2. 6.2. Magnus h) conventum pronuntiat fecunde mulie - h zpift.79. cauf. ris, priore (captiva) superstite, neo Divortio ejetta, 34.4.1.6 2.6.1. nullo pacto posse esse legitimum. Et de Episcopis & Presbyteris ante ordinationem conjugatis, Leo ille i sub annum 450, ut de carnali spiri- i apist. 92.cop. tuale fiat conjugium oportet cos nec dimittere uxo- 3.Dif. 314.10. res &, quasi non babeant, sic babere, quod salva fit charitas connubiorum & ceffent opera nuptiarum. Quinetiam Patrum aliquot qui hoc intervallo scripsere, divortiis que ex jure Casareo legicima habebantur, adeoque secundis inde nuptijs, sententiz fuere adyersiffimz. In Oriente Bafilius.

filius Magnus, Cafarienfis antiftes, in Epistolis k can 9. vide item ejufdem C 77. O Hamil. 7. in Hexabemerin.

Canonicis ad S. Amphilochium Episcopum Icocan, 26. 35.48. niensem & Domini, inquit, dictum, it ior & andoda zi guraitir apublet, dei To un etiras gane eticudes mues-The stru respilar is 5 over sea by The exer Ex equo ex piris & mulieribus convenit, quod non liceat à marito discedere seu matrimonium solvere, præterquam propter Fornicationem. Confuetudo autem non ita se babet. Nempè ex legibus Cæsareis liberius multò Divortiorum in Christianismo illius temporis jus erat ut superius ostensum est. Qui ex divortio aliter habito secundò matrimonium 1 In Carm. de iniret, pro adultero habuit Basilius. Floruit is diu ante constitutionem quam supra ostendimus Theodofianam. Huc item trahitur illud Gregorii Nazianzenil, ubi uxorem sæpè esse ait

laude Virginitatis.

m In Matth. Homil. 17. 6 in Serm. t. fen de decem millium debitore item bomil, in Matth.62.6 vide eum in libro de Virginitaie.

n Himil.poftre-P4E-707-

o InEpift.30. fen Epitapo. Fabiola & ad Matth. cap.19.

17.

Tixlor range is anomumler

Malum adquisitum quidem sed quod dimitti nequit. Consonus est Chrysostomus m, qui relicum ait revror tra detorne unicum modum divortii legitimum, quem adulterii causa effe palam afferit. Concors item Afterius n Episcopus Amasez ma in Biblioib, hisce coataneus. In Occidente item Hieronypatrum, tom. 4 mus o consonus, qui nec secundas, post divortium Adulterii causa, nuptias, priore vivente conjuge admittit, uti nec Chrysostomus. Adstipvlatur fatis Ambrofius P uti & Augustinus etiam cum ad Pollentium libros scripsit de Conjugiis p commin Line. adulterinis. Posteà verò satis dubitanter ut in Retractationibus, unde fane fententiarum tunc temporis discrimen haud exiguum est dignoscendum.

De pracepto, inquit ille , quo probibetur uxor non . Reirallie. dimitti nifi propter fornicationem ; bic quidem 10.1.cap. 19. scrupulosisime disputant. Sed cum velit dominus intelligi Fornicationem propter quam liceat dimittere uxorem, utrum eam que damnatur in siupris an illam de qua dicitur Perdidisti bomnem qui Forni. b Plat. 72.27. catur abs te in qua utique & illa eft (neque enim non Fornicatur à Domino qui tollens membra Christi facit ea membra meretricis) etiam atque etiam cogitandum est, atque requirendum. Nec volo in re tanta tamque ad dignoscendum difficili putare lectorem islam sibi nostram disputationem debere sufficere. Sed legat & alia, five nostra que posteà scripta sunt, sive aliorum melius considerata at que tractata; vel per si potest ea que bic meritò movere possunt vigilantiore & intelligentiore mente discutiat. Non quia omne peccatum Fornicatio est (neque enim omnem peccantem deus perdit qui quotidie sanctos suos exaudit dicentes, dimitte nobis debita nostra) cum perdat omnem qui Fornicatur ab eo. Sed quatenus intelligenda atque elimanda fit bec fornicatio & utrum etiam propter banc liceat dimittere uxorem, latebrofissima queflio eft. Licere autem propter iftam que in flupris committuur, nulla questio est. Et ubi dixi boc permiffum effe non juffum , non attendi alsam scripturame dicentem, Qui tenet adulteram flul- in Valgata. tus & impius eft. Ita ab legibus de Divortio seu matrimonii solutione Casareis receptissimis nec fine Theologorum proculdubio fummorum consilio editis, discrepabant alii, ut fieri amar, Iiii



miz erfa.

in alias arque alias sententias tum in Oriente tum in Occidente diftracti. Neque in hoc intervallo jus Cafarcum, ex Canonum Theologo. rumve aliquot ratione omninò mutatum, tametsi in Occidente Principum aliquot constitutiones heic propius eis accesserint, ut in ante superius ostensis liquet.

## CAP. XXXII.

De Canonibus Pontificiis ac Synodicis Patrumque sententiis circa Divortii seu marrimonii folutionis jus in Oriente post Justiniani initia, usque in secula recentiora.

Oft Justiniani initia, Orientis heic Canones ac Sententiæ scorsim, uti dein & Occiden-

tis jam perlustranda. In Oriente obtinuere ut in imperium recepti Canones quidem nulli, dum imperavit ille, quibus Divortiorum jus liberius coercitum, nissexceptionem inde habendam existimes quod sub annum 540 feu ejusdem 14 fanciverit ille a rater rouve inter rie agive innanguagnes cap. 1. & vide is rasbras Tes vero off aylar remajor ourbfar extederras à Cechristoph. Iustell. Casadirras vicem legum obtinere Sanctos Ecclesiastiin praf. ad Cod. Can. Eccles. v- cos canones qui à fanctis Quatuor concilies expositt sunt aut firmati. Silicet Nicano, Conftantinopolitano primo, Ephefino, Chalcedonenfi. Harum enim, inquit, synodorum dogmata rading rds Beines grapas dogbiuda, x Tès narbras de rours quantiques ut feripturas facras recipimus. & Canones ut leges obserpamus. Quatuor Conciliorum Canones palam heic

heic in leges recepti. Ergo & Canon ille Chalcedonensis quo, ut ante oftensum est, tam provinciales alii ut Ancyrani, Neocæfarienses, reliqui in Codice Graco veteri, quam qui ocumenici antè fuere, parili donantur autoritate. Si quid igitur in Provincialibus illis de Divortiis (quod parum quidem est, nec liberius corundem jus omninò improbat) occurrit, jam legum vim id habebat. Et manifestum est in œcumenicis hac de re aliàs nihil omninò haberi, uti nec in Synodo Generali quinta Constantopoli fub Justinianum celebrata. Juxta leges igitur Cafareas per Orientem, non Canones (neque enim Basiliani, nedum alii præter jam dictos ab Justiniano receptos vim ibi in judiciis tunc fortiebantur) neque Theologorum fententias adversas de Matrimonii solutionibus illo in zvo dijudicabatur. Etiam & post Justini illam divortii ex utriusque conjugum consensu restitutionem, liberiores multò, ac ferme ut in veteri Paganismo, solutiones illa habebantur. Horrenda bec (inquit Baronius b, de Justini sanctione illa b Tom.7.2m. verba faciens) debuire per Episcopos probiberi ne 566.num.15. fierent & jam facta rescindi & ab Ecclesta penitus projulfart. Et Pontifices utrofque Summos. Orientis scilicet ac Occidentis, Joannes dictos perstringit ille, quia id non fecerant. Quasi tunc temporis, cum jus suum cordatiùs agnoscerent tuerenturque Principes Christiani, adeo facile fuiffet generi hieratico refragari. Codici illi Canonum Orientis Grzco accessere postmodum Iiii 2 Canones

Canores alii. Inter eos, Carthaginienses seu atud Zona- Atricani, adeoque ille e quem ex Synodo and Corange nad Ballamon. riore, item Synodus illa sexta Generalis in Trullo sub annum 680 quæ tum Canones Apodes nad con folorum dictos recepit si sir strongen de senod. 6. in stolorum dictos recepit si sir strongen de senod. 6. in stolorum dictos recepit si sir strongen de senod. 6. in stolorum dictos recepit si si si strongen de senod. 6. in stolorum dictos recepit si si si sum Basiliamon. ad ca a nam \* de conjugum desertione do arinam. Etiam post 85. & Basilii ipsius Canones Codici illi adjuncti sunt. Et ubi in Nomocanone Photius (Patriar-

e Nomean, tit

cha Constantinopolitanus sub annum 800) Canones de Divortiis in Oriente apud utrunque receptos enumerate, præter Basilianos, expressim memorat Apostolorum & & quos ex Synodo Gangtensi ac Carthaginiensi atque sexta in Trullo jam ante ostendimus. Utcunque dico recep. tos; id eft, ut in Theologorum ac Jurisconfultorum Orientis manibus terendos, non ut in foro obtinentes. Etenim ex Theodori Balfamonis Patriarchæ fub annum 1190 Antiocheni commentario in Carthaginiensem illum, qui præ aliis Synodicis, in Orientis codicibus, Divortiis ac secundis post ea nupriis adversatur, liquet in usum forensem eum non admissum. Scilicet Centum amplius ante Justinianum annos Canones illi Carthaginienses ferebantur. Adnotat igitur ibi Balsamon Justiniani Novella illa 117 antè ostensa causas Divortii legitimas præscriptas & lectorem dein ad Canonem illum 87 Trullana ablegat, m' &, inquit, is me mujbrit narin присубрана, перрыботел бота ху подо, поравлития Дия enim

enim in boc Canone (Carthaginiensi) continentur. cum fint mult' antiquiora, in usu non sunt, aut non funt recepts. Ma'e enim ibi redditur exole. verunt, cum nec in Oriente unquam vim omnind obtinuissent. Atque ad Trullanum illum Canonem quæ Basilianam heic doctrinam amplectitur uti etiam in Nomocanone de Divortiis loquitur, ut ex Jure Cafareo non Pontificio definiendis. Ita albi de altero conjugum furioso f seu f Ad Nomear. dæmoniaco. Tantundem dicendum. de Canonibus Photitit. 13. de Divortis in Constantini Harmenopuli Epitome 8. Nam in Prochiro suo ex legibus Casareis & sea.5. iit. 2. ea dijudicanda palam vult. Neque sanè aliter e videss sura Matthzus Monachus h in Quæstionibus & causis Graco Rom. Matrimonialibus, ubi expressim causas solutionis 310.49: juxta leges exponit Cæfareas. Certe & in codice h luris Grecoveteri Ms. Canonum Orientis habentur in ovrodi- pag. 507 de. xão apotor ex Indiciis Synodicis Alexii Patriarcha Constantinopolitani Canones hi de Matrimonii foliationibus cum primis heic observandi. Vixit ille sub annum 1020, idem cujus aliquot haben. tur in Zonaræ editione.

I. 'Angrigens & i luxopar guralita Sa artede, aura meeggouire the dillar, a TONUSTIONS.

11. Ai mus ardpar musagouirer the affer aroxuditous, οι γήμαλς βαληθείτο & αυται ανέγαληθοι, κ) οι ευλογείνες ispeis' dubene zi de arspor.

III. O' The intichapishe of pergela gipes not propenties פעועולהם (היוצים יושנים על לה לוד בל של של נות בשומנים יצים

IV. Tor in ouppure imip arrige ) rois rouns Al japur franmulear à rès Sulleus papers intopar insert à ilias exteris) muite. I. Pæna

I. Pæna immunis erit (minister sacer) qui benedixerit nuptiis multeris à virò dimisse, cum

ipse causam divortii præberet.

II. Mulieres à viris qui causam præberent ipsi dimissa, seu matrimonio solutæ, si secundas intre volunt nuptias, reprehensione dignæ nec sunt ipsæ nec ministri sacri ets benedicentes. Quale itidem de viris dicendum.

III. Qui ejectam adulterii causa duxerit sive ante uxorem babuerit ille sive minime, Adulter est,

& adulterorum pænis subditus erit.

IV. Sacerdos qui nuptias secundas eorum qui ex consensu mutuo nuptias solverint quod quidem legibus (ut superius est ostensum) probibetur be-

nedixerit, dignitate sua privabitur.

Manifestissima illius avi heic vestigia matrimonii folutionis liberioris admissa, cui nec in conciliis Orientis generalibus (extra Trullanum) neque in ejusdem aliis quid ita adversum. Nec fant in Pontificiis Canonibus aut sententiis Patrum aliquot quidquam cui cederent Principum Christianorum ibi leges. Atque ita se res olim de Divortiis Christianorum in Oriente habuit. Neque puto hodiè aliter nisi ubi persuasio invecta Romana sententiam avitam mutaverit. Scio ita contrahi subinde apud scriptores discrimen sententiarum heic Occidentis & Orientis, quasi in hoc folum restarer, utrum adulterii causa jure solvi posset ipsum matrimonium quod negant plerunque Occidentales. Sed palam eft, causas ob quamplurimas alias folyi posse ex legibus Cæfareis,

Calareis, ut oftensum eft, quibus neque derogatum quid iri five Canonibus Synodicis five Theologorum aliquot sententiis adversis permifere ibi Principes reliquique imperii præfecti. Nec sanè mores Orientalium hac in re mutare potuere patres Occidentales in Concilio Generali Florentino. Et fatetur Petrus Arcudius i Græ-i Deconendia cos suos bujusmodi repudia admissse permissse & Ecclesia Occid. continuisse. Scd dum Romanensium partes om esp 18. nino tuetur, adjicit hoc illos fecifie autoritate Cafarum deceptos magno Republica Christiana derrimento. Et videsis apud cum hac de re plura. Æquum fatis est igitur ut existimemus ante eversum Christianum Orientis imperium leges heic Cæsareas obtinuisse, Posteà verò, legibus illis cum imperio sublatis, ex Canonibus & Theologorum tyrannidi Mahumedanæ fubjectorum sententiis quales ostendimus, rem decisam; ita tamen ut conjugi adulterii causa dimisso secundum inire matrimonium liceret. Hopeias verò pro adulterio sumi, etiam in exceptione de Divortiis Evangelica apud Gracos tum Theologos tum Jurisconsultos tralatitium est. Ideo non ut caufam unicam fed ut exemplarem in exceptione intelligendam voluere, ac pro arbitrio eorum qui fummæ rerum præerant aliis cumulandam. Et de Cypriorum, Cretensium aliorumque Græcorum heic moribus & sententiis, vide quod occurrit capite proximo ex historia Concilii Tridentini.

CAP.

#### CAP. XXXIII.

Occidentalium de Divortiis Jus Pontificium & Sententia, cis luftiniani tempora, Theologica.

N Occidente sub Justiniani tempora & pet sequentia, a'ius suit Canonum ibi receptorum codex juxta quem demum pro varia admissione autoritatis hieraticæ judicia de rebus facris habebantur. Is est Codex Canonum Ecclefie Romane à Dionysio Exigue sub Justiniano editus, in quem referuntur prater Canones Apostolorum dictos & qui funt in codice illo Orientis reliquos, etiam complurium Pontificum Romanorum decreta; adeoque illa, in Divortii libertatem expressiora Syricii, Innocentii Primi, & Leonis quæ capite trigesimo primo memorantur, Atque ii funt Canones per quos Leo Papa quartus sub annum 850 ait a judicant Episcopi & per ques Episcopi simul judicantur. At verò proximo quasi ante Leonem seculo quicquid autoritatis Canones illi accepissent, inter Theologos sopitæ non sunt quæstiones illæ de secundis dimisse nuptiis ac de divortii causis legitimis. Quod sane aperte constat tum ex Bonifacii Archiepiscopi Moguntini Epistola ad b Bonifat, Erift. Lullum b de Augustini, Hieronymi, aliorum heic sententiarum discrimine, dubiifque quibus ipse ea de re intricabatur, tum ex Bedæ nostri interpretatione vocabuli Fornicationis in Evangelica de Divortio exceptione, quam suprà cattulimus

a Baron. Tom. 10.4mm. 855. Grat Dift.20. cap.I.

87.

c Cap.27.

sulimus. Atque observandum est, ubi in Decre- d Tit. de Ditalibus Gregorianis d, ut ex Concilio apud Wer- voriis, a.t. meriam (fic legere oportet, non ut in Editis Wormaciam) fub annum Christi 870 ab Episco- e Baron Tim. pis viginti habito, occurrit, Si qua mulier in 10. ann. 870. mortem mariti sui cum aliis consiliata eft, & ipfe num.37. aliquem illorum se defendendo occiderit, potest ipse post mortem uxoris, si voluerit, aliam ducere ; ipfa autem insidiatrix pænitentiæ absque sfe conjugit fiet subjecta, in verustioribus Canonum confarcinatoribus, veluti Burchardof ac Bernardo Pa- f Decret. Ub.6. piensi 8 non reperiri verba illa post mortem ap.41. uxoris uti nec apud Ivonem h aut Gratianum's ganliq.collett. qui solum habent potest, ut nobis videtur, ipsam 4. in. 20 cap.1. uxorem dimittere. Et illud de morte uxoris, h Pat, 100 quali superstite ea, utcunque dimissa, fecun- 49.169. dæ viro nuptiæ illic negarentur, glossema vide-i 6.31.queft.1. tur feculorum insequentium k. Nam non diù poft .... in Ecclesia Romana per Occidentem universim k Piaesis no as inolevit doctrina velut certiffima (utcunque re- fin. in collet. fragarentur subinde mores) indeque jus Pontifi- Decretal 1. lb. cium hac de re natum ac Canonibus non paucis perquam obviis, etiam & Synodo Tridentina 1, firmatum atque in mores legesque ut plurimum receptum, ut nec adulterii caufa vinculum matrimonii divortio folvi poffet (postquam de far. Mere maxime Sacramenti nomine indutum eft ) ne- capitos. dum Causas ob leviores, sed tantum à thoro & mensa difjunctio poffet fieri. Postularunt autem in Synodo Tridentina, ubi anathema latura erat de Divortiis, Oratores Veneti, quando Kkkk untilion.

m Petr. Suavis quidem ipforum Respublica habeat m in potestate hift. concil.Tri- Regna Cypri, Creta, Corcyra, Zacynthi, Cedent. 16.8. pag. phaloniæ à Gracis habitata quibus ab anti-

quissimo tempore in more positum est, uxorem adulteram repudiare aliamque ducere (de quo ritu toti Ecclesia notissimo nunquam ab aliquo concilio damnati aut reprehensi funt) iniquum effe illos absentes nec ad hoc Concilium vocatos condemnare. Rogare igitur patres, Canonem qui de illa materia loquitur, ita velint attemperare, nequid ipsis præjudicii adferat. Unde non anathemate ibi damnati qui aut fic nuptias inirent secundas, aut qui id nec illicitum effe

Jeff. 14. tit. de profiterentur, fed tantum qui dixerint " Ecclefifacr, Mair sap-7 am errare cum docuit & docet juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam propter adulterium alterius conjugum matrimonii vinculum non posse dissolvi. Temperamentum fane perquam fubtile. Nondum verò confummatum matrimonium dirimi volunt Romanenses, si conjugum alter professionem ordinis alicujus religiofi in fe fusceperit, uti & Pontificis Romani dispensatione, cujus heic vis satis incerta habita. Etiam ob alterius infidelitatem, ubi infidelium

Vide Extr. alter Christo nomen dederit, folvi vinculum. tie de Frieid. Quod fant & fieri quidem adulterii caufi con-Capell I balofast tendunt aliqui magni nominis Romanenfes, ut 181. Parlam. Cajetanus, Catharinus, alii. Eriam Frigiditatis Delphin. 453. & Petr. Are-caufa, feu cocundi impotentia per triennium & dium Rerum nuptiarum initiis folyi poffe volune Canones of Indicat.lb.4. fen potius us aliqui volunt teddi velut ab initio 315.17.cap.5.

nullum,

nullum, utpote inter rei nuptiali impares errore contractum. Jus heie Pontificium adeo apud Ivones, Burchardos, Gratianos, Gregorios, reliquos ejusdem consarcinatores obvium est, ut il- fenbech tit, de lud pluribus indicare foret nimis supervacane. Repudiis, de vium. Obvii item Jurisconsulti Cæsarei P qui sctip. de Baliwin. in tura facra nitentes Pontificiis heic advetfantur. Nuptiis, § fiux-Copiose atque obiter item Theologi Romanen- or tua. fes hanc doctrinam explicant in Matthæi maxi- 9. Ad Matth. mè Evangelium 9, in fententias Lombardir, in vide Maldonat. Tractatibus de Sacramentis, ac de Hæresibus in lutiumin Evantegrisque de Matrimonio voluminibus. Ita mi-geleap.108.66 rum in modum discreparunt heic Orientales tum : Lib.4. dift. Theologi tum Jurisconsulti ab Occidentalibus, 39. Quin & à Romanensium recepta doctina Re-Lermin, de Maformati, quibus plerunque vinculum folyi adul-trimonio cap. terii causa admittitur, atque etiam ob alias: in- 16,0%. deque nuptias fecundas legitime initi. Sed nec fro ib. 11. verb. hi unanimes. Lutheri, Melanchthones, Zanchii, Naprie. Buceri, Bezæ heic consulendi, & de eo quod est adulterii causa nostratium cum primis bini Joannes Housonus Episcopus Dunelmensis & Thomas Pius qui ea de re scriptis acriter invicem digladiati funt. Ita juxta varias vocis mopolas Fornicationis in Evangelica exceptione doctrinaque ibi , nunc cum illa nt in Mattheo , nunc fine illa, ut in Marco & Luca, traditæ interpretationes , in varias à Christianismi initiis sententias viri do diffimi , Theologi Jurisconfultique funt diffracti. Et de voce Illa variatim itt fupra oftenditur vetfa atque exceptionis ibi natura, vide Kkkk 2

. In Not. E. vangelie, ad Matth. s.

x Part. 3. Evan. lic. Dub. 147.

fi placet binos scriptores insignes nuperos Hugonem Grotium " & Fredericum Spanhemium ". Atqui hoc non prætereundum, Romanenses qui adulterii caufa dissolvi nolunt vinculum, ita interim ex Sanctionibus tantum humanis ipsum contractum nuptialem (utcunque Sacramenti nomine indigetatum) ejusque vim pendere velle, ut si quis intra gradus consanguinitatis affinita, tisve à Pontifice Romano prohibitis, etiamsi interim extra eos qui è jure Mosaico in Christianismum recepti vetantur, nuprias ineant, corum contractus plane sit apud ipsos rescindendus ac pro irrito habendus, alias interim, ut apud Reformatos, planè validus. Prætereo ineptias illas de Spirituali cognatione. Et quantum video, non minus ex Jure solummodò humano, velut à Divino induci permisso, de ipsa rei matrimonialis substantia statuunt subinde Occidentales. etiam tum Reformati tum Romanenses, quam olim Orientales Divortii Caufarum adeo feraces. Sed prudentissima proculdubio est libertatis Divortiorum coercitio, sive libidinis ansas evitandas, five successiones, five publicam aliter pacem atque Pieratem spectes. Certe apud Anglos nostros (qui gradus Consanguinitatis & Affinitatis Jure Pontificio præstitutos atque heic. 7.Sun.32.Hen. antiquitus receptos lege Parlamentaria y centum amplius abhinc annos lata in cos laxarunt. folos qui facris in literis continentur, Pontificjorum tamen intereà de Divotiis doctrinam quafi integram etiam post Reformationem retinentes) Synodus

Bash.

Synodus cleri Provincialis utraque memoria noftra flatuit z, ut nec difjunctionis à Thoro & . syned. 1603. mensa sententia forensis pronuntiaretur nisi ad-configuro. jecto insuper neutiquam licitum fore alteri altero superstite secundas inire nuptias, nec priusquam fatisdatione etiam caveret actor se id observaturum. Et de hisce hadenus. Hoc tantum subjungere liceat, ex antè oftensis, si rece perpendantur, difficile non effe elicere quid ftatendum fuerit in Quastionibus illustribus non paucis de Jure Matrimoniali ac Divortiorum tum Divino tum Humano controyerti ac disceptari solitis. Sed pro multiplici captus simul & adfectus atque persuasionis utcunque (ut fieri amat ) anticipatæ discrimine Principiorumque ac Præmifforum five admissione five rejectione perquam varia, ut aliæ sic & Quæstiones illæ folent definiri.

## Libri Tertii Finu.

GRATIA ET GLORIA DOMINO DEO SERVATORI.



## Addenda suisque inserenda locis.

Pag.9. Lin. 13.

licuit. Tradunt autem illi Salomonem Re-

gem & qui rebus cum eo præerant disciplinam hane de Secundariis instituisse. 71x inquiunt . de a Abraham Zacuth in Se-Salomone על שניות לעריות decrepit id quod pher luchafin, recipitur de eis que Secundarie sunt sæminis incefins nomine vetitis. Neque factum hoc volunt fine autoritate it or na feu filie pocis id eft,

Oraculi cœlestis. Adjiciunt-Pag. 14. 1.25.

descopertura. Mauritanienses Judai pro eo אנד fubstituunt & Germanienses אשנים Shandt, in eft, deformitatem ac rem pudendam. Sequitur\_

Pag. 27. 1. 1. -Judzi Germanienses. Arque Hispanienses-

Pag.31. 1. 1. -funt, scientiam & disciplinam continet. In-

diximus. Sunt verò viri dociffimi qui nec Sacerdotibus reliquis alias præter virgines rite

Pag. 47. 1.12.

fol.11, & ibi citata.

duci potuisse velint, maxime suasi ex co quod apud Ezechielem b ea de re occurrit. Sacerdotibus scilicet accipiendas Virgines de semine domus Ifrael. Unde Hugo Grotius ad illud Levitici e de Virgine Pontifici ducenda Hac, in-c Capatan, quit plerique de Pontifice maximo intelliquet; at de quovis Sacerdote intelligenda docet nos Ezeebiel XLIV, 22. Quare connectenda bec cum initio capitis ut que de Ponifice maximo dici cœpere commate 10 sumantur meuramzas, redeat que unde digressa erat oratio. Sed tum Rabbini illud Ezechielis quantum ad Virgines attinet de Pontificibus folum maximis capiunt, tum Josephus ac Philo Talmudicis heic consoni Virginum conjugia Sacerdotibus vy ples seu minoribus imperari negant. Et rece fane adnotat Grotius, hinc ut ab origine accepisse Athenienses illud. Regi Sacrorum apud ipsos virginem tantum a orat in Naducendam, quod scimus ex Demosthene d. Nup- eram. & vide tias autem-

Sam. Petit. ad legg. Attic. pag.

Pag. 102, 1.21.

-Scriptores. Nec contemnenda heic Indorum, Perfarum, Ægytiorum rationes in Onirocriticis de Sandaliis, veluti five uxores five concubinas fæpiùs indicancibus. Qua de re videlis e Oniracritic. Achmetem . Quod autemcap,239.

Pag. 181. 1.13.

citavimus. Certe etiam Philoni ufurpa- f Lib. de Spetur pipus som pro co quod est tantum convidum prac. 6. 6.7. nuptiale

Addenda suisque inserenda locis.

624

sepb.

nuptiale solenniès adeoque cum Benedictione celebrare.

Pag. 192.1.13.

Maria. Hoc verò non prætereundum, criam apud Ebraos, ut alibi, pro fidei Symbolo, quale ad connubia inprimis attinet, præ rebus g Lib. de 10- aliis fumi Aunulum. Expressim Philoni & Annulus quo Josephus Patriarcha à Pharaone dona. tus eft, coapsisaler Allyua ninos nuncupatur feu manifestissimum Fidei signum.

Pag. 217. l. 24.

vinctionem. Sane & huc inprimis spectat illud apud Achmetem h ex Indorum Perfarum, h Omirocritic. & Ægyptiorum priscorum sumtum, Annulos in cap. 259.6 260. fomniis non rarò uxores adeoque nuptias fignificare. Arra fic.

Pag. 223. 1.20.

verba fiunt. Adde quod de uxoribus dote emendis habet Justinianus , ubi i Armeniorum i Novel, 21. mores circa fæminas reprehendit, & quæ de cap.I. dotibus à maritis allatis doctiffime Claudius Salmafius in libro de Modo Ufurarum.

Pag. 232. 1.17.

profequentur. Gracis veteribus tempus k Politie. lib. 70 Brumale Nuptiis maxime legitimum, ut expref-cap. 16.60 vide. sim Aristoteles k aliique, unde & Gamelionis ad legs. Atihe mensis Januario quasi respondentis nomen.

babentur. Et in Alexii Comneni conftitione celeberrima . de Sponsalibus & nuptiis . Int Gracomentio est vor nedier seu Coronarum nuptialium, Rom. lib. 1. velut carum quarum ufus tunc notiffimi. Annu- Pag. 137. lorum autem -

### Pag. 247. 1.28.

-Ducissam. Certe aliter multo enarrae usum in Nupriis Rutenicum Paulus Oderbornusb. A conciliatione lepida & raptu prævio, Religione. aut ficto scilicet aut ex parentum compromisso patrato, rem auspicatur. Et dum choreis & bac. chanalibus occupantur, Flaminem ait, rarò non Vino tantum non sepultum, vocatum adesse qui post hymnum Davidicum cantatum, intortam Sponsi cæsariem manu comprehendens in hanc sententiam eundem affatur. Die mibi O Sponse. O frater, O amice, nunquid tu buic tenera vir effe potes ? nunquid eam fusibus aliquando mulctabis? Nunquid agrotam, scabiosam, & decrepitam derelinques ? Heic fance jurat Sponfus fe. facturum viri boni officium. Ad Sponsam tunc fermonem convertens cam interrogat. An viro ferendo sufficiat? an rei familiaris curam agere? an cœco, curvo & decrepito marito fida velit effe comes? Quæ illa affirmante, Flamen (fic Oderbornus) ferto ligneo viridi utriufque caput coronat. In circumferentia Coronarum descripta sunt Rutenice bec verba CRESCITE ET MULTIPLICAMINI. Ille dum bec agit (ita pergit Paulus hic) inflam-L.111 mantur

mantur ab omnibus Cereæ candelæ & patera medone stumans sacrifico traditur. Eam novis Sponsis uno propinat bauslu. Simili alacritate epacuant & Sacrificulo reddunt. Choreis dein inflauratis, celebritas tandem evanescit. Addit verò. foeminas etiam lupulum in Templo spargere & linum cum tali acclamatione. Dii nofiri tutelares faciant, ne novi conjuges ullo unquam defituantur bono. Ita etiam Corona Ruthenis ut Gracis Nuptiales; alia etiam in Nuptiis, Ebraorum moribus aperte confona. Nec quod in Græcorum ritibus, Ebræorum non ita dissimilibus, occurrit de Holnes of mere poculo communi Sponsis ut fupra est ostensum dato, deesse omninò apud Moscos hine videtur. Tametsi verum fit, quid illo designerur ignorasse eorum hujus seculi antiftites. Nimirum quærebat Hypatius-

Pag. 253.1.20.

b Lib. 1.tit.1.

obvia. Et in Legibus Wisigothorum vetustissimis, de Nuptiis; ubi Annulus arrarum nomine datus suerit vel acceptus quamvis Scriptura non intercurrant, nullatenus promisso violetur cum qua datus est Annulus & desinitio facta coram testibus. Hisce addas que

Pag. 298. 1.23.

e in vita Everifi. floruit, & Luitprandum c; ita tamen-

Lin. 26.

- Capitulari, Hincmaro, & Luitprando, quem-

## Addenda suisque inserenda locis.

Pag.300. 1.27.

nocentii primid sub annum Christi 410. Ex-13.

Pag. 301. 1.26.

Antistite Canturiense, sub annum scilicet 680
sancitum est. In Canonibus e ejus habetur caput stoth. Collegii S. Quomodo benedicendi sunt ssonsus & sponsa. Benedici can. Sancio est; ssonsus & sponsa cum precibus & tabrigiecap.71.
oblationibus & à Sacerdore benedicantur & legibus stonsentur, ac doceantur & à paranymphis custodiantur & publice sollenniterque accipiantur.
Biduo etiam aut triduo abstineant ut doceantur eis ut castitatem inter se custodiant; certisque temporibus nubant ut silios non spurios sed bereditarios Deo & seculo generent. Hincmatus item—

Pag. 310. 1.22.

lustre Benedictionis nuprialis, velut in morem recepta, cum conjungebantur Ethelwolfus Anglorum Rex & Juditha Caroli Calvi filia. Habes illud in Caroli ejusdem Capitulis ab Jacobo Sir-f Parifités; mondo f. Alibi autem——

pag-498.

Pag. 376. 1. 174

epitomator. Simile quidem dicendum de Evangelio Joannis in Catena patrum Gracorum à Corderio edito, cui etiam pericopa hase deest.

Pag.

autadamos

Pag.390. 1.15.

	1.9.39.
	epaserit aut nec capitali pænæ esse obnoxia
Repudiu.	in Constantinano & altero mortem-
	Pag. 391. 1.1.  Harmenopulus, juxta Leoninam h ea de re sanctionem. Addit
in Evangel. pag.	Ibid. 22.
	Pag. 413. 1.9.  ——uxorem velut adulteram apud Ebræos dimittere, nisi adessent testes minimum bini aut aliæ probationes legitimæ seu indicia quæ vehementis adulterii suspicionis supplerent causas citra stagitii probationes quæ capitalem pænam inducerent. Si adessent, maritum
	Pag. 416.1.8.  binis aliisve qualia diximus indiciis, non cogebatur
	Pag.438. f.27.  — obtinuit. Arque huc spectat quod ab Vi- ro eximio Hugone Grotio de Samaritanæ in
m man-4.18.	Eyangelio m quinque maritis adnotatur. Quin-
1	que

que viros babuisti, inquit Christus, & nune quem babes non est tuu vir. Quinque babes à quibus te divortio (sic Grotius n) contra legem Mo. n In Evingel. sis liberasti. Nam ea lex marito permittebat uxo. paz 832. & virrem dimittere, non autem uxori discedere à marito, de Epst. Can. quod tamen posseriorum temporum mos introdux. erat, ut apud losephum videre est qui notat exemplum primum unde is mos caperat. Josephi locus est quem jam anté heic memoravimus. Evangelium autem illud aliter intelligi solet. Et ad id quod sequitur ibi quem nune babes non est virtuus, idem Grotius, nimiràm ut ego accipio, inquit, quia alii viro obligata advuc tenebatur, non accepto libello dimissionis. Quod yerò——

Pag. 521. 1.17.

-venirent. Certe etiam legitur . Tulit igi- o Exed. 13. 3. tur letbro socer Mosis Zipporam uxorem Mosis (ut Onkelus) בחר דשלחה id eft החר שלוחיה postquam dimiserat eam seu remiserat eam juxta quod versiones Christianæ puto omnes uti & Judworum Germanensium & Persica. Origo sonat poft dimisiones eju, unde Judzi Hispanienses ibi desques de sus enbramientos. Græci ut rhi dern aufis & it arosonie aufis, post dimssionem ejus. Vulgata Vxorem Moysi quam remiserat uti & Arabs cum ea Romæ editus. Ita fatis Divortium heic Moss innui potest, quemadmodumetiam expressim apud Judzos Mauritanienses postquam divortio dimiserat cam, quo fensu videtur rem palam accipere

Fogium, ibid.

pere Salomon Jarchius. Non desunt qui de Vide Paul muneribus P ad cam miffis locum capiant; Et in Arabicis Saadia Gaon fubstituitur, possquam miserat de رون دول الده es ad eum. Alii autem non Zipporam in allato Numerorum loco intelligi volunt sed Tharbin Æthiopum-

> Pag. 527. 1. 29. pendente aut æquivalente aut ex confenfu conjugum communi, divortia, id eft-

> > Pag. 530. 1.17.

Christiani, Et si fides Canonibus Nicanis ex Arabico traductis, etiam diùante Justinianum, scilicet sub Constantino Magno ac decessoribus ejus aliquot, Christianismum apud Æthiopas viguiffe, non foret dubitandum. Ibi 9 enim legitur Ve non possint Ætbiopes creare nec eligere patriarcham; quin potius corum pralatus sub potestate ejus sit qui tenet sedem Alexandria. Sit tamen apud eos loco patriarche & appelletur Catholicus &c. Quod si acciders ut Concilium in Gracia babeatur, fuerit que prasens beic pralatus Æthiopum, babeat festimum locum poft pralatum Seleucia &c. Floruise Christianismum ibi tunc temporis, seu sub annum Chrifti 220, ctiam & din ame, quifquis hifce fidem habuerit, puto non ambiget. Sunt autem-

Pag. 549. 1. penult. -SARICINULAS dices libertus & EXI: lam gravis es nobis & Sape emungeris, EXI Ocyus-

q Can, Nic. Avab. 6.

# Typorum Errata fic Corrige.

PAg. 8 1.13 Matre, 1.17 a'cend. p. 13 1. 13 mm p. 14 in Marg. Levit. 18.6 p. 16 1.22 personas p. 17 1.15 בחוויבים בצווי Luk. באורי בים וp. 27 Luk. ביווי בים ביווים p.301.1 אין שיקח 1.1 בעות p.32 1.4 utcunque, p.33 1.13 חקום p.35 הדורות ..... p. 43 l. 16 האסורים p. 43 l.u'c. הדורות p. 43 l.u'c. הדורות P.46 L 26 - 173 L.27 70Nn p. 73 L.7 memoro. p.75 1.19 p. 94 l.ult. interdicti. p. 102 1.16 peragebatur. p. 102 1.5 veffiunt. p.1041.7 Impilia. 1. 21 integumenta. p.1051.15 blanes. p. 109 1.24 villofe. p. 114 1.13 tametfi. p. 116. in marg. Num. 22,4 & 7. p. 118 1. 11 vertit. p. 128 1. antepen. ף. ו או רלוה זב ו חצייך בב ל p. 130 l.2 הmilia.p. 137 L בכסף 1.17 przproperz. p.130 1.25 desponderi. p. 150 1.22 Israelitides captiva. p. 162. l. 12 constitui. p. 165. l. 19 Nidunia. p.185 1.19 in.p.194 1.14 Chaldaus 1.22 gloriolum p.201 1.22 Proselytos. p. 207 l. 14 consensu ac concub. p. 214 l. 4 & 15 spoponderat.p.211 L20 uxoris eft cens p.223 in mary. Anlide. p.235 1. 24 comperiflet, Deindest 31 emi. p. 228 1.5 pers veine iplos, atque iplum conjugium Heanseles. quà à Junone pronuba factum, docer Pollux.l. 19 generatim.p. 229. l. 11 qualia etiam fuiffe. p. 232 1.10 iaeurir. p. 234 1.14 Bcot. p. 238 1.2 admillumve.l. 3.præcipuos. p.240 l.12 capita, digitis dextris 1 18. aqua, p. 2441.5 Conftantinopoli ani. p. 247 1. 17 frangentes. p. 248 1.17 anixar p. 249 1.19 peculiaribus. p. 252 1.9. admiffio velut indubitata.p.253 l.29 Corona.p.261 l.25 famina. p. 262 1.27 Colonienfis. p. 268 1.16 despondes. p. 280 1.6 (fori. p. 28 2 marg. Olaum.p. 292 1.19 Damatcii.p. 309 1-9 Justinianeo.p.312 Lantiquitus o. p. 3191 34 necad, p. 3201.22 erat. etiam & שאסרem,p.330l. עקרה 1.4 דרה 1.28 trigelimo.p.351 1.25 respicitur. ut ad p.373 1. 27 maximi p.382 1.19 contentiolo, p.3911.38 Moramed Ben Achmed. p.393 Achmedides jam. p.402 l.21 LXX, p.406 l. 28 717 10 p.408 . 131 p. 409 1.3 Zacai.p. +131. 15 eam.p. 4161.15 meritò משום צניעואתא 19.419 בשום 1.14 שומם מוש modoitidem. p.418 בישואתא p.4281.9 Ejectio.p.435 l. 1 + 7177 ibid.l. 25 fententiis p.441 1.30 Sacram. p.450 l. 29 בדבר 25 . 153 p.453 l. 29 בדבר 26 . 1530 P.450 l. 16 631

ום אל 1. בי P.465 1. 22 Philosophus. 466 1. 26 שלו & dele בו

p. 473 l. 12 judiciaria. p. 479 l. 25 adulterium. p. 480 l. 3

1. 13 reprises p. 494 l. 6 denorat. Graci, p. 498 l. 29

1. 13 reprises p. 508 l. 26 1312 p. 517 l. 9 717 l.

1. 13 reprises & qua inde. p. 508 l. 26 1312 p. 517 l. 9 717 l.

1. 14 Abdalbachi, p. 542 l. 16 vario hominum captu.

1. 15 p. 575 l. 18 Zonaras t. p. 587 l. 29 Alemanis, p. 595 l. 13:

1. 20 Quid igitur? l. 23 potius. p. 597 Gilda. p. 601 l. 26 habita.

1. 27 p. 479 l. 13. Evangelio. p. 583 l. 23. Burgundionum veterum.

Sunt forsan alia; sed que lectori baud impari, non difficiliùs puto emendantur quam leguntur.



